

AUGUSTINI NIPHI

SVESSANI PHILOSOPHI IN
VIA ARISTOTELIS

De intellectu Libri Sex.

Eiusdem de Demonibus Libri Tres

*Denuo post primam Impressionem ex proprio Typographo
authoris recogniti ac nouiter summa diligentia excussi.*

Omniū item Conclusionum, ac notabilium dictorum
Nouus Index adiectus est.

Venetis apud Hieronymum Scotum

M D L I I I

TABVLA CAPITVLORVM
omnium in sex libros de intellectu,
itēq; in libr. tres de demonibus,
Augustini Niphi Medi-
ces Suesiani.

LIBER PRIMVS.

Capitulum primum de diffōne cōi aīæ
Aristot. fol. 1.
Cap. 2. declarans diffōnem cōem s̄m
Platonem. fol. 1.
Cap. 3. declarans comparationem diffi-
nitōnis Platonis, cum illa Arist. fo. 1.
Cap. 4. libri primī, in quo declaratur quid noīs aīæ rōna-
lis, & enumerantur oīa quæ sita in ea. fol. 2.
Cap. 5. i quo narratur prima positio cū illa Alex. fol. 2.
Cap. 6. in quo destruitur positio Alex. fol. 3.
Cap. 7. declarans opinionem quorundam latinorum,
qui in parte Alex. defendere conantur. fol. 3.
Cap. 8. impugnans opinionem istorum latinorum per
rationes Platonis. fol. 4.
Cap. 9. primī libri, in quo inducuntur verba p̄borum i
confirmatiōne prædictorum. fol. 5.
Cap. 10. in quo inducuntur verba & veritates s̄niarum
Arist. in confirmatiōne suprædictorum. fol. 5.
Cap. 11. in quo inducuntur q̄ōnes The. contra Arist. in
signo quo probat aīæ rōnalis immortalitatem. fol. 6.
Cap. 12. in q̄ soluuntur q̄ōnes Themist. ad Arist. fol. 7.
Cap. 13. in q̄ p̄plei declaratiō erroris op̄ionis Alex. fo. 7.
Cap. 14. in quo narratur opinio aliorum circa rōnalis
animæ esse, & motiua ad id. fol. 8.
Cap. 15. in q̄ inducuntur testes p̄ affirmatiōne dictorū. f. 8.
Cap. 16. in quo inducuntur rationes latinorum ad opi-
nionem expositam. fol. 8.
Cap. 17. in quo inducuntur: ea q̄. q. faciunt p̄dictis, & il-
la quibus ipsa absoluerent argumenta inducta. fo. 9.
Cap. 18. in quo soluuntur rōnes Platoniorum pro-
bantes animas ante corpus esse factas. fol. 9.
Cap. 19. in q̄ tractatur vltimū mēbrū s̄m veritatē. fol. 10.
Cap. 20. in quo inducuntur persuasiōnes confirmantes
qd̄ nunc decūm est. fol. 10.
Cap. 21. inuestigans originem animæ rōnalis, & narrās
quorundam p̄borum opinionem. fol. 10.
Cap. 22. in quo inducuntur motiua istorum in confir-
matiōne huius opinionis. fol. 11.
Cap. 23. in quo authoritates ac suspitiōnes inducuntur
antiquorum in confirmatiōne eorum. fol. 11.
Cap. 24. in quo inducitur op̄io aliorū circa idem. fo. 11.
Cap. 25. in q̄ inducuntur obiectiones contra eos qui te-
nent rōnalē aīam esse ex semine & debilitantur. fo. 12.
Cap. 26. declarans rōnalē aīam nō posse venire ab aliq̄
intelligētiarū isra Deū, aduersus op̄ionē sc̄dam fo. 13.
Cap. 27. soluens q̄ōnes quasdam contra rōnes primi ac
secundi expositoris. fol. 13.
Cap. 28. in quo narrabitur determinatiō q̄ōnis in origi-
ne rationalis animæ. fol. 14.
Cap. 29. i q̄ soluuntur oēs rōnes p̄ op̄ionib⁹ p̄dictis. f. 14.
Cap. 30. absoluens argumenta Platoniorum. fol. 15.

Liber secundus cōtinens declaratiōnem an rōnalis
anima sit a corpore separabilis. fol. 15.

CAP. primum, in quo declaratur id in quo omnes
Auerroī. sectatores concurrunt. fol. 15.
Cap. 1. in quo inducitur d̄ria], qua discordant aliqui ab
Auerroī, quæ per fundamenta eius remouetur. fo. 15.
Cap. 2. in quo inducuntur q̄ōnes cōtra rōnes Auer. f. 16.
Cap. 4. in quo inducuntur defensionē aliorum ad rōnes

aduersus Auer. & remouentur. fol. 16.
Cap. 5. vbi alr reddētur rōnes efficaces s̄m fundamenta
philosophorum. fol. 16.
Cap. 6. in quo inducentur argumenta Philoponi, Auic.
Algazel. & aliorum, pro Auer. confirmatiōne. fo. 17.
Cap. 7. in quo cōpletur vltimum membrum, & primo
narratur opinio expositorum antiquorum. fol. 17.
Cap. 8. i q̄ narratur p̄o aliq̄rū q̄ Auerroī attribuūt f. 17.
Cap. 9. in quo ostenditur huiusmodi opinionem esse er-
roneam, & non esse ad mentem Auerroī. fol. 17.
Cap. 10. i q̄ narratur q̄ō erit soīa hoīs s̄m Auer. fol. 18.
Cap. 11. dissoluens q̄ō. contra Auerro. pro maiori eius
declariōne. fol. 18.
Cap. 12. in quo soluitur secunda. q. in op̄ione Auer. f. 19.
Cap. 13. i q̄ dissoluitur tertia. q. in op̄ione Auer. fo. 19.
Cap. 14. in q̄ soluuntur vltimæ. q. duæ contra Auerroīm
& rationes oppositæ partis. fol. 19.
Cap. 15. in quo iducuntur motiua pro positioe Auer.
meliora quæ possunt. fol. 20.
Cap. 16. i q̄ iducuntur solōnes q̄rūdā & improbātur. fol. 20.
Ca. 17. i q̄ hmōi sol. destruitur vt faciūt Auerroīste f. 20.
Cap. 18. in quo inducuntur verba Aristot. & aliorum
pro hac opinioe. fol. 20.
Cap. 19. in q̄ contradicitur p̄ōni Auerroī. fol. 22.
Cap. 20. in quo iducuntur sol. Auerroīstarum ad rōnes
propositas, & earum improbatiōnes. fol. 22.
Cap. 21. in quo inducuntur verba Arist. ac aliorum cō-
tra errorem prædictum. fol. 24.
Cap. 22. in quo narratur nostra positio de modo quo
aīa vnitur, & quo in corpore separatur, & q̄tum ha-
bet de eleuatione & imersiōne in corpe ac mā. fol. 25.
Cap. 23. in quo soluuntur motiua Auer. fol. 25.

Liber tertius: in quo de vnitate rōnalis animæ
disputabitur.

CAP. primum, in quo narratur positio veterum quo
rundam fol. 26.
Cap. 2. in quo inducuntur testes i huiusmodi p̄ōne. f. 26.
Cap. 3. i q̄ iducuntur obiectiones aliquorū ad hos. fo. 26.
Cap. 4. in q̄ vī q̄rūt valeant hmōi rōnes contra illos. f. 27.
Ca. 5. i q̄ refellitur p̄o illa hereticorū & parabolosa. f. 27.
Cap. 6. in quo exponitur illa positio veterum. fol. 27.
Cap. 7. in quo dissoluuntur argumenta Alex. & Theo-
phili, contra veritatem inducta. fol. 28.
Cap. 8. in q̄ enumerantur p̄ōnes de vnitate intellectus,
& ponitur opinio veterum ad hoc. fol. 28.
Cap. 9. i q̄ iducuntur ob̄ōnes aduersus hāc p̄ōnem. fo. 28.
Cap. 10. i q̄ defenditur hmōi p̄o ab his argumentis. f. 28.
Cap. 11. i q̄ inducuntur argumēta vera aduersus hanc
positiōnem. fol. 28.
Cap. 12. i q̄ iducitur alia p̄o circa pluralitatem. fol. 28.
Cap. 13. in quo inducitur argumentum Them. & aliorū
aduersus hanc positioem. fol. 29.
Cap. 14. in quo narratur positio altera. fol. 29.
Cap. 15. in quo impugnatur positio hęc. fol. 29.
Cap. 16. in quo narratur positio Simplicij. fol. 29.
Cap. 17. in quo improbatur hęc positio. fol. 29.
Cap. 18. in quo ponitur alia positio de mente Auerr. i q̄
conatur saluare verba Arist. fol. 30.
Cap. 19. in quo contradicitur huic positioe fol. 30.
Cap. 20. in quo narratur altera positio. fol. 31.
Cap. 21. in quo inducitur positio quorundam latinorū
de sententiā Themist. fol. 31.
Cap. 22. in quo consiliantur Them. verba. fol. 31.
Cap. 23. in quo positio Auer. inducitur. fol. 31.
Ca. 24. i q̄ iducuntur oīa argumēta p̄ hac p̄ōne. fol. 32.
Cap. 25. in quo inducuntur. q. contra Auer. fol. 32.
Ca. 26. i q̄ psoluuntur q̄ōnes hęc aduersus Auer. fol. 32.
Cap. 27. in quo destruitur positio Auer. fol. 33.
Cap. 28. in quo inducuntur argumenta contra Auerr.
quædam ex præceptis philosophiæ. fol. 33.
Cap. 29.

I N D E X

- Cap. 29. in quo explicantur duæ rōnes eadem radice naturales aduersus Auerroim. fol. 34
 Cap. 30. i q̄ t̄gūtur aliæ rōnes contra pōnē Auer. fol. 34
 Cap. 31. in quo narratur positio vera nostra. fol. 34
 Cap. 32. in quo soluuntur argumenta partis. Auer. f. 34

Liber quartus, in quo loquemur de partibus intellectiue animæ.

- C A P.** primum, in quo narratur intentio & ordo dicendum. fol. 35
 Cap. 2. in quo Platonis narratur positio. fol. 35
 Cap. 3. in quo inducuntur argumenta peripateticorum in necessitate intellectus potentie. fol. 35
 Cap. 4. in quo inducuntur quæstiones aduersus rationes Auerrois, & soluuntur. fol. 35
 Cap. 5. in quo inducitur prima opinio de intellectu possibili Auempe & Abubacher. fol. 35
 Cap. 6. in quo inducuntur rōnes Auer. probantes necessitatem intellectus agentis. fol. 36
 Cap. 7. i q̄ obijciuntur his p̄ argumēta peripatetici fol. 36
 Cap. 8. in quo inducitur positio. d. propositiones esse intellectum agentem: & subiectum earum esse intellectum potentie, & improbat. fol. 36
 Cap. 9. in q̄ narrauit positio Auic. et Algazel. fol. 36
 Cap. 10. in quo narratur positio quorundam ad mentem Auer. de intellectu agentis & potentie. fol. 37
 Cap. 11. in quo inducuntur argumenta pro hac pōne, quæ quandoq; nos induximus. fol. 37
 Cap. 12. in quo approbatur hæc positio. fol. 37
 Cap. 13. in quo determinatur veritas argumentaq; oppositæ partis soluuntur. fol. 38
 Cap. 14. in quo narratur sententia Themistij. fol. 38
 Cap. 15. in q̄ narrauit positio. d. intellm agentis: & intellm potentie esse q̄litates rōnalis aiæ s̄m Auerroim. f. 38
 Cap. 16. i quo reprobatur hæc positio s̄m fundamenta Auerrois. fol. 38
 Cap. 17. in quo declaratur positio quorundam veterum in dictis Auerrois. fol. 38
 Cap. 18. in quo improbatur hæc positio. fol. 39
 Cap. 19. in quo ponitur positio Ioan. et soluuntur argumenta oppositæ partis. fol. 39
 Cap. 20. in quo reprobatur positio hæc. fol. 39
 Cap. 21. in quo narratur vera mens Auer. fol. 40
 Cap. 22. in quo soluuntur qōnes contra hoc. fol. 40
 Cap. 23. in q̄ determinatur veritas horū oīum. fol. 41
 Cap. 24. in quo declaratur quid sit intellectus agēs s̄m veritatem. fol. 41

Liber .5. de intellectu speculatiuo.

- C A P.** primum, in quo narratur prima positio Ioannis Iandu. fol. 42
 Cap. 2. in quo inducuntur argumenta cuiusdam contra Ioan. & soluuntur. fol. 42
 Cap. 3. in quo p̄dicatur Ioan. s̄m vera argumēta. fol. 42
 Cap. 4. in q̄ inducuntur argumenta p̄ Ioan. fol. 42
 Cap. 5. in quo narratur positio latinorum. fol. 42
 Cap. 6. i q̄ inducuntur fundamenta huius pōnis. fol. 42
 Cap. 7. i q̄ inducuntur verba Auer. & Arist. pro istis. fol. 43
 Cap. 8. in quo improbatur positio hæc. fol. 43
 Cap. 9. in quo formantur rationes ex verbis Auer. contra illam positionem. fol. 44
 Cap. 10. i q̄ narrauit pō Themistij, Auic. Algazel. f. 44
 Cap. 11. in quo soluuntur qōnes in hac pōne pro maiori eius declaratione. fol. 44
 Cap. 12. i q̄ inducuntur argumēta aliquorū formata ex verbis Them. contra hanc pōnem, q̄ The ascribitur. f. 45
 Cap. 13. in quo inducuntur verba Them. in cōtrarium, soluunturq; verba hæc. fol. 45
 Cap. 14. in quo narratur vera mens Auerr. de intellectu speculatiuo. fol. 45

- Cap. 15. in quo enumerantur omnes quæstiones contra hæc nunc determinata. fol. 46
 Cap. 16. dissolvens primam qōnem: & in quo narratur positiones & improbantur. fol. 46
 Cap. 17. in quo tractatur secunda quæstio. fol. 46
 Cap. 18. in quo absoluuntur. q̄ contra hoc. fol. 47
 Cap. 19. i q̄ declaratur necessitas itell's agentis. fol. 47
 Cap. 20. persolvens tertiam quæstionem. fol. 47
 Cap. 21. in quo persoluitur quarta qō. fol. 47
 Cap. 22. in quo. q̄ quinta persoluitur. fol. 48
 Cap. 23. in quo soluitur. 6. quæstio. fol. 48
 Cap. 24. in quo soluitur. 7. q̄. fol. 48
 Cap. 25. in quo soluitur. 8. q̄. fol. 49
 Cap. 26. in quo destruitur hæc positio per fundamenta Auer. quæ ipse conseruat. fol. 49
 Cap. 27. in quo refellitur secunda sol. fol. 49
 Cap. 28. i q̄ inducitur sc̄da rō principalis contra Ioan. fo. 49
 Cap. 29. in quo apponetur vera mens Auer. fol. 50
 Cap. 30. in quo declaratur: quō totus intellectus speculatiuus est vnus & æternus. fol. 50.
 Cap. 31. in quo datur secundus modus intelligendi. f. 50
 Cap. 32. in quo soluitur quæstio. 9. fol. 50
 Cap. 33. in quo soluitur vltima quæstio. fol. 51
 Cap. 34. in quo declaratur, quo pacto intellectus intelligit se, & p̄ narratur & improbatur pō Alpharabij f. 51
 Cap. 35. in quo declaratur s̄m Auer. quō intellectus intelligit se intelligendo alia. fol. 51
 Cap. 36. in quo tractamus de intellectu practico: cuius principium est voluntas. & iō p̄ de voluntate. fol. 51
 Cap. 37. in quo soluuntur qōnes circa hoc. fol. 51
 Cap. 38. in quo tractatur de intellectu practico. fol. 51
 Cap. 39. in quo soluuntur argumēta aliarū pōnū. fol. 52
 Cap. 40. in quo soluuntur argumenta ex verbis Auer. accepta. fol. 52
 Cap. 41. in quo veritas narratur oīum distorum fol. 52
 Cap. 42. in quo enumerantur qōnes in hac pōne & soluitur. 1. qō s̄m pōnem Ioannis. fol. 52
 Cap. 43. in quo enumerantur argumenta contra Ioan. & ponitur positio noua. fol. 53
 Cap. 44. in quo tractatur. 2. quæstio. fol. 53

Incipit liber sextus de intellectu, q̄ est de statu aiæ.

- C A P.** primum, in quo narratur intentio libri & ordo dicendorum. fol. 53
 Cap. 2. in quo narratur prima pō in ḡnali. fol. 53
 Cap. 3. in quo narratur positio dicentium voluptatem esse statum hoīs, & argumenta eorum. fol. 53
 Cap. 4. in quo refellitur hæc positio. fol. 53
 Cap. 5. in quo soluuntur argumenta opposita. fol. 54
 Cap. 6. in quo inducitur positio eorum, qui gloriam statum animæ existimant & improbatur. fol. 54
 Cap. 7. in q̄ narrauit pō. d. foelicitatē ac hoīs statum esse in potentia, vel in diuitijs: vel corporis bonis. fol. 54
 Cap. 8. in quo refelluntur hmōi pōnes. fol. 54
 Cap. 9. in quo narratur positio academicorum. fol. 54
 Cap. 10. in quo refellitur hæc positio. fol. 54
 Cap. 11. in quo narratur condōnes foelicitatis. fol. 55
 Cap. 12. in quo concluduntur pōnes ex hac descriptiōe, & primo positio Subgerij. fol. 55
 Cap. 13. in quo obijciuntur illi pōni, & ponitur. 2. pō. f. 55
 Cap. 14. in quo quæritur qō, an Deus possit intelligi a nobis: vel aliquod abstractorum. fol. 55
 Cap. 15. i q̄ inducuntur argumēta pbantia intellm posse continuari illis, s̄m cōphensionē The. et Alex. f. 55
 Cap. 16. i q̄ enumerantur qōnes contra has vias. fol. 55
 Cap. 17. in quo defenduntur hæ tres rōnes. fol. 55
 Cap. 18. in quo enarratur argumentum Auempac. & calumnia Auerrois & defensio. fol. 56
 Cap. 19. in quo declarantur tres aliæ rōnes Auer. fol. 56
 Cap. 20. i q̄ enumerantur qōnes contra has rōnes. fol. 56
 Cap. 21. in quo soluuntur qōnes hæ. fol. 56

I N D E X

Ca. 22. i q̄ inducunt oēs rōnes pōles induci p hoc. f. 57	
Cap. 23. in q̄ mouentur qōnes in doctrīna Auer. fol. 57	
Ca. 24. i q̄ adducitur sol. quorundā ad primā qōnē. f. 57	
Cap. 25. in q̄ spālī declaratur positio horum. fol. 57	
Cap. 26. in quo repellitur positio hęc. fol. 58	
Cap. 27. in quo ponuntur positiones alię. fol. 58	
Cap. 28. in quo ponitur veritas Auerrois. fol. 58	
Cap. 29. in quo soluuntur omnia argumenta cōtra hoc a principio & in processu inducta. fol. 58	
Ca. 30. in q̄ narratur pō prima in solone scđæ. q. fo. 59	
Ca. 31. in q̄ refellitur hęc pō: & ponit̄ alia, q̄tū ad id. f. 59	
Cap. 32. in quo inducitur alia positio. fol. 59	
Cap. 33. in quo narratur positio alia & cōis. fol. 59	
Cap. 34. in quo refellitur hęc positio. fol. 59	
Cap. 35. in q̄ psoluit qō s̄m fundamēta Auer. fol. 60	
Ca. 36. i q̄ explicat̄ pō hęc s̄m fundamēta hui⁹ p̄bi. f. 60	
Cap. 37. in quo refellitur positio hęc. fol. 60	
Cap. 38. in quo replicantur qōnes super hoc. fol. 60	
Cap. 39. in quo explicatur mens Auer. fol. 60	
Cap. 40. in q̄ iducuntur argumenta s̄ tertiā qōnē. fol. 61	
Cap. 41. in quo explicatur positio Auer. fol. 61	
Ca. 42. i q̄ iducūtur argumenta pro hac pōne. fol. 61	
Ca. 43. i q̄ declarāt duę qōnes i s̄firmatiōe p̄dictorū. f. 61	
Cap. 44. in quo soluitur. 2. quęstio. fol. 61	
Cap. 45. in q̄ soluuntur argumenta contra Auer. fol. 62	
Cap. 46. in quo persoluetur qō. 4. fo. 63	
Ca. 47. i q̄ verificātur Theoremata ex his. fol. 63	
Ca. 48. in q̄ declaratur scđs modus copulatiōis cum suis corollarijs. fol. 63	
Ca. 49. i q̄ explicatur tertius modus copulationis. fo. 63	
Ca. 50. i q̄ declaratur q̄rtus modus copulationis. fol. 63	
Ca. 51. i q̄ declaratur vltimus modus copulatiōis fol. 63	
Ca. 52. i q̄ iducūtur argumenta cōtra q̄ntā qōnē. fol. 63	
Cap. 53. in quo persoluitur qō s̄m quosdam. fol. 63	
Cap. 54. in q̄ ponitur vera mens Arist. & Auer. fol. 63	
Cap. 55. in quo persoluitur qō. 6. fol. 64	
Cap. 56. in quo soluitur qō. 7. fol. 64	
Cap. 57. in quo soluitur. 8. qō. fol. 64	
Cap. 58. in quo absoluitur qō. 9. fol. 65	
Cap. 59. in quo persoluitur. q. 10. fol. 65	
Cap. 60. in quo soluitur qō. 11. fol. 65	
Cap. 61. in quo soluitur q. 12. fol. 65	
Cap. 62. in quo pertractatur vltima qō. fol. 65	
Cap. 63. in quo tenetur pōnis difficultas. fol. 66	
Ca. 64. in quo concluditur q. aīa separata post mortem intelligit. fol. 66	
Ca. 65. i q̄ explicātur fundamēta pōnis Arist. fo. 66	
Cap. 66. in quo explicatur p̄ p̄fectio partis rōnalis apud Arist. vt rōnalis est in corpore vel in se. fol. 67	
Cap. 67. in quo declaratur s̄licitas rōnalis aīę s̄m partem sensibilem. fol. 67	
Cap. 68. in quo declaratur miseria vtriusq̄ partis. fol. 68	
Cap. 69. in q̄ mouentur duę qōnes & psoluit priā. f. 68	
Cap. 70. in quo persoluitur. 2. qō. fol. 68	
Cap. 71. in q̄ soluuntur argumenta ad oppositū. fol. 68	

Liber primus de dæmonibus.

Apitulum primum, in quo narratur i-
tētio libri, & genus demōstrationis,
quo p̄cedetur in eo & vtilitas intē-
tionis. fol. 69.

Cap. 2. in quo declaratur conuenientia & dīa inter Methodum Aristologo- rum, & nostram qua vtemur in hoc libro. fol. 69	
Cap. 3. in quo inducūtur ea q̄ dant dæmōes nō eē. fo. 69	
Cap. 4. in quo declarāt pō attributa p̄ipateticis. fol. 69	
Cap. 5. exponit q̄nto intellr positio p̄dicta, & narrat pri- mam positionem. fol. 69	

Cap. 6. in quo declaratur secunda positio Auer. & causa illius pōnis, & discrimen a prima pōne. fol. 69	
Cap. 7. in quo per argumenta Proclī destruūtur pōnes peripateticorum. fol. 70	
Cap. 8. in quo peripate. positio defenditur per authorita- tem Pythagorę. fo. 70	
Ca. 9. i q̄ narrātur authoritates p̄ opione peripate. f. 70	

Incipit liber secundus de dæmonibus.

C A P. primum, i quo narratur argm̄ Platoniorum probans dæmones esse. fol. 70	
Cap. 2. in quo narratur p̄uasio Lucij Apulei fol. 70	
Cap. 3. in quo soluitur & impugnatur hęc p̄uasio. f. 70	
Cap. 4. in q̄ defenditur p̄uasio hęc s̄m posse. fol. 70	
Cap. 5. in quo iducitur tertia p̄uasio Platoniorum fere omnium. fol. 70	
Cap. 6. in quo soluuntur p̄suasiones hęc s̄m fundamē- ta peripateticorum. fol. 70	
Cap. 7. in quo enumerantur gradus viuorum et eligitur via conueniens ad propositum. fol. 71	
Cap. 8. in quo narrantur quot sunt opera magorum ad intellectum pertinentia. fol. 71	
Cap. 9. in quo narrantur opera alia pertinentia ad partē motiuam, quę fiunt per magos. fol. 71	
Cap. 10. in quo erigitur dem̄ratio ad p̄positum fol. 71	
Cap. 11. in quo narratur positio Hermetis per q̄ saluat effectus magorum. fol. 71	
Cap. 12. in quo refellitur positio hęc Hermetis. fol. 71	
Cap. 13. i q̄ refellitur pō p̄dicta s̄m rei veritatem. fol. 71	
Cap. 14. in quo narratur pō Alex. Aphrodisii. fo. 72	
Cap. 15. in quo narratur defensio & qō Alexan. fol. 72	
Cap. 16. in quo narrantur qōnes contra Alexan. & q̄tr non possunt solui. fol. 72	

Incipit liber tertius de dæmonibus.

C A P. primum, in quo accipitur p̄ cōem consensum dæmones esse. fol. 72	
Cap. 2. in quo enumerantur qōnes circa dæmones. f. 72	
Cap. 3. in quo narratur positio Platoniorum circa pri- mam quęstionem. fol. 72	
Ca. 4. i quo colligitur id qd̄ p̄tingit rō nālis. fol. 72	
Cap. 5. in quo inducuntur obiecta aduersus hęc. fol. 72	
Cap. 6. in quo defenditur positio p̄dicta fol. 73	
Ca. 7. i quo ad̄ciūtur qd̄ ad expōnem dīctorū. fol. 73	
Cap. 8. in quo inducuntur difficultates cōtra hęc ad ma- iorem declarationem. fol. 73	
Cap. 9. in quo soluitur. 1. qō. fol. 73	
Cap. 10. in quo soluitur. 2. qō. fol. 73	
Cap. 11. in quo soluitur. 3. qō. fol. 73	
Cap. 12. in quo declaratur penultima. qō. fol. 74	
Cap. 13. in quo soluitur vltima qō. fol. 74	
Cap. 14. i quo soluitur qō. 2. principalis de numero de- monum. fol. 74	
Ca. 15. i quo soluitur. 3. qō principalis de eorū locis. f. 74	
Ca. 16. i quo soluitur. 4. qō principalis de horū fine. f. 74	
Cap. 17. in quo soluuntur tres quęstiones de locutione ordine & obedientia. fol. 74	
Cap. 18. in quo declaratur q̄nto cognoscāt futura. fo. 75	
Cap. 19. in quo de malitia eorum pertractatur. fol. 75	
Cap. 20. in quo narratur positio quorundam peripateti- corum & fundamenta eorum. fo. 75	
Ca. 21. i quo determinatur veritas Christianę fidei. f. 75	
Cap. 22. in quo enarrantur cerimonie magorum, & sol- uitur quęstio vltima. fol. 75	

F I N I S.

LIBER AVGVSTINI NIPHI MEDICE DE

Intellectu ad excellētissimū Equitem Se-
bastianum Baduariū Patritium
Venetum Liber primus.

Proœmium, in quo declaratur intentio & modus procedendi.

NEGOCIUM de anima nō modo apud ueteres excellētissime Sebastiane difficile, sed et iuniores arduum haecenus recipitur. quod ex eorum discrepantia nobis patet, cū. n. dicta eorū legimus, nō tantū eos circa genus remotū discrepare, uerū & circa pximū ample titubare cōperimus, & quanto magis in aīa diffōne cōi ac ppria. Vñ in genere remoto disceptantes dixerūt horū quidā eā esse q̄titatē ac numerū, ut Xen. Platonis auditor. Plato ipse ac p̄ceptor Soc. Alii qualitatē, ut Gal. & Asclepiades & Homerus cōplexionē. s. Alii relationē, ut Empe. Agrigentinus armoniā & p̄portionē. Alii subam eā esse tanq̄ prima certitudine patēs, ut Aris. et Anaxag. & alii multi asseuerant. Adhuc & circa pximū genus ambigūt, an. s. corpus, an incorporea, qui. n. ex motu eā adinuenire conantur, se re oēs eā in corporis genere cōponunt, ut Democritus igneū calorem ex igneis atomis eā ait eē. Tū quidē quia oīum corporū formalius ac in actione, p̄mptius. Tū uero quoniā oīum corporū maxie ad motū celer. Leucippus eius socius ait fere eadē de eā eā corpus eē sphericū, pp̄ motū secūdū oēm differētiā pōnis. Diogenes quoque aerē, Hippo aquā, p̄pter seminis cōpulsionē. Critias sanguinē, Hippoc. sp̄m p̄ totū corpus diuulsum ait. Rursum & alii qui cognitione eā inuenire laborant, inter quos Heraclitus Ephesius principia oīum rerū uapores esse affirmās, aīam uaporē inquit, cui Cratillus eius fidus collega, pp̄ eā esse in continuo motu naturā cœli eā p̄nunciat, q̄ igitur aīa corpus hi testātur ueteres.

Quod uero incorporea Pythagoras, Archelaus Socratis p̄ceptor, Anaxag. Aris. Costabel, qui actor de differētia sp̄s & aīe dicitur Auicē. Auer. & oēs latini conati sunt demonstrare.

Quae qdē igitur in genere remoto ac pximo ueteres ambigunt haec sunt. Cū igitur intētio mea est de aīa rōnali, quae una aīe species dignissima est p̄tractare quaecūque dicta ab antiquis relinquens, primo aīe diffōne cōem, quae nō tantum humanā, de qua tantum priores, partim q̄ ita collibitū erat, partim q̄ inuiti fallabantur egerunt, sed eā quae aīas oēs ambitu suo contineat, accurate tibi inducā, post hoc ad ppriā aīe diffōnem cōdescendā, accidētia quae sita in ea exponens, & sic sermo complebitur.

De diffinitione communi animae Aris. Cap. 1.

VM igitur Aristo. aīam p̄stabiliorē oīibus accidētibus, eaq̄ dissipata corpus dissipari primo inuenit, quasi tanq̄ prima certitudine firmū entium in primo genere subae. s. animam esse asseuerauit. Et cū eā substantiam, & subae rem non corpus pluribus rōnibus confirmat, actum aīam & formam inquit, cū materiam esse eam cōis testē snā sapientum, & quia ut Auer. inq̄t ppriū est formae &

PRIMVS I

actus & perfectionis esse in subro corpore, hoc. n. hēt forma, q̄a forma, est n. cōe hoc oībus formis ut formae sunt q̄ ipsius operatio certificat, sine. n. corpore nulla est forae operatio: quae admodū Aris. inductione & diuisione manifestauit in lib. de aīa. aīa ergo relinquit actus corporis.

Et quia actus duplex. s. primus & secūdus, primus qdē quē admodū scia, secūdus uero quē admodum studium & considerare, aīa non secūdus actus, sed primus erit, q̄ Aris. exponente Simplicio sic syllogizat. Oīs actus prior generatione operatione q̄ ē actus primus. Sed aīa est actus prior generatione operatione q̄ ut manifestum ē ergo aīa oīs actus erit primus, aīa igitur actus primus corporis, vsq̄ igitur huc palam aīam esse actum primum corporis, sed qualis nam corporis hoc exquisitius uidentū, cōstat corpora, aut naturalia, aut nō naturalia. Naturalia uoco quae p̄ncipium motus & quietis cōtinent, ut elnta, aialia: & plantae & horum partes non naturalia sunt quae hoc carent p̄ncipio ut nauis, palliū. Iterum naturalia corpora secamus in duo genera, quaedā quidem uiuunt: quaedam uero nō uiuunt: uiuunt eadē quae per se aluntur & crescunt, ut aialia & frutices, elnta. n. & si naturalia sint quia initiū mortis, non intra se possident, sed in his vitae uacuitas est, quia p̄ se, nec alunt, nec crescunt, cū igitur corporum quaedā sint nālia, quaedā non nālia. Iterū & nālium, haec quidem uita participāt, alia quibus haec rō negata ē, non pōt aīa perfectio cuiuslibet corporis dici, sed naturalis, qm̄ corpus, cuius aīa actus est, nō est ex accidētibus, mō corpus nāle & artificiale differūt accidente, aīa est forma corporis, sed naturalis, nō oīs, sed uiui, uiuū aut oē organicū & potentia uiuens, nihil. n. est q̄ simplr cōsistat expletūq̄ sit, de mortalibus loquor, sed oē uiuū cōtinenter labit, & subinde sarcit ita, q̄ q̄ partes fluāt cōtinuā et refluant, tñ sp̄ supplet identitas eo quia incolumis ex igit, quare fit: ut quaedā organa uis haec desiderat quibus ad nutritionē utatur. Haec instā in aīalibus p̄spicua sunt os, gula, uentriculus, aluus, & reliqua quae ad usum alimonie his sunt. In plantis autē q̄q̄ ea minus exposita sūt: tñ ex his pōt & id p̄cipi primū radices oris uicē gerunt, nā ut aīal p̄ os ita frutex per radicē succū trahit, demū meatus qdā & fibrae uenarū uicē fungunt. Iā intestina, & quae uelicas aīalium referāt hnt, & adipēs suos alburnū liber & lignū, cuti, carni, & osi, p̄portionē cōsentiunt. folia. ut operimentū & nutrimentum pulpis adiuncta pulpae fructibus p̄sidiū grā obductae, nā pulpas appello intra quas a nā semen cōditum, siue exiti sint atq̄ admittant in cibos, siue nō mādantur, fructum geniturā ipsam ac semen a se uero, si qua igitur cōis descriptio aīae reddi pōt, uī aptilissima haec esse, aīa est actus primus corporis naturalis organici uiuentis in potētia. Quid quidē sit anima singulr dictū sit: quae qdē igitur sit animae cōis diffō, & sm̄ Aris. ex his patet. Qōnes & ambiguitates aduersus hanc in alio differatur loco: cum intentio mea non sit in hoc insistere.

Declarans diffōne cōem secūdū Platonē. Cap. 2.

PLato igitur ut Constabel inquit, sic aīam definit. Aīa est substantia incorporea mouens corpus, in sine uero. 10. de legibus Plato inq̄t, aīa est suimet mouēs, aut potens ipsam se mouere, & hāc diffōne Platonis eē The. affirmat in primo suae paraphrasis de aīa capi. 16. ut ergo intell̄s harū clarescat, & inuicē cōcordent, primo partes earum exponā, post recolligā intell̄m earum. Dico ergo aīam esse subam est quasi manifestū per se, & nō eo quia moueat corpus aīam esse subam scimus, ut Constabel ponit, sed potius, qm̄ suba est mouet corpus. Qd̄ ergo aīa suba sit tanq̄ cōfessum reliquit. tribus uero entibus subae partibus, haec qd̄ dem, ut subiectū & mā. Illa uero ut forae & actus, haec quoq̄, ut cōpositū & corpus, palā quoniā aīa non mā: neq̄ cōpositū ergo subam eā esse, sicut forae: Plato inq̄t, q̄ uero nō mā syllogizat in secūda figura Aris. sic. Oīs. mā pura est potentia, aīa nō pura potētia, aīa ergo nō materia. Amplius q̄, non suba sit sicut cōpositum Them. in. 2. suae paraphrasis de aīa cap. 3. tribus demat rōnibus: quas (ut breuius loquar) nūc tanq̄ cōfessas

relinquā. Cū ergo aīa sit in caplo subā, & non sit mate-
ria, neq; cōpositū. Tūc ex negatiua cū subiecti cōstantia, li-
cet inferi hāc affirmatiuā, aīa est subā sicut forma, cū itaq;
Plato aīam subā in corporeā d. eē, subā audit sicut for-
ma, subā. n. cū triplī dicat potissime de forma & actu, cū
absolute ponitur subintelligit: quō g aīa sit subā apponit
(& incorporea) vt sciamus eā esse, neq; mām, neq; cōposi-
tū, & per consequens qđ apud Plato. i. portat subā incor-
porea a pīpateticis actum seu pfectionē importat. Addi-
dit (& mouens corpus) qđ Cōstabel. sic cōmētatus est, oē
mouens alterum, aut mouet, & mouet, quēadmodū plau-
strū mouet a bobus, q non mouent ipsum nisi sint moti,
aut mouet & nō mouet sup. in quātū mouens. Si qdem
primō mō adhuc contingit duplī, aut ut moueat p se eo
genere motus quo mouet, aut altero generē, quēadmodū
aīa bouis mouet corpus: desiderio tñ, & volūtate ipsa mo-
uet: & si motu locali ipsa per se non mouet. Tūc inquit
ille q aīa mouet corpus, cū ipsa sit imobilis per se, mouet
vero ipsum cū sit principū motus corpus, non motū, nisi
forte altera specie motus: desiderio. s. & voluntate. Et per
hoc remouet eltorū formas esse aīas, quoniā & si ille mo-
uent corpus, nō imobiles mouent: ut patet: recolligit er-
go sūm hūc virū: Platonis aīæ prima diffō. s. a. a est subā in
corporea. i. subā sicut actus mouēs corpus. s. ipsam se imo-
bilē hñs, eo motu quo mouet, nisi forte p accñs. Sed hic
modus exponēdi pōt in hūc modū calūniari, cū. n. de mo-
tu loqmur, nō nisi de pgressiuo loq debemus, gradus. n.
aīatorū motiuus. s. non nisi aīalibus pfectis debet. Si er-
go aīa esset mouens corpus motu pgressiuo, tūc non nisi
aīalū pfectōrū aīa esset, non ergo cōilsima erit oībus aīa-
bus oīum aīalium, & viuentiū, qđ quærimus. Propter
qđ. Alter modus expōnis colligit a Themī q aīa est sicut
sol a quo illuminatio emanat, aīa n. in se cōsistens corpo-
rilitā porrigit, quā aīationē seu secūdā aīam Pla appellat:
& tūc dicemus, aīa ē subā sicut forma mouēs corpus mo-
tu vite. s. aīationē & vitā ei p bēs. Tūc sensus erit: aīa ē subā
sicut forma mouens corpus. i. corpus viuificās & hāc ex-
pōnē Themī. inquit in primo suæ paraphrasis de aīa cap.
23. q si sic hmōi diffō exponit poterit & secūda cū ea inci-
dere, cū. n. inqt Plato aīa ē sui ipsius mouēs: intēdit duobus
modis aliquid viuere, vno mō vt participās vitā: & sic vnū
corpus viuūt cū vitā. s. particeps sit. Alio mō vt id quod
in sui essentia ē vitā, & nō p aliud: sed seipso: quēadmodū
albedo se ipsa albedo, sic aīa se ipsa vitā, est ergo sensus aīa
est suimet mouēs. i. forma & actus: p essentia: & non p par-
ticipationē vitā, & tunc cū dicit (mouens) intēdit viuens.
ergo dat intelligere eā eē subā, sicut prima diffō expōlit:
cū vero addit suimet dat intelligere eē subā eā, q est si-
cut essentia & forma: est ergo sensus aīa ē subā sicut forā,
se ipsa vitā. qñ ergo considerantur ambe hmōi definitio-
nes: inueniemus eas quodā mō coincidere: quēadmodum
diffō albi & albedinis: prima n. ē aīæ vt cōcreta ē corpo-
ri: secūda vero vt abstracta ē: & se sola: & tūc hmōi defini-
tiones cōes sunt ambitu suo oēs aīas amplectētes: q igitur
sit aīæ cōilsima diffō sūm Pla. sit dictum in tantum.

Declarās cōpōnē diffōnis Pla. cū illa Arif. Cap. 3

CVM duæ sint assignate aīæ cōilsimæ ac figurales dif-
fōnes: & declaratū ē in posterioribus nulli diffinibili
posse conuenire duo per se p dīcata æque primo: nisi
vnum vt mediū & ppō & alterū vt cōcō habeat: ambi-
guitas erit non parua: q nā harū sit: sicut ppō & mediū.
Et quæ vt conclō. Ad qđ Thomas expositor integerrī-
mus Arif. in cōmēto suo de aīa inquit q priā Arif. diffō
est sicut mediū & cā. Secūda vero sicut effectus: & cōclu-
sio: cuius rōnē reddit & inqt: ex eo. n. q aīa ē forma cor-
poris viuētis principium erit operū vitæ & nō econuer-
so. Et cū ita sit demō hāc: aīa est subā mouēs corpus, oīs
subā mouens corpus ē actus corporis physici potētia vi-
tā hñtis & c. g aīa ē actus corporis physici & c. nō a priorī:
sed a pos. eriori dicit vt inqt. Huius ē Inīæ Alpharabius
in suo cōmēto de aīa eē vī, inqt. n. motū vitæ eē opus ani-

mæ, opus at posterius ē actu a quo emanat, quare prima
Ari. quæ p actū dat prior erit diffō quā ea Platonis q p
opus. Rursus & hoc Alpharabi' fortiori argumento
vī cōfirmare, qm cā formalis ē potior cā q agēs, imo ma-
gis digna dici cā ipsius agentis q ecōtra, quoniā forma in
genus incidit finis, nō sic agēs, mō diffinitio data ē p cām
formalē, actus n. & perfectio & forma idē: illa quoque,
Platonis pro agēs, cū. n. dī principium intelligit de agen-
te. Ergo illa Arif. debet dici propter quid, respectu illius
quā Plato dat: ergo erit velut mediū, & illa Platonis tāq;
conclusio, est ergo Tho. & Alpharabii sermo q priā
diffō sit, sicut ppō & m. diū, & secūda sicut conclusio &
effectus. Sed obiicit contra hos Egidius romanus funda-
tus expositor in cōmēto suo de aīa, inquit n. id non vide-
ri bene dictum, cū n. dictum sit in primo phys. q via in-
nata sit nobis ex notioribus nobis & certioribus in certio-
ra & notiora natura, ergo prius a secunda tanq; posterius
not a natura, & nobis prius nota incepisset Auer. Hoc idē
confirmat per modū pcedendī Ari in meta. vbi prius de
subā sensibili determinauit, qđ in. 7. 8. & 9. & post in. 12.
de insensibili: quare si ita esset, tunc Arif. transgressus eēt
ordinem incipiēdo non a notioribus, quo ad nos, sed a
notioribus, simpliciter ponendo primo diffinitionē prio-
rem in esse q diffinitionē priorē quo ad nos. Sed hoc mo-
tuum contra Tho. & Alphar. pace Egidii dixerim cogē.
non videtur, cum declaratum sit in libris pborū sp famo-
sitas & cōis esse notius, mō & si ambæ illæ diffōnes sint
æque cōes aīæ: prima quæ Arif. est famosior erat, & ma-
gis cōis, quæ vero erat Platonis minus famosa, & quasi
ppria cum opus pprium cuiusdā aīæ accipiat, ideo illo
stante Arif. ordinem rōnabiliter cōmutauit, primo eā po-
nēs aīa est actus & c. deinde posuit illam Platonis. d. aīa est
principium viuēdi in corpore organico, quæ in hanc in-
cidet, anima est subā mouens corpus ppea quia priā cōis
ac famosior habita est secūda. Aliter ergo pōt argui p Al-
phara & diuum Tho. sic. Oīs diffō data per genus causæ
finalis est potior, & pp quid, respectu datæ per genus cāe
materialis quod in posterioribus patet, sed prima dat per
genus materiæ cū dicitur aīa est act' corporis physici. Se-
cunda per genus finis, dicitur. n. anima est principium mo-
uens & c. finis. n. pmanentiæ animæ est corpori dare esse et
vitam, & ideo secūda tanquam ppō & medium dicitur,
respectu primæ, & hāc rō ex Auero colligitur in com-
mento suo de anima. f. 12. Dicendum igit aliter q Auer.
inquit prima diffō dicitur quasi demonstrationis conclō,
& quia secūda quā dedit Arif. quæ Platonis fuit est quasi
pmissa, & pp quid, vt in cōmēto expressit pposito. Ve-
rū debet scire q ad hoc q ppō sit cōclusio duo requirit,
vt si ignotior ppōne, & vt sit tāquā effectus illius, & ecō-
tra duo requirit ppō ad hoc vt sit pmissa, vt. s. sit notior
conclusionē, & vt veram essendī cām contineat illius, qñ
vero altera illarum conditionum alicui deficit, tunc cōclu-
sio sūm quid vel pmissa sūm quid dicitur. Tunc dicendū
q priā Arif. diffō. s. dicens anima est actus corporis & c.
est conclusio sūm quid, habet. n. de conclusionē tantū, qā
est effectus secundæ, quia tamen est notior secunda ideo
quasi conclusio, & quia dicitur, secūda vero, quoniā cām
continet primæ. pmissa dicitur & medium, quia vero
ignotior, non absolute, sed quasi ppō, & quasi pp qđ dī
respectu primæ, verificatum est ergo diffōnē primā Arif.
scilicet anima est actus & c. esse tanq; conclusionē & qā
secundam Platonis in secundo loco ab Arif. enumeratam
esse tanquam pmissam, & pp quid. Tunc ea quæ p Al-
phara. & Tho. faciebāt facile absoluunt, primū. n. q Tho-
mam mouit absoluuntur ex hoc q priā datur per genus
causæ materialis & secunda per genus finis, & ideo ille dif-
finitiones sunt inuicem causæ, verum quia finis cā est cārū,
inde secunda diffō pp quid & tanq; pmissa dicitur pri-
mæ. Id quoque q Alpha. decepit est, q licet viuere sit ve-
rum animæ opus, & effectus sūm esse, attamen sūm inten-
tionem est vere finis agentis & animæ, non n. alio anima
inest corpori, nisi vt det corpori viuere animationē ac vi-

ram. Præterea quod secundo mouit Alpha nihil est, quoniam licet actus sit forma corporis physici, non tamē corpus physicū est id quod diffinitur, sed aīa mō actus, non animæ est forma, sed corporis physici, & ideo hmōi diffō per materiam potius accommodata est q̄ per formā. Quō quidem hmōi animæ diffinitiones comparentur, & quæ prior, & quæ posterior, ex his tibi patet, quæ etiam sit altera perfectior etiam eisdem potest clarescere.

In quo declaratur quid nominis animæ rationalis, et enumerantur omnia quæ sita in ea. Cap. 4.

CV M visa sit diffō cōis animæ, tam s̄m Aris q̄ s̄m Plato. adhuc quō comparantur inuicē. Ad ppriā & specificam transiens diffōnē dico quæsitum eē ab expositores quid Ari. in 2. de anima per diffōnem propriam animæ intendat, promittit. n. assignare utrasque, cōem. s. & ppriā, quid quidem per cōem intendat expositores conueniunt. Quid uero per ppriā expositores ambigunt. Inquit. n. Ale q̄ quæadmodū in prioribus analyticis ppōnē diffiniens per eius diffinit spēs d. (ppō igitur est oīo affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo) sic & ppriā animæ diffō dabitur per spēs animæ vel opera specierum sic anima est principium siue actus corporis quo vegetatur monetur sentit & intelligit primo, opera. n. hoc loco ponuntur specierum animæ vegetatiue sensituiue ac intellectuiue tanquam notiora. Et huius Alexā. cām inquit, quoniam analogo nulla respondet natura nisi spērū quæ continentur in eo, ideo conuenienter analogum explicat cum species ponatur, cum illius sint adequatum signatū, quia igitur anima & ppō analogā dūr, hinc per spēs diffiniri ppriis diffōnib⁹ possunt, & per aliquid loco generis, & aliquid loco diæ. Verum secunda dicitur diffō ppriā, quia amplectitur spēs, quæ sunt indiuiduæ sub analogo prima uero cōis cum nihil accipiat sui pprii & indiuiduorum. Expositores autem latini credunt diffōnē cōem esse eam quæ ambitu suo oēs contineat (vt dictum est.) p̄ propriam aut non vnam, sed tres intelligunt, quæadmodum tres animæ sunt spēs, est. n. anima prima vegetabilis, post hanc sensitua, vltima rationalis, anima ergo vegetabilis erit primum principium nutriendi augendi & generandi tale quale est animatum cuius est. Sensitiua aīa, erit primū principium vegetandi & sentiendi ac s̄m locū mouendi, anima uero rationalis erit primū principium vegetandi sentiendi mouendi s̄m locū ac intelligendi, intendit Aris. per ppriam diffōnem animæ nō vnā, sed tres hmōi tibi enarratas. Alii aut græci, vt Simpl & Ioan. grāmaticus in cōmento eorum de anima postq̄ laborarunt vn̄r dicere q̄ quæadmodum in misto sunt omnium elementorum potestates, & quodāmodo est vniuersum eīntorum, sic rōnalis aīa piāte continet alias vt vegetabilem sensibile ac motum. Ideo sicut qui diffinit mistum vn̄ quodāmodo diffinire eīnta eēt cū eīnta in misto contineantur, sic qui diffinit rōnalē quodāmodo oēs vn̄ definire, cū oēs in rationali cōplicentur. Propter quod vt Philop ait, non male fecerūt antiqui qui de anima intendentes solum de humana locuti sunt, cum in humana oēs aliæ contineantur, verum non satis bene fecerunt, quoniam diffō humanæ animæ non competit omnibus aliis actu, sed uirtualiter, ideo debent esse due, quarum vna cōis dicitur actualiter per pdicationem. Secunda ppriā cum sit vnus spēs tātum, tamē cōis per cōtinētiā & ptātē. Mouit aut primus n̄r expositor in cōmento de anima subtilem. q. cur ptātes animæ q̄nq̄. s. vegetatiua sensitua motiua appetitiua & intellectiua. gradus autem quatuor. s. vegetatiuus, sensituius, motiuus, & intellectiuius, animæ quoque tres. s. vegetalis sensilis & rationalis seu intellectiua. Ad quem inquit sermone plixo solu. quæ vt puto in hoc consistit q̄. s. anima ab eē sumitur potentia ordo dicitur ad opus. Gradus s̄m q̄ p̄ ipsum variantur viua, & quia triplex est eē simplr. s. abstractum, simplr quoque in materia, & medium utrinque, iō triplex anima, prima quidem simpliciter abstracta ratio-

nalis simpliciter in materia vegetabilis, media vero sensibilibus. Et quia operationes animæ sunt numero quinque, & potentia per ordines multiplicantur ad actus. Inde q̄nq̄ potentia oriuntur, quia uero quatuor sunt quibus viua variantur, appetituum n. non variat viuum cū oē viuum fere consequatur. Ex his tres animas quinque potētias quatuor gradus animæ expositor affirmavit. Sed pace eius dixerim q̄nōis ppōsitæ nondum ex his solo cōstat.

Quoniam si anima ab esse sumitur, ut inquit, uel ab esse simplr & absolute uel ab eē relato ad opus, siq̄dē ab esse simplr, et absolute cum eēt eīntorum formæ dent esse materiis ppriis, tunc quælibet illarum anima dicitur materiæ ppriæ, si ab esse relato ad opus, tunc non tātum tres erūt animæ, immo quatuor, cum quatuor sint animæ opera inuicem non reducibilia. Ideo aliter dicendum puto animam s. a forma differre, quoniam anima est aīa, q̄a principium essendi est corpori, s̄m quædam circularē modum relatum ad opus, forma uero dicitur prout dat eē tātū, et primum principium est operis absolute, & quia operationes circulares inuicem non reducibiles tres sunt, intelligere s̄ sentire & vegetare, moueri. n. subordinat cognitioni, ideo tres animæ sunt tantum licet plurimē possint eē formæ. Sunt quoque quinque potentia, cū quinq̄ sint opa ad quæ relatiue dūr. Sunt uero quatuor gradus, quoniam gradus non potentia est, sed ipsamet anima sub relatione accepta ad opus: quo uariatur viuum, & quia quadruplex est opus uarians, ideo & quatuor gradus sunt: igitur tres animæ quinque potentia, & quatuor gradus, & sic ppriā animæ diffō, est diffō rōnalis animæ: quæ cōtinet oēs ptāte, & non actu. Accipiamus ergo p̄ nunc animæ rationalis diffōnem quid noīs, q̄m ipsam eē palā e ex operæ. & dicamus q̄ rationalis anima est principium quo hō intelligit cōponit ac diu. dir ppōnem, & rōcinat p̄rio. Hæc. n. est quid nominis eius descriptio, in qua oēs conuenirent. Post enumeremus omnia quæ dubitatur de ea, & dicamus q̄ primum & potissime desideratum est, an rationalis anima mortalis sit an immortalis. Secundo an vna omnium hominum numero an plures numero.

Tertio quō corpori vn̄iat, an s̄m inesse, an s̄m adesse et adherere, non s̄m inherere. Quarto quot sunt eius partes. Quinto quid sit vna quæq̄ illarum. Sexto quō fiat interelligere simplr, & quō cōplexum, & quō rōcinatio. Septimo de statu rationalis animæ post mortē, ut multa alia suo loco mouebuntur & ampliora & difficiliora. Sunt autem quæ sita ista multum desiderata, pp̄ quatuor, primo quia sunt de bono honorabili admirabili nobili & diuino, est. n. anima rationalis bonū quoddā q̄m finis est corporis humani. Honorabile: q̄m s̄m s̄m speculatiuarum est sc̄arū, q̄ honorabiles sunt, ut primo inquit ethicorū capite. 16. Admirabile q̄m est vna sub abstracta quodāmodo, mō quid ad irabilius: Nobile quoniam non mouet quemadmodū natura per qualitates, vt Aris. inquit in lib. de anima. Diuinum uero quoddam, quoniam forma, q̄m quæadmodū Ari. inquit forma quoddā est diuinum & optimum, anima ergo rationalis bonum honorabile admirabile et diuinum quoddā vn̄, quare et quæ sita ista erunt desiderata, quæadmodū n. Aris. inquit desiderabilius est sc̄ire aliquid de re nobili et dialectice q̄ multum et dem̄atiue de re ignobili. Secundo quoniam ex solutione istorum dirigimur in operationibus virtuosis, qui. n. ponit intellm mortale non opus est vt virtuosus uiuat, similiter et qui vn̄cū, quicquid credat ille pauper Auer. in cōmento 14. contra Alexā. Tertio quoniam his quæ sitis absolutis excitabitur in perscrutatione entium separatorum, vt Aris. inquit. Quarto quia istis solutis satisfacimus toti cōitati. populū. n. oēs natura scire appetunt, sicut Aris. inquit, his enumeratis ad primū q̄sitū occurro.

In quo narratur prima pō cum illa Alex. Cap. 5.

QVærebatur p̄fecto id nō parū difficile. si rōnabilis s̄ anima mortalis an non, in quo p̄blemate dicitur id pōt aut q̄, nec cadet aliquando, nec exordiū Suel. de intel. A ii

DE INTELLECTU

vllum acceperit, aut q̄ tum dissipabitur, tū p̄creata q̄nq̄ fuit, vel q̄ nouum accepit esse quod nunq̄ perditura sit. Aut q̄ nullum eius fuerit initium, sed dissipanda q̄nque, quartum quidem horum relinquo cū perscrutato dignū non sit, eo quia nec hominum aliquis dudum id percepit: nostra igitur pertractatio in tribus continebitur residuis. Dixere ergo veterū plurimī quales Aristoxe Zeno æleathes Sardanapallus qui vltimus Assiriorum Rex fuisse fertur, rōnalē aīam cōcētū ac p̄portione mēbrorū viscerūq̄, quēadmodū. n. in fidibus necesse est effici cōcordē sonū quā musici armoniā & cōcētū nūcupāt, ita in corporibus dñt ex cōpagibus viscerū, ac vigore membrorū vim sentiēdi vegetādi mouēdi ac intelligēdi existē. Qd̄ Dicearchus & Democritus inspiciētes, cōtra immortalitātē animi pugnātes, rē in dubiū reuocāt, cū quibus Lucreti⁹ Empe. Paraphrasticus cōsentiēs inquit sui lib. 2. qm̄ cum corpore aīa nascit̄, cū corpore intereat necesse est. Amplius & Plinius totius veritatis ppugnator, septimo nālis historiæ inquit, cap. 45 oibus a suprema die eadē q̄ aīa primū, nec magis a morte sensus vllus, aut corpori, aut aīæ, q̄ aīa natalē. Isti igit̄ sunt qui armoniā rōnalē aīam eē autumāt. Alex. vero q̄ p̄ pte hos inseq̄t rōnalē aīam inqt eē formā corporis ab eo inseparabilē, ac in cōcentu & armonia cōsistēs sil' cū corpore interitura, quēadmodū et cū ea oriebatur. Qd̄ rōnalis aīa sit hoīs forma primo ex v̄bis Alex. accipiemus cōfessum, secūdo rōnib⁹ suis approbabimus. Primo ergo sic. Oīs aīa q̄ sil' est principium delectationis motus, ire, amoris, odiī, doctrinæ, & intellectiōis in hoīe est forma vera & simplr̄ vna numero ei indiuiduo, cuius est, sed Alex. in lib. de aīa suo ca. 8. sic ait, verū n. vero hō p̄ aīam delectat̄, & mouet̄ iracūd⁹ & mericulosus ē, amat, odit, addiscit & intelligit reminiscit̄ mādatq̄ memoriæ, et nō alia de cā hęc agit q̄ qd̄ eiusmodi p̄fectione ac sp̄e p̄ditus ē. ergo rōnalis anima est vere forma & actus hominis.

Amplius oīs forma postrema aīaliū p̄tātū, est species & actus p̄ se aīalis, sed dicit Alex. in suo lib. de aīæ capit. 10. postrema vero aīaliū p̄tātū sp̄s est q̄ passim rōnalis dicit̄, sunt aut̄ in ea virtutes plurimæ & c. ergo rōnalis aīa foīa ē corporis hoīs. Adhuc oīs forma quā hō possidet p̄cipuā inter cætera aīalia, & p̄ quā absolutissimū aīal eē cēset, & per quā rōnalis dī differēs ab aliis ē hoīs actus, & p̄fectio intrinseca. & p̄ se, sed dicit Alex. ibidē capit. 23. est at̄ quēadmodū retro iā dictū est p̄ter has p̄tates supra oēs cōstituta rōnalis vis, q̄ ipsa q̄q̄ iudicii functione adeptā ē, quā inter cætera aīantia hō p̄cipuā possidēs oīum nobilissimū: atq̄ absolutissimū aīal eē cēset, p̄ quā p̄tātē id hēt vt rōnalis voceī, & sic patet minor tūc cōcludas, vt prius. Rursum oīs hitus in quo, & cū quo gignit̄ hō est forma & essentia & sp̄s hoīs, sed d. Alex. eodē capi. (vbi q̄ ab intellectu cognoscit̄ deliberatio atque appetētia comitat̄, alia enim actionis, alia cōtēplationis gratia q̄rimus gignit̄ aut̄ hō haud quaquā cōfestim b̄ habita p̄dictus, sed idoneam dūtaxat excipiēdi habitus facultatē hñs, deinceps aut̄ hitū adipiscit̄) ecce minor, tūc cōclude cōclonē. Et q̄ Alex. intelligat hoīem gñari cū intellectu potētiae, sicut in minori diximus, patet in cap. 24. inqt. n. sic (intell⁹ aut̄ potētiae is est, quē tūc hēmus cū gñamur, & in lucē edimur) ecce quō patet minor. Et iā in capite. 32. ait sup̄ has at̄ accidit rōnalis p̄tās, q̄ & postrema, & sup̄ cæteras p̄tates cōstituta, p̄fectis dūtaxat aīalib⁹, neq̄ his cōfestim, vbi sunt genita, sed vbi accedēte tpe adolescūt cōspiciūt, ecce quō ponit virtutē hęc hoī in ortu inesse verū eā nō apparere nisi cū adolescunt, & operātur, vt Arif. d. et. Vltimo oīs forma, q̄ ē in hoīs corde, tāq̄ in pprio lūbo, a quo inseparabilis hētur, est hoīs forma, & vīta & sp̄s, q̄ rōnalis aīa in corde testatur Alex. cap. vltio. d. verū ipsam quoq̄ rōnalis aīæ portione, q̄ vna pprie principatū aīæ possidere credit̄ in corde statuēdū eē nō dubitamus, q̄ at̄ inseparabilis testatur Alex. ibidē eodē capite, & inqt, p̄fectio at̄ in illo, & cū illo est, cuius est p̄fectio, p̄fecto rōnalē quoq̄ p̄tātē penes cor eē cōsiteri necesse ē, quod si rōne ducimur, vt vis aīæ, cui actio opulq̄ tribuit̄, neq̄ diuisa, neq̄ distūcta, in alia;

aut aliā pte statuatur, sed in eadē parte tota sit certa, neq̄ vis illa, q̄ iudicio fungitur disjunctetur, sed ipsa quoque in eadē parte poni debere v̄r, ex his colligitur plane de mente Alex. esse rōnalē aīam, & intellm̄ potētiae, eē vitā ac formā, & sp̄em corporis humani. Hoc aut̄ nō tātum verbis eius patet his p̄positis, sed rōcinatur idē Alex. fortissimis argumētis, q̄ sunt tria, quæ ponūtur cap. 5. sui libri de aīat & horū potissimū est, quoniā oēs functiones liquidissime cū corpore sunt, neque n. inquit esse pōt, vt functio siue actio vlla aīalis fiat abdicata corporis motione, qd̄ oñdit: tū in altrice: tū in sensibili, tū in rōnali, & quoniā in primis p̄spicitur p̄ se in rōnali inquit, neque p̄terea sine imaginatione deliberamus, & sapimus. Imaginatio at̄ qd̄ piā est qd̄ cū corpore sit, quod si absq̄ corporis motu, nulla esse pōt aīæ functio p̄fecto aīa est aliquid corporis, & a corpore inseparabilis, incassum. n. illā separabilē esse cōtingeret, si peculiaribus ac propriis operationibus fungi non posset.

Amplius. & eodem capite, ostēsis oibus modis, quibus aīa in corpore intelligi eē pōt q̄ nō illis insit, oñdit eā non esse in corpe sicut gubernator in nauī, & inqt postremo nō est in corpore aīa velut gubernator in nauī, at vero si ita gubernationē accipias quasi p̄ gubernatore artem gubernatoris intelligas, aīa hoc pacto esse in corpore poterit velut habitus & sp̄s in materia, ita n. sese hñt habitus in his rebus in quibus habitus eē noscunt̄, incorporei. n. sunt atque ab his rebus in quibus sunt inseparabiles hñnt, at vero si ita gubernatorē admiseris, ut eū qui artē & hitum hēt accipias, statim efficitur vt aīa corpus sit, neque. n. esse pōt gubernator absque corpore & c. Itē oñdit ibidem qd̄ diffō aīæ sit cōis oibus sp̄ibus aīæ vniuoce. ergo qlibet ē actus & p̄fectio corporis intrinseca, ex his plane relinquit̄ Alex. extimasse rōnalē animam esse vitā primā, & p̄fectionem corporis, & nō vtentem tātum, ut alii dicunt, & cap. 8. tangit in his. n. nullas aīaliū functiones p̄ se operat̄ aīa, sed p̄ aīam id quod aīam habet, neque tñ id verū ē eē has actiones aīæ, quia corpore, vt organo vtatur, nā sicut in cæteris p̄tibus habitibus q̄ nihil horū ita agit, vt eo vtaī cuius habitus est, sed e diuersa rōne quæcūq̄ p̄tates & habitus sortita sunt, intercedētib⁹ p̄tibus atque habitibus operatur & c. Ecce quō abhorret aīam eē actū corporis, vt vtens eo p̄ functione, & operatione. Quod at̄ v̄m eū aīa sit inseparabilis capitibus 6. 7. oñdit, inqt. n. cæterū hi quoq̄ vehememēter errāt q̄ animā animalis qd̄ sp̄em faciunt, sed eam sp̄em, siue formā velut substantiam aliquā separabilem, & ipsam per se exñtem affirmant, quō nauī gubernator assistere dicitur, gubernatorem. n. nauis sp̄em & p̄fectionem esse cōtendunt, fallūtur sane, cū gubernator, neque forma, neq̄ p̄fectio nauis sit, abdicato n. & absente gubernatore nihilominus nauē esse cōcedimus, quod si forte actionis nauticæ forma gubernator dici possit. p̄fecto fiet nauigiū sp̄s talis schemate, quo & ipsa nauigiū actio ē, ad illā. n. gubernator aliqd̄ cōfert, anima vero sp̄s est animalis, quatenus animal est, p̄bat post & hoc idem tribus aliis argumentis, & sic manifestū est huc vsque rōnalē animā apud Alex. esse formā corporis, & vitā intrinsecā hominis primā, & per se. Quod vero rōnalis aīa ex armonia & primorū p̄portione in materia resultet, nec foris accedat, ostēdit Alex. ibidē capite. 4. & inqt verū aīantium, anima tāto stirpiū forma ac specie p̄fectior ē quanto ipsa stirpiū anima primorū ac simplicium corporū formas excellit, rursum sensibilis animæ dīæ eādē inter se analogiam seruare v̄r, quā simplicium corporū sp̄s ad stirpiū animā & ipsa stirpiū anima ad sensualē animā hēt, eī⁹ vero analogiæ dīæ cā nihil aliud est q̄ ipsa substantia corporū dīa, & pp̄ sp̄erum multitudinē, & pp̄ eiusmodi temperamentis ac mistionis constitutionē, neque im̄rito, quā qd̄ principii non solū medium, sed potissima fere pars totius est, & diuersitas illa, q̄ circa principii aduenit tācti exilis ad modū & friuola sit, non ab re maxime dīæ cā esse pōt, est ergo fundamentū per quātū forma essētī eleuat̄ a mistione suæ materiæ, per tātum forma stirpiū a mistione suæ, & per quātū forma stirpiū eleuatur a sua, p̄ tan

tum anima sensualis a suæ materiæ mixtura remouetur. & per quantū anima sensualis a sua, per tātum rōnalis a sua, ergo si illa modica sufficit materiæ elementī, vt mereatur formam elementī ita & illa stirpium, vt mereatur animas stirpium, & illa sensibilis, vt illam sensualem, & illa rōnalis, vt illam rōnalem, & hoc fuit fortissimū argumentum Alex. quo conuictus dixit rōnalē animam esse in pportione ac cōcentu primorum consistere, tametsi nō sit ipsa armonia, nec primorum cōcentus Dat aut Alex. super hoc testimonium: quod Auer. p eo accepit in. 3. de aia, et eodem capite, quo circa hi qui cās vicissitudinis, quæ in subiectis versatur, manifeste picipiunt spērū dīam, quæ in corporibus est mirari non debēt enī uero multitudo spērū earūque diuersa cōmixtio, in subiectis corporibus æquabilem. & rationi consentaneam mutationis cām asserre posse cēsetur, nā si vbi vnū dūtaxat subm est, qd̄ his quæ ex se facta sunt, nullā dīam cōfert, tale aut subm est mā siccitas & humiditas caliditas & frigiditas, vbi duæ fil qualitates coeunt in his quæ ex ipsa materiā gignunt, tā tā dīæ cām præ se ferūt vt ex vna eadē mā, aliud ignis, aliud aer, aliud terra, aliud aqua gignat, cur nō rōni cōsentaneum esse poterit, vt per spēs motrices virtutesq; q̄plim inter se differunt ea corpora, quæ ex horū oīum cōmixtione, & tēperamēto pueniūt & c. his patet rōnalē aīam apud eum ex mixtura pportione ac cōcētū primorū in lucē edi.

Quod autē ipsa mixtio aut primorū cōcētus rōnalis aīa non sit, pbat Alex. ibidē cap 9. & tu vide rōnes eius, q̄ quidē igitur sm Alex. rōnalis aīa forma sit corporis, ac ab eo inseparabilē, ac nō armoniā: & cōcētū primorū, sed in cōcentu & armoniā quidpiā cōsistēs his patet. Qd̄ vero fil cū corpore interitura, quēadmodū cū eo oriebatur, syllogizare ex his quis pōt aperte. Quid igitur est q̄ balbutiunt loquaces, qui vt detrahant Auer. dicūt Auer. opionē Alex. nō recte recitasse, sed puerse, cū tantus pl̄s, quantus Alex. nō est dignus hac pōne, cōtra quos volui monstrare pōnē Alex. esse eā, vt sibi Auer. ascripsit, q̄ n. non stolidus ē, ex his opionē Alex. oppido accipiet, vt Auer. dixit. & hāc pōnē non solum ibi Alexā. expressit, sed in lib. quē de principiis naturæ materiæ & forma conscripsit cuius verba taceo pp breuiloquium. Amplius oēs græci vt Simpl. Philop. & Themī sibi idē imponūt, vñ Themī. in pœmio physicæ auscul. inqt, ex agente vero intellectu quē caput esse animi Arif. ondit aiūt esse animā ab oī mā p̄sus abiunctā quis non idem Alex. videat, taceat ergo hi cū Auer. solus non fuit q̄ sic de Alex. extimauit. Hāc autem pōnē Alex visus est sentire Arif. inquit. n. in. 2. de anima (vltimū aut & minimū rōcinationē, & intellm (vbi Themī. capit 12. ait. vsque dū ad postremam, & nobilissimam ascendamus, est rōnalis, quæ q̄q; vltia ortu est, tñ dignitate & ptate cognoscitur princeps. Illuc pgressa nā mortalis receptui canit, nec pcedit vltra, ecce quō rōnalē ex potentiis pgressam Arif. inquit interprete. Themī. auctore nō deridendo. Itē Arif. 2. physī regulans terminū ad quē ascendit pl̄s naturalis inquit. vsq; ad formā hoīs, & reddit rōnē. hō n. hoīem generat ex materiā, & sol vbi Auer. cōmēto. 26. oportet nālē puenire in consideratione vsque ad formā, pp quā fuit materiā. v.g. ad formā hoīs. ergo vltima est humana forma ex materiæ posse in lucē edita, est vero posse materiæ non nisi elemētōrū cōcētus.

At in. 7. meta. inquit manifestū est at q̄ subarū esse extimatarū plurimæ ptate sunt, ut ipsæ partes aīalīū, nihil n. separatū est, qñ aut separata fuerint, tūc entia sunt vt mā vt elementa oīa, terra ignis & aer, ecce quō partes, q̄ pāt remanere separate a toto, solum sunt vt materiā, vt entia.

Rursus Arif. in rhetoricis inquit corpus hīc epus vsque in annos. 35. animā vero rōnalē opus habere vsque in annos. 50. quo fit vt senescat anima, & sic interitura. Et hoc totum saducei iudeorum dixerunt in quorū dogma multos coegerunt. Tunc Auer. in lib. de anima Alex. ascrij. fit virtutem rōnalē ex necessitate materiæ editā excultā q̄ esse, & non per agens continens rōnalem virtutē in suo posse quod pro tanto erat, qm̄ sola materiā cū cōcentu

primorū sufficit p esse rōnalis virtutis, ergo sola materiā ablato agente vī posse edita lucere, quo fit vt sola necessitas materiæ sit cā eius. Quod si Auer intelligat rōnalem virtutem fieri necessitate materiæ de mēte Alex. nullo agente mouente ac extrinseco occurrente, profecto temere est dictum, non ne Alex. secūdū auscul. physī. perlegit ac exposuit. Si igitur Arif. antiquos accusat q̄ formas necessitate materiæ pcreari edique dixerunt. Alexā. quo (dicas mihi) pacto id non vidisset cōseruassetque? Si vero Auer. intelligat rōnalē vim ex necessitate materiæ pfluere appellādo omne agens naturale ac physicū materiā, re spectu agentis supra cœlum, adeo q̄ & totus hic mundus materiā superioris dicatur, pculdubio bñ & recte ē Alex. mens Alex. n. cū rōnale vim ex necessitate materiæ inqt euenire per materiā, non qdē ens in potentia audit, sed agens materiale, sic voluit Alex. rōnalem virtutem ex semine pparari, est at semen tanq̄ materiā cōparatione saltem, sed quocunq; mō fiat eā nō ex deo venire ait, quo pacto Plato, & nos dicemus. Sed qm̄ pō hāc p̄rio aspectu vī, tum cōtra verba Arif. tum contra demōnē, verba quidē, qm̄ dixit intellectū esse imistū simplex & separatū in quo laudauit Anaxag. cōtra demōnē vero, qm̄ sic argutum est, oē gnabile & corruptibile est corpus, vel virtus in corpore, intell̄s nō est hoc corpus, neque virtus in corpore, ergo intell̄s nō est generabilis, neque corruptibilis, minor pbat adhuc, oē denudatum a naturis oīum formarū materialium, nec est corpus, nec virtus in corpore intell̄s est denudatus ab his. ergo minor p̄dicta. Adhuc & minor huius secūdi approbatur hoc pacto, oē recipiēs oēs materiales formas est denudatum ab his, sed intell̄s est recipiens, ergo & denudatus & c. Sed qm̄ pō hāc inqtū contra verba & demōnē apparet Alex. in lib. suo de aīa cap. 16. de intellectu practico & speculatio Apposuit in hmōi anima rōnali pparationem ad intelligibilia, qua rōnalis anima p̄mpta aptaq; est intelligere quæ nec est corpus, nec virtus in corpore. Sed quid intelligat p pparationem Auer. nec Alex. satis explicant, ideo toā iandun⁹ potētiā aīæ Alex. appellare, est vero hmōi potētiā qualitas. s. potentia naturalis, qua rōnalis aīa p̄mpta ac pparata existit ad intelligibilia omnia. quēadmodum materiā sua potentia pparata est ad oēs sensiles formas recipiēdas.

Sed pace huius dicā Alex. p pparationē non potētiā sentit, ait. n. ibidem pparationem intellectuā rasuræ tabulæ pportioni, magisq; tabellæ, quid mō est rasura tabellæ, nisi mundiciei priuatio. Amplius & Auer. de mēte Alex. dicens pparationem corrumpi in aduētū intelligibilis formæ, nō potentia naturalis nō corrūpitur, sed in aduētū formæ saluatur. Rursus Auer. inqt cō. 14. tertii de mente Alex. pparationem esse priuationem aliq̄ apparet itaque mihi Alex. per pparationem rōnalis animæ priuationem intelligibilium sentire qua. s. rōnalis aīa priuata illis est, cum p̄p̄ritudine, & ptate ad illa, hāc. n. rōnalis aīæ priuatio cā est illi, cur rōnalis anima appetit intelligibilia, quēadmodū & materiā per priuationem formas, & tunc maxime apparet Arif. intentio, inqt. n. ipse in tertio nullū intellectum habere naturā nisi sm q̄ polis est vocatus & c. ex quo Alex. sumpsit suam intentionem. d. siquidem illa intellectio aduenit quod intelligibilis rei speciem habet, solum igitur materialis intellectus facultas, & p̄p̄ritudo quēdam est ad formas excipiendas, tabulæ nōdū scriptæ similis, & quoniam quis posset intelligere per intellectū naturam intellectuā, sicut per tabulam, naturam tabulæ, subdit Alex. quinimmo ipsius tabellæ agrapho, hoc est inscriptionis carentiæ q̄ tabellæ similior. tabella n. iam in entium numero est: quapropter id quod anima p̄dicitū est tabellæ potius comparari potest: ipsa vero inscriptio nis carentia fere intellectus est, intellectus materialis est p̄p̄ritudo & facultas quæ p̄m excipiendis inscriptionibus accomodata, hāc Alex. Quibus facile, tum verba, tum demonstratio uerificari possunt. Quæ quidem igit fit Alex. positio circa animæ rōnalis casum ac vitam, & permanentiam his manifesta est.

In quo destruitur positio Alexandri. Cap. 6.

ET quia positio hæc reddit hominem bestiam ac similem iumento, & destruit omnes leges, ac totam philosophiam moralem, hebetat hominem ad bonum hominis in eo quod homo, negat proprium finem hominis, ad quem sume inclinatur, ideo debemus esse solliciti, circa hunc errorem pessimum, oēs. n. hoies se esse bestias nolunt audire, quid n. peius homini, quæ cum ipsi bestia esse ascribi potest. Aduersus ergo Alex. excellentissimorum latino rum argumenta hæc sunt, primo nanque ex verbis Aris. ait. n. Aris. in. 2. lib. de anima, sed videtur hoc animæ genus esse diuersum idque solum perinde atque perpetuum, ex eo quod accidit seipsum separari potest. Amplius in his quæ in tertio ait, sensus. n. ex vehementi sensibili sentire non potest, at intellectus aliquo valde intelligibili intellecto, non minus sane, sed magis percipit, intelligitque inferiora, & reddit causam, sensitiuum. n. non sine corpore, at intellectus ab eodem est separabilis, ecce quod plane contra Alex. Rursum in. 12. primæ philosophiæ ait, si autem posterius aliquid manet perscrutandum est, in quibusdam. n. nihil prohibet, ut si anima est tale, non omnis, sed intellectus, ecce quod vult dicere, formam sola manens post compositum rationalis anima est. Adhuc in. 2. de animalium generatione. cap. 10. inquit Aris. restat igitur ut mens sola extrinseca accedat: eaque sola diuina sit, nihil. n. cum eius actione concipiat actio corporalis, sed. n. omnis animæ siue virtus siue potentia corpus aliquod participare videtur, idque magis diuinum quam ea quæ elementa appellantur &c. Ecce quod remotus est sermo Alex. Secundo aduersus Alex. rationes possunt componi & ex dictis Arist. mixtæ, prima, omne appetens naturaliter semper esse, spiritus erit, quoniam cōis animi conceptio apud peripateticos est desiderium naturale non frustrari, sed rationalis anima naturaliter appetit semper esse, cur ergo non semper erit. Præterea, omne in sui essentia separatum a materia caret potentia ad non esse, materia. n. ut in meta. inquit, potentia est non essendi, sed rationalis anima in sui pura essentia separata est a materia, & si forma esse sit in ea, est n. rationalis anima forma simplex, non composita ex materia & forma, quare ergo non perpetua. Item argumento morali Aris. 3. & 9. ethi. ostendit fortem pro re publica morti esse exponendum, immo secundum indiuiduum rationis confirmat hoc esse exequendum, modo hoc non liceret nisi Aris. cognouisset animæ rationalis immortalitatem, nullus. n. ita fatuus ut dixerim pro quocumque bonum virtutis, vel in se vel in alio, vel in tota civitate, debet intrare in non esse suum simpliciter, cum non esse a nullo sit desiderabile. Adhuc Aris. in lib. de morte & uita iuuentute & senectute docuit omne corruptibile interire, vel propter contrarium a quo superatur vel pro defectum sui subiecti a quo conseruatur & dependet in esse, & fieri sed rationalis anima non habet contrarium, ut constat, neque a subiecto debet in esse & fieri, cum idem esse habeat in corpore quod extra corpus. ergo in secunda figura rationalis anima nullo modo mortalis erit.

Rursum nullum ens simplex potest separari a suo esse vel a se, sed rationalis anima simplex est, ut liquet, ergo inseparabilis erit a suo esse, & ita semper erit. Ex his Alex. positio quædam ad rationalis animæ immortalitatem siue mortalitatem relinquitur reprobata, quantum autem ad alia quæ inquit posterius perscrutabor.

Declarans opinionem, quorundam latinorum qui in parte Alexandri defendere conantur. Cap. 7.

Ferunt quidam præstantissimi viri ex Latinorum secta acutissimi ingenii quod Arist. in hoc problemate aiunt nihil certi habuisse, cum varia visus est sentire, locis n. diuersis diuersa dicere videri, propterea inquit probabiliter esse Arist. hoc in problemate semper fuisse ambiguū. Ad dūc & rursum problema de immortalitate animæ esse neutrum, cum ad neutram partem demones reptæ dudum sint, propter quod inquit ratione naturali animæ rationalis immortalitatem sciri non posse, sed eam esse æternam est tantum fide credi

tum, & ex reuelatione prophetica nobis traditum. Cuius sententiæ Gal. exūs, medicorum princeps animam rationalem esse immortalem inter ea problemata quæ credit apposuit, fecit n. librum de his quæ credit in quo animam rationalem æternam esse magis proprie creditum quam scitum inquit esse. Propter quod Plotinus ait quod de rationali anima disputantes, an mortalis an immortalis sit, satis erit nobis si argumenta probabiliter tagemus, cum in problemate de anima nihil demone reperit dictum.

Amplius Cicero expositis omnium de immortalitate ac morte sententiis nescire se quid sit verum pronuntiavit. Rursum & alibi ait, quoniam utraque earum sententiarum doctissimos habuit auctores, nec quod certi diuinari potest, verum opus nobis diuinatione non est, quibus veritatem diuinitas ipsa patefacit, quod est Aug. summus platonius testatus est. d. vix pauci magno perditum ingenio vacantes ocio ad indaganda solius anime immortalitatem potuerunt peruenire, sed si fides adsit, quæ est in eis quibus dedit Iesus filios dei fieri, nulla quod est, quia ipse suos credentes in hoc certissimos reddit. Quod autem homini sit problema neutrum facile tibi aperiet si induxerimus rationes probantes anime mortalitatem, sunt. n. rationes ad hoc non minoris probabilitatis, quam rationes concludentes anime immortalitatem, rationes ergo ad hoc sunt. Prima omnis substantia cuius inceptio ab inceptio alterius dependet destruitur illo destructo. Si n. dependet ab aliquo quo ad inceptioem sui est rationalis, & quo ad conseruari. Sed anima rationalis secundum consensum omnium sapientium incipit esse cum corporis inuolutione ante. n. eius generationem non erat, ergo et cum eo conuoluitur est ea extinguitur. Secunda omnis forma secundum suam essentiam perficiens aliquid corruptibile corrumpitur corruptione illius, hæc manifesta est, quoniam quod essentiale est formæ non potest ab ea amoueri, sed rationalis anima secundum suam essentiam perficit corpus physicum &c. quoniam esse perfectionem corporis est eius diffusio & per se primo modo sibi inest, ergo anima rationalis destruitur corpore soluto. Tertia si anima rationalis remanet post mortem, vel habet esse nobilius quam prius, uel uilius, uel æque nobile extra & intra corpus, non nobilius, quam tunc uolenter steterit in corpore, omnis. n. forma in cuius conuolutione alterum uilescit uolenter refertur in illud, ut cōis est consensus sapientium. Nec æque nobile, quam frustra esset materiam unita cum nulla recedisset dignitatem pro illius unionem in illo. Si esse suum post corpus esset uilius ergo spiritus appeteret reuniri, & cum desiderium naturale non sit frustra, aliquando reuniretur, & sic sicut eius solus a materia fuisset uolenter & naturalis eius unio, & sic poterit naturali ratione sciri resurrectio. Quarta ratio, omne compositum quod per se naturali corruptione corrumpitur, ideo dissoluitur, quia aliquid formale dissoluitur in eo, sed natural corruptione corrumpitur. ergo aliquid formale in eo corrumpitur, modo cum id non sit materia. ergo erit forma, cum ergo hominis forma sit rationalis anima ergo ut prius. Quinta, omnis forma quæ debilitatur & fortificatur ad debilitatem, & corporis robur, est corruptibile secundum illius corruptionem, hoc n. ait Aris. in lib. de anima, probat. n. hoc exemplo de oculo uisum esse formam corruptibilem propter esse debilitabile & fortificabile ex oculi senectute & iuuetute. Sed rationalis anima homini sicut Aris. inquit molles carnes bene aptas mentem uideamus. Et in lib. physiognomiae, anime sequuntur corpora que admodum patet in egritudinibus & ebrietatibus. Sexta omnis forma, cuius nulla operatio est sine corpore, non potest esse secundum suam essentiam sine corpore aliquando, sicut Aris. inquit in. 16. de animalibus aliter esset ociosa, sine operatione, quod natura abhorret. Sed anima rationalis est forma, cuius nulla operatio est sine corpore, ut Aris. in lib. de anima syllogizat, ut liquet precipue de intelligere, quod sine phantasmatibus nequaquam fit. Septima quæcumque genere proxima sunt utraque corruptibilia esse debent, aliter corruptibile & incorruptibile genere conuenirent quod Arist. displicet in metaphysica. Sed anima hominis & iumentorum genere non differunt, ut constat omnibus. ergo si illa iumentorum interitura fiet, & illa hominis etiam. Octaua, omnis forma cuius virtus est durandi secundum esse tempore infinito, potest moueri tempore infinito, sed anima rationalis secundum Aris. non mouet neque moueri potest tempore infinito, ergo non est virtus infinito tempore permansura, maior patet, nullo enim alio Arist. uoluit formam mouere

re semper: nisi quia habet virtutem permanendi semper. Nona quæcūq; sunt eadem in substantia mutuo, vno eorum interempto, & reliquum peribit. Sed rationalis aīa & sensitua, vna sunt substantia, quare, quemadmodum sensitua destruibilis, etiam & rationalis destruitur. Vltimo & hoc Arist. in. 1. de morte & vita inquit, corruptis animalibus corrūpitur doctrina & sanitas, item enim de anima rationabitur ex his: si enim non naturaliter, sed sicut accidentia anima in corpore est, sit utique ipsius altera naturaliter corruptio præter corruptionem, qua corrūpitur corrupto corpore. Rursum Hippocrates inquit, quæcūq; dolentes aliquid corporis dolorem non sentiunt, his mēs ægrotat, ergo & corruptibilis erit mēs. Ex his & aliis pluribus relinquit tanq̄ patens problema de animæ mortalitate habere non minora argumēta pro parte vna q̄ pro altera, vt ex his & aliis licet eidem accipere. Et tūc propositi viri conantur argumenta contra Alex. soluere. Ad primam conantur dicere duplicem modum corruptionis, vnus est quo potentia corrumpitur propter debilitatem, & organisationem, alter est quo virtus corrumpitur, propter compositionem totalem compositi: cuius ponitur & his duobus modis corrumpitur forma organica verbi gratia sensitua anima bruti inquit modo Arist. rationalem animam esse alterum genus quantum ad hoc q̄ incorruptibilis est corruptione organica non tamen negat ibi Arist. quin corruptibilis esset alterius modo. Aliter autem Alexan. respondet, inquit enim rationalem animam videri alterum genus esse animæ, quoniam plus eleuata inuenitur a mistura elementorum, eo igitur quia plus eleuatur alterum, vt inquit, videtur genus animæ, non tamen in rei veritate asserit Arist. esse alterū genus animæ. Et huiusmodi expositio multum literæ consona videtur cum enim Arist. vt Alexan. inquit, demonstrasset in quibus potentiis palam ipsas non separari loco & subiecto, quoniam cogitativa, sensitua & motiua nūc & in quibus dubium ostendit in eo text. & inquit, de intellectu autem & perspectiua potentia vbi ly (&) non diuersum secundum rem, sed secundum nomen. notat. q. d. de intellectu autem & siue alio nomine perspectiua potentia, nihil adhuc manifestum est sup. an separatur re ab aliis animæ partibus, apponit tamen id quod primo aspectu & in superficie videtur. d. sed videtur genus alterum esse animæ, & hoc solum contingere separari, sicut perpetuum a corruptibili, vbi illa particula (videtur) non existentiam: sed apparentiam ad totū sequens notat vt Alex. inquit: ita q̄ solus intellectus videtur alterum genus animæ, non tamen secundum rei veritatem a caduco separatus est, & sic Alexan. illum locum commentatur, vbi palam ex his non esse acceptum rationalem animam esse incorruptibilem, secundum Arist. cum non asserat, sed apparenter absoluat. Ad secundam solutionem patet ex prima solutione, sensus enim non tantum corruptione corporis corruptibilis est, a quo dependet. verum & corruptione organi, a quo in operari dependet. Vult ergo Arist. intellectum non esse corruptibilem, quemadmodum sensus corruptione organi quia separatus est a corpore. s. organice, q̄ autem alio genere corruptionis corrumpatur, non dicit in litera Alexan. autem verbum id ad præparationem refert, vult enim Arist. præparatione animæ rōnalis non corrumpi ad ipsius organi corruptionem, quia vt dicebatur priuatio nullo modo corruptibilis erat. Ad tertiam. 12. Arist. loquitur, cum verbo ambiguitatis. Alex. autem refert verbū Arist. ad intellectum agentem, qui s̄m Alex. incorruptibilis est, ideo Arist. subdit nō oīs anima, sed intellectus sup. agens, oē nāq; impolē forsan. Ad quartam inquit, q̄ cū nō sit p̄babile rōnalē aīam accipere esse, nisi immediate a deo ideo Arist. voluit solam rōnalē immediate a deo corpus, aīare, nec sequit̄ s̄m Arist. creatio, qm̄ nō dicit aliā p̄ductionem esse cōpositi, alterā rationalis animæ sicut nec in igne, & forma ignis, sed illā aīationē corporis organici voluit esse productionem per se totius & per accidens animæ. Creatio autem eēt qm̄ aīa se sola crearetur, &

post s̄m instans naturæ, vel tēporis infunderet̄, ita. s. vt altera esset aīæ p̄ductio, altera & cōpositi, qui igitur ponit secundā p̄ductionē cōpositi, sine primā nō creatio, sed aīatio dici debet, & totū hoc ex The. verbis colligi pot̄ in. 1. de aīa, ca. 23. vide. Ecce igitur quō rationalis aīa sola deforis adueniat corpori Alexan. autem voluit rōnalē animā ex semine propagari verbū. Arist. autem ad mentē. i. agentē intellectū refert qui nos intrat deforis per creationē intelligibilem in nobis, vt loco suo tangetur, & sic ex illo loco nihil cōtra Alex. capitur. Ad primam rōnem minor falsa est, immo Linco. in lib. de reflexione radiorum, ponit quosdam esse mōtes ita rpatos, q̄ hoīes viuunt tanto q̄ sibi vita displicet, p̄pter qd̄ se in fluuium eiciunt in quo submerguntur, & hoc quia vita eorū non plus duratura erat, dicā ergo aīam habere desiderium naturale ad semper, eē s̄m q̄ pot̄. s. in specie non s̄m indiuiduū, cū desiderium naturale sit ipsa res naturalis, sic apta, & nō vltra capax. Ad secundam dicendū, q̄ maior est vera, quādo in sui eētia nō est cōpositū, neque alter, & materiæ cōponibile, vt perspicue videtur in forma ignis. Ad tertiam dicunt, q̄posito q̄ Socrates nō cognoscit aīę immortalitē, adhuc p̄ republica morti debet se exponere p̄pter duo primo p̄pter momentaneū sibi bonū. secundo p̄pter maius bonū cōitati, bonum. n. cōe maius est bono p̄prio. ergo et si sibi simpliciter sit malū, quia tamen toti cōitati bonū, nō debet mortē euitare, vt Arist. inquit, cū natura tm̄ per accidens curet de indiuiduo, sed de specie. Ad quartam dicunt minorem esse falsam, p̄ secunda parte licet enim aīa non habeat contrarium, tamen debet inesse & cōseruari a materia, et composito, cuius est pars essentialis, vt dicūt. Ad quintā debet maior intelligi sic: de esse simplici absolute, quod in se non habet cōpositionem, nec alter, quē p̄pter cuius corruptionem, sequitur & animæ rationalis admodum deus, modo & si aīa in se simplex sit & quē admodum & ignis forma, tamen alteri cōponibilis est, interitus, & sic patet, quō argumenta immortalitē aīæ probantia non cogunt. Quod autem, nec ad alteram partem argumenta valeant, iterū & ostenditur ea absoluedo. Ad primū ergo potest dici, q̄ quando aliquid dependet ab altero secundū suum incipere, ita q̄ s̄m inceptionē eius p̄ducatur in esse cōpleto ex principiis illius tūc maior vera est, & sic minor falsa est non enim anima incipit a corpore, sic q̄ eius inceptio dependeat a principiis corporis cū completum animæ rōnalis sit ex causa prima agente in generatione hominis, vt Alber. inquit in libro de origine animæ. Ad secundam maior debet distinguī qm̄ ly (s̄m essentiam) potest capi dupliciter vno modo vt distinguitur cōtra mediatum, & sic maior est falsa, stat. n. aliquod immediate esse tale, & non necessario. Alio modo capitur ly (Secundū essentia) Pro essentialiter, & per se: & sic omne tale s̄m essentiam necessario, & semper est tale, & sic maior est vera, & minor falsa & probatio minoris non cogit, qm̄ diffinitio non actum dicit sed aptitudinem, anima enim est actus corporis non actu inherens sed potentia, & hoc cōpetit ei per se & semper, & sic argumentū nullū. Ad tertiam potest dici q̄ anima separata est p̄fectior se met unīta, s̄m, quid qm̄ ut sic cōuenit cū substantiis separatis: attamen simpliciter, & naturaliter, est p̄fectior qm̄ corpori vnīta. Cum tunc habeat esse naturalius, et sic tā separatio q̄ unio sunt naturales diuersi modo loquēdo. Ad quartā dicendū ut infra dicā hoīem nō p̄ se generari. s. naturali generatione cū rōnalē aīam vnīri m̄æ sit quasi supra naturā, ut dicā, ideo & corruptio nō est oī modo naturalis, maior ergo ē vera in corruptione simplr, & oī modo naturalī, ibi. n. totū corrūpit̄ p̄pter corruptionē principii formalis, sed in corruptione quasi supra nālī sufficit q̄, totū corrūpatur per separationem formæ a materia. Ad quintam potest dici q̄ maior debet intelligi de debilitata & fortificata per se, & nō per accēs, ut Auer. inquit in. 3. de aīa, com. 7. uirtutes. n. sensituc feruiunt intellectui, qm̄ ergo instrumenta debilitantur agēs nō in se, sed in sui operatione debilitatur, & sic minor fal-

sa est. Et exemplum Arist. nō est contra me, sed ad oppositum. Ad sextā maior est simpliciter vera sed minor falsa: rationalis enim anima aliquam habet operationē sine corpore: ut illam saltē qua intelligit entia separata, dictū autem Arist. verificatur de intelligere rerū materialium ex auxilio agentis naturalis. Immo etiā Auer. in cōmēto suo de anima ponit rationalis aīe aliquā operationē, ad quā corpus nō cōcurrīt, ut operatio aeterna, qua intelligit, se & substantias separatas. Ad septimā, maior debet intelligi de genere p̄bicae materiae, rōnalis aīa & sensitiva sunt in eodē genere logico, immo s̄m viam istorū intelligētia sunt in prādicamento substantiae, quō autē intelligat̄ verbū Arist. alibi exposui. Ad octauā maior ē falsa: corpus enim celeste habet virtutē curandī tpe infinito, & tamen nō mouet tpe infinito. Amplius, materia est aeterna, & tñ non mouet sp̄, sed id debet intelligi de virtute abstracta actū & potentia a materia, cuiusmodi sunt substantiae separatae, rōnalis autē substantia est abstracta actū, attamē pōt materiae vniri & sic p̄batio Arist. nō est ad p̄positū. Ad nonā: dicendū q̄ aīa sensibilis in bruto est corruptibilis, in hoīe est aeterna quēadmodū rationalis cū qua est eadē, quēadmodū aīal cōtractū ad brutū est corruptibile, cōtractum ad celū est aeternū, verū anima separata nō sentit semp̄ defectū instrumentorū. Ad Hippocratē. forte loquitur de virtute animalī sita in organo, q̄ nō nisi per accidēs aegrotat, ut dictū est. Ad verbū Arist. dicendū q̄ loquitur de anima, quae non separatur a materia, & ab organo, hac enim destruitur destructione sensibilis & vegetabilis: sed derōnall̄ p̄bat ipse q̄ nō sic est in corpore, quare nō cōpetit ei istae modus corruptionis. Quae pro Alexan. inducebantur, nihil sunt: illa enim diffō dicitur analogice de animabus, sicut diffinitio figurae de figuris ut Arist. inq̄t.

Qd̄ etiam sc̄do adducebat̄, nihil est, qm̄ similitudo claudicat anima enim rationalis nō clauditur in numero sensibiliū, & ideo exclusā est a tali modo fieri di. Id etiā qd̄ tertio inducebatur Themi. verificat de anima secunda, q̄ animatio dicitur, a prima cōsistente p̄creata. Auerrois autē de cogitativa, quae est vltimā forma naturae Latini de rationali quae vltima ortu est respectu vegetabilis & sensibilis, non tamen ab agente naturali, sed diuino procreata, ut dicam post, eodem modo & id secundū physicorū potest exponi: s̄m diuersos diuersimode cōmentādo. Id etiam quod in 7 meta. scribitur verificatur de partibus, quae possunt manere in esse corporeo & loco, sunt elinta cuiusmodi non est aīa. Anima enim non pōt manere in esse corporeo et loco separata a toto, et ideo id nō valet. Reliqua q̄ p̄ Alc. sunt inducta manifeste soluunt seipsis. Et qm̄ sapiens considerat vtriusq̄ partis argumenta, & solutiones eorū: iudicabit problema de aeternitate rōnalis aīae esse neutrū, ut dicunt licet fide omnino firmiter tenendū sit: q̄ rōnalis anima perpetua sit: ut inquit: haec est hōrū sententia fideliter recitata, sicut in eorum libris inueni.

Impugnans opinionem istorum latinorum per rationes Platonis. Cap. 8.

Pace tatorum dixerim aīam nō extingui s̄m extinctionē corpis non tm̄ fide teneo, sed etiam rōnibus demonstratiuis, ac p̄borū, & maxime Arist. confirmabo auctoritatibus, & post redibo ad sn̄iam istorū, iudicans quid veri, quidq̄ falsi dicant, semper tamē cū tantorū pace ac reuerentia loquar, nihil. n. plus mēti meae incōpote dudū in p̄bia reperi q̄ aīam corpis morte mortē accipe hoc. n. nō solū dignū non est ut in scriptis relinquatur, sed ne excogitetur quidem inquit enim Alg. & cum homo erit vitiosus fingit op̄iones. quas adeo saepe meditatatur ut quasi ei sunt firmāe: sicut Epicurus fecit: credens rationalem animam extingui, p̄pter corporis extinctionem, hoc enim vtiq̄ peccatū est adeo q̄ quilibet abhorret ipsum, & valde extraneum a natura nostra ac mente humana. Quod ergo rationalis anima propter corporis casum ipsa in mortem nō cadat sed post semper remaneat demonstrattonibus Platoniceis primo nitar probare

deinde aliorum rationibus. Sunt ergo Plotini, ut mihi videtur quatuor rationes. Prima sumitur ex eo q̄ anima rebus caducis dominatur incitamentisq̄ corporis repugnare videtur. Secunda ex eo q̄ multa a corporibus separata frequenter excogitat siue res ipsas attingat per se separatas. siue separet ipsa. Tertia ex eo q̄ naturaliter aeterna desiderat, ac saepe aeternorum fiducia negligit t̄palia. Quarta ex eo, quia aeternum colit deum vitae sempiternae gratia. Prima via sic componitur, nulla forma, quae secundū se est causa principalis & domina suorum actuum corrumpitur secundum corporis corruptionem, sed anima rationalis est secundum se causa principalis, & domina suorum actuum ergo anima rationalis non corrumpitur &c. Maior declaratur, qm̄ eo ipso, qd̄ corrumpitur erit dependens secundū esse, & essentiam ad corpus eo ipso q̄ dependet a corpore: operationes non tantū erunt animae, sed totius cōiuncti, & sic ex opposito maioris sequitur cōtradictio ergo vera est maior scilicet q̄ id qd̄ ex se solo est causa & dñiūm suorum actuum nullo mō dependet ab alio: s̄m esse & essentiam & hoc Plato vocat esse seipsū mouens: minor autē perspicua est in artibus, & in oībus, quorū principium operatiū est s̄m intellm̄ & prudētiā. ad has. n. operationes a natura non cogitur, neq̄ impellit. At si pōt deduci, & magis Platonice: nullus actus p̄prie & specificus alicui principio est liberalior et abstractior suo principio. Sed in nobis experimur multos actus q̄ nulli virtuti agentis naturalis videntur subesse: ergo nec eorum principium qd̄ est anima rationalis suberit potentiae naturaliter agēti: & per p̄ns incorruptibilis remanet, maior plana est, minor declaratur, qm̄ praesentata fornicatione cōtinenti & castitate & si cōtinens inclinatur ad fornicationē, attamē eligit castitatem, quae electio, nec caelo, nec alicui virtuti naturalis agentis subest. Item post quascūq̄ demonstrationes nobis factas libere iudicamus & eligimus. Etiam concessum est in nobis adesse liberum arbitrium, quod nec subest agenti naturali corruptibili, nec aeterno ergo principium huius debet esse liberalius, & magis dominās agenti materiali & corporeo aeterno propter quod Ptolemens ait: sapiens, dominabitur astris: ē ergo haec prima via sumpta ex eo: q̄ anima est domina suorum actuum & caducorum. Secunda via potest iterū dupliciter formari, primo sic: nulla forma, quae per se est substantia incorruptibiliū & a materia separabiliū, nec in se, nec per dependentiam ad alterum est corruptibilis, detur. n. oppositum. tūc igitur incorruptibile quod fuit in ea secundum esse, qd̄ habet in ipsa erit corruptibile, quod est contradictio. idē. n. esset corruptibile & incorruptibile s̄m esse, cū nihil corrumpatur, nisi s̄m esse: essentiae. n. simplices non corrumpuntur, per hoc q̄ simplices essentiae sunt, sed potius secundum esse quod habent. Tunc minor, sed anima rationalis secundum naturam sui est subiectum incorruptibiliū, quia vniuersalium, quae secundum Alber. in libro de anima, & in libro de intellectu & intelligibili, ut sunt in anima sunt sine motu, & tempore, & incorruptibilia etiam secundum esse, secundum q̄ sunt in intellectu, aliter enim vbiq̄ & semper non essent, anima ergo rationalis nullo modo est corruptibilis. Vel aliter & plus Platonice nulla forma, quae recipit intelligentias separatas, sub ratione simplicis perpetui, & intransmutabilis secundum esse, & potestatem, dependet a corpore in fieri & in esse & cōseruatione. Detur enim oppositum cum omne quod recipit aliquam formam recipiat eam, secundum propriam ipsius recipientis potestatem, ut Boetius inquit, et in dubio testatur de calore solis in elementis, semine & aliis, id tale recipit sibi impressam formam corporaliter & materialiter. Tūc minor, sed anima rationalis recipit formam huiusmodi, ut notum est per se omnibus quod etiam potest cōfirmari, per id Socratis & Hermetis Trimegisti, cuius auus fuit Prometheus praecipuus p̄bs et stoicorū primus & pater, quaedam fiunt verae intelligentiae, quae nō habent somnii rationem, sed potius oracula sunt ab intelligentiis superius in intellectu animae influxa, mō cōstat, q̄ talis re

ceptio non est nisi secundum conformitatem anime humane, ad intellectus supernos, & non secundum aliquam dependentiam ad corpus, & ideo nec perire potest talis subiecta talia recipiens oracula corpore pereunte. Quare concludere ut supra. Et super hac ratione fere omnes innixi sunt philosophi de anima intellectuali loquentes, ut Alber. inquit, in loco eius. Tertia via sic deduci potest, nulla forma appetens & quaerens & inueniens honesta, pia, et religiosa, ad corpus habet dependentiam secundum fieri & corrumpi, deus enim oppositum, cum honestum sit, quod sua propria & essentiali vi nos trahat: pius etiam quod sua propria, & essentiali dignitate, nos alliciat. Et religio sit cura & scientia ceremoniarum diuinarum, si ergo appetens dependet a corpore, erit operans in corpore, virtus autem in corpore appetens, non appetit, nec inclinatur, nisi secundum armoniam corporis, ergo id quod appetit, est secundum conueniens coniuncto quia omnis appetitus est inquisitio quae per aliquid simile et conueniens perficitur, nec unquam aliquid appetit nisi per hoc quod est simile appetenti, dico autem simile, sicut id quod est in potentia simile ei quod est in actu, quicquid autem appetitur secundum conueniens coniuncto, appetitur secundum rationem vtilis vel delectabilis, quod est contra definitiones pii religiosi, & honesti. Huius signum est, nullum aliorum animalium, propter hominem: appetit quae erit et inuenit aliquid honestorum, vel priorum vel religiosorum. Quod autem anima rationalis sit talis tu experientia tua potes hoc sentire & huiusmodi ratio fundamentum accipit a Platone in Timaeo, in qua Macrobius fundauit opinionem suam, de somno Scipionis, & quam efficax sit haec ratio tu vides, & certe apud me tantam efficaciam habet quantum est possibile haberi, qui enim conatur soluere hanc stultus erit omnibus patens. Quarta sic deduci potest, id cuius vna est analogia, cum deo, & cum intellectibus diuinis ad aliquid bonum optimum, secundum naturam, nullam habet dependentiam ad corpus secundum esse, vel secundum operationem, detur enim oppositum, sequitur quod ipse & dei & intellectu separatorum non est vna analogia, ad aliquod bonum & optimum, cum talis analogia, non possit esse, nisi secundum felicitatem, & operationem essentialem separatam & perpetuam, nihil communi cum corpore corruptibili in quantum huiusmodi habent. Sed rationalis anima huiusmodi, cuiuslibet enim intelligibilis, naturae, secundum naturam contemplatiua felicitas est optimum sicut in Ethicorum. 10. demonstratum est, secundum quod rursusque est idem bonum optimum, secundum naturam habent vnam analogiam ad id optimum percipiendum, quia vel sunt eiusdem speciei, vel eiusdem generis, vel ipsorum saltem est vna analogia ad boni & optimi illius proportionem, aliter enim ipsorum non esset vnum bonum & optimum secundum naturam huiusmodi ratio fuit tanta valoris, quod multi philosophi hac ratione facti sunt eremita. Vel aliter, id cuius essentialis operatio formaliter, ac essentialiter conuenit cum operatione diuina, ac intellectu aeternorum, nullam secundum esse et operationem habet ad corpus dependentiam, detur enim oppositum, sequitur inuitabiliter, quod eius operatio erit secundum virtutes quae operantur secundum harmoniam corporis, haec autem operatio nec in genere, nec in forma conuenit operationi diuinae & intellectu separatorum. Sed anima rationalis est huiusmodi, animam rationalem formaliter & essentialiter conuenire operationi diuinae & intellectu superiorum demonstratum est in libro de anima, ipsa enim non tantum non intelligit cum continuo & tempore, sed et ea quae secundum seipsa intelligibilia sunt, haec enim est eius operatio propria, sicut enim lucis propria operatio est lucere, sic et intellectualis naturae intelligere quia igitur rationalis anima deum colit gratia sempiternae vitae, in quo cum deo, & aliis spiritibus conuenit, & in quo felicitatur & analogatur deo, relinquuntur ipsam non extinguunt secundum Platonem, corpore extincto, & si bene consideres huiusmodi rationes, cuiuslibet bono ac praeuoluntate sufficere nec ad eas potest solutio accommodari, nisi aliqua fuga ficta propterea ut monstraretur ingenii solertia.

Ad idem est alia Platonis ratio, sumpta ex eo quod rationalis anima est sicut artifex utens corpore, & corpus velut instrumentum obediens ei quae potest sic formari id quod est causa gubernationis & motus alicuius corporis, absque hoc quod virtutem gubernationis & motus formam accipiat

ab eo quod sic gubernat & mouet, non dependet secundum esse a corpore illo, quia omne tale ex seipso est causa gubernationis & motus non dependens ab illo corpore secundum esse, & potestatem gubernandi, licet actus gubernandi non explicetur sine corpore, haec autem patet in omnibus, velut in nauis militibus gubernantibus aequos ciuitates puincias &c.

Sed anima hoc modo gubernat corpus quando intellectualiter gubernat in omnibus virtutibus intellectualibus in quibus non gubernatur corpus nisi ratione recta, sicut in scientiis, vel ratione recta causarum primarum, sicut in sapientia, vel in comprobatione primorum principiorum, in quibus mouet secundum virtutem materialis quae intellectus dicitur, nullo enim horum accipit formam vel virtutem gubernandi a corpore. Et huiusmodi ratio est etiam peripateticorum, et omnium dicentium animam non esse perfectionem corporis, sed sicut nauis est perfectio nauis gubernatae & mota ab ipso, cuius forma gubernationis sumitur ab arte, nautica et non a nauis eo quod artifex non sumit formam operandi, sed potius per instrumentum ponit eam in operatione, & haec ratio Plotini est in libro de immortalitate animae licet non sit posita sic: quemadmodum Albertus eam ponit. Haec sunt argumenta quae collegi ex diuo Alberto in libro de origine animae, tracta. 2. capite. 6. quae uideas, quoniam breuiter hic posita sunt, & sub strictiori formula. Post haec sunt & adhuc fortissima argumenta Auicena in 6. naturalium particula quinta, quae etiam inducunt Alga. Constabel & plures philosophorum arabes, quorum potissimum, & breuiter curauit accipere, quod potest sic ordini. Si anima rationalis corrumpitur aut corrumpitur aliquo agente in ipsam, & corrumpere eam, aut corrumpitur per se ipsam, distantibus his quae componunt eam, aut corrumpitur si simplex est per potentiam materiae, quae machinatur ad maleficium, aut corrumpitur corpore corrupto. Si primo modo oportet ut id sit ei contrarium, modo constat animam rationalem nullum penitus habere contrarium. Si uero. 2. modo erit utique composita ex contrariis, quod iterum omnibus uidetur absurdum. Si uero tertio modo quemadmodum elementa corrumpuntur, tunc iterum oportet quod habeat contrarium secundum unam uel duas qualitates, aut plures si sequimur Empedo. Si uero quarto modo, tunc sequitur quod anima non est separata a corpore operationem & quanto minus secundum esse, sed est aut componibilis forma, aut uirtus operans in corpore ex principiis corporis ad esse deducta, & operans per corporis armoniam, & cum haec sit autentica ratio solutio quam priores dederunt in capite praecedenti tanquam insufficientis relinquatur, non enim ut hac ratione patet, anima rationalis in esse & conseruari a materia pendet, sic enim nec esse, nec operari posset absque materia ut dixi. Item fortissime Plotinus arguit, quaecumque eligentia ad eundem actum comparata eodem modo intellectum ac conceptum contradictoriae se habent omnino & penitus naturarum sunt diuersarum, & hoc deducere superfluum est, sed rationalis anima, & appetitus sensitiuus & corporalis comparata ad actum fornicationis comparata sub ratione sua uis & delectabilis contradictoriae se habent. Si rationalis anima fugiendo & appetitus sensitiuus prosequendo, ergo omnino sunt diuersarum naturarum, quare si corpus corruptibile rationalis anima aeternae erit naturae. Ultima ratio Platonis in Phedone sic a quibusdam componitur, omne quod per seipsum, & sentit, & mouetur immortale, quod enim principium motus non habet, nec finem habiturum quia deserui a semetipso non potest. Sed rationalis anima per seipsam & sentit & mouetur, ergo & rationalis anima immortalis. Aliqui contra hanc rationem instant dicentes argumentum hoc etiam mutis animalibus continetur dare, cum & eorum animae, & sentiant, & moueantur per seipsas. Propter quod diuus Albertus in libro de origine animae rationem hanc format, & alio modo, & reddit eam demonstratiue, ut tracta. 2. capite. primo patet, & ego in commento meo de anima eam breuibus ex Iamblici & Plotini sententia ordinaui, & tu uide si opus est.

In quo inducuntur verba phorū i cōfirmatiōe p̄dictorū. c. 9.

ET cum immortalitē animæ rationes tactæ ostendant, & testimoniis etiam veritas ad modo confirmatur ideo ea nō recusabo inducere in primis Hermes ab ægyptiis in deos relatus Mercurii nomine ait, & idem ex vtraque natura mortali & immortalī, vnam faciebat naturam hominis, eundem in aliquo quidem mortalem: in aliquo autem immortalem faciens, & hūc ferens in medio diuinæ, & immortalis naturæ & mortalitatis mirabilisque constituit, vt omnia vidēs omnia miretur. Adhuc Polites quidam apollinem milesium consuluit vtrū ne maneat anima post mortem, an resoluetur, respondit his versibus: passiones sentiens mortalibus cedit doloribus, cum vero solutionem humanam post corpus inueniet facile abiens a terra nūq̄ senescit anima quidem, quo ad vinculis corporis tenetur corruptiles passiones sentiens mortalibus cedit doloribus, cum vero humanam solutionem velocissimam post corruptum corpus inuenierit, ois e terra ferē, nūq̄ senescēs & manet et æternū. Amplius Cyrus maior moriens a Xenofonte introductus, hæc filiis inquit, nolite arbitrari mihi charissimi filii mei cum a vobis discessero nusquā, aut nullum fore, nec. n. dum erā vobiscum animum meum videbatis, sed cū essem in hoc corpore, ex his rebus quas gerebam intelligebātis, eundē igitur esse creditote, etiam si nullum videbitis, quod tribus signis eis suadet. primus quia non tot honores clarissimis viris tota exhiberet vniuersitas, si nihil eorum animi efficerent, post mortem. Secundo quia omne quod in morte dissoluitur, in quoddam resolui videtur, in quod aut animus resoluetur nō videtur. Tertio cum somniū aliquāter morti simile sit & tamen animus diuinitatē a superis sentit, eo q̄a animus a corpore tunc soluit aliquāter ergo cū animus totaliter a corpore relaxabit, maxime diuinitati cōiungēt. His ergo signis cōcludit, quare si hæc ita sunt: sic me colite vt deum. Rursum Pithagoras inquit migrare animas de corporibus vetustate ac morte confectis & insinuare se nouis recenter natis, & eadē semp̄ renasci, mō in hoīe mō in pecude, mō in bestia, modo in volucre & hac rōne imortales esse, q̄ sæpe variorū, ac dissimiliū corporū domicilia cōmutent. Iterū Protinus stoicus, & Cleombrotus Ambraciensis, cū Platonis Phedonē audiuisent, in quo aīa immortalis esse p̄bat, interfecerūt seipsos, vt de his imperiis obligata vita aīam redimerēt, & sine corpore viuentes scēlicioribus cōtēplationibus ab intellectu diuinis p̄ficerent. Cū his Cleāthes, Chrysippus, Zeno, Empedo & Cato ceteros animos credentes in idē cucurrerunt. Post hos & Cicerō in Tusculanis inquit, fidē animo si ita res foret gradiet̄ ad mortē in qua summū bonū, aut nullū malum eē cognouimus, & reliqua. Iterū doctissimus Soc. Archelai auditor, aduersus Simiā, sic inquit, pape o Simiā q̄ difficile aliis persuaderem, hanc me fortunam haud quāq̄ aduerlām extimare, quando ne vobis quidem id persuadere possum, quippe cum ipsi metuatis ne difficilior molestiorque sim in præsentia, q̄ in superiori fuerim vita, atque vt apparet, deterior cygnis ad diuinandū vobis esse vidēor. Illi quidem quando se breui præsentiant mortuos, tunc magis ad modum, dulciusque canunt q̄ antea consueuerint, cōgratulantes qd̄ ad deum sint, cuius erant famuli, iam migraturi, atque & ego arbitror me cygnorum esse conseruum, eidemque deo sacrum, neque deterius vaticinium ab eodem domino habere q̄ illos, neque ignauius e vita decedere, hæc Socrates in morte quam ab Atheniēsis accepit. Post hos & Plato in Thimæo circa finem, inquit, necesse est omnino siquidem veritatem attingat immortalia diuina comprehendere, & quatenus humana natura immortalitatem assequi potest, eatenus hūc penitus immortalē eua dere, nulla. v. immortalitatis parte dimissa, quin etiā cū semper diuinū colat, ipsumque familiarem demonem in se habeat ornatissimum præcipue beatum fore, hæc Plato. Itē Alpetragoras in principio suæ astrologiæ de quo

dam p̄bo qui e vita decesserat loquens, inquit, locū aīæ eius eē inter sanctos in sempiterna gloria. Amplius, Pto læmeus in principio almagesti inquit, scientia stellarū in actionibus & honestatibus morū laudabiliū nō est necessitas parua, immo nihil est magis adiuuans ad acuendos oculos mentis nostræ, & intell̄s ad considerandū ea, quæ operibus assimilant diuinis, p̄pter subtilitatē æqualitatis & paruitatem arrogantia & qm̄ ipsa facit eū qui perseueranter eā inquirat hanc cœlestē pulchritudinē diligere, & ducit eum ad perseuerantiā diuini studii, & coniungit eū ipsi, qd̄ animæ simile est, p̄pter bonitatem formæ, & assimilat eum creatori suo, hæc ille. Ecce quō habetur aīæ rationalis immortalitas, cū totū hoc intelligat de anima post mortem, cum antea dixit, q̄ non est mortuus quem sapientia viuificauit. Item Constanthebenluce ait in libro de differentia spiritus & animæ, spiritus a corpore separatus perit, operatio quoque aīæ cum ipse separatur a corpore perit, ipsa autem s̄m se nō perit & loquitur de spiritu corporeo, vt patet in principio libri. Adhuc Crispus Salustius in Cathilinario, inquit, sed nra oīs vis in corpore & aīo sita est, animi imperio, corporis seruitio magis vtimur alterū nobis cū diis, alterū cū beluis cōe est habet igitur corruptibile corpus cū beluis animū immortalē cū intelligētis. Ex his & aliis fere infinitis p̄borū antiquorū sententiis haberi potest certitudo q̄ rationalis anima non extinguitur ex corporis extinctione nec marcescit animus corpore dissipato quēadmodum Epicurus credit.

In quo inducuntur verba q̄ veritates sententiarū

Arist. in cōfirmatione suprãdictorū. Cap. 10.

ET cum inductæ sint rōnes ac antiquorū auctoritates, quibus cōcludit̄ rōnalis aīæ immortalitas, superest mō inducere verba Arist. ad hoc, & tūc declarabit: quō mens Arist. vt dixi. Inquit ergo Arist. in. 1. de aia. in tell̄s aut aduenire v̄t & s̄ba quædā esse, & non corrūpi, maxime etiam corrūperetur vtique ab ea, quæ est in senio debilitate, & reliqua. Ex hoc cōstat intell̄m esse immortalē, eo signo, quia maxime videt̄ corrūpi ab ea debilitate quæ est in senectute. tunc autem ipsum non corrūpi ostendit eius optima ac sublimior operatio. Absoluunt. & hoc dicentes ipsum nō corrūpi eo modo, quō organica forma ab excellenti obiecto corrūpitur. Stat autē ipsum corrūpi alio modo. s. corruptione totius. Sed hæc solutio non videtur ire ad mentem Arist. quoniam statim postq̄ conclusit intellectus immortalitatem, absoluit. q. cur nō reminiscimur post mortē, si intell̄s ipse mortalis est, cui respōdet & inquit, intelligere aut & cōsiderare marcescunt alio quodā interius corrupto. Ipsum autē impassibile, Memorari autē aut amare & odire non sunt illius passiones, sed huius, qd̄ habet id ea ratione habet, quare & hoc corrupto, neque memoratur, neque amat, non enim illius crant. s. communis, quod quidem destruetum est. Intellectus autem fortassis diuinum aliquid & impassibile. Ecce quō sol. prædicta abscondit̄ p̄bat enim intelligere corrūpi hoc syllo, oīs operatio alicuius qd̄ primo corrūpit ipsa corrūpit, sed intelligere & contemplari operatio alicuius, qd̄ corrūpit, qd̄ declarat eo q̄a intelligere non intell̄s est, sed colligati ex intellectu & corpore & hoc corrūpi relinquit tanq̄ palā. Si igitur intell̄s immortalis simplr nō p̄cipietur in p̄posita auctoritate, iam, q. s. an intelligere remaneat ad nihil esset. Et quanto minus solo. Illa ergo glossa tm̄ superficialis est, & non ad rem. Et q̄ hæc sit Arist. mens Auer. in commento illius partis. s. 65. inquit incepit declarare q̄ intellectus materialis inter partes aīæ, videtur esse non mobilis, neque accidere etiam, est enim nō generabilis, & nō corruptibilis, nisi s̄m id in quo agit ex corpore, aut s̄m id a quo patit̄, quia habet instm̄ corporale, quod corrūpitur per suam corruptionem sicut est dispositio in aliis virtutibus aīæ. Itē Themistius ibidē capite. 25. inquit, videtur intell̄s in tus accidere, ut substantia quædam nec aboleri, aut corrūpi, alioquin maxime aboleretur ab ea inualentia, quæ

señectuti contingit & reliqua. Præterea. 3. de anima inquit separatus autē est solū hoc quod vere est, & hoc solū immortalē & perpetuū est. & quia quis posset dicere, ergo intelligere & contēplari remanet post mortē, cum et ipse intell's remaneat, soluit d. nō reminiscimur autē, quia hoc quidē impassibile, passius vero intell's corruptibilis, & sine hoc nihil intelligit anima. Si ergo intell's & dissipatione corporis marcesceret ad quid Arist. tñ laborauit in qōne cur aia nō reminiscitur, oīs enim. q. vt in meta. 7. inquit Arist. supponit verum, & dubium quærit, modo tenere aiam corrupti s'm corruptionē totius, quæstio cur intelligere et cōsiderare nō remanent ociosa est. Quod autem hñōi sit Arist. mens Alexā & The. vide quos Auer. com. 20. illius partis narrat, & statim confirmabitur veritas. Rursum Arist. in 2. de aia inquit, & hoc solū contingere separari sicut ppetuū a corruptibili, & hoc pōt dupliciter ab solui, vno modo vt Alexā. ait ibi Arist. nihil asserere certum loquatur cum ly (videtur.) Vel vt dicat intell'm separari quia incorruptibilis est ab obiecto quō alia vires animæ sensilis marcescunt propter excellentiam obiecti.

Primā solu excludit Arist. per id quod subdit, reliquæ autem partes animæ manifestum ex his quod non separabiles sunt. Si gitor Arist. subdit in aliis esse certū non separari oportet vt quæstio de intell'u soluta habeatur. si ipsum esse separabile. Scđam excludo, qm Arist. nondū ibi, q n ab obiecto vis soluitur expressit & manifestauit intell'm esse actum corpis ergo verbum suum cadere debet supra iam dicto, & non supra id quod nondū dixit, esset enim exire terminos. Etia argui pōt eo modo dixit intell'm separari, quō per contrariū dixit alias partes aia non separari. Sed eas dixit nō separari, ppter eas esse virtutes in corpore. ergo per oppositum intell'm separari voluit per abstractionem a corpore. Hoc confirmari potest p verba Auer. ibi. cōmētis. 21. & 22. quæ nolo inducere ppter breuitatem. Item prius formidatus est. d. amplius autē immanifestū si sit corpis actus aia, sicut nauta nauis. Hoc quidē relinquit, tanq; dubium ergo consonū id dubium aliquāter esse solutum in verbis post, et per qñs eā esse separabile, non ppter obiecti incompatibilitatē, & hoc patet per verbū Ale. quod Auer. dicit ibi. com. 1. ait. n. & nos loquemur de hoc, quādo loquemur de virtute rationali ecce quō dubium id absoluendū relinquit in loco post dicendō. Amplius principaliter in 3. de anima libro inquit, necesse itaque, qm omnia intelligit, immistū esse, sicut dicit Anaxa. &c. Sed dices vt prius Arist. nihil aliud velle nisi ipsum separatū esse ab organo nec ipsum corrupi ppter organi absolutionē, stat tamen ipsum alio modo corrupi. s. corruptione totius compositi, vt dictum est.

Hanc solutionē excludit Arist. per id quod subdit, sicut dicit Anaxa. vt imperet, hoc autem est, vt cognoscat arguo modo plus immaterialitatis requiritur ad hoc vt aliquid immaterialem formā recipiat q; ad hoc vt id in formas materiales agat. Sed ppter primū Ari. cōcedit Anaxa. positionem, quāto igitur magis ppter scđm id cōcedet. Item vbi intell's a materia dependeret, & in ea concretus esset, sicut brutalis forma hoc solo a sensu differret quoniam sensus vteretur vt dixi corpis determinata parte cum virtus sit particularis, intellectus vero illa vel simili non vteretur. Cum sensu quoque in hunc modum conueniret, sicut enim sensus dispositionem haberet, qua in corpore existit atque operatur, sic & intell's. Arguo mō, si ad saluādā immaterialitatem opationis ac virtutis operantis sufficit virtutē non esse organicam, ac propter eam organo non vti. Tunc calefactio, & vlr quælibet elhōrū operatio inorganica esset, & vniuersalis ac immaterialis, quare quēadmodū ignis operat' particulariter & indiuidualiter, quia in materia habet dispositionem certā, qua ad certū genus entis se extendit, sic quoque et intellectus. Et hoc remouet Arist. intellectus enim apprensus prohibet extraneum & obstruet. Quod in græco sic habetur, alienum nāque cum apparet, iuxta prohibet atque seiungit, quasi velit intellectum impediri ex illa dispositione, qua

in materia existit, pro intentione rei forinsece. Sed dicitur rursum quispiam quod proximum receptiuum operationis intellectiue est anima tñ in intellectu operationis vero organicæ est congregatū ex potētia & organo. Nec & hoc euitabit ppositum, quoniam licet hoc saluet operationem immaterialē immanifeste determinatæ partis corporis, nō ppter hoc saluat, quin illa operatio sit ista, & particularis, quia est formæ in materia existentis per certas dispositiones, quæ sunt ei necessariæ, & pro esse simpliciter, & pro esse in materia. Adhuc vbi species visibilis esset tantum recepta in potentia primo, & nō organo nōne esset & ista & singularis sensatio: ergo causā vitæ non est, quia in forma recipitur tanq; in proximo receptiuo. Hoc & Themistius cōfirmat ibidē, capite. 16. inquit enim necessariū itaque est cū oia intelligat intellectus, vt omnia quoque potentia sit, hoc est, vt nullam spēm certam aut præcipuā habeat recte igitur Anaxogoras quasi somniabundus de intellectu videtur sensisse, cum illum simplicem sincerum intemperatūque diceret & reliqua. Iterum lege cōmentum quartū Auerrois illius partis quod fere Themistium sectatur. Adhuc principaliter ibidem paulo post ait Arist. vnde neque miseri rationale est ipm corpori, qualis enim vti que fiet, aut frigidus, aut calidus.

Sed dices quod ibi tñ vult habere ipsum esse separatū ab organo, vt post subdit quo tñ stat ipm posse corrupi s'm corporis compositi dissipationem, vt dicebatur. Et licet verum sit Arist. ibi sic intelligere, vt in Themistio capite. 17. & Auer. cōmento 6. accipitur, tamē idem sequitur de intellectu, si ipse forma sit corporis a corpore dependens, non tantum quantum ad opus, imo quantum ad esse & fieri: qm eo ipso quod intell's a mā pendet quantum ad esse & fieri, non inest materiæ nisi propter dispositionem certam, quoniam nihil dependet a materia in quantum materia, eo ipso quod a materia dependet per certam dispositionem erit operans per illam tantum, & non per aliam, eo ipso quod erit operans per illam, & nō per aliam erit organicus, hæc enim mō oēs peripatetici loquunt' de organicis virtutibus, ut constat in verbis illorū inspiciendo. Ergo eo ipso sit stanti, ipsum esse qualem relinquitur. i. per certum genus qualitatis agere vt Them. & Auer. exponunt. Iterum principaliter Arist. in perigeneseos secundo inquit, in cōueniens autē & si anima ex elementis sup. sit, quēadmodū Empedo. aut vnum aliquod eorum, quemadmodū Democritus, qui ignem eam dixit esse. Cuius rationem reddit sub forma interrogationis. d. alterationes i. operationes enim animæ quō erunt. verbī gratia musicum esse & rursum, si non musica, quō erit, aut memoria, aut obliuio, & tunc concludit, palam autem qm siquidē ignis anima, vt sup. Democritus inquit, passiones erunt ei quæcūq; ignis, secundū quod ignis, si autem anima erit quoddā miscibile i. in corpore misto permanēs opera erunt eius corporalia, huius autē nulla operatio corporalis ecce quō plane Arist. ex eo quia nullū opus proprium animæ est pbicum ac indiuiduum, & corporale, ipsam, nec ignem nec in elementis consistentē ait esse. Quā auctoritatē nec Ale. nec aliquis illius sectator poterit persoluere, & tu videas cōmentum. 45. illius & relinquetur tibi in hoc certitudo.

Præterea principaliter Aristote. 16. de animalibus regulam ponit capite. 10. d. quorum enim principiorum actio est corporalis, hæc sine corpore inesse nō posse certū est. verbī gratia. ambulare sine pedibus. Tunc ex loco a contrario, qñ aliqua operatio nō est corporalis principū illius, nec est, nec esse potest cū corpore, vt etiā ibidē ostendit & ipse, & qñ aia principū ipsius, nec a corpore, nec ab aliquo corporali habet, tunc nec finē, & cōplementū. ergo omnino positio horū contradicit Arist. Amplius hoc idem & Auer. in. 3. de anima lib. cōfirmavit. d. et vniuersaliter ista intētio animæ est per vera fundamēta & in ppositionibus probabilibus quæ dāt aiam esse vtrūq; s. mortalē & non mortalem, probabilia autē impolē est vt sint falsa s'm totū, & hoc apologizauerunt antiq; & in reprehensione illius oēs leges conueniunt. Et quando hæc

DE INTELECTU

sunt modo dicta, superest modo colligere quod veri: quod falsi: posteriores Ale. dixerunt. Quando ergo dicunt animam rationalem esse nouam in corpore nostro, & immediate a Deo sublimi verum dicunt: & in hoc non insisto propterea quia infra immorabor, quoniam dicunt Arist. in hoc quaesito esse ambiguum. ex his quae hoc capite induximus patet Arist. verba immortalitatem innuere omnino & sine dubio, quoniam etiam dicunt problemam esse neutrum hoc quo uterque modus operandi habeat motiua probabilia: constat non tamen animae rationalis immortalitatem esse fide creditam, imo et rationibus & demonstrationibus a posteriori & a priori, quas reliqua, cum eas apponat Auic. in 6. naturalium parte quinta. Ultimo dixerunt rationalem animam ad corporis corruptionem dissipari totius factam tamen immediate a deo, non per opus creationis, sed per aetationem ipsam, ut dictum est. Et hoc nec mihi consonat, quoniam eadem potentia forma extrahit ad esse: qua reducit in non esse, secundum fundamentum peripateticorum, modo tamen diuerso, quemadmodum nauis praesentia causa est salutis, sic & absentia causa erit submersionis nauis, quemadmodum Arist. inquit in publica auscultatione ergo si rationalis anima desinet esse per destructionem totius, oportebit ut in potentia materiae redeat nisi annihilata, quod inconsonum videbitur probis. quare si in potentiam materiae redibit ex ea extra actus erit, quare non erit forinsecus, & a deo in corpore adueniens. Praeterea si rationalis anima desinit ad corporis destructionem, tunc sine dubio ipsa, & in esse, & in conseruari, a materia, dependebit et quoniam forma fuerit dependens in esse et in conseruari a materia sine dubio deducta erit ex eius posse cum ea non excedat, & rationalis anima continebitur in semine, cuius contrarium dictum est, ex verbis Arist. in secundo de generatione animalium capite. 10. praedicto. Ex his perspicuum remanet quanta sit probae utilitas, cum ex ea non tantum rationalis animae immortalitas sciri possit ex verbis Arist. verum & aliorum antiquorum, & demonstrationibus apertis.

In quo inducuntur quaestiones The. contra Arist. in signo quo probat animae rationalis immortalitatem. Cap. 11.

Sicut in praecedenti capite diximus Arist. probauit intellectus immortalitatem, hoc modo, si intellectus mortalis esset ad corporis mortem, ipse maxime debilitaretur in senectute, sed quod non debilitetur ostendit Arist. ut The. credit per locum a maiori, sic, magis videtur debilitari sensum in senectute quam intellectus, sed quod sensus non debilitetur signo ostendit, quoniam si senes acciperet organum iuuenis non minus videret, & hoc significat sensum in se non esse debilitatum, sed organum, quanto ergo minus intellectus debilitabitur per seipsum. Sed ad hoc signum The. in primo de anima capite. 25. multas adduxit quaestiones, & inquit in his verbis primum, continuatio & series ipsa sermonis dubionem habet, cum enim id ageret atque vellet adiacere, ne moueri animus videretur, nihil attrinebat hac intentione intellectum substantiam esse quandam quae intus accederet nec aboleretur, est ergo prima quaestio circa sermonis conexum, quoniam Arist. incepit disputare an rationalis anima sic moueatur an non. Ad hanc quaestionem impertinens erat ostendere intellectum esse substantiam quandam quae intus accederet, nec aboleretur. Deinde contra Arist. induxit & secundam. quae & inquit, nec erat ratio quod obre hoc loco de immortalitate animae disputaret, quia neque de reliqua anima vtrum mortalis esset hac parte agitabatur sed solum id in quaestione erat moueri ne an non moueri intellectus posset. Est ergo secunda quaestio de irrationalitate loci, hoc. n. in loco non decebat quaestionem mouere de intellectus perpetuitate cum huiusmodi quaestio supponat distinctionem animae rationalis, & etiam ad propositam quaestionem, ut dixi conexum habere non videtur. Mouit & tertiam. quae et inquit, deinde in eo quoque verba illa caluniam sustinent, quod ratio qua intellectus incorruptus & immortalis asseritur, videtur idem in sensu polle re, atque ita illum quoque ab interitu vendicare, imo vero si diligenter aduertas fere hoc egisse Arist. conperies, ut sensum quoque esse immortalis ostendat, si aboleri inquit intellectus posset maxime id ab inualentia futurum, quae in senectute contingeret, tunc vero accedit contra id quod in senectute cernitur, nam si uti posset senex oculo iuuenis videret

ut iuuenis, ex quibus verbis talis ratio necitur, quemadmodum sensus non patitur laboratibus senio, & fatifcentibus instrumentis, ita neque intellectus pati interiore illo affecto collabefactoque neque in sensu solo perstat, sed progreditur ultra, quare inquit senectus non eo fit quod anima quicquam sit passa, sed eo quod id in quo anima continetur lacessitum oblaesumque est, quemadmodum temulentia et aegrotatio, hoc si ita est, vegetatrix anima eodem modo quo mens impatientis efficitur perindeque immortalis. Est ergo tertia quaestio multum difficilis nam Arist. arguit per locum a maiori, & fundatur argumentum suum in hoc, quod sensus in senectute non debilitatur, propter signum positum, argumentum modo ut de intellectu arguit Arist. Si sensus esset corruptibilis debilitaretur in senectute sed Arist. probat signo ipsum non debilitari ergo sensus erit incorruptibilis. Et postquam mouit has tres. quae circa id signum Arist. alias adducit ad aliud Arist. verbum, dixit namque Arist. intelligere autem, & considerare marcescunt, alio quodam interius corrupto, ad quod The. inquit, tertio subit quaerere, quale nam instrumentum id sit quod tam etsi interius corrumpatur. intellectus tamen impatientem permanens dicat, est ergo quaestio prima, quod intelligat Arist. per id interius corruptum quo marcescunt & intelligere & considerare marcescunt. Secundam etiam induxit ad idem & inquit, qui possit similitudinem, aut proportionem habere cum corporalibus instrumentis, iam vtrum id homini, an aliis quoque animalibus habeat, est ergo secunda quaestio, an id interius sit posse haberi ab alio genere animalium, an solum homo. Tertiam adhuc dedit. quae & inquit, age vero si latentiore aliquo interioreque instrumto intellectus utatur, quaerenda ratio est, cur non conueniat animam sensualem separatam ab instrumentis putare, non. n. ad constituendam differentiam sufficit dicere intellectum instrumto interiore vti & condito, sensum exteriori & prompto, est ergo tertia quaestio sententia, si ad hoc ut homo differat ab alio animali. verbi gratia: leone, non oportet intellectum esse formam corporis perfectam, sed videntem corpore, tanquam instrumto. vel aliquo corporis, cur etiam sic non dici potest de sensu. s. esse formam separatam, & non dare esse corpori perfectiue, sed tamen esse formam videntem corpore cum & hoc saluabitur differentia, quemadmodum & in rationali saluatur & haec quaestio est pulchra quaestio. Post dat quartam. quae circa illa duo verba, intelligere, & considerare, seu cognoscere, ut litera habet Themistii, & inquit, quia vero Arist. modo verbum hoc intelligere modo id cognoscere usurpat sit noscenti haec studium scire quid inter sit: cui respondet & inquit an intelligere est simplices terminos comprehendere, cognoscere terminos complexos iungere, aut diuidere. Et quoniam hoc dixit mouit. quae optimam & inquit, tamen quoque succedit quaestio vtra praestantior virtus, eane quae appellationes simplices praecipit, an ea quae perceptas ad complexum coniunctionemque reuocat. Est ergo quaestio an virtus apprehensiuua simplici sit praestabilior virtute apprehendente composita, & factiua complexionis, an e contra. Et per vtraque parte arguit, & inquit, videri posset alicui posterior haec maiore vi esse argumento de artibus capto, nam simplicia cognoscere ligna & lapides nullius est artis, sed connectere & componere. Ex hoc patet quae compositiua nobilior erit cum opus id sit artis. Tunc arguit ad oppositum. d. tamen contrarium est, quod quidem neque difficile demonstratur, nam cum in complexu modo veritas modo falsitas uersetur, intelligere non nisi vere possumus cognoscere etiam falsae: ergo argumentum virtus in cuius opere cadit. quoniamque veritas, quoniamque falsitas, ignobilior est virtute, cui id non accidit, minor autem additur & patet. Secundo arguit. d. praeterea intelligere est tanquam circuire lustrareque rem, & circumspicere, nec accedere, eoque imbecillitas quaedam intentionis monstratur, qualis differentia inter clariores oculos hebetioresque habet, ecce secundum argumentum quod patet. Et inquit The. haec sunt quae de verbis illius vocari possunt in dubium, defensiones solutionesque in aliud tempus differre commodius est quo se quoque nobilissimus philosophus ad plenioris discussionem sustinet ac reseruat, nam hoc loco causa discernendi

magis

magis disputandiq; diligentia: quam cum sententia aut fiducia decernendi disleruit. Istæ sunt quæstiones Themistii, quas ut vides insolutas nobis relinquit, nec inuenimus solutiones in aliquo loco suæ paraphrasi, ut patet legenti illam. Aliam dederunt ad Arist. quonem expositor non minoris dubij, & potest sic ordiri. Si sensus essent corruptibiles maxime in senectute debilitati essent circa moralia obiecta, modo Arist. ostendit in 1. ethico. sensus esse maxime fortes circa moralia obiecta in senectute quam in iuuentute. Quod si dicas id esse ex habitu acquisitum, non autem ex natura illarum potentiarum ut Arist. ostendit, in 2. ethic. & ego a pari dicta intellectum esse in senio debilitatum sicut naturam, uerum propter exercitium ac habitum fortificatur, multo. n. maius erit exercitium ad fortitudinem conferens quam naturalis debilitas, & sic non tolletur intellectus moralitas ex illo signo. Quæ ergo & quot sint quæstiones accedentes ad Arist. ex his cuilibet perspicuum erit, ac et alias multas poterit addere.

In quo soluantur quæstiones Themistii ad

Aristot. Caput. 12.

Quæstiones Themistii omnes una solutione dissolui possunt. s. ex posita litera illa, potest autem litera Arist. tripliciter legi, uno modo quo eam legit Themistius, & sic quonem reputo difficilis solutionis immo impossibilis, ut videnti exponem eius constat. Secundo modo potest exponi, ut expositores latini conantur exponere, & sic quodam modo omnes quonem abscinduntur, dicunt ergo Arist. probare quatuor rationibus animam non moueri, & loquitur de rationali, quonem ut Arist. dicebat nunc quidem. n. dicentes et quærentes de anima de humana uirtute solum intendere, ubi Platonem innuit, sicut expositores, dicebat autem Plato animam esse numerum seipsum mouentem. ideo Arist. ostendit rationalem animam non moueri: quatuor rationibus, & quæ hæc sit Arist. intentio Arist. ostendit in sua recapitulatione, ait enim quod quidem igitur non posse moueri animam manifestum est ex his si autem penitus non moueatur manifestum quonem neque a seipsa, ecce quonem innuit se probasse animam non moueri, dico ergo quod Arist. illo tex. (intellectus autem videtur) apponit quartam rationem: & sicut latinos sic componitur subiectum motuum. s. memoriarum & reliquorum animarum operum debilitatur uel natus est debilitari propter illa opera. Sed intellectus non debilitatur: nec natus est debilitari, cum non sit natus corrumpi, sed organa ipsa debilitantur uel nata sunt debilitari. ergo intellectus non est subiectum horum: sed organa coniuncta intellectui, huius sylli minor duas habet partes, ut vides, primam apponit Arist. d. intellectus autem videtur substantia quædam existens in stabili, & non debilitabilis & non corruptibilis hæc est prima pars minoris, probat autem hanc minorem hypotheticè per locum ab opposito consequentis hoc modo super si intellectus corrumperetur maxime corrumperetur ab ea, quæ est in senio debilitate, huius hypotheticæ tacuit antecedens & expressit consequens destruit autem consequens, sed super intellectus in senio non debilitatur, immo perficitur magis, ostendit autem quomodo debilitatur aliquo modo. d. nunc autem fortassis quem admodum in sensitiuis accidit. s. ipsas potentias debilitari propter lapsum organorum, non propter potentias in se, sic & intellectus: quod autem id sensitiuis accidat ostendit. d. Si enim accipiat senior oculus iuuenis uidebit utique sicut & iuuenis, & ex hoc uult habere defectum uisus esse ex defectu organi, & hoc concludit dicens quare senium non est in sustinendo aliquid animam, sed est in quo. id est organum. quod confirmat per simile in ebrietatibus & infirmitatibus, & patet oppositum consequentis ex quo oppositum concludit antecedentis, & est propositum. Post in textu sequenti ibi (intelligere autem & confiderare) ostendit secundam partem minoris. s. ex debilitate organi esse lapsum intellectiue operationis, & sermo

eius patet. Ex hac explanatione soluantur. quod prime tres Themistii, patet in primo quonem ad propositum continuetur textus cum habeat continuationem ad præcedentem, prout est quarta ratio contra Plato. Patet secundo quonem rationabiliter interseruit de intellectu immortalitate, prout ex eo relinquitur ipsum non esse subiectum motus fuit enim id prima pars minoris, ut vidisti. Tertia uero quod facile dissoluitur, quonem ibi Arist. non loco a minori probat intellectum corrumpi: sed signo sit uel sensus non debilitatur, ergo nec intellectus, & hoc modo non habetur ex litera Arist. sensum esse perpetuum. Sed arguis ego probabo sensum esse se perpetuum, quonem. si non maxime debilitatur in senio, sed non per Arist. debilitatur, ut patet, sed organum. ergo sensus sicut se perpetuus est. Dicendum quod adhuc diuisa est inter intellectum & sensum, primo quia & si sensus non debilitatur sicut se, est tamen ratione organi per se debilitabilis, intellectus autem nec per se nec ratione organi debilitari potest licet operatio sua non uideatur perfecta, in se tamen debilitabilis non est, nec per se, nec ratione organi. Secundo quonem sensus est solubilis ratione organi, intellectus autem non. ut constat ergo debilitas sensus est altera, & per consequens non sequitur sensum perpetuum esse, oportet enim addere non debilitatur in senio per se nec per accidens, sicut propriam essentiam. ergo æternus, cuius minor uera est de intellectu, quæ autem falsa est in sensu. Et per hoc idem absolutum potest & ultima quod, quod Expositores dederunt, & si sensus non debilitetur ab obiectis moralibus est tamen debilitabilis, quod non est uerum de intellectu, nec enim est debilitabilis, nec debilitatus intellectus ab obiecto quod tunc excellere. Potest & textus alio modo exponi, ut Auerrois uidetur innuere in commento illius partis, quod cum Arist. proposuisset ostendere ad Platonem animam rationalem non moueri, & ostendisset eam non moueri motu alterationis, nec motu augmentationis, nec motu locali, opus erat ostendere eam non moueri motu generationis & corruptionis, & hoc est ostendere eam non esse generabilem & corruptibilem. ostendit ergo eam non esse generabilem neque corruptibilem, & tunc duæ primæ quonem absolutæ sunt ex continuatione commenti. Tertia uero remouetur ex intentione partis. Arist. ergo intendit probare intellectum esse inorganicum, & inde habere uult ipsum esse separatum a materia. id est enim inorganicum & a materia separatum in cognoscitibus potentibus, ut patet in progressu commenti. Organicam autem uirtutem esse potest dupliciter probari. primo quando debilitatur in senectute ex organi debilitate, ut fit in oculis in senio, secundo quonem non debilitatur, sed debilitabilis est ratione organi. Primum fit semper in sensu exteriori. Secundum in sensu interiori, corrumpitur enim scilicet imaginatio ex forti imaginatione: tunc potest syllus componi sic omnis uirtus corruptibilis & organica est debilitabilis uel debilitatur in senectute, sed intellectus, nec debilitatur, nec est debilitabilis ergo intellectus, nec organicus, nec corruptibilis, & sic remouetur tertia quod Themistii & ultima, & series textus patet & necessitas partis. Verum Auerrois in fine commenti. 66. dicere uidetur id esse signum probabile, & non demonstratiuum, & sic iterum quonem illæ tertia. s. ultima remouebuntur. Post hoc facile reliquæ quatuor quonem soluntur, prima quidem, quonem intellectus & sensus hoc discrepant: ut Simplicius ait in. 2. de anima quonem sensus organo utitur partiali, ut oculo aure & sic de alijs, intellectus autem toto corpore utitur, ut organo, quod admodum naua utitur nauis tota, ut organo, manus uero themone tantum &c. Et ex hoc patet quid sit organum intellectus sicut peripateticos. Secunda uero soluitur: quoniam ut Arist. ait in. 2. de anima, & propter hoc in corpore huiusmodi, & non sicut priores in corpus aptabant ipsam, nihil definientes in quo & quali, & ueræ cum non uideatur accipere quodlibet contingens.

Et ex hoc secunda quod persoluitur, hæc enim anima. ideo utitur toto corpore pro organo, & non anima brutalis, quonem hæc est huius naturæ. ut sibi limitet tale corpus & non aliud, & hoc non potest reduci ad causam aliam

nisi ad animarum naturas, & proprietates, ut constat Aristotelem fecisse. Tertiam q. absolvere possumus dupliciter vno modo s^m positionem Themistij, quam expressit capite. 2. 3. illius primi, vt dicamus. s. hominem non intellectu distingui ab animali bruto, tanquam per differentiam sumptam a parte, sed per animationem propriam, quæ ab intellectu pendet, quemadmodum illuminatio a luce, & hanc animationem Auerrois cognitiuam credit esse, de quo alias. Vel dicamus s^m veritatem nostre fidei rationalem animam dare specificum esse corpori, & nō tantum corpori accommodari, ut motor & utens verum ut forma, & perfectio, ut suo loco declarabitur. Et quando sic secundo modo dicitur patet differentiam esse ab anima rationali, & non a sensitua: eo quia anima rationalis propria est hominis forma nō sic sensitua. Id uero quod dedit Themistius in quarta qōne absoluendum est, vt ipse dicit magis. s. dignam esse intellectiuam partem ipsa compositiua & diuisiua, propter rationes ad oppositum, quas inducit. Potest autem & addi tertia, quam Auerrois addit in. 3. commentis proprijs, qm̄ intellectio simplicium propria est substantiarum separatarum a materia, compositam habentium materiam, vt constat. Quod uero in oppositum dicebatur non est ad propositum, qm̄ non refertur ad idem, cognoscere enim ligna proprium est exteriori sensui, sed componere p^prium est interiori: & ideo nobilius erit per accidens, sed si essent eiusdem partis cognoscere, & intueri, esset forte prestabilius componere, & ipso artificiali ordinari. Vltima vero quaestio absoluta est ex his. Quomodo quidem igitur non concludant Themistij rationes ad Aristotelem ex his manifestum vtiq; fiet.

In quo completur declaratio erroris opinionis Alexandri. Caput. 13.

Auerrois in de anima tertio digressionem magna contradicit Alexandro, & uidetur mihi q^d prima eius ratio debet componi per impossibile hoc modo. Si minor demonstrationis Arist. exponatur de preparatione: ut Alexander opinatur, tunc preparatio non est intellectus, immo cuiuscunq; formæ materialis, esset nec corpus, nec uirtus in corpore: & tunc demonstratio non esset propria ipsi intellectui tantum, & si esset propria intellectui, cur & quibus uerbis demonstrationem preparationi intellectiuae appropriauit. Secundo obiicit Auerrois in hunc modum erat syllogismus Arist. Omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti. Sed intellectus est recipiens omnes formas materiales, ergo & reliqua. Minor itaque habet hoc prædicatum recipiens, tunc quaerit pro quo supponit subiectum illius minoris, uel pro preparatione, uel pro ipso subiecto, id est intellectu preparato, non pro preparatione, qm̄ esset sensus, preparatio est recipiens omnes formas materiales, hic uero sensus falsus est, qm̄ recipiens in aduentu recepti manet, preparatio autem, id est priuatio non manet, ergo illa priuatio non recipit. Verificabitur ergo minoris prædicatum de subiecto ipsius preparationis: qui intellectus est in se, et sic habetur propositum, hæ ergo duæ sunt rationes, quibus Alexandro contradicit Auerrois quantum ad illam solutionem. Postmodum obiicit contra secundam propositionem, quam ei imposuit. I. q^d intellectus est factus ab elementorum potestatibus, & induxit enthymema in hunc modum. Intellectus est factus ab elementis sine motore extrinseco, ergo intellecta in actu sunt facta ab elementis sine motore extrinseco. Inquit enim sic, & ista opinio in uirtutibus animæ comprehensiujs si est s^m q^d nos intellexerimus est falsa, & reddit rationem. d. a substantia enim elementorum, & a natura eorum, non potest fieri uirtus distinguens, aut comprehendens, quoniam si esset possibile, ut a natura eorum, & sine extrinseco mo-

to fierent tales uirtutes, tunc esset possibile, ut postrema perfectio, quæ est intellecta. s. in actu esset aliquid factum a substantia eorum, ut color, & sapor fiunt, & dixit. Si est s^m q^d nos intellexerimus &c. Quia ut declarauit in positione illius, non erat ita stultus Auerrois q^d hoc crederet esse mentem Alexandri cum Alexander uidisset Arist. 2. physice auscultationis in quo antiquis contradixit: dicentibus formas fieri ex necessitate materie, ideo Auerrois non obiicit Alexandro nisi hypothetice, s. si sic dixisset. Potest autem Auerrois enthymema primo deduci per locum a maiori sic si anima intellectiua quæ est diuinissima substantia, potest produci uirtute elementorum, & intellecta in actu, ut intellecta in actu, sunt inferioris gradus ad ipsam animam, multo facilius possunt produci ab elementis, quare si intellectus ab elementis effluxit de facto, et intellecta de facto effluxere. Aut potest, & secundo modo deduci, ut in commento meo de anima deduxi, quod tu uideas si placet.

Vltima ratio Auer. ad Alexā. est ut dicit, & ista opinio est similis opinioni negantium causas agentes, et nō concedentium nisi causas materiales tantum, & sunt illi qui dicunt casum. Et intendit q^d si esset ut Alexan. finxit, tunc formæ essent de necessitate materie, & non ab agente extrinseco: & sic formæ essent sine motore & vlt^o qui libet effectus sine agente, quod in. 2. physice auscultationis est improbatum. Ex his relinquatur q^d dicentes rationalem animam incepisse & dissipari ad corporis extinctionem, quemadmodum Alexan. Auempace Epicurus, & alij antiqui omnino errauerunt. Post hæc Albertus in libro de origine animæ, tractatu. 2. capi. 1. narrata opinione Alexandri. contradicit ei quatuor modis. s. ex exemplo eius. Secundo ex uerbis Platonis stoicorum ac peripateticorum. Tertio reddit ipsum contra se. Quarto arguit directe contra positionem eius.

Ego autem ex his quatuor accipiam duos, primus ergo modus erit data Alexandri positionem, tunc ab intellectu agente, qui propria causa est in tota natura nulla inducitur forma, quæ aliquid similitudinis habeat cum ipso in separatione, & hoc uidetur absurdum. I. q^d omnia principia agentia in generatione aliquid similitudinis in generato consequuntur, et id principium quod omnibus prius ac excellentius est, nihil omnino suæ consequatur similitudinis. Secundo potest sic componi ratio ad Alexand. nulla forma corporalis mouet in suis materijs, & corporibus, in quibus sunt a motu locali de loco ad locum, declaratum enim est in. 8. physice. omnium talium corporum: quæ tales habent formas, motum esse a generante, aut remouente prohibens. Sed omnes formæ animalium mouet motu locali de loco in locum per se in materijs & corporibus animalium ergo hmoi formæ nō possunt esse corporales. Et hæc rō potest confirmari, quaerentes enim ab isto dicimus, si anima sua non est nisi forma armonica a quo nam mouetur corpus. Si. n. dicat æqualitatem illam cōplexionis mouere corpus s^m locum: quaeramus a quo immoto s^m locum procedit ista motus, cum omnem motum oporteat ab aliquo immobili procedere. Amplius æquale in complexione potest moueri p^ocessiue, & etiam æquale mouet. ergo idem erit mouens & motum & breuiter iste non potest saluare motum p^ocessiuum animæ. Vltimo ad Alexā facit rō Arist. q^d ad Empe. induxit in. 2. de aia, oñdit. n. Empe. nō posse saluare motum aggenerationis & inquit Arist. adhuc aut quid est continens in contraria quæ feruntur ignem, & terram, distraherentur enim nisi aliquid sit prohibens. Si uero erit hoc est anima & causa alimenti & augmenti. Eodem modo potest ad alterum obiici. Si enim s^m ipsum anima nihil est aliud nisi armonica complexio & elementorum combinatio a quo fiet augmentum, & sic oportet ut & ipse in errorem incidat Empedoclis. Ex his totus error Alexandri improbatum est cōplete, & nihil remanet amplius dicere circa hoc, tu autem considera ulterius.

In quo narratur opinio aliorum circa rationalis anime esse, & motiua ad id. Caput. 14.

Quemadmodum diximus de iceptione anime disceptantes quatuor modis loqui poterat, quorum unus impossibilis erat, & tunc reliquebatur disputatio in tribus, & primus modus quem Alexander secutus est disputatus est hactenus, in quo tanquam complexum nobis palam est animam rationalem non a corpore incipere, nec in corpus desinere. Si igitur rationalis anima nec incipit cum corpore, nec in corpus desinet, sed semper fuit, & amplius semper erit immortalis, ac substantia semper existens, simplex & immista, nec corruptibilis, nec alterabilis secundum substantiam eius, opinio reddetur multorum antiquorum ac modernorum peripateticorum Auerrois. i. Themistij, Plotini: Theophrasti, Pythagore, & aliorum, quos suo loco dicemus. Id autem in quo concurrunt est rationalem animam, nec incipere cum corpore, nec incipere ab aliquo corpore, nec desinere in potentiam corporis, nec in corpus ipsum, sed esse semper quid immortale diuinum & impatibile.

Id autem in quo discreti & differentes sunt suo loco accurate dicetur, ualde enim discrepant in statu anime post mortem corporis, ac ante corporis unionem, & in ipsum ingressum, quæ tractabuntur in loco de statu & anime partibus. Motiua autem horum sunt multa, & primum quod mouit Platonem & Gregorium nicenum componebatur sic omnis substantia incorporea antecedens quantitatem corporis & qualitatem secundum naturam existens non quidem in tempore, antecedit etiam corpus ipsum. Sed rationalis anima antecedit corporalem qualitatem & contrarietatem dispositionum secundum naturam: quare non potest simul esse cum corpore. Adhuc Gregorius nicenus in libro de homine contra Eunomium Philosophum arguit. Omne quod habet corporale ac temporalem creationem, corporale est & mortale. Si ergo anima creationem habet in corpore mortalis erit. Rursum nulla substantia supra naturam debet esse facta a natura, nec simul cum natura, sed uel ante uel post nature opus, sed anima rationalis est substantia supra naturam, immo diuinum quoddam & optimum ergo erit facta, uel ante, uel post nature opus, & non post, ergo ante naturam.

Præterea mouit & Auerrois aliud argumentum quod in de substantia orbis libro colligitur. nulla forma inducitur in materia non mediante dimensione interminata, & non per dispositiones qualitatiuas & quantitatiuas præcedentes simul accipit esse cum toto, sed anima rationalis est homini: quare concludere, ut prius. Item quod est de perfectione mundi semper est cum mundo, sed anima rationalis est de perfectione mundi, ergo semper est cum mundo: & per consequens non simul cum corpore accipit, esse maior patet, quam ipse mundus perfectus est et constat ex tota sua materia. i. ex omnibus eius partibus possibilibus & essentialibus ei, ut Auerrois exponit. i. cœli comment. 24. & alibi, minor etiam constat, anima enim rationalis, plus est de integritate uniuersi quam quodcumque corporale, ut patet, deinde causa agens ut motor prius est actio tempore, ut in physica auscultatione accipitur. Sed rationalis anima corporis est causa ut agens, ut loco eius dicitur & in. 2. de anima dixit Aristoteles, ergo tempore præcedit corpus. Iterum unitas loci attestatur unitati nature unde & diuersorum corporum secundum naturam diuersa sunt loca, sed intelligentiæ & anime conueniunt in natura cum sint substantiæ spirituales ac intelligibiles, ergo anime sunt creatæ simul cum intelligentijs in cœlo empireo. Etiam quanto substantia simplicior erit tanto in sublimiori loco debet fieri & conseruari, ignis enim locus altior est quam aeris uel aquæ, sed anima est multo simplicior substantia quam corpus, ergo locus sue creationis meretur esse supra omne corpus. Deinde argumentum quod mouit maxime Plotinum est, ubi est ultima perfectio alicuius & naturalis status, immo ad quem semper inclina-

tur res, est suus locus proprius originis & generationis, & hoc manifestum est in hominibus maxime, homo enim maxime, & si rex esset, appetit redire in patriam, & si vilissima sit. Sed ultima perfectio anime rationalis est in cœlesti habitatione, ergo ibi est congruus locus sue originis. Rursum creator prior est in tempore quam generans, ergo & creatio anime prior debet esse tempore generatione corporis, ergo non simul anima rationalis cum corpore debet esse accipere. Est enim hic ordo creationis opus præcessit opus distinctionis, & opus distinctionis opus ornatus, quare cum anima rationalis sit creata, & corpus sit factum in fine ornatus, erit igitur anima ante corpus. Quomodo ergo & quibus argumentis moueantur hi ex nunc dictis manifestum est, post uero differentias, & propria, unicuique opinioni dicemus, nunc uero sit in tantum dictum.

In quo inducuntur testes pro confirmatione dictorum Caput. 15.

In prædictorum confirmatione plures reperiuntur uiri illustres. Moses igitur primus propheta sapientissimus inquit, compleuitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, & requieuit ab uniuerso opere quod pararat, & benedixit diei septimo, & sanctificauit illum, quia in ipso cessauerat ab omni opere suo. Hoc autem Plato in thimæo sic uidetur exponere, introducens Deum. Iloquentem stellis, ait, ego uobis semen & initium tradam, vos cætera exequi par est, ut immortalis nature moralem attexentes, faciatis generetisque animalia subministrantesque alimenta augeatis, & sumpta rursum recipiatis, uidetur ergo Plato dictum Moses sic exponere quod Deus substantias omnes spirituales creauit, ut animas, & eas posuit in stellis tanquam semina & exordia animalium humanorum, & ideo tunc omnino Deus requieuit, quam animabus productis, ac in stellis positis quoties fit hic corporis generatio sic fit & ibi anime rationalis descensus, quare tunc Deus in septimo die ab uniuerso opere requieuit. Quod est Augustinus in glosa illius uerbi requieuit in die septimo, ait quod, Deus requieuit post diem septimum ab omni opere suo. i. creationis distinctionis & ornatus, ergo amplius nihil remanet creandum. Adhuc Damascenus in. 3. capi. secundi libri inquit, ego autem Gregorio theologo consentio, dicebat enim primo intellectualem substantiam creari, & ita sensibilem consequenter quare &c. Præterea Salomon inquit, puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam, & cum essem magis bonus ueni ad corpus inquinatum. Si ergo anima sic bona ad corpus uenit, ergo ipsa fuit ante corpus. Rursum Macrobius in. 1. lib. idem ponit, opinatur enim duas esse cœli partes synædeorum alteram animarum in cancro & capricorno, per quarum alteram animæ ad corpus descendebant. Et ibidem inquit anime beatæ ab omniumque contagione corporis libere cœlum possident & reliqua. Item et Pythagoras idem dicere uidetur, credit enim a lacteo circulo deorsum incipere dios. i. Plutonis Imperium, quia anime inde lapsæ, uidentur iam a superis recessisse, ideo primum nascentibus afferri ad lactis alimoniam, quia primus eorum motus a lacteo incipit, & ita corpora terrena habentibus. Iterum Theophrastus in quinta particula naturalium quoniam hoc est in. 2. lib. de anima glosans uerbum Aristoteli. 16. de animalibus cum inquit, restat igitur ut mens sola extrinsecus accedat, ait porro quod dicitur mentem extrinsecus accedere non ita statuendum est ut qui uere appositus inuentusque habeatur, sed ut qui statim ab ortu quasi comprehendere nos, complectique soleat: ecce quomodo non ponit mentem accipere esse simul cum corpore, sed antecedere corpus, & in fine ortum illam ponit nos comprehendere, ut suo loco dicitur. Item Themistius in primo sua paraphrasis capi. 23. ait, ut enim nihil uetat duas haberi perfectiones perspicui corporis quarum perfectior una sit sol, altera imperfectior.

etior lumen, ita dici de anima potest nihil obstare duas esse animalium formas, quarum una perfectior sit ut aia ea quae foris est, altera imperfectior ut ea quae intus ad singulas pertinet, hanc igitur animam quae tu uitem uocas animam ego nuncupo inleparabilem & indiuiduam corpori, eoque dissipabilem atque mortalem, non quidem absolute simpliciter, sed eo modo quo lumen in aqua & reliqua, ecce quomodo Themisti rationalem animam ponit ante corpus, quemadmodum sol ante illuminationem, vitam autem ab illa effluxam simul cum corpore ordiri atque dissipari ait. Quod quomodo sit in opinione Themisti & Plotini forte enucleabitur. Iterum, Iamblicus ac Plotinus in primo quarte eneadis disputat quomodo anima rationalis ante descensum in corpus & post reincarnetur & concludit eam reincarnari utroque modo. scilicet ante & post corporis recessum, immo est tunc adeo efficax & expedita, ut dicit, ut quae sibi porriguntur ab intellectu comprehendat sine tempore, & tu uide uerba eius in cap. 18. Ultimo sicut secunda propositione dicitur de causis esse uero quod est post aeternitatem, & supra tempus est anima, quae est in orizonte aeternitatis inferius, & supra tempus, ergo nec tempore, nec aeternitate mensuratur anima rationalis, ergo aeterno. ergo oportet, ut ante corpus sit facta. Quod quidem igitur rationalis anima non cum corpore, uel aliquo corporis incipiat, uel desinat, hi testati sunt philosophi ac ueteres.

In quo inducuntur rationes latinorum ad opinionem expositam. Caput. 16.

Primus latinorum expositor Thomas. scilicet aduersus eos quatuor inducit rationes in suis libris, quas breuiter enarrare opus est et prima quidem ratio potest in hunc modum ordiri. Si rationalis anima fuit ante corpus, uel quidem creata uel increata, & dicere ipsam increatam est error etiam secundum peripateticos, nulla enim est intelligentia liberata a materia praeter primam, quod non ob aliud est, nisi quia quaelibet ex prima deficit, quoniam ab ea fit, ut dictum est in libro. de destructionum Auerquod nos commentati sumus. Si creata uel completa in specie uel incompleta. Siquidem incompleta, hoc est error etiam quoniam nihil imperfectum ex Deo est immediate maxime. Quod Moses testatur & inquit. uiditque Deus cunctaque fecerat, & erant ualde bona. id est perfecta, quod & Plato accepit in thimaeo & Aristotele. etiam ait Deus & natura, nec deficiunt in necessarijs, nec abundant in superfluis. Si uero completa in specie, tunc ex anima & corpore non fieret uere unum, quod Aristoteles destruit in 2. de anima, quod & Auer. in commento etiam reddit rationem & inquit quod ex duobus entibus actu ultimo, & completo, non fit unum magis quam ligatum ex duobus ligno & homine. Secunda ratio quae etiam tangit Auicennam, est a quo anima rationalis habet esse diuersum, ab eodem & in eodem debet oriri, sed rationalis anima non habet esse diuersum nisi a materia, ergo in materia habet fieri, & non ante materiam, & hoc Themistius etiam tangit in primo suae paraphrasis de anima, cap. 23 inquit. Sed qualis obsecro animarum illarum sortitio fuerit qualis differentia quae secretio si omnia quae eadem specie sunt participatione materiae distinguuntur ex materia discrimen & differentiam obtinent. Tertia ratio, anima sensitua cum corpore & in corpore fit sed intellectiua est sensitua saltem secundum rem ergo & intellectiua in corpore & cum corpore fieri debet. Quarta ratio fortissima est. Si anima fuit prius creata quaeritur de causa unionis quam hodie facit ad hoc corpus, uel est uoluntas animae. Nec potest esse ex appetitu ex circuitu annorum ei aduenienti corpori adherendi. Nec potest fingi hoc esse, ex uoluntate Dei. Primum quidem destruitur ex hoc, quoniam in potestate rationalis animae non est recedere a corpore quando uolet, ergo nec in potestate sua erit accedere. Nec secundum dici potest, nam ea quae certo

spatio secundum naturam aguntur ad motum caeli reducuntur, sicut ad causam per quae temporum spatia mensurantur, modo rationales animae non subiacent motibus caelestibus. Nec tertium dici potest, quoniam uel ad earum perfectionem hoc fecit, uel ad earum penam, non primum, quoniam non fuisset ratio quare absque corpore crearentur. Nec secundum quia tunc institutio naturalium ex spiritualibus & corporalibus substantijs esset per accidens & non ex Dei prima intentione, haec sunt rationes huius uiri. Post has quatuor melius inducantur tres aliae, quarum duae colliguntur ex Auicenna & tertia ex Tolletano, & harum duarum Auicennae prima tacta est a Thoma, sed multum diminute, potest ergo sic ordiri. Si rationalis anima est ante corpus, aut est una, aut multae, est enim prima entis dictio. Si una tunc ex una numero substantia animarentur omnia uiua, & hoc esse non posset, nisi altero duorum modorum, aut una & eadem numero anima esset in omnibus animatis corporibus quod falsum est ut dicam, aut quod omnes animae essent partes illius, quemadmodum quidam Platonici dicunt: animas particulares animalium esse partes animae mundi quemadmodum corpus hominis ac animalis pars est corporis mundi, quod falsum est; tunc enim oporteret quod in cuiuslibet animati corporis generatione descenderet pars illius, quod ridiculum est. Si uero rationales anime sunt multae ante corpus, uel igitur multitudine essentiali: uel accidentali, uel ex causa. scilicet causali, non potest esse essentialis, quoniam omnes animae rationales sunt unius definitionis, ut ex operatione unius rationis in qualibet ostenditur. Si dicatur quod huiusmodi est causalis, contra, quoniam uel ex intrinseca. scilicet materia uel extrinseca. scilicet agente, non materia, quoniam nec in se materiam habent, nec cum materia concreatae sunt, nec per respectus ad corpora, & propter hoc non potest fieri, nisi duobus modis. scilicet quod uel ante corpus fuerunt omnes animae, una solum: quae per generationem diuiduntur per partes, quod destructum est, aut per respectum ad corpus, & hoc uel id corpus, ad quod respectum habet erit actu uel potentia: si actu, tunc oporteret quod omnia corpora essent simul facta, sicut & anime contra sensum: si in potentia, contra id quod est in potentia materiali tantum, est contingens possibile. scilicet non fieri; ponamus ergo quod non fiat, tunc non erit respectus ad ipsum ergo anima ipsa, non erit una per respectum illum. Si autem dicatur: quod multitudo haec est ex causa extrinseca diuidente, hoc nihil est, ab extrinseco enim, neque res est una, nec multa, unum enim & multitudo sunt in his quae sunt. Nec potest dici quod huiusmodi multitudo fit ab accidente, quia nec a loco nec a tempore. loco quidem non, quoniam non sunt in loco, tempore uero etiam non, quoniam sunt simul tempore. immo aeterno. Si dicatur quod per accidentia spiritalia, hoc nihil est, quoniam non est maior ratio: quare una habeat aliquod eorum, & non altera, ergo uel omnes uel nulla, quia ergo animae ante corpus, nec una sunt nec multae, nihil est ergo anima rationalis ante corpus, & si confirmatur secunda ratio Thomae. Adhuc secundo potest argui aut haec singularitas competat huic animae: in quantum anima, aut in eo quod erit uel est huius corporis, si primum, tunc conueniret omni animae. Si uero secundo modo dicatur tunc singularitas animae incipit quando incipit esse in corpore. Sed quando incipit singularitas alicuius, tunc incipit id esse singulare, ergo haec anima singularis non habet esse ante corpus. Rursum Tolletanus arguit: & potest sic ordiri, si anima esset ante corpus, anima esset frustra, quoniam conditio propria animae est mouere, & uti corpore, ut ex definitione eius constat, quare si nullum esset corpus quo utitur: erit ergo ociosa. Ex his rationibus Thomae. Auicennae. Alberti. Tolletani potest positio recitata reprobari, & possunt etiam induci multae aliae rationes, contra illam.

In quo inducuntur, ea quæ .q. faciunt prædi-
ctis, & illa quibus ipsi absoluerent argu-
menta inducta. Caput. 17.

Siquis ergo perfecte omnia inducta, ac posita indu-
ci aduersus eos intueatur, hæc inueniet. q. facere ma-
ximam. Primum namq; cuius nam nãæ sit rōnalis
anima ante corporis ingressum. s. an in sp̄e completa: an
incompleta, est. n. q. hæc multum difficilis iudicio meo.
Secūdam horum erit quō si fuerint multæ ac discretæ di-
stinguantur, ac numerentur, cum enumerati sunt oēs mo-
di quibus intelligi possunt numerationes, quorum nul-
lus reperiri pōt in animabus. Si vero vna sit cunctis aīa,
quō poterit aīare tot uiua ac esse aīa tot uiuentium. Ter-
tium in quo laborāt etiam Platonici, vt ex eorum discre-
pātia clarum est, quō rōnalis aīa corpori uniatur, & cur
hoc tpe magis q̄ alio tempore, & cur huic corpori ma-
gis q̄ alteri & c. Quartum & vltimum an aīa rōnalis
descēdat ad corpus vero motu an remaneat in suo prio-
ri statu an imperficiatur propter corpus aīare, hmōi. n.
sunt qōnes maximæ, quæ possunt accidere op̄ioni illo-
rum: & quia hmōi oīa apertissime tractabūtur non ex-
pedit nūc sermonem facere p̄lixum, verum vt videatur
adhuc pō illorum bonum est inducere ea quæ isti dicūt,
sic. n. dictis ac expositis facilius in posterioribus intelligē-
tur ea quæ opponuntur ipsis. Nec propter hoc debet
accipi aliquid determinatum, uel a me, uel ipsis: qm̄ om-
nia hæc quæ dicam vltiori egent tractatu.

AD primam igitur qōnem oēs illi philosophi con-
cordes sunt dicentes rōnalem animam ante corporis in-
gressum esse in sp̄e propria completam: ac nihil deficere
sibi suæ sp̄ci, primo & per se, tamen in hanc perfectionē
diuersi sunt, Platonici n. opinantur animam rōnalem
nec esse eiusdem sp̄ci cum intelligentiis, nec cum demoni-
bus, sed esse proprium gradum animarum, in quo ani-
mæ rōnales sunt plures eiusdem essentialis perfectionis,
numero tamen secretas, ac differentes. Et quia perfe-
ctio uniuscuiusq; nature intellectualis tribus completur
.s. diuorum contemplatione. Rerum m̄lium inspectio-
ne, indiuiduorum & sensibilibus accurata cognitione,
ideo Platonici, ut Plotinus Iamblicus Porphyrius et alij
tres ponunt rōnalis animæ gradus, intellectum. s. rōnem
seu mentem & imaginationem, & ab intellectu m̄tem
seu rōnem ratione imaginationem effluere aiunt, intelle-
ctum quidem ponunt animæ rōnalis gradum, ut sit lo-
cus diuorum intelligibilium: rōnem uero ut locus sit rō-
num idealium & vniuersalium generabilium. Imagina-
tionem vero vt locus sit formarum imaginabilium, &
inde completa fuit substantia s̄m speciem uniuscuiusq;
rationalis animæ. Theophrastus autem Themistius &
Auer. rationalem animam ponunt unam intelligētiam
in specie completam, quo ad operationem primam quæ
ei accidit in quantum intelligentia, & quia duo erant ge-
nera scibilibus s. separatorum & generabilium, ideo duos
gradus apponunt in ea, alterum quidem quem agentē
appellāt intellectum, quo intelligentia illa substantias se-
paratas contemplatur s̄m modum dicendi in opinioni-
bus istorum, alterum uero quo vniuersalia materialia
intueatur intellectum. s. possibilem dicentes esse & inde
specificam ac totalem perfectionem eam habere dicunt,
sed quantum hi differant & quantum conueniant loco
suo dicitur. Pythagoricorum autem plures: ut Procu-
lus & alij opinantur animam rationalem esse ante cor-
pus, nunquam tamen esse sine aliquo corpore, & ideo
eam incompletam esse in sui ortu dicunt, complementū
uero accepisse, eo quia infinites corpora aggressa et ex eis
regressa est, quid ergo dicant in prima qōne antiqui hæc
sunt. s. in typo dicta.

QUANTVM ad secūdam qōnem adhuc secre-
ti sunt, Them. n. & Theophrastus unicam animam om-
nium uiuentium ponunt, quæ mundi anima dicit, hæc

enim velut sol cunctis perspicuis illuminationes p̄bet sic
& huius mundi anima velut semen v̄e omnibus uiuen-
tibus aīationem uel uitam vel aīam p̄bet oēm. inquit. n.
Them. sed qui hoc uolūt primum id mihi r̄ndeat, sta-
tuant in oibus aīalibus an in solo hoīe singulas accōmo-
dari aīas, quæ separate tamen abiunctæq; habeantur &
Hercules id in oibus aīalibus defendere fabulæ & nuge-
meræ, quid. n. deridiculosius dici ex cogitarive pōt quā
separatas esse aīas pulicum, quæ uitam pulicibus afferāt:
ecce quomodo nō ponit aīalium brutorum formas seu
separatas aīas & tūc ambigit de hoībus, an tot aīe. quot
hoīes separate & inquit, dices in uno hoīe singulas sin-
gulis distributas, easq; Procul a singulis esse cui obicit et
inquit sed qualis obsecro illarum aīarum sortitio fuerit,
quæ dīa, quæ discretio, si oīa quæ eadem sp̄e sunt par-
ticipatione māæ distinguuntur, ex mā discrimen & dif-
ferentiam obtinent, & sic vult omnium hominum esse
unicam animam, quæ apud eos & aīa mundi dī prout
est uelut semen a quo oīa viua animationem suscipiunt
& intellectus dicitur hominis, quia ut dicit ibidem v̄m
intelligendi aīæ immittat & influat & c. & tunc uerificā-
tur dicta Platonis in Themæo cum dicit, aīam autem in
eius medio collocauit quæ per totum tendit, atq; ea cor-
pus ipsum etiam extrinsecus circuntexit, hæc. n. mundi
anima, quæ dicitur mundi, cum sit v̄lter viuificans om-
nia uiua, oibus animantibus animationem & uitam præ-
bens, in medio sita est non quidem loco & situ, cum spi-
ritalis sit natura nihil loci obtinens, sed uirtute & poten-
tia: quemadmodum rex in medio locatur ciuitatis, ut p̄
totam ciuitatem diametralr distando nulli deficiat, uerifi-
catur etiam uerbum ibidem, quando dicit, ego uobis se-
men & initium tradam, uos cætera exequi par est & c.
huiusmodi. n. anima semen est & initium omnium natu-
ra constantium prout cunctis uitam & formam præbet,
quemadmodum enim prima mā in se formam habet
corporis, in qua potentialiter s̄m esse confusum & imp-
fectum omnes perfectiones continentur, sic in omnibus
uiribus omnium agentium decet esse mundi formam,
apud Platonem, quæ sit uelut semen & principium con-
tinens in sua uirtute omnes formas, & oēs operationes
omnium formarum, uerificantur etiam dicta Arist. per
hoc ut Themistius ostendit ibidem. d. enim Ari. Sed ani-
mam illam unicam, neq; quærere, neq; finire, sed animā
hoīs aīam equi aīam bouis, quas siue quis uitas aīatio-
nesq; siue animas appellet nihil pugauerit Arist. Ecce
quomodo Arist. s̄m Them. non illam aīam definit quæ
omnibus unica: hoībus uero intellectus est, sed animatio-
nem, seu a lio modo animam, secundam dicit esse actum
primum, p̄pter q̄ uerificatur aliud uerbum Arist. cum
dicit. Amplius immediatum si sit corporis actus anima
sicut nauta nauis, loquitur. n. ibi s̄m Them. de anima q̄
unica est omnibus, hominibus uero intell̄s, eodem mo-
do, & uerbum aliud uerificandum apud Themistium
v̄ q̄ hoc sit aliud genus anime, & hoc solum continge-
re separari: sicut perpetuum a corruptibili, loquitur. n.
ibi de huiusmodi anima quæ unica & v̄lis est omnibus
licet hominibus intell̄s dicatur, quæ re uera s̄m ipsum al-
terum est genus animæ, cum non sit actus corporis, sed
utens corpore uiuo: s̄m conditionem suæ formæ, & se-
parabile ut perpetuum. i. sol a corruptibili. i. illuminatio-
ne perspicui, hæc est opinio Themistii & Theophrasti.
Auer. autem conueniens cum eis in unitate animæ ratio-
nalis omnibus hominibus discrepare uidetur in multis,
quæ suo loco accurate lucideq; enarrabuntur. Alij au-
tem ut Plotinus. Por. Origenes, Iamblicus, & omnes
Platonici dixere hominum rationales animas esse tot
numero quot homines quæ omnibus hominibus uitā
præbent, ut Themistius dicit, pro animationibus bruta-
lium animalium uolunt sufficere animam mundi, seu
sphæræ, multiplicat igitur rationales animas ac intelle-
ctus, ut suo loco melius tibi aperietur. non autem bruto-
rum animas separatas ponunt, quemadmodum recte

Themistius etiam cum eis ait, quæ uitas ac animas prebeant, cum p illis aia sphaera fat. Sed quibus distinguuntur hmōi aīe multum difficile vī, Them. n. ac Auer. nescientes dīas inuenire in vnitate lapsi sunt. Propterea Plotinus magnam fecit. q. in quarta Eneade & qd certi dicat nō habemus. Vī ergo mihi cum protestu dicendum aliter, q. aīarum rōnabiliū distō sumitur vel ex parte earum, uel ex parte nra si quidem ex parte earum dicit Proclus ac Plotinus rōnales aīas non esse differētes externis terminis, uel accñtalibus differētijs, nec mō, nec agēte, nec alijs extrinsecis sed terminis internis, quos cōditiones appellat indiuiduales ac pprietates & modos, & qñ homo recte & ad summum considerat rñsionem eorum reducere nō pōt nisi ad quorūdam modernorū snām. I. aīas separatas differre hypostatica pprietate, q. a qbusdam hēcheitas dī, a qbusdam affectio: a quibusdam existentia: sed quomodo cūq. uis eam appellare in noie nō sit qō, fat sit q. quēadmodum spēs differūt dīa essentialis: quæ est pars quidditatis spēi, sic indiuiduæ illæ aīæ pprijs indiuidualib⁹ differētijs secretæ sunt, q. nō sunt partes qd dicitatis indiuiduorum cum indiuidua qd dicitatem nō habeāt & inde hmōi distō dici pōt accñtalis nō quidem ab accñtalibus forinsece a ctionibus entibus, sed a pprietatibus, quæ nō sunt essentia indiuidui, nec pars essentia. Si uero ex parte nra, illa distō nō cognoscitur nisi qñ sunt in corporibus diuersis, illisq. utētes ad diuersa opera, tūc n. ut Plotinus ait, aīa Socratis altera apparet ab aīa Platonis nō q. antea hmōi distōnē nō habeant sed illum habitum in corporibus diuersis manifestāt, ut patet in eis. Reliquum mō est declarare quo nam mō rōnalis aīa corpori uniat. Et cur magis hoc tpe q. altero. Et cur huic corpori magis q. alteri, quæ in quarta tangebatur qōne, hęc quidem n. difficilia sunt, & meli⁹ dicētur post nunc aut ut dicta illa aliquatī sint principia ad altiora, oportet ut hoc modo exponatur. Primo ergo debes scire apud Platonicos nō esse aīam in corpore: sed potius corpus in aīa, nō n. ipsa aīa in corpore est, sicut in loco, nec ut pars in toto, nec totum in partibus; nec ut qualitas in substantia, nec ut spēs ac forma in mā ut longa declaratione ostēdunt, sed corpus est tamē aīa ut in uiuificāte comphendente mouenteq. stabili, & hoc Theophrastus ait, exponens uerbum Arist. qui inquit mentem extrinsecus accedere, nō ita statuēdum est inqt ut qui uere appositus inuectusq. habeatur, sed ut qui statim ab ortu quasi comphendat nos complectiq. solet.

Cōcedunt tamen aīam rōnalem adesse corpori, seu ad hærere corpori, nō quidē inesse uel inhærere, sed dicunt rōnalem animam ad esse corpori, quemadmodum motor adest in mō, anima n. ipsa rōnalis & corpus aīale, q. aīal dicitur humanum non faciūt unum sicut mā & forma, sed quemadmodum artifex & instm. est. n. instm pura quodammodo mā, & quodammodo formatum ab artifice sic & aīa uelut ars est: & aīal humanum. I. cōpositum ex aīatione illa & mā, est tanq. instm quo utitur aīa p sui opere. Et cum dicebatur, cur magis hoc tēpore q. priori dōm q. factis oib⁹ dispōnib⁹ qlitatiuis & q. titatiuis in embrione sufficī p uita aīalis humani rōnalis aīa, necessitate nāli, ex suppōne corpus id uiuificat eo quia tūc tales dispōnes, & nō prius qñ. n. tūc sunt hmōi dispōnes, tunc erit ab anima tali, talis realis aīatio, et qñ est talis determinata aīatio, tūc erit tale rīal humanum uiuum redētum in forma instm illius hmōi aīæ, & qñ sic est rōnalis anima illa aderit illi aīali tāq. ars instm, et it ergo tūc instm in aīa & ecōtra, diuersis modis: rōnalis quidem tanq. motor utens illo aīali, animal autem id in rōnali anima tanq. in uiuificante & comphendente. Et cum dicebatur, cur magis huic māæ pbet aīationem q. alteri, etiam patet so. quemadmodum n. aliud est instrumentum pro uno hoīe aptum, aliud pro altero et si spēs idem sint, ex proprijs differentijs indiuidualibus, sic inductis talibus dispōnibus qualitatiuis & q. titatiuis aīa illa, potius mā sic aptam animat q. alteram, propter

affinitatem ad suam pprietatem indiuiduam. Quomodo quidē igitur aīa rōnalis fm hos unitur quomodoq. & cur magis hoc tempore q. alio, & cur magis huic corpori q. alteri, tanta dicta sint, posterius autem replicabuntur latius omnia hęc, & quæ sunt reprobāda: reprobabuntur, quæ autem approbāda approbabuntur.

Sunt enim & aduersus talia adhuc qōnes in numerabiles, quæ suo loco tangentur. Tunc ad rōnes arinorum aduersus hos facile rñderent, prima quidem soluta ē ex Themistii uerbis non. n. Arist. cum dicit ex anima & corpore fieri unum intelligit ex aīa rōnali & mā cum rōnalem aīam non diffinit, ut Them. dixit, sed aīationem, q. a Platonici anima secunda dī, a peripatericis actus primus corporis a qua diffōne exclusam intendit Arist. rōnalem nisi fm equiuocationē nominis utendo ly (actus primus) p uente & non inhærere, ut Simplicius exponit, quod quomodo sit in. 2. de anima in commento meo declaratur. Ad secūdā quoq. Auic. q. sol. patet animæ. n. separate nec accidente, nec capite, nec essentiali dīa secretæ sunt, sed pprietatibus indiuiduis, quas inter nos terminos appellant Platonici, quos Them. ac Auer. ignorant possunt autem dici accidētia ad sensum inductum, q. quomodo uerificatur loco eius tractabitur. Et sic etiam soluitur illa longa rō Auic. & Toletani, & aliorum plurium ad pōnem illam arguentium. Tertiam uero. q. absoluas. d. uegetalem sensilem, & aīationem intellectualem unam esse rem in subiecto, in corpore uiuo aīali humano, & nō cum rōnali aīa, quæ (ut Platonice loquar) nō dī. Quartam etiam soluere potes ex ultimo dictis, rōnalis. n. aīa corpus uiuificat necessitate nature: non simplr. sed ex suppōne, quēadmodum & De⁹ fm nos necessitate ordinis nāæ etiam animam rōnalem pbet corpori in Deo, ut sequat̄ completum nāq. cur hoc tempore, & cur huic corpori patet: utrum autem hmōi aīatio aīalis humani sit gnātio an creatio forme i mā, & quid agens nāle facit in gnātione qño pp hoc aīa rōnalis hoī unitur, posterio dicam ubi an rōnalis anima forma sit corporis humani retractabo sphæro. n. inducere argumenta probantia q. sic fortissima, nūc uero in tantum pro determinatione sit dictum, rōnales aīas esse simul cū corporibus factas, fm modū quem dicā post.

In quo soluuntur rōnes Platoniorum probantes animas ante corpus esse factas. Caput. 18.

Quemadmodum dixi hoc in loco, ut excitetur sermo. suspitio Platoniorum narrata est: ac in parte defensata: sed qa eam retractare expedit loco eius, ne argumenta eorum nobis obstent, expedit ea absoluere, cum nihil necessitatis cōtineant. tunc nāq. nobis locus non aderit, nisi repugnare argumentis fortissimis aduersus illam prima itaq. rō non concludit, maior n. debet intelligi sicq. omnis forma aīis q. titatem & cōtrarietatem antecedit corpus fm esse, non autem fm rēpus i non educitur de potentia corporis: sed magis est causa essendi ipsi corpori, alr maior est falsa: nec uolo q. rōnalis anima simul nā cum corpore facta sit, sed prius nā creata, & in secūdo signo infusa. Secūda ē rō Gregorij nihil concludit, maior uera esset, qñ in corpore fieret, & fm esse dependeret ad corpus, cuius minor falsa est, cum rōnalis aīa, nec in fieri, nec in esse ad corpus depēdeat. Tertia etiam rō nulla est, qm maior falsa est, uerum. n. est, q. nulla suā supra nām, debet esse a nā uel si mul cum nā per depēdētiam ad nām, sed q. sit simul facta cum ente nāli, hoc nō est imposse. Quarta rō etiam nihil ualet, debet. n. maior intelligi de forma cuius eē est cōpletum in spē, cuiusmodi est intellia mouēs stellā, modo nō est sic de intellectu aīa, & hmōi rō plus declarabitur loco eius. Quinta rō debet intelligi quantum ad spēs, nūquam enim, mundus priuatis fuit spē anime rōnalis: cum quo tamen fiat nō esse in mundo tot rōnales animas, quot possunt esse, qm licet una numero anima

fit perfectior tota specie leonis, tñ indiuiduum non est ita de intentione vniuersi sicut spēs, sufficit ergo qđ spēs rōnalis aīa semper sit aliqđ indiuiduum. Sexta etiā rō nihil est, qm̄ intelligentia et rōnalis aīa simp̄r nō sunt vnius nīaē, qm̄ intelligentia est completa in spēs, & p̄p̄ea in celo debet fieri tanq̄ in loco idoneo suae creationis.

Sed aīa rōnalis cum sit pars corporis physici, & ita ī perfecta decebat, vt Auicē ait, vt in corpore crearetur, accipiēdo complementum ab illo, deinde i celo p̄maneret. Septima ē soluitur, qm̄ rōnalis aīa, & si sit q̄libet corpore simplicior, quia tñ est corpis physici in medio ex n̄ris perfectio, & actus, iō in medio debet eē creata, debet ergo maior intelligi de sub̄a simplici, q̄ non est actus alterius. Octaua soluit, qm̄ maior habet instantiam graue. n. genitum in medio regionis n̄lr descendit ad centrum, & tñ ibi genitum non est, iō maior debet intelligi de re, quae non habet nisi vnā solam p̄fectionē, modo i propolito rōnalis aīa primo habet p̄fectionē in corpore, a quo accipit esse completum in spēs. Scđo et principalr p̄fectionē habet in contemplatione sub̄arū separatarum, & hanc 2. attingit, & sic argm̄ nullum ē.

Nona ē rō nihil est, qm̄ aīa debet intelligi de creatione terminata ad rem completam in spēs, & iō creatio intelligētiā p̄cedit tpe ḡionem corporis, sed creatio rōnalis aīaē terminatur ad rē, quae est pars physici corpis, quae s̄m se p̄fectionem aliq̄ sumit a corpore, & ideo non oportet, ut sit prior tpe creatione, et ḡione corpis, sed sufficit, vt sit prius nā, & s̄m quosdam. Ex his p̄spici cum est rōnes Platoniorum non concludere s̄ veritatem n̄rae fidei. Sed authoritates sapientium inductae in cap. posteriori partim sunt glosandae, partim negandae.

Illis. n. authoritatibus heresis quorundam manicheorum effluxit, dicentium aīas descendere p̄ septem circulos, & in quolibet sibi deponere vnum corpus, & simul mori, & postea detrudi in hanc vitam mortalem, i qua ē transformantur in multa corpora, vt ipsi dicunt, & tandem reascendent & reinduent corpora, quae i circulis septem inferioribus, & 8. superiori lacteo relinquunt, & hanc esse mentem Platonis dicunt, & hm̄ōi ītel ligere Platonem dicunt, qm̄ inquit aīas virorum, qm̄q̄ in foeminas, qm̄q̄ in bestias. Si n. iustitiam hic nō seruāt ex corporibus virorum in foeminas ingredi dicunt, & si. . . ēt iustitiam non seruāt amplius, et in pecudes, q̄ sit vt expurgatae redeant in lacteum circulum, eo ordine quo descenderunt, & hoc Origenes confirmat. Iābli- cus aut Platonis discipulus in idem v̄ incidere fere, addens tñ aīas esse duplicis spēs rōnalis, s̄ & irrōnalis, et ideo dicit transformationem non esse extra spēm, sed in eadē spēs ad diuersa corpora, ita. s̄. qđ rōnalis aīa ad diuersa corpora hoīum transeant, & irrōnalia ad diuersa corpora irrōnabilium, q̄ collaudauit ille Grego. Nicenus. Sed hae fabulae & nugae mere esse v̄r, nec Porphir. et Theodoros id esse verum ac Platonis mentem esse affirmant, & si Plato qm̄q̄ ac Pithagoras & alij visi sunt dicere, nō id tanq̄ verum, sed ad terrorem populi, & vt ciues b̄n viuerent, illi. n. veritate prophetica nō illustrati, qua possent regere populum finxerunt fabulas quasdam in populi correctione ac timore, vt Albertus narrat de Pithagora. Ideo dicēdum veritatem esse rōnalia aīas simul creari cum corporibus, & si non ab aliquo existente in corpore, nec a corpore ipso dependant. Quod vero Moses dicit intelligendum est Deum requieuisse ab oī operae creationis, per se, & rōne rei creatae. sicut est creatio intelligentiarum et coelorum, tñ non requieuit a creatione rōnalis aīa, immo multa opera post vniuersalem creationem Deus fecit, vt patet. Qđ Plato ēt dicit nō Themist. immo id quocunq̄ exponitur siue vt Them. siue vt alij, oīno contradicit veritati fidei, iō refutamus id vt Albertus ait. Iterum id qđ Aug. ait disputatiue esse dictum tenet vniuersa schola theologorum, multa enim ait Aug. quae post retractauit. Dictum ēt Damasceni referendum est ad intelligētiā, q̄tum enim ad hoc

ipse consentit Grego. theologo, nec q̄tum ad rōnalia aīas. Verbum etiam Salomonis, vt Alber. inquit nō debet intelligi ipsum sortitum esse aīam anteq̄ esset, & qm̄ dicit puer aut eram &c non de aduentu aīa, s̄m esse intelligit, sed per considerationem corporis, & sic aīa venit. Reliquae vero authoritates confutandae sunt, illa vero Aristo. posterius considerabitur, qm̄ in opinione Arist. loquimur, ex his volo habere rōnalia aīas creatas esse in corporibus nec prius corpore, vt ex solutione argumentorum Platoniorum constat.

In quo tractatur ultimum membrum secundum veritatem. Cap. 19.

CVM declaratum sit rōnalem aīam non aeternam fuisse aperte ante, finitam vero a parte post cum nullus sapiētum extimauit, amplius ipsam non esse finitam a partibus vtriusq̄ t̄pis. Adhuc ipsam nec esse aeternam vtroq̄ latere Reliquum est dicere animam rōnalem finitam esse a parte ante & sempiternam a parte post, & per consequens rōnalem aīam nō p̄fuisse corporis ḡioni, qm̄ ergo mā prima est summāe disposita q̄tatiuā & qualitatiuā ab agente simili in spēs ipsi genito. v. g. ab ipso hoīe, tunc primus motor sua bonitate, vt nāa opus compleat rōnalem animam creat ex nihilo in esse optimo ac diuino, & post s̄m nām, & nō s̄m t̄ps, eam corpori sic disposito infundit eodem n. instanti t̄pis & corpori infundit ac creat, licet aliquis ordo intelligēdi signari possit, quem nāa ordinem appellare fas est, quare in tali operae duo adsunt agentia hō. s̄ & dñs, homo quidem non quia formam procreat ac progeneret & extrahat, sed qm̄ summam disp̄nem & omnia necessaria, pro rōnalis animae esse, in mā operatus ē, Deus autem, qm̄ non deficit in necessarijs nec in superfluis abundat, complens opus qđ nā ex se incepit cum a nullo possit compleri, occurrit sp̄m vitae in corpore spirans ac procreans. Et tunc verificari posset peripateticum id verbum, sol et homo ḡiant hominem, homo. n. in virtute corporum coelestium motuum & luminum eorum ac stellarum virium mā in disp̄nibus summis vestit, eamq̄ reddit dignam tanto munere, Deus vero virtute propria mā in sic merentem munerat rōnalem animam, quae est quidditas ac rei esse tribuens Et cum rōnalis anima, vt disputabitur, nec mā in habeat, ex qua fit eius substantia nec mā in ex cuius potentia educatur, & perfectio sit alicuius, reliquum erat habere mā in in qua id est in cuius potentia reciperetur, habet igitur materiā, in qua, non ex qua, vt verificabitur. Ex hoc etiam verificari posset verbū peripateticorum tamolum omni agēti in natura supponitur patiens, in hoc n. munere actio ni Dei subest, potentia materiae, nō quidem ex qua sed in qua Qm̄ ita est, tunc subiectum huiusmodi formae nō recipiet eam mediātibus disp̄nibus s̄. q̄tatiuis & qualitatiuis sed disp̄nes oēs ac omnia accidētia eam in materia sic positam sequentur, et inde esse indiuisibile ac impartibile sortita est, haec itaque est veritas tanti quae sit.

In quo inducuntur persuasiones confirmantes quod decisum nunc est. Cap. 20.

QUOD rōnalis anima simul cum corpore ac in corpore oriatur, vt dixi, nō expectes a me demonstrationes, nec decebat hoc esse demonstrabile, quod enim meritum ac nostrae fidei praemiū adepti fuisset, propter quod tanq̄ arcanum sibi Deus retinuit nec hoc reuelare iussit nisi credentibus, verum licet indemonstrabile hoc sit, persuaderi id potest forte melioribus syllogismis q̄ his, quibus p̄bi vtūtur ad oppositū huius, persuademus ergo primo hoc mō q̄cūq̄ ad aliquid sunt omnino simul sunt ac simul incipiunt, eo n. ictu quo sol oritur nobis & dies Sed aīa & aīatū corpus ad aliquid esse rota peripateticorum ac sapientum schola concessit. aīa enim non alio aīa nisi quia cor-

pus aia, quemadmodum sol non alio sol nisi quia solus medium illustrat ac lucet: quare & aia non prius esse debet. q̄ in corporis exordio. Item quemadmodum rex non prior ē regno: nec monarcha prior ciuitate: ita nec aia prior corpore, inquit. n. Arist. in libr. de causa motuū aialium, extimandum autem constare aial quemadmodum ciuitatem bene legibus rectam, in ciuitate. n. q̄n solus stabilitus fuerit ordo &c. ergo quemadmodum rex ac monarcha simul sunt cum regno & ciuitate, sic expedit & rōnalem aiam simul esse cum proprio regno ac ciuitate. Præterea cuius nulla est propria operatio nisi i corpore simul incipit cum corpore, si n. ipsam prius eēt q̄ corpus, tunc sine operatione esset, & sic ociosum. sed rōnalis aia nulla est operatio sine corpore. inquit enim Arist. in. 1. suo de aia, dicere aut irasci aiam sile est & si aliquis dicat eam texere vel ædificare, melius aut est fortassis non dicere aiam misereri aut adiscere aut intelligere, sed hoīem aia, ergo rationalis aia non prius fuit quā corpus. Rursum, cuius adequatum motum ac istm accipit esse in tempore, & motor adequatus illi simul cū eo est ac in eo incipit, hæc. n. propō ē a peripateticis cōceditur, non enim ponunt motorem coelestem priorem cœlo, nec econtra, vt Auer testatur in. 3. de aia in digressionem magna. Sed rationalis aia & corpus aiale humanū sunt sicut motor & mobile adæquatum vt etiam Platonicis consentitur, ergo rationalis aia non prius aiali humano esse debet. Adhuc cuius operatio propria & essentialis incipit esse cum corpore & non ante corpus, & ipsum decet accipere esse cum corpore, & nō ante ipm, vt manifestum est per se. Sed rōnalis aie propria operatio ac essentialis non accipit esse nisi in corpore: inquit enim Arist. intelligere aut esse phantasia aut non sine phantasia & q̄ sine phantasmate aia nequaquā intelligit, ergo vt prius. Iterum nulla perfectio alicuius, quæ ē proprius finis illius, prior esse debet illo, qd̄ Auer ēt asserit in. 2. de aia cōm. 2. Sed rōnalis aia est perfectio ac finis corporis physici &c. ergo nec esse nec fieri debet prius corpore, minor probatur qm̄ diffō aie est cōis oibus aiaibus, etiam rationali, qm̄ Arist. repræhendit illos qui tm̄ de humana intelligebant, vbi Themistius in principio secundi de aia ait Arist. velle dare diffōnem aie, quæ ambitu suo oēs contineat. ergo &c. Deinde nulla forma indifferenter nata esse perfectio alicuius & alterius ē prior origine suo perfectibili, sed rationalis aia indifferenter non inest oī corpori, sicut Arist. inquit in. 2. de aia, & non sicut priores ad corpus aptabant ipsam, nihil differentes, in quo & qualis & reliqua. Ergo rationalis aia non prius esse ac originari debet suo proprio corpore.

Vltimo vnusquisq; actus in propria materia ac perfectibili natus est fieri, sed rationalis aia est actus proprius corporis physici &c. vt Arist. vlt. tradit. d. vlt. igitur qd̄ sit aia dictum est, ergo & in propria mā natus est fieri.

Hoc etiam & Arist. palam videtur confiteri, qui in 2. suæ metaphysicæ, dī iam innuens inter agētes & formales causas, inquit mouentes quidem igitur causæ velut prius factæ existentes, quæ autem: vt ratio i. vt forma simul sup. factæ sunt cum subiectis, qd̄ declarat. d. q̄n enim sanatur homo, tunc etiam sanitas est, & figura ereæ sphaeræ simul & ereæ sphaera, ecce q̄o Arist. assertiue oēm formam ait cum subiecto suo incipere, sed definiiri cum eo ambigit & inquit. Si autem & posterius aliquid manet perscrutandum est, in quibusdam enim nihil prohibet, vt si est aia tale, non ois sed intell̄s, oē nāq; impole ē forsā, ecce q̄o Arist. rationalem aiam simul cum corpore incipere assertiue videtur dicere. Si qua igitur dubitatio restat erat de remanenti rationalis aie post mortem. Adhuc ecclesiastica dogmata id tradūt. d. aia ab initio non simul cum cæteris intellectualibus naturis creantur. Rursum Grægo. Nicenus qui alterius vitus est opinionis, inquit assertio vtriusq; opinionis vituperatione non caret, & eorum qui prius animas viuere, in quodam suo statu, atque ordine fabulantur,

& eorum qui post corpora creatas extimant. Itē Hieron. inquit eorum condemnamus errorem: qui dicūt animas ante peccasse, vel in cœlis conuersas fuisse q̄ i corpora immitterentur. Præterea & Arist. 6. de aialibus cap. 10. inquit sensibilem etiam qua aial est tempore p̄cedente recipi, & rationalem, qua homo certum est, non enim simul & aial fit & homo, nec animal et equus, eadēque in cæteris aialibus ratio est, ecce q̄o rationalem post sensibilem dicit accipere esse & hoc esset fictio nisi i corpore inciarer. Dixi autem rationes inductas non demonstrationes esse, sed persuasiones, qm̄ facillime ad oppositum induci p̄nt, vt consideranti patet. Verum fidelizat est id credere, inq̄tum e. diuinis sapientibus reperitur approbatum, nec me reputes id credere ex plura sionibus nūc inductis, sed id credo, qm̄ verum ac a theologis nostris approbatum repertum est.

Inuestigans originem animæ rationalis, et narrans quorundam philosophorū opinionē. Cap. 21.

DE origine rationalis aie indagatio potest p̄tiri, qm̄ in vnoquoq; originato attenditur principium agens ac motor, a quo effluat, & ē principium māle, in quo vel ex quo vel de cuius aliquo educatur, vel inducatur, vel seminetur, & quia consideratio nra, primo ad motorem vergit, ex quo. s. motore, an a motore in materia, vel a motore separato, & vltius si a motore separato, an a primo motore oīum, an ab aliq̄ inferiori. Et postmodum circa principium māle, ideo primo expedit opiniones inducere sapientum i primo, deinde expedire in secundo, sed quia hoc apertissimæ Arist. in. 2. suo de aia accurate dixit, nostra pertractatio tm̄ in primo insistet. Abubacher ergo socius Auerr. & Auempa. eius magister subtilissimi arabes, & corū princeps. Alpharabius opinātes sm̄ rē, aliud esse aiam, aliud intellectum deueniunt ad tm̄, vt rationalem aiam p̄ q̄ homo in specie ponitur dicerent ex semine per virtutē patris esse traductam, quibus Auerr. credens tripliciter posse capi intellectum apud græcos, & per consequens cogitatuam esse rōnalem aiam ac hoī specificam, dico rōnalem non rōcinatione vli, sed particulari, extimauit enim hoīem dupl̄ rōcinari, vno modo vlt̄ circa vles conclusiones ex vlibus propositionibus, alio modo particulariter ex particularibus propōnibus ad particulares conclusiones; & primum genus rōcinandi ab intellectu separato, qui aia dī equiuoce dicit provenire, secundum vero ab aia hoīs qua homo gñatur, & corrumpitur, & in p̄nto ponitur, vt melius in tractatu suæ opinionis declarabitur, opinatur hm̄ōi aiam ex semine traduci a patre. s. & matre, quid aut sit sm̄ hos agens intell̄s, & qd̄ polis, & quid speculatiuus, & quid voluntas suo loco ample exponētur, nunc sufficiat ex his colligere hos credidisse rōnalem aiam hoī specificam ac propriā ex semine traduci, de potentia māæ, ac extendi sm̄ corporis extēsiōnem, quemadmodum & brutalis aia equi siue bouis, amplius & eam plures habere vires, quarum potissima ac intellectui separato cognatissima est cogitatuua, quæ alterius est speciei ac noīs ab ea, quæ est in brutis, q̄ n. cogitatuua appellatur in hoīe, in brutis extimatiuam credit Auer. Vtrum vero sm̄ eum cogitatuua hæc diuidat̄ in duo gñā, s. in cogitatuam agentem & possibilē, quæ admodum de intellectu vli credit, pulchra est q̄o apud eum, quæ accurate est ante exposita i tractatu de sensu agente contra Ioan. iam inscripto. Vtrum etiam huius sit virtus appetitiua sequens compræhensionem intellectiuam sicut vmbra corpus, quæ dicatur voluntas particularis, iterum trahitur suo loco. Erit ergo op̄io istorū rōnalē aiam specificam hoī propriam, per quā homo distinguitur sp̄ ab alijs sui gñis, esse ex semine propagatam, addunt huiusmodi aiam formam specificam cum ab ea lumatur vltima hoīs differentia. s. ratiocinabilitas & non rationabilitatem dico ratiocinatione vniuersali, sed particulari, hæc enim est essentialis differentia

hominis ac propria s^m bos. Et verificant ex hoc multa Arist. verba in his, quæ dicit in .2. de aⁿa ac alibi, p^r hmōi pōne: sed quid sit operatio huius, & quō deseruiat intellectui, & propter quid h^uc fuit in gradu nobilissimo. et cur homini sit propria: suis locis hęc et ampliora tractantur: hoc igitur intantum sit dictum.

In quo inducuntur motiua istorum in confirmatione huius opinionis. Cap. 22.

ET quia hæc opinio multam habet apparentiam, ideo inducere volo vltimum posse horum: quo pōt vti isti ac eorum sequaces, et oēs authoritates pro his, deinde debilitabo oīa quæ isti dicunt. Primo ergo arguitur, oē agens nāle agens sibi simile in spē, per suam formam specificam & vltimam agit compositum et formam illius, rāq̄ terminum quo primo et per se fuit illa gⁿo. hæc maior patet, q̄ n. aliquis effectus nō subit virtuti agentis est, vel quia agens non est nobilius vel æque nobile passo s^m formam: vel quia nō conueniūt in forma vel quia non pōt inducere vltimum gradum dispōnum pro illa forma, non n. datur alius modus in compositis gⁿonis effectus ex agente, vt in lib. de generatione aīalium colligitur, sed pater vel quidem nobilior esset filio, vel saltem æque nobilis, vt manifestum ē, ergo nō erit impossibilitas gⁿonis hoīs ex hoīe gratia illius. Nec secundum qm̄ homo gⁿans & genitus palam sunt vnus speciei, ergo nec propter hoc. Nec tertium qm̄ apud oēs homo generans inducit vltimum gradū dispōnum: vt ēt concedunt oēs, cur ergo non pōt rōnalis aīa & specifica hoīs forma propagari. Rursum filij assimilantur parentibus, quia ab eis propagantur, vt cōstat, sed filij non tm̄ q̄tum ad corporum signa ac accidētia, verum & q̄tum ad aīc proprietates cuiusmodi sunt mores & alia talia, ergo sicut corpora a corporibus, sic & aīæ ab aīabus. Adhuc oē genitum cuius forma p gⁿonem non accipit esse, non gⁿatur vere, gⁿatio. n. est nālis, qm̄ via est in nām. i. formam, vt Aristot. inquit in .2. physicae auscultatio. Sed homo vera gⁿione gⁿatur, vt constat, ergo & eius forma per gⁿonem accipit esse.

Item omne genitum cuius forma ab agente alterius rōnis accipit esse, & mā ab altero habet duplex eē, quorum vnum intenditur ab vno agēte, alterum ab altero. Sed per te in hoīe forma a motore separato, mā ab agēte physico sit, ergo in hoīe genito duplex erit esse, quod est impossibile, tunc enim non erit vere vnum, immo nec factum vnica factione, immo essent duo facta, & sic essent duo in actu, & ita non esset vere vnum. Præterea perfectum, vt Aristot. inquit in fine quarti meteororū, est qd̄ gⁿat quale ipsum est secundum formam & mā, qd̄ ēt in .2. de aīa inquit, opus nālissimum viuentium est gⁿare tale quale ipsum, sed homo est perfectus, immo ī confinio æternitatis & t^pis, ergo et multo magis potest gⁿare hoīem s^m formam & mā q̄ quodcunq; aliud agentium. Iterum sicut Auer. in 7. metaphy. cōmen. 31. arguere videtur oē agens potens inducere vltimum gradum dispōnum, ac oīa media in aliquem finem, pōt & finem producere, cum non alio finis sit impossibilis, vel difficilis productionis. q̄ quia agens producere non pōt media. Etiam oē agens potens agere aliquod aīc, ad qd̄ sequitur aliquod consequens, cuius oppositum est impossibile stare cum antecedente, illo potest etiam pducere id consequens, qm̄ sicut ad aīc esse, sequitur consequens esse, ita ad aīc possibile sequitur consequens possibile, primo priorum, ergo in quo continetur potestas antecedentis, & ibidem consequentis continebitur.

Et ideo dicunt peripatetici qd̄ dans aīc, dat oīa consequentia id. Sed homo potest producere oēs dispositiones, ac oīa media pro esse aīæ intellectiue in mā, quæ sunt aīc, & esse eius in mā est consequens, cuius oppositum non pōt stare cum aīte illo, non n. stāt simul. s. oīa media esse pro forma hoīs, & formam hoīs non esse in mā vt constat. Ergo si homo potest producere totū id

aīc, cur & consequens non potest. Iterum hoīs motus, vel mutatio, altero motu, vel mutatione perfectior, habet terminum proprium ac per se, cum quo in idem inci dit s^m numerum & spēm perfectiorem, sed gⁿatio humana est motus, vel mutatio, perfectior gⁿione leōis vel equi, ergo hmōi gⁿatio terminum perfectiorem habebit proprium ac per se, in quo in idem incidet eiusdem spē vel numero, & non pōt esse ille terminus nisi rōnalis aīa, ergo rōnalis aīa ex semine ppagatur, propōnes. s. maior ac minor sunt perspicuæ peripatetico, vt iam exponit Auer. in physicorum. 5. cōm 9. Adhuc omne compositum, cuius mā & forma nāli vnione vniantur, ac per se habet formam q̄ ex agēte suæ speciei traducit: non enim alio videtur formam ab agente superiori fieri, nisi quia vnio eius cum subro non erat nālis, sed compositum humanum. s. homo est cuius rōnalis aīæ vnio in corpore est nālis, immo nālissima, cum eius separatio violenta sit vt constat, & a nā odita, ergo & rōnalis aīa ab agente nāli inducitur. Rursum oīs forma alicuius compositi nālis, quæ primo ac per se intenditur ab agēte id compositum, fit a virtute illius agentis, alit desiderium nāle esset ad imposse sibi, qd̄ nec peripatetici, nec alij admittunt, sed rōnalis aīa maxime intenditur ab homine generante hoīem, ergo & ab eo maxime gⁿabit.

Hæc minor constat, quemadmodum n. leo formam intendit leonis, & sic de oibus agentibus, sic & homo ēt. quemadmodum oppositum odit summopere s. rōnalis aīæ annihilationem, ac non esse, ita suum oppositū summopere amare fas est, & sic maxime amabit illam formam. Item id qd̄ priuat totaliter operationem alicuius formæ, & simp^r eam corrumpit, potest ipsum vel aliquid sui gⁿis illam formam priuare, ac gⁿare, cū operatio & essentia sint æqualis gradus nobilitatis.

Sed agens pbicum priuat simp^r intelligere, qd̄ ē p^r propria operatio aīæ rōnalis, vt patet in ebrijs & egris, maxime lethargicis, qui primo fuerūt sapientes, deinde ex morbo vel humore facti sunt penitus sine sapientia, ergo agēs physicum potest & rōnalem aīam agere ac priuare. Non ergo oportet recurrere ad motorem extra hoīem. Præterea id in quo essentialit ac per se, et proprie, homo excedit, ac differt ab oibus residuis aīalibus debet esse a propria virtute, ac propria potestate, dicere enim oppositum ē auferre gradum nobilitatis rei, sicut enim leo excedit bouem in sua forma, qm̄ virtute sua propagatur, ita homo. Sed homo nō excedit alia ab eisq; differt nisi in rationali aīa, ergo et rationalis anima consentaneæ debet esse a propria virtute hominis.

Rursum si rationalis aīa ab hoīe non fieret, tunc hō ex hoīe q̄tum ad nihil fieret, consequens est contra oēs: consequentia patet, qm̄ homo genitus q̄tum ad aīam fieret a Deo, & q̄tum ad dispositiones ex nullo, qm̄ & si ille inducantur ab agente in instanti inductionis corrūpuntur, & alia nouæ fiunt, & q̄tum ad materiam homo est ingenuus, ergo a patre, q̄tum ad nihil fiet, cum nec quantum ad dispositiones, nec quantum ad mā, nec quantum ad formam. Vltimo potest argui, oīs forma, cuius operatio fortificatur, ac debilitatur, ac continua variatur, ex virtutibus, & rebus physicis, ab agēte fit physico. non enim operatio maioris est abstractio nis q̄ essentia formæ. Sed rationalis aīa est forma talis quod Aristot. ostendit dicens molles carnes habentes esse aptos mente etiam patet, quoniam astronomi iudicant de bonitate sapientiæ ac doctrinæ, ex astris, quod non esset nisi sapientia humana illis subderetur, etiam Loxus Palemon & Aristot. ex physiognomonicis signis voluntatem ac malitiam scientiæ morum, & omnium iudicant hominum, et huius rei causam tradit Loxus, quoniam sanguis sedes est animæ, per quam est aīa & corrumpitur, vt etiam Palemon tradit. Ex his rationibus Auempe. Abubacher. Auerro. Alex. Aphrodiseus, & tota secta epicureorum, rationalem animam, per quam homo in specie ponitur, posuere ex

DE INTELLECTU

semine traduci: & in mām redire, & hmōi rōnes sunt vltimum posse eorum; & mihi crede has esse vltimum posse, qm̄ longo tpe ego immoratus sum in cōsideratione huius qōnis, quare si dño annuente has debilitabimus, tunc remanebit opinio horum tanq̄ fictio.

*In quo auctoritates ac suspitiones inducuntur anti-
quorum in confirmatione eorū. Cap. 23.*

Cum rōnes sint inductæ potissimæ eis expedit et nunc verba sapientum adducere, in primis igit sapiens Salomon inquit. Dixi in corde meo de filijs hoīum, vt probaret eos Deus, & oīderet filios esse bestijs, & iccirco vnus est interitus hoīum, & iumentorum, & æqua vtriusq; condō & oīa subiiciuntur vanitati, & oīa pergunt ad vnum locum, de terra facta sunt & in terram reuertuntur, quis nouis si spūs filiorū Adā ascendit sursum: & si spūs iumentorum descendit deorsum, ecce si homo simili est bestijs quātum ad interitū, & quia ex terra oritur: & in eam redit, non pōt homo esse nisi ex semine fiat, non tm̄ q̄tum ad corpus, immo & q̄tum ad aīam. Amplius diuus ille Moses ait, cuncta aīa quæ ingressa sunt cum Iacob in Ægyptum, & egressa sunt de fæmore illius absq; vxoribus filiorū. 66.

Ecce si ex fæmore aīa xgrediuntur, homo & q̄tum ad corpus, & q̄tū ad aīam ex semine erit propagatus.

Adhuc & idem Moses ait: aīa carnis in sanguine est, & ego dedi illum vobis vt supra altare in eo expietis p̄ aiabus vestris, & sanguis pro aīa piaculo sit &c. ergo si oīs aīa cum sanguine, sanguis aut̄ oīs cum semine & aīa cum semine traducetur. Rursum Arist. in 1. physicæ auscultat. ponit considerationem physicam stare vsq; ad formam hoīs, & reddit cām. d. homo enim hoīem generat ex mā et sol, modo hęc rō non probat propolitū nisi sic syllogizetur: oīs forma facta ab agente nāli i mā. scilicet ab hoīe & sole consideratur a nāli. sed forma hoīs fit ab hoīe & sole, ergo consideratur a nāli, non pōt aliter formari rō, ergo intentio eius est rōnalem aīam esse ab hoīe & sole. Item in 12. suæ sapientiæ contra Pithagoram & Speusippum ait, bonum vero & perfectum in his, quæ ex his i. in principiatis ponere non recte extimant, nam sperma ex alteris est prioribus perfectis, & primum non est sperma: non. n. qui ex hoc fit, sed alterū ex quo sperma. Videtur ergo Arist. syllogizare contra eos: hoc modo probans sperma nō esse principium gñonis hoīs per se, & propria virtute, nullum agēs agit propria virtute perfectius se, sed homo factus ē effectus perfectior spermate ergo nō fit a spermate propria virtute, ideo tunc concludit hoīem non fieri ex hoc, sed alterum esse agēs hoīem, ex quo fit sperma. Ex his arguo intentionem Arist. vel forma humana ex spermate traducitur vel non: si non, tunc sperma virtute ppria sufficeret in gñone accntium pro forma hoīs facientiū, & sic non esset necessariū homo. Adhuc Arist. 16. de aīalibus ponit hęc regulam. d. quorum enim principiorum actio ē corporalis, hęc sine corpore inesse nō pnt. v. g. ambulare sine pedibus itaq; extrinsecus ea venire ē impole. & ex hac regula concludit oēs illas aīas venire ex semine quarum actiones dependent a mā sed sm̄ ipsum rōnalis aīa sm̄ opus proprium a mā depēdet ergo & ex semine ipsam venire fas erit. Amplius ibidem i 15. cap. 29 disputans an foemina concurrat aliquo mō, tandem ait foeminam dare mām ac corpus, marem vero aīam ac formam, ergo intentio eius erit vt prius.

Rursum Grægorius Nicenus in lib suo de hoīe inqt Arist. & plures stoicos conuenire dicentes rōnalem aīam mortalem esse, & in corpore gñatam ex semine a patre & matre. Vltimo si rōnalis aīa non esset propagata ex semine hoīs, tunc magis verm̄ esset filius hoīs, quam homo factus, patet consequentia si verm̄ generatur in stomacho hoīs ex superfluo alimenti, ille enim gñatur a superfluo alimenti quantum ad corpus & aīam, homo autem genitus non nisi quantum ad cor-

pus, ergo verm̄ esset plus hoīs filius q̄ homo, cuius op̄ positum determinauit Arist. in problematibus, petens propter quid ea quæ fiunt ex superfluitate ciborum, nō sunt nobis nata, quemadmodum & filius. Potest etiā induci verbum libri de causis. d. aīam esse in medio æternorum. scilicet Dei & generabilium, sed Deus potest generare sibi similem vt filium, sicut catholici & veritas dicūt, & gñabilia etiam possunt, ergo & id quod erit horum medium poterit. Hęc igitur & tot possunt induci in supradictorum erroris confirmatione, plura alia inducentur inferius pro his, & contra eos, nunc autem in tātum sit dictum.

*In quo inducitur opinio aliorum circa
idem. Cap. 24.*

Quæritur adhuc præstantissimi viri ex Platonis secta potius, qui conuenere in hoc rationales aīas, quæ speciem & esse dant corporibus humanis, ex anima mundi profluxisse, & dico notāter quæ dant hominibus esse & speciem, quoniam de rationali separata, quæ hominis dicitur intellectus, non nouiter fit, sed ipsa est mundi anima sm̄ hos. Et hi partiti sunt, quidam enim dicunt rationales aīas esse partes animæ mundi, qd' & Plato qñq; visus est sentire, videt enim in philebo innuere, q̄ quemadmodum corpora humana partes sunt mundi, sic & decenter aīas aīam. Adhuc i phedro thimeo, ac rebup pariter aperte sentit aīas nostras totius sequi mundi circuitum, & inde mores, fortunas ac omnia bona accipere. Rursum in phedro inquit, animam quoq; nostram totius inanimati curam habere, modo hęc cura nō nisi ad mūdi aīam spectat. Huius operatiōis etiam quidam antiquorum suspitionem nobis afferunt, vt Zenophanes: Parmenides, & Melissus, dicentes vnum esse omnium principium, ac ipsum oīa esse quod & Deum appellāt, siue secundum, siue primum. Vnde & in Palladis templo iquit scriptum esse. Pallas est quicquid est, quicquid fuit, & quicquid erit, nec aliquis hominum detexit peplum, quo facies eius velabatur, quod vt Plutarcus p̄b̄s inquit vetustissimi p̄b̄i interpretati sunt illud dictum ēē de Deo, qui anima erat totius, qui & peplo tectus est, quia oēs eum ignorant, & omnes nihil aliud q̄ eum vident: peplum autem quo ipse tectus est, videtur esse sensus, qui est in aīa & forma quæ est in corpore, quibus duobus circūscriptis ab anima & corpore, apparet ipse Deus in propria natura. Et inde Orpheus inquit. plenum mundum esse Dijs. Et Lucanus, habemus cunctis superis tēploq; tacente nil agimus nisi sponte Deus & post quibusdam interpositis, est ne Dei sedes, nisi terra, & pontus & aer, Iupiter est q̄cūq; vides q̄cūque mouetur. Hi ergo opinati sunt Deum esse mundi aīam eumque esse totius vniuersi sm̄ diuisionem formam, & in hoc cum Platonis verbis conuenire vident, licet Plato mundi aīam forte dicat alteram a Deo esse in medio mundi locatam, vt in thimeo patet, hanc opinionem sectati sunt Platoniorum plurimi, probarunt aut̄ hoc argumentis quibusdā topicis, & primo, qm̄ q̄cūq; in operatione conueniunt in forma tota vel formæ pte conueniunt, sed mundus & homo in operatione conueniunt, vt Plato inquit, oēs n. operationes hoīs in circulo perficiuntur, ergo & hoīs aīa vel tota mundi aīa dicitur q̄ impole est, vel pars qd' concedunt. Item cuius propria ac essentialis operatio est pars alicuius totalis opōnis, forma & principium illius erit pars principij totalis illius totius operationis, vt confesse cōstat sed operatio hominis est pars totalis operationis mundi, ergo forma hominis pars erit formæ mundi. Præterea quicquid per se & vltimatæ ordinantur inclinatur et vergunt ad vnum finem ac perfectionem vnam, constituitur ab vna numero forma, vel pluribus formis eiisdē speciei, sed omnia animata tendunt ad vnum finem ac vnam vltimam perfectionem, scilicet ad bonū vniuersi.

ergo omnia animata constituntur ab vna forma numero, vel a pluribus partibus formæ vnus speciei. Ad huc quæcunq; colligantur in maiori colligatione q̄ sit colligatio membrorum aialis: constituntur ab vna forma numero: membra enim leonis non differunt a membris cerui nisi quia aia differt ab anima: rerum enim non est una nisi vnitatem formæ, ut Auer. inquit in. 2. de anima, cōmen. 7. Themistius, sed oēs res ac mundi partes colligantur inuicem colligatione maiori q̄ sit aialis membrorum colligatio: vt Auer. dicit in. 2. cœli: cōmen. 71. & in lib. d. d. disputatione. 3. ergo oēs partes mundi sunt constitutæ ab vna forma numero: & per cōsequens partes mundi hñt partes formæ mundi sicut partes aialis partes aia eius. Posteriores aut̄ philosophantes, vt Themistius Theophrastus Algazel. ac q̄nc̄ Auic. opinantur oēs aias viuentium ex mundi aia defluere, quemadmodum & illuminationes ex sole: imaginantur enim duas esse aias oium viuentium: primam. s. quæ est tanq; sol, secundam, quæ est velut illuminatio: & quemadmodum p̄t dici forma oium perspicuorum: non quidem ab i-formando illa, sed eo quia formas ac illuminationes eis affert: sic & rōnalis aia quæ est forma mundi potest dici aia oium vna numero: non quidem ab inaiando intus viua, sed ab eo. quia aias cunctis præbet, prima quidem aia intellectus dicitur hoīs, vt dicit Themistius, q̄m vim intelligenti aia ac contemplandi præbet, et p̄t dici mūdi aiam prout forma est totius, & p̄t dici dator formarum, vt Auic. inquit. Ergo s̄m The. & hos duos rōnales aias fingere necesse est: vnam specificam inseparabilem ac indiuiduam dissipabilem ac mortalem s̄m corporis dissipationem ac interitum, & hanc rōnalem appellat, & hanc amplius definire dicit Arist. in. 2. de aia, & forte hanc accepit Auer. in suo commento. Alteram separatam & vnicam cunctis aialibus ac viuīs, quæ est intellectus separatus immixtus ac immortalis, & hanc intelligentiam vocat Auer. probat autem hanc Themist. in p̄sua paraphrasi de aia. d. aiam hanc separatam clarissimæ asserunt ea aialia quæ ortu spontali de materia putri proueniunt: ea ex tali excrementorum & sordium mixtione aut tali ortu spirant viuificat mouent vt in Aegypto mures, & in nostro cœlo vermes & locustæ, & quæ huius generis plurima. Ex hoc vult arguere hmōi aic̄ fiunt, & non ab agentibus nālibus, vt constat ergo ab aia illa lepa ara, & qua rōne illa talia ex ea fiunt, & eadē & alia cuiusuis ḡnis viua. Et si dicas eis, quid agens naturale præbet in generatione rei s. quid leo in ḡnone leonis. Adhuc tunc hmōi animatio esset creatio vel generatio, & hoc non determinat. Ad hæc dicerent agentia non præbere formas ac animas, sed materias cū omnibus dignitatibus quibus eleuantur pro hmōi animabus, quemadmodum & nos dicimus de rōnali anima, s̄m veritatem fidei. Secundum est absoluerent & facile q̄ illa nec est creatio, nec generatio, sed animatio uel p̄ductio viuificans: ad hoc enim q̄ res creetur, oportet ut sit in esse semper, non intelligendo materiam tunc: imaginandum ergo duo signa naturæ, quorum unum est creatio rōnalis animæ s̄m nos, aliud in quo animat cōpositum, & non uocatur creatio: sed generatio uel animatio: primum ergo non ponunt: sed secundum, & ergo nec est generatio, nec creatio, sed viuificatio ac aiatio, et sic patet hoc. Post hos adhuc aiationes ac vitas, quæ aia secundæ nuncupantur: dicunt ab aia mundi prouenire: non quidem per creationem vt Themist. & alij sue sectæ, nec per diuisionem aia mundi, sed per impressionem relictam ex ingressu eius in corpus: cuius exemplū Ioan. saracenus dedit Alber. narrante. d. q̄ quemadmodum in testudinibus ac parietum arcibus: primo ligneus supponitur arcus: super quem testudo concluditur: & postea remoto arcu remanet vestigium in testudine, ac separatus arcus remanet, ita est in mundi aia animante subas viuas, quæ nō nisi per vestigium est in viua suba, & hoc iuramentum erat deorum qd̄ Apollo reddit sacra

mento. Huius sniæ plures inuenti sunt Platonici, vt Theodorus ac Numenius sentire q̄nc̄ visi sunt. Alij aut̄ vt Isaac Israelita in lib. de diffōnibus in alium modum incurrit, inquit. n. aiarum tot sunt ordines, aia rōnalis bestialis & vegetabilis, oium aut̄ excellentior est rationalis, eo q̄ ipsi causata est, ex intelligentia: & est de nā eius, & ob hoc factus est homo rōnalis: discipline perceptibilis: decernens inter bonum & malum: per quæ sit saluandus & damnandus, explicat aut̄ in illo lib. modū, quō ab intelligentia producta sit, & inquit, illam creati ab intelligentia in vmbra sui, & sensibilem in vmbra rationalis: & vegetabilem in vmbra sensibilis, qd̄ est Commentator libri de causis sentire videtur. d. causam primā creatricem esse animam e mediante intelligentia. Item ibi dem aia: quia suscipit impressionem intelligentiæ facta est inferioris impressionis, q̄ ipsa intelligentia, præterea supra. 4. propōne iam facta est causa corporum: & est causata ab intelligentia, quæ est ante ipsam, hæc sunt q̄ de origine rōnalis aia inuenimus. Quod si in typo quispiam appetit reducere, dicendum q̄ de rōnali aia possumus loqui dupl̄. vel de illa quæ sp̄m ac actum dat hoī & vitam: q̄ Themist. aiationem: Auerro cogitatuam; Plotinus vitam: ad sc̄am aiam nuncupant, vel de aia rationali consistente non corpori inherente vel dante specificum actum, sed quæ est, vt sol. Si quidem in prima loqui vis, quidam dicunt eam esse de foris, vt Themist. Theophrastus, Auic. Algazel. Plotinus Theodorus, & Isaac, et oēs prædicti forte moti his argumentis. Si rōnalis aia ab intus ex semine propagaretur, vel semen eam producit in instanti ḡnonis proprie vel ante instans generationis, non in instanti ḡnonis, quia tunc non est, ergo tunc non potest producere: nec ante dum est, qm̄ semen est aliquid de proximo cōuertibile in id qd̄ debet generari, hoc autem nō habet rōnem actiui, sed passiuī. Adhuc nullum imperfectius est causa sufficiens actiua perfectioris sed semen est imperfectius q̄ res generanda cum oibus spiritibus suis: igitur et si maneret nō posset esse principium actiuum generationis. Rursum oīs generatio fit ab vniuoco: ut etiam Arist. tenet, sed generandum et semen non sunt vniuoca, ergo generatio nō fiet ex semine. Amplius nullum vni forme in toto, & qualibet parte est principium effectiuum alicuius difformis in toto, & qualibet parte, sed semen est corpus vni forme, vt vides, & genus hō difformis. ergo vt prius. Ex his forte suspicionem acceperunt prædictam. Adhuc si de foris dicatur euenire, oēs conueniunt, prædicti q̄ non ex Deo, sed ab inferioribus substantijs, & q̄ nō ex Deo. Forte his syllogismis syllogizāt. Cā nūc agēs, & prius non, necesse est vt agat per aliquā dispositionē nouam sibi aduenientem. Sed Deus non agit per dispositionem nouam sibi, ergo Deus non agit animam, & fit, ergo erit ab aliquo infra Deum, cui nouum nō repugnat, maior patet in perigeneseos, idem in quantum idē semper est natum facere idem, & hoc verificatur tam in causis naturalibus. q̄ voluntarijs, de nālibus patet, de voluntarijs quæ per electionem agunt probatur, qm̄ illa causa non agit nisi q̄ eligit ac velit, ergo ad hoc q̄ agat nunc, & prius non, oportet vt aliquid eligat nūc quod prius, nec eligit, nec voluit. Amplius immediate recipere ab optimo nobilissimum est q̄ recipere per medium ab illo, si ergo aia recipit immediate esse a Deo, reciperet ipsum nobilissimo modo, sed ad nobilissimum modum recipiendi sequitur nobilissimū esse receptum: aia ergo haberet s̄m hoc nobilissimum esse, hoc aut̄ est esse intelligentiæ, quare aia esset vna intelligentiarum, has duas rationes in sustentatione illorum inducit Toletanus, alia autem debiles sunt. Rursum omne vltimum in ordine cātorum non exit a prima cā, nisi per cās, quæ in medio sunt, prima cā est Deus, mediæ cāe sunt motores orbium: cāta vltimo sunt aia ac ḡnabiles formæ. ergo animæ ab intelligentijs fiunt. Item intelligentia imprimit in aiam, sicut aia in corporis aiatinām, sicut ergo

DE INTELLECTU

dicimus aiam esse cam corporis aīati & motuum: et passionum: ita dicunt intelligentias esse cas aīae cognituae eo quia cognitio aīae quaedam est resultatō luminis intelligentiae. Diuersantur autē: qm̄ hi dicunt rōnalem aiam ab ipsius mundi aīa effluere: quidam ab intelligentia: siquidem ab intelligentia est pō Isaac authoris de causis Auic & aliorum: si ab aīa mundi adhuc: vel per impfessionem ac vestigium in mā relictum: & sic est pō Theodori Numenij & aliorum: vel per productionem & aīationem: & sic pō est The. Theophrasti & aliorum. Si vero dicamus eam ex semine propagatam: sic est pō Auempe. Abubacher. Auerr. Alfarabij & c. argumētis quae induximus in suo loco. Si vero loquimur de rōnali consistenti: & in se existenti: q̄ Auer et Themist. posuerunt. adhuc & in ea est dīa: qm̄ Auer. ponit hmōi eē vltimam intelligentiam vndecimi orbis s. humani: immediate productam ab intelligentia lunae. tanq̄ a cā proxima ac fere vniuoca sibi, vt in lib. d. d. disputatione. 3. cōmentatus sum: & ipse expressit id. A Deo vero vt a cā vli: & agente virtute propria: vt. 1. 2. meta. cōmē 44. inquit. eximauit n. q̄ quemadmodum ex sole & hoīe puenit hō, ab hoīe quidem. tanq̄ ab agente proximo: a sole tanq̄ ab agente vli, sic intelligentia hoīum ab intelligentia lunae tanq̄ ab agente proximo: ab ipso Deo tanq̄ a cā remota & vli: quae suo loco amplius tanguntur: vbi dīam debimus inter eum: & Auic. et alios. Themist. autē a Theophrastus Platonis verba sequentes eam extimantes mundi aiam a Deo effluxisse dicunt: dixit n. Plato stellis Deum loquētem inducens: ego vobis semē tradam & initium & c. vbi dat intelligere aiam mundi esse a Deo factam tanq̄ vniuersi semen: et dixit: aiam autē in eius medio collocauit & c. vbi dat intelligere idem: ex his ergo Them. ac Theophr. extimant intellm hoīs esse a Deo effluxum. De origine igitur aīae quanta et q̄t ab antiquis iuenerim hae sunt, nec plura, nec pauciora.

In quo inducuntur obiectiones contra eos qui tenent rōnalē aiam esse ex semine et debilitantur. Cap. 25.

Quod rōnalis aīa ex semine nō traducatur a patre & matre tribus rōnibus primus expositor conatur probare prima igitur rō: nulla forma per se existens propria existentia ex semine propagat: hoc. n. differt forma existens per se a formis quae sunt tantum partes: sed aīa rōnalis est per se existens, ac non ens rōne compositi: vt diuersus modus agēdi: id nobis declarat, vt dicit, ergo rōnalis aīa ex semine non ducitur.

Amplius nullū corpus vel in corpore virtus ad substantiam spiritualem ac incorpoream pertinere pōt, nihil. n. agit vltra suam spēm, oportet. n. agens multo p̄stantius esse actō. Sed semen est corpus: vel virtus in corpore: & rōnalis aīa est spūalis ac incorporea, vt sensu constat. ergo nō pōt pertinere ad eam: ergo de foris aderit. Adhuc oīs forma quae exit in esse per gūionē, a virtute corporea vel corpore est educta de potentia materia: vt. 7. primae p̄biae Arist. testatur. Sed rōnalis aīa non pōt educi de potentia māe, formae. n. quarum operationes non sunt cum corpore non possunt de mā corporali educi. Vnde relinquitur q̄ aīa rōnalis non propagatur ex semine & hanc rōnem fere formalr tangit Arist. 16. de aīalibus cap. 10. Sed quocūq; pace tātibī dixerim argumenta hic aduersus eos demonstrare non videntur: oēs. n. peccare videntur per fallaciam equiuocationis: qm̄ cum in minori primo assumit: sed aīa rōnalis est per se existens ac non ens rōne compositi, vel loquitur de rōnali vlr: vel de rōnali particulari rōne, si primo modo conceditur totum argumentum verum: vana erit ratio: cum nōn concludat intentum. Si intēdit secundo modo minorem falsam esse dicerent: cogitativa enim non est nisi prout est pars compositi: quēadmodum bouis anima. Sed etiam ratio facillime debilitaretur. qm̄ quemadmodum apud ipsum calor: vt calor: calorem agit, vt vero organū substantiae, aut sub-

stantiam, sic dicerem pro eis ad minorem illam esse verā virtute rei corporalis: sed virtute aīae patris id nō vrget.

Rursum vt prius minor distinguenda erit quid p̄ rationalem aiam intelligat: q̄ si rōnalem intelligat rōcinatione vli, syls verum concludit, sed non contra eos.

Si rōcinatione particulari: tunc dicerem illam esse corporalem substantiam: ac ex potentia māe progressam.

Tertīa ē rō non concluderet eis qm̄ vel per rōnalem in minori intendit rōnalem vlr rōne: vel particulari: & iterum vt prius dicerent rōnalem vlr esse impropatā.

Sed rōnalem particulariter esse ex semine effluxam, rōnes ergo oēs concludunt verum: sed non contra eos, vt recte intelligentes cognoscere possunt. Ego autē cōsiderans: & magno tpe inuestigans credo cōtra eos demonstrationes nondum esse: verum esse argumenta quaedam probabiliora illis quae inducunt pro se, vt legentibus rōnes meas statim apparebit: potest ergo argui: aut homo vna & eadem forma specifica & vltima est hō in p̄nto substantiae, ac in specie hoīum & intelligens ac rōcians vlr, aut altera: ac altera. Si quidem vna & eadē forma: tunc rōnes expositoris sunt demonstratiuae, & forte ad illum intellectum eas ipse adducit. Si quidem est altera ac altera: vt ei ac oēs in via sua fingunt. Accipitur homo constitutus ex forma per quā est homo v. g. cogitativa, & mā, & quaro, vel est completus in specie vltimo complemento vel non. Si fingitur ipsum esse vltimo in specie eius completum: ergo habet operationem sibi possibilem: & perfectionem s̄m gradum suae speciei: ergo intellectus vniretur ei superfluae & aduentitiae: ac oīno & simpliciter per accidens: sicut bos iumēto cum homo habeat oēm perfectionem sibi possibilem per suam formam. Si vero homo per cogitativam nō completur in specie: ergo homo ab intellectu completur: & per ipsum ponetur in vltimo actu suae speciei: & sic homo erit homo ab intellectu illo separato: & cū vna forma non possit esse plurium aequae primo: erit ergo rōnalis aīa multiplicata per corpora: & nō traducta ab ipso semine, & hoc petebamus. Et crede mihi hanc rōnem esse vltimum q̄ contra Auerroim induci pōt, hmōi enim quaestio non recessit ab oculis meis per tempus vnus instantis: & qm̄ ad summum consideravi nihil fortius inueniri potest contra eum & si tu prauus nō eris dices hanc rōnem esse demonstratiuam. Amplius argui potest: nulla anima: cuius operatio est in perfecto circulo consistens: educitur de semine vel māe potētia qd hoc modo probari pōt: et s̄m fundamentum Auer. Animarum quaedam purae circulariter. vt intelligentia orbis tam quantum ad motum q̄ quantum ad intelligere, quaedam purae recto motu: vt vegetalis: hae enim quia oīno depressa est in mā: nullo modo supra operationem suam dīatur. ergo non pōt operari nisi mere ad modum māe ergo non nisi motu rectissimo. Quaedā autē media sensilis, hae enim: quia in materia deprehenditur: ideo rectum motum ac operationem participat, quia vero a mā eleuatur s̄m quicq; aliquo modo redit ad se rediōne incompleta: vt patet, & ideo non perfecta circulatione operatur. Pōt ergo argui sic: maior, nulla aīa quae impura est anima per cōmīssionem māe circulariter operatur: & hoc Auer. dicit i. 2. cap. de suba orbis: vbi reddit causam cur motus circularis tm̄, qm̄ ē aīa purissimae tm̄: & 2. coeli cōmento. 3. ergo nulla aīa partim aīa: & partim corporea, penitus operationem circularem continet: & sic patet maior, tunc minor, sed oīs aīa rōnalis, tam vlr q̄ particulari rōne operatur. operatione perfecte circulariter: discursus enim circularis est perfectus: licet non sphaericus: vt triangulus, & hoc siue sit particulariter factum: siue vlr factum. ergo nulla aīa rōnalis, quocūq; modo rōnalis, erit ex semine deducta, & hoc volebamus. Rursum oīs anima ac forma a materia & corpore educta est mere naturaliter comparata ad suos actus ac operationes, sed rationalis, tam vniuersaliter quā particulariter libere & contingenter cōparat ad suos

ad suos actus: ergo nulla illarum fit ex mā ac ex semine.

Maiores patet, quoniam anima intantum libera in quantum excedit virtutem ac potestatem & facultatem māæ, & rei physicæ, quæ n. totaliter corpori impræssa est, nullo modo domina erit corporis cum ipsum omnino ac penitus sequatur, & facultatem illius non excedat & sic patet maior. Minor autem patet, cogitativa. n. per discursum particularem contingenter eligit de actu particulari, ut in nobis experimur. Præsentato n. nobis paupere per rationationem particularem eligo dare sibi elemosinam, & per consequens est mere libera, ergo neutra earum erit ex corpore vel semine, & si considerabis has tres nostras rationes aduersus Auerroem inuenies eas meliores quæ possunt fieri. & certe si demones aliquæ dantur forte non sunt nisi harum generis. Ultimo contra eos inducatur sententia Aristoteli 1.6. de animalibus ubi quodnam hanc mouit & inquit, quod obrem de mente etiam quonam tempore, & quomodo, & unde eam recipiant quæ principium id participat plurimum dubitatur, ecce quonem in forma, & quibusdam interpositis accepit unam vlem. d. omnes. n. potentia prius haberi quam actu necesse est, est ergo ista vlem omnes animæ prius habentur potentia quam actu & ostendit tunc, adhuc paucis interpositis qualiter est impossibile animas oēs præesse & inquit, cæterum omnes ante esse impossibile rationibus his esse ostenditur, quorum. n. principiorum actio corporalis, hæc sine corpore in esse non posse certum est. v. g. ambulare sine pedibus atque extrinsecus euenire impossibile est, nec. n. ipse per se accedere possunt cum inseparabilia sint, neque cum corpore, semen n. excrementum alimenti mutati est. Ex his concludit Aristoteli. restat igitur ut mens sola extrinsecus accedat eaque sola diuina sit nihil. n. cum eius actione concipiat actio corporalis, hæc Aristoteli. ex his potest remoueri potest Auerrois. Aristoteli. querit quod quomodo rationalis anima, quæ est intellectus, inducatur in mā, & absoluit eam, non per semen. ergo de foris potest ergo Auerrois contradicit magistro suo quod si dicas ut Theophrastus, Themistius & Auerrois dicunt, quod mens est quædam intelligentia separata, & quod ipsa non accedit homini nisi secundum operationem, & non per generationem, nec principaliter, nec dispositiue, hoc excluditur tripliciter primo quoniam Aristoteli. accepit illam vlem. s. omnes animas contineri potentia prius quam sint et non actu hoc autem non est verum nisi ipse loqueretur vni formiter in omnibus illis tribus speciebus animæ, non ergo loquitur in illis duobus, quomodo inducatur secundum esse, & in rationali secundum operationem, quoniam propositio illa esset æquiuoca.

Secundo quod non esset mota ad propositum, quoniam de modo quomodo uniatur intellectus nobis non spectat loqui in libro de generatione animalium. sed in libro de anima, ubi docet modum unionis animæ per intelligere, & non hic. Tertio Aristoteli. docet quomodo rationalis accedit homini, & quomodo sensibilis ac uegetabilis, & non loquitur de alia forma hominis quam de mente. ergo intendit loqui prout mens est specifica forma hominis, aliter ualde deficiens esset. cum nec ibi, nec alibi ipse explicasset propriam & specificam formam hominis uniri & quomodo uniatur homini, sed tantum explicasset per te modum quomodo unitur per operationem, & certe hoc videtur contra mentem propriam. Ex his decet accipere propriam formam hominis per quam homo est homo esse extrinsecus aduenientem ei & non ex semine, nec ex materiæ potentia, sed utrum ab aliqua intelligentiarum infra Deum: an ab ipso Deo immediate, nondum declaratum est.

Declarans rationalem animam non posse uenire ab aliqua intelligentiarum infra Deum, aduersus opinionem secundam. Cap. 26.

Cum Auerrois potest tanquam impossibile sit modo relicta super est uidere, & de secunda & unum quod accipiendum est secundum eos est huiusmodi animas duas,

siue uitas appelles siue animationes ex nihilo creati, & utrum sit creati pure ac simpliciter. an non, istud non impedit, satis est accipere illas ex nihilo esse, & hoc pro nunc largo nomine creati uoco, cum ex potentia materiæ non educantur sed in ea foris inducantur, quo perspicuo diuus ille Albertus in lib. de homine tribus rationibus operationem eam excepit, primo arguit, honor creatoris singularis qui exhiberi debet ei ab omni ente extra eum non debet transponi in aliquo creato uel facto ab eo, tunc. n. remouetur eius honor. Sed creare est honor homini non ergo decebat ipsum creaturis præstare. Amplius arguit creatio est opus causæ, ut est causa causæ, cum nulla materia præiaceat ei sed nullum dependens a Deo est causa causæ, ergo creatio non est opus eius. Adhuc cuiusque potentia non contingit opus aliquid secundum genus suum, impossibile est illi potentia conuenire speciem operis sed creatæ potentia non conuenit creare secundum genus, quia secundum suum genus est ipsa terminus creationis, & non principium ergo eidem non conuenit creare hoc uel illud. Præterea Alber in lib. de intellectu & intelligibili arguit Si rationalis anima fluere & regeretur ab intelligentia orbis, tunc ipsa in suis actionibus motibus ac operationibus. necessario subderetur motibus astrorum, eo quod omne effluens ab aliquo continetur & restringitur ab illo in potentijs operationum. Assignauit etiam alias plures rationes in coeuis. quod de creatione sed potiores sunt istæ. Quidam alij posteriores, cum multas reprobassent rationes, tandem contenti sunt hac, nullus actus accidentalis est ratio creandi aliquam substantiam, intelligentia cuiuscumque intelligentia est actus accidentalis ei, ergo intelligentia intelligentia non erit ratio creandi aliquam substantiam.

Tunc ultra, sed intelligentia omnis non creat substantiam nisi per actum intellectionis, tanquam per rationem creandi: ergo intelligentia nulla citra Deum potest creare aliquam substantiam. In hoc syllogismo omnes propositiones sunt dubitabiles, ego autem gratia breuitatis primam tanquam necessariam concedo, tertiam etiam puto esse necessariam, saltim secundum cognitionem vlem uel particularem. erit ergo quod tantum in secunda probant ergo secundam & componitur sic ratio eorum, cuiuscumque non repugnat intelligere infinita ei intelligentia non est una, sed multæ & accidentales sed intellectui intelligentia non repugnat intelligere infinita. ergo non unica intellectione sed pluribus. Huius argumenti dicunt quod propositio. d. intelligentiam posse intelligere infinita est manifesta per se, quoniam cum infinita sint ex naturis eorum per se intelligibilia, non repugnat ex parte cuiuscumque intellectus per se intelligi propositio autem. d. infinita non posse intelligi ab intellectu finito probatur longa argumentatione quam uide, tota ergo ratio horum abbreviatur ad hoc, dimisi autem reliquum, quoniam soluta ea hoc modo soluta erit & simpliciter. Sed pace tantorum dixerim uidetur mihi nullam harum demonstrare, immo Toletanus uir sane literatissimus, theologus summus ac philolophus, uidens debilitatem rationum contra eos dicit quod licet consentiat animas creati ab intelligentijs secundis non tamen uult habere intelligentias illas esse creatores, quia creator inquit est ille qui propria autoritate ac uirtute aliquid de nihilo facit, sed intelligentia faciunt hoc ministrantes Deo, & autoritate Dei possem ergo dicere, ut Toletanus inquit intelligentiam creare animas in uirtute primi ut s. instrumentum. Tunc igitur prima ratio non cogit, quoniam creare principaliter est honor Dei, & hoc semper Deo competit, nec alicui intelligentia communicatur. sed creare instrumentaliter potest creaturæ competere nec hoc a Deo aufert honorem & autoritatem, argumentum ergo fallaciam committit æquiuocationis. Secundum etiam argumentum nihil ualeat. quoniam maior est uera, s. hoc modo quod creare est opus causæ quæ est causa causæ, quando creatio est propria autoritate. Sed autoritate alterius stat quod sit causæ causate. Tertium etiam non militat: stant enim simul quod intelligentia sit terminus creationis, et ipsa sit

creator non propria autoritate, sed autoritate primi, ille ergo tres rationes Alberti pace sua non ualent, nec quarta Alberti ratio ualeat, quoniam intellectus orbis aliquid causat per modum nature, & sic id erit necessitatum a motibus sui orbis aliquid per uiam intellectus, & sic non oportet: cuius modi est in proposito. Item ratio aliorum forte ualeat: sed apud me non ualeat, dicerem ergo secundam propositionem secundum philosophos esse falsam ponunt enim peripatetici omnes substantias separatas a materia intelligere per earum substantias intelligentione unica quae est earum essentia, & sic minor est accepta tantum. Ad probationem dicerent philosophi quod intelligentiae repugnat intelligere infinita immo ut Aristoteles inquit infinitum est secundum se ignotum, & per consequens nulli intellectui notum. Etiam Auerr. 12. meta. commen. 1. dicit infinitum, ut sic esse extra artem & prudentiam, quare & magis extra artem sublimem.

Etiam posito quod infinitum esset per se intelligibile, dicerent ipsum intelligi per rationem finita ut Auer. ait. 2. meta. com. 12. & 11. Item dicerent quod & si infinitum sit per se intelligibile ab intellectu in quantum intellectus, non oportet ut intelligatur ab omni intellectu, sed ab aliquo, & forte ab intellectu primi, huiusmodi ergo rationes, & si bonum habeant colorem pace eorum necessitatem non dicunt. Unde ergo mihi in hoc rationem expositoris solum esse necessariam.

Primo proba Deum tantum principaliter creare. Secundo quod nulla intelligentiarum posterior creare potest instrumentaliter, & sic conclusio nostra reddetur firma. Ratio ad primum sic componitur, oportet uelissimum effectum in uelissimam causam reducere, sed inter omnes effectus uelissimus est ipsum esse, ergo erit proprius effectus primae & uelissimae causae: quae est Deus. Secundam partem probare potes sic. Si aliqua intelligentia ex nihilo creat, uel autoritate propria, uel ut instrumentum primi, quod non autoritate propria etiam philosophi concedunt quicquid Auicenna dicat, quod non in quantum instrumentum primi expositori secunda sic probat, agens inferius supponit effectum superioris agentis, ut exemplo patet, quoniam ars supponit effectum nature, natura autem effectum primae causae scilicet esse saltem materiae, sed primus effectus Dei est esse, ergo omnis causa secunda quomodocumque supponit esse, & sic non potest creare, nec per se, nec instrumentaliter. Ex his relinquitur, quod si rationales animae ex nihilo producentur, nullo modo, nisi ab ipso primo motore creabuntur.

Soluens quæstiones quasdam contra rationes primi ac secundi expositoris. Cap. 27.

Calumniantur autem quidam primam rationem expositoris uiri acutissimi, primo arguentes conclusionem, secundo arguentes secundum philosophum, arguunt contra conclusionem, quia a quocumque agente generatur compositum ab eodem effectiue est esse compositi. Compositum aliquid generatur ab aliquo agente nouo ac secundo nisi tollatur uirtus creature. Maior probatur quoniam secundum Aristotelem generatio est ad esse. Rursum a quocumque compositum habet formam in materia ab eodem habet esse, sed a generante habet formam in materia quare et ab eo habet esse, & reliqua uide, conclusio ergo syllogismi expositoris falsa erit. Quod autem syllogismus eius non syllogizet ostenditur, quoniam causa uniuersalis dupliciter intelligi potest, uel uirtute ea scilicet cuius uirtus ad plura se extendit, ut sol, & sic effectus dicitur uniuersalis uirtute. scilicet ille cuius perfectio maior. Vel per predicationem, effectus enim uniuersalis predicatione est qui de pluribus predicatur, uniuersalis autem causa uirtute est quae continet plures causalitates, dicunt modo Si in maiori sumitur uniformiter uniuersaliter secundum perfectionem ex parte causae ac effectus, concedunt eam, & sic minor est falsa, uel æquiuoca. Si autem uniformiter secundum predicationem potest esse uera maior ac minor. Sed propositio d. Deus est causa uniuersaliter est falsa secundum illum sensum pro syllogismo. Tertio potest argui non esse uerum ens

esse perfectissimum effectum, quoniam pluribus, immo omnibus communicatur, ergo potentialis, & per consequens uilis. Secundam rationem expositoris secundi et reprobant, quia aut intelligitur in maiori quod agens secundum clarium presupponit effectum primi agentis ut passum in quod agat, & tunc petit principium. scilicet quod omne agens aliud a Deo agit in passum presuppositum: aut intelligit absolute quod absolute presupponat effectum primi agentis, quod concedunt, quia scilicet presupponit seipsum, sicut agere presupponit esse, & ipsum est effectus primae causae. Probatio uero eius non currit, ut dicunt, quoniam id non est ex ordine agentium, sed propter necessitatem terminorum & tu uide. Sed mihi uidetur pace horum hæc non concludere aduersus expositores, supponit namque expositor primus quod causae sunt concurrentes ad unum effectum secundum diuersos gradus, ut sepe ego declarauit in libr. d. d. quando enim Socrates generatur in eo plures continentur gradus, ut hic homo. Altior est homo, altior animal, altior corpus uiuum, altior corpus, altior substantia, altissimus est esse, quod omnibus entibus diffunditur, & non dico esse simpliciter, sed esse creabile uel alio modo participatum esse. Tunc est regula peripatetica, quod licet omnes isti gradus sint una res in subiecto, tamen sunt rationes quibus causae subordinatae concurrunt ad Socratis esse, quoniam Socrates sub isto gradu singulari a Platone sit uel saltem Plato concurrat ad illum, secundum gradum fortis uniuersalior causa. uel gradus ad idem secundum gradum altiore. uel g. ut homo. Superior causa. uel g. mars ad idem, ut animal, Iuppiter ad idem, ut uiuum, Saturnus, ut substantia primus motor ad idem sub gradu entis: sic. n. est ordinatus modus concurrenti causarum, sicut rationes, ac gradus effectus secundum predicationem ordinantur, est ergo regula peripatetica quod effectus uelissimus in quantum huiusmodi predicatione reducitur ad causam uelissimam, non dico secundum predicationem, sed secundum uirtutem, ut tibi ex exemplo posito patet. Ex hoc maior syllogismi debet sic intelligi, uniuersalissimus effectus secundum predicationem debet reduci ad causam uniuersalissimam secundum uirtutem, & hoc modo tenet maior ex regula peripatetica. Tunc minor intelligitur eodem modo, sed esse creabile est effectus uniuersalissimus predicatione: ergo debet reduci ad causam uniuersalissimam uirtute, & sic syllogismus bonus est. Et iterum bene assume tur & altera, sed Deus est causa uniuersalissima uirtute, quare Deus concurrat secundum esse. Nec ualeat inducere in dictis expositoris contradictionem, quoniam id non est contra rationem in se, sed contra hominem, ego autem quaero rationem simpliciter: ex his patet firmitas demonis primi expositoris. Sed dices ea quae distinguuntur ratione sunt ab una & eadem causa, sed esse simpliciter, & esse huius, sola ratione distinguuntur, ergo a quocumque est esse huius: erit esse simpliciter: cum igitur a Platone, sit esse fortis ut sic, ergo ab eodem erit, & simpliciter esse. Istud etiam nihil est, quoniam eadem ratione sunt duobus, uno modo adequate, sicut homo. ut subiectum, & ipse ut predicatum & hoc modo uerum est id quod in maiori tangitur. Alio modo inadequate: sicut homo & animal & sic maior est falsa, & sic hoc non urget. Potest tamen negari minor secundum expositorem, quoniam secundum eum esse & essentia secundum rem differunt. Ex his apparet argumentum contra conclusionem non concludere quoniam generatio non est ad esse simpliciter, in quantum est ab hoc. scilicet a Platone, sed quemadmodum in genito sunt plures gradus, qui sunt rationes concurrenti omnium causarum, sic ipsa generatio est actio omnium causarum, ut ergo illa generatio est a Platone, est ad hoc esse scilicet fortis ut est a sole, est ad animal, ut actio martis ad sortem, ut uiuum, ut actio Dei ad sortem, ut ens, concedo. ergo generationem esse terminatam ad esse non tamen ut est ab agente particulari, sed ut est actio omnium causarum concurrentium. Ad formam ergo rationis, concedo maiorem, sed minor falsa est, loquendo eo modo quo

quo maior intelligitur, nulla enim res creata generat effectum aliquem s̄m esse simplr quantum ad omnes gradus. Sed quantum ad gradum sibi proprium, & sic nō tollitur uirtus causæ particularis; & sic reputo argumentum illius uiri ab his calūnijs posse tueri quod inducitur de nobilitate effectus pro nunc dicerem esse nobilitate præcedere omnia saltem extensiuè. Quod etiam inducitur contra secundum expositorem nec urget s̄m me, supponit enim ip̄e tria genera agentium, unum qui tantum agit in superficie in quantum tale, & hoc ars est.

Secundum est agens nāle, quod ideo nāle dicitur, qm̄ agit s̄m partem suæ essentia, & non s̄m totam suam essentiam, & hoc uocatur agens per participationem.

Tertium agit per totam eius essentiam, & sic agit simpliciter esse. Ex his pōt argumentum sic uigorari, agens secundarium per participationem supponit effectū primū, ut passum, sed quodlibet ens dependens est hmōiue constat; ergo ut prius, quod dicitur ibi esse petitionem principij, diceret expositor illam esse per se notam ex rationibus terminorum, supponit enim ipsæ agens secundarium esse id quod partim agit, & partim supponit: eo quia non agit per totam suam essentiam, sed per participationem, ideo supponit aliquid primi in quod agat.

Quod etiam dicitur præsupponem illam nō esse ex ordine agentium, sed terminorum. constat non esse ita, illa enim agentia sic sunt ordinata, ut inferius cum sit pars superioris supponat semper parrem effectus simplr, & ideo omne agens creatum agit ex præsupposita mā, ut bene expositores dicunt. Siquid igitur dici potest aduersus secundam positionem hoc est. Ex his: & Arist. dicit colligimus primo animam foris accedere, ut Arist. te status est in de animalibus: 16. colligimus autem ex uerbis eius in lib. de proprietatibus elementorum dicentis rationalem animam descendere iussu Dei; & ex rōnibus dictis eam uenire ex Deo, & hoc non tantum rōne; sed etiam fide tenemus, iuxta illud Moysi, omnem flatū ego feci. Item & geneseos Moyses etiam dicit Deus spirauit in faciem eius spiraculum uite, ubi August. ait q̄ angeli nullo modo d̄ cendi sunt creatores alicuius rei, & dicit (nullo modo) id est nec principaliter, nec instrumentalr q̄ etiam Damascenus affirmavit in secundo, & uideverba eius, q̄ ergo anima rationalis sic ueniat a Deo immediate, iste sunt rationes, hæ sunt aut horitates.

In quo narrabitur determinatio qōnis in origine

rationalis anime. Caput. 28.

QUOD igitur collegimus tum ex rationibus tum ex uerbis Arist. est rationalem animam non ex semine, sed foris accedere. & q̄ ex foris ex intelligentia, & non aliqua infra Deum, sed ex Deo immediate, ut in libro de proprietatibus elementorum testatur Ari. Sed quia omne id quod causatur a primo causatur intra naturæ opus: opus autem naturæ ex aliquo fit, iō & rōnalis anima uidetur quodā modo ex aliquo fieri. Sunt autem in natura seminum genera tria, fœminæ. s. q̄ in se habet uegetatiuum, maris quoq̄ quod in se sensitium cōtinet in potentia neutrum autem horum ad intellectum ac rationem sufficit, nec potest habere semē in quo sit in potentia, omnis enim uirtus, quæ est in semine, siue sit animalis: siue cœlestis, siue elementaris, aut misticionis elementorum, uirtus est operans in corpore, nec educere potest formam, nisi quæ est actus corporis erit ergo tertium genus seminis s. lux primæ intelligentiæ, quæ semen est spirituale, & de hoc semine rōnalem animam produxit, quemadmodum, & nobiscum Varro Manicheus Romanus Siphanius, & Præsilianus cōsentiant, ex propria Dei substantia rationalem animam esse dicentes, quod & sapientissimus Paulus ad Athenienses sic configurauit d̄ in ipso enim uiuimus & mouemur & sumus, sicut & quidam uestrorum poetarum dixerunt, ipsius enim & genus sumus In quibus dat intelligere omne genus animæ ex luce prima effluere, cū

enim iquit (in ipso enim uiuimus) nos uitam habere uegetalem ex eo insinuat, cum autem post modū subdit (& mouemur) uos uitam sensilem ab eo accepisse designat, cum etiam adiungit (& sumus) nos uitam intellectualem lucrari ab eo denotat, cū ultimo apposuit (nos esse ex genere eius) dat intelligere esse nostrum ex luce quod semen est spirituale profluente primæ intelligentiæ. Et hæc intellectus mouens est quam Anaxagoras purum & primum & immiscitum esse dixit. Hoc autem, ut altius intelligatur, debes scire q̄ uegetatiuum est in sensitiuo, & ideo non determinatur exitus uegetatiui de potentia ad actum, nisi ad esse ac naturam sensitiuam, iterum sensitium est in intellectiuo, & ideo non terminatur exitus sensitiuui de potentia ad actum nisi in intellectiuo, erit ergo in motu ipse embrio, ut Arist. inquit prius uiuum quam sensile animal, & prius sensile animal q̄ equus uel homo, & quia omnia propria uirtute mouet intellectus, & omnia quæ sunt in materia, sunt sicut instrumenta ipsius in uirtute intellectus mouentia, ergo proculdubio uiuum prius est in materia quā sensibile. Sensibile prius q̄ intelligibile: & intelligibile confusum prius q̄ intelligibile determinatum, eo q̄ uirtute intellectus agentis prima operatio est s̄m principia materię matris, & secunda operatio est intellectus eiusdem s̄m ea quæ iunt in semine patris, & tertia s̄m semen proprium s. lucem proprię materię spiritualis, quare quæ admodum, quando uegetatiuum est in sensitiuo in illi congruentiam operationes terminat: ita quando ambo uegetatiuum. s. & sensitiuum sunt in rationali terminantur organa formata ad opportunitatem rationalis aīe, huius autem exemplum est, quoniam loco anteriorum pedum in quadrupedibus formantur manus in homine quæ sunt organa intellectus, sicut Aristote. inquit in libro de animalibus, item loco linguæ brutorum formatur lingua hominis, quæ congruit interpretationi, quæ non est nisi actus rōnis, amplius auris loco auriculæ brutorum, quæ organum est auditus disciplinæ, quæ non competit nisi intellectui, & sic facile est considerare in omnibus alijs organis sensuum, propter quod etiam in figura organa hominis ab omnibus differunt animalium organis, eo q̄ sensitua in homine coniuncta rationi, multo est maioris uirtutis q̄ in ceteris sit animalibus.

Dixerunt quidam sapientes, q̄ quemadmodum in alijs necessaria est formæ inchoatio ita & in homine, inchoatio igitur uegetatiui est in materia, & in esse primæ substantiæ, inchoatio sensibilis est in uegetatiuo inchoatio rationalis est in sensitiuo, quia aliter homo factus eēt multa, & non unum, sed quia nihil horum fit nisi per uirtutem intellectus, & non ex materia aliqua, ideo esse hominis intellectiuum erit, ad similitudinem intellectus primi, qui diuinus est, & nulla materia prohibetur.

Hoc autem quod dicunt non intelligendum est ad litteram. qm̄ quemadmodum uegetatiuum in ipsa mā inchoaretur, de qua educitur, sic & sensibile & intellectiuum ex eorum inchoationibus educerentur, & sic quæ admodum uegetatiuum non prius esset nisi ex mā sic et intellectiuum. Oportet ergo intelligere uegetatiuum inchoari in mā, tanquam in eo ex quo educitur sensitiuum eodem modo, intellectiuum autem non tanquam in eis ex quibus educatur, sed tanq̄ his in quibus inducitur per uirtutem, ac primæ causæ lucem. Et quando sic est erit opinio Auer. erronea, qui dicit intellectū non esse de natura animæ, sed continuari sibi ab extrinseco. Si enim hoc uerum esset non esset homo id quod est esse se habens hominis, nisi a sensibili, quod enim nō nisi extrinsecus continuatur, non est terminus exeuntis de potentia ad actum, nisi per id ipsum aliquid ponatur in numerum, sed per rōnem & intellectum homo est homo & ponitur in numerum. Nec fugere potes ad cogitatuam, ut Auer. & Abubacher labuntur, illa enim non est nisi sensitua, uel s̄m gradus uiuorum, nec Arist. nunc in, 16. de animalibus nisi uiuum sensitiuum, & intellecti

uum, nec in secundo de animas alios ponit gradus nisi hos, quare si cogitativa anima sit homini propria homo, non nisi a sensibili erit homo, cuius oppositum Ari. inq. d. ultimo aduenire rationalem animam homini, qua tunc homo est homo & hoc argum. sine dubio demum est, cuiuslibet homini bono.

Uterius ex his patet quod rationalis anima partim est ab intrinseco, & partim ab extrinseco, quia licet uegetatiuum, & sensitiuum in homine de materia educantur formatiua quae est in gutta matris, & patris, non tamen educit eas hoc modo, ut sunt potentiae rationalis animae, sed sicut quod formatiua mouet informata ab intellectu uel mouete in opere generationis: & ideo complementum ultimum, quod est rationalis anima: non est per instrumentum nec ex materia, sed ex luce primi affluit sicut est purum & immistum, & hoc modo intellectus ingreditur in embrionem ab extrinseco materiae, non tamen ab extrinseco agente: quia intellectus quod est auctor naturae non extrinsecus est naturae nisi in quantum separatur ab ea sicut esse, eo quia mistum non habet esse ea esse. Verum hoc modo a rebus generatiuis intellectus ille separatur naturaliter. Sagens non distat ab eis per situm & locum, cum potius sit intimior naturalibus rebus quae aliquid naturae principia nec principia aliquid naturae agunt, nec agere possunt nisi mota ac informata per ipsum.

Ex his uerificari possunt in parte antiquorum enigmata, qualiter motores caelestes fundantur, & qualiter non, prima. n. & rota fusio animae, & omnis naturae est a prima causa, inferiores autem orbis operantur organice determinando, & inclinando naturas ad materiam, per quod Plato inquit quod in quolibet orbe aliquid accipit memoriae: ut in orbe Saturni & alias in alijs. Et sicut hunc modum essentia anima a prima causa tota. Sola uero applicatio, ad determinatio ad corpus est ab alijs instrumentis prime causa seruicibus, & quae ad hoc regenda in illuminationibus, & mouenda motibus temporalibus subiectis intelligentijs aliorum orbium, & quia sic totus caeli concensus refertur ad causam primam ideo dicit Auer. totum unicum motorem hinc, & inferiores motores ad superioras dixit esse uirtutes et membra primi caeli & sui motoris, & laute ac sapientissime dixit, & forte hoc Plato uoluit dicere in parabola eius, cum Deum stellis loqueretur fingit. d. ego uobis semetipsum & initium tradam, quoniam quicunque uisum sit Deus ex luce propria semetipsum tradit spirituale, uos caetera exequi par est, quoniam non nisi motibus luminibus ac alijs organice, faciunt, ut dictum est. Et hanc lucem forte ex qua cuncta effluunt appellauit animam in medio sitam, ut totum uiuificetur, quod si ita senserit proculdubio Plato in nostram occurrit opinionem, ac alij sic forte dicere uoluerunt, licet non peruenerint ad id. Haec igitur de origine rationalis animae dicta sint modo.

In quo soluuntur omnes rationes pro opinionibus praedictis. Cap. 29.

VT post nostra complementum recipiat oportet ut quodnes quibus coacti sunt aduersarij soluantur. Prima igitur Auer. ratio non cogit, homo non generat sibi sibi in specie uirtutem formae suae, non quod rationalis anima sit in media tum principium in generatione humana, sed quia uis generatiua, & ea quae in semine agunt, non disponderent materiam, ut fiat corpus dignum anima rationali nisi quatenus agunt, ut infra rationalis animae, & hoc modo generatio hominis est ex homine. Maior ergo falsa est nec probatio urget, quoniam licet nullo illorum modorum sic est, quia instrumentum rationalis anima uirtus formatiua non pertingit ad rationalem animam per sui excellentiam, esse enim eius est esse extra materiam, ideo datur quodritus modus, qui deficit in maiori. Sed ambiges quod praedictionis est agens in sua principali uirtute, tantum in instrumentum in sua instrumentali, sed forma hominis generantis est excellentissima, ac a materia sic eleuata sicut esse & excellentiam suae molis, ergo uirtus formatiua: quae est illius instrumentum erit tantum in producendo. Hoc non cogit nisi in instrumentis eiusdem generis, Deus enim cum sit summum ens non proprie possit per quodcunque organum producere sibi sibi. Nec phantasia, ut instrumentum intellectus ageris ipsum intelligibilem, maior ergo ueritatem habet ubi principale agens & instrumentale eiusdem sint generis physici cuiusmodi minor falsa est. Secunda etiam ratio nihil est, quoniam assimilatio filiorum parentibus non est, quia anima sit ab anima, sed

quia dispositiones quibus anima illa unum materiam, & quibus operatur sunt a patre & matre, & inde fuit assimilatio: tum quo ad animam tum quo ad corpus. Tertia est ratio nihil est ideo debes scire duo considerari in generatione cuiusque formae in materia. scilicet exitum formae in materia, & unionem illorum, in quibusdam haec in idem incidunt sicut quoniam formam unum materiam & ipsam esse idem est omnibus modis: in quibusdam non ut in rationali anima, rationalis enim anima & est intellectus & est anima seu natura, & rursus est intellectus ex Deo pendet ex semine spirituali, ut diximus, ut est anima & natura sic fit ab agente naturali. quoniam rationalem animam esse animam nihil aliud est nisi ipsam unum materiam: quae unionem facit naturae agens ministrando dispositiones: generatio ergo hominis est uerissima generatio, quoniam ibi seruatur unio formae in materia: quae est de ratione generationis uerissimae dictae tantum: maior ergo si intendit genitum cuius forma non accipit esse nec simpliciter nec in unione eius ad materiam, non uere generare, concedo, & hoc modo generatio est uia in rationalem animam, non in esse simpliciter eius, sed in esse eius, ut natura & anima, & hoc modo minor falsa est. Sed ambiges si anima rationalis sicut intentionem prius intelligitur habere esse simpliciter quod habere esse animam tunc generatio non terminatur nisi ad esse animam: sed esse animam est accidens intellectui, ergo generatio non nisi ad accidens terminatur, non ergo uere generaretur homo & quantum minus uere corrumperetur, de quo alias. Nec hoc ualet, dicere enim generationem illam non terminari ad intellectum simpliciter dictum, sed ad intellectum animam entem corporis, ergo generatio haec est ad accensum: nego praeterea, quoniam licet reuera illa sit accensum intellectui relatum id est intellectus anima ens est substantia & ad hanc terminatur generatio, quemadmodum licet risibilitas sit homini accidens, tamen homo risibilis non est accidens homini, nisi idem accideret sibi, & licet pars huius fuit ut intellectus totum hoc non fuit, & sic potest saluari ratione uerissimae generationis. Sed dices illa relatio qua intellectus dicitur anima corporis, est accidens intellectui aut substantia, si accidens ergo intellectus anima ens, erit aggregatum per accensum, & sic generatio hominis esset ad congregatum per accensum et non esset una per se, si substantia. ergo cum intellectus separabitur a corpore corrumperetur, quoniam relatione illa priuabitur. Nec hoc obstat, dicam enim quod est idem reuera cum intellectu, & sic substantia dicitur tantum modo & ratione, & sic non oportet ut in separatione perdat substantiam cum tantum rationem illam perdat, & qui uult plus querat, forte posterius dicam. Vbi forte sustentabo generationem hominis non esse generationem unius rationis & uniuocae, cum generationibus aliorum, & sic argumentum forte uerum concludit, non tamen contra nos. Quarta etiam non urget, quoniam maior debet intelligi sic de forma, quoniam accipit esse ab uno agente, & corpus ab alio diuersis intentionibus ac disperatis modo ad quod homo disponit Deus complet, & ideo intentio amborum est ad idem. Quoniam licet Deus sit alterum agens ab homine, quia tamen homo agens est subordinatum Deo, ut instrumentum artis, ideo esse a primo & esse a secundo in idem occurrunt. Quinta est dupliciter debilitat, est enim sermo Arist. intelligendus quoniam instrumentum & principale agens unius sunt generis physici ut ibi Arist. loquitur uide. Secundo est potest fingi hominem esse perfectum in generando sibi sibi totaliter uel dispositiue, & sic uerbum Arist. est uel uerum. scilicet id esse perfectum quod sibi sibi generare potest in toto uel dispositiue. Sexta ratio Auer. non cogit licet uideatur apparens quoniam intellectus est intellectus & est anima, & quia intellectus non unum materiam ut intellectus: ideo nunc quod erit forma corporis, maior ergo ueritatem habet de agente, quod potest inducere dispositionem omnem per unionem illius ut sic, cui non est in proposito, imo illa regula est falsa sicut est in. 67. com. 2. de anima: lumina non potest inducere dispositionem omnem pro formatione coloris in medio, attamen non agit color in medio uel potest dici & melius iuxta ante dicta id uerbum debere intelligi sicut identitate in substantia ac numero sic, omne agens potens inducere dispositiones inducens, est forma, si intelligat id agens sub ratione qua disponens esse inducens nego & contra cum procedit in alijs multis, si intelligat idem agens disponens est idem numero ac indistans, sicut locum & situm

fitum ab agēte principālī formā inducere, cōcedo, quia ut diximus uirtus seminis ut īformata ab intellu primo .i. ut indistincta loco & situ rōnalem aīam in embrione inducit. Septima rō nō tenet nisi qm̄ aīas, & p̄ns sunt eiuſdem gñis physici, modo dispōnes sunt nāles physicae. m̄āe, rōnalis aīa est supra m̄ām, nec p̄ hos stat oppositum p̄ntis cum aīte, qm̄ agens aīas & agens p̄ns sunt unica, ut ars inst̄o, ideo unica inductione s̄m utruq̄, ut dixi, & nō diuersis gñonibus, ut cōstat. Octaua nō valet qm̄ p̄fectio motus qm̄q̄ sumitur a p̄fectione subiecti, et hęc est p̄ se in motu ut Auer. inquit in. 8. phy. auscultat. com. 57. qm̄q̄ a termino & hęc est p̄ accēs motui inq̄tū motus, terminus ergo est duplex intrinsecus qui est idē q̄ forma ipsa, & motus in esse cōpleto & extrinsecus, dicerem ergo gñonem brutorum forte esse p̄fectiorem intrinsece gñone hoīs, gñonem autē hoīs esse extrinsece altiore, & inde genitum humanum p̄stabilius est genito bruto. Nona ēt debilitatur, debet. n. maior intelligi, qm̄ unio formæ est in mā s̄m omnes gradus formæ, modo intell̄s & si unitur m̄āe s̄m uegetatiuum sensituum motiuum, gradus remanet semp̄ foris ac eleuatus s̄m intellectiuum: & sic partim est nālis hm̄oi unio partim nec nālis, nec uiolenta, cum s̄m gradum illū non sit unibilis, uiolētum n. & nāle supponunt posse esse. Amplius decima rō hēt maiorem limitādā debet ergo maior sic intelligi, q̄ oīs forma nāli. alicuius compositi, q̄ primo intēditur ab agente, id fit ex uirtute illius, aut aliquo q̄ est forma suæ uirtutis, sicut est in p̄posito, rōnalis aīa sit a deo, qui est forma spūs genitiuus, dico formā sicut ars est forma securis ac organi, & sic minor nō est ad p̄positum, nec p̄batio sua currit. Rursus undecima rō nō urget, & instācie possunt ferri ad maiorem ferre īlīnīte, ideo illa maior debet intelligi sic, q̄ pōt priuare opōnem p̄p̄riam alicuius & aptitudinē ad illā pōt generare & corrumpere formam, modo & si morbus priuat opōnem rōnalis aīæ, nō pōt priuare aptitudinē ad illam, immo forte nō priuat habitum illius, Duo decima eodem modo pōt ut prius debilitari, ut dicatur sic maior: id quo essentialr homo excedit ac differt ab alijs debet esse a propria uirtute principālī uel dispositiue, uel ut inst̄m cōiunctum primo motori illius, & sic minor & conelo cōuertitur, sed nihil contra nos. Terriadecima dicerem q̄ nō cogit, qm̄ in aduētū formæ humanæ oīa nō corrumpuntur, uirtus. n. formatiua, quæ in principio est in semine inst̄m primi motoris, manet adueniente rōnali aīa sicut & spūs, in quo fere tota suba spermat̄is continetur manet, & illa quæ prius fuit formatiua corporis sit post modum corporis regitiua, sicut ēt calor qui fuit dispō ad formā ignis manet forma ignis aduenientis, ut inst̄m formæ in agēdo, & sic genitum p̄rinet ad p̄rem. Ultima rō nihil est, sic. n. arguerem nauis tam esse factum ex semine nauis, qm̄ debilitatur & fortificatur ex inst̄o nauis, argumentum igitur arguit tantū rōnalem aīam uti corpore, ut organo ac inst̄o. Auctoritates etiam non cogunt. Salomon n. loquitur ibi in forma stulti ut patet legenti libros illos. Verbū ēt Mosis figuratum s̄m sine dochem accepit. n. aīas pro hoīb̄s quamadmodum & Plato & Aris. 9. ethi. inquit. Illud etiam aliud Mosis absoluitur, qm̄ dictum est, quomodo rōnalis est in sensitiuo & sensitiuum in uegetatiuo, & sic uerificatur, quō rōnalis aīa est in sanguine, ut dictum est. Verbum rursus Aris. uerum inquit qm̄ (ut dictum est) rōnalis aīa inst̄raliter & dispositiue quātum ad unionem eius in materia est ab hoīe & sole, & ideo fuit physice auscultationis. Eodem modo intelligendus est sermo eius in. 12. primæ philosophiæ, ibi enim uult q̄ solum sperma uirtute propria nō sufficit esse inst̄m, ideo debet esse homo gñans, nō tanq̄ agens principālī: sed tanq̄ dans inst̄m. Quod ēt dī. 16. de animalibus solutum est, immo id ad oppositum procedit ut in ante habitis capitulis dixi. Auctoritas Gregorij Niceni non est habenda immo ut Albertus inquit in illo Gre-

gorius non est tenendus. Item nec ualet id de uermes cur non fiat ex superfluo alimentī, sed ex putrefactionis resecati ex alimento ut Aris. ait. Id autē auctoris de causis dicendum q̄ si anima esset in medio, per æque distantia propter uirtutum contractionem esset necessarium, modo non est sic, ut constat.

Absoluens argumenta Platoniorum. Cap. 30.

Post hęc oportet ut & alia aliorum motiua debilitentur, primum itaq̄ nihil est, declaratum est enim unam esse formam omnium. v. 3. Deum, eo modo quo ars forma est organi, & sic argumentum totum cōceditur. Secunda etiam nō urget, maior n. intelligi debet qm̄ ad unum æque & primo inclinatur ac in attinendo æqualiter se habent cuiusmodi non est in p̄posito, his. n. clarius his obscurius, ut dicunt peripatetic. Tertia etiam concludit ad intellm̄ datum in cap. 28. primus enim intell̄s est forma utens omnibus rebus, ut ars utit̄ inst̄o, & colligitur numerus rerum maiori unione q̄ sic formæ cum materia, ut dictum est, tamen illa unio non est tanta quanta est ut intell̄s ille mistus dicatur. Motiuū Them. nihil est. animalia n. illa genita sunt ut dicit Aris. ex spermate uel proportionali spermate q̄ ex materia putrefit, in quo residet uirtus primi intell̄s ut ars in organo suo, differunt tamen qm̄ organum illorum generatiuum non est ex patre & matre, organum propagatorū est ex patre & matre, & hoc amplius declarabitur loco eius. Argumenta aliorum nihil sunt, semen enim producit animam illam, ut in eo residet uirtus primi intell̄s. & ut est instrumentum sui principalis, & potest dici q̄ instanti generationis semen est, ut dixi, quia remanet uirtus formatiua in spiritu, ubi est uirtus spermat̄ica tota ut capitulo p̄cedenti patet. Et potest dici q̄ pro primo instanti alicuius effectus non oportet ut agens sit, quod an uerum sit non determino. Nec uerum est sperma totum esse ut materia, qm̄ & quo ad corpulentiam materia est operis, quo ad spiritum & aeream substantiam sedes est intell̄s, & sic uirtus est actiua. Nec ualet id nullum imperfectius est cause & c. qm̄ & si sperma sit īperfectum quoddam est instrumentum perfecti ac organum primi intell̄s, ut sepe diximus. Nec oportet ut gñō sit ab uniuoco simplr, sed in uirtute cuiusmodi ē sperma, est enim uniuocum genito, tum quia inst̄m est alicuius conuenientis in nomine cum effectu, tum quia est sedes primi intell̄s, in quo cōtinentur omnes species ac ideæ omnium formarum. Quod autem sperma sit uniforme in corporeitate constat, est autē diuersarum uirtutum & dissimile ualde immo ut informatum ab intellectu primo, redditur animatum & multiforme. Qd̄ etiam inducitur probando Deum nō agere, dicendum q̄ Deus agit per uoluntatem antiq̄, sic enim ab æterno intellexit agere pro instanti p̄senti, & sic p̄ordinauit ac p̄concepit, dictum autem Aris. intelligitur de eligēte nouiter ex motione facta a re, & non per lucem substantiæ propriæ ut diximus. Secundū etiam nihil est, qm̄ & si Deus immediate agat multa: non agit illa tantum s̄m potentiam suam, sed s̄m naturam recipientis, & quia natura animæ est sic limitata, ideo sic eam produxit. Nec oportet ut dicit tertia rō, ut ultimū exeat a primo p̄ intermedia agentia in totum id, sed sufficit ut diximus media agere dispositiue ac organice ad quicq̄ illius, ut capitulo suo diximus. Nec quarta cogit qm̄ dicimus intelligentiam esse causam aīæ primam uirtute propria, aliæ quoq̄ ut inst̄ra disponētia ad modū unio nis aīæ ut patet. Sic quidem igitur soluerem argumenta antiquorum oppositæ partis. Si qua igitur alia inuenta fuerint soluantur eodem modo, & uerba sapiētum p̄nt omnia torqueri ad hunc sensum, & si non p̄tendant cum, uerba enim antiquorum debent induci interpretatione in bonum, ut Themistius ait. Quæ quidem igitur dicantur de animæ permanentia, inceptio, p̄ceptiuitate, origine, ac alijs huiusmodi hęc & tot sunt.

DE INTELECTV AVGVSTINI NIPHI DE INTELECTV.

*Liber. II. in quo declaratur. An rationalis
anima sit a corpore separabilis.*

*In quo declaratur id in quo omnes Auer. secta-
tores concurrunt. Caput primum.*

QVONIAM eorum qui locuti sunt in quoniam rationalis anime nullus in tantum laboravit, sicut Auer. inter reliquos cum eo pugnare mihi bonos erit, ubi volo ut sciatis quod omnia que possunt induci in sustentatione unius viri ego inducam, nec pretereire volo verbum, & quoniam videbitur totum posse eius, & ipsum a me debilitatum fuerit, potestis scire amplius non posse aliquid dici pro eo. haec enim quod forte a tempore in quo oculos aperui non recessit ab eis per ipsius unius nutus, & hoc tantum: ut cognosceret ultimum posse pro eo, quare si ultimum posse eius debile ac friuolum monstrabo esse, tunc quilibet debet acquiescere in credendo opinionem hanc esse falsam, & contra rationem, id ergo in quo concordant omnes Auerroistae est quod rationalis anima est in nobis aliquo modo, & ne sit in nomine confusio, cum de rationali loquor, de intellectu loquor, qui non est proprie anima, sed alterum genus anime secundum istum, verificavit autem Auer. in. 3. de anima hoc intellectum. scilicet esse aliquo modo in nobis, eo quia in voluntate nostra est intelligere ac abstrahere: & vltimum eius opus cum uolumus et omne id cuius opus est in nobis, cum uolumus est in nobis, ergo intellectus est in nobis aliquo modo. Verum esse in nobis aliquid multifariam dicitur, hoc quidem, ut locatum in loco, id uero, ut accens in subiecto, hoc autem ut pars in toto, idem est: ut uirtus in materia, hoc est ut forma: in formato, ac spes in specificato, & alij multis, & quod apparet uerum primo aspectu secundum eum est quod intellectus est in nobis aliquo modo ut forma, hoc quidem primo ex anime diffinitione consistens: ma perspicuum est, quia omnis anime actus est corporis, omnis actus forma, ergo intellectus forma est cum sit actus corporis.

Amplius in quo primo aliquid specie operationis operamur est aliquo modo nobis forma, ut Aristoteles in de anima. 2. syllogizatur, ac Auer. ibidem com. 24. sed intellectus est quo primo operamur aliqua operatione, saltem secundum intelligere, ut dicitur ergo intellectus relinquitur forma nostra aliquo modo. Rursum ex regula eius in. 3. com. 36. quoniam duo unita sunt, & unum altero perfectius est ac persistabilius, quod est perfectius est forma rei imperfectioris, & alterum, ut materia, sed duorum unitorum. scilicet corporis humani & intellectus, intellectus est nobilior ac persistabilior, est enim intellectus persistabilior, ut Theophrastus inquit, quia ceteris rebus quibus formatur mundus ingenium anime fere antistat, ergo intellectus erit tanquam forma, nos ut materia eius. Et ex hoc deletur peccatum quorundam, qui nec prestantur, nec catholice locuti sunt: dicentium intellectum nobis non comparari, ut forma, quod quoniam modo errent his tibi perspicuum relinquatur. Et quia ut dixi esse aliquid in nobis, ut forma. Adhuc multifariam dicimus, hoc quidem tanquam: qualitas, & vltimum accidens subiecto, id uero altero modo, ambiguum uicique erit, & adhuc quoniam forte modo intellectus nobis insit, ut forma. Quod si accurate considerabis erit & tibi non minus perspicuum ipsum non comparari nobis ut qualitas, ac accens subiecto, quod est & Auer. in his quae in. 2. de anima scripsit tradit, & inquit, ponere animam esse accens est impossibile secundum quod dat nobis prima cognitio naturalis in primo aspectu uel ut apparet ex demone ab effectu, demone enim ab effectu ad causam est prima ac naturalis cognitio, et rationatur hoc modo nullum nobilior omni accidente est accens, omnis anima nobi-

lior est accidente, ac omni accidente, ergo anima non est accens: propro d. animam omni esse accens nobilior ex opere anime nobis claretur. Amplius & secundo rationatur pars anime aliquo modo est substantia sed rationalis anima est subiecto pars aliquo modo ut dicitur, ergo & subiecto haec sunt quae ex com. 2. excipiuntur illius libri. Rursum, ut eodem lib. com. 4. nobis tradit, dicta est inter formam quae est qualitas ac accens in subiecto, & formam quae est subiecto aliqua ac comparata alicui, ut subiecto, omnis enim forma alteri comparata, ut qualitas, ac accens, in esse constituitur per subiectum in quo sit, unde forma substantialis alicuius potius subiectum constituit, & a subiecto constituitur quoniam quasi per accidens secundario, sed forma quae alicui comparatur, ut qualitas ac accens, primo ac per se constituitur a subiecto, quod si aliquo modo subiectum ipsa constituit secundum nomen ac diminute, & secundum quid constituitur dicimus. Cui maiori si addatur haec minor intellectus nec primo, nec secundo a nobis constituitur, ut cuilibet etiam prauo perspicuum est, relinquitur in secunda figura problema verificatum quod cum aliquid nostri sit intellectus, & ut forma, & non ut qualitas ac accens subiecto, quod sit forma in nobis ut substantia, & in hoc fere omnes conueniunt, ut Platonici, ac peripatetici, ac medij horum, & uniuersa schola Auerroistica huic consentire uult. Et quoniam verificatum est hoc: restat modo uidere cum anima sit in nobis aliquid, & adhuc, ut forma & amplius, ut forma quae est subiecto, an sit in nobis, ut subiecto locata in loco ita ut ipse sit uelut locata res, nos uero ipsum continentes ac locantes, & quod uniuersa sapientium congeries consentit est ipsam corpori non comparari, ut locata res loco. quod pulcherrime sic Plotinus ac Porphy. & Proclus affirmant: locus comprehendens est ac corpora continens: ut ex. 4. auscult. libr. excipitur Intellectus autem, ut manifestum est, corpus non est nec nos ambientes sumus ipsum ac comprehendentes ergo nec nos locus, nec ipse in nobis erit ut locatus, quod & Auerroiste consentiunt ac Alex. et vltimum. Sed utrum ut pars in toto adhuc si parte uisum pro eo quod membrum ac organum est totius ut Platonici utuntur, ac proprie famositas nominis designat, & quoniam nos uolumus intelligere, etiam sapientes conueniunt, omnis enim pars ut sic eo pars est, quoniam ea exercetur determinata opus ac particularis, ut oculus pars capitis, digitus manus, & caetera caeterorum, cum autem pro nunc apertum sit per animam rationalem nos nulla particulari ac organica operatione uti nec ipsa per nos relinquetur, ut etiam Platonici concludunt nobiscum, rationalem animam, nec esse partem nostram nec nos partem eius. Quod quidem igitur intellectus sit aliquid nostri, & ut forma, & non ut qualitas subiecto, nec ut locatum loci, nec ut pars totius ex his palam, ac perspicuum relinquetur, & huc uel que omnes sapientes in hoc concurrunt.

In quo inducitur differentia, qua discordant aliqui ab Auerro, quae per fundamenta eius remouetur. Cap. secundum.

ID uero ambiguum non pertranseundum reputo, an intellectus, qui rationali anima dicitur, nobis comparetur ut uirtus in corpore ac forma in materia & cum uirtutem in corpore ac formam in materia appello, actum corporis ac materiae, qui ex eius facultate ab agente naturali inducitur seu extrahitur uolo intelligere. Sic enim. Auer. utitur omnibus locis ubi occurrit. Vtrum igitur rationalis anima quae intellectus dicitur, sic sit forma materiae ac uirtus in corpore non eodem modo omnibus determinare accedit Dicitur. Demo. Impe. Lucre. Aristoxen. Epicu. ac Alex. & vltimum qui extinctionem intellectus coniurant, rationalem non tantum formam materiae, ac uirtutem corporis credunt esse, immo potestatem eius dicunt, nec corpus excedere: nec in eo eleuari, immo ut Aristoteles inquit ueteres sapere & sentire idem esse autem, sic enim. Empe. dixit ad presens uoluntas augeat, et in hominibus, & alijs unde semper eis sapere altera praestat, idem autem & Homerus, talis enim inquit intellectus

intellectus et in terrenis hoibus qualem deducit in die p̄ virorum deorumq; hęc utiq; p̄ō non tm̄ ab Auerroistica secta decessit, verum & a veritate simplr, q̄ nos p̄ argumētis Auer. oñdemus: q̄ ex digressionē tertij de aīa colliguntur, syllogizat igitur Auer. oīs virtus in corpore, ac oīs forma māæ est intellum in potentia. Sed intellectus non est in potentia intellectum, ergo in sc̄da figura, nec est virtus in corpore, nec in mā foīa. Amplius hypotheticā syllogizat, si intellectus est virtus in corpore: ac in mā forma idem sp̄e recipet se, sed ipse nō recipit se: ergo nec est virtus in corpore, nec forma māæ. Rursum oīs virtus in corpore ac forma in mā recipit corporaliter ac individualiter, sed intellectus nec corporaliter nec individualiter recipit, ergo ipse, nec virtus est corpis, neque forma est māæ. Adhuc si intellectus est virtus in corpore & forma māæ numeratus per illa in rebus intellectis esset processus in infinitum, destruitur consequens, & inferatur oppositum p̄cedentis, & concluditur qd̄ prius. Vltimo arguit, si intellectus esset virtus ī corpore ac numeratus indiuiduus, tunc sc̄ia esset q̄litas actiua, & vt prius p̄ns destruas, & oppositū inferas p̄cedentis, hęc sunt q̄ ex cōm. illo p̄nt colligi, quæ an concludant simpliciter separationem intellectus a corpore, an cōcludat aliquo modo, qō est non parua, q̄ statim tangam.

In quo inducuntur questionēs cōtra rationes

Auerro. Cap. 3.

ADuersus rōnes illas quidam sapientissimi viri, p̄ōnis epicureæ sectatores obijciunt, & primo q̄ id qd̄ prima rō concludit non est impossibile, intellectus n. est in potentia intellectum, & a se reducitur ad actum suæ ac aliorum intellectiōnis quemadmodum n. Auer. concedit in formis mālibus formā eē in potentia ac in actu respectu motus, vt grauis forma, vt. 3. de cōelo & mundo cōm. 28. & 4. cōmē. 22. & alibi consentit, mouet quidem, vt forma, vt inquit, mouetur quoq; vt in mā, sic & intellectus, vt potentia māæ, est recipiens intelligibilia infinita, quemadmodum author fontis vitæ consentit, & vt illustratus a lumine primæ cāæ agit actu intellecta, & exemplum afferunt, quemadmodum color mouet, vt informatus a luce, & mouetur, vt formabilis, sic & intellectus recipit per gradum suæ māæ, & agit intellecta per lumen receptum in eo, et hoc est id qd̄ in sustentatione Alex. inducitur

AD secundam et obijciunt & qm̄ cognoscens non recipit cognitū s̄m rem. vt Empe. op̄natur sed p̄ sp̄em ac intentionem rei cognoscibilis, dicunt modo intellum recipere se, posse intelligi modis duobus s. vt s̄m rem agat se, & fiat a se, & hoc ḡne receptionis non sequitur, qm̄ h̄c in physica fit transmutatione alio mō vt ipse p̄ sp̄em cāam ab eo recipiat se ī sp̄em eius, & hoc mō nō inconuenit, intell̄ n. vt potentia corpis, est agens sp̄em ipse vero, vt illustratus, recipit sp̄em, nec idem s̄m rem erit recipiens & receptum, qm̄ sp̄es illa re differt, tū ab agente, tum a se, vt recipiens cum sit qualitas.

AD tertiam et obstant, intellectum, vt potentia est corporis, agit corporaliter, ac recipit corporaliter, verū quia illuminabilis ē, quemadmodum medium actu fit receptiuum intellectiōnis, sic et intellectus actuatur qd̄a modo a lumine primæ causæ, & fit receptiuus sp̄ualiter imo abstracte ac vniuersaliter, quemadmodum lumen primæ causæ est vniuersalissimum ac abstractissimum.

AD quartam instant, & fortissimā, consequentiam esse necessariam, qm̄ recepta in eo essent hęc & dem̄ata, quemadmodum & Empe. & alij dicunt, mō intellectus licet vt virtus est corpis, non recipit nec agit nisi hoc, & demonstratum, vt lumine primæ causæ actuatur, non res, sed vniuersalissimas rerum intellectiōnes suscipit, q̄ intellecta quidem non potentia, sed actu fiunt, argumētum ergo nihil est.

AD quintam calumniant et, qm̄ sc̄iam esse qualitatem actiuam sp̄itualiter ac vniuersaliter est necessariū,

sed q̄ ipsa agat particulariter ac signata, & physica & corporali actione, forte incōuenit, qd̄ in proposito nō accidit. Ex his rōnes hm̄ōi non tamen debilitantur, imo nec topicæ videntur procedere, & hęc sunt quæ inducunt defendentes epicureos.

In quo inducuntur defensiones aliorum ad rōnes aduersus Auer. & remouentur. Cap. 4.

In sustentatione Auer. Ioan. Iand. in qōnibus tertij, sic prosyllogizat maiorem, oīs forma mālis extēsa est intellecta in potentia quocunq; siue pura, siue cum lumine, sed intellectus est forma mālis extēsa, si ē virtus in corpore, ergo vt prius, & sic redditur efficax prima Auer rō. Sc̄dam aut sic reddunt quidam, si intellectus est receptiuus cuiuslibet formæ mālis sp̄ei, & tu ponis q̄ ipse sit forma mālis, ergo ipse erit receptiuus suæ sp̄ei, tunc vltra, vbi cognoscens & cognitum idem, cognitio media erit idem cum extremis, ergo eo ipso q̄ sui ipsius cognitionis receptiuus erit, et recipiet se s̄m rē: p̄ō ergo expositoria sic argui, hoc recipit intellectus demonstrando cognitionem sui ipsius, hoc est ipse intellectus, ergo intellectus recipit se. Tertiam aut reddūt fortem ex hoc dicto Auer. q̄ in. 3. apposuit, oē receptū per modum recipitur recipientis, pp̄ qd̄, si recipiens est corpus, vel in corpore virtus recipiet corporaliter, ergo receptum erit corpus adhuc vel in corpore virtus. Quartam Ioan sic complet, qm̄ vbi intellectus esset virtus in corpore recepta, in eo essent sp̄es ac rerum particularium indiuiduæ & pticulares intentiones, cum non recipiat ipsas res, sed intentiones rerum, sed ab oī indiuiduo, licet abstrahere vniuersale, ergo erit eodem mō de aliis, & ī infinitum augebitur abstractio. Quintam rōnem adhuc Ioan. conatur exponere sic, oīs forma pticularis, & ista ac indiuidua est actiua physica actione, vt p̄spiciū est, sed sc̄ia vbi recipitur in hoc corpore, vel virtute corporali, esset hęc indiuidua & particularis, ergo esset actiua actiōe physica & corporali, & nō est sub̄a, qm̄ nulla sub̄a agit imediate, ergo acc̄ns, & non q̄ritas, cum non sit de principiis actiuis, ergo q̄litas, & nulla q̄litas ē actiua nisi sit de. 3. ḡne, ergo sc̄ia erit q̄litas passibilis, & sic erit caliditas, vel frigiditas: vel humiditas &c. Ex his apparet peccatum epicureorum, & Alex. & rōnum Auer. accurata defensio s̄m hoc. Sed pace tantorum dixerim: hm̄ōi defensiones: vel debiliores sunt illis Auer. vel indigentes: adhuc aliquo quo sint efficaces q̄ sic ostendam: qm̄ prima cōfirmatio tripliciter petit: primo quoniam non est demonstratum oēm formam materialem extēsa: immo multi antiquorum formas aialium brutalium esse materiales concedunt: sed ipsas extendi s̄m hoc nō est manifestum per se, cum multi & sapientes, vt Thomas, Albertus & Egidius teneant sensitiuorum aias eē impartibiles, ducere igitur immanifestum in declaratione immanifesti est infirmitas intellectus, non potentis discernere inter manifestum & immanifestum: vt dicit Arist. Secundo petit: quoniam non apparet inconueniens formam materialem extēsam esse intellectā potentia: & tñ reddi actu intellecta ab illo lumine: vt dictū est: qui ergo accepit illam maiorem defecit: & nō parū.

Tertio petit: quoniam s̄m Alexā. & si intellectus sit forma materialis ac virtus in corpore: nō p̄pter hoc repugnat aliquid eius esse indiuisibile. s. p̄parationem illā: q̄ p̄t & oīa intelligibilia recipere. hęc n. p̄paratio dū actua bitur a lumine primæ cāæ reddet secunda p̄ intellectiōe rerum. Secunda iterum confirmatio multifariam debilitatur. illa, n. tota sustentatur in duabus propōnibus: q̄rum prima ē. qm̄ extrema eadem mediū idem erit eis. Sc̄da intellectio media est iter intelim ut recipiens: & ipm̄ ut agens: mō & si prima sit Auer. in. 5. physica auscultata. cō. 5. Sc̄da tñ est falsa: quoniam intellectio illa nō mediū ē: imo extremū qm̄ cōis inia est q̄ a cognoscere & cognito patit intellectio rāq̄ a duobus caulis pticularibus: &

fic intellectio cū sit effectus nō p̄t esse mediū. Ioā. autē dicit primam esse falsam, qm̄ a pari probari possit q̄ intel lectus non est forma separata, qm̄ ēt recipit cognitionē sui ipsius. Sed hic vir pace sua aberrare v̄t, qm̄ s̄m Auerroim̄ intell̄s non recipit cognitionem sui realem s̄m diuersam rem a se, hoc. n. potius est verbum Alfarabi, vt cōm. 8. tertij exponit Auer q̄ sit Auerroisticum vt. 15. cōm. illius tertij patet, intell̄s. n. ea cognitione qua alia cognoscit seipsum attingit, vt dicitur loco eius, sed quocunq; rō non valet, vt sic. Tertiam autē formam oīno debilem reputo, qm̄ intell̄s ille lumine primæ cāæ eleuatus recipit sp̄ialr̄, quemadmodum medium, & si absolute recipiet particulariter, att̄n vt actuatū lumine, non colores ipsos, sed colorum intentiones suscipit, & sic, vt prius, rō debilis relinquetur. Deductio Ioan. in quarta triplr̄ peccat, primo qm̄ Auerr. sp̄s non tenet, vt suo loco declarabitur, ergo simplr̄ sua rō non valet.

Secundo diceret sp̄em esse abstractibilem v̄tq; ad en tis sp̄em, qd̄ quia est simplicissimum, relinquatur ibi sta tus. Tertio diceret, & magis illas sp̄es non particulr̄ sed v̄t recipi, p̄ illud lumen in eo diffusum, quo redde tur intell̄s v̄tis & receptiuus v̄t. Et ex his debilitatur quinta, qm̄ & si sc̄ia recipitur in intellectu, qui est fōa corporalis, quia t̄n non recipitur in eo, vt virtus est cor poris, sed vt actuatū est lumine primæ causæ, ideo nō particulariter receptiuus erit, nec forma hæc est indiui dua, & ly residuum, non sequetur.

Vbi aliter reddentur rationes efficaces secundū

fundamenta philosophorum. Cap. 5.

ET cum tot sint dicta mihi v̄t, si rōnes Auer. face re volumus demonstratiuas, vt istud lumen oīno ab intell̄u ac intelligibilibus circūscribamus, ostē dentes ipsum nihil esse, quo ostenso argumenta Auerr. excludent peccatum Alex. & aliorum. Quod igitur id lumen sit necessarium intellectioni p̄t tripliciter intel ligi, vno modo ex parte intell̄s, alio modo ex parte in telligibilium, tertio mō ex parte v̄tiusq;. Si ex parte intell̄s t̄n imaginabimur q̄ quemadmodum diaphanū añ luminis receptionem non recipit eos colores nisi ma terialr̄ & s̄m esse p̄bicum, vt vero actuatam lumine so lis reddetur receptiuus non colorum, sed intentionum colorum, non māl̄, sed s̄m p̄ntiam māg. Sic de intell̄u intelligemus. si secludatur lumine primæ cāæ, ipse non recipiet formas intelligibiles, nisi sicut sensus interiores. si istas ac indiuiduas. vt vero intell̄s actuatū lumine pri mæ cāæ, vt sic eleuatur a mā, non t̄n in recipiendo intel ligibilia, immo intentiones eorum v̄t & abstracte, & sic dicemus intelligibilia agere in intellectu intentiones p̄ti culares, illas forte recipi vniuersaliter erit ex receptiuū q̄li tate, vt dictum est. Si ex parte intelligibilium, t̄n ima ginabimur q̄ quemadmodum colores s̄m Auemp. & Auic. & alios ante fusionem luminis ad eos erant colo res potentia non t̄n potentia mouentes. immo & potē tia colores ente, sic imaginabimur intelligibilia secluso lumine illo esse potentia intelligibilia, actuantur autē, qm̄ lumen primæ cāæ in eis diffunditur, & sic dicimus intel lectiones esse vniuersales, non ab vniuersalitate recepti ui, sed agentium intelligibilium. Si autē ipsum concurrere, ex parte v̄tiusq; dicemus ipsum cōcurrere, sed nō eodem modo, ex parte enim intellectus lumen id cōcur ret, vt dispō, quemadmodum lumen respectu mediij.

Ex parte intelligibilium concurreret velut forma intel ligibilium, ex his duobus modis concursus erit intelle ctio vniuersalis, tam a parte intellectus, q̄ a parte intelli gibilium, hoc ergo mō p̄t quis extimare de illo lumē.

Mō declaro q̄ hi modi concurrendi sunt phantastici, & peto primo, quid sit hm̄oi lumen, vel est suba primæ cāæ, vel aliq̄d ex prima cā diffusum diuersum ab ea, sicut lumen mediij a luce solis. Si quidem suba primæ cāæ arguo, quomodo ista p̄t recipi in virtute corpora li, vel recipitur s̄m in existentiam ac veram inhærentiā,

aut per p̄ntiam, & indistantiam, non p̄ mō qm̄ si intel lectus p̄t recipere illam subam, & receptum erit hoc & corporaliter, & sic reddetur q̄, vt prius. Amplius si cut Auer. infert. 3. de aia, cōm. 36. tunc intellectus ille ef ficitur æternus, & sic n̄ corruptibilis muaretur i neces sariam, q̄ consequentiam post deducam. Adhuc si in tellectus se solo p̄t recipere subam primā secluso q̄cūq; alio in rōne dispōnis concurrente, multo magis intelle ctiones intelligibilium sine receptione illius p̄tia, & sic accedit eis fortis ac magna supfluitas. Et quō essentia primi non possit esse vera forma rerum ego dem̄atione declarauī in pluribus meis tractatibus, nūc vero sit dem̄ intantum. Si autē dicatur esse subam primæ cāæ adhæ rentem & assistentem, hoc derisibile erit, p̄t. n. hm̄oi lu men esse dispō non tantum intellectui, immo et māæ et cuiq; formæ, & sic erit confusio. Si autē dicatur lumē id esse aliq̄d diuersum a suba primæ cāæ, multiplicatū i nobis ac intelligibilibus, vt prius arguo, vel ē substantia, vel acc̄ns qd̄ si dicatur ip̄m esse subam, arguit vt prius vel imālis, vel mālis, & si imālis reddetur q̄ vt prius, vel inest & inhæret, vel adest & adhæret & destruas, vt prius. Si mālis erit suba, tunc illa erit hæc indiuidua & p̄ticularis, & sic q̄ erit de eo, quemadmodum de virtu te corporali, q̄ ponitur intellectus apud Alex. Si sit acc̄ns, hoc non p̄t esse nisi qualitas, & tunc cum ipsa erit rece pta, aut in intellectu aut in intelligibilibus, aut v̄t utroque erit hæc & particularis quēadmodum prius, & sic erit agentia vel recipientia mediate ea particularia ac indiui dua. Amplius p̄ hoc ego inducā dem̄ones loco eius, nec oportet nunc imorari hoc in loco, quoniā infra sum imoraturus. Ex his tenent oēs rōnes Auer. oēs n̄ fundā tur in hoc q̄ intellectus inq̄tum receptiuus & intelli gi bilia inq̄tum actiua, seclusa sunt ab isto lumine, et qm̄ sic est facillime p̄t oēs reduci ad dem̄ationē. Prima er go rō optime tenet, quoniam maior est manifesta seclu so lumine illo, quo secluso petitur, vel intellectus intelli git se, vel non, & si non, hoc est p̄ oēs, & si sic, ergo vel vniuersali intellectione vel p̄ticulari, & si p̄ticulari intelle ctio erit sensatio, vt antiqui dicebant, & si vniuersali t̄n idem erit vniuersale actū & potentia respectu eiusdem, & hoc habet vniuersa schola inconueniens. Id vero qd̄ de graui d̄r nō est ad p̄positum, quoniam motus, tam vt recipit, q̄ vt fit, est iste & p̄ticularis, sed intellectio est vniuersalis, mō non est inconueniens aliq̄d esse actū & potentia respectu actus p̄ticularis v̄t utroq; mō ex pte agē tis, & passi, sed respectu vniuersalis actus est impossibile, quoniam vt Arist. infert in 3. tunc lapis, & vniuersaliter oēs res māles intelligerent se. Vel saltē nulla esset cā, cur non intelligunt se. Et ex his ēt reddi optima sc̄da, qm̄ idē recipere cognitionem sui intentionalr̄ est recipere se, & hoc mō intelligit Auer. & hoc sequitur, sequitur n. intellectum recipere cognitionem sui vniuersalē, cum t̄n ipse sit virtus i hoc corpe & hoc vt sic est, ip̄sibile, & hoc seq secluso lumine nullus dubitare debet. Patet et̄ tertia, secluso n. illo lumine receptio erit corporalis, & hæc, cum t̄n recipiēs q̄ agens erunt indiuidua & hæc, & sic receptio erit de monstrata & corporalis sine dubio. Et eodē cōstat q̄rta, vbi n. lumen id admouet rota suba intellectus, cū sit cor pus vel virtus in corpe erit indiuidualis ac dem̄ata, & sic erit eiusdē rōnis i mālitate & corpeitate cū lapide, ac vnoquoq; intelligibilium, ergo sicut contingit abstrahere a lapide, sic ab intellectu, & iterū cum abstractum id sit hoc & eiusdē rōnis cū lapide, erit eius abstractio eiusdē rōnis, et sic p̄cedet ad infinitū. Quinta et̄ p̄stat, qm̄ n. intell̄s est virtus corporalis ac mālis, oē receptum in eo erit acc̄ns māle, sicut caliditas vel frigiditas, cū sit seclusum lumē, q̄ reddebat imālis receptionis, & sic argm̄ erit vt prius efficaciæ, qm̄ ergo lumen id remotū erit a rōnibus Auer. illæ erunt dem̄atiuæ, & quia ponere id lumen fictio est ac voluntas, iō rōnes eius erunt bonæ ad p̄bandū intel lectum non esse virtutē corpalem, nec formā māle, v̄t v̄t vero p̄bent hm̄oi rōnes simpliciter abstractionē itelle

ctus a materia, non ex his patet, sed suo loco tractabitur, nunc autem in proposito sit dictum in tantum.

In quo inducentur argumenta Philoponi Auicē, Algā, & aliorū, pro Auer. confirmatione. Cap. 6.

ET quia in hoc Auer dicto non tñ ipse credit verum, & Ioan Philo. Auic. Algā. & latini iō non tñ expedit vt rōnibus eius. Est igitur prima alia demonstratio Philoponi fundata in regulis Aristot. quas ipse ponit in 1. de aīa inquit enim Aristot. si quid igitur aīe operum aut passionum proprium continget vtiq; ipsam separari, si vero nullum est proprium non erit vtiq; separabilis; his enim verbis non arguit Arist. vt Themist ac Auer. credunt a destructione antecedentis ad destructionem consequentis syllogismo hypothetico. Sed quemadmodum attici expositores dicunt ibi Arist. duas ponit regulas inuicem desperatas, quarum prima est, si aliquid operum aīe proprium continget vtiq; ipsam separari, hæc est regula, & dixit (& si quid operum) & non vlr, qm̄ nauta respectu nauis, non oē opus habet separatum ab ea: nauigatio enim operatio ē nauis, & tñ sine nauī contingere est impossibile, nauta autem separabilis est a nauī, quia aliquid eius operum sine nauī separari cōtinget dixit (operum aut passionū) qm̄ regula non tñ vera est in operatione. i. actione, imo & in passione. i. operatione passiuā, vt suo loco dicet de intellectu agente & poli. Dixit (aut continget ipsam separari) non de contingenti medio, sed pro contingēti sequente ad necessarium, vt Philop ait, qm̄ oīs forma talis separabitur, sic ergo particulis cōpensatis regula nullam habet instantiam, nisi illam Themistij, inquit enim quo nam mō oculus aut manus a corpore separari pnt, etiā si proprium aliquid opus oculorum aliquid manuum sit. Huic tñdet et Philop. qd opus esse p̄prium alicui contingit per independentiam ad oē aliud, & sic Arist. intelligit aut proprium per designationem eius, licet concursus sit vlr, & sic i proposito, videre enim nō est proprium oculorum per independentiam ad totum aīal, nec gladiari proprium manuum illo modo, & sic debet intelligi regula Arist. & tunc erit oīno necessaria.

Secunda regula vt Philopo. dicit est, si nullum habet operum proprium non erit vtiq; separabilis & inquit Them qd hoc necessarium est, nec oblocutorem iuenit.

Ex his regulis pōt capi hæc maior, nulla forma habēs operationem sibi propriam est virtus in mā, ac oīno i separabilis a mā, hæc. n. patet ex prima regula. Tunc huic maiori addatur hæc minor, sed rōnalis aīa est soīa habens proprium opus, & hoc Arist in. 3. fere toto p̄bare laborat, & loco suo dicitur demonstratio erit firma, si propōnes sunt veræ qd rōnalis aīa non sit virtus i corpore educta de potentia mā. Hæc Philoponus i proœmio libri de aīa. Auic. autem & Alg. multas inducunt rōnes & fortissima sm̄ me. Nulla virtus in corpore potest dare formis mālibus sua propria virtute i materialitatem spūalitatē. impartibilitatem ac eis æternitatem, & illas apprehendere incorporalr sine tēpore, & continuo, & negare hoc est signum stultitiæ vt dicūt.

Sed intellectus dat formis mālibus sua propria virtute, vt loco eius dicemus, immālitatem spūalitatē impartibilitatem ac æternitatem, & ea: apprehendit incorporalr sine tpe & cōtinuo, vt suo loco tractabitur, ergo intell̄s, nec est corpus nec virtus in corpore, nec ex mā eductus. Amplius latinorum rō fortissima est. Nulla aīa nobilis tres habens operationes diuinam intellectualem & aīalem est virtus in corpore educta de potentia mā. Sed rōnalis aīa hm̄ōi tres habet operationes, cōclude vt prius, rōnalis. n. habet diuinam, vt ibi exponit, qm̄ est a cā causante ipsam. s. hñs similitudinē & imaginē causæ primæ, intellectualem autē habet intelligendo & inq̄tu m̄ reflectit se supra se. Aīalem vero habet inanīmādo vt superius patuit, ex hac expōne illius propositiōis

Commen de causis patet fortissimæ ratio. Ultima ratio est. Nullum denudatum a naturis formarum materialium est virtus in corpore educta de eius potentia, sed rationalis anima est denudata ab omnibus formis materialibus, ergo non est virtus in corpore. minor profyllogizatur: oē recipiens omnes formas materiales est denudatum ab eis, sed intellectus recipit omnes formas materiales, vt declarabitur, ergo est denudatus ab omnibus formis materialibus, & hæc demonstratio an sit efficax in commento nostro tertij de anima perspicuum est.

Ex his licet assumere recapitulando rationalem aīam esse aliquid nostri, & non tanquam accidens subiecti, nec tanquam locatum loci, nec tanquam partem totius nec tanquam virtutem corporis, aut formam materiæ eductam scilicet a potestate eius.

In quo completur ultimum membrum, & primo narratur opinio expositorū antiquorū. Cap. 7.

CVM hæc sint perspicua, & in eis magna pars sapientium concordant, reliquum est declarare an rōnalis aīa sit in hoīe, vt forma in formato, & actus in actuato, & hoc est dicere, an rationalis anima det homini speciem actum & perfectionem qua homo fit homo, & in specie & genere proprio. Et circa hoc diuersantur expositores, tam græci q̄ latini. Themist. igitur Theophrastus, Porphirius, Iamblicus, et Plotinus aiūt, rationalem aīam dare esse homini imaginantur nanque duo aīarum genera, quemadmodum duo genera formarum Plato dixit, quorum vnum est formarum antem, qd est rei exemplar & paradigma, quæ est forma intellectus mouentis in natura, quæ vlr & immāliter & simpliciter, præhabet omnes formarum differentias, q̄ sm̄ materiæ diuersantur differentias. Vocauerunt autem huiusmodi formas primas, formas a formatione et virtute formandi, sunt enim causæ formatiue rerum, præhabentes simplr & immālr & immobiliter omnes differentias formarum factarum materialr & cum motu, & tempore existētiū. Alterum autem est genus formarum, quæ fluctuant in materia, & materiæ sunt perfectiones, quas Platonici vocauerunt illarum formarum imagines sicut est sigillum ab annulo i cera, eo quæ sicut Plato inquit, formæ quæ sunt in materia ex separatis intelligibilibus formalibus egrediuntur, sicut ex qdā ethermagro. In hæc sententiā possunt reduci Pithagoras, Plato & Arist. si quis bene ac perspekte consideret.

Quemadmodum ergo duæ sunt formarum differentia apud Platonicos, sic & aīarum duæ sunt diuersitates, est enim vna aīa, quæ mundi dicitur, & consistens sibi, quæ aīa quidem non dicitur eo quia insit in re animata & illi inhæreat, sed quia virtutem habet aīatiuam oīum viuorum, vt Themistius credit, cum sit semē vlr oīum eorum, quæ animam suscipiunt, & quemadmodū forma ante rem, sicut annuli figura in se præhabēs omnes imagines possibiles formari apud Platonem erat mens primi intellectus, sic & apud Themist. anima omnia potens animare aīa est mundi consistens sicut sol. Alia ē animarum differentia. scilicet earum, quæ sunt in re ipsa animata, fluctuantes ab illa, sicut imagines ab annulo, quæ dicuntur vitæ, ab alijs animationes, ab alijs resultationes, ab alijs imagines, ab alijs vestigia, ac impressiones, huiusmodi enim animæ non dicuntur, eo quia vim & potestatem habeant animatiuam, sed quia sunt in re animata, vt perfectio in perfectibili, & lumen in diaphano actuato. Ex his patet rationalem animam sm̄ Themist. & hos non dare esse, eo quia ipsa sit in re animata, sicut imago ac vita, sed sicut annulus figuras præbet ceræ, & hoc modo dat esse actum, vitam, animationem, perfectionem. Vtrum vero mundi illa anima alio modo rebus animatis possit comparari, vt forma & anima posterius dicendum, nunc sit dictum tantum illam esse animam ac formam animatorum, non ab inanīmādo,

sed a uirtute aīatiua ac formatiua, & in hūc modum oēs Platonici conueniunt. Sed q̄tum hi a ueritate aberrant in ante habito tractatu perspicuum ē, declaratum est. n. aliquid facere ex nihilo non conuenire alicui sub̄ p̄du ctæ, sed proprium est Deo. declaratum est et̄ hmōi p̄ositionem ēt esse contra Aristo. volui aut̄ eam recitare, vt cognoscatur Auer. opinio qm̄ oppositorum improbatio proprium est ratio, vt Aristoteles dicit.

In quo narratur positio aliquorum, quam Auerroi attribuunt. Cap. 8.

CV M qdā magni Auerroistæ vidissent hæc, dixerunt formam aliquam posse vniri alicui corpori dupliciter, vno modo s̄m operationem, altero modo s̄m esse, voco autem vniri s̄m esse q̄vnum alteri est forma intrin̄ alteri vt id habeat esse & nomē ab eo, & non voco esse pro operatione iuxta id viuere viuētibz esse. Voco autem vniri s̄m operationem, q̄n vnum eorum est tanquam instr̄m & organum, alterum vt ars & motor, dicunt igitur op̄ionē esse Auer. vt intellectus vnatur hoī, non tm̄ vt ars & motor instr̄mento & organo, sed s̄m operationem & esse.

Q̄n enim aliqua forma vnitur alicui materiæ, tria est considerare, vt dicunt, vnum prout ipsa forma m̄m constituit in esse prout est forma eius in re, ab informando dicta, quæ dat sp̄m & nomen sibi. Aliud est prout ipsa a m̄ sustentatur prout dependet in esse & conseruari ab illa & operari & reliquis. Tertium est inq̄tum forma est in composito, vtens illo composito in operationibus suis, sicut ars vtitur organo. v.g. forma leonis constituit materiam leonis in specie & noīe leonis. Constituitur & dependet in esse ab illa materia, cuius signū est, qd̄ corpore extincto amplius non est leonis forma. Vtitur etiam illo corpore ad officia ac opera suæ sp̄i.

Dat aut̄ intelligere dist̄onem istam Auer. saltē quantum ad prima duo membra, .i. physicæ auscultationis cōm 63. iquit enim, & quia cœlum caret hoc subiecto, ideo caret forma, quæ sustentetur per hoc subiectum, & fuit necesse, vt forma eius sit liberata ab hoc subiecto: & non habeat constitutionem per corpus cœleste, sed corpus cœleste constituitur per illam, vt scies alibi, in q̄bus verbis dat intelligere aliquam esse formam sub̄m constituens tm̄, vt forma cœli, alia constituens & constituta, et h. c. fuere duo prima membra. Hoc etiam dat intelligere & in 8. illius cōmen. .i. inquit. n. sicut accedit aiabus aialium, quia constituuntur per primum sub̄m, qd̄ mouent, sed illud principium non constituitur per subiectum qd̄ mouetur ab ipso, sed est econuerso. i. q̄ permanentia subiecti est s̄m id, ecce quomodo dat intelligere & prædicta duo. Hoc idem & in capit. 2. de substantia orbis. Et q̄n sic est, aliqua erit forma constituta a subiecto, & id constituens, & eo vtens vt formæ, q̄ sunt corporum virtutes, aliæ quæ con- itunt & vtunt tm̄ vt formæ corporum cœlestium, aliæ quæ vtuntur tm̄ corpore, vt naua respectu nauis, duæ primæ ex dictis constant, tertia autem oibus perspicua relinquitur, nulla autem est constituta tm̄ qm̄ nō esset forma ac sp̄s.

Ex his inquit intellectum esse formam hoīs, quia ip̄m constituit & dat ei speciem & nomen, & quoniam vti eo. non autem est forma s̄m illa tria, cum non constitutur a materia hoīs & tunc s̄m hos patet d̄ria inter Themist. & Auer. s̄m enim Themistium intellectus non est hoīs forma nisi a formatione & virtute formatiua vitæ & a æ secundæ quæ est hoīs aīatio & vita. Secundū autem Auer. intellectus, vt dicunt, est forma corporis nō a formatione sed ab informando id, & ip̄m specificas in d̄ria & noīe. Quod autem hæc intentio sit Auer. ex verbis suis videtur colligi, inquit enim 10. Nichomachie, capite 9. quāuis enim homo paruus sit corpore, & magnitudine. potentia autem & honore superat oīa multum, intendo per potentiam intellectum, hæc

enim potentia dominatrix est super oīa, & conueniens quidem est opinari q̄ existentia cuiuscunq; hoīs inq̄rū homo est per hanc substantiam, quæ nominatur intellectus, cum sit honoratius & melius quod est in eo, & vita p̄portionata huic, ē vita p̄portionata hoī & reliqua. Ecce q̄ apte colligit mens Auer. Rursum in. 3. de a cō. 5. & 36 ait intellm̄ continuari nobis in principio per nām modo hoc ita non esset nisi esset naturalis ac per se forma hoīs. Amplius. 3. metaph. cōm 5. inquit, si fuerit vnus homo maioris humanitatis q̄ alius homo, erit s̄m q̄ forma est in eo in materia. Item & in. 3. de aīa, cōm. 36 dixit intellectus non est separatus a magnitudine. Præterea inquit. 2. physicorum, cōm. 26. consideratio naturalis stat vsq; ad formam hoīs, quæ est vltima forma hoīs. Adhuc in principio tertij de aīa inquit, cū per hanc virtutem quæ est intellectus differt homo ab alijs aīalibus, vt dictum est in multis locis. Vltimo Auer. in magna digressionē q̄nes mouit contra se. d. si vnus esset intellectus, tu esses per esse meum, & ego essem per esse tui, & res præcederet antequam esse, & q̄n tu acquireret aliquid intellectui & ego, & homo esset antequam esset &c si igitur Auer. non supponeret intellectum dare esse quam vim haberent. Et eo maxime cum nullo loco eas absoluit qd̄ significat ip̄sum voluisse intellectum ip̄sum hoī dare esse. Imaginantur igit̄ s̄m Auer. in hoīe duas semianimas, quarum vna tātum constituens dicitur vt rōnalis ac intellectus, altera constituens, constitutaq; erit ergo homo in specie & nomine homo per huiusmodi duas aīas æque primo, diuersarū tm̄ rōnum. Eo autem tempore quo Auer. probabiliter sequebar vt suggerem q̄nes quas inducunt p̄ Auerro. eram cum istis, addens id quod Aristo. in. 2. de aīa dicit vlr. i. omnem aīam esse causam corporis in triplici ḡne causæ. Quomodo ergo intellectus est causa corporis hominis in triplici genere causæ nisi sit forma & vera corporis. Quomodo quidem igitur opinetur Auer. apud hos. & qua differentia ab alijs; ut a Themistio differat his perspicuum est.

In quo ostenditur huiusmodi opinionem esse erroneā, et non esse ad mentem Auer. Cap. 9.

Longo tempore Auer uacavi, & ut dixi hæc opinionem sequebar ad mentem eius, ut suggerem tātum. q. quæ ad ipsum fiebant sed q̄n. cōsideraui uidebatur mihi tandem hanc p̄onem & esse erroneam & contra ueritatem, ad quam impugnandum accipiamus propositiones confessam ab oibus Auerro, sectatoribus ac oibus expositoribus græcis q̄ intellectus materialis potest capi dupliciter, uno modo pro uirtute ac hominis forma, cuius uirtus est cogitare, & particulariter componere, diuidere, ac syllogizare. Secūdo modo pro uirtute rationalis animæ abstractæ, hoc manifestat Auer longo sermone in. 3. cōm. 20. in fine, ubi ostendit hoc itellū hoīem differre a ceteris, amplius ip̄m generari ac corrumpi huiusmodi intellectu et alia multa, hoc non tantum Auer ponit, immo & Themistium in tertio suæ paraphrasos capite 35. in calce, & tu uide uerba eius. Item, Simplicius per totum fere tertium de anima in suo commēto pluribus locis ostendit hominem esse hominem per intellectum materiale generabilem ac corruptibilem, hoc autem melius suo loco dicemus, ac ante habito tractatu in parte diximus, ubi opinionem Auer. diximus esse huiusmodi animam cogitatiuam eē actum primum hominis, quo homo in specie & nomine ponitur, eāq; traduci per semen a patre & a matre.

Tunc propositione hac cōstanti facile erit nobis opinionem eam impugnare. Queramus igitur ab eis uel actuale esse intellectus, qui rationalis anima dicitur est totum esse actuale hoīs, uel hō actuale esse habet circumscripta actualitate intell̄s. Si quidem sc̄dm concedant proculdubio hō erit completus i sp̄e & noīe sine rōna

si anima & intellectu quod falsum esse enuntiat ad illius
 p̄bi intentionem. Si vero concedant esse hoīs esse in-
 tellectuale esse intellectus, quemadmodum esse actuale
 leonis, nihil adest nisi esse suae formae, petamus tunc vl-
 terius vel esse actuale hoīs esse esse actuale cogitativae p̄-
 positae, non obstante q̄ esse hoīs si esset intellectus, vel
 esse hoīs esse diuersum completumq̄ circumscripto esse
 actuali cogitativae. Et s̄m quidem dicere eū impole,
 cogitativa.n. non constitueret hoīem in specie & noīe,
 cuius contrarium nos confessae p̄accepimus. Si vero
 dicatur q̄ ita, tunc primo dabimus vnum esse numero
 esse duo esse specie immo ḡie. Rursum q̄ māle esse, sit
 esse separabile, quae oīa incommoda esse proculdubio
 oēs concedunt. Hae autē dari declaratur, esse.n. actua-
 le hoīs vt cōclusum est eile actuale est intell̄s, & eē actua-
 le cogitativae vt diximus esse actuale hoīs, ergo syllo-
 quasi expositorio, esse actuale cogitativae erit esse actua-
 le intel̄s, quo sit vt n̄ contingens erit. & necessaria, &
 intransmutabilis, quod inconueniens fuit Auer. ad Ale-
 xandrum vt. 3. de aīa, cōm. 36. ecce igitur alterum datū,
 alterum ēt dari constat, qm̄ esse fortis esset duo esse s. in-
 tellectus, & cogitativae, quae specie ḡie et analogia diffe-
 runt, & sic vnum numero erit duo numero, & duo sp̄e
 ac ḡie, et h̄c oīa reputamus impossibilia ac incōmoda.

Amplius si cogitativa & intell̄s constituunt hoīem ī
 diffōne & noīe, vel aēque primo & vltimata constitu-
 tione, vel ordine quodam s̄ cogitativa prius & intell̄s
 posterius, siue econtra. Si quidem aēque primo vlti-
 mata constitutione hoīem in noīe et diffōne constituūt,
 ergo vnius terminati crunt duo vltima ac duo termini
 aēque primo, & quid tibi erit impossibilius. Si qui .n.
 hoc esse commodum, consentiet, poterit sustentari vna
 & eadem numero mā in simul esse duas formas specifi-
 cas & vltimas, vt leonis & hoīs, qd̄ Arist. & Auer cō-
 sultant, maxime in his quae primo dicunt de aīa. cōmen.
 90. 92. 58. 89. et alibi. Si vero ambē ordine recipiant q̄-
 dam. Si illa recepta. v. g. a. posterius autē. b. Tūc petamus
 vel a constituit hoīem in noīe & diffōne vltima consti-
 tutione, vel non. Si quidem ita constituere sentiēt. b. for-
 ma posterius addita erit acc̄ns per id confessum Auer.
 in 1. physicae auscult. cōmē. 69. oē. n. inquit adueniens
 enti in actu est acc̄ns. Si vero. a. non cōstituet hoīem
 in noīe & diffōne vltima constitutione, sed. b. post ad-
 ueniens, ergo prima forma vel erit remissa, vt formae ele-
 mentorum vel erit ḡiica potentialis ad posteriorē, vnū
 .n. s̄b̄m recipere plus vna forma est impole, si fuerint
 eiusdem ordinis, vt 3. coeli cōm. 66 & 1. cap. de substan-
 tia orbis d̄r. Rursum Auer. 3. coeli illo eodem cōmē.
 obiicit Auicē. & habet regulam hanc ex pluribus for-
 mis actu nec itensī, nec remissis vltimis ac specificis, nō
 fit vnum nisi congregatione. Et. 2. de aīa ait, & si mā
 & forma essent in composito existente actu. Tunc com-
 positum non d̄r vnum nisi diceretur vnum in rebus q̄
 sunt s̄m contactum & ligamentum, vt cōm. 7. deduxit.

Ex his sequitur q̄ si intellectus & cogitativa hoīem in
 noīe ac diffōne constituerent, sine dubio homo non eēt
 vnus vera vnitare quod falsum est. Item est Auer. ma-
 xima, oē compositum in ḡie vel specie. vt Auer. demō-
 strat in lib. d. d. disputatione secunda sol. tertij, qd̄ etiam
 accipit. 1. 2. metaphy. cōm. 39. dum ait. omne compositum
 nouum sed rationalis aīa apud ipsum innouari nō
 potest. Praeterea forma vltis per essentiam, nec recipi-
 tur, nec prompta est recipi in corpore vel virtute corpo-
 rali. s̄m esse, quod manifestum est de vlti per participa-
 tionem, vt vltē materiale, lapis enim vlti acceptus in nul-
 lo subiecto recipitur propter gradum suae vniuersalita-
 tis & quanto magis de vniuersali per essentiam. Sed
 intellectus est vniuersalis per essentiam, cum sit s̄m suā
 essentiam sine materia praesentia materiae conditionibus
 materiae ac gradu materiae, s̄m doctrinam Auer. ergo
 non potest recipi in altero, nec alterum in eo, videtur
 ergo mihi pace eorum dixerim intellectum nullo mo-

do s̄m esse recipi in homine s̄m doctrinam Auer. qd̄
 etiam omnes expositores latini de opinione illius senti-
 re videntur quos enarrare superfluum reputo. Quod
 quidem igitur est dicendum de mente Auer. nūc patet.

In quo narratur quomodo erit forma hominis
 secundum Auerroim. Cap. 10.

R Emanet modo declarare quomodo intell̄s hoī
 comparatur, cum nec s̄m primum, nec s̄m secū-
 dum modum formae ei comparatur, illud igitur
 qd̄ primo aspectu videtur est q̄ intellectus non est for-
 ma oibus modis, sicut intelligentia orbis, qm̄ intelligen-
 tia vnitur corpori caelesti primitus ante dimensiones in
 actu, & dico primo s̄m nām & non tempus, ut Auer.
 inquit, est. n. intelligentia causa & principium oīum ac-
 cidentium orbis, intell̄s autē non primo s̄m causam vnif
 corpori humano: ante. s. dimensiones hoīs qm̄ dimē-
 nes non sunt finaliter ac principaliter pp̄ hoīs intellectū,
 vt illa. s. possit operari sua propria operatione per hoīs
 dimensiones, quemadmodum dimensiones orbis fina-
 liter sunt ad intelligentiam, vt ipsa possit mouere corpus
 caeleste, sine qua orbis moueri non posset, verum quia
 dimensiones in hoīe sunt propter cogitativa, vt. s. cogi-
 tativa exerceat opera sua, quae proculdubio exerceri nō
 possunt sine dimensione, ideo quemadmodum cogita-
 tiva intellectum praecedit in hoīe, sic & accidentia cogi-
 tativae. s. dimensiones prius sunt in hoīe, non quidem
 tanq̄ dispōnes propositae ad intellectum recipiendum,
 sic enim intellectus esset quantus & diuisibilis, oīs enim
 forma substantialis recepta in subiecto quanto, dispōne
 ordinata ad receptum, est diuisibilis s̄m doctrinā istius.

Ex his licet eligere q̄ si intelligentia recipitur in corpo-
 re caelesti dimensione mediāte erit forma diuisibilis s̄m
 istum, qm̄ si dimensio praecedit intelligentiam in orbe
 cum non possit praecedere tanq̄ sequens aliam coeli for-
 mam, quae & intelligentiam praecesserit, sequitur vt sim-
 pliciter dimensio praecessisset propter receptionem intel-
 ligentiae, & sic intelligentia fuisset forma particularis di-
 uisibilis, hoc autem s̄m istum non sequitur de intellectu
 qm̄ licet hoī assistet propter dimensiones qm̄ illa dimē-
 sio propter receptionem intellectus non praecedit, sed
 vt sequens cogitativam, ideo intellectus non redditur
 partibilis ac diuisibilis. Quod si dicas intellectum nō
 posse sine c̄titate operari, qm̄ non sine phātasmate, qd̄
 est c̄tum, & per consequens in operatiōe sua exigit c̄ti-
 tate ac dimensione, diceret ipse illam necessitatem eē ex
 parte cogitativae, quae non potest ei ministrare nisi per
 c̄titate, cum sit virtus in corpore, licet hoc aliter ad
 tempus dissoluetur. Vterius q̄ intellectus non sit in
 hoīe, quemadmodum intelligentia in orbe, alio declara-
 tur commodo intelligentia. n. s̄m opinionem huius nō
 tm̄ agens est operationum ac orbis motuum, verum et
 forma orbis, dicta forma a virtute formatiua. quoniam
 intelligentia causa est esse orbis & permanentiae eius, vt
 suo loco forte dicam, sed intellectus nec forma est hoīs
 a formatione, nec ab informatiōe vt statim declarabit̄.

Debes ergo primo scire, q̄ homo, ut quoddam ē ge-
 nerabile & corruptibile in p̄nto suae, in specie ac noīe
 & diffōne apud Auer. est compositum mistum ex qua-
 tuor formis elementorum tanq̄ dispōnibus, & cogitati-
 ua humana quae ponit ipsum in ḡie diffōne ac nomine,
 hac enim cogitativa homo vere generatur, corrumpit̄,
 diffinitur, differt & c. et sic est tanq̄ orbis perfectus & cō-
 pletus in specie sua ac diffinitione. Secundo debes sci-
 re q̄ intellectus s̄m istum, nec vnitur materiae hominis,
 nec for̄a hominis, nec alicui parti hominis, cum sit una
 perfecta substantia infima in ordine intelligentiarum,
 secundaria intentione ens propter nos primaria operas
 pp̄ se. ē. n. nexus hoīum una sphaera undecima comple-
 ta, cuius quodlibet indiuiduum est pars, cui sphaera con-
 tinuabitur intelligentia illa s̄m istum ad modū d̄m. Ex

his ergo dicit ipse intellectum continuari homini primo modo accepto secundum operationem, hoc vero secundum ipsum sic declarari potest ex modo quo ununtur aliqua secundum esse, in unione igitur secundum esse tria consideranda sunt, primum est, prout unibilia in actu essentiali ac presentia sunt unum simpliciter, adeo quod esse actuale materiae omnibus modis est esse actuale formae, v. g. esse actuale materiae ignis omnibus modis est esse actuale igneitate nec esse actuale formae est diversum ab esse materiae, eo quia de seipso unitatis non fit nisi ex eis quorum unum est materia, & per se potentia, alterum actus & per se forma, & hunc modum essendi actu dedit tibi Averroes. 3. caeli commentum 29 & 3. physicorum, commentum 65. & intulit. 2. physicorum, commentum 12. si materia esset sine forma, quod non esset in actu, quoniam actuale esse non est nisi formae, vel habetis formam. Sunt igitur unum in esse ea quorum esse actuale unum & idem omnibus modis est, & hoc quia partes eadem actualitate actuantur. licet non eodem modo, quoniam forma est in actu per essentiam, ipsum autem compositum & materiae participatione formae, compositum. n. existit ad se per formam, et si forma subsistat per compositum forma. n. non alteri inhaeret, nec est quid alterius nisi per compositum: compositum autem habet nomen et diffinitionem per formam, ut colligitur ex verbis eius 7. & 8. meta. commentum 7. & in. 2. de anima. commentum 7. & 2. physicorum commentum 4.

Nec te conturbet hoc quod forma sit pars, quoniam licet sit pars subsistentis, est totum in esse & essentia secundum perfectionem & eminentiam, primum ergo considerandum in unione formae ad materiam hoc est. scilicet prout illa unione redduntur unibilia unum in esse & actualitate secundum est, prout forma una ac eadem potentialitate est in potentia & forma, omnis enim forma recepta in materia redditur una numero potentialis, una numero potestate, per quod formae liberatae a materia sunt puri actus, ut 9. meta commentum 2. Averroes dicit, erit ergo materia primo & per se potentialis per essentiam & naturam, forma autem erit potentialis participatione & per accens ratione materiae, haec igitur duo sunt consideranda prout forma constituit materiam in uno numero esse actuali, & materia formam in uno numero esse potentiali. Tertium erit, quoniam forma est actus per essentiam, erit operans per essentiam, compositum erit respectu formae in actu participatione & per accens, & idem ad formam, quasi materia & organum, & sic in continuatione formae ad materiam est tertium. scilicet unio, qualis est artis ad organum, & motoris ad motum, & instrumenti qualis est artificis ad martellum, est autem haec unio quoniam operatio est una numero utriusque primo ac per se, quemadmodum esse erat primo totius & per accens erat partium, sic primo operatio erit primo artis & organi in illius colligati, & per accens partium organi. scilicet ut materiae & instrumenti, artis ut motoris & agentis. Si igitur dabitur aliqua forma, quae cum materia non uniat in esse uno primo, & per se actuali, nec in esse potentiali, sed in esse operatio, quale est esse artis et instrumenti, hic modus unionis erit intellectus & hominis secundum Averroem intellectus. n. non unitur homini dando ei spiritum nomen ac diffinitionem nec homo unitur intellectui dando esse potentiale sibi & ununtur, relinquuntur ea uniri 3. modo unionis prout intellectus est tanquam ars, homo, tanquam martellus intellectus quidem motor, homo vero motum quoddam, intellectus utens, homo usus ac operatus. Resecatis ergo primis duobus quae in colligatione sunt formae ad materiam, intellectus forma erit corporis humani, secundum tertiam dispositionem, ergo intelligere, et vltima omnis operatio erit totius primo sed intellectus ut motoris ac artis, & hominis ut organi ac moti, quemadmodum sanum esse, est corpore & est sanitate ut Aristoteles dicit & hunc modum unitatis sentit Simplicius in diffinitione animae, inquit enim quod cum Aristoteles dicit anima est actus corporis &c. non intelligit actum tantum illum qui dat spiritum & nomen, sed actum intelligit utentem, & sic rationalis anima inquit actus est corporis utens quidem corpore, ut virtus & ars organo & instrumento, diffinitio (inquit igitur de anima) est analogica, & non unius rationis omnibus. Quo quidem igitur modo intellectus sit hominis forma secundum Averroem, & quo modo non, Amplius

qua unione colligantur, et qua non, ex his perspicuum est.

Dissolvens. q. contra Averroem pro maiori

eius declaratione. Cap. 11.

EX hiis modo dictis, licet colligere differentiam inter Averroem et Themistoclem declaratum est enim secundum Themistoclem intellectum esse animam ac formam hominis, non quidem ab informando ac inanimando, sed a formatione ac animatione, & sic secundum eum non tantum utens est corpore, verum ipsi esse & vitam praebens, quod Averroes ex modo dictis non sentit, declaratum est enim intellectum esse unitum homini, ut utens eo, ac ars instrumento.

Verum & opinioni Averroem non parvae adsunt, quae quae prima & laboriosa est, quo nam modo ratio ac intellectus forma erit hominis, sic ars & motor erit comparatione hominis.

Debes ergo scire quatuor esse consideranda in unione formae ad materiam, primum est in quantum forma actus est materiae, quo spiritum nomen ac diffinitionem materiae vendicat, ut dictum est. secundo modo in quantum est perfectio materiae, eo quia materia se sola operatione caret, redditur autem operatio illa. Tertio modo consideranda est fixio quae fixae & permanentiter unitur materiae, primo respectu forma de actus secundo de perfectio, tertio de anima ac motor. Quarto modo prout ipsa se sola perfecta est, atque unitur materia in sui officio & sic de ars, & utens, primo respectu materiae de materia secundo de perfectibile, tertio de instrumentum, quarto de organum ac instrumentum.

Ex his dico quod intellectus respectu hominis secundum eum non de actus primo modo, nec forma primo modo ac primo respectu, nec tertio respectu, quoniam non fixae unitur, sed secundo ac quarto respectibus est. n. intellectus perfectio, prout est exordium ac principium operationis, et eo respectu homo de perfectibile ac suppositus intellectui.

Amplius est ars & motor utens, & eo respectu homo de organum ac vsum (ut ita loquar) quatuor igitur entibus respectibus forma materiae comparata intellectus respectu hominis duobus tantum proprie ac commode de dixi autem primo (intellectum esse perfectionem hominis primam) quoniam perfectum in tantum de in quantum operans vel potens operari, ut peripatetici credunt, & quia homo operatur intellectu, sicut malleus arte, & sicut equus equitante, inde intellectus prima fuit hominis perfectio, quare & eo respectu homo de perfectibile de respectu intellectus. Dixi etiam (intellectum non fixe & permanentiter uniri) per quod anima non de, quod homo quoddam est materiale in continuo fluxu, ideo non his hominibus quibus intellectus continuus erat olim nunc & continuus erit, si qua ergo permanentia erit respectu speciei erit, respectu individui non, & hoc respectu homo non de subiectum intellectus sed orbis intelligenti de. dicitur subiectum, quia fixae recipit illam ut Averroes dicit. 2. cap. de subiecto orbis, & in 8. meta commentum 12 de vero (intellectum esse, ut ars hominis) quoniam in operatione intellectiva non concurrat homo, ut agens nec ut subiectum sed ut id quo homo fit intelligens, secundum modum ad tempus exponendum. Quot quidem respectibus intellectus forma possit dici hominis: & quot non, his manifestum est. Amplius quot respectibus intelligentia dicitur forma orbis, & quot non, eisdem sic palam. Ex his peccatum patet Ioan. Landun qui credit intellectum omnibus modis comparari homini, sicut intelligentia orbis patet enim his, quomodo quibusdam sic, quibusdam non. Verum adhuc mens mouetur, cum enim haec declaratum sit intellectum formam esse secundum duos respectus formae ut. scilicet est hominis perfectio, & ut homine unitur, dices ne intellectum formam esse hominis eiusdem rationis cum formis eductis de materiae facultate, quemadmodum anima dicitur non nisi equivoce. Et huic facile Averroes responderet. Dicendo quod forma considerari potest in ratione meta scilicet in ratione actus & perfectionis absolute, & in ratione philosophica ac naturali. v. g. ut est forma motu ac transmutatione acquisibilis. Ac perinde materia scilicet & potest considerari in ratione metaphysica. ut scilicet potentia est ac perfectibilis

ctibilis, et in rōne p̄blica ac naturali. In quātū est motu p̄fectibilis, quo fit si intellectus ac hō in rōne p̄blica cōsideretur alteri rōnis sunt a forā ac mā gnabiliū. In rōne verū meta, forte sunt uni rōnis, igneitas. n. in rōne actus & perfectionis respectu suæ m̄æ, ita est unius rōnis meta. sicut intellectus respectu hoīs: pōt ergo intellectus dici forma eiusdē rationis hominis tantū meta. non autem naturaliter.

In quo soluitur sc̄da. q. in op̄ione Auer. Cap. 12.

DEcurrit homo in sp̄e & noīe hoīs ab instāti. quo forma cogitativa in materia spermatica inducitur: s̄m Auerroīm usq; ad primū instans esse cadaueris p̄pterea ualde quæsitum erat in hac op̄ione, an intellectus cōtinuetur respectibus illis hoī pro toto decursu suæ uitæ. s̄. eo instāti quo cogitativa unitur materiæ, an q̄nq; quidem sic q̄nq; vero non. Hanc quidē q̄onem forte sine aliorum præiudicio sic Auer. absolueret q̄ nuncq; intellectus est forma hominis, nisi quando indistans est ab eo, ac ei præsens præsentia & indistans maiori q̄ sit præsentia & indistans formæ materialis ad materiā s̄m eum: est aut intellectus præsens & indistans homini: q̄n continuatur in operatione: s̄. n. separata nō alio fit præsens ac indistans ab alio, nisi q̄n operatione cōtinuat illi, cōtinuat autē operatione, q̄n intellectus est tanq; ars utens homine pro sui opere, hō aut tanq; organum ac instm̄ intellectus ad id, & quia oē tale nunc & prius non, non reddetur tale nisi mutatiōe facta in eo uel in altero, uel intrinseco, ut Auer. inquit in. 8. physice auscultationis. ergo cū hō fiat instm̄ intellectus nunc, ubi prius non erat mutatiōe oportet adesse uel intellectui, quod minime cōuenit. cū s̄. n. separata intransmutabilis & immobilis, uel extrinseco ab intellectu, & homine, & id nec uidetur esse. Vel homini, et hoc dicere oportet, quando ergo homo aliter se habet nunc q̄ prius tūc reddetur organum intellectus, ista aut alietas ac uariatio esse non potest, ut declarabitur, nisi quādo cogitat nunc & prius non indiuidua & singularia quæ potentia sunt ulia adeo q̄ cogitativa plus in singularium cognitione uersatur plus intellectus, & plus homini ut ars ac motor continuabitur. Ex his ergo licet accipere tunc intellectum homini uniri, quando cogitativa circa singularia omnia uel plura considerat, opus ergo est uidere in sol. q. an cogitativa in primo instanti suæ permanentie in materia considerat aliqua singularia: an non, q̄m si considerat proculdubio intellectus continuabitur ut ars & motor illi: si vero non, non. Et quando sic est possumus dicere in quæstiois sol. duos modos: dicemus itaq; primo apud eum cōplexum apud omnes esse duorum generum, unū quidem, cuius significata terminorum omnibus uel pluribus sensibus, & inuicem non contradicentibus percipiuntur, sicut hoc significatum hoc ens est hoc ens, hoc ens nō est non ens, & h̄mōi. Alterū est cuius terminorum significata, nec oibus, nec pluribus & si pluribus forte contradicentibus cognoscuntur, ut hic magnes trahit id ferrum, est enim ibi experientia longa, & per multos sensus, dicemus tunc ergo q̄ ita primo cum hō est in nomine ac definitione hominis, sentit per quinque sensus uel plures quā tres & c. entis indiuidui, & eo instanti cogitativa nata erit cogitare id, & hoc patet, qui n. ens non sentit n. hil prorsus sentit, potest ergo cogitare tunc entis indiuiduum, cū sensus omnes uel plures id sentiant sine contradictione inuicem, & q̄n cogitativa sic cognoscit, etiam tūc sentit hoc cōplexū, hoc ens est hoc ens, & hoc ens non est non ens, cum ex sensibus habeant significatum illius, licet non sentiat propōnem illam arte & studio ac labore, sed concordia oium sensuum uel plurium sine contradictione. Significatum autem complexi secundi generis nō sentit: cū sensus oēs uel plures non concordantur, & ideo cogitativa indiuiduū magnetis nec ferri cogitat, nec id cōplexū formare potest, cū sensus q̄nq; uel multi nō concordent, quādo ergo cōplexū id debet habere necesse est primum sensum idē frequenter sentiat, tunc enim fit cognitio quasi experimētalis illius, his ergo sic expositis dicemus, q̄ q̄a

in primo instanti cognitiuæ, ipsa q̄nq; sensibus accepit in diuiduū entis & inde formauit propōnem quasi per naturam, tunc in principio est perfectæ organū intellectus, cū habeat oēm dispositionē qua intellectus cōtinuetur ut ars ac motor, quia enim intellectus semper ule ens & omnia ulia nouit, æterno tpe, s̄m istum & cognitiua in eo primo instanti indiuiduū entis a sensibus accepit, & seip̄a id cōplexum particulare formauit, ideo intellectus sub rōne qua nouit ule ens unitur ei, & sic fit utēs eo sic disposito, & unū in operatione, & per q̄ns præsens ac indistans ab illo, & sic formatus, eis rationibus formæ quas diximus. Sed quia cognitiua cōplexa sc̄di gn̄is non accepit in principio ideo intellectus non unitur ei nisi s̄m ulia prima, ex quibus fiunt primæ propositiones in reliquis autem unitur ad tempus ut longo ac magno exercitio. Et ex his inferemus prima principia esse naturaliter habita a nobis: quemadmodum Auer tradit i. 2. met. 1. com. & 3. de anima com. 56. reliq; uero propositiones ex studio ac arte acquisite, q̄m (ut dictum est) nullo alia primæ propositiones acgruntur nisi sensibus, sed sensus sunt nobis naturales. ergo prima principia natura nostra acquiruntur, quia uero alia non tantum sensu, sed frequenti actione sensitua acquiruntur, quæ frequens acceptio non uidetur esse nisi ex arte ideo nō natura acquiruntur sed arte. Secundo inferemus, quomodo Platonis ambiguitas quam in menone induxit probans scire esse reminisci nihil est, quoniam illa principia sunt nobis acquisita ex extrinseco, quia ex sensibus, licet non sentiamus aliquod extrinsecum nos intrare, cum intrent concordia omnium. Nec te conturbet argumentum antiquum. d. q. hoc dato intellectus posset continuari sic, nō tantum homini, sed leoni, cum etiam leo & indiuiduum entis, & alia consideret. Quoniam & si leo consideret entis indiuiduum, consideratio tamen illa alterius est speciei a nostra cogitatione, circa indiuiduum entis, ut Auer. inquit in tertio commento. 20. modo intellectus non est natus uniri cuiuscūq; organo cogitanti sed cogitanti cogitatione unius rationis cum cogitatione humana. Adhuc cogitativa proprie bruti cogitat indiuiduum entis & aliorum ordine facto ad bonum utile, sed cogitatione facta in homine, fit ordo ad speculabile, ut suo loco dicemus, & diximus in commento nostro secundi de anima. Tertio inferemus intellectum quandoque uniri nobis per naturam, ut quādo unitur in principio ex solis sensibus (ut dictum est) quando ex tempore & arte, ut quando uniri ratione propositionum in tempore acquiruntur, & sic uerificatur sermo eius in multis locis hic igitur est primus modus, quo quæstio proposita absolui potest. Potest etiam fingi secundum eum alter modus, ut dicat intellectum uniri tripliciter homini, quandoque quidem potentia quandoque quidem actu, quandoque uero habitu, et dicemus tunc q̄ in primo instanti quo cogitativa in materia fit intellectus non unitur ei nisi potentia, cum tunc nō utatur homine pro cognitione alicuius rei, sed potest uti quæadmodū se h̄ respectu pueri. Post modū q̄n cogitativa uigorata erit app̄hēdēs. s̄. indiuiduū p̄p̄riū sp̄ei, ac sub eo gradu quo differt ab apprehēsiōe brutali, tunc intellectus actu cōtinuat ut motor ac ars, erit ergo cōtinuatio intellectus, q̄nq; & q̄nq;. Tūc aut habitu cōtinuat, q̄n fuit actu cōtinuus & cessauit a munere sui opis, quæadmodū cōtinuus est sapiēti dum dormit. Q̄n quidē hoī intellectus cōtinuus, & quando nō, ex his licet fidem accipere.

In quo dissoluitur tertia. q. in opinione

Auerrois. Cap. 13.

TRaditum est in his quæ sc̄do sunt dicta de aia, omnem animam esse causam sui corporis tribus generibus causarū, et licet nihil de rōnali dixit, t̄n id etiā de rationali uoluit intelligere, & ideo quæsitum olim fuit an rationalis anima causa sit hoīs, ut forma finis & agēs q̄ aut sit causa ut forma, & quonā modo iam manifestū modo est, id aut quod dignū est quæstione est, an ut finis & agēs causa sit hoīs dat enim prima nostra cognitio q̄

Suel. de intel.

D

Intell's nō sit finis hoīs, quo nō acquiratur homini ex opere eius, sicut acquiritur aurum, ac bona: & ul' sicut forma acquir' materiae. Sed hanc qōnem, primo de fine absolueret Auer. vt com. 37. colligit scđi de aīa d finem esse duobus modis. s. quo, & qui, voco aut' finē quo vt Simplicius inquit sanitatē, est enim sanitas forma qua sanum dicitur aīal, ergo est id quo voco aut' finem qui sanū esse aīal, hoc enim est id quod finis est totius operationis medicinae, & non id quo rationalis ergo aīa hoī cōparata finis erit quo, finis aut' grā cuius ac qui est esse diuinū habitū ab hoīe per ipsum intellm, hō enim intellectu esse habet diuinum, ergo finis qui est esse diuinū, finis quo est intellectus. qūo ergo intell's sit finis hoīs his patet, & argm quidē verū dixit. s. intellm non esse finem hoīs, sicut bona ac thesaurum, qm̄ bona, & thesaurus auaro fines sunt qui, & nō quibus, licet liberali sint fines quibus, sit in proposito intell's est finis quo, sed esse diuinū ac nobile est finis qui & gratia cuius. Sed quonā mō possit dici agens respectu hoīs multum laboriosum est. Si. n. agēs esset: tūc idē hoīs corpus esset a duob' agētibus. & sic nō esset vn' numero, vt Auer. inquit in. 7. meta com. 31. esset. n. hō ab hoīe, & ab intell'a illa. Amplius quonā mō apud Auer. aeternū & imobile causat nouum. Rursum si intell's causa esset hoīs agens, tunc hoīem intelligeret per eius essentia, quēadmodum intell'a orbis intelligit hęc prout est causa eorū. Sed vī oīno hmōi intellm cām esse hoīs vt agens: qm̄ vt Auer. inqt in lib. destructio destructi. disput. tertia in sol. decimoctauī, in separatis a materia, idem est finis & agēs, qđ Auer. 12. met. com. 36. & 55. resumpsit.

Si ergo intell's est forma hoīs finisq; cur nō erit agens q; si Them. sequimur facilis est sol. inquit. n. rōnalem illā animam vitam ac aīationem influere hoī, & sic sine dubio agens est hoīs. Dicendū igit' s'm istum phm intellm non esse agens hoīem, quia ipsum ex nihilo creat vel quia ipsi aīam ac vitam praebeuit, vt Them. dicit nec agens, qā ipsum generat ex potentia scilicet in actū ducens ipm erit ergo agens equiuocū, qđ sic exponi potest ex dictis ab Auer. in lib. destructio destructiōnū in solone noni ac decimi dubii, q; rerū quaedā sunt, quarū esse & vita cōsistit in motibus ac operationibus, quēadmodū est orbis celestis, esse enim eius in motu consistit, cessatio enim orbis a motu mors ac eius est corruptio quaedā quarum esse in motu & opere nō cōsistit, & hoc mō sunt res physicae ac trāsmutabiles, esse enim ignis non est in actuali calefactione nec esse aquae in actuali frigectione. Secundo debes scire in homine duo esse consideranda. s. ordo partū virtutum & operum, & eius substantia tota in praedicamento substantiae existens, dicam ergo rationalem aīam tripliciter posse considerari, vno modo s'm intellm agentē posterius exponendū: scđo mō s'm intellectū polem. Tercio s'm totum esse ex vtroq; dicerem ergo q; si anima rationalis refertur ad possibilem intellectum forma est hominis eo modo quo diximus tanto tempore. Si refertur ad agentem, erit agens respectu hominis, per regulā Auer. quē cōsistit in duobus syllis. Primus omne dans alicui motum ac opus sine quibus id esse non potest est verum agens illius, quod enim est causa operationum, & motuum, est causa esse illius, cuius esse consistit in motu. Sed intellectus vel anima s'm intellectum agentem est causa effectiua operis intellectus, in cuius esse consistit esse hominis, dat enim homini intelligere, ergo erit causa esse hominis. Secundus omne dans vnitatem compositionē & ordinem alicui cōposito, per quod id cōpositum est, est verū agens illius cōpositi sed intellectus agens dat hoī vnitatem cōpositionē & ordinem essentialē. ergo erit verū agens hoīs. Ex his patet quonam mō intell's est agens respectu hoīs. Si vero anima rōnalis tota cōsideretur tūc erit respectu hoīs finis quo tota enim rationali anima hō esse participat diuinū, vt alias dicam. Quo quidē igitur modo rōnalis aīa sit causa hominis, vt forma, quo etiam vt finis, & quonā modo vt agens his patet. Quae vero obiiciebant facile solunt, primo nāq; inconuenit idē ha-

bere duo agētia genere ac rōne, immo analogia diuersa. Scđm etiam nihil est qm̄ totus orbis humanus aeternus est, & factū quoddā antiquum, hic vero hō nouiter, verū hic hō per accidens ab intell'a hominis debet eo gñe dependere. Nec incōmodum est nouū per accidēs ab aeterno effluere s'm peripateticos. Tertium etiam patet intellectus enim agens non tm̄ hominem intelligit per essentiam, immo & omnes res materiales, cum sit causa forte omnium s'm Auerroim, vt posterius dicam.

In quo soluantur vltimē. q. duae contra Auerroim et rationes oppositae partis. Cap. 14.

Valde dubium fuit apud Auerroim primo an intellectus simul & eodem dicatur respectu aīa & intell's. Postea an intellectus sit vltis an particularis s'm ipsum. Et primam quidē. q. soluit Auer. in prima disputatione libri d. destructiōnū in vltimo illius vbi voluit intellm & animam valde differre, dicitur enim intell's inquantū a corpore soluitur, tam s'm esse q; s'm habitudinem. Sed qm̄ anima dicitur ab ipsa animatiōe vel inanimatiōe, ideo respectum dicit ad corpus. Si igitur intellectus absolute consideratur, ut nullus magnitudinis actus est, vero nomine intellectus dicitur. Si vero consideratur respectu illius cui vita est aliquo genere vite, sic anima dicitur, verum respectus illae non accidit intellectui, sed corpori, qm̄ quemadmodum deus dicitur agens nouū respectu existente in effectu, sic intellectus dicitur anima respectu ente in homine. Amplius quemadmodū colūna efficitur dextra: modo sinistra respectu accidente animali non ei, sic & intellectus anima dicitur hominis respectu accidente homini. Sed dices quid nam est ille respectus, & quid fundamentum illius, & quid subiectum respectus Auerro. diceret q; respectus ille est quaedam habitudo de nominans intellectum animam subiectiuae existens in homine. Amplius ad hoc q; dicitur intellectus anima consideranda quatuor sunt scilicet subiectum illius habitudinis, & homo est fundamentum & sunt phantasmata, nō enim adest illa habitudo intellectu: nisi cognitiue praesentia sint phantasmata actu (vt dictum est) ergo phantasmata sunt quo vel quibus inest: & terminus talis respectus ac habitudinis, & est intellectus sic denominatus, scilicet anima & ipse respectus quo intellectus dicitur anima hominis. Sed dices quaecunque in potentia sunt vnibilia indigent aliquo agente extrahente ea de potentia vnibilibus ad actu unita secundum fundamentum Auerrois.

Quaecunque enim uniri possunt uniantur vel potentia passiuā vel actiuā, & quomodocūq; necesse est agens faciens ea unita, ut primo cœli commento. 124. dicit Auerrois. Auer. absoluit intellectum non esse possibilem uniri ut potentia actiuā nec passiuā, sed potentia intellectus est in motore, ut sit utens instrumento, & potentia, qua homo potest uniri, non est passiuā ac naturae, sed in re, vt fiat instrumentum, unio ergo intellectus ad hominem est unio artis ad organum ac utentis ad usum (ut ita loquar) & talis species unionis non eget ad hoc ut fiat, actu alio nisi extremis & fundamentis & subiecto, ut patet in relationibus, tu aut' uide finem primae disputationis praedictae & cōmentum meū. Sed utrū hęc natura intell's vltis sit an particularis optima est quaestio debes ergo scire scđm hos ulē & abstractū fere idem esse, est autem abstractum qnq; a materia solū, ut intentio coloris in medio ac organo, quādoq; a materia & eius praesentia, ut intentio coloris exns in phantasia, qnq; a materia praesentia materiae conditionibus māae, ut quādo est intentio coloris in uirtute cogitatiua, qnq; abstractio est a materia praesentia māae cōditionibus māae ac singularitate et gradu materiae ut vltia actu intellecta ab intellectu possibili, lumine intellectus agentis. Et eiusmodi abstractum ultimo mō est duplex, quoddā tale per essentia, ut intelligentiae mouentes orbis, sunt enim abstractae a materia praesentia materiae cōditionibus māae gradu materiae, & per essentiam, cum non reductione alterius sint tales, sed propriis naturis, ut manifestum

manifestū est. Quoddā autē participatiōe, et sic sunt vltia mīlia, hęc n. s̄m rem actu sunt singularia ac indiuidua, et potentia, vltia: sunt autē vltia participatiōe luminis intelle ctus agētis, vt post dicam. Ex his sol. q̄ perspicua est in tellectus enim est vltis per essentiam, cū abstrahat a mate ria præsentiā mā cōditionibus materiæ: & gradu mate riæ & hoc nō participatiōe alicuius, sed propria eius nā vt posterius melius dicef̄ s̄m istum, & hanc sol. non tm̄ Auer. sequitur, immo Abubacher, & alii plures. Ex his pater q̄o rōnalis aīa sit abstracta a corpore s̄m istum, & q̄ōnes multæ in declaratiōe huius viri sunt solutæ, et q̄o dicaf̄ vltis. Reliquū est, vt argumenta pro opposita parte soluantur, deinde ad rōnes huius viri ueniamus. Ad pri mam itaq; auctoritatē constat: q̄o intell̄s est cā hoīs: vt agens: forma, & finis: & ideo potest dici existentia homi nis propter intell̄m, vel forte loquitur ibi vulgariter, vt Arist. facit sæpe. Ad secundā patet, q̄o intell̄s continua tur per naturam respectu primorū principiorū in primo instanti vitæ. Id etiā septimi metaphy. absolutum est, qm̄ homo in habendo intell̄m se habet s̄m magis & minus, ut diximus. aliqui enim parum intellectus habent, vt pue ri, aliqui plus ut sapiens, aliqui totum, ut sœlix. Etiam quando dixit intellectum non esse separatum a magnitu dine loquitur de eo vt anima est, qm̄ vt sic respectum illū includit quo aīa dicif̄ hominis. Id etiam sc̄di physicorū nihil facit, cum loquatur ibi de cognitiua, vt perspicuum est. Id etiam quod dictum est hominem differre intellū a cunctis aīalibus, non intelligendū est de dīa sumpta a parte essentiali, sed a perfectiōe extrinseca, differentia. n. essentialis hominis sumitur cognitiua, vt posterius dicef̄. Vltimū nihil prorsus valet. Auerrois. n. illas cōsequētias fecit tanq; famosas, & q̄ soluerit illas, patet in eo cōmen to, si bene consideretur. Quomodo igitur rationalis ani ma nobis comparetur, & qua vnione vniatur, & q̄o sit forma finis & agēs, & quo tpe cōtinuat, & an idē sit aīa: & intell̄s, & an vltis sit, vel pticularis, hęc & tāta dicta sunt.

In quo inducuntur motiua pro positione Auer

rois meliora quæ possunt. Cap. 15.

M Vltia ab antiqs ac modernis posita sunt argumē ta p̄ cōfirmatione huius opionis, ideo ne uidea mur ea timef̄ expedit exponere oīa illa et addef̄ argumēta, quæ nos olim cōsueti sumus facere p̄ cōfirma tione pōnis inducte: deinde nō more debilitabimus fun damenta oīa p̄ eo inducta. Et id qd̄ primo aspectu ex dictis huius hoīs oportet accipere cōfesse est: oēm formā in materia existentē, dantē illi speciē diffōnem ac nomen, esse eductā de potentia materiæ vigore agentis, & iō s̄m eum inter abstractū & materiale nō datur mediū, oīs igit̄ forma uel est educta de potētia materiæ gn̄abilis et corru ptibilis, vel æterna a parte ante & post a materia s̄m esse separata, idem enim apud eum est esse formę simplr̄ & eē eius in materia, sicut idē simplr̄ est esse materiæ, & eē ma teriæ cū forma, ut alias diximus. Si qua ergo forma erit, quæ sit simpliciter sine materiæ dependentia, hęc simplr̄ erit abstracta a materia, q̄ igitur huius gn̄is sit rōnalis aīa simpliciter s̄m esse separata a materia, non dans hoī spēm nomen ac diffōnem: & hoc si p̄ hoīem intelligas aīal collī gatū ex materia & cogitatiua p̄baf̄. Si. n. rōnalis aīa eēt in materia ut spēs & perfectio, tunc genita fuisset ac interi tura s̄m corporis dissipatiōe, cuius oppositū docuimus in ante habito tractatu longo sermone. Ioan. Iandunus in q̄ōnibus tertii, qui sine dubio hunc errorem uisus est sape re, fingens arguere ad Alex. dirigīt sermonē suum cōtra nos, & deducit illā consequentiā fortioribus argumentis quibus valuīt, arguit igitur Omnis forma, quæ ad sui exi stentiam in materia requirit determinatas dispōnes cor rumpitur illis corruptis. Sed ratiōnalis aīa si dat esse & spe ciē nomen ac diffinitionē hoī requirit determinatas dispō nes & proprias pro sui esse in materia: vt Arist. inquit in his quæ contra antiquos ait. 2. de anima ergo rōnalis aīa erit generabilis ac dissipabilis. Amplius arguit, si rōna

lis anima humano corpori vnitur s̄m esse & perfectiōe specificam quærit de esse vnito, aut est ipsamet suba aīa: aut quoddā accēs. Siquidē essentia ac aīa rationalis sub stantia, tunc cum rationalis anima unita non erit amplius & ipsa nihil erit. Si vero accidens animæ dicatur, aut pro prium aut separabile ac cōe, si inseparabile, ac proprium, tunc remanente suba animæ post mortē remaneret vnio.

Si uero unio separabile est animæ accidens tunc rationa lis anima hominem constituet in esse substantiali specifico & vltimo s̄m accidens separabile, quod incōmodū repu tat. Rursum id cuius omnia principia cōstitutiuā essen tialia remanent essentialiter ac per se manet, sed in morte hoīs omnia principia constitutiua essentialiter eius manēt quoniam forma manet materia manet, & nihil corrup tur nisi unio, quæ est accidens separabile animæ & ma teriæ, ergo adhuc homo remanet essentialiter, & quantū est simpliciter. Adhuc cessante ratione essendi alicuius id amplius nō est, sed ratio formæ dantis esse cessat cū com positum corrumpitur, cum illa forma non sit amplius id quo aliquid est. ergo rationalis anima amplius non erit. Præterea si anima intellectiua dat esse corpori specificum & vltimum erit forma materialis quod est falsum, non enim reciperet omnes formas materiales, nec quidditates omnium formarū, nec speciem sui ipsius. Item si intell̄s esset, forma in materia, tunc intellectus esset extensus, saltē per accidens consequentiā arguit tribus suppositis, qui bus acceptis arguit, si rationalis anima est forma hominis constituens ipsum formaliter in sua specie p̄pria, aut eēt aliquo modo subiectum proprium figuræ hominis, aut nullo modo: si dicas q̄ aliquo modo cum omne subie ctum figuræ sit figuratum, quodlibet uero figuratū q̄tū quare intelligibilis anima quanta erit. Si vero nullo mō rationalis anima est subiectum propriū figuræ hominis, petit tunc quid sit subiectum propriū illius non materia prima, vt secunda suppositione supposuit. Nec cōpositū ex materia, & alia forma substantiali, vt tertia suppositio ne supposuit, tandem oportet ponere rationalem animā saltem per accidens extensam. Adhuc si rationalis anima vera sit forma hominis, tunc idem moueret & quiesceret qua consequentiā Ioan. deducit vide. Rursum dedit aliud incōmodū. s. vt manus uel pes intelligeret: quod de ducit aperta p̄batione quam uide etiam. Alias rationes eius non tango quoniam ad has reducuntur. Post hoc Abubacher amplius tres alias tangit rationes omnis for ma vniuersalis per essentiam est abstracta a materia s̄m esse, patuit enim ante habito capite differentia vniuersalis per essentiā, & uniuersalis participatiōe, sed rationalis ani ma est uniuersalis per essentiam: primo quo ad intellectū possibilē, qm̄ reddit formas uniuersales prout recipit illas secundo quo ad agentem, qm̄ suo lumine facit res indiui duas ulēs. Secundo arguit omnis natura intelligibilis se rata a materia s̄m dependentiam ad eam est simpliciter se parata, sed intellectus est substantia separata a materia s̄m dependentiam, ergo vt prius. Vltimo arguit omnis for ma in materia recepta determinatis dispositionibus non operatur nisi secundum exigentiam talium dispositio nibus. ergo non est in materia mediātibus illis. Arguit & alii, oīs forma hās operationē propriā, quæ sibi rema net etiam ablato subiecto est separata secundū esse a subo sed rationalis anima habet operationē p̄priā, etiā corru pro hoīe, ut manifestū est per se. ergo rōnalis anima est se parata s̄m esse ab hoc maior fundatur in secunda primi de aīa, si aliqd̄ operū est p̄priū &c. Minor etiā cōcedit ab oībus, tam p̄bis q̄ sacris sapientibus. Amplius si rationa lis anima esset in materia sc̄dm esse, & perfectiōnem, tunc sua cōprehensio esset singularis signata, & hęc demon strata cōlequens est cōtra omnes peripateticos, cōsequen tiā p̄bare potes primo, qm̄ omnis forma unita māa s̄m esse indiuiduatur per materiā, sed per te rationalis anima māa vnit s̄m esse, ergo erit essentialiter hęc et indiuidua per materiam. Tūc arguo omnes formæ receptæ in for

DE INTELLECTU

forma indiuiduata & ista per materiam, sunt indiuiduae & istae demonstratae per materiam, cum igitur comprehensiones recipiantur in anima rationali ista & demonstrata per materiam ergo ut prius. Rursus omnis forma unita alicui secundum esse, est in eo per modum illius recipientis, sed rationalis est in materia secundum esse: ergo erit in materia per modum recipiendi materiae. Sed modus recipiendi materiae sensibilis est ac corporalis, ergo rationalis anima sensibiliter ac corporaliter in materia recepta erit, quomodo ergo erit receptiua intellectualiter scilicet formarum vltimum, ac quomodo erit forma materiae, cum & intellectus forma sit intellectualis. Ex his patet consequentia praedicta & potest tertio deduci omne receptum in recepto ente in materia secundum esse est receptum in materia, quoadmodum quicquid recipit in superficie, quae in substantia recipitur in substantia etiam ipsum recipietur, sed formae actu vltimo actu etiam intellectae sunt receptae in rationali anima, quae est recepta in materia, ergo formae vltimo, & actu intellectae, erunt receptae in materia, et sic erunt concretae cum materia, & hoc est esse indiuiduum demonstratum, non erunt ergo vltimo. Adhuc quaecumque ad simpliciter contraria tendunt non possunt nisi uiolenter uniri, sed rationalis anima & corpus semper ad contraria tendunt, ergo non nisi uiolenter uniretur. maior manifesta est per se in mixtione contrariorum entium et omnium minor est Arist. in primo nicomachiae, inquit enim rationem semper ad optima deprecari: corpus autem ad maleficia semper tendere, sed conclusio est falsa, ergo rationalis anima non debet uniri corpori. Item omne id quod est maximum impedimentum alicui formae pro opere illius: est sibi violentum, & in naturaliter unitum sed corpus rationali animae pro opere proprio est maxime impedimentum ac incommodum, quod admodum sapiens inquit, corpus quod corrumpitur aggrauat animam, quod & Plato accepit in Menone, ergo corpus uiolenter rationali animae unitur, sed hoc impossibile est, ergo nec uiolenter nec naturaliter unitur, & sic rationalis omnino separata erit a corpore secundum esse. Vltimo sicut Arist. arguit unio totius formae ad totum corpus est sicut unio partis ad partem corporis, ut secundo de anima inquit, sed si unio partis intellectus esset ad partem corporis, ille intellectus non intelligeret nisi secundum exigentiam organi, ergo si rationalis anima unitur toti corpori secundum esse: non plus intelligere posset nisi secundum exigentiam corporis, ita namque totum corpus organum erit totius animae, quemadmodum & pars corporis organum est partis animae, & hanc rationem quidam aiunt esse demonstratiuam, & ego longo tempore permansi in solutione eius. Ex his opinio Auer syllogizari potest, eo modo quo tacta fuit. Sunt enim haec argumenta fortissima, quae possunt induci in sustentatione illius, & si qua alia erunt ad haec reduci oportet uel sunt friuola.

*In quo inducuntur solutiones quorundam et
improbantur. Cap. 16.*

Sed ne uideamur timere argumenta haec, uideatur nobis inducere responsiones antiquas ad haec argumenta, & improbare illas, quo facto altero in capitulo dabimus responsiones nostras. Dicunt igitur antiqui rationalem animam esse formam materiae, et ei speciem nomine ac definitionem dare, nec propter haec ipsam generabilem corruptibilem concedere necesse est, & prima quidem ratio forte uera est quando formae idem simpliciter est esse, & esse in materia rationalis ergo anima duplex habet esse, scilicet simpliciter, & hoc est ex deo benedicto, & esse in materia & hoc esse est ab agente, & quantum ad hoc esse rationalis anima corrumpitur & generatur. maior ergo ratio primae simpliciter falsa est, quoniam rationalis anima non eget dispositionibus pro esse simpliciter animae, sed pro esse eius in materia.

Secunda etiam ratio nihil uidetur ualere, quoniam illa unio est accidens separabile a materia uel materiae, nec incommodum credimus formam dare esse materiae mediante aliquo accidente separabili, tam a forma, quam a materia, ut manifestum est in omnibus formis, forma enim leonis dat esse materiae qualitatiuis ac quanti-

tatiuis dispositionibus, quae sunt accidentia separabilia a forma ac materia. Tertia etiam ratio nihil est ut aiunt, quoniam nec materia, nec forma corrumpitur, sed tertium resultans ex compositione materiae cum forma, quod tertium apud quosdam secundum rem distinguitur ab illis partibus essentialibus. Quarta praeterea ratio nihil est, quoniam supponit fallum, scilicet essentiali formae consistere in concitando esse materiae, hoc enim uerum tantum est in aptitudine, & non actu: modo rationalis anima, & si separata non actu esse specificum materiae concitet, potentia tamen & aptitudine ei non repugnat. Quinta etiam nihil ut dicunt concludit, quoniam & si sit forma materialis secundum partem non tamen simpliciter secundum gradum intellectiuum, secundum enim gradum intellectiuum eleuata est a materia, ut declarabitur, & sic potest intelligere omnia, & se per spiritum aliorum non sui. Sexta ratio etiam non urget, quoniam figura coeli & uel omnia coeli accidentia sunt in substantia coelesti colligata ex intelligentia & orbe, ut secundo coeli, com. 3. habet Auer. & tamen intelligentia, nec per se, nec per accidens diuisibilis erit, ideo maior rationis falsa est nisi de recepto mediante aliquo quod recipit, & non est ratio qua fit receptio, figura enim non recipitur in materia nec in forma, sed in composito, forma autem id est id quo recipitur.

Septima ratio etiam ducit ad inconueniens quod est necessarium, rationalis enim anima mouetur & quiescit per accidens saltem ut patet. Octaua ratio nihil dicit, quoniam et si essentia animae sit in materia secundum aliquos gradus, secundum intellectiuum gradum nullius corporis, uel partis corporis actus est, ideo nec pes, nec manus intelligere potest. Rationes etiam Abubacher non concludunt, & primam quidem non soluunt expositores latini, quod licet rationalis anima forma sit indiuiduata, & similiter potentia intellectiua, & formae etiam receptae in ea, hoc tamen non prohibet eas esse intellectas actu, idem enim actu est intellectum quod simpliciter est immateriale & non uel, immo magis uel habet esse intelligibile, pro hoc quod est abstractum a materia et conditionibus materiae licet gradus formae receptae in potentia intellectiua sint indiuiduatae, ex ea parte qua intellectui polinherent eis inquantum sunt immateriales cognoscunt uel, quod concipit per abstractionem a principiis individualibus uel enim de quibus sunt scientiae, sunt quae concipiuntur per formas intelligibiles, non ipsae species intelligibiles, species enim sunt quibus intellectus intelligit, & non quae intellectus intelligit. Tunc primae rationis minor falsa est nec intellectus reddit uel sed abstrahit a materia, quia ipse non est in materia, & hoc fat est. Maior etiam secunda rationis friuola, est quoniam & si rationalis anima non dependeat a materia, est tamen in materia actus atque perfectio. Adhuc maior tertiae uera est de forma quae secundum omnes gradus est a materia comprehensa, rationalis. n. anima secundum gradum intellectiuum eleuata est a materia. Prima etiam aliorum ratio nihil urget, quoniam rationalis anima post mortem operationem habet quia eam accepit dum fuit in corpore, sed dum est in corpore nullum habet opus, quid ad id concurrat corpus, ut Arist. dicit. Omnes aliae rationes soluuntur, quoniam licet anima sit in materia, non tamen secundum omnes gradus comprehensa a materia & ideo potest uel intelligere, & sic omnes falsae sunt. Item alia ratio peccat in minori, quoniam rationalis anima & corpus, & si quo ad aliqua simpliciter ad opposita tenderent: non tamen quantum ad omnia ut dicitur, & secundum partem erit corporis actus. Adhuc alia ratio falsam accepit minorem, corpus enim non est impedimentum rationali animae simpliciter cum non sit impedimentum pro operatione quae sibi debetur dum est in corpore. Vltima ratio est uera, si tota anima secundum omnes gradus recipere in corpore modo & si recipitur secundum gradum sensitiuum ac uegetatiuum secundum intellectiuum est supra materiam, & ideo nihil urget ratio. Ex his rationes illae possunt absolui & sic opinio Auerrois sine necessitate relinquatur.

*In quo huiusmodi sol. destruuntur ut faciunt
Auerroista. Cap. 17.*

Et cum huiusmodi solutiones sint appositae expedit & nunc ad maiorem explanationem eas repellere pro efficacia igitur primae rationis assumitur maior hoc modo, omnis forma egens dispositionibus qualitatiuis, & quantitatiuis in-

materia essentialiter ordinatis ad eam formam, est generabilis ac corruptibilis, dixi primo quātitatiuis & qualitatiuis ppter aīam cœli, dixi essentialiter ordinatis ad formā illam propter intellectū, qui & si exigat q̄titate & qualitate præcepta in hoīe, hoc est merito cogitatiuæ & nō sui. Sed rōnalis anima eget hmōi qualitatiuis ac quātitatiuis dispōnibus ordinatis essentialiter ad eam, ergo est generabilis ac corruptibilis, maior probat̄, qm̄ illa est principium in nāli scia propō enim vltis cuius significatū potest haberi per concordia oīum sensuū est prima dignitas, vt ante habitis capitulis diximus, hæc enim maior cōcordia oīum sensuū haberi potest, visu enim habemus q̄ qa color eget in materia quātitatiuis & qualitatiuis dispōnibus ordinatis ad eū color est dissipabilis sic gustu de sapore auditu de sono, olfatu de odore; & vlt̄ omnibus sensibus concorditer maior illa capi potest ergo nālis pl̄s, qui veritatem accipit ex primis ppositionibus, primarū aut̄ ppositionū veritates accipit ex sensibus nō debet negare illa. Amplius omnis forma in esse suo simpliciter dependens a materia est generabilis & corruptibilis. Sed rationalis anima in esse suo simpliciter dependet a materia, ergo & rationalis anima erit generabilis ac corruptibilis. maior est oīum, forma enim cuius esse simpliciter est in vniri in materia est dissipabilis s̄m modū materiæ, minor arguit̄, rationalis aīa in esse materiali & indiuisibili depēdet a mā qm̄ s̄m cōem doctrina oīum peripateticorū numeratio indiuiduorū in eadem specie nō est nisi ppter materiam: nō ergo habet esse materiale ac indiuiduū nisi per dependentiam ad mā, sed esse simpliciter aīe rōnalis & eē materiale ac indiuiduū idem est s̄m rem, & nō differunt nisi s̄m modū; alias rationalis haberet duo esse. s̄. esse simpliciter, & eē indiuiduum, & sic non esset forma simplex, immo esset opinio Auer. ergo si quantū ad esse indiuiduū dependet a materia quantum ad esse simpliciter etiam dependebit.

Contra secundā sol. secundū arguamus, omnis dispositio necessaria pro esse alicuius formæ in materia prius saltem natura est in materia deducta ab agente quā forma ipsa, sed vnio est posterior ipsa anima, immo sequitur aīam in materia: vt cōstat ergo nō est dispō maior ex primo ac secundo accipitur de aīa, minor manifesta est per se. Amplius, oīs dispositio naturalis inducitur ab agente naturali, sed vnio rōnalis animæ ad materiam non potest induci ab agente naturali, ergo non est dispositio, maior patet qm̄ homo ideo generat quia dispositionē summā inducit & omne requisitū pro esse rōnalis animæ in materia, vt tractatu præcedenti patuit, minor patet, qm̄ vnio illa est post esse animæ rationalis in materia, ergo si agens non se extendit ad rōnalem aīam nec se extendet ad consequens essentialiter illam, ergo non potest esse dispō. Adhuc oē constituēs aliquid in esse specifico et formali s̄m suā essentia, & per se id etiam cōstituit quocūq; circūscripto quod sit accidens separabile, eo quia variato accidente separabili essentia alicuius nō variat̄; nec per se; nec eēntialiter. Sed rōnalis anima s̄m eius essentiam, & per se constituit materiā in esse specifico, ergo circūscripto omni accidente separabili adhuc constituet, quare si vnio sit accidēs separabile essentia animæ, tunc ea circūscripta adhuc rōnalis anima constituet hoīem. Contra solutionē ad tertiā arguit̄. Id cuius principia totalia & essentialia ac per se remanent id totum remanet, sed corrupto homine omnia principia essentialia ac per se remanent v3 materia & forma quæ sunt principia totalia ac per se hoīs ergo hō per se adhuc remanet q̄ si dicas q̄ principia nō remanent eo mō quo constituunt cōpositum, quia nō vnita, cōtra qm̄ tunc hō in corruptione non pderet nomen neq; diffinitionē, qm̄ si tm̄ accidens perditur, cū ab accidente nō sumatur nec nomen, nec diffinitio, ergo adhuc remanet homo in noīe ac diffōne. Cōfirmat̄, qa si nō remaneret homo in nomine ac diffōne, id esset quia aliquid deficeret, id igitur deficiēs esset, vel substantia: vel accidens, & substantiā quidē esse est impossibile, vt constat, sed propter defectum accidentis nō variatur nomen nec diffinitio, & maxime qm̄ accidēs

id erit separabile: vt in pposito ergo adhuc remanet hō s̄m formam et essentiam. Item non aliam entitatē simpliciter habet anima rationalis ante ingressum ad corpus q̄ post, id est in illo primo signo naturæ, i quo a deo eē simpliciter accepit q̄ in secūdo signo nature. Sed in illo signo naturæ nō egebat vnione illa, ergo quando erit in corpore nec egebit, & sic cū illa & sine illa semper hō est hō. Vltimo s̄m rōnem naturalē q̄ fuit terminus a quo in generatione id idem erit terminus ad quem in corruptione, sed in generatione terminus a quo fuit priuatio simpliciter rationalis animæ, ergo in termino ad quē corruptio erit terminata ad simpliciter aīæ corruptionē ergo nō remanebit rationalis aīa, nec vnita, nec alio modo, sed penitus dissipata erit. Contra solutionem ad quartā arguitur nō aliam entitatem ac essentia habet aīa rationalis ante vnionē ad corpus q̄ post, sed ante vnionem eam aīam esse ante corpus, ac sine eo: impossibile estimatur ergo multo magis sine corpore esse non poterit. Amplius peratur, an rationalis anima possit vniri amplius, & si separata pueniet, aut nō. Si non tunc anima in corpore erit alterius rationis, ab ea extra corpus. Si vero rōnalis aīa separata poterit reuniri, vel potentia passiuā, vel potentia actiuā, nō passiuā, qm̄ potentia passiuā est in materia. Si potentia actiuā, uel potentia illa aderit aīæ, vel alicui extrinseco ab ea ac materia. s̄. agenti non animæ, qm̄ aīa nō habet potentia actiuā vnionis propriæ in materia, ergo illa potentia erit in agente extrinseco, ergo erunt tria, forma vniuersalis, s̄. anima rationalis materia cui potest fieri vnio, & agens, & sic iterum anima vnietur, & sic resurrectio erit naturalis s̄m Aristo. quod falsum, est vt in fine secūdi perigeneseos dicit, cōsequentia autem dedit Arist. in primo de cœlo & mūdo vt etiam deducit Auer. cōm. 103. Contra sol. ad quintā arguo vel intellectus s̄m sui naturam est intellectum in actu: vel in cōparatione ad aliud faciens cum actu intellectum. Si quidem ipse est actu intellectum quoddam ab alio extrinseco, nō videtur a quo nisi a se: & sic intellectū in potentia redderetur actu intellectum quod inconueniens est: quemadmodum tenebrosū fieri lucidum a se. Si s̄m naturam ac essentiam eius intellectus est actu intellectum, ergo est substantia separata a materia s̄m esse & essentiam, & hæc est mēs Auerrois. Rursum omne abstrahibile potentia nō extrahitur nisi ab aliquo ente actu tale, sed per te intellectus est abstrahibile a materia cū sit in ea s̄m esse, ergo non abstrahitur nisi ab aliquo actu abstracto, sed hoc nō videtur nisi ipsamet rationalis anima, ergo ipsa est actu abstracta. Ergo vna res numero erit actu abstracta, & potentia abstrahibilis quod est absurdum. Adhuc omne reddens aliqua ad aliquod esse de potentia ad actum, est actu tale. non enim homo potest esse reddens hominem de potentia ad actum, nisi sit actu homo, vel perfectior q̄ homo: hæc enim regula est vniuersalis apud peripateticos, sed rationalis anima reddit vltia de potentia abstractis actu abstracta, ergo ipsa est actu & s̄m essentiam, abstracta. Amplius omne tale participatione reducitur ab aliquo tali per essentiam, vt patet in omnibus sed indiuidua sunt abstracta participatione & accidentaliter, nisi dentur ideæ Platonis, ergo debent reduci ab aliquo tali per essentiam, quare cū indiuidua fiant vniuersalia ab intellectu nostro, erit intellectus noster talis per essentiam, & per se. Ut propter hoc dicunt Auerroistæ, & ego olim q̄ idem in motu physico potest esse actu & potentia, vt forma grauis est actu & potentia motus, ipsa enim vt forma est in actu, vt in materia est mota. Sed q̄ idem realiter fiat actu separatū a se, & sit potentia separatū est impossibile, eo quia potentia separatū & actu separatū, sunt genere & natura diuersa, & ideo egemus aliquo tali per essentiam, et hoc dicit Auer. in tertio de anima commento 19. & 18. vbi ponit necessitatem agentis intellectus, omnis enim trāslatio de genere in genus requirit agens tale per essentiam, quale est trāslatum in termino ad quem, & quia translatio de māli ad immateriale est translatio de genere in genus aliud. Ergo

DE INTELLECTU

transferens erit essentialiter immateriale, & id est aliquid anime rationalis ergo anima rationalis erit per essentiam separata a materia. Contra sol. ad sextum arguamus, omne id quod per se primo competit alicui toti essentialiter constituto ex aliquibus partibus, per se secundo vel per accidens competit partibus essentialiter id constituentibus ut quinto ac septimo physice auscultationis habetur, sed esse figuratum competit per se primo homini constituto essentialiter ex materia & rationali, ergo per se secundo vel per accidens competit his partibus, & sic rationalis anima saltem per accidens erit diuisibilis, quod erat propositum. Rursum omnis forma naturalis ad quam consequitur aliquod accidens diuisibile essentialiter prout illa est in materia est diuisibilis saltem per accidens, quod enim forma sit diuisibilis non videtur ob aliud, nisi quia forma est in materia, quod enim est causa diuisibilis forme non est forma, ut forma, quia sic omnis forma & intelligentie essent diuisibiles, nec forma uteducta de potentia materiae, quoniam tunc tantum brutales forme essent diuisibiles, quod etiam non concedunt latini, anime enim brutorum indiuisibiles sunt, ergo si debet esse aliqua causa diuisibilitatis, illa erit esse forme in materia, et sic patet maior.

Contra sol. ad septimam sic arguimus, si rationalis anima mouetur & quiescit per accidens, ut ad motum pedis mouetur ad quietem capitis quiescit: ergo per accidens mouebitur: & non mouebitur: consequens falsum contradictoria. nec per se, nec per accidens in quantum contradictoria verificari possunt de aliquo consequentiam probamus, quod quemadmodum Arist. & Auer. dicunt in 5. physice auscultationis maxime commento. 31. motus differe communi est aliter se haberi nunc quam prius. quies vero: ut ibidem non aliter se haberi nunc quam prius. Arguo modo si rationalis anima mouetur ad motum pedis, ergo rationalis anima se habet aliter nunc quam prius, et ea quiescit ad capitis quietem, ergo non se habet aliter quam prius: & hæc sunt contradictoria, ergo ut prius. Hæc sunt replicationes olim consueta fieri a me in sustentationem rationum Ioan. & Auer. & scias quod si aliquem colorem rationes Ioan. pro Auerrois inducunt habere possunt, color hic est quem nos consueuimus.

Pro confirmatione aliarum rationum ac confutatione solutionum inductarum debes scire quod latinorum primus expositor per unam distinctionem de rationali anima soluit rationes multas, habet enim quod rationalis anima secundum gradum intellectuum est a corpore eleuata, & nullius partis corporis actus est secundum reliquos duos est actus corporis: ac partium corporis, ut patet in dictis suis. Ex hoc solui possunt fere omnes rationes, soluimus tamen specialiter octauam tertiam Abubacher & alias tres insimul & ultimam. ideo si replicamus ad hanc distinctionem replicatum erit ad omnes has rationes, quas nos soluimus, arguebamus ergo olim contra hoc sic. Si gradus intellectus est eleuatus a magnitudine, vel secundum rem & essentialiter: vel secundum modum & rationem nostram considerandi, si secundum essentiam & rem, & secundum sensiuum & vegetiuum, est secundum rem unita materiae, ergo una natura erit essentialiter & secundum rem a materia separata, & in materia unita, quod non est intelligibile. Si secundum modum ac rationem, ergo secundum rem, circumscripto omni opere intellectus, illa non prius erit uniuersalis, & abstracta quam forma lapidis, quemadmodum enim forma lapidis erit uniuersale potentia, & actu indiuidua, sic & rationalis anima, & sic quemadmodum forma lapidis recipit non nisi materiales formas ac corporales, sic & rationalis anima.

Rursum eo modo quo rationalis anima constituit hominem eo modo sibi competit operatio intellectiva, intelligere enim est hominis in quantum homo, & non rationalis anime nec materiae. Sed rationalis anima non constituit hominem in esse diuerso specie ac in nomine & diffinitione, nisi ut rationalis per gradum omnem est forma materiae, ergo intelligere competit rationali prout informat materiam, & sic ut comprehenditur a materia. Amplius, rationalis anima secundum supremum gradum suae essentialis perfectionis debet materiam in

formare, non enim esset supremum ens corporale, nec proximum intelligentis in ordine specierum, cum non esset in actu formaliter per idem quod est supremum in ea. Sed propria operatio anime rationalis, videlicet intelligere & velle non competit neque competere potest, nisi secundum gradum supremum, & non secundum superiorum quam supremus. ergo non conuenit ei ut ex materia eleuatur. Adhuc omni formae quae a proprio perfectibili ac materia sibi idonea non impeditur competit propria ac nobilissima operatio, ut in materia & perfectibili est secundum omnes eius facultates. Sed secundum expositores rationalis anima non impeditur a corpore proprio immo iuuatur. ergo operatio propria eius competit ei secundum quod ipsa constituit id secundum omnes suas facultates. Item nulla propria operatio conuenit alicui formae per gradum superiorem ad essentiam illius, ut patet, sed rationalis anima secundum eius essentiam est comprehensa a materia ergo propria operatio competit ei sic comprehensae, & per consequens non ut eleuatur a materia. Ex his potest redargui responsio expositorum qua conantur soluere fere infinita argumenta quibus utebamur temporibus praeteritis. Deinde arguamus contra responsiones ad argumenta Abubacher, videtur enim quod summa illarum responsionum consistat in hoc quod recepta in intellectu sunt indiuidua, verum quia concepta sunt sine materia ideo representant uniuersaliter, & ideo intellecta sunt vltra vltra concepta, & hanc responsionem dedit expositor in quonibus de anima. Contra hoc arguitur, quoniam illa recepta in intellectu siue species vocas siue formas, cum sint in intellectu tanquam in subiecto proprio secundum expositores, vel sunt indiuidua uel non, & iam dixerunt ea esse indiuidua, cum subiectum eorum sit indiuiduum uerum per materiam contractum. Tunc arguo & accipio consimilia recepta de intellectu Platonis, & eodem modo indiuidua esse oportet concedere. Arguamus modo, vel huiusmodi in mente Platonis, & illa in mente Socratis conueniunt specie vel non. Et si non, ergo non differunt numero tantum, sed specie, quod est contra casum. Si specie ergo ab eis potest intelligi & abstrahi quidditas uniuersalis, tunc ultra, sed omnis abstractio est per seclusionem materiae ergo illa erant cum materiis, & sic erant singularia, & in esse, & in representando, & hoc motiuum est Auerrois contra Auerroem in magna digressionem, & est efficax in opinione sua. Adhuc per expositores hæc concepta in mente mea representant uniuersalia uniuersaliter licet sint indiuidua, a quo ergo habent ut representent uniuersalia uniuersaliter, uel a se, uel ab aliis, non a se, indiuiduum enim in quantum indiuiduum representare non debet uniuersaliter, quod si dicas ut ipse inquit ea representare uniuersalia ratione receptiuum. intellectus possibilis, qui recipit illa immaterialiter. Contra quoniam rationalis anima cum ipsa secundum essentiam sit concepta cum materia non debet dare esse simpliciter immateriale alicui plus quam ipsa habeat, ut perspicuum cuilibet est. Modo arguo contra illas duas alias responsiones, quaecumque secundum perfectissimas suas operationes ad opposita tendunt non sunt unibilia naturali unione sed rationalis anima et corpus secundum supremas operationes tendunt ad opposita, ut constat, quare violenter unitur, & sic remota est solutio. Contra secundam arguo, omnis forma quae impeditur in sui nobilissima operatione possibili naturali ab aliquo violenter unitur illi. Sed rationalis anima in sui operatione nobilissima. scilicet in speculatione summa primi entis, quae est possibilis, ei ac naturalissima, in qua summe quiescit, impeditur a corpore, ergo uiolenter unitur, & sic argumentum est fortissimum. Quot igitur, & quae, & quanto possunt pro errore Auerrois induci, hæc & tot sunt, hæc enim ultima sunt, quae possunt facere quonem ad veritatem nostram.

In quo inducuntur verba Arist. et aliorum pro hac opinione.

Cap. 18.

ET ut ad summum huiusmodi potest fortificetur quantum potest per illis opus nunc inducere verba sapientium per ea, sic enim non uidebitur fugere argumenta eorum, si nihil dimiserim quod illorum confirmatio facit, tanto enim nostra potest erit magis fundata.

data: q̄: o oppositorum erit, q̄: tum ad vltima debilitata. Arif. ergo in primis in. 3. de aia. q. secundā absoluēs q̄: r̄u ad duo, primo cur intell̄s n̄r̄ intelligat, aliæ vero res quibus intelligitur non intelligat. Secūdo cur formæ materiales nō intelligat cū & intell̄s s̄i sit intelligens ac intelligibilis inquit absoluens primū, & ipse at̄ intelligibilis est, sicut intelligibilia, redd̄t cām. d. in his. n. quæ sunt sine materia, idē est intell̄s & quod intelligitur, ex hoc vult intell̄m esse intelligibile ac intelligētē, & si bene literā cōsideras ipse syllogismū hūc innuit, vt oēs expositores græci dicūt, in separatis a materia idem est intelligibile & intelligēs i omne separatum a materia est intelligēs ac intell̄m a se, sed intell̄s est separatus a materia, ergo intell̄s erit intelligēs ac intell̄s: q̄n̄ ergo in maiori inq̄t oē separatū a materia ē intelligēs: ac intell̄m quo mō separationis intelligit, vel s̄m esse, vel s̄m modū & scis q̄ non nisi s̄m eē, aliter maior falsa ē. Si ergo syl̄s fuerit necessarius: minor erit vera, ergo intell̄s erit separatus s̄m eē a materia. Deinde absoluens secūdū inquit, nō autem sp̄ intelligendi cā cōsiderāda est i. cōsiderāda est cā, cur nō sp̄ res intelligibilis intelligat & habeat intell̄m, redd̄t at̄ cām. d. in habentibus. n. materiā potētia vnūquodque intelligibiliū, quare q̄dē illis nō inerit intell̄s. sine materia n. potētia est intell̄s tantum, id at̄ intelligibile erit, & si litera debet reduci ad artē syllogisticā ac rōnalē, ratio literæ sic cōponi debet, ut expositores græci faciunt. In nullis potētia intelligibilibus inest intell̄s, sed for̄a materiales sunt potētia intelligibiles, ergo in eis non inest intell̄s huius Arif. accepit minorē & cōclusionē tm̄, p̄ syllogizat at̄ maiorem, nulla forma separata a materia inest rebus potētia intelligibilibus ac materialibus, sed intell̄s ē potētia eis forma sine materia, ergo non inest, & iō concludit, id aut̄. i. intell̄s solus erit intelligibile & sup̄. s̄i intelligens. Ex his palā v̄r̄ colligi intell̄m eē penitus a materia secretum ac separatū, & non tm̄ s̄m modū, imo s̄m eē, al̄ dicta Arif. nihil essent, & certe si qua auctoritas est fortis p̄ Auer. hæc est. Rursum ibidem ait, necesse est itaque, quoniā oia intelligit imistum eē, sicut d. Anaxa. est ergo argumētum. Intell̄s oia intelligit, oīs virtus intelligēs oia est imista, ergo intell̄s erit imistus, q̄n̄o ergo intelligit intellectū esse imistum nō nisi ad modū Anaxago. aliter ratio eius non eēt ad p̄positū. Sed Anaxa intelligit intell̄m esse imistū per separationem a materia, ergo & hoc modo intelligit Arif. Amplius reddens cām, cur intel s post maximū intelligibile adhuc perfectius intelligit, inquit sensitivū q̄d: n. non sine corpore est, hic at̄ separatus est, nō cōsuevit Arif. appellare potētia separatā a materia nisi separatione s̄m esse. Itē Arif. Anax. cōmendauit in priō de aia. d. Anaxa. at̄ minus certificat de sp̄s multoties q̄dē. n. cām eius quod bene & recte. d. intell̄m & reliqua, sed s̄m Anaxago intell̄s est penitus separatus, quēadmodū inquit ipse alio capite. d. Anaxa. autē solus impassibilē. d. intell̄m & nihil cōevll̄ aliorū h̄e & c. q̄ autē Arif. sentiat pōnē Anax. constat oēs. n. antiquorum pōnes refellit in primo de aia, illā autē Anaxa. non inuentus est refellere, sed confirmare, tantū. n. accusat Anaxa. de insufficientia d. hm̄oi aut̄ cū sit, q̄n̄o cognoscit, & pp̄ quā cām, neque ille dixit, neque ex his quæ dicta sunt conspicuū est, ecce id in quo reprehēdit Anaxa. r̄atum. Amplius reprehēdit Anaxago. in alio. d. in oibus n. ipsum inesse animalib⁹ magnis, & paruis, & honorabilibus, & inhonorabilibus, alibi, hūc cē aīam ait, non videtur aut̄ s̄m prudētia dictus intell̄s oibus s̄i inesse aialibus, sed neque oibus hoibus, ecce in quibus reprehēdet Anaxa. primo, quia non expressit modum, quo intellectu illo separato fiat n̄ra intellectis. Secūdo non bene dixit intell̄m illum eē animam omnium animalium, cum nec omnium hominum sit anima eodem modo, quoniā huic quidem magis, illi vero minus s̄m q̄, plus vel minus intelligibilia habet ut dictū est. Si ergo in his r̄atum rationibus Arif. inuentus est refellere Anaxa. ergo in omnibus aliis se cum sentit ergo quēadmodū Anaxa. intell̄m ponit a materia s̄m esse separatū, sic & Arif. & in cæteris. Adhuc. 3. capite primi de partibus animalium q̄n̄e mouit an ad na

turalem spectet considerare de omni anima, & r̄udet q̄ tātum de ea, quæ est natura cōstituēs animal, & inquit de la rionem. n. uel in cæteris eē aialibus nouimus intell̄m siue mentem in nullis cōstat igitur non de anima differere omni oportere, q̄n̄ quidem non anima oīs natura est, sed aliq̄ eius pars vna, aut etiam plures, v̄r̄ ergo secludere considerationem de anima a naturali cōtemplatione, hoc articulo, omnis illa anima considerat̄ a naturali cuius delationē nouimus in oibus aialibus, sed intell̄s in nullis ē aialibus: ergo non consideratur a scia naturali mō minor nō est vera nili p̄ r̄ato. quia intell̄s separatus est s̄m eē ab aialibus. Si igitur aliquæ possunt colligi auctoritates p̄ pōne auerroistica tot sunt, & iam toto tpe vitæ meæ considerans in Arif. ampliores ac fortiores non inueni. Sunt & ergo & aliorum auctoritates inducendæ, p̄ illa pōne in primis diuinus Plato inquit, dii cū animam immortali origine p̄ditā accepissent, obduxere ei corpus mortale, q̄d v̄t fieri posset. utiq̄ immortalis forma in corpore mortali clauderetur: textu erūt genus aīæ alterū frangibile ac mortale, nā vinculum id quo immortalis natura conglutinabitur mortali: ipsum quoque haberi mortale oportuit, proinde corrupta mortali natura simul quoque vinculum eius intercidit, ecce q̄n̄o Plato Them̄i interprete duas ponit aias, vnā separatā alterā cōiunctam materiæ, per quā illa separata corpori clauditur & hæc auctoritas multū magnificat̄ a Them̄i. Amplius auctor de intellectu ac intelligētia quæ q̄dā Theo. alii Eudemū aiunt. inquit b̄n̄ huius vere vnus & formæ solū animæ intell̄s reperietes notitiam, th. ologiam. sc̄ am intelligibile vocauerunt, sic ipsam, nec al̄ esse posse inductiones certificātes, cuius n. principia non sunt, illius dem̄onē eē impole, hæc ille. In quibus verbis dat intelligere sciam de intellectu aīæ eē th. ologiā & metaphysicam, eo quia non pōt dem̄one haberi, sed inductione, cum principiis careat. mō theologia ac metaphysica nō est nisi de simpli abstractis. vt. 6. meta. Arif. constat. Adhuc & Them̄i. in p̄emio physicæ auscul ait: ex agēte vero intellectu, quæ caput eē animi Arif. ostendit aiunt cē aīam ab omni materia prorsus abiunctā, q̄n̄is non idem Alex. videtur. Item in. 3. suæ paraphrasis de anima capite 35 in calce inquit, quare si pugnātia dicere Arif. nephas est credere, necesse est intell̄m cōem alium esse ab intellectu potētia, s̄i igitur caducus patibilis indiuiduus & inseparabilis permistusque corpori est, ille cōtra, æternus impatibilis separatus, & ab omni corpore a m̄stione cōfusio neq̄ alienus. Ecce q̄n̄o Them̄i duos ponit intell̄s, quorū vnū cōem & separatū eē. d. & illum cōpositum ponit ex intellectu agēte & possi, ex q̄bus tota aīa rōnalis cōstat, & alterum caducū & mistū, quæ ipse materialem ac partibile appellat Auer autē cogitativā, quod licet nō e differant, nihil erit ad rē, quod Lucidius Them̄i. ibidem cap. 39 in calce sic ostendit. d. ex his omnibus manifestū puto eē nō p̄ter rōnem sentire, qui dicant Arif. & Theophrā. extimal se aliud esse intellectum patibilem & corruptibilem, quæ illi cōem vocat, & corpore nō abiunctū, aliud totum id q̄d ex intellectu agēte & intellectu potētia cōponitur, quod & separatū a corpore & incorruptibile & ingenitū statuunt, atque ita fieri ut partim duæ naturæ sint. partim vna: nam & id quod ex duabus facultatibus forma & materia cōditur, vnum eē intelligimus, ecce q̄n̄o ipse rōnalem animam ex. illis duabus facultatibus cōpositā agente. i. & p̄s̄ intellectibus, separatam ac a materia prorsus abiunctā ponit, intell̄m vero materialē alium ponit in materia. i. cōcretum, ac s̄m corporis dissipationē euanescedū, quod nō nisi verbis mutatis Auer ē p̄o. Rursum & Alex. aphroditeus q̄ & q̄n̄q̄ oppositū visus est sentire, in tractatu suo qui sic incipit. intell̄s auctore Arif. trifariā dictus ē in fine inquit verba Them̄i. accepta fere in forma, quæ nō expediebat ob hoc ea inducere. Quod autem & huius opinionis fuerit Theophrā. The. testatur in 3. de aīa capi 39 vbi & Pla & Arif. & Theophrā hanc dicit eē op̄ionē, q̄d etiā & Simp. in cō. 3. de aīa lōgissimis digressionibus id sæpe exponit refellens opposit a illi, quod qualiter sit legenti lo

D E I N T E L L E C T V

cū illum relinquatur. Nec volo me in hoc determinare. s. quæ sit Aris. pō, nec q̄ Platonis, & qua differāt dīa qm̄ in secūdo lib. b̄ accurate tractabuntur. Ex his patet quot & quanta pro Auer. induci possunt:

In quo contradicitur positioni Auer. Cap. 19.

Adest nūc tēpus vt hūc positioni sic fulcitæ quantū fundari pōt cōtradīcamus. Primo directe pōni. Secundo fundamētis, q̄bus repulsis remanebit veritas nostræ fidei in tuto, sicut semper fuit & erit, dīo cōcedente. Prima ergo expositorum rō sic orditur. Si rōnalis aīa nō daret spēm diffōnē ac nomen homini seipsa & per se, tunc hō nō intelligeret, imo intelligeretur, consequentiā p̄bant, quoniam rationalis anima nō copulat nobis nisi per phāstama, sed intell̄s cōparat ad phāstama, seu rē phāstam, sicut visus ad colorē. arguo mō. Sicut ex vnione quā habet oculus ad colorē non sequitur ipsum habēs colorē vidēre imo potius vidēri, ergo ex vnione quā hēt intell̄s ad phāstama, potius hō intelligitur per phāstama q̄ intelligat. Posteriores expositores alio mō consequentiā p̄positā comprobāt, si. n. hō intelligit, aut colligatum ex rōnali aīa & orbe humano intelligit. Aut rōnalis rātum anima, aut orbis humanus. i. aīa humanū colligatum ex corpore & cogitativa uel animatione (vt more Themī. loquar) Non primū cū ex rōnali aīa & aīa hūana non plus vnum fiat q̄ ex nauta & nauī, vt declaratū est, quis. n. diceret nauim intelligē nauta intelligēte. Nec secūdū esset. n. & tunc intellectio operatio non in rōnali anima persistens: sed in alienam materiā trāsīēs quēadmodum nec lignum calefacit nisi a calore sibi forinsecō, ita & humanus orbis non intelligeret, nisi intentionem recipiēs a rōnali anima. esset ergo intellectio trāsīēs opatio. Tertium aut nullus dicit, possit. n. intell̄s ipsum relinquere iterūq; accipere, & inde resurrectio mortuorū naturali rōne cōcedi (quod & si Plato id cōcedat, vt Phedone & politico sermone longo disputat) peripatetice autem id diffonūm erit. Amplius cuius operationes p̄priae ac essentialēs alicuius formæ sunt formaliter in nobis, principium earum erit & in nobis formaliter, sed intelligere & velle sunt formaliter in nobis, vt cuiuslibet constat, & maxīe primo ac. 10. ethī ergo et rōnalis anima, a qua fluctuant, erit formaliter in nobis. Rursum hō intelligit inq̄tū hō, hō intelligit p̄ rōnalē aīam, ergo hō habet rōnalē aīam in quantum hō. Itē oē motū p̄ aliquod ac oī operatione operās eo, habet eē ab illo, sed hō intelligit mouē & operatur p̄ rōnalē animam, ergo habet eē ab ea, maior constat, nullo. n. alio vidēre formā p̄bere spēm nomē diffōnēque, nisi put illa mouetur operaturque. Præterea nulla virtus in materia pōt attrahere formā penitus separatā a materia. Sed sensitivus appetitus attrahit rōnalē animam q̄nq; ad sui consensum, quēadmodū & ipse Auer. inq̄t, in. 3. cō. 57. non erit ergo rationalis anima penitus separata. Iterū oē cōpositum habituum habitu p̄prio. alicuius formæ habet esse simplr ac nomen & diffōnē ab ea, sed hō habituum habitu intell̄s, vt Auer. inq̄t. 3. de aīa cō. 18. ergo erit forma hominis. Adhuc ergo erit vnus essentialiter ē vnum p̄ formā cōstituentem id in eē, vt in. 2. de aīa cō. 7. ait. Sed hō est vnus essentialiter est vnū p̄ formā q̄ est rōnalis anima, minor constat. 7. met. cō. 42. ac. 12. met. cō. 49. Rursum oē viuens vita aliqua p̄ aliquā formā ē formalit illa forma, viuere. n. viuētibus est eē, sed hō viuūt vita intellectiua p̄ aīam rōnalē, vt ostendit Arist. in. 12. suæ sapiētiae, & Auer. cō. 39. & in. 2. de aīa habitum est. Amplius id a quo sumitur dīa. specifica. ac p̄pria alicuius est forma vera ac p̄pria illius. Sed rōnalis anima, est hmōi, rationale enim vt Auer. inq̄t. 7. meta. cō. 11. ē dīa existēs in quid est essentia animalis rōnalis, & Auer. met. hoc sentire vī in 4. phys. auscul cō. 24. hō. n. inq̄t componitur ex duobus subiectis, ut animalitate ac rationalitate. Et in. 2. de anima cō. 152. inq̄t Arist. accepisse tanq̄ famosum hoīem differre ab aliis animalib; p̄ intell̄m, vt in cō. primo tertii inq̄t. Præterea oē id quo formaliter nos sumus q̄nq; actu & q̄nq; potentia, respectu alicuius operationis nostræ, ē for-

maliter & per se forma nīa. Sed rōnalis anima nos q̄nque sumus actu intelligentes q̄nq; potentia intellectuone quæ est in arbitrio nō, ergo rationalis anima est per se ac vera nostra forma. Item, maiori & ampliori separatione separatur rōnalis anima a corpore s̄m Auer. q̄ pes ab oculo, sed pes nullo mō dici pōt vidēs oculo, ergo a fortiori nec hō intellectu dici meretur intelligens. Maior constat, cum rōnalis anima nec sit in corpore, nec cōicāt cōicātī corpore, oculus autē & pes, & si sint separata līl cōicant in eodē corpore. Itē si ex orbe humano & rationali anima vnū fiat, intelligens erit, qm̄ rōnalis anima spēs recipiendo fit actu. homo autē phāstama: sed spēs & phāstama differūt genere, ergo & adhuc non vnūnt, imo plus elongabuntur. R V R S V M illa forma cuius operatio p̄pria ac essentialis eget extrinsecō ac sensibilibus non pōt eē cōpleta in specie, nec vt totū, sed necessario erit oīs talis, vt pars formalis alicuius. Sed rationalis anima est egens extrinsecō, vt homine ac sensibilibus, ergo non pōt eē cōpleta in spē, nec totum, sed omnino pars hominis. Hæ sunt rationes ac vires expositorum latinorum in Auer. pōnem inducētæ, quæ breuiter & succinte tactæ sunt.

In quo inducuntur sol. auerroistarum ad rationes propositas & earum improbationes. Cap. 20.

Quia sunt quidā qui uolunt firmiter nullas eē rationes ad Auer. militātes, imo dicunt vnionē rōnalis animæ ad corpus nō eē nobis traditā, nisi ex fide, & non rōne naturali, quēadmodū & nos diu sentire visi sumus, credentes opionē. Auer. falsam eē veram, rōnibus naturalibus non cōuincibilē, ideo & nunc p̄pria cōscientia moti credimus non rātum rōnibus naturalibus eā eē refellēdā, sed etiā virorum magnorū auctoritatibus repugnare, q̄ qualiter sit primo rōniones, quas diu cōsueuimus dare, inducemus deinde firmioribus argumentis eas refellētes nouas adhuc et fortiores rōnes ad eū apponem. **A D** primam itaque Auer. solonē dedit in. 7. phys. auscultationis. d. cognitio fit in nobis, qm̄ trāsmutat p̄ receptiōnē particulariū, & cōsiderationem eorū. qm̄ cū cōsideramus particularia, fit & ex hoc cognitio vlis in nobis, s̄m relationē ad illa. s. q̄ cū apud nos fit ex aliqua spē plusq; vnū pticulare, statim fit in nobis spēs vlis, absque eo q̄ in ipsa fiat trāsmutatio. Vult ergo intell̄m nobis cōtinuari, non quia ipse intelligat id quod est in nobis formaliter rātū, q̄a p̄culdubio a pari paries videret, nec q̄a vna numero forma recipiat in eo, ac nostris phāstais, quēadmodū extimat Egidius. Sed qm̄ idē cōprehēsum ē ab intellectu, ac nīa cogitativa, ab intellectu q̄dē vlr a nīa vero cogitativa pticulariter. Quia igi cōprehēsum vnū est vtriq; inde vnū sunt in operatione, quēadmodū ars et securis cōtinuātur in operatione vna, quia ars circa idē. s. principalr, securis vero ad id instr̄alr, & hoc Arist. sentire vī i. 2. de aīa lib. dixit. n. Plato in Philebo, & in Sophī. phāstaiā copulationē eē ex opione & sensu. Ad hūc obiiciēs Arist. assumit h̄ q̄ virtutes cognoscitiuæ nō alio pacto cōtinuātur copulationē, nisi qm̄ circa idē obiectū se hnt cōprehēdēdo id, non enim inquit ex opione q̄dē albi, ex sensu at boni. copulatio fit, & hoc idē Auer. cō. 158. illius luculentius expressit, ad p̄positū igi intell̄s, tū cogitatiue cōtinuat, cū cogitativa & ipse idē occurrūt subm, verū hunc modū continuādi latius suo loco declarabo. Sed q̄a p̄posuimus rōnem oēm p̄positarū reddere p̄pinq̄ primis principiis, ideo aduersus solutionē hāc arguamus Quæcūq; seorsum separata ac seiūcta coniungibilia p̄ aliquod mediū, nō fiūt minori vnitate vnū q̄ sit vnitas illius mediū, hāc qlibet cōcedet, oppositū. n. p̄dicatū oppositū infert eius subm. Sed intell̄s et orbis humanus, sunt seorsum separata ac semota cōiungibilia p̄ obiectū ab vtroque cōprehēsum. s. ab intellectu & cogitativa orbis, ergo nō fiēt orbis humanus & intell̄s minus vnū q̄ sit vnū obiectū cōprehēsum. Tūc vltra, sed cōprehēsum ab intellectu, vt ab intellectu cōprehēdit, ē q̄d ditas vlis, vlr & abstracte cōcepta, ab ipsa vero cogitativa ē q̄d ditas indiuidui pticulariter ac signate cōprehēsa,

ergo quāta vnitate vlē & indiuiduū sunt vnū, tāta hō & intell's. Sed vnitas rei vl's, & rei indiuiduæ, est vnitas formalis ac intrinseca, quod & Auerro. ipse. 1. meta. cō. 31. sic ostendit. d. innuit q̄ mistio intētionis vl's subalis cūpticularibus est fortior mistione accidētis cū subto, q̄a ē mistio formalis essentialis ac q̄dditiua, ergo intell's & hō vnientur formaliter essentialiter & q̄dditiue, & p̄ cōsequēs intellectus est vera forma hoīs, & hmōi. rōnem ego multū laudo, & fcti forte quatuor diebus in consideratione hac, vt cōfutarē respōsionē p̄positā, & tandem domino concedente, occurrit huiusmodi confutatio.

R V R S V M omnis opatio, siue actiua, siue passiua, q̄ a duobus puenit cōcretis, cōcretione artis ad inūsum, vel motoris ad mobile. primo ac imediate attingitur ab istrō q̄ a principali, q̄d patet ē inductio ne ḡio. n. ignis q̄ fit a calore igneo, & forma ignis imediate attingitur a calore, ab ipsa vero forma attingitur, vt dirigēte ac regulante, vt secundo testat de aīa Arif. Simile apparet in plifica generatione, sp̄ma. n. imediatius cōcurrit q̄ p̄r, & vlr in oīb' ē eodē mō. Sed intelligere nō p̄rio puenit ab orbe hūano q̄ ab intellectu imō p̄rio ab itellu cū in eo recipit, & in nobis non sit formaliter, vt constat, ergo intell's nō vnif hoī, vt ars istrō. ḡ ille mod' cōtinuādi fictio ē mera ac nuga.

I T E M omne actu existens p̄ aliquam formam intelligibile p̄sentē alicui intelligenti, intelligit ab illo, & non eo intelligit, nihil. n. intelligitur nisi p̄ formā intelligibile p̄sentem intellectu, in q̄tū intellectu, vt cuiuslibet sani capiti constat. Sed cogitatiua actuata phātasmatibus aliquorum indiuiduorum alicuius generis, vel sp̄ci, est ex nō actu p̄ aliquam formam intelligibilem p̄sentem intellectu, cogitatiua. n. actuata phātasmatibus indiuiduorum lapidis, ita cōtinēt actu formā lapidis sub rōne intelligibilis, quēadmodū paries colores sub ratione visibilis, intellectus n. nō intelligit lapidem nisi p̄sentatū per phātasma indiuidui lapidis, ergo cogitatiua actuata hmōi phātasmatibus taliū indiuiduorum, potius ab intellectu intelligit q̄ intellectu intelligat, & sic argm̄ expositoris n̄ri v̄r hīc magnā vim apud intelligentes & nō potes fugere, dicendo hūc modū cōtinuationis nō ē mētem Auer. qm̄ in tractatu. 3. huius libri tibi oñdā mētē Auer. non ē nisi hāc, & ibidē i probabo oēs alios modos, quos fingunt qdā ad mētem eius.

A D secundam principalē Ioā. Iādu. laborauit in qōnib' suis tertiū de aīa, sed vt sol. cōgruā p̄ positione Auer. assignemus v̄r nobis Auer. sic absoluēdū. q. p̄positā q̄ hō. f. non est natus intelligere p̄ oēm formam abstractā, non. n. per q̄libet intelligentiarum intellectum, sed per abstractū quod ei fit p̄sens & indistās per operationem, quēadmodū ars istrō, erit ergo hō intelligēs cōstitutum ex rōnali anima, & aīali humano, quā a deo colligūtur, ut ab eis puenit vna operatio intellectuā quēadmodū ab arte et securi vna operatio diuisiua, nec sequitur tūc ex nauta p̄ho & nauī puenire vnam operationem intellectuā, nauta. n. & si intelligat, non p̄pter hoc s̄m operationem intellectuā, cum nauis nō cogitet indiuiduum vnum vel plura alicuius sp̄ci. uel generis, uerum ex eis fit vnum in operatione nauigēa, cū ab vtroque nauigatio accidat a nauī. f. ut organo a nauta, vero, ut arte. vt diximus. Et licet hāc sol. nos diu tenuimus satisfacere illi argum̄to plusq̄ solu Ioā. mō aduersus eam sic instarem, non maiori concursu ac ministratioe orbis humanus ministrat intellectu p̄ operatione intellectuā q̄ mediū actu lucidum ac intētionali ter coloratum visui, hoc patet, qm̄ nullum aliud officium p̄bet cogitatiua intellectu, nisi in quātum continet intelligibilia p̄xima potētia p̄sentia intellectu, & sic mediū, cōtinēt n. actu colorem visibile p̄xima potētia, ut Auer. ait. in. 2. de aīa, cō. 67. & 74. ergo sunt p̄ illā ministratioe nem & officium, ex homine corruptibili & rationali aīa fit vnum operans operatione vna numero, sic ex potētia visui, & medio sic actuato lumine et colore, fiet vnū opatione visui, sed hoc est impossibile in omni doctrina, ergo & id ex quo sequitur, non ergo ex rationali aīa & homine corruptibili sic cogitanti fiet vnum operatione vna.

Adhuc cuiuslibet motoris separati p̄ operatione separata instim debet ēē separatum, quod ēt Auer. in multis locis hoc accepit, ut. 8. p̄hy. auscul. cō. 15. & in. 2. cap. de suba orbis. Sed per ipsum rationalis anima est ars & motor separatus, ergo hō corruptibilis debet esse separatus, qd ē falsum manifeste, ergo hō non est instrumentum intellectus, nec intellectus ars uel motor hominis.

A D tertiam principalem olim sic solitus eram dicere q̄ hominis operatio. v. g. intelligere non est sic p̄pria ac intrinseca ei, quēadmodum ignire ipsi igni, operationum ergo aliqua est p̄pria non intrinseca alicui, ut operatio naufragia p̄pria quidem est congregato, uerum nulli eorum seorsum conuenit, nec inest formę quæ ēē det alteri parti.

Alia operatio est intrinseca tātum, non tamē p̄pria, quēadmodum augeri est homini intrinseca, non tū hoī p̄pria.

Alia est p̄pria ac intrinseca, ut particulariter rōcinari, est enim p̄pria qm̄ oī soli ac semper homini inest, intrinseca autem qm̄ a forma sumitur cogitatiua, quæ est vltima forma hominis, dicebam æreo intelligere esse p̄prium opus hominis: non tamen ei intrinsecum.

S E D p̄culdubio dematiue arguamus ad hāc rātionē, & oñdemus intelligere ēē formaliter ac p̄ se in nobis id qd̄ exequimur, omni hora, omni tpe, s̄m nostrū arbitriū est formaliter in nobis, negans hāc nullam habebit regulam p̄badi aliquam operationē ēē formaliter in nobis, qd̄. n. videre sit in nobis nulla uia p̄bari pōt nisi q̄a experimur id esse suppositum n̄ro arbitrio. item nec alio possumus credere moueri esse in nobis & breuiter nulla erit methodus p̄badi aliquod operū esse nostrū formaliter & p̄cise, nisi hāc, quare hac negata cessabit oīs regula. Sed quod intelligamus qm̄ uolumus Arif. in. 2. & 3. de anima oñdit, & experientia docet manifeste, ergo qui negabit intelligere non esse in nobis, ille est sine intelligere ac sine omni cognitione & quid peius. Præterea sicut in antehabito tractatu argumentati sumus orbis humanus ē cōpletus in sp̄e per formam p̄prium. f. animationem vel cogitatiuā ergo omne adueniens ei erit superfluum & aduentitium consequentiam p̄bo, forma specifica vltima alicuius constituti perficit id s̄m oēm operationem specificam ac p̄prium cōpetentem suæ speciei, & qui negat hāc nō haberemus viā ad p̄bandum virtutes inesse rebus p̄prias & specificas, sed cogitatiua per auerroistat est vltima perfectio specifica & adæquata homini sic accepto, ḡ cōplet ipsum quātū ad oēm operationem sibi possibilem, s̄m naturam sue speciei & per consequens omnis alia operatio, q̄ non sibi cōpetit formaliter per cogitatiuam erit superflua aduentitia, & per accidēs, quēadmodum edificare erit sibi p̄ accidēs, ratione artis sibi accidentaliter & extra sp̄em cōpetentis, & sic quēadmodum calor per se non nisi calefacere habet p̄prium ac per se operationem, & p̄ducere subam tantū per accidēs, sic humanus orbis per se operabitur operatione suæ speciei, & per accidēs erit instim rationalis aīe, quæ oīa ab hominibus qui dant se p̄biæ debent detestari ac repudiari uehementer. Item s̄m op̄ionem omniū peripateticorum vegetatiua anima completur ad sensitiuā, intrātum q̄ sensitiua adueniēte cessat vis vegetatiuæ, & tota saluatur in sensitiua, uel igitur in homine sensitiua terminatur ad aliam gradu & genere diuersam aut sistit in se. Si quidem sistit in se, tunc hō formaliter non est nisi quoddā animal brutale excellens, tū per quādam animā sensitiuam excellentiorem aliis animalibus. Si adhuc terminat ad aliam animam s̄m alium gradū v̄r illa nisi rationalis intellectuā, nec in dictis Arif. aliquo loco inuenimus alterū genus, ut in. 16. de animalibus, ac in. 2. de anima constat, semp n̄ tres esse animas genere vegetatiuam. f. sensitiuam & intellectuam asseuerauit, cogitatiua n. nō gradu distinguitur a sensitiua, sed tantum nobilitate, imo sicut in. 2. cōstat de anima, in sensitiua multi sunt gradus variati s̄m nobilitatem & ignobilitatem, qui non p̄ hoc excedūt genus sensitiuorum, ergo si hō non transit ad alterū genus aīæ tunc erit mere brutum, licet excellens, quemadmodū forte Pigmus erit brutum forte nobilissimum, ergo omni-

DE INTELLECTU

no hominis sensitiva debet terminari ad rōnalem animā, & sic rātum rationalis erit specifica ac vltima hoīs forma, in qua cessant & terminantur oēs aliæ & hoc argm̄ reputo demonstratiuum apud recte intelligentes quicquid sit de stultis. Amplius, omnis anima alterius generis ac gradus habet operationem alterius generis & gradus a sensitiva, sed cogitativa non habet operationem alterius gradus nec generis a sensitiva, quod sic constat, sentire enim & phantasiari, & si differant abstractione, non propter hoc phantasiari ponitur in alio genere q̄ sensus, sed in alia spē similiter & si cogitare differat a phantasiari penes abstractius, & minus abstractum, non propter hoc debet esse alterius generis, cum tota latitudo comprehensuarum potentiarum talium sit in hoc generali contenta s. in cōprehēdere particulariter, & signate, in quo & si sint multi gradus specifici, non tamen vnus eorum exit terminum illius latitudinis, & hoc Auer. met. in. 2. de anima, cōmen. 63. de dit intelligere, vbi inquit, & ista intentio indiuisibilis est illa quam distinguit, virt^{us} cogitativa a forma imaginatiua, & expoliat eam ab ea quæ sunt adiuncta cum ea, ex istis sensibilibus communibus & propriis, & reponit eam in rememoriatiua, & hæc eadem est illa quam comprehendit imaginatiua, sed imaginatiua comprehendit eam coniunctam illis sensibilibus, ecce quomodo tantum ponit differentiam inter huiusmodi, non penes genus cōprehensi, sed penes modum, qui non variat gradum nec genus animæ vt constat, q̄ enim cogitativa idem cōprehendat adæquate q̄ imaginatiua alio & alio modo, non exit latitudinem sensitiuorum graduum quare totum qd̄ est infra rōnalem animam erit in gradu sensitivo comprehensum licet sit in extremo illius, & proculdubio hæc omnia ad Auer. demonstrāt, licet ipse non viderit suo tēpore. q. quæ sibi nunc obiiciuntur. Ad quartam solebamus dicere q̄ maior est falsa, immo de ratione principii motus ac intellectōnis est esse separatam magis q̄ vnitū, quemadmodum Auer. sentire videtur in primo de aīa cōmen. 63. 65. & 66. & huius quidem rationē assignauimus, quoniam vnio formæ ad materiam, nec est dispositio, nec causa, cur motor moueat, vel principium sit operatio nis in eo cuius ponitur. Et licet hæc sol. primo aspectu videatur salubris, ad ipsam sic obiicerem, omne id per quod aliquod operans est in actu perfecto ac completo est vera forma dans esse illi, & oppositum huius non est intelligibile hac. n. methodo vidimus rationem formæ esse alteram a ratione materiæ, vt peripatetici testantur. Sed id per qd̄ aliquod operatur & mouetur operatione ac motu formaliter entibus in eo, est id per quod id erit in actu. ergo id tale erit verissima forma illius, minor constat, nullo n. alio scimus aliquod esse in actu ac perfectum, nisi in quantum potest vel actu operatur, vt sæpe sæpius p̄bi testantur, ergo constant rōnalem animam esse vere formam hominis. Rursum omnis operatio per se ac formaliter vna erit ab esse per se vno, quoniam operari præsupponit esse & operatio vna per se præsupponit vnum esse per se, sed moueri & huius operationes, hominis sunt operationes, quarum quælibet per se est vna, ergo & esse operantium erit per se vnum, sunt autem operatiua rationalis anima & homo. ergo ex rationali anima & homine fiet vnum per se vera vnitatem. Ad quintam dicebamus virtutem separatam esse duorum modorum quædam. s. est cuius operatio est sibi tantum, nec proprio attribuitur subiecto, & de hac verificatur maior argumenti quædam cuius operatio ē non tantum sibi, sed proprio subiecto commoda, cuiusmodi est rationalis anima, & de huiusmodi maior est falsa. Sed quocumque modo ad hanc sic argueremus. Si rationalis anima trahitur a virtute in corpore, vel hoc est mere naturaliter ac necessario vel contingenter, q̄ enim lactuca porrecta anferi trahat anferem, non est nisi vel naturaliter vel contingenter, ergo similiter q̄ rationalis anima trahatur ab appetitu nostro sensitivo, ac nostro imaginari, vel ē naturaliter, vel contingenter, siquidē erit naturaliter, & omnino necessario, tunc talis anima omnino subditur viribus

materialibus, & sic omnino erit virtus comprehēsa a materia, & mole corporea, nihil. n. subditur corpori vel virtuti in corpore, nisi sit corpus vel virtus in corpore, vt ante habito tractatu declarauimus s̄m Platonis sententiā. Si contingenter igitur stat cogitativam operari circa phātasmata, amplius & appetere aliquod & rationalis non concurrat ad huiusce, & sic continuatio rationalis animæ cū corpore non est naturalis, immo penitus cōtingens, cum in arbitrio rationalis animæ sit vniri & continuari & nō continuari, & sic sequentur infinita incommoda, quæ a philosophis sunt improperanda, & hoc argumentum cōsidera, quoniam facit fidem. Ad sextam diximus q̄ habitus ille acquiratur nobis nō in intellectu, sed in parte memoratiue, quando enim cogitativa sæpe sæpius cogitauerit in memoria habitus relinquitur, quo intellectus continuabitur nobis sæpe & sæpius ad libitum nostrum, & sic habitus arguit tantum memoriā esse partem nostrā & non rōnalem. Sed sine dubio istud non valet. quoniam nos experimur in nobis promptitudinem ac solertiam, non tantum circa sensibilia, sed circa intelligibilia. ergo datur non tantum habitus immemoriatiua sensitiva sed intellectu. Adhuc omnis promptitudo ad quam sequitur aliquod esse in aliquo, si formaliter erit in eo, & id sequens formaliter est in eo. hic. n. modus a nullo potest detestari, sed ad habitum nostrum sequitur intellectiuam animam esse in nobis ergo quemadmodum promptitudo erit formaliter in nobis, & id sequens eam erit plus q̄ formaliter in nobis. Ad septimam dicebamus q̄ homo potest capi dupliciter, vno modo pro orbe, & sic est vn^o essentialiter ac per se a cogitativa quæ est forma generabilis ac corruptibilis, alio modo pro colligato ex intellectu & orbe & sic est vnum per se vnitatem qua motor & organum sunt vnum per præsentiam ac indistantiam. Sed hæc responsio friuola est, quoniam ex quibuscunque vnitibus prouenit operatio, non minus vna q̄ ex aliis non sunt minori vnitatem vnibilia, sed ex intellectu & homine prouenit operatio intellectiua, quæ non est minus vna, q̄ operatio quæcūque prouenit a cogitativa, & materia hominis, ergo & intellectus & homo non erunt minus vnū q̄ cogitativa, & materia, ergo si cogitativa constituit materiam in esse specifico, & homo constituitur ab intellectu eodem modo, maior est manifesta, non enim possumus scire vnionem animæ leonis ad materiam, nisi ex operatione vna per se, hac enim via dempta & secluditur omnis regula concludendi formam vnire materiæ. Minor constat, declaratum est enim in libris peripateticorum intelligere & velle esse operationes simplices, ac ita vnas vt nō possit aliqua alia operatio intelligi plus vna. Ad octauam dicebam iam concedentes totum hominem. s. viuere intellectu, non quidem pro actu primo sed actu certe secundo, quemadmodum & cœlestia animalia intelligere & motu viuunt, ut dictum est in lib. d. d. Sed hæc sol. statim, & videtur contra Arif. & Auer. & contra rationem, contra Arif. quidem, quoniam Arif. ostendit intellectum dei esse idem quod intelligibile, & eē sibi sempiternum, et vritur hoc argumento, vita autem utique existit. i. viuere est idem & semper cum uiuente, etenim intellectus actus vita, id autem ipse actus est, actus autem quod s̄m se illius vita optima & sempiterna. ergo ex litera habetur q̄ vita est idem cum viuo ac semper sibi continua. Tunc sub hac propositione assumam & hanc, sed homo viuūt intellectu, ergo & intelligere est idem suo viuere ac suæ aīæ, & per consequens intelligere erit sibi intrinsecū. Amplius & contra Auer. patet, inquit enim Auer. in commē. 38. & ex hoc quidem apparet bene q̄ Arif. opinatur q̄ forma hominum in eo q̄ sunt homines, non est nisi per cōtinationem eorum cum intellectu, qui declaratur in lib. de aīa esse & c. Ex his constat responsionem esse contra Arif. & Auer. & tu vide. Contra rationem vero, quoniam tres sunt viuentium modi, vegetare. s. sentire ac intelligere, quibus & viua distinguuntur, ergo sicut sentire arguit sensitiuam esse partem viuū, vegetare vegetatiuam, ita & in

telligere aliter non essent vitæ nisi valde equiuoce, & sic oportet quod quemadmodum sentire est vita animalis propria ac essentialis, & uegetare vita plantarum propria ac intrinseca, intelligere propria hominibus & essentialis ac intrinseca, nec Arist. alibi posuit aliud genus vitæ in nomine, nisi hoc quo ab aliis animalibus distinguitur & plantis, si recte libros eius inspicias. Ad nonam diximus rationale dupliciter accipi, vno modo pro rationali discursu particulari, & sic est non tantum propria homini, imo intrinseca ac essentialis differentia, alio modo pro rationali discursu vniuersali, ut diximus, & sic est propria differentia hominis, non tamen essentialis ac intrinseca, hæc respōsio fuit Ioan. Landu in quæstionibus tertii, & multorum ante eum. Sed sine dubio non hæc puerilis est, quod ostenditur primo, omne antecedens proprium, quarto modo est essentialius alicui quàm id proprium, & hoc omnes concedunt, proprium enim prædicatum est secundi modi, antecedens proprium est prædicatum primi modi, accipio hanc ergo maiorem, omne prædicatum primi modi per quod tanquam per medium adæquatum potest demonstrari prædicatum secundi modi de aliqua specie est essentialius & interius ipsi, quàm prædicatum secundi modi, nullus enim penitus ignarus potest hanc maiorem negare, sed rationale est prædicatum primi modi de homine, per quod de homine potest demonstrari prædicatum secundi modi, scilicet risibile, ergo rationale est essentialius, interius ac formalius homini quàm risibile, minor patet hæc enim est potissima demonstratio, ut omnes dicunt, omnis homo rationalis, omne rationale risibile ergo omnis homo risibilis, & sine dubio est per medium primi modi prædicatum de homine, ut constat. Amplius Arist. in primo topicorum proponit capite. 4. quatuor esse prædicata terminantia problemata topica, quorum duo conuertuntur cum specie scilicet diffōne, & proprium, & duo non scilicet genus & accides, & declarat. 6. topicorum quod differentia vltima conuertitur cum specie, non tamen est diffinitio, arguo ergo sic, rationale quocumque modo acceptum cum homine conuertitur, hæc enim conuertitur in terminis. omnis homo rationalis, & omne rationale homo est: & est necessaria, & per se ergo rationale vel erit proprium, & sic prædicabitur in secundo modo dicendi per se, vel diffinitio vel differentia vltima & quomodocumque, necessario oportet ut sumatur ab essentiali, & propria forma hominis. Rursum Auer. 7. meta. c. 43. in calce ait, & ista diuisio cum peruenit ad differentias, quarum numerus est secundum numerum specierum bipedis, manifestum est quod vltima differentia est, quæ est substantia illius speciei solius & sola diffinitio eius, & quod id quod est ante non est substantia propria ei, neque aliquid existens extra animam in actu. Arguo ergo ex his omnis differentia quæ numeratur secundum numerum speciei ad quam stat vltima diuisio diffōnis, ac omnium antecedentium, est differentia vltima, ac essentialis, quæ est substantia illius speciei solius, & sola diffinitio eius hæc est maior quæ sumit ex verbo Auer. sed rationale est quæ numeratur, ex numero speciei hominis, aliud enim est rationale in numero ab irrationali quoniam homo & alter est a bruto, & quia homines plures ita & rationalia plura, ergo & rationalis est vltima differentia hominis essentialis, quæ est substantia speciei hominis solius, & sola diffinitio eius, & sic sumitur omnino a forma essentiali hominis, & propria ac substantia eius. Et hæc argumenta apud conscientiam meam demonstrant, sicut quæcunque in naturali philosophia cuius signum est quod multi coacti argumento hoc dixerunt intentionem Auer. esse rationalem animam, quæ est intellectus possibilis dare esse hominibus & specificum, & illi ut diximus solum dicunt hoc ut fugiant hæc argumenta, nec enim ipsi, nec eorum progenitores possunt soluere argumenta hæc, nisi fugiant hoc modo & ego diu cōsideraui si esset aliqua euasio pro Auer. & proculdubio quando bene consideraui non est nisi illa quam isti dicunt, & tunc esset transponere Auer. de opinione in opinionem, & negare omnia dicta eius, & face-

re nouam opinionem, & hoc non curo, sat mihi sit declarare rationalem animam esse specificam ac vltimam hominis formam, hoc enim quero tantum, & si contra Auer. uel non hoc est per accidens, dicant itaque quicquid uelint. Ad alia argumenta vltimo facta non video quid possint fingere auerroistæ, nec hucusque famosa est aliqua responsio, digna scriptura, ideo & tanquam necessaria ac demonstratiua relinquatur. Cum igitur induximus rationes ad Auer. & euasiones pro eo, & vidimus iam quod ab irrationabilitate euadi non potest, verificabimus aperte ac proculdubio eius opinionem esse penitus erroneam, et veritati & dictis propriis contradicere.

In quo inducuntur uerba Arist. ac aliorum contra errorem prædictum. Cap. 21.

TAmetsi positionem Auerrois plus consonare uerbis ac fundamentis antiquorum & maxime Arist. diu crediderim, quod magis in secundo lib. explanabitur, tamen cum rei veritas sit Arist. saltem in hoc quæsitio non posuisse planam eius opinionem, uel quia nihil certi habuit, uel quia noluit hoc nobis dicere, vel quia timuit, vel propter alias causas, ideo uisum est mihi ostendere positionem Auer. ita uideri contra uerba ac Arist. fundamenta, sicut & aliarum multarum extranearum, & non tantum ad Arist. uerum & ad alios antiquos. Et ne prolixus sim uideatur quod expositor noster in libro de unitate intellectus contra Auer. quæ pulchre ponderans omnia uerba Arist. quæ dicit in secundo de anima, ostendit positionem Auer. ex toto uerbis Arist. ibi contradicere, ideo nolui inducere omnia illa cum liber ille communis sit cuiuslibet & facilis uitu, sed inducam solutionem ad omnia illa, quæ ex uerbis Themistii excipitur, in primo paraphrasis de anima, capite 23. cui contradicam, & sic nos uidebimur addere aliquid ad ea quæ expositor dixit, posset ergo auerroista sic euadere a toto illo capite expositoris, quemadmodum Themistius euadit dicens, deinde illa vnica anima qualis nam erit certe qualiscumque sit ad se Arist. hoc loco pertinere non putat, ait enim se animam illam vnica, neque querere, neque finire, sed animam hominis animam equi, animam bouis, quas siue quis uitas animationesque, siue animas appellet nihil pugauerit Arist. sed quemadmodum cum lumen de finiret, ita lumen est perfectio perspicui corporis, non ipsum solem finibat sed rem quæ a sole perdiret, etiam si eadem diffinitio ipsi soli possit competere, ita hoc loco animam finiturus, non ad singularem illam quæ tam longe absit a corpore considerationem intēdit, sed ad perfectionem iunctam quæ organis corporibus sua singularis ab illa singulari tribuitur quæ forte utriusque vna diffinitio conueniat, ut enim nihil uetat duas haberi perfectiones perspicui corporis, quarum perfectior vna sit sol altera imperfectior lumen, ita dici de anima potest nihil obstare duas esse animalium formas, quarum vna perfectior sit, ut anima ea quæ foris est altera imperfectior, ut ea quæ intus ad singulas pertinet hæc Themistius. ex his potest accipi talis diffinitio, quod rationalis anima potest capi dupliciter, vno modo pro anima coniuncta, quæ homini speciem ac esse dat, & hanc corruptibilem ac generabilem ponunt græci, ut Themistius. Theophrastus. & Auer. secundo pro anima separata, quæ foris manens dicitur a Themistio, quemadmodum perfectio perspicui duplex esse potest, scilicet sol & lumen, ut dicit. Tunc ex his possunt omnes auctoritates Aristote. gloriari quod Arist. querit diffinitionem communem omnibus animabus dantibus esse, quæ sunt perfectiones intrinsecæ, & hoc querit per se uerum est tamen quod Arist. interponit sermonem, quandoque de illa vnica ac singulari separata quoniam uidetur ei & aliis competere quodam modo vna diffinitio, licet non analogo, quemadmodum dixit Themistius unam dat diffinitio, luminis Aristote. uerum & illa potest etiam soli conuenire, propter quod & de sole potuisse sermonem interponere, & sic Themistius euadere cre-

dic, & Auer. etiam, est enim diffinitionem animæ communis omnibus animabus, etiam hominis equi, & aliorum quæ sunt perfectiones primæ corporum physicorum, & expositores quemadmodum Simplicius & alii quæ sic intelligant verba omnia Arist. afferunt nobis signum, cum enim Arist. ad finem determinationis primæ ac communissimæ diffinitionis peruenisset, sic ait, quæ quidem igitur non sit anima separabilis a corpore, aut partes quædam ipsius, si partibilis apta nata est, non immanifestum est quæ, rum enim actus est partium ipsarum, at vero secundum quasdam nihil prohibet propter id quod nullius corporis sunt actus ecce quæ tanquam manifestum relinquit quasdam species animæ esse actus corporis, & quasdam non, quod si a principio Arist. intellexisset, etiam illam separatam proculdubio diffinitionem quam nunc facit prius fecisset. Et hoc confirmant. subdit enim Arist. amplius autem immanifestum est si sit corporis actus, sicut nauta nauis, quod non dubitat de animabus vnitis, sic enim a principio distingueret, sed de illa vna singulari ac seiuncta, ut Themistius dixit, de ea enim non apparet quicquam ex diffinitione, propter quod statim subdit, figuratiter quidem igitur sic determinetur & describatur de anima sup. non determinando quot animas, & an diffinitio sibi vniuocæ conueniat, & sic possunt euadere a toto capite illo, & a verbis Arist. ac expositoris. Et porro licet hi possint euadere a primo capite 2. lib. de anima, non a reliquis euadere possunt. Arist. enim syllogizat animam esse formam corporis physici, ex argumento hoc secundum expositionem Auer. cō. 24. anima autem hæc quo viuimus sentimus mouemur & intelligimus primo, & omne id quo primo viuimus mouemur sentimus & intelligimus forma, ideo concludit, quare ratio utique quædam erit & species, ecce quomodo concludit animam esse formam corporis, & certum est quæ non loquitur de anima generali, ea enim non intelligimus primo, sed per accidens ac dispositiue, secundum peripateticorum expositiones, ergo non potest intelligere verbum suum, nisi de rationali, qua primo, & vniuersaliter intelligimus, & sic erit forma omnino corporis physici ac species & ratio. Rursum cum diuisisset gradus animatorum in quatuor inquit, quibusdam vero adhuc est & secundum locum motuum, alteris autem intellectiuum & intellectus, ut hominibus, & si aliquod alterum &c vbi Auer. commē. 29. per intellectiuum exponit cogitatuam, per intellectum rationale, dicens & ponamus etiam pro manifesto quæ virtus cogitativa & intellectus existunt in aliis modis animalium &c modo gradus animatorum est id penes quod variatur species & essentia viuorum ut ex commentatione Simplicii colligitur ergo intellectus erit omnino dans homini speciem ac rationem. Adhuc fortissime cum dixisset ordinem animarum & graduum esse sicut ordinem figurarum, sic quæ quemadmodum prima figura terminatur in secunda, & secunda in tertia, & tertia in quarta &c. adeo quæ in quarta sistit & figitur totus ordo primarum, sic & animarum dixit ordinem esse. s. vegetabilem terminari in sensibili, sensibile in intellectiuum, ibique omnia contineri ac quietari, propter quod subdit alia quidem sensitiuorum habent locum motuum, alia vero non habent: vltimum autem & minimum rationem habent & intellectum, cuius rationem reddit, quibus enim inest ratiocinatio corruptibilem, his & reliqua omnia &c. vbi Auer. cō. 32. ait complementum autem animalium & finis eorum, qui intenditur in generatione, quem cum natura potuit pertinere stetit, est modus animalium habens virtutem speculatiuam. i. cogitatuam intelligibilem. i. intellectum possibilem vniuersalem, hic ut inquit stetit generatio ecce quomodo ipsemet innuit intellectum esse rationem ac speciem corporis physici vere secundum esse. Si qua ergo ad hos ex verbis Arist. in secundo de anima lib. dici possunt, crede mihi hæc sunt & non plura, quæ porro solui non possunt si recte series textus consideretur. Consideratis itaque verbis tertii, ut expositor considerat, & verbis 16. libri de anima, & verbis secundi physice auscultationis ac duodeci

mi primæ sapientiæ, & breuiter omnibus librorum verbis, quæ ad nos peruenerunt, vides non posse induci verba fortiora his pro nostra positione, verum expositor conatur reducere multa alia verba Arist. ad nostrum, quod ego cum nihil necessitatis inspiciam relinquo, tu vero studiosus cum sis considera totum processum expositoris, & hæc quæ hic dixit pauca & reponere, quoniam sic veritas inuenietur. Adhuc post hæc Plato visus est sentire positionem hanc, inquit enim in thimeo. De præstantissima igitur animæ nostræ specie, ita est sentiendum, nempe hanc deus, tu demonem nostrum cuique tribuit, hanc in summa corporis arce sedem habere dicimus, atque ad cœli cognationem a terra nos tollere, tanquam animalia cœlesti potiusquam terreno semine nata, quod quidem recte admodum dicitur. Vnde enim primus animæ datus est ortus, inde diuina vis caput radicem & originem nostram pendente suspendens totum dirigit corpus. b. Pla. quæ si verba hæc perfecte considerabis rationalem animam formam esse corporis dices. Rursum post hæc & Constabel auctor de differentia spiritus & animæ, in eo libri capite vltimo inquit, dicamusque quæ prima differentia inter ipsos est quæ spiritus est corpus, anima vero incorporea, & spiritus comprehenditur a corpore, anima vero non potest comprehendere a corpore, & spiritus cum separatur a corpore perit, opera autem animæ perunt a corpore, sed ipsa non perit in seipsa, anima mouet corpus, & præstat ei sensum atque vitam mediante spiritu, quia spiritus operatur hoc absque alia mediatione, anima mouet corpus, & præstat ei vitam, quia prima est causa huius rei, & operatur in eo, spiritus vero operatur hoc, & est causa secunda &c. ex his constat propositum. Quod autem de rationali anima loquatur lege residuum, quoniam aperietur tibi & hoc.

Amplius expositor inducit Aui. qui in. 6. naturalium parte quinta in calce capitis primi sic inquit, intellectus vero actiuus eget corpore & virtutibus corporalibus ad omnes actiones suas, contemplatiuus vero intellectus eget corpore, & virtutibus eius, sed neque semper, neque omni modo, sufficit enim ipsa sibi per seipsum, nihil autem horum anima est humana, sed anima est id quod habet alias virtutes, & est sicut postea declarabimus, substantia solitaria. i. per se, quæ habet aptitudinem ad actiones & reliqua. Sed quid expedit Auicē. in testem vocare, cum ipse fuerit nostræ positionis non tantum testis, sed auctor, ac maximus defensor, ut in tota illa parte per omnia capita illius disputare videtur, visus est enim ille vir optime positionem hanc fundare, ac porro bene ampleque calumnias ad eam remouere, quare & tu cum studiosus fueris legere non dimittes totum id. Item Algazel Auicē. collega subtilis ac profundus in metaphysica eius tractatu de anima vegetabili, & anima humana dictione de sensibus interioribus, prope principium inquit cum mistio elementorum fuerit pulchrioris et perfectioris æqualitatis, qua nihil possit inueniri subtilius & pulchrius, sicut sperma hominis, quod venit in corpus hominis, ex cibis qui sunt subtiliores cibis animalium, & cibis vegetabilium, ex virtutibus, & mineris, quæ sunt pulchriores virtutibus & mineris animalium, tunc fiet apta ad recipiendum a datore formarum pulchriorem formam, formis quæ est anima humana. Hæc ille. nec porro Algazelem expediebat in testem huius veritatis aduocare, cum omnibus illis partibus veritatem hanc non tantum sua auctoritate verum & rationibus confirmat, & id circo tuum sit eum videre. Præterea Isaac Israelita in lib. quem de diffinitionibus conscripsit inquit, causa finalis hominis spiritualis est, ut animæ cum corpore sint ad hoc ut homini manifestetur veritas rerum particularium, & determinet inter bonum & malum, & faciat quod expedit viuens in sanctitate & iustitia quousque remuneretur & coniungatur splendori intelligentiæ, & pulchritudini sapientiæ & reliqua. Inducit & amplius expositor verba Theophrasti, quæ Themistius ponit in tertio suæ paraphrasis de anima, capite. 39. rursum & verba Themistii quæ partim capite. 26. & partim capite. 27.

illiusmet ponit quæ proculdubio nihil ad nostram positionem faciunt, ut in secundo lib. huius demonstrabo, ubi positiones omnes in typo resumam, uidentur enim sonare primo aspectu id quod nos ponimus, propter latentiam uerbi quod nos capimus (dare eē) hoc enim uerbum in æquiuoco valde accedit, tum apud peripateticos, tum & apud Platonicos, ut quandoque in ante habitis dictū est a nobis, & amplius dicemus, quod uero de Alexā. inquit pace sua nihil est, omnes enim expositores positionem eā Alex. ascribunt, quemadmodum Themistius Simplicius Ioan. grammaticus & omnes arabes, & proculdubio in paraphrasi eius de anima nostris tēporibus translata ab erudito uiro Hieronymo donato apparet in principio illius fere totum hoc. Si quæ ergo bonæ auctoritates possunt induci & planæ hæ sunt nec plures inducē expedit, cum hoc genus arguendi infirmum sit argumentum ut constat.

In quo narratur nostra positio de modo quo anima unitur, et quo in corpore separatur, et quantum habet de eleuatione et immersione in corpore ac materia.

Cap. 22.

ET cum hætenus positionem induximus Auerrois: fundamentisque eius eam quantum potuit confirmari iuuauimus, contradiximus & ei rationibus, tum & uerbis sapientum, modo expedit nostram positionem narrare. si quo modo rationalis anima forma sit corporis, ac quantum corpori immergat, quantumque ab eo eleuetur, quo fideliter ac lucide exposito proculdubio motiua Auerroistica ascindētur ad nos inducta, & ueritas nostra sic in toto remanebit illesa. Dicimus igitur genus formarum tripartitum esse, quædam. n. proculdubio formarum sunt, quæ & secundum esse, & secundum functionē sui officii, ac secundum opus se in corpore immergunt, ac a corpore penitus cōprehenduntur, quemadmodum elementorum sunt formæ, huiusmodi quippe formæ tantō constituuntur per corpus ac materiam, q̄ non modo esse: uerum nec operari possunt sine corpore ac materia. Sūt & aliæ porro formæ, quæ & secundum esse, & secundum opus corpus ac materiam excedunt, ab eisque eleuantur, quemadmodum animæ sunt animalium cœlestium, hæc quidem enim a magnitudine non comprehenduntur, nec a corpore constituuntur, uerum, ut peripatetice loquar, corpus constituunt, ac agunt, nisi quispiam has in officio secundo a corpore dependere obiiciat. Quod nos concedimus intelligentes eas solutas esse saltem secundum operationem primam quam suo loco commentabimur. Et cum uniuersaliter maxime extremorum communi cursu media cadant, probabile est harum formarū in extremo medias esse, quæ partim se in materiam immergunt, ac partim ab ea soluuntur, cuius quidem generis rationales sunt animæ, hæc quidem in orizonte sunt æternitatis & tēporis, ut Plato inquit. Quod si declarabimus exemplo, quo uti debemus circa expositionem difficultium rerum, dicentes q̄ quemadmodum sol in genere corporum est, ita & rationalis anima in genere suo, uidemus uero solē unū numero esse, ac indiuiduum, & eius lucem quæ in eo est, si ad ipsum qui se consideretur forma eius est & indiuidua ac una numero, si autem ut ab eo fluctuat sic est uniuersaliter illuminatiua, tum diaphanorum omnium tum peruiorum, quæ ea lucida redduntur, tum coloratorum hoc inquam modo, tam & si una sit numero, multa agit ac facit. Profecto & sic d. intellectu Arif. d. scilicet ipsum sicut lucem, post nāque ad ipsam rationalem animam referri compararique, & ad intelligibilia, ut quidem enim quicquam est rationalis animæ, non tantum unus est numero, uerum & indiuiduus, ut uero emittit actiones intelligendi esse in uirtute uniuersali, sic quodammodo est uniuersalis, & hoc porro modo uniuersalia in eo sunt, quoniam eorum est abstractius quemadmodum lux corporalis colorum, erit ergo indiuiduus prout forma est quæ-

dam hominis, ut uero potestas quædam lucis spiritalis porro uniuersalis est. Nec sic intelligo q̄ uniuersalia sint in intellectu, quemadmodum forma in materia, uel accidēs in subiecto, ens enim in anima potius intentio est rei q̄ ipsa res, ideo quemadmodum non indiuiduatur color per esse quod habet in luce corporali, nec specificatur, cum esse in luce omni competat colori ut actū est motiuus sic intentio rei non specificatur, neque indiuiduatur per hoc quod est in luce spiritali, sed manet uniuersale, & in hoc est cognitio secundum congruentiam intellectus quemadmodum uisus secundum actum, secundum congruentiam lucis corporeæ, & hic quidem modus abstractionis est, his itaq; sic expositis perspicuum est, quo nam modo rationalis anima forma sit corporis, est enim forma media inter extremas formas. Quantumque corpori immergat patet, quoniam secundum essentiam materiæ ac corporis actus est, secundum uero potestatem, & si in se, & respectu materiæ una sit numero est ad intelligibilia uniuersalis uirtus, ut diximus, quantumq; a materia eleuetur etiam, quoniam & secundum potestatem eleuata est, quemadmodum uirtus magnetis in materia est mista, quoniam uero operat non per materiam missionis eo fit, ut a materia eleuetur, & hoc habito, ac perfecte intellecto, quæstiones omnes possunt remoueri quæ ad nos inducuntur.

In quo soluuntur motiua Auerrois. Cap. 23.

HOc porro loco rationes Auerroistarum ad nos inductas expedit soluere, quas uolumus esse solutas quemadmodum capite. 16. huius soluimus. Replikas quoque quas ad solutiones posteriores induxerunt, & nos longo tempore, quas capite 17. sumatim retulim facile quippe soluimus, & quoddam omnibus fere commune est rationem habere duplex esse, unum quo simpliciter est. & hoc quidem per exitum a spermate non habet, sed ex semine primæ lucis ac ex nihilo, alterum uero quo pars est compositi, et hoc quidem per generationem accepit, differunt autem hæc ratione solum quemadmodum fundamentum relationis & relatio, absolutum enim animæ rationalis fundamentum est unionis, unio uero relatio quædam est eius ad materiam ac compositum. Sed quemadmodum dictum est in metaphysica. relatio & si nihil reale addat fundamento, attamen perdi potest per subtractionem termini, est autem terminus unionis materia disposita qualitatiue & quantitatiue, & ideo eo sic subtracto, proculdubio & unio ac unum esse animæ perdetur, uerum nec esse simpliciter animæ, nec eius absoluta substantia perdetur, & hoc porro modo saluari potest generatio ac corruptio compositi. Non dico quin argumentum hoc acceptum a generatione a corruptione non fuerit multum arduum in tantum q̄ Plotinum cogit ponere animam secundam, qua hominis generationē corruptionemque saluaret. Themistium uero ac Theophrastum duas urget ponere uitas ac animationes. Auerrois quoque dicere cogitatiuam, nos autem non aliter dicentes saluabimus generationem ac corruptionem per unam tantum formam modo accepto.

AD primam ergo dicamus q̄ dispositiones ordinantur essentialiter ad animam, non quidem consideratam secundum esse simpliciter. scilicet secundum esse unum, quod habet in composito ipso, maior ergo sic intellecta est uera, sed minor ad sensum hunc neganda est, ordinantur enim dispositiones, & quantitates, & qualitates, non ad esse animæ simpliciter, sed ad esse eius unum quod habet in composito, regula uera topica est infirmum argumentum, tamen uerificatur illa regula quando sumuntur singularia modo quo constituunt uniuersalem, & ubi esse unum est esse simpliciter rei.

AD secundam maior uera est, minor uero falsa, declaratum est enim simpliciter esse rationalis animæ a materia non dependere, probatio uero non currit, quoniam li

est esse materiale & indiuiduum rationalis animæ & esse simpliciter idem re & subiecto sit, tamen differunt modo quemadmodum fundamentum & relatio, & sic simpliciter sunt idem secundum quid distincta, modo non inconuenit rationalem animam dependere a materia quantum ad esse relatiuum, & si non dependeat quantum ad esse absolutum.

AD tertiam dispositio duplex est. scilicet pro re in fieri, & hæc quidem præcedere debet, altera vero pro re in facto, & hæc simul est cum re ipsa unio ergo est dispositio in facto, qua anima est pars compositi, & qua habet esse in composito.

AD quartam circa idem dicendum quod dispositio naturalis duplex est. scilicet absoluta qualitatiua. scilicet & quantitatiua, & relatiua dispositio primo modo bene ab agente naturali inducitur, ac prius quam sit res ipsa, cuius est dispositio, sed relatiua non fit, sed consequitur subiectum fundamentum & terminum, cuius est unio, posita enim materia disposita, & rationali anima, consurgit unio, qua rationalis sit pars compositi, & ens unitum, & non fit ab agente naturali.

AD quintam dicerem quod maior est vera dummodo non constitueret mediante aliquo accidente disponente, secundum enim peripateticos nulla forma constituit materiam nisi mediantibus qualitatibus & quantitibus, & tamen illa sunt accidentia, & sic maior est simpliciter falsa hoc modo, rationalis enim anima non constituit compositum secundum esse simpliciter, sed secundum esse unitum, & sic tollitur maior.

AD sextam maior debet intelligi, cuius principia totalia & prima omnibus modis disposita æqualiter constituunt compositum, quod sic impedit minorem, est enim minor falsa, quoniam rationalis anima & materia non constituent compositum, nisi unita sint, & sic non se ipsis tantum constituunt. Ad replicam nego consequentiam, quoniam homo in diffinitione sua dicit tertiam entitatem, & hanc perdit, nec tantum accidens perdit, non enim perdit materiam, nec formam, sed compositum tertium secundum rem diuersum, quod habebat a materia & forma, in quantum unita erant. Et hoc modo soluitur alia confirmatio, deficit enim tertium compositum, quod est principaliter, & per se subiectum secundum nos, non enim oportet imaginari quod in homine sit sola forma & materia & unio, sed ibi est tertium compositum cuius ambo illa sunt partes, quod tertium pendet ab illis unitis in genere causæ materialis.

AD septimam principalem dicendum quod anima rationalis, & in primo signo naturæ, & in secundo semper quantum ad esse simpliciter est eadem nec in secundo signo acquirit aliquid esse simpliciter absolutum, sed aliquid relatiuum, scilicet esse unitum, ac esse partem compositi, & sic nego, quod quemadmodum in primo signo non egebat unione, ita nec in secundo, quoniam in secundo, & si non habeat aliud esse simpliciter, habet aliud esse secundum quid. scilicet relatiuum, pro quo requirit esse unitum.

AD octauam minor falsa est, terminus enim a quo fuit non unitum esse animæ rationalis, et terminus ad quem unitum esse, vel terminus a quo fuit priuatio totius esse terminus ad quem compositum ipsum, & ideo in generatione terminus ad quem est priuatio esse uniti vel compositi: & sic tollitur argumentum hoc.

AD nonam quæ erat contra sol. ad quartam dicendum quod rationalis anima simpliciter idem esse habet post & ante loquendo de esse quod acquirit ab ipso deo, ut Auicenna inquit in sexto naturalium, uerum ante habebat esse in completum saltem per accidens, in composito habet esse completum post remanet sigillum complementi, & ideo diuersum esse, non simpliciter, sed secundum modum adipiscitur.

AD decimam porro peripatetice nescio respondere in tantum quod illo argumento victus dixi opinionem Aristotelis esse ad aliud quam diximus uerum pro sustentatione nostra dicerem quod rationalis anima potest uniri post mortem adhuc

corpori, & materia etiam sibi, & quando dicitur. ergo ali qua potentia, nego consequentiam, possunt uniri quidem per essentia proprias, & per aptitudines suarum naturarum: rationalis enim anima est apta nata uniri, & e contra materia sibi, non per potentias proprias, sed per earum naturas ac essentias. Et quando dicit. ergo aliquando uniretur, nego consequentiam secundum peripateticos, nec erit frustra, quoniam fat est, ut secundum speciem saluetur potentia, modo semper in tota specie animæ est semper aliquod unita, & hoc fat est, ne frustratur desiderium in specie, quod uero ducitur in contrarium de mundo, dicam quod mundus est unus numero in tota specie, & ideo si frustratur in eo in tota frustratur specie, & ideo oportet ut fiat regeneratio, si semel corrumpitur non sic de rationali anima, multiplicatur enim in specie, & inde fit, ut semper aliqua sit unita, aliqua separata, propter quod non tota species frustratur, & hoc modo ut puto peripatetici soluerent. quod hanc. Verum secundum fidem nostram facile euaderemus dicentes quod iterum reuniretur proculdubio quemadmodum multi philosophi dicunt, & nos christicolæ in die iudicii expectamus, quod hydaspes his uerbis enunciat (cum fletu & genitu extensuros ad cælum manus & imploratorios fides Iouis, Iouem respecturum ad terram & auditorum voces hominum, atque impios extincturum.) Ecce quod plane propheta hic iudicium uel his uerbis prænunciat, quare & si Aristoteles in fine secundi perigeneseos id negauit, non sibi credendum puto, cum & philosophi non minoris auctoritatis id asseuerent, & hic quidem modus soluendi apud me tutior ueriorque est.

AD undecimam contra quintam dicerem quod intellectus est potentia intelligibilis, ut dixi & concedo quod ipse cum potestatem habeat faciendi intelligibilia alia actu intellecta, ipse etiam fit a se intelligibilis actu & hoc philosophus dicere uidetur, inquit enim quod non intelligit se nisi intelligendo alia, exemplum autem non est ad propositum.

AD duodecimam circa idem dicendum omne abstractibile non extrahitur nisi ab aliquo quod est actu vel potentia tale, & uirtute tale, ut dixi modo, & si intellectus non sit actu abstractus est potentia abstractiuius & abstractibilis a se, mediantibus aliis, & eodem modo soluitur decima tertia.

AD decimam quartam dicerem quod omne tale participatione debet reduci ad aliquod tale per essentiam, vel potestatem essentia, modo & si intellectus non sit per essentiam abstractus, est potestate abstractiuius, quemadmodum lux, ut dixi. Et sic concedo quod intellectus est potestas uirtute uniuersalis abstractiua omnium indiuiduorum materialium, & ipsa non abstrahit se immediate, sed mediantibus aliis, cum alia abstrahit, & se simul abstrahet, & sic intelligendo alia intelligit se. Exemplum quoque de graui non est ad propositum, neque militat aduersus hæc qui enim considerat caput præcedens, omnia hæc persoluit facile. Ad decimam quintam contra sextam dicendum maiorem esse ueram tantum de partibus integralibus, ut patet in quinto physicae auscultationis, cuiusmodi minor falsa est. Ad decimam sextam eiusdem maior peccat, & quando petit quæ est causa adæquata diuisibilitatis formæ, dico quod nulla illarum causarum est, sed natura formæ talis speciei quemadmodum ignis calidus est quia ignis, & homo risibilis, quoniam homo, sic & quædam forma diuisibilis, quia huius speciei forma, & sic tollitur hoc. Ad decimam septimam contra septimam dico quod non inconuenit contradictoria per accidens, & secundum diuersa verificari de eodem. Amplius, concedo quod mouetur respectu pedis, & quiescit respectu capitis, non tamen sequitur absolute quod mouetur & quiescit. Amplius, & si sequatur

non sequitur post ergo non mouetur, quoniam arguitur a termino priuatiuo ad terminum negatiuum & fit variatio consequentis ab antecedente, qui modus facit fallaciam equiuocationis, qui sumitur penes variuum modum supponendi (ut dictum est) in primo elencorum. Ad argumenta contra Expositorem, ad primum patet quid intelligit per eleuatum, ut exposuimus in capite præcedenti, eleuatum enim vocat intellectum, non quia secundum essentiam sic vniuersalis, sed quoniam est vis potentia virtualiter abstractiua, & non per certum organum, tamen, secundum rem est indiuiduus, ut dixi de luce capite præcedenti, & sic omnia illa argumenta tolluntur, intellecto enim quo modo rationalis anima eleuata sit, omnes quaestiones tollentur, omnia enim illa argumenta procedunt posito quod rationalis anima fuerit eleuata secundum intellectiuum, gradum eleuatione secundum rem, & sic bene argumenta valent, sed eleuationem potestatiuam non destruant illa. Ad argumenta contra responsiones ad Abubacher. Ad primum dicerem intentiones rerum esse vniuersales respectu representatorum, & singulares respectu subiecti proprii, quemadmodum lumen seu lux est indiuidua respectu solis, est tamen vniuersalis respectu colorum ac peruiorum, ut dixi, & concedo quod huiusmodi intentiones sunt intelligibiles reflexæ ex intellectione suorum representatorum. Et quando dicitur, ergo possunt abstrahi ad quoddam commune, in quo conueniunt, concedo, sed non per seclusionem materiæ, sed per seclusionem habitudinum ad representata ac subiecta, & hoc modo abstrahendo fiet tandem status. Ad secundum dicendum quod illæ intentiones habent duo representare vniuersaliter, ratione subiecti in quo sunt & ratione luminis intellectus agentis, & licet rationalis anima sit concepta cum materia, tamen est virtualiter denudatiua rerum materialium a materia & conditionibus materiæ. Ad alia contra vltimas responsiones, ad primam dicerem quod maior debet intelligi, quando illa ita tenderent quod vnum non obediret reliquo, modo & sic corpus ad oppositum tendat, tamen obedit rationali animæ, ut dixit Aristo in primo ethicorum & primo politicæ. Ad vltimam dicerem quod rationalis anima per accidens impeditur a corpore, tamen per se iuuatur, cum mediante corpore phantasetur & disponatur pro intellectione, & sic vnitur ei propter operationem, ut omnes peripatetici concedunt, & sic ut puto argumenta illa omnia sunt soluenda. Si vero fuerint aliqui eruditores qui melius rationes illas soluere possint ex nunc non recuso solutiones intelligere, & meliores & doctiores, illas quidem rationes sic soluendas esse mihi visum est. Auctoritates vero quas capite. 8. non soluo, quoniam illas Aris. expositor soluit, & tu vide, cum illas Platonis tangat in secundo libro. & illas aliorum non accepto, scias tamen oes has auctoritates esse perscrutandas a me in libro secundo, tunc enim dicam quid veritatis concludant & quid non, nunc vero intantum sit dictum quod rationes philosophorum nihil concludunt contra nos, & continue ac magis plus per sequentia error eorum patebit, nos enim cum philosophis pugnantibus non præponimus pugnare verbis, sed rationibus, modo & si

Aristo. & Plato ac alii forte verbis

visi sunt tenere oppositum, sed

mihi est nullas esse rationes

demonstratiuas ad op-

positum, verum

quod non ver-

ba eo

rū

militent suo loco, ut

dixi, clarescet.

INTER nostra summopere optata, desiderium maximū omnibus inest hominibus scire, an rationalis anima vna sit, an plures, et numero tot quot corpora, hoc n. maxime appetimus ac optamus, & ideo circa hoc diligentissime volumus procedere, & quia maxime veritas inuenitur per contraria, ideo nos in hoc intendimus recitare positiones omnium, & illas quas reputamus falsas confutare, tandem eligemus positionem nostram, soluemusque rationes omnes, quas inducunt nostri aduersarii, sic n. facientes credimus remunerari a summo gloriosoque deo, cuius laudes sunt infinitæ. Antiquissimi igitur pbi a quibus almariani forte acceperunt, totius mundi, & cuiuslibet partis mundi, vnam posuere animam, & eam deum vaticinati sunt, crediderunt n. quod quemadmodum est in paruo mundo, ita esset in maiori, modo videmus in homine quodlibet mēbrum habere propriam ac specificam formā, per quam ponitur in genere mēbri, v.g. cor habet formā propriam per quam ponitur in genere cordis, & sic cerebrū, vltra habent oia hæc vnā formam totalē, scilicet hoīs animam, a qua omnia informantur vltimo, sic & de magno dicitur. scilicet partem mundi certam habere certam formam, per quam est in specie propria alteram autem per quam est pars vniuersi, erit autem illa deus apud vetustissimos, apud vero Platonem mundi est anima, & sic apud hos oia mundi corpora simpliciter vnum sunt, quemadmodum omnia hoīs membra, sicut quid autem & essentialiter in parte sunt diuersa, quemadmodum sunt hoīs mēbra, ipsa n. in se diuersa sunt, ut ordinem dicunt ad totum vnum sunt simpliciter numero, & eodem modo de toto mundo dicas. Hæc ponē Alex. Rodius & Theophilus autentice rationibus multis, quam principaliter ac originaliter acceperunt ex Varrone romano theologo, qui forte ab Egyptiis accepit, quod ut Plutarchus refert deum animam dixit mundi. Argumentatur ergo hi sic, tria sunt quæ maxima videntur secreta discrimineque maximo diuisa, mens hyle ac deus, mens n. primum est in ordine spiritualium, Deus in ordine æternorum, hyle vero in ordine corporeorum, & sic hæc primo sunt diuisa ac secreta, sed hæc vnum sunt, ergo & oia porro intermedia vnum proculdubio erunt. Minor autem declaratur mens intelligit, tum hyle tum deū, vel igitur per identitatem, uel per similitudines caulatas a deo materiaque, non per similitudines, quoniam similitudines sunt intentiones fluctuantes a formis, ut in libro de aīa tradidit expositores, quare cum materia forma uacet ac deus ea careat, proculdubio a mente non intelligentur nisi per identitatem, erunt ergo mens siue mens deus & hyle vnū quoddam. Itē ipolē est eē plura prima, sed deus primus est æternorū, mens prima spūaliū rerum hyle primum corporū, quemadmodum Plato tradit, ergo non possunt esse plura, ergo erunt vnū quoddam. Amplius quæcunque in operatione vniuntur, ac in se magis vnū sunt, quod materia ac forma in aīa gñabili, vnā hnt formā primā ac totalem, operatio n. vna attestat vni formæ, vnitatis etiā est consequens formā essentialiter, sicut peripatetici docuere in lib. de aīa. Sed oia corpora mundi, tum

in operatione, vt Arif. tradit in cœlo & mundo, tum in vniuerſitate maiori conueniunt vt Auerrois inquit in. 2. cœli cō. 71. vbi inquit q̄ vnio qualigantur, ergo et in vna ſim- pliciter forma erunt occurrentia. Adhuc ex parte materiæ, omnium. n. corporum, vnam eſſe materiã omnes confi- tentur. ergo omnium vnam eſſe formã primã, quæ ad- modum. n. prima materiã vna eſt, materiæ vero ſecundæ plures, ſic & forma prima vna erit multæ vero ſecundæ mediæ. Rurſum ex parte agentis, quemadmodum Pla- to arguit in lib. Parmenidis, de vno oĩum rerũ principio, arguit vno poſito ponũtur omnia, vno remoto, remouẽ- tur oĩa. ergo vnum eſt omnia, & per conſequens omnia erunt vnum in forma. Vltimo quæcunq̄ vnum ſunt in fine, vnũ ſunt in forma vt peripatetici voluere, ſed oĩa vnũ eſſe in fine oēs teſtati ſunt p̄bi. ergo oĩa eſſe vnum in forma erit neceſſarium, his argumentis p̄culdubio for- te veteres mouebantur ad dicendum omnia eſſe vnum in forma ac anima, q̄ quonam modo poſitio hæc intelliga- tur poſterius declarabitur.

In quo inducuntur teſtes in hmõĩ p̄one. Cap. 2.

In hmõĩ quidem ſnãm multi viſi ſunt occurrere anti- quorum Parmeni. n. ac Meliſſus vetuſtiſſimi p̄bi oĩa eſſe vnum, ac vnum oĩa dixere, intelligentes vnum. ſ. deum, qui eſt oĩa eo modo quo forma eſt tota rei cõpoſi- tio, & oĩa. ſ. mūdũ eſſe vnum. ſ. deum eo mō porro, quo cõpoſitio eſt ſua forma. Poſt hos Empedocles Siculus Agrigentinus carminibus cecinit aĩam eſſe omnia, eo q̄a omnia intelligit quod quæadmodum Lucretius antiquus noſter vates in carminib⁹ trãſtulit ſic intelligebat. Ois. n. per ſe diuum natura neceſſe eſt. Immortali euo ſumma cum pace fruatur. Amplius, & poſt carminibus interpo- ſitis latius id cõmentatur. d. Vnde omnis natura creet res auet̄et alatq̄e. Quoue eadem rurſum natura perempta reſoluit quæ nos materiẽ & genitalia corpora rebus.

Reddenda in ratione uocare & ſemina rerum. Appella- re ſuemus, & hæc eadem uſurpare. Corpora prima quod ex illis ſunt omnia primis. Item & hoc ille ſtrenuus Py- thagoras, quæadmodum Arif. in meta. narrat vaticinatus eſt, vnum principium eſſe omnium ac vnum oĩa eẽ. Idq̄ deum eſſe Xenophanes eius diſcipulus aſſeuerauit. Hoc autem prouerbio veterum ac ſolẽni confirmat, erat. n. in palladis templo conſcriptum literis marmoreis. Pallas eſt quicquid fuit, quicquid erit, & quicquid e, nec aliquis ho- minum detexit peplum quo facies eius velabatur. Hoc autem quemadmodum Plutarchus refert a veteribus ſic interpretatum eſſe. ſ. id eſſe deum, qui peplo tectus eſt, q̄a omnes eum ignorant, omneſque nihil aliud q̄ eum videt̄.

Dixerunt peplum id ſenſum eſſe, qui eſt in anima & for- ma quæ eſt in corpore, quib⁹ duobus circũſcriptis ab aĩa & corpore apparet ipſe deus in p̄pria ſui natura. Ex hu- iuſmodi quidem p̄uerbio ac ſolẽni interpretatione deum eſſe mundi aĩam, ac totius formã Xenophanes ſentit, quod & carmine Orphei teſtatur mundum eſſe plenum diis. Iouiſque o a plena, ut & poeta n̄ trãſtulit. Rurſum omnia eſſe vnũ in vna anima teſtatur & Plato qui in Ti- mæo ſic inquit, quo circa ſicut ratio nobis hæc p̄babilis perſuadet, dicendum eſt hunc mundum animal eſſe, idq̄ intelligens re vera diuina prouidẽtia conſtitutum, ecce igitur q̄ plane vnum omnia eſſe in colligatione ad mundi animã inquit Plato. Præterea & Arifto in lib. de mũdo ait in fine carminum Orphei teſtimonio. Iupiter primus genitus. Iupiter nouiſſimus. Iupiter fundamentum terræ ac ſtelliferi cœli. Iupiter maſculus. Iupiter incorruptibilis ſponſa. Iupiter totius ſpiritus. Iupiter ignis motus. Iupiter ſol & luna. Iupiter Rex. Iupiter princeps, denique omnia Iupiter. Vnde & Lucius Apuleius ſc̄ tranſtulit. Iupiter omnipotens eſt primus & vltimus idem. Iupiter eſt caput & medium: Iouis omnia munus Iupiter eſt fundamen humi ac ſtellantis olympi Iupiter & mas eſt & neſcia fœmina mortis. Spiritus eſt cunctis validi viſ Iupiter ignis

Et pelagi radix, ſol luna eſt Iupiter ipſe
Omnipotens rex eſt rei omnis Iupiter ortus
Nam ſimul occuluit, rurſum extulit omnia leto
Corde ſuo e ſacro conſultor lumine rebus.
Quod & ſtrenuus Plato teſtatur, cum inquit deum eſſe principium medium & finem, omnia. n. ipſum eſſe ſignifi- care voluit, quando .ſ. dixit eum eſſe huius totius mundi formã ac motorem hæc Arifto inquit in eo lib. Quo ſit vt verbum Arifto. in lib. de anima, cum inquit animã eſſe omnia, quidam Commentatores exponũt id de deo prout forma eſt totius omnibus vtens, vt originis, quæad- modum in perigenefeos dixit, hæc. ſ. eſſe primi organa & materiã, vt ibidẽ legitur. Id & porro vates teſtantur, quemadmodum Maro inquit.

Principio cœlum ac terras camposque liquentes,
Lucentemque globum lunæ titaniaque aſtra.
Spiritus intus alit totamque infuſa per artus.
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet
Inde hominem pecudumque genus viteque volantum
Et quæ marmoreo fert monſtra ſub æquore pontus.
Igneus eſt ollis vigor & cœleſtis origo.

Luca. etiam hoc inquit.

Superis temploque tacente,
Nil agimus, niſi ſponte deo.

Et poſt pauca.

Et ne dei ſedes, niſi terra, niſi pontus & aer.

Iupiter eſt, quodcunq̄ vides, quodcunq̄ mouetur.

Hoc porro & Seneca teſtatur cum inquit, quid eſt deus medius vniuerſi, quid eſt, quod vides totum, & qd̄ non vides totum, totum vbique eſt, opus ſuum intra & extra replet, cui denique magnitudo ſua redditur, quo nihil ma- gis excogitatur. Et hoc ſentire videtur & Boetius ille in- quam ſeuerinus, qui in tertio conſolationis inquit.

Tu triplicis mediã naturæ cuncta mouentem.
Connectens animã per conſona membra reſoluis.
Quæ cum ſecta duos motum glomerauit in orbis
In ſe met reditura meat, mentemque profundam
Circuit, & ſimili connectit imagine cœlum.
Tu cauſis &c.

His itaque verbis ille inquam Boetius ſentire videt̄ iux- ta Platonis ſnãm in Timæo, totius mūdĩ animã eſſe vnã, & per conſequens mundi omnia corpora partes ac mem- bra eſſe illius, verum illam non deum quidem, ſed ex deo emanãſſe cum Platone ſentit. Cui Auerrois videtur con- ſentire, inq̄. n. in lib. d. d. diſpu. 3. in ſolu. duodecimi dubiũ.

Patet ergo ex his p̄miſſis q̄ hoc eſt vnum ens, ex quo vna ſimplex influitur virtus, a quo omnia entia eſſe hnt, vbi per virtutem videtur ſentire a deo p̄fluxiſſe animã totius mundi, a qua omnia entia membra mundi ligant̄, maiori ligamento q̄ ſit ex materiã & forma, vt dicit in. 2. cœli cō. 71. Et forte q̄ verbum Arifto. in. 12. primæ p̄biæ hoc vaticinari voluit, cũ inquit, deus eſt animal ſempiternum a quo cœlum & tota natura dependet, dixit. n. deũ animal, quoniam aĩa eſt actu, virtute vero animal. Hoc & Gilbertus ille porretanus inquit, ſed qm̄ ut aiunt qd̄ã ſimplicitati, nulli uero variationi ſubiecta eſt, ut ea quæ eſt mundi anima. diſſocians hanc ab oĩbus addidi, cõponi cõ- tingẽs, ecce quõ mundum animal eſſe ligatum per corpo- ra mundi Gilbertus ait. Qui & quot ſint hi qui hanc poſi- tionem olfacere viſi ſunt, ac ſentire ſuis verbis videntur, tot & tanti ſunt & præcipui.

In quo inducuntur obiectiones aliquorũ ad hos. C. 3.

AD hos repugnant quidã primo ſummæ ſimplex, nec compoſitus, nec alteri cõponibilis eſt, declara- tum eſt aut̄ deum ſimplicem, ac ſumme eſſe ſimpli- cem quõ ergo componibilis eſſe poteſt. Rurſum neceſſe eſſe non poteſt eſſe actus, nec perfectio alicuius corporis, nec forma, ſed deus eſt neceſſe eẽ, quõ ergo forma erit cor- poris, minor cõſtat, maior vero perſpicua, qm̄ neceſſe eẽ ſua natura ad quicquid cõparatur neceſſario, ac ſimplici- ter, inuariabiliter comparatur, vt oēs teſtantur peripateti- ci,

ci, declaratum est autem omnem formam variari ab eo cuius est forma. Adhuc summe perfectum non potest esse pars alicuius corporis vel compositi, pars in tantum pars in quantum perfectione priuatur totius, ut peripatetici sentire videntur, sed quod deus summe sit perfectum omnes testantur leges ac philosophi. Præterea primum mouens quod in sui natura immobile est quoddam, nunquam terminus potest esse motus ac transmutationis, sed deus mouens primum simpliciter immobile. ergo non potest esse terminus generationis. ergo non forma rerum ac totius mundi. Item tunc deus esset naturaliter principium intentionis in quolibet corpore mundi, quoniam uniretur cuiuslibet secundum essentiam. ergo cuiuslibet secundum operationem est autem sua operatio intelligere, & sic corpora pure naturalia intelligerent, quod est quid mirabile. Deinde tunc quodlibet corpus simplex & mixtum esset aiatum, quod Aristoteles refellit in 2. de anima libro ubi inquit simplex elementum non posse esse aiatum, & rationem reddit, quoniam aiatum omne firmum oportet esse, ubi Themistius cap. 36 corpus aiatum quod firmum esse & solidum necesse est, quodque ortus & occasus particeps est, ex illis elementis conciliari non potest, & idem in 3. de anima libro. ex intentione idem probat, & tu uide. Amplius Aristoteles docuit causam, quare ex aliquibus fit unum. scilicet quoniam hoc quidem actus est per se, id uero potentia per se, sed deus non potest esse actus per se materiae, quoniam essentia pura ac uis non potest recipi in materia certa ac particulari, ut omnes peripatetici dicunt, est enim deus uisior quam quaecunque quidditas sed quidditas est in nulla materia susceptibilis ergo proculdubio & nec deus. Adhuc omnis actus corporis est uirtus in corpore, deus non est uirtus in corpore: ut Aristoteles probat in fine octauae ac in 12. meta. est enim generabilis & corruptibilis ac finitus in tempore, ergo deus non est actus corporis. Rursum dato hoc, porro cuiuslibet rei compositae essent duae formae aequae primo, quod reputamus dissonum, probatur consequentia, quoniam gratia exempli elementum ignis apud eos formam habet ignis uel igitur illa est deus, et hoc ipsi non dicunt, uel ultra illam ignis habet deum pro forma, & sic essent duae ignis formae, hoc autem sic refellitur. Vel essent aequae primo constituentes essentiam ignis, uel una prior altera. Si quidem aequae primo, ergo unius simpliciter terminati essent duo termini aequae primo ac unius compositi simplicis essent duo actus aequae primo, & quid porro absurdius. Si uero una altera prior, uel deus esset & sic imperfectior, omne enim prius natura et origine perfectius: ut Aristoteles inquit in 9. met. Si uero forma ignis prior, ergo aliquod esset prius deo quod nondum excogitatum est. Ultimo omnis actus corporis est mobilis per se, uel per accidens ad corporis motum, sed declarant philosophi ipsum esse, neque per se, neque per accidens mobilem quare & non potest esse actus corporis. Haec quidem sunt rationes inductae ad antiquos, & fere infinite induci possunt, uerum quia omnes fere unam habent uim, ideo & sic dicta facta sint pro nunc, tu uero considera.

In quo uidetur quantum ualeant huiusmodi rationes contra illos.

Capitulum 4.

ET cum huiusmodi rationes sint inductae, ut melius ueritas appareat, inducam modum quo antiqui praestant defendi, deinde in sequentibus ipsos refellere conabor ex parte notis. Alex. igitur rhodius Theophilusque heretici conantur illam opinionem sic defendere dicentes: quod unio totius mundi ad deum ac corporis cuiuslibet eius ad eum, consistit in quadam colligatione & dependentia scilicet naturae, ut imperfectae ac uisae quoquo modo ad deum ut per suam essentiam indiuiduum ac stabilitum se solo qualis quidem unio est naturae humanae ad sortem, hoc declarant, dicunt quidem mundi naturam esse secundum se uisae quicquid ac pluribus secundum se concabile, deus autem secundum se determinatissimus (& ut ita loquar) indiuiduus maxime, ideo oportet ut illimitatio illa mundi dependeat ad aliquod maxime stabilitum & determinatum, ne multiplicetur, & inde est, ut unio mundi totius ad deum est consistens in dependen-

tia quadam ipsius mundi, ut uisae ac determinabilis, ad ipsum deum, ut summe contractum, ac maxime determinatum, quo fit ut fiant unum, maiori porro unione quam fit ex materia & forma, & accidentis in subiecto, cum sit unio rei ut uisae, ad rem ut indiuiduam. Hoc autem latius & adhuc declarant quidam, quoniam cum mundus unius sit deo, ut omnes leges uidentur dicere, ergo ibi est ordo dependentiae totius mundi primo ad deum, declaratum est enim in libris philosophorum unionem esse, uel informationis, uel aggregationis, uel ordinis ac dependentiae, sed mundus non potest uniri deo unione informationis, deus enim non est pars, nec quicquam potentiale, propter argumenta praeracta, nec unio aggregationis esse potest. Quia sic quodcumque diuersum a quocumque diuerso unione habet per aggregationem, conducunt & porro unionem eam esse dependentiae ac ordinis: & cum mundus non habeat rationem prioris respectu dei, erit ergo posterior, & sic ordo posterioris ad prius. Quod confirmare uidentur eo quia unio mundi ad deum relationem importare omnes sentiunt, omnis autem relatio non reciproca est dependentiae, uel independentia consistens. Et tunc sequitur quod unio mundi ad deum non est causae ad causatum, sic enim omnis causa suo effectui erit unita, ergo unio mundi est ad deum ordinis & dependentiae, dico dependentia & ordine existentibus in mundi colligatione ac natura, ut in subiecto & fundamento, in deo autem, ut terminus tantum illius, quo fit, ut unio mundi sit unio naturae uisae ac multiplicabilis, ad indiuiduum extraneum simpliciter actuatum, ac terminatum, omnino terminatione ab alio forinseco carens quo fit ut deus non dicatur forma mundi, quae ab informando dicatur, nec actus eius ab actuando, sed forma a terminando dependentiam, naturae uisae, & quasi plurificabilis, & hoc modo ueteres deum animam esse mundi dicunt, non tamen formam unius rationis cum aliis formis. Nec animam eiusdem rationis cum aliis. His ergo uisae tres ordines antiqui uaticinantur totius mundi ad deum, primo ordinem finiti ad finem, est enim deus finis totius mundi, mundus uero finitus ac ad deum ordinatus, tanquam ad optimum ac summum eius bonum.

Secundo causati ad causam agentem, non quidem generantem sed efficientem & conseruatem, est enim deus uisae rerum artifex, ut plato tradit in Timaeo, mundus autem uisae dei effectus, ut Auerrois demonstrat in tertia & quarta disputa d. d. Tertio uisae naturae ad indiuiduum summe determinatum, praedici potest ordo formalis ad formam lato uocabulo, seu corporis ad animam magis propriae, quam uerbis propositis expressimus secundum hos, & eo fit ut unio mundi ad deum sit maior quam unio materiae propriae ad formam propriam, & haec quidem unio est mundi ad deum, mundi quidem, ut finiti facti conprehensibilis ac uisae formati ad deum ut finis agens indiuiduum ac forma satis aequiuoce loquendo de forma, cum unionem mutuam non dicat, ut declarauimus, & hoc modo omnia mundi corpora unum esse dicunt antiqui simpliciter, licet secundum quod essentialiter tamen diuersa partialibus formis uelint, quae admodum membra hominis simpliciter unum sunt numero, in respectu formae totius hominis, tamen in se secundum quod quid propriis formis secreta sint ac diuersa, quae igitur sit istorum positio ac quo nam modo deus mundi aia ac eius forma dicatur his constat. Argumenta uero praedicta ostendunt deum non esse formam unitam mundo unione mutua ac reciproca, uerum mundum uniri eo modo quo diximus deo argumenta illa non refellunt, ut constat. Quae possunt induci in illorum sustentatione, haec & tot sunt.

In quo refellitur positio illa hereticorum parabolosa

Capitulum 5.

SEd plane si consideres uidentur ista absurdissima dicere, eo enim dato tunc deus esset mundus, quo nullum impossibile fieri potest, & hoc probari potest, quoniam omne uel formale praedicatur praedicatione essentiali de termino & sumpto ad quod limitatur id uel, non praedicatur proculdubio de sorte, quoniam uisae hominis ad sortem terminus.

Sues. de intel.

E iii

natur, q̄ si dicas hoc non esse impoſſe, quæadmodum niſi theologi dicunt. ſ. deum hominem eſſe nihil prohibere. ergo & q̄ mundus deus ſit quid proſecto remouet. Iſtud impoſſibile uideretur ſaltem ſm pl̄os, declaratum eſt enim ſm peripateticos, non poſſe eſſe niſi unum ſolum mundū numero, & per conſequens ipſum eſſe ſumme ac omnino contractum eſſentialiter, & determinatum ſimpliciter. ergo non dependet ab alio, tanq̄ ad determinans, ita ut hoc pacto arguere liceat, nullū ſumme determinatū dependet ab altero in ratione determinantis. Sed mundus eſt eſſentialiter & ſimpliciter & ſumme determinatus, ergo nō dependet ab altero in rōne determinantis, & ſic deus nō pōt eſſe ut contrahēs mundi in differētia ac uniueralitatē Maior eſt manifeſta. In intelligibile. n. eſt deū poſſe determinari, per unum alium deum ſi eſſet, quoniam tūc ſumme cōtractum poſſet contrahi ſummeque determinatum determinari quæ omnia ſunt falſa & impoſſibilia. Verūtamē debes ſcire apud noſtros theologos mundos plures eē nō eſt impoſſibile, & ideo mundum quoddam eē uniueralē cōcedēdum eſt ac cōtrahibile & determinabile, huius aut non ratio eē potēſt, quoniā ut Plato dicit in Timæo, ſenſibilis mundus factus eſt ad exemplar intelligibilis, eſt autē mundus intelligibilis idea mundi. Vna autem idea potēſt eſſe plurium ideatorum, pōt. n. idea domus eē plurium domorū eiufdem rationis, ut patet, & inde fit, ut plures poſſint eē mundi ab una dei ſola idea. Quo habito in noſtris theologis fit magna. q. An deus quālibet rem citra ipſum ſuppoſitare poſſit, ac quālibet naturam determinare, eo pacto quo deus hominem determinauit ipſumq̄ ſuppoſitauit. Quidam enim ſapiētum dixere deum poſſe quālibet naturam ſuppoſitare, remque omnem citra eum completam limitare ac determinare, & eo maxime, quando natura illa eſt ſecundum ſe uniueralis, & huius rationes ſunt tres fortiffimæ, omne id quod continet oēm rationem ſubſtantiandi potēſt ſubſtantificare omnem naturam natam contrahi uniueralē, ſed deus cōtinet omnem rationem ſubſtantiandi, eſt enim deus totius eſſe plenitudo. ergo potēſt ſubſtantificare omnem naturam uniueralē natam ſubſtantificare, ſed omnis natura citra ipſum eſt v̄ſis determinabilis ac contrahibilis, & ad ſumptū deducibilis. ergo & omnē potēſt. Amplius, nō plus diſtat homo a deo q̄ lapis, vel quæuis natura ab eo, quoniam finiti ad infinitum diſtātia eſt infinita, infinito autem nihil eſt maius, ergo ſi non fuit repugnātia deum poſſe ſubſtantificare hominem ſecūdum legem noſtrā, nec impoſſibile erit eum ſubſtātificare poſſe omnem non plus ab eo diſtātem, q̄ homo diſtet. Rurſum deus in triduo ſuppoſitauit corpus quod fuit in ſepulchro ipſumq̄ ſubſtātiāuit. Sed ipſum fuit equiuoce a ſe ipſo in uiuo, quemadmodū igit̄ in triduo ipſum ſubſtātiāuit, cur & per annum, aut menſem non, & ſi per annum & menſem potuit, ꝑculdubio omnem aliam naturam ſuppoſitare ſubſtātiāreque ualuit.

Si quidem igitur hæc aſſermetur poſitio proculdubio & mundus cum ſit uniueralē quicq̄ determinabile, ipſum ſubſtantiari ſuppoſitari a deo nihil prohibebit, et tunc poſitio noſtra hoc vno ſolo diſcrepabit a veteribus, q̄ id qd̄ nos tenemur credere de poſſe, ipſi de facto ita eē ponunt, & in hoc irrationaliter ac temere loquuntur. Eſt autem & altera poſitio quam Ioan picus ſuſtinere videtur cum ſolēni doctore. deū. ſ. poſſe ſuppoſitari omnem naturam citra ipſum, dicit ſe non conſentire, ait enim q̄ tametſi ex parte dei, qui omnem rationem eſſendi cōtinet, nulla ſit repugnātia ipſum poſſe aſſumere omnem naturam, tamē non eſt hæc totalis cauſa, requiritur enim aliquid ex parte naturæ aſſumptæ, ut. ſ. ratio imaginis, quæ in tribus conſiſtit potentiis ſ. intellectu voluntate & memoria, & adhuc finaliter aptitudo ſupernaturalis eleuationis ad beatā vitā quæ cum in ſola rationali natura reperiri videantur, proculdubio decet ſolam ipſam eē dignam aſſumptione, conueniens enim eſt, ut quæ natura non poſſit ad actum primum eleuari, nec ad ſecundum eleuetur. Et igitur ſi hæc retinetur poſitio, & proculdubio mūdum ſubſtātiari adeo

erit impoſſibile, ego uero quid ſenſerim hoc in problema te non determino, ſed ad hoc me determinatum recipias ſcilicet omnem ueritatem fidei concedere, eique firmiter aſſentire quod romana concedit eccleſia. Sed quod credo in verificatione huius opinionis eſt q̄ deus ſublimis eſt forma omnium, non quidem ab informando ac uiuificādo entia. Sic enim tolleretur entium diſcrimen, ſed eſt proculdubio forma a formatione dicta, eo quia in ſe conſiſtit, ſicut ſol in ſe, eſt tñ actus formans cēs formas compoſitorum, quemadmodum ſol forma omnium mediorū, pro quanto omnia media illuminat & ſic deus forma eſt omnium prout eſt forma ante rem omnes formas in re aīans ac formans, & ſic intelligendo non eſt remora forte a ueritate noſtra, ut poſterius dicemus.

In quo exponitur illa poſitio ueterum. Cap. 6.

Dedere theologi duplicem vnionis modum, quo deus naturis cunctis vnitur, naturalē ſcilicet & modo congruenti naturæ rei. Voluntariæ uero, & modo ſuperegreſſente, terminos, ac rerū limites, primo proſecto modo deus eſt omni naturæ intimus, immo interior q̄ ipſa ſibi, vel forma materiæ, ſed ſecundo modo adeo ſit intimus rebus q̄ eis interior fieri nequit. Primū proſecto modum quem naturalem dicunt, tam theologi q̄ veteres ſentire coguntur, quod & moralium primo Gregorius iſtis uerbis teſtatur. ipſe ſolus eſt nunquid non ſunt angeli & homines, cœlum, & terra, utique, ſed aliud eſt eſſe ſ. absolute, & aliud principaliter eē, ſunt enim hæc, ſed principaliter non ſunt, quia in ſemetiſiſ nō ſubſiſtunt ex quo creata ſunt, cūcta quippe ex nihilo facta ſunt, eorumque eſſentia rurſum ad nihilum tenderent, niſi eam auctor regiminis manu teneret, & ſimul per ſe, nec ſubſiſtere ualere, nec moueri, in tantum ſubſiſtunt. in quantum, ut eē debeant acceperunt, in tantum mouentur in quantum occulto inſtinctu diſponuntur, areſcit terra, concutiit mare, igneſcit aer, obtenebreſcit cœlum inardēſcūt homines, mouentur angelicę uirtutes, num hæc ſuis inſtitutionib⁹, & non magis diuinis impulſionibus agitatur, ecce q̄ plane concedit hunc vnionis modum. Et hoc Plato in Timæo ſignificat nobis uoluit, dum poſtq̄ orti ſunt omnes dii, deum inducit ad eos mundi genitorem loqui, qui ita fatatur, dii deorum, quorum opifex ego, & pater ſum, hæc oſtendite quæ a me facta ſunt, me ita uolente indiſſolubilia ſunt, omne ſiquidem quod uictum eſt ſolui potēſt, quapropter, quia generati eſtis immortales quidem & indiſſolubiles omnino non eſtis, nec tamen vnq̄ diſſoluemini, nec mortis fatum ſubibitis, nam uoluntas mea maius præſtantiusque uobis eſt uinculum ad vitæ cuſtodiam, q̄ nexus illi quibus eſtis, tunc cum gignebamini colligati. Ecce quō Plato dat intelligere deum diis eē naturali vnione vnitum, adeo q̄ præſeruat ſua uoluntate eos a mortis fato cum Gregorio ſere conſentiens. Hunc & proſecto modum ſentit Auerrois in lib. deſtructio deſtructionum in diſputatione tertia ſolutione ad duodecimum inquit, ſequitur ergo q̄ hic ſit vnus ſolus, per ſe exiſtens, & oportet q̄ ille vnus det vnā naturalem diuiſionem, & inſiſt̄ ab illa vnitate data in quolibet ente eē illius entis, donec ad primam perueniat vnitatem, ſicut calor cuiuſcunque calidorum a primo calido procedit ſcilicet ab igne & reliqua. Diſputaui autem in commēto noſtro illius an hoc uerum, & quid illa ſit uirtus, & quomodo entia in deum vniantur, & qualiter ſit hæc naturalis vnio, & tu uide cōmentum noſtrum illius partis. Si igitur hunc modum ſenſere veteres, proculdubio eorum ſententiā non tantum uera eſt, uerum & iplam cogimur ſectari. Si autem ſecundum modum vnionis ſenſerint proſecto non ſunt ſuſtinendi, & argumētū ad eos ſit argumētū in præſentibus capite poſitum, conſentaneum porro eſt eos primum ſenſiſſe modum, & ſi recte eorum uerba inſpicies id reperies Quicquid quidem ſenſerint antiqui de vnitate intellectus

intellectus ac rerum, & quid nō. Amplius, quo pacto sermo eorum uerus, quo pacto non: his manifestum.

In quo dissoluuntur argumenta Alexan. & Theophili contra ueritatem inducā. Cap. 7.

His prehabitis non erit nobis difficile soluere motiua Theophili ac Alexā. ad primum quidem dicemus q̄ deus ab intellectu humano dum magnitudini est continuus non intelligitur per se. scilicet per propriam eius speciem sed per accidens s. per species causatas ab eius effectibus quibus intellectus ducitur in eius apprehensionem. Amplius materia. ut Auerro. dicit in primo auscultationis physice commento. 69 etiam per accidens intelligitur scilicet non per propriam essentiam, cū secundum eius essentiam simpliciter sit ignota, ut in meta. dixit, intelligitur ergo per accidens scilicet ratione formæ sibi coniunctæ & per comparisonem ad substantiam cōpositā: erit omne intelligibile per se, intelligibile per identitatem, aut per similitudinem propriam, & hoc pacto non est ad propositum, cum nec deus, nec materia sint intelligibilia per se, sed per accidens a nobis intelliguntur, ut dixi. Ad secundum dixerunt peripatetici q̄ plura prima esse eiusdem speciei est impossibile dictu sed q̄ sint plura prima diuersarum rationum ac ordinum non tantum est uerum, sed necessarium: hyle enim primum est corporum, deus æternorum, mens uero spiritalium rerum.

Ad tertium tota quidem ratio ostendit omnes mūdi partes uniri naturali tactu propter causas dictas. Ad quartum identitas materiæ est per priuationem, & hoc pacto omnia corpora esse unum, secundum unitatem materiæ priuatiue quilibet consentit, sed q̄ omnia unum sint priuatiue et positiue simul implicare uidef in uerbis. Quintum Arist. in primo meta. & Auerrois persoluit cōmentato quinto. arguit enim tantum unum esse prius omnibus modo non omne prius est substantia posterioris, esset. n. tunc unum in natura idem q̄ multa, sed id uerum est, tantum: ut Auerrois dicit quando prius est secundum definitionem, quomodo non est hic. Ad ultimum maior uera est tantum de fine, qui cum forma incidit eius cuius est finis, tamen si res omnes sine remoto sint eadem propriis ac propinquis proculdubio secretæ sunt.

In quo enumerantur positiones de unitate intellectus, & ponitur opinio ueterum ad hoc. Cap. 8.

Cum de rationali anima quispiam loquitur eadem non potest quin eam uel unam numero omnibus hominibus ponat uel pluribus plures, siquidem plures uel secundum numerum, uel secundum speciem. Fuerunt itaque ex ueteribus qui rationales animas posuerunt specie differentes, & hoc dixerunt, quoniam eas a corporibus (cum peripateticis) separatas secundum esse apponunt, in separatis autem a materia nō possunt esse plures formæ sub una specie, erunt ergo tot animæ rationales specie quot homines numero, sic q̄ singulo homini singula adsit anima, altera specie ab ea quæ alteri adest. Sunt autem huiusmodi animæ rationales, nō quidem inexistentes corporibus hominum, uel inhærentes, aut dantes speciem, sed animæ quidem sunt a uirtute animatiua, & formæ a uirtute formatiua, anima enim mea eo fit mea: quoniam ab ea effluxit animatio mea, tua quoque tua, quia ab ea tua effluit animatio, sunt igitur in nobis animæ hæ qualiter sol est in medio illuminato, queadmodum enim sol dicitur tamdiu adesse forma & actus quādiu illustrat ipsam, sic & animæ hæ tamdiu animæ sunt hominum, quādiu ab eis animantur homines collustranturq̄ mediis: hominibus enim extinctis procul fiunt ab eis. Animæ itaque hæ sunt formæ, & animæ, nō

quia inaniment aut informant, sed quoniam animant aut formant animationes & formationes, quibus sumus & in specie & animati uiuimus. Et hoc pacto magis opinantur q̄ humanæ mētes ad numerum hominum numerantur, ita ut specie inuicem distinguantur, potuit autem & adhuc positio hæc effluere a ueteribus a Thalete. s. ac Biate ex septem sapientibus. hi enim dixerunt rationalem hoīs animam motricem substantiam deumq̄; incarceratū, quibus Secundus cognomento physicus consentit dicens rationalem animam esse deum incarnatū a quibus posteriores, ut Origenes, Varro, Siphanius, & Presilianus, uiri graues rationales animas ex naturis intelligentiarum dicunt, ex propria dei substantia effluxisse, & cum sint sim earum naturas intelligentiæ proculdubio specie & numero differētes eas dicunt, plures enim intelligentias esse sub eadē specie imposse est. Quomodo quidem igitur rōnales intellectus plures, ac quo pacto differentes sint, & quibus a ueteribus hæc emanauit opinio his constat.

In quo inducuntur obiectiones aduersus hanc positionem. Cap. 9.

Sunt autē quidam præstantissimi uiri, qui aduersus positionem illam obiiciūt. Quæcūq̄ corpora quorum formæ differunt specie, differunt specie sed homines sunt corpora, quorum formæ sunt specie differentes, secundum hos, ergo & homines differunt specie, quæ est inauditum conclusio est impossibilis, & non propter figuram ergo propter propositiones, & non propter maiorem: ergo propter minorem. Amplius, sensu uisibiliter uidimus quandoque hominum una die. 12. milia e uita decedere, quemadmodum in magnis conflictibus præliisque, & derisibile est tunc eo die tot alibi oriri, quo sit ut rationales illæ animæ proculdubio sine corporibus ociosæ remaneant. Rursum obiicit Ioan. Landunus in libro de anima, si intellectus essent diuersi secundum speciem in diuersis hominibus, in natura esset aliqd̄ ociosum, quoniam omnes homines possunt intelligere secundum unum numero intellectum ergo omnes residui superfluent, hoc uero probatur: quoniam omnes homines sunt unius rationis, omnia phantasmata unius speciei & omnes cogitationes, ergo omnes possunt una specie intellectus intelligere, ergo oēs residui superfluent, oportet ergo aut dicere homines differre specie & phantasmata, & cogitationes, aut ponere unum intellectum omnium sim speciem. Adhuc Them. uidetur capite. 32. hoc pacto remouere positionem hanc, si dētur iste plures rationales animæ separatae, specie differentes, hominibus tamen assistentes, uel sunt necessariæ pro esse hominum, ad hoc scilicet ut animationes diuersas in hominibus causant aut propter scire diuersum in diuersis non per animationes diuersas, quoniam tunc etiam in aliis animalibus oporteret quæ fabulam esse testatur Them. in primo huius capite. 23. etiam quemadmodum sol unus sufficit pro tot diuersis illustrationibus ita & una rationalis anima pro tot animationibus & uitis. Si uero propter intelligere & scire hoc nihil est, quā intellectiones omnium hoīm sunt unius speciei & rationis, ergo ad eas sufficit una forma unius speciei & rationis non ergo oportet ponere intellectus rationales tot quot sunt, homines in specie differentes.

In quo defenditur huiusmodi positio ab his argumentis. Cap. 10.

Positionem hanc refellere credunt quidam per hoc, quoniam est aperte falsitatis, modo ut Aristot. testatur quolibet proferente contraria opinionibus stultum est sollicitum esse. Quidam autem repellunt eam aliquo, uel aliquibus p̄dictorū argumentorum. Sed id profecto non sufficit, est enim hæc positio præclara optimos

habens auctores, nec ita leuiter refellenda. Dicent ergo istius positionis sectatores quod omnes homines rationales animae specie secretae sunt propter rationes dictas: esse vero duarum operationum, quoniam quaelibet harum operatur per propriam essentiam operatione prima, quae est intelligere per essentiam, propriam & amare per essentiam, & quantum ad primam earum operationem discrimina sunt specifica, ut manifestum est in orbibus. omnes enim orbis caelestes sunt unius speciei attamen intelligentiae motrices in specie differunt, & tamen operationis scilicet caelestis motus non differunt specie. Auer. dicere videtur. 2. coeli: com. 49. contra Aui. quemadmodum ergo intelligentiae orbium quantum ad primas operationes differunt specie: quantum ad secundas sunt unius speciei secundum peripateticos. ita & rationales intellectus dicent sunt diuersarum specierum quantum ad operationes primas, quantum vero ad secundas eiusdem. Amplius quemadmodum quilibet orbis caelestis in quantum orbis posset moueri a qualibet intelligentia, non autem mouetur quantum talis orbis tantae magnitudinis talis situs tatarum stellarum &c. Sic quilibet homo potest intelligere per quaelibet rationalem intellectum in quantum homo tantum in quantum huius complexionis huius sexus huius constellationis mouetur a determinato intellectu, & hoc exemplo potest exponi, omnes enim homines sunt unius rationis & speciei & tamen vnus situs alicuius astri infortunatus est Socrati, secundus autem Platoni, ut schola astronomorum testatur, quoniam dispositio natiuitatis altera fuit in Socrate, altera vero in Platone, propter igitur varietatem discrimineque horum in complexionem sensu, etate, loco constellatione natiuitate, accidere potest alterius ac alterius, esse alteram, ac alteram rationalem formam, quo fit ut si & homines unius sint naturae & speciei quia tamen differunt his: ideo possunt a motoribus diuersis specie moueri. Et magis hoc patet, quoniam dispositio qua forma leoniseducta fuit in materia, & qua hominis vel alterius, differunt ne specie essentialiter. & certum est quod non, quoniam dispositio pro forma leonis, non nisi ex quatuor elementis & accibus eorum fit secundum Auer. similiter dispositio hominis, differunt autem solum per alteras ac alteras commensurationes elementorum, & qualitatum quae differentia est specifica per accidentes.

Ex his sequitur quod diuersa dispositio specifica accidentalis dispositiue potest facere pro unionibus diuersarum formarum essentialiter, & quanto magis per assistentibus diuersorum abstractorum, & non dico (nisi dispositiue) quoniam essentialiter non oportet. His habitis, ad primum dicent quod maior est vera in formis inexistentibus, ac inhaerentibus cuiusmodi non sunt haec, quae sunt assistentes ac adhaerentes.

Ad secundum dicent quod quemadmodum certa stellarum configuratio induxit homines ad bellandum, ita ut mors tantorum accideret, et sic non est remotum, quin eodem die altera configuratio in alio si in terrae habitabilis faciat ad hominum generationes tot. Vel tamen si intellectus illi sint ociosi a postrema operatione non tamen a prima, nec inconuenit apud hos.

Ad tertium patet sol. tamen si homines sint essentialiter eiusdem speciei, tamen accidentaliter differunt specie, & haec accidentaliter diuersa a parte hominum non arguit diuersam unionem essentialem formarum, sed bene dispositiue pro continuatione & assistentia formarum diuersae facit speciei, sed pro inexistentia non, ut dixi, et ideo omnes animationes sunt unius speciei & animae separatae diuersae, et sic licet aliquae dispositiones sunt unius speciei accidentaliter, non tamen omnes aggregatum ergo ex omnibus dispositionibus Socratis differt specie ab aggregato ex omnibus illis Platonis: & ideo disponunt pro diuersis rationalibus intellectibus continuandis.

Ad quartum The. dicendum quod sunt necessariae propter intelligere, & propter animationes in simul, & non sequitur, quod tunc sic sit in aliis, quoniam in aliis non sunt haec duo in simul: modo & si animationes & intellectiones sint unius speciei, quia dispositiones accidentales totales horum hominum differunt specie, ideo egent diuersis motoribus separatis & sic potest positio haec defendi ab his.

In quo inducuntur argumenta uera aduersus

hanc positionem.

Cap. 11.

ET quoniam haec positio, & contradicit peripateticis & ueritatis in se, ideo opus est arguere ueris argumentis contra eam. primo ergo arguitur, omnis motor in sui operatione perfectissima utens instructo uno unius rationis & speciei pro illa, est unius naturae secundum speciem, sed intellectus est motor in sui operatione dignissima utens uno instrumento unius speciei, ergo est vnus secundum speciem & naturam, maior perspicua est, quoniam esse instrumenti ordinatur ad esse motoris, sicut in sui finem, & ideo nec plura instrumenta possunt esse unius motoris, nec vnum plurius. minor autem manifesta est per se. Amplius si rationales animae differunt specie erunt essentialiter ordinatae hoc profecto pacto ut unus sit intellectus perfectissimus penes cuius excessum & recessum reliqui mensurentur, quo fit ut in omnibus alios excedat, ut scilicet penes magnitudinem mobilis situm motum & reliqua quae faciunt mobile honorabile, ut Auer. dicit in 12. meta comen. 44 modo nullus inuenitur homo homini naturae, omnes enim sunt aequalis perfectionis essentialis. Rursum partes corporis caelestis differunt tanta differentia, quanta partes sphaerae humanae, sed pro omnibus partibus tota sphaerae caelestis sufficit una sola forma quae est motor totius ergo pro omnibus hominibus. Ultimo quicquid poni debet a philosopho naturali debet esse sensatum uel ex sensibus concludum, ut 8. physicorum comento. 22. & primo coeli comento. 22. Sed plures rationales intellectus esse specie differentes omnium hominum, nec sensatum, nec ex sensibus concluditur. ergo in secunda figura non decet poni a philosopho naturalis, minor declaratur, quoniam uel conducetur per impossibile, uel ostensue, non per impossibile, quoniam declarabitur nullum argumentum cogere id, nec ostensue, quoniam nec uia operationum, nec uia instrumentorum nec aliquo alio medio positiuo ut constat. ergo huiusmodi positio est nuga ac fabula, ut The. recte inquit. Quo igitur pacto positio dicens rationales animas specie differre refellatur his constat.

In quo inducitur alia positio circa pluralitatem. Cap. 12.

SI animarum rationalium plures numero quis senserit adhuc partita erit secta. quoniam uel erunt formae informantes, inanimantesque, a quibus sumitur differentia essentialis specifica, uel formantes animantesque a quibus animationes uitae seu umbrae uel figillationes fluctuant. Siquidem secunda dicatur secta positio erit Plotini, Calcidii, Iamblici, Procli, & omnium fere platoniorum, hanc quidem n. horum positionem mediam inuenies inter Alexam. & Auer. Alex. enim rationalem animam uitam corporis animationemque eius ponit. Auer. autem nec uitam corporis esse concedit, nec uitam aliquam corpori posse infundere, platonici uero hi rationalem animam uitam esse, corporibus familiarem negant cum Auer. Concedunt tamen familiarem quandam sua praesentia animationem in corpore procreare, ex qua & corpore non homo sed animal conficiatur humanum. Amplius, platonici cum Alexan. multos nobis tribuunt intellectus, discrepant uero quod hos multos asserit esse mortalis, platonici aeternos cum Auerrois sentiunt. Tu igitur ab Alexan. numerum humanorum intellectuum ab Auer. uero immortale, omnis rationalis intelligentiae munus tolle totam habebis platoniorum sententiam. Duas itaque in nobis esse uitas asseuerarunt, quarum secunda sit a prima eiusque sigillum, prima namque in se subsistens, secunda est inhaerens corpori prima totum in se quoddam secunda sit pars compositi s. animalis humani: quod obrem uita prima quasi forma quaedam est animalis quemadmodum sol quasi forma est medii illuminati, secunda uero forma corporis materialis instrumentis constituti ad animalis officium accommodati. Harum rationalium animarum intellectus vnus sunt uno modo, plures autem altero modo. Sunt quidem enim vnus secundum esse intellectuale redditum actu intelli-

gens ab vno lumine, in quo velut in cōmuni forma vnū sunt. Plures vero pro animarū multitudine multi conueniuntque quemadmodū visus numero oculorum numerati sunt prout vero in uno lumine inuicem cōcurrunt maxime videntur vnum. Rationalem animam non corpori misceri rōnibus duobus testat Plotinus Eneade prima. Si enim corpori misceretur proculdubio inficeretur eade rēq; a uita: eo ipso tempore quo viuificatura foret. Amplius ea porro in unum cōmiscente quæ in cōmuni materia inter se conueniunt & genere cōgruunt rōnalis anima magis a corpore distat q̄ albedo a linea, quæ minime cōmiscēt, ergo nec animā corpori permisceri decet. Quō quidem hac positione saluatur animalis generatio, quōq; eius corruptio Plotinus ostendit ibidem, quando quidē enim in corpus certa conditione affectum vita quædam resultat ab anima quod animare atque fouere (vt platonice loquar) dicitur, & hoc profecto pacto fit animalis humani generatio. Quando vero post vitam hanc quæ est & actus imago quædam animæ, hinc abit anima: nō perire quantum est actus animæ, sed desinere ulterius imaginem esse, quæadmodum ac si a vultu imago fiat in speculo, atque discedente vultu restet quidem actus in vultu vigorq; emicans imaginis efficax, sed non restat imago.

Tunc vero hic aīæ actus desinit esse imago, qm̄ & deest præparatum corpus ad imaginem resultandā, qm̄ vero p̄sens aderit, tunc et imago perit, et hūc modū dedit Numenius Plotini discipulus, licet uerbis utatur aliis. Quæ quidē igitur sit Platoniorum positio his perspicuū est.

In quo inducitur argumētum Themistii & aliorū aduersus hanc positionem. Cap. 13.

Refellit Themistius in primo de anima capite. 23. pōnem hanc sed qualis inquit obsecro animarū illarum sortitio fuerit quæ differentia quæ secretio si omnia quæ eadem specie sunt participatione materię distinguuntur, ex materia discrimen & differentiam obtinent, quod tertio de anima capite. 32. resumit. Amplius ab eodem in tertio de anima lib. argumentum sumitur hoc, tantum valet vnum principium numero separatim in specie, quantum infinita in operationibus per organa diuersa numero sicut tantum vnus numero deus quantum infiniti dii, tantū vnus numero sol quantum tot quotuis soles, ergo si rationalis anima separata est s̄m esse & simpliciter immista vna numero erit & pro uicis & scientiis sufficiens principium & causa, & hæc quidē ratio in principio capit. 32. capitur. Rursum si plures erunt rationales separatæ animæ, vel erunt necesse esse vel contingens esse siquidem contingens: esse ergo in suis naturis non habent esse, & essentiam idem, cuius oppositum Plotinus probat in lib. de voluntate dei, & etiam declaratum est apud omnes peripateticos causam contingentię esse materiam: cum igitur s̄m essentias earū sint procul a materia & omnino erūt necesse esse. Si vero necesse esse, tunc uel tota perfectio speciei potest saluari in vnica numero rationali anima, vel nō: si non proculdubio essent diuersarum rationum, in eis enim quæ vnus rationis & speciei sunt quicquid est possibile vni & alteri, vt Auer. testatur. 2. cœli cō. 59. Si vero tota perfectio totius sp̄ci pōt poni in vna sola numero rationali anima, ergo necessario & simpliciter saluata est quoniam, in sempiternis & necessariis, quicquid est posse & melius, est necessarium simpliciter, vt in physica testatur auscultatione Aristot. & Auer. in. 2. cœli cōmen 34. ergo una sola rōnalis anima de facto erit.

Adhuc positio hæc destruit totam p̄biam Arist. enim in. 12. meta. probans vnitatem primi principii ex vnitatem mundi inquit, q̄ autem vnum cœlum manifestū, & per cœlum mundum intelligit. si enim plures essent cœli, vt homines, foret principium quidem circa vnum quodq; specie vnum: numero uero multa i. prima principia eēt diuersa numero, eiisdē tamen speciei. Tūc arguit & inquit, sed quæcūq; sunt numero multa, multū habent materiam, una. n. & eadē ratio multorū, ut hoīs s̄or uero vnus

est ergo maior, omne diuersum numero ab altero specie conueniens est habens materiam, tunc accepit minorem. d. quod autem quod quid erat esse non habet materiam est igitur minor, sed primū principii cū sit q̄ quid erat esse nō habet materiam: endelechia. n. i. qm̄ est actus, tunc in sc̄da figura dedit conclonē. d. vnū igitur & rōne & numero primū mouens immobile ens &c. Eodē pacto arguere quis potest in proposito oē numeratū diuersum numero ab altero in specie, cōueniens est in materia, sed apud hos rationalis anima est omnino seclusa p̄culq; a materia & corpore, ergo erit una numero immobilis & simplex, hæc quidem est ratio Arist. nullo uerbo addito nec subtracto si igitur ualet illa Arist. cur & hæc aduersus hos non ē & tu rationem hanc melius cōsidera in cōm. 49. illius. Hoc idem Auer. sumit in primo de cœlo & mundo cōmento 90 & oēs peripatetici. Item quo pacto (dicas mihi) differunt vel per accidens uel per se. Siquidem per accidēs, uel per accidentia eis uel animatis, non animatis, qm̄ illa sunt extrinseca ab animabus non per accidentia eis quoniam cum sint simplicia, et pure entia, subiecta esse nō possunt.

Et etiam accidentia simpliciter abstracta a materia non faciunt diffinitionem materialem subiectorū, sed potius ipsa numerantur per subiecta eorū, si per essentias p̄prias distinguuntur in omni differente ab altero est dare quo differt, & quo conuenit ut in. 5. meta. habitum est. Quæro ergo quid sit id quo differt una ab altera i. quid sit ratio differendi, uel essentia animæ, uel aliquid præter essentiam, non aliquid præter essentiam, qm̄ in eis idem esse & essentia est apud hos. Si essentia ergo differunt specie quoniam omnis differentia cuius principium et ratio differendi est forma & essentia est formalis, & specifica, & sic rationales istæ animæ erunt specie differentes, quod ipsi negant, ideo apud me: si rationales animæ fuerint separatæ s̄m esse a materia proculq; a corporibus ut dicunt, alterum (crede mihi) sequit, q̄ uel differunt specie, uel unā op̄z eē numero rationalem aīam oībus hominibus cōm, quod The. euitare nō potuit, & ideo in unitatem rōnalis animæ labitur tandem in tertio lib capite. 33. Quō quidem igitur refellatur positio platoniorum his patet.

In quo narratur positio altera. Cap. 14.

Si uero rationales animæ erunt hominum formæ in formantes animantes. p. s̄ uite & animationes ipse animalium rationaliū. Adhuc uel animæ erūt plures, & intellectus unus numero, uel animæ & intellectus plures ac eodem modo numeratæ. Si animæ erunt plures & intellectus, sic positio erit quorūdam ueterum: quæ quidam nostri temporis conantur defendere, dicentes rationales animas esse æternas, tum a parte ante, tum a parte post: tot profecto numero entes, quot sunt in hoc instanti præsentia indiuidua hominum, quæ cum finita sint, & ille finitæ erunt, adiiciuntq; unam esse in uno corpore eāq; exire a corpore alterum, atque alterū viuificare, generatio enim vnus hominis est alterius corruptio, ut lingunt, quæ enim terminus est generationis Socratis, ipsa ē primum non esse Platonis, & quia contingit infinitos homines genitos fuisse, ac infinitos corruptos, ideo cōtingit unam rationalem animam infinites corpora infinita uiuificasse eaque extinguisse sui absentia. Quod si aduersus hos Arist. inducatur in erroribus qui Pythagoram cōfutat, dicunt Arist. non positionem reprobare, sed intelligenti ponēdiq; modum. Pythagora enim hoīum animas mirare dicit, non tantum in hominibus, sed in brutis propter q̄ brutales animæ & hoīum eiusdem speciei dicit, ad quem instat Arist. inducens tunc eas esse corpora & alia multa impossibilia. Adiciūt & item rationale animā esse plenam omnibus scientiis ac artibus, differenter tñ a Platone, qm̄ Plato animas creatas dicit a creatore accepisse habitus omnes, tum practicos, tū speculatiuos, & ideo scire reminisci dicit. Aristot. autem ponit huiusmodi rationales animas plenas esse scientiis ac habitibus, quoniam infinites steterunt in corporibus & infinites exiuerunt

D E I N T E L L E C T V

propter quod infinitos habeant habitus, uel tot quot sunt possibiles haberi, & ideo cum Plat. Arist. apud hos concors erit, quantum ad id quod scire nostrum reminiscit dicit. Hi igitur multa alia dicunt, quae superflua essent narratione. Quae quidem sit eorum positio his patet.

In quo impugnatur positio haec. Cap. 15.

Sed aduersus hos facile est arguere, quoniam eo dato. Tu esses per esse mei, & ego per esse tui, uniuersaliterque homo esset ens, antequam esset & sic homo non esset generabilis & corruptibilis in eo quod homo. Sed si fuerit erit in eo quod animal. Praesentes consequentias ponit Auer. in magna digressionem, & omnes sunt demonstratiuae, supposito quod rationalis anima sit uita & animatio hominis totumque esse illius, & probare eas est superfluum. Amplius contingeret: quod cum ego acquirerem aliquod intellectum tu etiam acquirerem id, uel saltem quod una numero scientia esset mea quae fuit tua, & multa alia impossibilia. Rursum ut Auer. arguit primo meta. comen. 33. quoniam tunc homo non uere corrumpetur nec uere desineret, quoniam cuius esse & essentia remanet, uere nec fit, nec generatur, et cum homini esset in opposito, ergo positio haec fictio est. Adhuc quid extrahit generans uel formam, uel materiam, uel compositum, & si formam, ergo non praesuit, & si materiam, ergo genita esset, & si compositum, ergo solam unionem, ut dicam post. Item tunc dispositiones agentis nihil facerent, quoniam non continerent formam genitorum, sed tantum praepararent contra omnes peripateticos, agens enim non praehabet multitudinem sed perfectionem, ut Auer. dicit in 8. meta com. 15. Praeterea non plus differret sor. A Platone quam Sortes senex a seipso puero, & quid impossibilius ac derisibilius. Amplius dictum famosum Arist. & Auer. primo de anima com. 53. et membra leonis inquit non differunt a membris cerui, nisi quia anima differt ab anima quod Auer. dicit in secundo de anima com. 60. magis enim est dignum extimare quod differentia subiectorum est propter formas quam e contra. Propter quod inquit Auer. 2. meta. commento. 15. quod in ipsis naturalibus est principium: quod formae propriae sunt in propriis materiis, & hoc Arist. inquit in 2. de anima, & non sicut priores ad corpus aptabant ipsam nihil diffinientes in quo & quali, unusquisque enim actus in propria materia natus est fieri. Vbi Auer. in commento. 26. uoluit Arist. dixisse totum hoc propter antiquos, qui animas migrare dixerunt. Ex his igitur remanet positio haec impugnata.

In quo narratur positio Simplicii. Cap. 16.

Si rationales animae erunt plures & intellectus unus sic Simplicii erit positio, imaginatur enim Simplicii ex intellectu & omnibus praecedentibus formis in corpore humano praesuis, constitui rationalem animam, quae quidem est quoddam totum constituens in esse hominem & quoniam cogitativa seu sensitua anima praecedens est multiplicata, proculdubio rationalis anima est numerata per corpora, quemadmodum enim materia est una numero priuatione formarum in se: & tamen per formas partitur, & fit altera: alteraque, sicut altera atque altera est forma: sic intellectus unus est potentia, fit tamen alius atque alius, prout alteri atque alteri sensituae unitur secundum esse, & sic fiunt plures animae rationales secundum corpora: licet intellectus sit unus sicut materia. Et si dicas ergo rationalis anima est corruptibilis, concedunt rationalem animam esse corruptibilem totam ratione partis quae est totum praecedens eam in corpore humano, tamen intellectus in se corruptibilis est. Est enim una anima numero unius hominis, cuius una pars est intellectus corruptibilis, & altera est totum quod praecedit. scilicet sensitua & uegetatiua, quae est unum faciens cum intellectu, & sic totum id est corruptibile ratione praecedentis partis, intellectus autem sempiternus. Et hoc sentire uidetur Arist. 12. diuinorum. d. in quibusdam enim nihil prohibet, ut si est anima talis, non omnis. i. tota: sed intellectus: omne namque

impossibile est forsan: ecce quo pacto Arist. dicit totam animam esse corruptibilem, sed intellectus permanet. Et si dicas quando corrumpitur totum, ubi remanet intellectus, dicunt quidam quod remanet in se, sicut materia, quando enim generatur homo statim accipit intellectum tanquam partem animae suae, & quando corrumpitur perdit animam licet intellectus remaneat. Et apud Simplicium saluatur multitudo rationalium animarum, et quomodo rationalis anima dat esse homini, & saluatur sempiternitas intellectus. Quod uero ex intellectu & toto praecedente in cogitativa fiat una anima patet, quoniam fit ab eis una operatio numero quemadmodum inductio, cuius praemissae sunt singulares, & sensu conceptae, propositio conclusa est uel ab intellectu concepta, ergo una ratio est numero ab utraque, ergo sunt una forma adaequate, & sic non differunt nisi secundum partem. Hanc positionem multi credunt esse mentem Platonis, quemadmodum Alg. inquit enim & forte aliquis diceret quod opinio Platonis est uera quod anima est una & antiqua, & diuiditur diuisione corporum, & in corporea separatione reddit ad suam radicem, & unitur haec ille in libro destructio destructionum in dubio octauo primae disputationis, ubi Auer. in solutione illius dubii inquit, & ideo anima Petri, & anima Guielmi quodammodo possunt dici una & eadem, ut puta ex parte formae & sunt multae alio modo uidelicet respectu subiectorum.

Et ibidem in solutione dubii. 23. ait omnes communiter opinati sunt quod animae inuolutio est relatiua. scilicet quod haec inuolutio est eius adiunctio cum corporeis possibile dictam adiunctionem recipientibus, eo modo, quo praeparationes & potestates speculorum recipiunt adiunctionem solis radiorum, ergo ex mente Auer. positio haec uidetur esse & non tantum Simplicii. Idem etiam sentire uidetur Auer. commento 38. 12. diuinorum. Inquit 11. Et ex hoc quidem apparet bene, quod Arist. opinatur quod forma hominum in eo quod sunt homines non est nisi per continuationem eorum cum intellectu, qui declaratur in libro de anima. Ecce quo pacto plane positionem hanc Simplicii sentit Auer. occasione horum uerborum, & multorum aliorum aliqui credunt positionem hanc esse intentionem Auer. scilicet quod rationalis anima sit composita ex intellectu potentiae, & toto praecedente. scilicet uegetatiua sensituaque, ex quibus terminatur ac conficitur forma quaedam simplex, quae actu est uegetatiua sensitua ac rationalis, quae forma fit hominis secundum esse multiplicata per homines ac numerata, licet intellectus sit unus in se, ut diximus. Sed quoniam haec positio habet multos declaratores, in ea amplius non persisto, sed relinquatur his qui cupiunt eam defendere.

In quo improbatur haec positio. Cap. 17.

Tamet si haec positio Simplicii sit mens, attamen proculdubio haec dictis & fundamentis Auerrois obstat primo, quoniam quando ex aliquibus fit unum per se oportet, ut alterum sit per se actus, alterum per se potentia, cum igitur ex intellectu et tota forma praecedenti fiat una anima per se, tunc aliquod erit actus per se, & aliquod potentia per se. Vel igitur intellectus est per se potentia, & sensitua praecedens actus per se uel e contra. Siquidem primo modo hoc est contra Auer. in primo metaphysicae, commento. 17. ubi uult quod forma generabilis sit prior, & illa quae est in potentia prior ea, quae actu. tunc intellectus prius nobis adesset quam sensitua, contra Aristotelem, & in libro de animalibus decimosexto. capite decimo. & in libro de anima saepe, ultima enim inquit oritur rationalis, & intellectus est.

AMPLIUS tunc sensitua est perfectior intellectu: est enim actus simpliciter perfectior potentia, & magis ens, quod est contra totam philosophiam, est enim intellectus diuinum quoddam. Rursum si actus esset sensitua potius intellectus traheretur in specie per sensitua quam e contra, quoniam ultima differentia sumitur ab actu. Item una forma esset forma duorum subiectorum pri-

mo et per se quoniam sensitiva est forma subiecti humani et intellectus: quae sunt duo genere diuersa, hoc autem impossibile, unam enim formam habere plus uno subiecto est impossibile: ut Auer. inquit in lib. de subiecta orbis, his credo eos non posse credere hanc partem. Si uero dicant (ut Simplicius sentire videtur) quod intellectus est tantum forma & per se forma formam, ut The. ait & tota forma praecedens est tantum materia: immo per se materia intellectus. Tunc sequitur quod illa forma prior erit aeterna. consequentia est Auer. in. 3. de anima com. 36. d. (quoniam si fuerit receptio continget ut generatum recipiat aeternum & assimiletur et, sic generatum fiet aeternum) & haec quidem Auer. demonstratiua est consequentia quoniam aeternum in essentia, bene potest recipere nouum sicut materia prima, quoniam est quid potentiale, & esse quod habet recipit ab altero, sed actus aeternus non potest uniri per se generabili potentiae, quoniam omne unitum alicui per se & actus illius constituit id in esse sibi simili: actus enim humanus constituit hominem, forma aequina aequum, & vltimus omnis actus constituit potentiam secundum esse quod habet, ergo si est actus aeternus et simpliciter incorruptibilis, constituet potentiam in esse aeterno, & simpliciter incorruptibilis, & inde est ut forma aeterna, ut intellectus coeli sit actus mobilis aeterni simpliciter.

AMPLIUS inquit Auer. in commento magno. diuersitas. n. n. a. e. recepti facit diuersitatem naturae recipientis, hoc igitur mouit Arist. ad ponendum hanc naturam esse aliam a natura materiae, arguo sic intellectus est vnus numero simpliciter et incorruptibilis omnibus hominibus: ergo recipientia intellectum erunt vnus numero simpliciter & incorruptibilia. Confirmatur inquit Auer. 2. de anima com. 60 & non potest aliquis dicere quod ista diuersitas accidit propter diuersitatem subiecti, ita quod fiant intentiones propter materiam spiritalem, quae est sensus non propter motum extrinsecum, melius est enim extimare quod causa diuersitatis materiae sit diuersitas formarum, non quod diuersitas materiae sit causa diuersitatis formarum. Ergo ex his sequitur si intellectus est vnus numero simpliciter in se et incorruptibilis omnes animae erunt vna numero & incorruptibilis, & sic totus homo erit corruptibilis. Quod si dicas quod intellectus est actu numeratus, attamen potentia est vltima & vnus numero secundum rationem, sicut materia prima est actu multa, potentia autem diuersa: prout diuersis unitur formis. Hoc contradicit Auer. & rationibus Auer. quidem, quoniam inquit in. 3. de anima, com. 19. sic, & ideo opinandum est secundum Arist. quod vltimus intellectus abstractorum in ordine est iste intellectus materialis, actio enim eius est diminuta ab actione illorum cum actio eius magis videatur esse passio quam actio, intellectus ergo est abstractum, quemadmodum & quaelibet intelligentia, licet in vltimo. Sed dicit Auer. in separatis a materia non est plus vno individuo in specie, ut primo coeli, com. 90. ergo intellectus actu est vnus numero in tota specie, & sic est actus vnus numero, & non potentia, adhuc inquit in commento magno, sed opinandum est quod in anima sunt tres partes intellectus, quarum vna est intellectus recipiens, secunda autem est efficiens: tertia autem est factum & duae istarum sunt aeternae, scilicet agens & recipiens tertia autem est generabilis et corruptibilis vno modo aeterna alio modo quoniam quia opinati sumus ex hoc sermone quod intellectus materialis est vnus omnibus hominibus, & etiam ex hoc quod sumus opinati quod species humana est aeterna, ut declaratum est in aliis locis, necesse est ut intellectus materialis non sit denudatus a principijs naturalibus comibus totius speciei humanae &c. Ecce quod ipse ponit intellectum potentiae esse partem rationalis animae vna cum agente, & non partem. scilicet rationalis animae corruptibilis. Et ibidem dicit, opinandum est enim quod hoc est quartum generans esse, quemadmodum enim sensibile esse diuiditur in formam & materiam sic intelligibile esse oportet diuidi in compositum his duobus scilicet in aliquod simile formae, & aliquid simile materiae, & hoc est in omni intelligentia abstracta necessarium quae intelligit aliud &c. Ecce quo pacto intellectus est quid actu vnus numero pars intelligentiae separatae & tu ex compositis verbis potes infinites idem colligere. Contradicit

etiam rationibus quoniam si intellectus non esset nisi vnus secundum rationem, tunc esset actu extra animam ens vltimum in potentia, & sic individuum demonstratum, & sic corpus uel uirtus in corpore & sic generabilis & corruptibilis.

AMPLIUS esset hic, quoniam omne receptum in subiecto demonstrato recipit ens & formam demonstratam, cum sensitiva sit forma demonstrata, ergo erit intellectus uirtus haec indemonstrata, & sic idem quod prius. Ex his et aliis apparet falsitas huius opinionis.

In quo ponitur alia positio de mente Auer. quae conatur saluare verba Aristotelis. Cap. 18.

Sunt & alii viri in philosophia praecleari, qui voluerunt quasi mediare inter Latinos & Auer. ut Duggerius contemporaneus Thomae in quodam tractatu missio Thomae in responsione ad illum Thomae, qui opinatur cum Auerroicis intellectum materiale esse formam perpetuam, ex utroque latere, & quod non est formam materialis hoc est educta de facultate materiae generabilis aut corruptibilis. & quod sit vnus numero omnibus hominibus, & ideo dicit quod positiones Latinorum oppositum sentientes in hoc philosophiam penitus non sapiunt & haec conatur probare rationibus Auerro & ego notauit eas in expositione mea libri tertii de anima in singulo loco ubi Auerro tangit illas. Et in commento meo tractatus de felicitate Auerro. declarauit illas quatuor rationes, quas ibidem tangit Auerrois. Amplius voluit hominem esse per se vnum compositum ex corpore & intellectu materiali praedicto directe reponibile in praedicamento substantiae, sub animali intrinsece denominatum ab intellectu & constitutum in ultimo esse specifico: ab ipso rationali, quod sumitur ab illo intellectu materiali praedicto. Et addit, nec potest intellectus informare materiam non informante cogitativa quia non stat materia sine forma constituta in esse per eam, & non potest intellectus formare sine sua proxima dispositione, et vltima quae est cogitativa propter quod inquit cogitativam ordinari in intellectuam quamuis cogitativa non sit forma generica, nec potest cogitativa informare materiam, non informante intellectu, positus enim informabili vltimate disposito & informatiuo ponitur informatio, est autem materia informata cogitativa informabile propinquum, & vltimate dispositum ad recipiendum intellectum, & sic potest vna forma substantialis esse dispositio ad aliam, dummodo illa forma praeparans non sit materiae ratio recipiendi, ecce quomodo esse hominis in eo quod homo est vltimo per hunc intellectum, & quomodo differentia hominis in eo quod homo sumitur ab hoc intellectu vltimate. Et postremo addit intelligentias esse individua eadem cum earum quidditatibus, propter quod intellectus materialis cum sit infima intelligentiarum erit ipsa ut individuum sua quidditas 7 enim metaphys. commento. 41. & tertio de anima commento. 9. et. 10. in abstractis a materia non differt quidditas ab eo cuius est intellectus ergo materialis erit individuum & singularis & per consequens non repugnat intellectum dare esse hoc, quamuis sit etiam quidditas vltima, et sic individuum humanum, ut for. h. e. hic ab intellectu, sed a materia diuisa informabili cogitativa informante, mediantibus dimensionibus oritur possibilitas multiplicationis indiuiduorum sub eadem specie, quae omnia propter esse vniuersale intellectus informari possunt illo & ab illo sumere suum esse hic & vnum uult ergo ipse intellectum in quantum quidditas partiri per materias informatas dimensionibus et cogitativis in quantum est individuum esse id per quod individuum hominis est hoc: intellectus ergo, ut habet esse reale, est forma suo orbi, ut habet esse intentionale, est materia omnium intellectuum se paratorum. Ecce quomodo mediat inter Latinos & Auerroicos, ab Auerroicis enim accepit intellectus impartibilitatem immaterialitatem & unitatem, a Latinis autem quod sit forma constituens hominem, et hunc hominem, hominem in esse

specifico, & hūc hoīem in eē hoc, & sic dare eē indiuiduo & spēi, & sic eē id a quo sumit̄ vltima dīa specifica et vlti mata, cōfirmat aut̄ hanc vltimā partē esse mentis Auer. ex multis quæ disparatim in hoc libro dicent. Quō quidē igit̄ intell̄s det esse, & quō sit vnus & imaterialis. Ampli' quō hęc positio differat a præcedēt̄: his perspicuum.

In quo contradicitur huic positioni. Cap. 9.

Apparet profecto quomō iste vir, & sui sequaces tantum vt fugerent argumenta latinorū in hanc positionē lapsi sunt, sed profecto isti contradicūt omnibus fundamentis Auer. nec aliquis latinorū verorū hanc positionē Auer. dudū scripserit, licet Ioan. Picus vt ostenderet se posse sustinere oēm positionē, quantūcūq; falsam, conatus sit mecum pōnem hanc sustinere ad mentē Auer & Arist. The. & omnium antiquorū expositorū Arist. sed pace horū, hęc positio nō est intelligibilis ad mentē Auer præcipue quod pluribus rōnibus ostēditur ex eius verbis acceptis, prima omnis causa formalis alicuius cōpositi intrinseca & constituens id in esse est cum generatione illius Auer. 12. meta. com. 16. sed intell̄s nō est cū gñatione indiuidui hoīs, ergo nō est forma constituens id in esse hoc vltimo & c. Nec valet quod dicebat. Ioan. Picus Auer. & Arist. ibidem loqui de formis cōstitutis in esse p̄ materiā hoc est eductis de facultate materiæ. Quā statim mouet qōnem. d. si aut̄ aliqd maneat posterio' perscrutandū est: in q̄busdā. n. nihil p̄hibet: vt si est aia tale non oīs, sed intell̄s. omne nāq; impole est forsan, dubitatio ergo nō est i inceptio formæ, qm̄ oēm formā simul incipere cū generatione cōpositi accipit confesse, ex differentia agentis & formæ, sed de remanentia formidat arguo modo, eo modo accipit formā in inceptioe, quo modo formidat in definitione, sed formidat vniuersaliter: & maxime de intellectu. ergo & c.

SECUNDO arguit Auer. formaliter contra hos in primo meta. com. 33. d. & etiam impole est extimare formas esse abstractas a substantiis, quarum sunt formæ & substantias non esse scilicet quod est impossibile formas remanere, & deficere res, quarum sunt formæ, quoniam tunc non esset generatio, neq; corruptio & c. nescio si apertius potest repiri auctoritas & ratio. Tertio nullū æternum simpliciter & in substantia et in quolibet sui potest eē actus vltimus alicuius rei corruptibilis Auer. ibidē com. 35. 31. & 3. meta. com. 9. sed intellectus est simpliciter æternus in substantia & quolibet sui: ergo & c. Quarto si intellectus constituit hominem in esse hoc vltimo, ergo hō esset anteq̄ generare' p̄bat consequentia, qm̄ totū eē est a forma, s̄m Auer. q̄ cuius forma p̄cessit totū eē simplr̄ p̄cessit: & totū simpliciter generatur, ergo aliquod simpliciter generatur, quod simpliciter p̄cessit, & hęc fuit ratio Auer. tertio de anima in digressionē magna quam non soluit nisi. d. intellectū non dare esse vltimate. Quinto tunc omnes homines eēt vnus homo numero simpliciter quod est contra sensum, consequentia probatur, vel intellectus primo & per se perficit naturā specificam, vel naturam indiuiduam si naturam specificam. vel illa habet esse reale vel intentionale si reale ergo natura specifica erit hęc vna numero, probatur cuius actus est vnus numero simpliciter ipsum est vnum numero simpliciter. Etia' natura specifica haberet esse extra animam, & sic esset idem indiuiduum extra animam q̄ sua quidditas, & sic esset idea Platonis. Si esse intentionale. Tūc actus realis perficeret esse rationis, & quid absurdus. Si dicatur q̄ intellectus primo & per se perficit indiuiduum, tūc arguo, cu' us prima perfectio essentialis & intrinseca primo & per se est vna numero, in tota specie ipsius perfectibili, primo & per se adæquate est vnum numero in tota specie, & qui negat hanc est fatuus, ergo vnum tantum esset indiuiduū hominis in tota specie hominis & hoc argumentum est demonstratio. Sexto in generatione substantiali huius hominis quæramus quis est terminus generationis talis formalis, vel intell̄s, vel cogitativa uel congregatū ex

intellū & cogitativa. Si intell̄s ergo intell̄s cōtinebitur in facultate materiæ, & in potentia motoris, ergo educetur de potentia materiæ, si cogitativa ergo esse specificū & vltimatū erit ab ea, qm̄ generatio est in esse specificū via, si ergo vltimo primo & per se formaliter est in illā, tanq; in terminū, illa erit vltimus terminus essendi, & sic omnis forma adueniens post illam erit accidentalis, vt. d. Auer. 1. phys. auscul. com. 69. Si terminus erit cōgregatum ex eis, q̄ ex eis fuit unū p̄ se, qm̄ generatio ē vnus p̄ se motus, & per cōsequens terminus eius debet esse vnus per se, & sic ex cogitativa & intellū fiet vnus terminus formalis generationis hominis, ergo fiet vna forma per se, & sic red dē prima pō quā isti irruunt fortiter. Septimo, si cogitativa dat esse hoī, vel specificū, uel genericū, si specificū ergo hō reponet̄ in specie per cogitativā, ergo superfluit intellectus. Vel ponet̄ in una & eadem specie per duas formas diuersas, plusq; cœlū differat a terra. qd̄ est derisibile si gñica isti cōtradicut̄ sibi. Etiam tunc illa non esset terminus generationis hoīs in eo q̄ hō nec daret esse homini in eo q̄ homo, nec faceret dīam indiuidualem quæ o. a sunt cōtra eos. Octauo si cogitativa recipit realiter intellectum ergo potest cōprehendere ipsum, probō, qm̄ intellectus est sua quidditas, ergo si cogitativa recipit intellectum s̄m esse indiuiduale cū esse indiuiduale sit sua quidditas, tunc cogitativa potest recipere quidditatem intell̄s. Sed intellectio nihil aliud est nisi receptio quidditatis vniuersalis s̄m Auer. ergo cogitativa poterit apprehendere intellm̄ & sic forma materialis apprehendit abstractum contra Auer. 2. de aīa: com. 63. & in. 3. de anima com. 33. & alibi. Nono arguitur, si intell̄s recipitur realiter in cogitativa est æterna ac semp̄ copulata intellectui, cōsequentia est Auer. 36. com. 3. & p̄batur per principium Auer. contra Aui. in primo de sub̄a orbis, oīs forma indiuisibilis æterna constituit suū subiectum in esse æterno, & qui negat hoc debilitat processum Auer. Decimo, si intell̄s cōstituit hominem in esse, uel est totus in toto homine, uel totus in toto, & pars in parte, non scdm̄, qm̄ tunc intell̄s esset forma diuisibilis extensa per corpus, qd̄ non concedunt. Si primum ergo pes intelligeret, qm̄ in pede est cogitativa, cui inest intell̄s ergo & c. Undecimo, si intell̄s inheret cogitativæ uel hoī formalr̄, tunc intell̄s est numerus ad numerationem hoīum qm̄ diuisio forme numeralis est p̄pter materias. Duodecimo, si intell̄s inheret hoī ergo est hic & dem̄atus, & si est hic & dem̄atus, tūc oē receptū in eo esset forma in potentia, & sic processus in infinitū. Tertiodecimo, nullū ulē p̄ essentiam recipit in aliquo sub̄to particulari, hęc est per se nota, qm̄ vlē participatione est ubiq; & semp̄, ergo magis ulē per essentiam. Sed intellectus potentia est ulē quid per essentiā, ut p̄spicuit̄ ē ergo in nullo sub̄to recipit particulari nec vli. Quartodecimo, qm̄ Arist. in prima p̄bia inq̄t principia rerū particulariū sunt particularia, potissimū aut̄ principiorū est forma, ergo ipsa est particularis in hoc particulari, & sic intell̄s qui est principiu' totale essendi huic particulari ipse erit particularis. Quintodecimo, nullus motor, vnus numero simplr̄ est actus perficiens & vtēs in uno tpe numero pluribus mobilibus numero ut patet in natura et arte. Sed intell̄s est vnus simplr̄ numero, ergo non potest perficere, & uti pluribus mobilibus numero. Sextodecimo mirabilius arguit Alber. si esset vnus numero intell̄s, q̄ est substantialis forma hoīs, cōtingeret q̄ plures hoies vnā in numero haberēt formā hoīs, & nō vnā aialitatē, qm̄ hō est aial ex sensitiua, hō ex intellū, & sic cōtingeret q̄ nā gñis indiuiduare' & dīa specifica maneret ulis nō indiuiduata & sic vnū indiuiduatū eēt cōpositū ex indiuiduato, s̄m eē & nō indiuiduato, & hęc rō Alberti cōtra hos ē firma dem̄o. Septimodecimo, si intell̄s cōstituit hoīem in eē, tūc nel intell̄s est diuisibilis, vel hō est indiuisibilis, q̄ sunt contra Auer. cōsequentiā p̄bat Auer. 1. de sub̄a orbis, qm̄ uel dimensio p̄cedit intellm̄ in materia uel sequit̄, si p̄cedit ergo intell̄s est diuisibilis: oīs. n. forma recepta in subiecto extenso

extensio & quanto, est extensa & diuisibilis. Si dimensio non recipitur ante intellectum, ergo cogitativa fuit in diuisibilis recepta in materia indiuisibili, & sic homo esset quid indiuisibile contra sensum. Dixit Ioan. Picus quod intellectus in hoc homine recipitur post dimensionem licet non absolute; nec oportet ut diuidatur, quoniam uerbum Auerrois non uerificatur nisi in formis constitutis in esse per subiectum. Sed pace sua Auer. primo de suba orbis dedit propter hoc animam coeli recipi prius in corpore coelesti quam dimensiones, & tamen anima coeli non est constituta &c. Decimo octauo non minus differunt plura membra alicuius hominis per proprias formas parciales quam indiuidua humana inter se, sed Auer. & Auic. uolunt hominem unum esse unum numero ab una forma ultima non obstante diuisa specifica membrorum, ergo omnes homines essent unus homo numero simpliciter, non obstante differentia partiali, per cogitativas formas. Decimo nono si intellectus esset forma cogitativa hominum, tunc possem tenere omnia corpora mundi differre propriis differentiis partialibus, & constitui ab uno intellectu numero uel, qui est Deus: & sic esset error Varronis quod Deus sit anima mundi. Vigesimo si una forma specifica perfecta potest recipere alteram in esse tunc elementa non deberent frangi in misto in subiectis, ut deducit Auer. 3. coeli com. 67. quoniam tenet, quoniam dicerem plures formas recipi ab inuicem non esse remotum. Vigesimo primo, si intellectus recipitur in materia & cogitativa, ut isti uolunt tunc intellectus haberet duo subiecta, quoniam est contra Auer. in. 1. de suba orbis ubi inquit, unam formam habere plus uno subiecto est impossibile, quoniam patet, quoniam intellectus recipitur in cogitativa et materia nec ualet fugere quod non est inconueniens habere duo subiecta, quorum unum sit mediatum alterum immediatum, quoniam tunc nihil haberet contra antiquos & Auic. dicerem. n. materiam habere formam propriam, & tamen recipere alias formas, nec inconuenit unam formam recipi in forma illa propria materiae immediate, & in materia mediate, sicut dicitis, quoniam unam formam habere duo subiecta, unum immediate, alterum mediate nihil prohibet ut obijcis. Vigesimo secundo arguitur, tunc intellectus esset accidens, quoniam omne adueniens ens in actu specifico & ultimato est accidens. 1. phys. com. 69. & 2. de anima com. 4. Sed intellectus aduenit composito ex cogitativa, & materia, quod est in actu specifico secundum hos ergo intellectus est accidens, conclusio falsa & non maior, ergo minor, & sic potest falsari. Vigesimo tertio, tunc nulla esset uia probandi materiam primam esse puram potentiam in genere substantiae, contra totam philosophiam, quoniam probat, quoniam tota uia sustentatur in hac propositionem, nullum ens in actu recipit formam substantialem, & hanc accipit Ari. in perigenescos, & in physica auscultatione, et in diuinis & alibi cui addendo hanc minorem, materia recipit omnes formas substantiales, concludunt philosophi, ergo materia non est ens in actu, ecce quoniam maior est tota uis argumenti. Si ergo cogitativa uel compositum ex materia & cogitativa recipit realem intellectum, ac formaliter, tunc ens in actu recipit formam substantialem: sed haec est maiori contradictoria, ergo maior falsa, & sic tollit uia illa, & possem sustinere materiam esse actum uel ens in actu. Vigesimo quarto omne recipiens debet esse expoliatum a naturis rerum receptorum, tam in receptione reali quam spirituali, ut dicit Auer. 2. de anima com. 67. sed materia recipit omnes formas subales, ergo in recipiendo alteram formarum subalium debet esse expoliata ab omni, ergo non recipit & intellectum per cogitativam, tanquam per rationem recipiendi receptiuam. Vigesimo quinto arguitur, omnis forma posterior receptione in materia est terminus finalis priorum adeo quod continet omnes priores virtualiter, sicut figura posterior continet priores uirtualiter, ut dicit Aristoteli 2. de anima, sed intellectus est forma ultima receptione, ergo continet uegetatiuam sensitiuam, & omnes alias uirtualiter, & per consequens intellectus erit uirtute uegetatiua sensitua & intellectiua, ergo omnes superfluent, & sic redibit potest omnium latinorum dicentium rationalem animam

esse potestate uegetatiuam et sensitiuam, et esse principium omnium operationum harum per se.

NEC potes dicere intellectum esse priorem, quoniam tunc esset imperfectior, priora enim generatione sunt imperfectiora ut dicitur 9. diuinorum. Vigesimo sexto omnis forma ultima est ultimus terminus generationis per se, sed intellectus est forma ultima apud istos, quoniam ab eo sumitur nomen & distinctio hominis, ergo intellectus est ultimus per se terminus generationis sed omnis terminus generationis continetur in potentia agentis & materiae, & per quoniam extrahitur de potentia materiae, ergo intellectus extraheretur de potentia materiae. Vigesimo septimo, si intellectus esset formaliter copulatus homini a principiis naturae, tunc phantasma non esset medium copulationis intellectus cum homine, & sic totus labor Auer. in. 3. de anima in declarando medium copulationis fuisset ociosus. Ex his & alijs dispersim meis argumentis potes iam colligere positionem hanc contradicere fundamentis Auer. expressis, & licet horum argumentorum quaedam uideantur facilia soluta, quaedam non consumato in dictis Auer. facient forte probabilitatem.

in quo narratur altera positio. Cap. 20.

SI uero rationales anime erunt tot quot corpora non quidem aeternae, sed ex Deo creatae, & in instanti creationis infusae, potest erit nostra quam post ponere uolo: quoniam hac sustinere fouereque intendo, ideo licet ad alterum membrum transire. Si igitur rationalis anima unica ponitur uel dabit esse corporibus hominum, uel operari tantum, si esse, sic potest erit Them. & Theophrasti Eudemij Simplicij, & multorum expositorum ueterum, inquit. n. Theo. 1. de anima cap. 23. nam ea quae princeps est, & quae intellectus uocatur, forte potest abiuncta defendi, quae uim intelligendi anime immittat & influat, at reliquas naturas inherere, & quodammodo intexi corporibus, necesse est, si praestare uires, & actiones suas debent, in tertio uero, cap. 33. assertiue hoc inquit. d. aut. n. eandem rem non intelligunt praceptor cum docet, et discipulus cum docetur, quod falsum esse nemo est, qui negat: aut si eadem intelligunt idem amobus actus est eoque substantia eadem. Et cap. 39. inquit ex his omnibus manifestum puto esse, non propter rationem sentire qui dicant Aristoteli & Theophrastum extimasse aliud esse intellectum patibilem & corruptibilem, quem illi comuocant, & corpore non abiunctum, aliud totum id quod ex intellectu agente: & intellectu potentiae componitur, quod & separatum a corpore, & incorruptibile, & ingenitum statuunt atque ita fieri, ut partim duae naturae sint, partim una, nam & id quod ex duabus facultatibus forma & materia conditur unum esse intelligimus. Et cap. 37. in fine postquam Platonis uerba induxit inquit, ex his abunde manifestum, arbitror: manifestum factum Platonem ex his partibus quae pertinerent ad animam solum, intellectum immortalem putasse, contra tum omnes affectus, tum rationem in affectibus constitutam mortalem, quam Aristoteli patibilem appellat. Et cap. 35. inquit uel hoc loco Aristoteli cum dicit comune patibilem & corruptibilem intellectum accipere, nam intellectum potentiae nulla dubitatio est, quin impatibilem & separatum putauerit, & qui formas rerum posset concipere, & qui nihil esset actu, sed potentia, item qui cum corpore misceri non posset, & cui nullus usus corporei instrumenti esset & reliqua. Quod uero agens intellectus separatus sit non opus est ostendere. id. n. constat. Tum cap. 26. Tum. 29. Tum. 21. Tum. 32. Tum. 36. Tum. 39. omnibus. n. his in locis id aperte reperies. Ex his omnibus colligere uolo totam rationalem animam, quae ex intellectu potentiae, & agente sit esse a corpore se motam separatamque, & Procul a corpore, & dispositione corporali. Cui si addatur haec minor, omnis forma separata a materia non est nisi una numero in tota specie, ut Them. sumit. tum cap. 23. primi, tum. 31. tertii de anima concluditur in figura prima rationalem animam esse unam numero cuius partes sunt intellectus agens et intellectus potentiae, secundum igitur Them. intellectus agens unicus

est numero & intell's potētiæ unicus, & tota rōnalis aīa, quæ his cōficitur, vnica numero, quæ in tota sphaera humana principium est uiuificādi: ac intelligēdi s̄m modum declarādum. Erunt ergo s̄m Them. tres intell's ī sūba. s̄. intell's potētiæ intell's agens, qui rōnalē aīam cōdunt, est & intell's patibilis seu corruptibilis quem Aris. & Theophrastus cōem appellant, & hic quidem est id, ex quo & corpore aīal fit humanum, rōnalis n. anima totum quoddam est, in se cōsistens, ut cap. 39. authoritate Theophrasti dicit sub nomine intell's agentis, intell's uero cōis, qui uita est aīalis humani, pars est alterius, rōnalis quidem anima simplex ac in numero una tantum, intell's quoq; patibilis numeratus, q̄ sic Them. oñdit ca. 37. porro intell'm cōem mortalem dicit per quem homo est, qui ex anima & corpore consistit, in quo iracundie & libidines sedent, erit ergo intell's patibilis ab aīa rationali seu agente intell'u proueniēs, sicut a sole illuminatio ī medio & vultu imago in speculo, & hoc pacto uerbum Them. sonat cap. 27. Restat igitur ut ab intell'u agēte tantum essentia mea p̄fici ac pendere dicatur, solus enim intell's agens proprie & maxime censendus. est forma & c. idem. n. s̄m eum rōnalis anima, & agens intell's (ut alias ostendam) sola. s̄. rōne secreti. Erit ergo pō Themistij a pōne Plotini hoc uno solo discrimine differens, q̄ Them. numerationem intell'ctuum refecat Plotinus pandit a conatur defendere, sed de ḡitione hoīs & corruptione, & modo descensus & recessus aīæ, ab aīali humano nulla p̄sus dīa Erit ēt pō The. p̄p̄nqua pōni Auerrois in oibus quidem, p̄ter hoc q̄ Them. rōnalem aīam aīare sui p̄ntia formareq; sui adh̄rētia dicit. Corrupte autem ac dissipare corpus sui absentia ac recessu, & sic rōnalem aīam non tantum principium operandi ponit hominum, sed essēdi, hoc profecto pacto quo sol illuminandi principium & vultus imaginis in speculo ponitur: quod Auerrois, ut creationem euitet, detestatur p̄sus, ut suo loco latius dicetur. Quid igitur Them. & alij senserint, patet his.

In quo inducitur positio quorundam latinorum de sententia Them. Cap. 21.

EXpositor in libro de unitate intell's peruersē Auerrois Them. intelligere dicit p̄p̄ q̄ Them. intell'm esse uitam & ueram corporis aīationem & formā a qua spēs, & dīa sumitur dicit, & accepit per se uerba capit. 26. & 27. oīa, quæ hic narrare esset sup̄fluum ubi cōstat aperte The. uelle rōnalem aīam esse formam corporis humani, non per appropriationem, sed per ueram in exntiam ac aīationem. Amplius & Theophrasti pōnem esse hanc testatur expositor inducens uerba Theophrasti, quæ Them. cap. 39. recitat ubi aperte colligit intell'm esse uerū actū corporis ac formā eius. Amplius & q̄ intell's agentes sint plures oñdit & Them. cap. 22. d. (an primum quidem intell'm illuminantem credi unum oportet illuminatos uero & subinde illuminātes multos: quemadmodum sol est unus tamen lux, quæ de sole p̄dit & mittitur quasi abiūgitur ab eo, & d uellitur atq; ita in multos obrutus distrahitur dīribuiturq;) Ex his sequitur q̄ intell's agentes qui sunt simul illuminantes, & illuminati sunt plures, licet unus primus, qui forte Deus est, & per consequens non unicum numero sentit Them. intell'm de intell'u uero speculatiuo, qui intell's in habitu dī, quid Them. senserit nō p̄ntis sit p̄tractationis differatur n. usq; in aliud t̄ps. Hæc igitur sunt uerba Them. quæ aduersus dicta inducuntur.

In quo consiliantur Themistii uerba. Cap. 22.

Sunt quidam p̄stantissimi uiri ex Simplicij uerbis ī 2. de aīa, accipientes in commento illius partis (de parte aīæ) qui amicitiam ponūt in dictis Them. hoc pacto imaginantes ex intell'u cōi & corpore aīal cōfici humanum: est. n. intell's cōis forma corporis illius. Vterius ex rōnali aīa & aīali confici hoīem dicunt, erūt

ergo hoīes plures rōne aīalium humanorū; licet forma oīumvna, & sic ordo est q̄ intell's cōis forma est corporis humani, ex quo aīali conficitur humanum, rōnalis uero, quæ q̄nq; nomine agentis q̄nq; nomine intell's potētiæ dī, est forma aīalis humani, ex quo & eo conficitur homo. Et hoc Them. sentit: ut dicunt, q̄n inquit, restat igitur ut ab intell'u agente tantum essentia mea p̄fici ac pendere dicatur, solus. n. intell's agens proprie & maxime censendus est forma: quod pro tanto dicit, q̄m intell's cōis est forma & mā, forma quidem corporis humani, mā uero saltem partialis intell's agentis, qui nulli' amplius forma est. Quod declarare v̄. d. immo forma formarum inferiora autem cætera, ut animal humanum sup. modo subiectorum loco modo formarum habentur. Hoc idem sentit The. cum inquit (nos igitur utriusq; intell's copulatio sumus. si ergo ita habent omnia quæ ex actu: & potētia consiliantur, ut in his aliud sit ipsa res: aliud essentia) sequitur, ut aliud ego, & aliud essentia mea, ita ut ego sim is qui ex actu & potestate i. agente & aīali humano constituor (essentia mea sit solus actus tantum) ecce q̄o dīam ponit inter hoīem & aīal hoīem. d. constitutum ex rōnali animali & intell'u agēte, & rōnale aīal ex corpore et aīatione, & sic pōt poni amicitia dictorum eius. Et hic quidem concordandi modus subtilis est, & Simplicij fuit author: & eius pō fuit hæc tantum. Ego uero non reputo Simplicij cum The. sentire, ut p̄habito capite pluribus locis monstrauī, ideo consiliandi modus alter est, qui fere patet, Them. n. non negauit intell'm dare esse nobis. & per consequens nos esse quoquo modo intell'm, ut dicit, sed istud dare esse est æquiuoce, alio. n. pacto dat eē lumen medio & alio sol. est. n. lumen tanq; actus & perfectio ac pars illuminati, sol uero Procul ab eo sua tantum præsentia forma & illuminans: & sic Them. intelligit: & hoc pacto separatū ipsum non ponit, quot enim modis dī dare esse: tot per oppositum dī separatū, & sic cōcedi pōt intell'm vno modo esse coniunctum corpori, & altero modo separatū, sed quid Them. intell's dicat illuminatos subinde illuminantes q̄o multos postorius in alijs locis dicam, et id dictum potius contra eum facit, q̄ contra nos, differatur ergo vsq; in aliud tempus. Quæ quidem igitur sit pō Themistij patet.

In quo positio Auerrois inducitur. Cap. 23.

NON decebat pōnem Them. confirmare, q̄m ea eadem argumenta, quæ pōnem Auer. firman, illam The. probant, cum utriusq; una tantum sit uis, paruo dl̄crimine differens, ut diximus. Quia declaratum est rōnales aīas, quas peripatetici intell's uocant de se absolutas, ac a mā solutas esse. Amplius ipsas non esse multas s̄m spēm, nec multas s̄m numerum, ergo relinquatur pō Auer. q̄ rōnalis aīa una tm̄ sit oīum numero, & q̄m declaratum est, ac declarabitur rōnalem hanc unam non uiuificare, ac nos fouere, & scimus q̄ per ipsum intelligimus, declaratum erit esse nobis attributam tanq; principium mouens, & sicut ars instrō, & motor mobili: & intelligentia orbi, & quemadmodum una numero intelligentia sufficit p̄ totius sphaeræ gubernatione, sic & una rōnalis aīa totius hoīum sphaeræ, sufficit esse principium intelligēdi, verum intell's, quibus sumus & numerati & isti, ac operantes proprijs & signatis operationibus, corruptibiles sunt ex potētia agentis & materia conducti quos cōis appellant Aris. & Theophrast.

Ex intell'u igitur communi & corpore animal conficitur humanum, ac orbis, ex hoc orbe & intell'u fit unū, nō quidem in esse sed operatione, qualr ex nauta & nauī, & hoc totum est homo intelligēs & sapiens di purās & operās propria hoīs operatione, cogitativa ergo seu cōis intell's forma est māæ. rōnalis uero aīa forma ē orbis utens eo, eo profecto pacto, quo nauta utitur nauī, & faber cultello, & q̄n ita est, quo pacto Auerrois discrepet a Them. patet. Auer. n. cogitativa (q̄ Themistius intellectum

intell's patibilem uocat) non ex rōnali effluere dicit, sed de potentia materia, & agentis Them. uero eam esse minus rōnalis & imaginem eius probat. Discrepat etiam a Plotino. Plotinus enim rationales animas numerat cum corporibus Auerrois eas densat ac ad Atomā naturam inducit. Plotinus esse & aīationem rōnalem fouere dicit corpori animalis. Auer id a patre & matre ostendit profluere, ut. 12. met. latius dicit, & sic positio huius his perspicua in unitate sit.

In quo inducuntur omnia argumenta pro hac positione. Cap. 24.

NON est iustum hoīem cōdēnare absentem, nec bonum detestari nisi uisa cā dicendi, ut Arif. inq̄t in. 2. de cōlo & mūdo. ideo inducere argumenta pro hac pōne meliora quā possunt bonum est, & ulterius declarabimus hanc pōnem tantum q̄tum pole est, deinde oīdemus, q̄tum a ueritate se cessit Them. arguit in. 3. cap. 32. fundans argumentum in uerbo Platonis. q̄ sic dicit, (nisi hoībus cōia essent multa, sed pprium q̄d aut p̄cipuum, & impromiscuum contineretur in singularis nō esset ad modum facile ostendere & signare alteri uoluntatem suam) super quibus arguit The. q̄ nisi unus numero sit intell's in oībus, disciplinā in discipulum trāfundi nō possent, cum n eadem sint, quā tradendis his & qui docet, & qui addiscit considerat. quia neq; hic docere neq; ille addiscere unq̄ possent, nisi ab utroq; eadē cōmētatio tractaret, p̄spicuum est eīdem esse intell'm p̄ceptoris & discipuli oportere q̄n quidem essentia intellus idem esse q̄ actus ipse describat. Supponit ergo Them. q̄ essentia intell's sit idem q̄ actus, uel simplr uel fm quid, ut alias dicam, tū arguit, idem numero est actus intelligēdi p̄ceptoris & discipuli, sed actus intelligēdi est intellus fm quid uel simplr ergo idem numero est intellus utriusq; uel simplr uel fm quid. Confirmat hoc signo. d. atq; hoc fortasse causa est, q̄ ob rem ad solos hoīes p̄tineat docere & discere vicissim alloquiorum & sermonum intelligentium habere, hoc ergo sanimalibus non potest contingere, quia in his constitutio animarum & partitio contumax ineptaq; est, ut intell'm potentiq; possint recipere, qui ab intell'u agente perficiatur.

R V R S V M arguit ibidem. d. unde. n cōes illc animi p̄notiones cōceptionesq; oībus p̄haberentur, unde ingenita illa imp̄ssaq; oīum mētibus primorum notitia cōstituit, nam duce nulla rōne nulla doctrina, est ergo argumentum eadem numero principia sunt oībus per nām nota, ergo hęc eget eodem numero subiecto & eodem numero de claratore. ergo rōnalis aīa cum cōstituitur ex subiecto illorum, & declaratore erit una numero oībus hęc igitur sunt argumenta Themistij. Amplius arguit Auer. si rōnalis aīa seu intell's numeratur continget nobis ponere q̄ prima perfectio est hęc intentio. s. indiuisibilis in mā numerata p̄ numerationem īdiuiduorum, hoīs & generabilis & corruptibilis, cuius oppositum declaratum est ex demōne Arif. q̄ nō est aliquid hoc, neq; corpus neq; uirtus in corpore. Quā rō sic declaratur a loā in. 3. de aīa lib. oīs forma subalis, quā est multiplicata numeralr, est p̄fectio inhrens māā, & extensa extensione māā, multitudo. n. numeralis īdiuiduorum subā sub eadem sp̄c nō est, nisi per māā diuisam, ut Auer. inq̄t 7. met. cō. 28. & Them ca. 23. & est cōis p̄notio oīū p̄horū op̄ ergo q̄ oīs forma subalis, q̄ multiplicat numeralr manēs eadem fm sp̄c inhæret māā diuise, & per consequens extēditur fm eius extētionem. Alr ego consueui rōnem Auer. inducere & primo accipere q̄ oībus ut Them. dicit cōe & p̄conceptio est, q̄ in diuidua eiusdē sp̄c nō sint numerata nisi p̄ māā, q̄ p̄notio est oībus cōis nec Plato, nec Pythag. istud negāt, testāte Arif. 1. mathe. inq̄t. n. mathe esse dīa a sensibilibus & ab ideis, a sensibilibus quidem, quia sempiterna sunt & immobilia, a sp̄cibus uero eo q̄ hęc quidem multa similia sunt, species autem ipsum unum unaquæq; solū,

ubi expositor inq̄t. differunt uero mathe. a sp̄cibus, quia in mathematicis inueniuntur dīa fm numerum, sicut fm sp̄c, hoc autem in sp̄cibus nō accidit: nam cum in sp̄c se parata nihil aliud sit nisi nā sp̄c, non pōt esse singularis sp̄c nisi una, licet. n. alia sit sp̄c. i. idea hoīs alia afini, tamen sp̄c hoīs nō est nisi una, nec sp̄c afini, ecce q̄nō Plato & Pythag. qui ponunt ideas, dicunt quālibet idearū una numero esse in sp̄c, nec ponunt ideas plures numero sp̄c files, & hoc quia priuantur causis indiuiduorum. s. mā, est ergo propō hęc o. bus p̄bis cōis, ut apertius ī. 2. lib. dicam. Amplius & secundo accipi q̄ rōnalis aīa esse simplr & esse indiuiduale ac māle eius sint idem fm rem & in subiecto, differūt tantum rōne & modo, hoc idem declarabam, q̄n si esse simplr rōnalis aīa esset fm rem diuersum ab eius esse in mā, ergo rōnalis anima eēt per se subsistens, & sic una per se licet accidentalr multa, his habitis arguebam, si rōnalis aīa est numerata. ergo in esse indiuiduali dependet a mā, q̄n causatum dependet a cā, indiuiduum. n. fm q̄ indiuiduum causatum est a mā, & ideo dependet a mā. Sed ut secunda dicit assumptio esse māle rōnales aīa, & esse simplr sunt unum & idem penitus fm rem ergo quemadmodum rōnalis aīa habet esse a materia materiale & indiuiduum, ita & simpliciter esse, cum id esse sit alterum esse oīno & penitus. Quo fit ut rōnalis anima sit generabilis & corruptibilis, quod sic componi potest omnis forma i esse suo simplr dependens a mā. est generabilis & corruptibilis, sed rōnalis: ut conuictum est, inesse suo dependet a materia tā simplr q̄ fm quid ergo erit ḡnabilis & corruptibilis q̄ destructum est superiori tractatu, & sic rō Auerrois solita erat a me declarari, & non sicut Ioan. inq̄t. Item si rōnales animæ erunt numerate: aut per se ipsas, aut per corpora, non per corpora: q̄n forma, quā subsistit naturaliter antequam uniatur corpori, non indiuiduatur corporis in diuiduatione sed rōnalis anima prius saltem natura subsistit q̄ corpori uniatur: q̄n ut sic est terminus creationis, & oīs terminus creationis prior est quocūq; termino ḡnōnis. ergo rōnales animæ non erunt numerate numeratione corporum, nec p̄ suas essentias, q̄n tunc dīa intellectus ab altero erit specifica, q̄n omnia differentia essentia tanq̄ ratione differendi specie distinguuntur: ergo rationales animæ specie distinguuntur, q̄ est remotum aliis locis.

PRÆTEREA arguit Auerrois, si intellectus esset numeratus fm numeratione in corporum, tunc esset aliquid in potentia intell'm solum, & tunc a quo fiet actu intellectum quæro, uel a seipso, & sic idem esset mouens & motum diuersorū generum. Vel ab altero quod fingi non potest. Adhuc si intellectiua anima esset numerata per corpora ergo esset hoc aliquid & indiuidua essentialiter, & si sic omnia recepta in ea essent hoc aliquid & indiuiduum, & sic reciperet particulariter & signate ut sensus, quæ omnia sunt impossibilia

R V R S V M si intell's essent numerati in diuersis hominibus, tunc in rebus intellectis esset iter infinitum q̄n intellecta mea a tuis numero discreta sunt & agruūt, specie ergo contingit abstrahere unam formam ab eis. Adhuc cum intellectus possit abstrahere omne commune ab omni posteriori, & tunc iterum id abstractum erit numero diuersum a tuo & a meo & conueniens sp̄c, & sic ut prius abstrahetur quidditas & sic iterabitur ad infinitum. Iterum si intell's esset numeratus, tunc esset in materia diuersa per diuersam dispōnem, tunc sic, idem est principium essendi & agendi uel patiendi, sed principium saltem dispositiuum essendi intell's in corpore, est dispō materialis ergo saltem dum est in corpore fm exigitiam illius dispōnis operabitur, & sic cum illa dispositio sit certi generis intellectus non nisi certum genus entium, cognosceret cuius cōtrariū Arif. accepit q̄ intellus possibilis oīa est fieri agens omnia facere. Adhuc Auerrois arguit in lib. d. d. disputatione prima in sol dubii. 7. & inq̄t, rursum impossibile est apud omnes philosophos

phos inuenire aliquod infinitum in actu, siue sit corporeū siue incorporeum, et nullus sapientum potest intelligere talia nisi uideret diuina inter situalia & indissitualia, nisi Aui- maxime quia sequeretur ex hoc error quod infinitum reciperet magis & minus & totum esset simul partem & hac ratione maxime tenet si tenet apud Aristotelem mundum esse æternum a parte post & rationales animas remanere diuersas & per hoc apparet quasi mendax fuit nouus expositor cum dixit hoc argumentum non esse excitatum, nec ab Aristotele, nec ab Auerroio propter quod Aristoteles imponit contradictionem, ecce quomodo Auerrois fecit ipsum ad uerbum. Amplius rationalis anima est supra tempus, ut Proclus testatur & auctoritate causis, sed tempus potest esse in omnibus rebus temporalibus unum numero, ergo rationalis anima, cum sit uirtuosior & abstractior potest esse in omnibus hominibus.

Item nulla forma actu intellecta est numerata propter corpora & materias, sed intellectus Sortis & Platonis sunt intellecta actu, cum intelligent essentias suas reflectendo, ut Aristoteles dicit, ergo non sunt numerati per numerum corporum.

ULTIMA ratio si intellectus esset numeratus, tunc scia esset qualitas actiua ratio est impossibile, ideo & intellectus erit unus numero, & hæc quidem ratio est Themistii originaliter.

In quo inducuntur quæ contra Auerroem. Cap. 25.

Inducuntur quæ aduersus Auerroem, quas ego sepe sepius conueni apponere, ut igitur videatur eius potest tantum quantum potest, primo inducam, quænes & ex rationibus earum declarabitur plus Auerrois potest, postmodum inducemus alibi demonstrationes firmas contra eum erit ergo prima ambiguitas, quomodo omne indiuiduum unum numero est hoc, si igitur rationalis anima est una numero omnium ergo erit hoc indiuiduum, & si sic, ergo erit in materia, & per consequens generabilis ac corruptibilis, maior patet, quomodo omne unum numero est unum de numero ergo omne unum numero est hoc indiuiduum, & ideo dicit Auerrois. 1. meta. com. 4. c. n. iterationi. eorundem numerorum est iteratio unius numeralis, & unum quod est immateriale non iteratur secundum indiuiduum. Amplius uel est rationalis anima una numero et indiuidua priuatione uel potest, si priuatione, tunc erit materia prima, quod Auerrois refellit 1. 3. de anima magna digressione & alibi Si potest ergo erit forma materialis, ut Auerrois dicit. 12. meta. com. 14. Rursum Auerrois. 1. meta. com. 31. inquit unum numero non inuenitur in pluribus, sed rationalis anima est in pluribus apud omnes, ergo non est una numero. Altera quæ est Auerrois, quomodo eo dato sequitur quod tu intelligeres per intelligere meum, & ego per tuum, & tu esses per esse meum, & ego per tuum, et alia enumerata in tertio de anima.

R V R S V M sequeretur quod una & eadem forma numero simpliciter suscipiat duos actus oppositos, & numero & specie diuersos, adeo quod uni duo contraria essent uera, & sic duæ opiniones oppositæ essent in eodem, quod Aristoteles displicet quarto sapientiæ Et maxime, cum Auerrois dicit 12. meta. com. 18. quod impossibile est a primo principio prouenire effectus contrarios immediate, ergo multo minus possunt recipi in uno numero subiecto. Tertia quæ declaratum est in naturali philosophia quod corporum, quorum prima perfectio est una numero in specie, & subiecta separata non potest esse plus uno in specie, ergo cum hominis prima perfectio sit una numero ergo erit & unus numero homo tantum. Multas alias quæ tangit Iohannes quas in sustentatione huius potestatis recte persoluit, & tu uide eas. Post hæc alij uiri magni arguunt compositum non est hoc diuersum ab altero nisi per formam indiuidualem diuisam a forma alterius compositi eiusdem speciei, cum igitur hominis forma & perfectio sit intellectus non est hic diuersus ab altero nisi discrimine intellectus.

R V R S V M si intellectus non numeratur hominum numeratione sequitur quod aliquod erit indiuiduum ex genere & non ex differentia ita quod erit Sortes a Platone alter diuersus, & non erit Sortes homo indiuiduatus di-

uersus a Platone, consequentia perspicua est, quia si differentia animalis est rationale & intellectus unus omnium, ut dicitur, tunc sequitur, ut genus in hoc homine indiuiduatum sit aliud numero, & diuina non est indiuiduata.

In quo persoluantur hæc quæstiones aduersus

Auerroem Cap. 26.

N O L O ut quispiam credat uos impugnare potest, nes Auerrois his argumentis: cum hæc diuulgata sint omnibus quod palam, habemus. n. argumenta aduersus hunc demeritua, & ideo oportet primo ostendere argumenta hæc nihil facere potest eum, quo sit ut melius errorem hunc pessimum remoueamus a mentibus hominum posteriori capite. Ut igitur videatur quod pacto Auerrois rationalis animam seu uirtutem rationalem posuerit unam a multis & a nobis, diuina magna sit inter intellectum & animam, sunt. n. hominum animæ plures, intellectus unus numero, hoc autem declaratur per se, quoniam n. forma hominis, quæ est quidditas composita Sortis & Platoni & alijs, a mente separata a materia & ab appendicijs materialibus, perculdubio est una numero & una specie, secundum n. quæ est abstracta a materia, & conditionibus materiae, remouet a causis facientibus eam multam, & cum remouet a multitudine sit una ergo relinquitur una numero, priuatione carum facientium eam diuersam numero, quemadmodum natura æterna sit æterna priuatione carum facientium eam corruptibilem, & h. d. Auerrois. 1. meta. com. 40. intellectum. n. animalis non inuenitur plus uno e uero una specie, quoniam non est abstracta essentialiter & per se ab indiuiduis materialibus, sed per mentem, & inde fit ut actu participetur a multis, & si in mente sit unum numero intellectum, in re uero plures est secundum subiecta, ergo si contingeret humanitatem quæ hominis est quidditas separatam esse essentialiter ab indiuiduis, & nullo modo eis comitem, nec ab eis abstracta perculdubio solum & simpliciter esset una numero per essentiam, & sic Plato ponit ideam hominis unam numero per essentiam, quoniam eam essentialiter ponit separatam ab indiuiduis. Tunc ex hoc perspicue apud istius mentem relinquitur, quo pacto intellectus unus est numero omnibus, non. n. sicut quidditas hominis. s. humanitas, ut mens auferat eam a materijs, sed eo pacto si quidditas esset essentialiter sine materia sicut Plato posuit, & sic est una numero simpliciter. Quod uero intellectus sit essentialiter separatus Auerrois confirmauit ex hoc, quoniam est actu intellectum cum ad intellectionem sui mens non auferat ule ab intellectibus, sed ipse se intelligit bene quod eo quod mens aliqua abstrahat eum. Et quia intellectus est separatu. essentialiter & intellectum actu quippiam a se, perculdubio apud ipsum est sua species, & sic unum numero hoc pacto coincidit cum uno in specie, intellectus. n. apud eum unus est numero, sed non ita unum numero, ut distinguitur contra speciem, immo natura intellectus tamen si ponatur una numero, tamen illa natura est species, sed quia est abstractata per essentiam, ideo est species simpliciter a materia ac incommensurabilis, et ideo recte dicunt latini, quod accidit speciei proprie de pluribus, quoniam species in quantum species non potest nisi potest esse in pluribus, est uero in pluribus potest numeratur per materias. si igitur est aliqua natura essentialiter abstracta a materia: illa erit simpliciter indiuidua & species sua tamen a materia nullis compositis, Ex his sequitur apud ipsum quod intellectus nec est unus numero indiuiduo nec plures numero. quemadmodum lapis, nec cecus est, nec uidens: quoniam non habet naturam naturam disponi aliquo eorum, sic intellectus: cum non sit de natura eorum quorum est hæc numerum & indiuiduum aliquod, nec proprie unus est numero nec plures numero: si. n. forma liberata a materia est ipsa sua species, et non habens suam speciem, et si ista species non est quid indiuiduatum, nec forma liberata a materia: quia si esset quidpiam indiuiduatum, non esset sua species sed habes eam, cum igitur non sit unus numero indiuiduum, erit perfectio unum quidpiam sicut una species, et sic nec unum numero indiuiduum, nec plura numero indiuidua proprie intellectus est. Sed obijciat sophista species una numero species est, et plura numero indiuidua, intellectus est unus numero specie, ergo intellectus est plures numero indiuidua. Hoc non urget tamen si intellectus

intell's nō sit unus indiuiduus numero, nec plura indiuidua numero, qm̄ nō est indiuiduum, est tamē una numero nā in sp̄e differēs in hoc a nā sp̄e abstracta per mentē q̄ illa est una numero sp̄es, est tñ plures indiuiduo quia actu est in illis s̄m esse, & ideo si dare nā cōis, quæ s̄m essentiam nō est in mā ista nō est una numero indiuidua sed bene una numero nā in sp̄e, cōis tñ s̄m se, & hoc pacto apud Auerroim est intell's, quo igitur pacto intell's, sit unus numero colligere liquet ex his. Sed q̄ dictum est intell'm esse unum numero in sp̄e intell's, & nō indiuiduū unū numero, est, n. rōnalis aīa una numero, tametsi hoc superiori tractatu sit dictum, nūc ut p̄posito deseruit possit dici, q̄ quemadmodum colūna simplr & in suba est una numero ac plures denominatione diuersis. s̄. habitudinibus ad diuersa aīalia, nulla illarum accidente ei sed aīalibus, ita intell's dicitur aīa habitudine s̄acci. dēte corpori, differt ergo intell's ab aīa, qm̄ intell's a corpore soluitur ac Procul a materia est, anima t̄acti a corpore s̄m esse soluat, quia dī aīa ab animando, respectū cointelligit ad corpus, uerū respectus ille non accidit intellectu, sed corpori, quēadmodum Deus dī agēs respectu accñte in re acta, & colūna dextra dextreitate accñte aīali, sic intell's dī aīa aīatione accñte in corpore, & qm̄ diuersa sunt corpora numero, q̄bus intell's pōt cōtinuari s̄m intelligere, ideo & habitudines aīationum sunt diuerse, & sic dici possunt plures aīæ, unus tñ intell's: & hoc Auer. dicit in lib. d. d. disputa. 1. in sol. 2. & 8. & hoc exposui tractatu habito cap. 14 & tu vide. Quo igitur pacto intell's unus, & quo aīe plures apud Auerroim his patet. Tūc ad primam. q̄ dicemus apud ipsum q̄ intell's, nec ē unus numero indiuiduus intell's, nec plures numero, sed bñ unus numero intell's, q̄ coincidit cū una numero sp̄e, & cum dī q̄ est unus de numero, cōcedo de numero in idem incidētium cū sp̄e, nō. n. intell's est unus numero sicut Sortes & Plato, sed sicut nā humana abstracta ē una numero. Ad aliud eiusdem. q̄ dōm q̄ est una numero nā pōne, nō tñ una numero indiuidua nec plura numero indiuidua, cū nō sit q̄dpiam indiuiduū, & sic nō sequit̄ q̄ sit materia aut indiuiduū p̄positum. Ad tertiū eiusdem dōm q̄ Auer. loquit̄ de uno numero indiuiduo, & nō de una numero sp̄e, uel si intelligit̄ simplr. debet intelligi nō inuenit̄ in pluribus oppositis luæ unitati, nam unū numero indiuiduū nō inuenit̄ pluribus numero indiuiduis, nec una numero natura pluribus numero naturis.

AD secundam qōnē Suggestus uir grauis lecte Auerroistica fautor etate expositoris discipulus Alberti, p̄soluit in suo de intell'u tractatu, & imaginat̄ q̄ intellus est æternus, & nā humana est æterna, & q̄ intell's nō est forma Sortis aut Platonis, nisi p̄ copulationem intētionū imaginatarū s̄m Auerrois, sed est p̄ & p̄ se forma & act̄ nāæ humanæ: & p̄ accñs actus & p̄fectio s̄m postremā p̄fectionem Sortis & Platonis & aliorū, & sic intell's erit prima p̄fectio hoīs, & actus s̄m primam p̄fectionē hoīs aliorum uero. s̄. Sortis & Platonis actus s̄m postremam & ultimam p̄fectionem, & quia postremæ p̄fectiones sunt numeratæ, ideo nō sequit̄ q̄ ego intelligam p̄ tuū & tu p̄ meum intelligere. Sed pace t̄ati uiri hæc v̄ r̄nsio s̄ Auerroim quem tñ magnificat, & cōtra ipsum Auerroim, quidem, qm̄ nāæ humanæ nihil r̄ndet s̄m Auerroim nāæ actu indiuiduū, potētia uero v̄se, ut ipsemet inquit, igit̄ intell's est prima p̄fectio singularium actu, potentia uero v̄lium, & sic erit indiuiduus actu & numeratus, cuius oppositū dicit Auer. Amplius, si postrema p̄fectio est numerata ut dicit, ergo erūt plures & indiuidue p̄fectiones postremæ, ergo licet abstrahere adhuc vnā q̄dditatem cōem, & sic ibitur in infinitum, ut Auerrois arguit & ipse dicit. Iō Auer. diceret q̄ intellectio una numero est in omnibus uno modo, & plures altero mō. ē q̄dem una: qm̄ id quo homo intelligit̄ s̄. intell'u est unū, est uero plures per accñs, rōne intētionum imaginatarū cum q̄bus res intellecta coincidit. v. g. intell'm lapidis in me & in te, est unum in se, sed qm̄ diuersa indiuidua co-

gitata ad diuersos hoīs cōtinuantur, p̄ t̄ato diuersatur & iō intelligere meum nō est tuum: & stat te intelligere & me nō intelligēte. Ad secundum eiusdem. q̄ dicit q̄dam uir q̄ non incōuenit q̄ opōnes diuersæ suscipiatur in uno numero, qm̄. i. unū numero in sp̄e: quæ. n. diuellūtur in infimis colligūtur in supremis, quemadmodum Deus tametsi sit unus numero, qm̄ tantū ualet Deus q̄. tum infiniti dii si essent p̄culdubio pōt imēdiate in op̄positos & desperatos effectus. Aris. aut̄ reputat impōse opōnes oppositas esse in intell'u, put̄ uni tantum est cōtinuus. Vel dicendum ut posterius tangetur p̄ntiam ēē declinādā, qm̄ opio ex p̄pōnibus & syllis editur, sed intell's in se p̄pōnes nec syllōs intuetur, tantum. n. simplia p̄spicit, circa quæ nō est error, at uero diuersi hoīs habent diuersas opōnes, quæ nō sunt in intell'u: nisi tanq̄ in radice, & v̄l p̄ q̄to s̄. in eo sunt Simplicia intellecta, quæ cogitativa potest male uel bene componere, quo intellus applicabitur, quandoq̄ s̄m falsam opinionem quandoq̄ s̄m ueram.

AD tertiam eiusdem dicit Suggestus q̄ maior est uera respectu corporis cuius p̄ & per se est prima p̄fectio, modo intell's est prima p̄fectio hoīs, p̄ & per se, et ideo natura hoīs est una numero nā respectu corporum, q̄rum est postrema p̄fectio nō oportet. Vel dicas maiorem esse ueram: qm̄ ad primā p̄fectionem sequit̄ corpus s̄m esse, quali est in orbibus et nō in oībus, orbis. n. cum esse suum consistat in moueri, iō unus numero est sicut & motor, sed esse hoīs non consistit in intelligere. Et per hoc soluitur. q̄ altera, qm̄ intell's nō est forma hominis s̄m primam p̄fectionē, sed secundam sed hō ē hō s̄m primam p̄fectionem per cogitativam apud Auerroim, s̄m Them. & Theop. per intell'm communem, et ille est numeratus s̄m indiuidua.

AD ultimam patet sol. supponit. n. argm̄ hoīem ēē hoīem per intell'm, q̄ Auer. non cōcedit nisi s̄m postremam p̄fectionē, s̄m primā est ut dictum est. Hęc sunt quæ possunt dici in sustentatione huius positionis.

In quo destruitur positio Auerrois. Cap. 27.

SED nescio profecto quid est q̄ mouit Auerroim The. & alios istum errorem pessimū asseuerare. Aris. n. autoritas nō, argumentorum firmitas minime, famositas opinātium nec, experientia nequaq̄, q̄ q̄dem Aris. auctas nō, facile ex hoc perspiciet̄ p̄cedo an Aris. totam aīæ naturam ac essentiā & opera sciuit, si r̄ndebūt eum sciuisse, interrogabimus de nouo, cur non aperte id dixit sicut alia multa de quibus nulla est dubō. Si r̄ndebūt Aris. nō extimare se illam scire, interrogabo rursum quæ t̄adem hoīum istorum amentia sit uelle ex eius mēte quid sit inuenire etus quod ipsum hęc nescisse extimēt. Deinde dici pōt q̄ propheta in excessu mentis dixit oīs homo mendax. Si igitur hoc uerum est in oībus hoīb' multo magis de græcis, quorum peculiare atq̄ domesticum uitiū est mentiri, quemadmodum poeta inquit, & crimine ab uno disce oēs, & sapientissimus Paulus, cretē ses semper mendaces & c. Quod aut̄ non argumentorum firmitas hoc profecto declarabitur, qm̄ illa persolue mus, stultum, est. n. ac uerecūdum p̄bo destruere leges, i quibus bonum moris maxime laudatur, argumentis, q̄ parum exercitus in naturali p̄bia absolueret. Quod nec famositas opinātium patet famosum est. n. per omnes leges, & omnes homines cuiusuis sectæ, rōnales aīas plurificatas esse, & quod est famosum oībus v̄ esse cōsequēs naturam, natura. n. in hoc ab arte discrepat q̄ in oībus est uno modo, & ars in oībus uel pluribus, & q̄ est a natura impōse est ut sit falsum & remotum, cum natura et Deus semper faciant quod melius. Est et̄ apud sapientiores hoc maxime approbatum, quemadmodum loā. dicit, post hæc uidi turbam magnam, q̄ dī numerare nemo poterat, erat aut̄ turba illa aīarum a corporibus exutarum. Hoc et̄ Aug. contra Foelicianum testatur. Idem Moses testis doctissimus, Paulus idem, Dionysius Aris. Suell. de intel. F iii

pagita, Basilius Damafce. Gregorius Nicenus, & omnes theologii nostri.

A M P L I V S id nō dubitarūt Egyptiū gimnosophistæ druidæ assyrii galli magi, quorum caput fuit Zoarostres, Babilonii Caldei Hebrei ac magna pars grecorum. Item id & Pythagorici, Pythag. n. ut Hermippus refert plurima de mosaica lege in suam pbiam trātulit. Præterea & oēs Platonici (quicquid dicat The.) ut Ammonius, Origenes, Herēnius, Plotinus, Porphyrius, Calcidius, Proclus, Iamblicus, Siria. & oēs alii, uñ & Numeni⁹ refert nō aliud esse Platonem: q̄ atticum Mosē. Post hæc & magna pars arabum, ut Auic Algaçel: Cōstabel, Auemasar, Auenatan, & alii multi qui pōnem hanc fictionem, & uetularum parabolam dicūt. Taceo aut̄ latinos, qm̄ manifesti sunt & p̄cipui, quales sunt Lynconieffis Grossa testa in lib. de luce, & lumine. Boetius uir grauis, Alber. Thomas, Egidi⁹, & alii fere infiniti qui argumentis efficacibus cōtra pōnem hanc pugnat. Quod deniq; neq; experientia, id p̄fecto palam Docet. n. & nos cōtrarium ipsa experientia, prima. n. fuit illa mulieris ad Saul, cui mulier dixit Deos uidi ascēdētes de terra inter quos uir senex ascēdit & ipse amictus est pallio, quibus uerbis p̄cepit Saul: eum senē Samuelem esse, ob q̄ faciē suam declinās adorauit & c. & quo pacto saluari potes bone uir hanc mulieris euidētiā p̄ unicum intellectū tuum. Item attēde, quæ dñs dixit, cū inspexisset Manassē delicta. quia fecit Manasses rex iuda abominatio, nes istas pessimas super oia, quæ fecerūt amorrei ante eū & peccare ēt fecit iudā, in immūdiis suis: p̄p̄ea hæc dicit dñs Israel, ecce ego inducam mala sup̄ Hierusalem & Iudam, ut quicūq; audierit tinniat ambæ aures eius, extendam super Hierusalem funiculum samariæ & pōdus domus Achab, & delebo Hierusalem sicut deleri solent tabulæ, delēs uertam & ducam crebrius stilum super faciē eius, dimittam uerō reliquias hereditatis mee, & tradam eas in manus inimicorum eius & alia multa proponit facere, dic mihi heu stolide potes ne tu hanc experientia inuenire pro tua opione, & si inuenies dabo pro te aurum. Taceo aut̄ alias q̄ plures & singulares, quas ille summus Theologus Petrus Barroci⁹: parauit urbis dignissimus antistes inquit in lib. suo, quem de rōne bene moriendi inscripsit, qm̄ superfluum puto, id aut̄ unum dicā experientias illas ita in fidei nostre firmitatem adaugere, ut quilibet quiuis homo assentire debeat. Pōt ergo id recte enumerari de his, p̄positū in animo meo quærere & inuestigare sapiēter de oibus, quæ sunt sub sole: hæc occupationem pessimam dedit Deus filiis hoium, ut occuparētur in ea propter quod recte subdit, in multa sapiētia multa est indignatio, & qui addit sciam addit et laborem, amplius & id recte facit ad istos, mūdum tradidit disputationi eorum, ut nō inueniat homo opus qd̄ operatus est Deus ab initio usq; ad finem, ad quid ergo necesse est hoī maiora se quærere, cum ignoret quid cōducatur sibi in uita sua: numero dierum peregrinat ionis suæ. Taceant ergo hi qui dicunt uerba latinorum philosophiam nō sapere: & pōnem eorum esse & fm̄ pbiam & fm̄ Aris̄ mentem Immo uidetur q̄ eorū pō nec philosophiam sapiat nec ordines & principia nālia admittat ut ostendam capite sequenti.

In quo inducuntur argumenta cōtra Auerroim quædam ex præceptis philosophiæ. Cap. 28.

Quod aut̄ pō eorū pbiam nō sapiat, & p̄t certe sciri si ea q̄ in pbia p̄cipiūtur reducātur ad memoriam, fuit. n. in pbia morali id p̄cipuum p̄ceptum ac sublime, ut oēs Deum orēt, inquit. n. Plato ī Timæo, oēs qui mentis quoquo modo compotes sunt in operis cuiuslibet uel magni uel parui principio inuocare Deum soleāt & c. Item & Porphy. inquit, cum Deus nobis prouideat, ac res nre possint alit̄ se hñe, certe p̄ rerum nriarum usum adoramus. v. si boni simus, sic. n. utpote filies facti Deo propius coniungemur, in qua quidem

coniunctione adorationis uis tota consistit, nempe cum Dei filii simus, sed ab eo q̄si in exilio et carcere segregati, sup̄p̄r adorare decet, quo hinc liberati reuertamur ad p̄rem, & reliq;. Testat̄ aut̄ hoc Porphyrius, cum inquit cōpertū uero hēmus excellētissimos quosq; apud oēs gētes sapia uiros diuinis potissimum uotis incubuisse, p̄cipue indorum brachmanas, persarum magos grecorum theologos, Caldeos aut̄ et aliud quōdam adorauisse ipsam. n. superum uirtutē appellātes Deum uno hoc nomine uenerati sunt. Præterea Iamblicus Porphyrii discipulus, Proclusq; Iamblici auditor uiri graues, in Platonicaq; secta nō parum exercitati, Deum orādum summis argumentis affirmarunt, quibus magus Theodor⁹ addit, si quis naturas rerum diligētius explorauerit inuenturum non animas tantum atq; mentes, sed quodammodo omnia excepto primo adorare atq; uouere.

A M P L I V S cultum honorem ac oronem etiam dijs exposuit Ari esse exhibenda, ut in magnorum moralium libris docuit, vnde & Plato de legibus libr. dicit nisi diuina prouidentia atq; cognatione diuinū cultū religionēq; susceperit bruto homo erit miserior Taceo arabes inter quos Auic. 10. trac. suę sapiē cultū Dei utilitatēq; illius in hoc mūdo & futuro luculēter exposuit. Amplius & Alg. Constabel: & alii p̄cipui, qui Deum nō tm̄ uenerari, sed orari p̄cipiūt, & hoc quidem est cōe oibus gentibus, & q̄si a nā cōe, ac in bonū datū eis. Qd̄ si i a est dic mihi bone uir ad qd̄ totū hoc, si unicus erit itell's oium, oia. n. æq̄lia erūt toti uniuersitati, quēadmodū uni. Ad qd̄ tot p̄ces uoces p̄tinue orōnes uota flagella religiones legis p̄stitutiones ordines nāles & tot quot uidemus.

P R Æ T E R E A aīationem in rebus Deum fouere & maxime in nobis testatur sapiētes, inquit. n. Aris̄ in lib. de mūdo (antiquus q̄dem ergo q̄dam sermo & pateternus est cūctis hoibus q̄ a Deo oia & per Deum consistant, nulla. n. nā per se sufficit sibi priuata salute: quæ ex eo est, q̄ obrem & q̄dam antiq̄rum moti sunt q̄ hæc oia plena sunt dijs, & quæ per oculos imaginata sunt a nobis, & ea q̄ per auditum & per oēm sensum, diuine qd̄ uirtuti congruam deponētes rōnem, nō aut̄ sube, est. n. reuera saluator & genitor oium de⁹, q̄cūq; quocūq; fuerint mota in hoc mūdo, nō æq̄dem sustinēs aialis per se operantis & laboriosi laborē, sed utēs infatigabili uirtute, quæ & longe uisā fere egreditur) ecce Aristot. quam aperte salutem nostram esse nostram uitam nostrum deniq; oē bonum ex Deo effluere inquit.

A M P L I V S & in de legibus Plato inquit hoīem inter a alia miraculum esse diuinum: quemadmodum et Mercurius ait miraculum ingens hoīem esse, & ut Thimæus docet a deo qd̄ opifice mūdi rōnalis aiæ subam ipsam accepimus, a dijs aut̄ cæteris nām quēdam uitalē rōne inferiorem, a demonibus deniq; corpora. Addit et bene Pla. hoīem a dijs quidpiā effectum eē ludo uel studio, qm̄ si aia semper a cælestibus ad terrena, atq; uicissim semper ludēdo trāsmigrās, nūq̄ imutabili apud deū sedde q̄scat p̄culdubio ludo opus cælest̄ dei, si uero mō penes effectores deos, mō penes effectore deū animus qn̄q; sit immobilis permāsurus, factū erit studio, sed q̄cūq; mō sit hoīem p̄culdubio miraculū gradē ac opus diuinū eē quis est, qui nesciat. Si igit̄ Ari vlem actionē non tm̄ in nobis, sed vñ in oibus p̄cedi, Plato & alii & sp̄ale miraculum hoīem esse testatur (dic mi tu) quæ dei actio ac quid dei miraculi erit si unicus est itell's omnium.

R V R S V M lex destruetur diuina quam oēs sapientes magnopere cōlaudant eamq; ex Deo testatur esse Plato in principio de legibus. d. deum ne an aliquem hoīem. o hospites cōdendarum legum cām extrimatis, cui clinia rñdit deum. o. hospes, deum inq; ut decet asserere apud nos quidem Iouem: apud lacæ demonios aut̄ unde hic est apollinem diæuros istos existimo & c. deū nanq; non tantum legum auctorem testatur, sed finem, ac oium legum finem docet allegorice cultum deorum esse ac humanas res ait p̄sertim publicas non posse absq; diuino

diuino patrocinio recte confici. Et Auicenna sapientissimus arabum inq̄t. 10. tractatu suꝝ sapientiꝝ de propheta loquens. cum aut̄ fuerit hm̄oi propheta, oportebit ut instituat hoibꝝ iura & negocijs eorum p̄cepto Dei, et auxilio, & inspiratione eius, & reuelatione sancti sp̄s, & ut primum fundamentum eius q̄d instituit sit hoc. s̄ ut assignet eis q̄ vnum h̄nt facultatem, oīpotentem scientē occultum & manifestum & q̄ de iure eius ē vt obediāt p̄ceptus eius, op̄. n. vt vnusq̄q̄ obediāt mādati eius cuius ē creatura, & q̄ obediētibus sibi iā p̄parauit p̄missionē fœlicē, & inobediētibus p̄missionē terribilē &c.

A M P L I V S & Plato in lib. de regno inquit. quē admodum bestię nequeunt a bestia fœliciter sine hoīe duci itaq̄ neq̄ hoīes ab hoīe sine Deo. Et in Protagora dicit, non potuisse hoīes simul viuere absq̄ lege, neq̄ legem ad hoc sufficientem accipere a Prometheo, sed iouem ip̄m oīum creatorem ad hoīes vna cū lege misisse Mercurium diuinę voluntatis interpretē, & legis tam diuinę q̄ humanę latorem. Et hoc idem Plotinus cōfirmavit s̄pe ac s̄p̄ius. Taceo aut̄ Arist. p̄ceptum i his in politicis conscriptum, qm̄ superfluit dicere qd̄ oībus palam. Qd̄ aut̄ hm̄oi lex destruat̄ vnitate animi posita ac concessa in meip̄so experior et quilibet in se: ad qd̄ n̄ religio ac lex, si eam obseruare vel aīr nihil plus vel minus mihi q̄ bestijs, pp̄ qd̄ recte Arist. hō separatus a lege pessimum est aīalium. Et breuiter, vt Algazel testatur, hac pōne concessam oīum legum radices euelluntur sectarumq̄ stipites dissipantur. Prophetarum verba ac diuinarum scripturarum sententię liniuntur oīum deniq̄ fidelium sp̄s totaliter aufertur. Quo fit vt sermo meus continuus quem auditoribus meis continue p̄dico verificetur. s̄ q̄ si Auer. pō esset, vt dicit, p̄culdubio nullum aīal infelicius esset me ac quo vis hoīe, cum qua sn̄ia Ficinum nostrum inueni nobiscum vna concordē, & tua sit hoc ex his inducere. Qd̄ quidem igitur pō Auer. p̄bię p̄ceptis obsistat per tot & alia plura quę sapientis iudicio reliqui perspicuę constat.

In quo explicantur duę rōnes eadem radice naturales aduersus Auer. Cap. 29.

ET quia pō hęc non tm̄ p̄cepta nālis scię destruit, sed principia eius, ideo cum ipsam destruere p̄cepta nālis scię declarauimus, tunc ipsam contradicere propōnibus nālis p̄bię ostendemus, est igitur una propō confessā oībus q̄ motor vnus numero in vno tēpore non vtitur nisi vno tm̄ moto ac instr̄o sibi sufficienter adæquato, hęc propō manifesta est, tum in exemplis nālibus, vt in motoribus corporum cœlestium, tum in arte, vt vnus naua pro vno tpe non vtitur nisi vna naua tm̄. Et dixi notanter (instr̄o & moto sibi adæquato) qm̄ non est remotum, vt agens vtatur duobus instr̄is inadæquatis, vt in exemplis constat multis, & eodē pacto addidi (in vno tpe) qm̄ diuersis tpebus & successiue id nihil prohibet. Est ergo propō confessā oībus, nullus motor vnus numero in vno tpe vtitur plus vno instr̄o sibi adæquato. Tunc accipio propōnem eius, sed intellectus vtitur plus vno instr̄o ac moto sibi adæquato: ergo in secunda figura intell̄s non est vnus numero omnibus illis, minor est manifesta, vnus n. homo numero est ita adæquatum instr̄m intellectui, sicut infiniti, qm̄ oēm operationem pot̄em intell̄s pot̄ exercere in vno numero hoīe tm̄, intell̄s. n. operatio secunda, vt in vno hoīe perficitur perspicuum est vt ēt i eodem tpe & operatio prima constat, ergo vnus homo numero est adæquatum in tm̄ ipsi intellectui pro oī eius operæ i vno tpe, & sic relinquatur intell̄s esse numeratos. Et licet hoc argumentum tetigit Auer. in lib. de anima, attamē si formabitur hoc pacto solutiones cōes sunt leues, & argumentum est demonstratiuum penitus.

R V R S V M nullus motor vnus numero exercet opera diuersa numero eiusdem sp̄i pro vno & eodem tpe, siue vno aut pluribus instr̄is t̄t qui negat hanc de-

struit totam p̄biām, possem. n. tenere q̄ vnus motor numero posset exercere opa diuersa sp̄e & gię, & sic posset sustentari q̄ oīum vna numero est forma tm̄ numero sufficiens ad oīa opera diuersa. cuiusuis dīi, & sic remouebuntur nāe rerum, & formę oē, quod destruit Auer. 2. meta cōm. 1. est ergo propō hęc manifesta p̄ se, sed intellectus exercet pro vno & eodem tpe opera diuersa numero eiusdem sp̄i. Qd̄ sic declaratur operationes, quarum vna est in potestate vnus ad esse et nō esse & altera alterius eodem modo ad esse & non esse, sunt diuersa saltem numero, & qui negat hanc est penitus cœcus, nullo enim alio modo ap̄ius pot̄ cōcludi discrimen aliquorum operum nisi per diuersam vtentis libertatem, quia n. ego vtor visione mea in hac hora ad solem, & tu in alia, & quia ea vti possum qm̄ volo, & in alio tpe q̄ tu, oīno visio mea est ita diuersa a tua q̄ penitus distinguitur, saltem numero, est ergo propō hęc perspicua, sed intellectiones sunt operationes, quarum vna ē i potestate vnus ad esse & non esse & altera eodem mō, ego. n. possum syllogizari qm̄ volo, & tu qm̄ vis, immo te nolente, vt quilibet experitur, ergo intellectiones sunt diuersa numero i nobis, cur n. visio mea est plus diuersa numero a tua q̄ intelligere meum diuersum numero a tuo, eodem. n. mō pp̄ diuersum n̄m arbitrium est in vtriusq̄ rō. Ex his constat intell̄m cum sit motor exercens diuersas intellectiones numero pro vna forma esse numero diuersum & hęc quidem ratio, si recte consideretur, non recipit responsum. Hęc igitur sunt duę rationes quę eadem radice procedunt.

In quo tanguntur alię rationes contra positionem

Auerro. Cap. 30.

TAmetsi rōnes illę vna radice fundantur, nunc iuducantur alię, & prima est oīs forma alicuius vel aliquorum a qua sumuntur dīi e essentialis illi vel illis multę ac numeratę, & ipsa in se numeratur, est. n. hęc propō manifesta, eo quia essentialis dīa sumitur a forma, sed intell̄s est forma hoīs vel hoīum a qua sumuntur essentialis dīa eorum numeratę, ergo et ip̄se numeratur, minor declaratur, qm̄ rōnalitas est hoīs dīa, qm̄ essentialis est ei in p̄ mō dicendi per se, añs oēs proprias passiones hoīs inq̄tum hō, & non est diffō nec genus ergo dīa essentialis, q̄ aut̄ rōnalitas multiplicet̄ in hoībus declaratur, qm̄ aīalitas numerat̄ in hoībus oībus, et amplius corporeitas, et sub̄a, et entitas, ergo et multo magis rōnalitas, implicat n. impossibile aīalia esse duo, et eē hoīem vnum vel vnum numero rōnale sunt duo aīalia numero non p̄nt esse vnū rōnale numero, et p̄ cōsequēs erunt duo rōnalia numero ergo rōnalitas multiplicatur numero in hominibus, et sic patet propositum.

R V R S V M id qd̄ vtr̄ obijcit oībus sensibus est p̄dictio primi principii, sed oībus sensibus p̄dicat̄ vnicū numero esse intell̄m, quoniam quilibet sensus indicat̄ se per vnā sensationem sp̄e esse vnū sensum s̄m sp̄em, ergo et eodem mō vna intellectio numero eger̄ vno intellectu numero, et plures pluribus. Item nullum vnum numero simpl̄ ad idem oīm comparatum eodē mō apprehensum sub eadem rōne pot̄ actus voluntatis cōtradictorios exequi, et qui negat hęc totam entitū nām confundit, sed rōnalis aīa circa idem oīm eodē mō apprehensum. v. g. circa fornicationem actus contradictorios exequitur, quoniā ego eligam illam tu uero fugis, et uelle et non uelle sunt cōtradictoria se h̄ntia, ergo nō est vna numero oīum. Et hoc pot̄ confirmari, quoniā rō diuersitatis et contradictionis in actu voluntatis posset prouenire ex diuersitate apprehensionis, et diuersitate eligentium uel obiectorum, uel eorum per quę fit electio. Modo hoc non ex differentia apprehensionis, qm̄ fit per casum eodem mō apprehensum ab utroq̄, ut ē posse, nec ob̄torum, quoniam sit fornicatio. Nō eorū p̄ q̄ fit electio, quoniam illa q̄ sunt instr̄a executionis sunt cogitatiuę nostrę, q̄bus non debet differre actus uolū-

DE INTELLECTU

tatis cum sint penitus obedientes rōni: vt Aristo. ait in p̄ magnorum moralium, ergo illi adus p̄dictorij non p̄nt differre & p̄dictorij esse, nisi pp̄ rōnales aias diuerfas, in quibus sunt voluntates numeratæ. Secūdo confirmatur. ē. n. principium apud p̄ipateticos & maxime apud Auer. in. 8. physicæ auscul. cōm. 15. q̄ vna numero voluntas simplex & eodem mō se h̄ns ad idem ōb̄m eodē mō app̄hensum, non se habet nisi vno mō, & hanc exclamat Auer. ibidem p̄ oēs leges creantes mundum.

Mō videmus voluntatem meam eligere studiosam vitam & tuam prauam, dato q̄ intell̄s vtriusq̄ app̄hendat ōb̄m sub eadem rōne, & maxime cum nihil sit q̄d possit remouere vim, ac voluntatis impetum. Igitur si nos h̄c consensus p̄dictorium circa idem eodem mō app̄hensum cognoscimus proculdubio et voluntates diuerfas oportet h̄c, & per consequens rōnales aias diuerfas. Ex oibus his liquidissimæ colligitur p̄onem Themistij, Auer. Theophrasti, & aliorum peripateticorum in vnitatem intellectus esse errorem purum cum destruat & naturalia p̄cepta ac p̄bia naturalis principia.

In quo narratur p̄o uera nostra. Cap. 31.

ID igitur q̄ ex oibus harum p̄onum improbationibus remanet ē q̄ rōnales aiaē sint tot numero quot hoies, declaratum est. n. esse impole vnicum esse numero intellectum, vel simplr̄ separatum, vt Auer. dixit vel dantem esse ac vitam, vt Themistius.

A M P L I V S declaratum est plures esse aias rōnales sp̄e esse fictionem in hoibus diuerfas, ac eas separatas s̄m esse numero diuerfas, vt Platonici. Rursum declaratum est rōnales aias non posse esse numero certas per corpora exire & intrare. Qd̄ ergo ex his accipimus est p̄o media, q̄ Auic. Algazel & Constabel. & alij arabes dixerunt q̄ rōnales aiaē numeratæ sint & formæ corporum vitales ac intrinsecæ, quarum intellectus sunt separati s̄m rōnem & organa. Propter qd̄ dicendum rōnalem aiam inq̄tum rōnalis est s̄m esse nā cōiungi toti hoī, & non alicui parti ipsius. Qm̄ nisi esset coniuncta toti hoī esset non hō, sed aial t̄m, qd̄ constituitur p̄ ipsum, oportet aut̄ rōnalem aiam accipi in ḡione hois, quia aliter non esset forma n̄alis hois, talis igitur inq̄tū est rōnalis s̄m illum modum quo est suba colligit in se, sicut incomplete & sine essentiali vltimo, viuere & sentire, & eo fit, q̄ sicut vegetalis in plantis imprimat in nām & iō nā in vegetali agit ad formam vegetalis sibi im̄p̄sam & sicut sensibilis in aialibus imprimat in vegetale, & per vegetabilem in nām, vt agit ad formam sensibilis, ita in hoie rōnalis nā imprimat in sensibilem, & per sensibilem imprimat in vegetabilem, et per hanc in nām, vt oīs actio corporis ad formam rōnalis aiaē perficiatur ergo rōnalis aia vltimus est finis ac complementum omnium priorum formarum, in quo colliguntur oēs alia aiaē. Et ex hoc remouetur error Auerr. Themistij & aliorum. Si n. vnus numero est intellectus in oibus hominibus, oportet q̄ vna numero nā vegetabilis sit in oibus hoibus, et vna numero nā sensibilis & sic vna numero erit digō, & vno numero augmentum, & vnus numero visus, & sic de alijs. Quia igitur sensibilis est terminus vegetabilis, vegetabilis nā, intellectus seu rōnalis aia proculdubio terminus erit vnus oium illorum et sic esse hois proculdubio erit per rōnalem aiam, tanq̄ per finem & vltimum oium formarum. Alr. n. non esset nisi aial & non hō, vt satis perspicue constat, quia igitur hō completur per rōnalem aiam, oportet vt quē admodum aialitas multiplicatur in aialibus, ita humanitas in hoibus, vna ergo numero humanitas non erit in hominibus omnibus, erunt ergo plures & plures consequenter rōnales aiaē. Et quia intellectus potentia est & facultas rōnalis, quē admodum sensus sensibilis, erunt tot numero intell̄s quot numero rōnales aiaē, quemadmodum tot numero sensus quot numero sensibiles in aialibus multiplicatæ, & sic constat quo pacto sint plu-

res intellectus in nobis, & non vnus numero t̄m, et quo pacto hæc positio colligitur ex dictis.

In quo soluuatur argumētum partis Auerroicæ.

Cap.

32.

HIS vero acceptis facile tolluntur argumenta p̄ Auer. parte. Ad primum dicendum q̄ vnū & idem s̄m rem pōt̄ intelligi a diuersis, pp̄ principia intelligendi s̄lia in sp̄e & non numero, nec licet arguere cōuenientia vna ad vlem, oportet. n. arguere, oēs actus magistri sunt hi numero qui discipuli, ergo intell̄s vnus, sed minor hæc falsa est. Ad signum dico q̄ nihil est, qm̄ vt Grossa testa inquit, oīs sc̄ia fit in nobis virtute intellectus agentis, qui verus est p̄ceptor intrinsecus, est enim magister quasi applicans actiua passiuis, sed intellectus agens inducit scientia; & hac de causa bestiæ nō inuicem docentur.

A D. sc̄dm principale o Themistij nōne oēs extimāt lupum inimicum? canes ēt vulpes, & t̄m nullus diceret i ouibus vnam aiam numero t̄m ibi esse, & in canibus, vnus ergo consensus in primis principijs non ex vnitatem numerali intellectus profuit, sed ex consimilitudine agentium intellectuum quibus in omnibus eodem modo principia illustrantur.

A D. tertium qm̄ vlr̄ quærit de numeratione aiarū siue in corporibus, siue extra corpora, iō opus est dicere, quid alij sentiunt & quid nos, inquit ergo Proclus ex mente Platonis in Thimæo Deum aias hoium als alijs ducibus stellisq̄ accommodasse, pp̄ter qd̄ probat d̄rias aiarū non ex corporibus vel inclinationibus ad corpora prouenire, sed ex essentiali accommodatione a Deo facta ad d̄ntes duces atq̄ stellas, vult ergo Proclus rōnales aias numero differre accommodationibus factis a Deo ducibus stellis. Qd̄ sentire vt Plotinus, dum inquit, rōnales aias numerari terminis internis, & nō corporibus vel inclinationibus ad corpora, terminos. n. inter nos intelligens has aiarum accommodationes, pp̄ter qd̄ Ficinus hos exponens vult rōnales aias diuersari numero p̄ quosdam modos intrinsecos, q̄ sunt d̄riae indiuidua a quibusdā dictæ heccheitates, & hoc sentire dicit Proclū & Plotinum & alios Platonicos. Plato. n. & Pithagoras numerationem indiuiduorum oium non extimāt solū partitione māæ, vt Arist. inquit. Sed hi pace eorū dicam oia principia p̄bia destruant, & iō aduersus eos arguo. Oē discrimen aliquorū plusq̄ per pp̄ria ac eēntialia accētia, est d̄ria eēntialis & specifica, hæc n. est per se nota: qm̄ d̄ria per accētia cōia est per accēs/d̄ria p̄ accētia eēntialia, vt leonis per suum pp̄rium, & hominis per risibile est per se, saltem. 2. mō perfectatis, ergo distō per antecedentia ad pp̄ria ac eēntialia accētia erit distō eēntialior ac magis per se, & sic specifica, nulla n. est alia distō, sed distō duarum animarum, siue per accommodationes eēntiales, siue d̄rias vltias, siue heccheitates ē plusq̄ per accētia eēntialia, ergo ē specifica, mior patet, qm̄ vnitas numeralis est posterior heccheitate s̄m hos, & vnitas ē p̄rū secundi modi de quolibet apud eos, ergo heccheitas antecedit vnitatem, & sic distō per heccheitates est eēntialior, q̄ per vnitates, & sic patet minor.

A L I I Platonici dixerunt rōnales aias differri suis essentiis & tamen indiuidualr̄, qm̄ per seipsas, & sic volunt q̄ nullo mō per māæ, aut inclinationes ad māæ, nec accommodationes illas, cum sit fictio. Sed p̄, qm̄ vt prius sp̄e differrent, qm̄ oīs d̄ria, cuius rō differendi est eēntia, ac forma, est specifica et eēntialis, mō cum hæ aie seipsis distinguantur erunt suis eēntiis d̄ntes, tanq̄ rōnibus differendi, et sic sp̄e distinguitur p̄ eos. Melius ergo expofitores dicunt rōnales aias differre per habitudines ad corpora, q̄ habitudines sunt eēntiaē aiaē s̄m rem d̄ntes t̄m rōne, aia n. mea et habitudo eius ad māæ ē vna res in sub̄o, et differens modo, et quia habitudo ad corpus non dicit actus, sed aptitudinem, ideo rōnalis aia semp̄, et ante et post est hæc et numerata s̄m esse, et hæc r̄tio

VÆCVNQVE hucusque tractauimus cōia sunt aīæ toti, & eius partibus. im mortalitas. n. cōis est rōnalis aīæ, & oībus ptibus eius separabilias adhuc cōis est toti aīæ, & ptibus aīæ, vnitas deniq; eodē mō, & quia cōmuniū cognitio semp pponitur. iō bñ vsq; huc de tota aīa cōes passiones tractauimus, ergo nunc opus est de ptibus eius indagari. est n. aīa diuisa, tum p substantiam, tum p accidentia, est aut diuisio in ptes sūm substantiam, quoniam quidam est intellectus potentie, quidā intellectus actu, & intellectus potentie qdā apud pipateticos est ps rōnalis aīæ, qdā ps sensitua aīæ vt dicam. Diuisio autē p accidentia est, quoniam quidā est intellectus in habitu, qdā in actu. & in actu est duplex quidam cuius principium est voluntas tantum, & hic practicus dī alter, cuius principium est intellectus agēs et hic speculatiuus, et hi sunt subdiuisi, de quorum subdiuisione artifex huius libri non debet descendere, ergo ordo nō est p de intellectu potentie, post de agente, deniq; de intellectu in habitu speculatiuo s & practico, et sic de ptibus aīæ complebitur sermo, intellectus aut potentie est prior quo ad nos, vt Alex. testatur in lib. de aīa, quoniam hō gignitur hoc habitu p dicit idoneam s. dūtaxat excipiendi habitus habēs facultatem, deinceps aut habitum adipiscitur, propter quod inquit, intellectus potentie is est quem tunc habemus cum generamur, & in lucem edimur, & ideo hic intellectus prior est quo ad nos.

AMPLIUS oēs opōnes intellectus potentie sunt nobis, q̄dovolumus ac primæ ortu. Illæ agētis sunt nobis in postremo, & maxime prima eius operatio, iō nobis facilior est. Est & rursus cognator sensui, quē vnus quisque noscit & percipit, ppter q̄, vt Auerr. inquit in lib. de aīa, et Simpl. Arist p̄ incepit notificare substantiam virtutis passiuæ, cum hoc sit necesse in doctrina, est. n. prior q̄ ad nos facilior & pprior nobis notissimo, & eo fit vt ab eo, vt Arist. facit, tractatum nōm inijciamus. Deinde de intellectu agente, postremo de intellectu in habitu, & quoniam hæc duplex est speculatiuus & practicus, ideo & de voluntate faciemus capitulum.

In quo Platonis narratur pō. Cap. 2.

Rationalis aīæ ptes alio mō multiplicat Plato, cum. n. nullum opus sit aīæ nouum, nec simpliciter, nec ad nos sūm eum, iō nec agens intellectus nec potentie ponitur apud ip̄m, vnde & Auerr. in. 3. de aīa. cō. 18. in fine inqt, & oīa dicta ab Arist. in hoc sunt, ita q̄ vnuerfalia nullum hēant esse extra aīam qd̄ intendit Plato, q̄ si ita esset non indigeret ponere intellectum agentem, & sic neque intellectum potentie, intellectus ergo agens apud eum nullus est nisi intellectus primus, quem soli comparauit in cuius lumine oēs vnus fiunt intellectus, vt Plotinu. testatur, et quoniam intellectus nō intelligit diuinum esse et intelligibile perpetuum.

AMPLIUS rerum mōlium p ideas cognitionē retinet semp, sensibilibium p imagines pticulares pculdubio sunt tres rōnalis aīæ ptes apud ip̄s, intellectus. s. a quo rō, a rōne vero tertia est imaginatio, intellectus q̄

est forte plu: Platonica, quoniam decentius est formas distinguere inclinationibus ad propria substantia, vt peripatetici dicunt. Tunc ad formam argumenti patet quali nō oportet vt oīs forma numerata per mās sit extensa nisi forte de ea quæ numeratur per esse actuale in mā, & nō habitudinale, cuiusmodi nō est rōnalis aīa. Tūc ad meā inductionem patet sol qm̄ quædam formæ multiplicatur per possessas mās & actuali inhxrentias, quarum eē consistit in dependere a materijs. Quædam per habitudinales possessiones, vt rōnales quarum esse consistit i se, & non in dependentia ad corpus vel mām, & sic cōcedo rōnalem aīam in esse indiuisibili dependere a mā, sed id non esse non est in esse in mā, sed posse inesse māæ, & iō siue aīa sit ante corpus siue post cū sit semper apta natura, inesse corpori, iō semper est differens ab altera nūo.

Et sic patet ad quartum principale, numerantur. n. aīæ per corpus tanq; per terminos extrinsecos habitudinū, per habitudines tanq; per terminos intrinsecos, & iō nō specifica est dīa earum. Ad quintam debes scire q̄ intellectus meus est singularis, et est abstractus, abstractus quidem a mā, qm̄ nullius corporis actus est & pfectio, attm̄ singularis, qm̄ habet esse in essentia rōnalis aīæ, quæ numeratur per habitudinem, vt dixi, ad corpora, & iō intell̄s est separatus tamen si sit indiuiduus. Tunc ad formam dico q̄ ipse a nullo sit abstractus a mā, quoniam se ipso abstractus est, sed bñ est singularis, & hæc singularitas non repugnat intellectiōni actuali, vt Auic in. 7. sūæ sapientie, cap. 6. & expositor testatur. Et sic nō oportet, vt fiat actus abstractus ab altero nec a se, sed seipso abstractus ac separatus est, licet singulare quoddam.

Et per idem patet ad sextam, quō oīa recepta i ea sunt hæc & singularia, sed quoniam sunt sine mā iō rēpresentant vnuerfaliū, & sine tpe, & iō non sequitur vt sine potentia, & singularia & mōlia entia. Ad septimam dicendum, q̄ sicut non est inconueniens in hoībus, vt indiuidua in infinitum procedant per accidens, attamen in hominibus inq̄tum hō non, sic in intellectis, vt vnuerfalia, non proceditur in infinitum, vt aut accidit eis intelligi a me & a te, vt sic possunt in infinitum extendi, intellectum. n. abstractum a meo et tuo intellectu est vnuerfale per se, per accidēs aut indiuiduum iō per se est actu intellectum, per accidens adhuc abstrahibile, & sic patet sol. Et debes scire q̄ Ioā. qui fuit fautor opōnis Auerroicæ, concessit hanc solutionem, quoniam ponit spēs numeratas, sicut & nos, & iō argumentum idem pōt torqueri in eum, & iō responsio hæc est necessaria. Ad octauam patet sol. rōnalis n. aīa simpliciter nō est p corpus in quo actu sit, sed in quo apta nata est esse, & idem simpliciter est sine corpore, et iō non operatur p dispositionem corporalem. Ad nonam facile sol. patet sūm nos, mundus. n. incipit & decenter aliquando persistet, vt scimus ex reuelatione. Qd̄ si me ad Arist. cogis expositor nouus inquit Arist. sibi contrarium esse, quoniam hoc argumentum non erat sibi famosum, sicut nec Auer. q̄ fuit secum quasi coetaneus, & iō nō remotum est Arist. dicere contraria. Vel dicamus vt Auic dicit, & expositor primus q̄ non inconuenit infinitum esse in separatis actu a mā, vt in. 2. lib. disputauimus, & argumenta aduersus hoc dissoluemus. Ad decimam dicendum q̄ rōnalis aīa & tps non eodem mō se habent, cum tps sit comparatum ad vnum mobile, & vnum motorem, rationalis aīa, & si sit ab vno motore, tamen est respectu plurium mobilium. Ad vltimum dicendum q̄ scia magistri nō est qualitas actiuas, sed dispositiua, quoniam non agit sciam in intellectu sed applicat actiua passiuas, intellectus. n. agens est verus doctor qui sciam & cōsensum propōnum nobis tradit. Ex his patet qualiter pō hæc purus est error & nihil veritatis continet, rōnes n. hæc non sunt, nec demonstratiuæ, nec vix probabiles, vt perspicuum est. Reliqua quæ tanguntur in pōnibus aliorum facile est videre, quō pōnes aliorum tollunt, & quo pacto aliquid veritatis contineat et quo pacto nō.

DE INTELLECTU

dem mā est diuini luminis semper in eo operans vt Iamblicus testatur Ægyptiorum esse inuentum propter q̄ Plotinus Æneade prima inquit, quādiu autem pueri sumus operantur quidē quæ in composito sunt, pauca vero a superioribus ad ipsum vsq̄ refulgēt. qd̄ ē Origēnes Aminoniusq̄ testantur dicentes, paruulorum intellectus semper vident cœlestis patris faciem.

PRIMA ergo & superior pars est intellectus qui semper diuini luminis est mā ac locus, qui p̄ viget ī pueris apud eos. Secunda pars est rō, quæ mā ac locus, ē idearum, quas retinet tanq̄ primordia oīum mālium, quibus oīa entia mālia intuetur, hæc vero ab intellectu quemadmodum ideæ a diuino lumine effluunt. Tertia quoq̄ pars & vltima imaginatio, quæ locus est sensilium formarum, quibus aīa contuetur sensibilia particularia. Ex his ergo liquet rōnalem aīam nihil suscipere a rebus ad hoc s. vt intelligat, & iō intell̄s potēt̄ie rescinditur, & cum agens intell̄s dicatur comparatione ad intellectum potēt̄ie, proculdubio, & nec agens intell̄s ponitur, sed hæc tres partes quibus aīa tria rerum ḡna contueatur & noscat. Sed quo quidem pacto hæc partes sunt aīæ, & quō his itelligimus, & quō sunt hæc tria ḡna in his partibus, & qua de re non reminiscatur intellectus, sed aīa, & alia multa non expedit nunc tractare. Plotinus. n. hæc & ampliora in quarta Æneade in. 1. & 2. lib. de dubijs aīæ pertractauit, nos. n. tm̄ peripateticorum sententiam sumus executuri, hoc igitur Platonis sectatoribus relinquatur.

In quo inducuntur argumenta peripateticorum in necessitate intellectus potēt̄ie. Cap. 3.

AVERROES in lib. de aīa testatur has duas propōnes, q̄. s. intell̄s est virtus passiuā, & q̄ ē intransmutabilis, esse duo principia oīum eorū quæ d̄nr de intellectu, & tunc inquit, et sicut Plato dixit maximus sermo debet esse in principio, minimus. n. error in principio cā est maximi erroris in fine, & quia tā de separata aīa diximus, & consequenter de intellectu, insistemus circa propōnem primam. s. q̄ intell̄s est virtus passiuā respectu intelligibilium, induxit autē Auer. in .3. de aīa, cōmē. 4. ad hoc rōnes tres, quarum primā sic componitur, oīs virtus quæ mouetur ab eo cui attribuitur est passiuā. Sed intell̄s mouetur a phantasmate cui attribuitur ergo est virtus passiuā. Amplius secunda rō eius sic componitur, oīs virtus quæ actu quæ potēt̄ia est passiuā. Sed intell̄s est virtus quæ actu, quæ potēt̄ia, ergo intell̄s est virtus passiuā. Amplius & tertia rō eius sic orditur, oīs virtus agens aliquo extra se est passiuā, sed rōnalis virtus eget aliquo extrinseco s. intētionibus imaginatis, ergo intell̄s est virtus passiuā hæc sunt tria argumenta quæ Auer. tangit in eo commento, si recte intelligatur. Alex. autē dedit argumentū ex verbis Aris. bonum. Qm̄ aīa est oīa intelligibilia, & non s̄m formam, ergo s̄m virtutem, est. n. oīa intelligibilia pro q̄to oīum intelligibilium formas suscipit, quemadmodum mā oīum p̄ntorum est formæ, pro q̄to oīum p̄ntorum formas retinet. Oīs ergo virtus quæ est oīa susceptiuæ virtus est passiuā, sed intellectus est oīa susceptiuæ ergo intellectus est virtus passiuā, & hoc argumētum est dialecticum saltem.

In quo inducuntur q̄ones aduersus rationes

Auer. & soluuuntur. Cap. 4.

SVNT ex Platonis qui instarent rōnibus Auerro. qm̄ rō prima petit qd̄ est in principio, qm̄ accipit intell̄m moueri a phantasmatibus & intelligibilibus, & hoc nihil aliud est q̄ pati ab eis, ergo supponit ipsum passiuum esse qd̄ a principio accepimus. Amplius maiori secundi argumenti. s. oīs virtus quæ actu, & quæ potēt̄ia est passiuā. Adde minorem hanc, sed caliditas ignis quæ actu quæ potēt̄ia operatur, actu quidē p̄ntē calefactibili, potēt̄ia vero absente, vel hāc,

phantasma est quæ actu quæ potēt̄ia. ergo caliditas ignis virtus est passiuā, vel phantasma, conclusio est falsa, & non pp̄ figuram syllogismi, ergo pp̄ propōnes & nō pp̄ minorē, ergo pp̄ maiorē, erit ergo maior ip̄osis.

R V R S V M tertia rō nihil esse v̄ qm̄ maiori s. oīs virtus egens p̄ntia alicuius extrinseci est passiuā, addo hanc, sed potēt̄ia solis & cuiuslibet motoris eget aliquo extrinseco, qm̄ nihil mouet se, ergo potēt̄ia solis ē passiuā, & cuiuslibet motoris, & sic vt prius maior est falsa, cum minor sit necessaria simplr, & syl̄s sit bonus.

Et ex his v̄ oēs rōnes has frivolas esse. Et iō v̄ mihi q̄ duobus modis p̄nt rōnes hæc defendi, vno mō accipiēdo eas esse tres diuersas, alio mō faciendo vnam tm̄, cuius alij sint prosyllogismi. Ad cuius rei euidētiā debes scire potēt̄iam passiuā tribus differre ab actiuā, qm̄ actiuā mouet id in quo est, passiuā mouetur ab aliquo sibi p̄ntē, & hoc perspicuum est oībus. Secunda dīa est, nam virtus passiuā s̄m eius nām est in potēt̄ia quæque, & quæque i actu. Actiuā vero per accēs rōne s. extrinseci, eo. n. accidit quæque, & quæque agere, quia deficit passiuum s̄m peripateticos. Tertia & vltima differentia est, quoniam opō passiuæ virtutis est in ea, actiuæ autem in extrinseco forinsecoque ōbto ac passio, & hoc est palam his tribus differentis proculdubio discretæ sunt potēt̄ie passiuæ et actiuæ. Si volumus igitur has rationes esse tres diuersas proculdubio oportet accipere minorem primā tanq̄ confessam, vt expositor inquit, ex eo quia intelligere simile est ad sentire, quemadmodum. n. sentire quoddā est cognoscere, sic et intelligere.

Amplius quæadmodū sentire est quæque actu, quæque potēt̄ia, ita et intelligere, vt in nobis experimur. Rursum quemadmodum sentire eget p̄ntia sensibilis, ita et intelligere p̄ntia phantasmatum, ergo quemadmodum sentire moueri est a sensibili, ita intellectus ab intelligibili, et hoc profecto constanti primā rō euidēs est ac firma. Reliquæ duæ sunt firmæ per duas condōnes sibi addēdas, oīs virtus quæque actu, et quæque potēt̄ia s̄m suā nām, et p̄ se, et virtus passiuā intellectus s̄m nām est hmōi vt constat. Amplius tertiæ addatur, oīs virtus egēs aliquo p̄ntē pro sui opōne remanente ī ea, & sic rōnes sunt firmæ. Sed profecto melius puto vires harum esse vnam tantum ita q̄ sit primā sic, oīs virtus quæ mouetur ab eo cui attribuitur est passiuā, intellectus mouetur ab eo cui attribuitur, ergo intellectus est passiuā virtus. Tunc quā minor est accepta, & nō probata, prosyllogizatur per sc̄dam hoc pacto, oīs virtus q̄ p̄ se, et sui nām, est quæque actu quandoque potēt̄ia mouetur ab eo cui attribuit, et hoc manifestum ex sc̄da differentia. Sed intellectus s̄m sui nām, ac p̄ se quandoque et actu, quandoque potēt̄ia, ergo mouetur ab eo cui attribuitur conclusio hæc est minor primā syllogismi. Et quoniam minor sc̄dæ rōnis latet, psyllogizatur p̄ tertiā sic, oīs virtus q̄ eget p̄ntia alicuius forinseci in sua opōne remanente in ea, ē virtus, quandoque actu, quandoque potēt̄ia s̄m sui nām et p̄ se, et hæc patet p̄ differentiam tertiā intellectus ē egens in sui opōne remanente in eo forinseci p̄ntia, ergo est virtus s̄m sui nām et p̄ se, quandoque actu quandoque potēt̄ia, et hæc est minor sc̄di, ergo vna est rō tantum principalis, cuius minor condensatur p̄ sc̄dm syllogismum, et minor sc̄di condensatur p̄ tertium, cuius propōnes sunt p̄ se notæ et immediate amplius non condensabiles, et hoc pacto reputo Auer. sentire, quō. s. nō accidit petitio principij in aliq̄ eorum. Qd̄ igitur intell̄s potēt̄ie sit virtus passiuā q̄ mouetur et p̄ntitur ab intelligibilibus, et non passione corruptiuā his patet.

In quo inducitur prima opinio de intellectu possibili

Auempa. & Abubacher. Cap. 5.

QVOD primo aspectu nobis perspicuum relinquitur est, sicut dixi, duas esse rationalis animæ partes, quoniam enim experimur in nobis agere intellecta, & recipere ea, vt Auerro inquit in

tertio commento. 18. & 19. & agere & recipere non possunt attribui vni inq̄tum idem, iō in nostra aia duas partes ponere necesse ē. i. vnam cui pati & recipere attribuitur, alteram cui attrahere & agere, erit ergo sermo principalis de intellectu potentia, sed qm̄ sunt quodam mō in p̄nto reſonis accidit vt qui de vno dicit, & de altero tractet, iō & si sermo n̄ sit de intellectu potentia, q̄a hęc quę dicam sunt cōia ambobus, iō cōiter. & q̄tum ad ea quę insunt oībus dicamus primo, semper. n. cognitio cōium pręcedit cognitionem priorum, vt Auer. & Arist. testantur. Alex. igitur & Auempac. congruunt in hoc, q̄ nec intell's agens, nec polis, partes sint rōnalis aie. Alex. n. rōnalem aiam sequi m̄sionem dicit supra q̄ est agens intell's separatus et am̄stus, oīum itelligibilium author, vnicus numero totius sphaerę humanę, cum quo Auemp. & Abubacher congruunt.

Sed in intellu potentia discrepant. Auēp. & Abuba. duos asserunt esse intell's potētię s̄ ip̄m phantasma actuum ac actu denudatum a m̄tis & imaginatiuā ipsam quę subm̄ est phantasmatum, quę sunt potentia intelligibilia. Et huius rō est, qm̄ intellectiones sunt numeratę, & non rōne agentis, cum ille sit vnus oīum, ergo rōne intell's in potentia, ergo intell's in potentia numeratus est, & oē numeratum est hoc corpus vel virtus i corpore, & iō intellm̄ potentia virtutem dixerunt corpis, & oīs virtus in corpe est sensus exterior vel interior, & intell's non est sensus exterior, vt Arist. declarauit ergo interior. & non v̄ esse alius q̄ ille in quo potentia sunt intelligibilia, & hęc virtus est imaginatiua vbi intentiones sunt imaginatę seu phantasmata, virtus ergo imaginatiua est intell's in potentia apud hos, licet quidā alio noie vtentes dicant esse phantasia, alij cogitatiuam, et hoc discrimen est in noie. Et qm̄ est quidam intell's q̄ recipit intelligibilia potentia i phantasmata, & alter qui qm̄; actu, qm̄; potentia sit, iō duos intell's potētię extrinsecant phantasma. s. & imaginatiuam virtutem. Phantasma. n. est intell's speculatiuus & intell's potentia Intellectus potentia quidem, tum qm̄ phantasmate sic denudato dicimur intelligentes. Tum qm̄ hoc phantasma i qd̄ illa recipit denudationem, q̄ intellectiōem nuncupāt. Speculatiuus vero d̄r, qm̄ phantasmata denudata sunt ipsa intellecta, quibus intelligimus res m̄les. Qd̄ vero phantasma sit intellus in potentia Auēpace probauit ex hoc qm̄ inuenit ip̄m, qm̄; intellm̄ in actu, qm̄; in potentia et oīs forma intellecta qm̄; actu, qm̄; in potentia est intell's potentia. Amplius ex hoc, qm̄ phantasma recipit ipsam denudationem, denudatio est intellectiō, denudare. n. est intelligere, qm̄ denudare dicit ipsam actionē denudatiuam, & denudationem passiuam q̄ proprie intelligere d̄r, ergo phantasma recipit intellectiōem, qm̄ recipit vtrasq̄ denudationes s̄ passiuam et actiuam, qm̄ actiō & passio sunt in passio, ergo intellectus potentia erit phantasma: & ipsa virtus imaginatiua licet diuersimode, qm̄ phantasma intellectus est potentia recipiens intellectiōem. Virtus imaginatiua recipiens intelligibilia potentia, & quia phantasma actu denudatum est vniuersale actu, & vniuersale actu non est in subo aliquo, nec in loco aliquo, iō hoc phantasma, vt sic, nullibi est, sed est speculabile de se, & denudationem retinens.

Ecce igitur quo pacto fm̄ Auemp. intellectus agens & possibilis vnus essentia non sunt partes, sed separata non constituentia aliqd̄ vnum totum, quibus Alex. concedit quantum ad hoc, licet inter eos sit discrimen magnum, vt ex primo huius libri tractatu q̄s scire pōt, vbi Alex. positionem enarrauimus.

In quo inducuntur rōnes Auer. probantes necessitatē intellectus agentis, Cap. 6.

A Verrois in. 3. de aia cōmē. 18. quatuor extrahit rōnes q̄ intellectus agens sit aliquid, & prima componitur in forma hypothetica, si solę intē

tiones imaginatę non sufficiunt ad intelligere intellectus potentia nec solus intellectus potentia se solo facit se intelligentem, necessarius est aliquis intellectus alius ab eis hęc hypothetica est manifesta p se, sed intentiones solę non sufficiunt, nec solus intellectus ad intelligere, ergo necessarius est intellectus agens, minor declaratur ibidē, intellectus. n. solus non sufficit, quia tunc intelligere possemus absq̄ phantasmate, nec sole ille sufficiunt, quia tūc indiuiduum non differt ab vniuersali, quoniam hoc solo differunt, quoniam indiuiduum mouet sensum, vniuersale intellectum, & sic intellectus esset imaginatiua.

A M P L I V S cuiq̄q̄ attribuuntur duę opōnes ḡne diuersę, ei attribuuntur principia diuersa generum illarum, sed aīę n̄rę attribuitur facere intellecta & recipere illa, ergo ei intellectus factiuus & passiuus attribui debent. Rursum oē qd̄ transferit de genere in genus de ordine in ordinem eget agente transferente & subo recipiente illud translatum, sed intentiones imaginatę transferuntur de esse indiuiduo ad esse vniuersale, q̄ differunt genere & ordine, ergo egent transferente, & est intellectus agens & recipiente, & est intellectus potētię.

Adhuc omne quod operatur duabus operationibus diuersis est in actu principia illarum, sed nos experimur operari dupliciter. s. creando intellecta, & recipiēdo illa, ergo vt prius.

I T E M oē id q̄ p̄cedit intellectum potentia, qui ē quid nostri est quidpiam n̄r, sed agens p̄cedit intellectū potentia, qui est quid n̄r per caput p̄cedens, ergo & agens est, quid n̄r. Ex his haberi pōt necessitas intellectus agentis, erit ergo quidam intellectus agens, qui est sicut lumen ars & habitus, vt Simpl. inquit in cōm. tertij de aia textu illo (& est intellectus hic quidē &c.) put. n. est circa m̄lia factiuus, ars d̄r, ars n. inquit nihil aliud est nisi habitus, quo agimus circa m̄lia, vt Arist. inqt, prout comparatur intellectui potentia fixę & stabiliter ē habitus & perfectio qm̄ ita est perfectio intellectus potentia q̄ non pōt solui, & hoc pacto habitus sortitur rōnem, vt autē est id quo illuminantur, & sunt actu cognita intellecta, & id quo intellectus potentia recipit illa est lumen quoddam, ac rōnem lucis participās, vtrum autē sit aliquis alius intellectus agens posterius dicetur. Quod quidem igitur sit intellectus agens quidam, vt habitus ars & lumen his palam.

In quo obiicitur his per argumenta peripateticorum, Cap. 7.

O Biiciunt autē his Auer. & Themist. demonstratiuę, & prima Auer. rō hęc est, intellectus possibilis mouetur ab intelligibilibus, phantasmata non mouentur, sed mouent, ergo phantasma in secūda figura non est intellectus potentia, maior declarat, qm̄ declaratur q̄ phantasmata sunt id, cuius proportio ad virtutem distinctiuam rōnalem est sicut proportio sensati ad sentiens, minor declaratur, qm̄ si esset recipiens intellecta tunc res reciperet se, & mouens esset motum.

Amplius intellectus m̄lis, nec est actus, necq̄ habēs actum, sed possibilis vocatus tm̄, phantasma est actus vel habens, actum cū sit forma imaginatiuę, ergo phantasma non est intellectus potentia.

R V R S V M intellectus comparatur magis visui q̄ visibili, sed phantasma non comparatur visui, sed visibili, ergo phantasma non est intellectus potentia, minor patet, quoniam quemadmodum visile non mouet visum nisi in p̄ntia lucis, sic phantasma mouet intellectū in p̄ntia intellectus agentis, vt Aristot. inquit ergo phantasma comparatur visili & sic non erit intellectus potētię. Postremo Themist. in lib. de aia. 3. cap. 3. inquit, cum. n. statuisset Arist. in oī nā, alterum pro mā haberi, alterum pro forma mouente p̄ficiēteq̄, necesse inqt ē easdem d̄rias in aia reperiri, & talem aliquem intellectū adesse, qui pars animę rationalis p̄stantissima sit.

DE INTELLECTU

Arguo ergo sic, rōnalis aīæ ptes sunt duæ, alteravt mā, altera vt forma, ergo intel's potentia ps est rōnalis aīæ.

Adhuc arguit & inqt, atq; hoc quoq; ex illis verbis clarissimæ innotescit, quorum paulotenus ante mentionem fecimus, de intellectu inquit & vi ea quæ commentatur cōtemplatur; nihil adhuc liquet, sed vt diuersum aīæ genus esse, solumq; id abiungi & separari contingere, tanq̄ perpetuum a morticino caducoque, ecce quō intellm̄ potentia separatū dicit ip̄mque partem aīæ rōnalis, ergo agens intellus, & intellectus potentia partes sunt aīæ separatæ, & non sicut Alex & Auēp. & Abubacher dicunt. Quo quidē pacto spāliter Alexādri pō differat ab hac Arabum, ac quo mō reprobetur superiori capite ac tractatu liquidissimē palam. Qd' ergo accipio est q̄ intellectus agens & possibilis sunt aliquid rōnalis aīæ, & hoc proculdubio Themist. Theophrast. Auerr. & oēs peripatetici, arabes, & græci asseuerarunt.

In quo inducitur pō dicens propōnes esse intellectum agentem, & subiectum earum esse intellectū

potentia, & improbat. Cap. 8.

EXpositores veteres ex græcis sunt qui dicunt pōnes primas esse intellectum agentem subm̄ vero harum, s. potentia aīæ rōnalis dicit esse subm̄ & recipiens & intellectum potentia. Mouentur autē hi: qm̄ intellectus agens est principium intelligēdi oīum conclusionum, & principia sunt principium intelligēdi oēs conclusiones, in secundā figura concludunt prima principia esse intellectum agentem. Amplius, oē id qd' extrahit intellecta de potentia ad actum est intellectus agens, sed propōnes extrahunt conclusiones de potētia intelligēdi ad actum intellectum, ergo sunt intell's agens.

R V R S V M, propōnes sunt necessariae pro intellectu oīum conclusionum, vel igitur tanq̄ cā agens, vel tanq̄ mā earum, non tāq̄ mā earum, ergo tāq̄ cā agēs, ergo propōnes sunt intellectus agens. Adhuc Arist. inquit intellectum agentem esse tanq̄ lumen, & Plato dicit, sicut solem, sed propōnes sunt sicut lumē, ergo pōnes sunt intellectus agens, his argumentis peripateticorum quidam sunt, qui propōnes intellectum agentē extimant esse. Sed his objicit Themistius in. 3. de aīa. cap. 31. & inquit, sane hi qui propōnes credunt surdissimis esse auribus vnr̄ cum vocem Arist tam contentam illustremque exaudire non possint. intellectus inquit hominis diuinus & impartibilis est cuius suba idem prorsus est qd' actus isque immortalis & sempiternus et separatus est solus, tunc addē minorem tu, sed propōnes nō est quid diuinum impartibile, cuius suba est prorsus idē q̄ actus, ergo non sunt intellectus agens. Auerr. autē in 3. de aīa lib. cōm. 36. inquit, dicamus igitur q̄ si hoc qd' dicimus q̄ necesse est propōnes sint de intellectu agēte, aut quasi mā, aut quasi instrm̄, si hnt̄ ingressum in esse intellectorum speculatiuorum non fuit sermo necessariae consequentia, s̄m q̄ mā est mā & instrm̄, vult dicere q̄ hæc consequentia non valet, intellectus agens & propōnes necessario concurrunt ad esse intellectorum speculatiuorum, ergo intellectus agens est forma vera & propōnes veræ mā vel verē instrm̄. Sed s̄m q̄ necesse est hic esse proportionem & dispōnem. i. similitudinem inter intellectum agentem & propōnes, quæ assimilatur māæ & instr̄io alicui non quia est mā vera et instrumentum verum Debes ergo scire, q̄ intellectus dupliciter accipitur apud Auerr. vno modo essentialiter s. qui in sui natura est intellectus, & hic dī simul intellectus & intelligens, qualiter sunt motores separati, alio modo capitur intellectus pro quidditate quæ in sui natura est in materia, sed dī intellectus put̄ intelligitur, & hoc mō Auerr loquitur in 36. cōmē. qm̄ inquit, sed impossibile ē hic procedere in infinitum, quia faceret quidditates & intellectus infinitos diuersos in spē, & sic apud Auerr. ē aliquis intellectu qui non intelligit, sed dī intellectus,

quia intelligitur, aliquis qui simul intelligit & intelligit, vt patet in multis locis. Ex his possumus veteres cum Themistio conciliari, qm̄ propōnes esse intellectum agētem pōe dupliciter intelligi, vno mō p̄ & principaliter, & sic non, qm̄ (vt recte Themist. inquit) id diuinum qd' a existit. Alio mō instr̄aliter & secundario, & tanq̄ sic mā primi, & hoc pacto veteres recte dicūt, pōnes n. sunt instrm̄ concurrens in intellectione intellectōrum speculatiuorum, & sic pnt̄ dici intellectus agēs p̄pinquus, & instr̄aliter ad verificationem propōnum concurrēs, & hoc forte intelligit Auerr. in. 2. de aīa cōm. 155. dicens & intendit p̄ intellectum, vt mihiv̄, primas propōnes, & per sciam id qd' prouenit ab eis. Non ergo rōnes veterum concludunt simpliciter, nec Themist. argumentum, sed partem veram vnusquisque suam probat.

In quo narratur positio Auicē, & Algazelis.

Cap. 9.

AVicenna & suus abbreviator Algazel de intellectu agente & possibile eodem mō loquunt. Auic. n. in quinta parte sexti naturalium inquit q̄ aīa humana plus est intelligens in potentia, deinde fit intelligens in effectu. Oē autē qd' exit de potentia ad effectum non exit nisi per cām, quæ habet id in effectu, & extrahit illum, ergo est hæc cā per q̄ aīæ nr̄æ in rebus intelligibilibus exeunt de potentia ad effectum, sed causa dandi formam intelligibilem non est, nisi intelligentia in effectu, penes q̄ sunt principia formarum intelligibilium abstractarum, cuius comparatio ad aīas nr̄as ē sicut comparatio solis ad visus nr̄os, quia sicut sol vt̄ per se in effectu, & vt̄ luce ipsius in effectu qd' non videbatur in effectu, sic est dispō huius intelligentia, q̄tum ad nostras aīas. Est ergo intelligentia, agens sicut sol, q̄ extrahit aīas nostras de potentia in effectu per illustrationem factam in intelligibilibus, volunt autē hunc intellectum agentem esse separatum ac immixtum, & non solum esse principium intelligēdi, sed creandi formas pp̄ qd' colcodea dicitur apud arabes, ē autē alterius gūis ab intellectu potentia, inquit, n. similiter si intellectum materialem volunt appellare aptitudinem aīæ abstractā, in nobis semper est permanens dum sumus in hoc corpore, si autē volumus appellare intellectum materialem aptitudinem aīæ, s̄m vnāq; rem, aptitudo destruit cū habet esse effectus, est ergo apud hos intellectus agēs intelligentia separata nihilq; aīæ nr̄æ, intellectus autē potentia, est aptitudo aīæ nr̄æ ad intelligibilia, & hæc vel gūalis ad oīa intelligibilia simpliciter, vel particularis ita ad hoc intelligibile q̄ non ad alterum, & sic cōstat intellectum agentem & intellectum potentia non esse duas partes, quibus nostra aīa constituitur. Fuit autē author huius pōnis non Auic. sed Alex. qui in lib. de aīa cap. 30 & in tractatu de intellectu pōnem hanc ad verbum apponit, voluit, n. intellectum agentem nihil esse aīæ nr̄æ, qd' ex verbis Arist. probat d. quem intellectus de foris nuncupat s̄ in 16. de aīalibus, capi. 10. & ē intellectus ab extra in nobis genitus, nō autē est potestas aīæ, quæ in nobis sit, neq; item habitus per quem intellectus potentia, cum res alias, tum hunc ipsum apprehendat, ecce quo pacto cum Auic. congruit Alexand. Qd' autē de intellectu potentia ēt congruat audias verba Alex. ibidem in cap. 26. cum ante intellectionem nihil sit actu, vbi quid intelligit id qd' intelligitur, sit siquē illa intellectio inde aduenit q̄ intelligibilis spēm rei habet, solum igitur materialis intellectus facultas & promptitudo quædam est ad formas excipiēdas, tabellæ nō dum inscriptæ persimilis, quinimmo ipsius tabule grapho, hoc est inscriptionis carentia, q̄ tabellæ similior, tabella iam ientium numero est, quapropter id qd' aīa p̄ditum est, tabellæ potius comparari pōt, ipsa vero inscriptionis carentia, fere intellectus materialis est promptitudo & facultas quæpiam excipiēdis inscriptionibus accommodata, ecce igitur quō cum Auic. Alexand.

congruit

congruit dicendo intellectum potentiae esse promptitudinem aut preparationem quae (ut Auicenna ait quasi explicans sermonem Alex.) potest esse & generalis & particularis, & primo modo impatibilis ac semper est durans. Secundo modo in aduentu intentionis intellectu tollitur a subiecto Ergo ex amborum dictis colligere liquet intellectum potentiae & agentem non esse partes animae nostrae sed bene ut Alexan. inquit sunt diuinae animae quod quo pacto intelligatur posterius dicemus.

In quo narratur positio quorundam ad mentem Auerrois, de intellectu agente et potentiae. Cap. 10.

Multi in pone peripateticorum ac Auerrois persistentes, & ego diu credidimus intellectum potentiae esse intellectum separatum ultimum abstractorum ut Auerrois testatur com. 19. tertii libri de anima, quae penitus esset intellecta separata a materia, neque actus nec habens actum prorsus aliquem, quo intelligat. Sed est substantia omnino in potentia ad formas intelligibiles, nata perfici intentione ab intelligibilibus, sicut materia realiter a formis sensibilibus. Hoc autem solitus eram hoc pacto confirmare quoniam sicut in rebus abstractis est una natura, omnino expoliata a potentia, sed in qua penitus intellectus & intellectum sunt unum adeo quod nihil intelligit nisi se, ita debet dari in illo ordine quoddam infimum, quod penitus sit in potentia ad intelligibilia, immo quasi potentia ipsa nata perfici intentione ab omnibus formis materialibus & superioribus substantiis. Intellectus autem agens erit tunc secundum hoc Deus, Deus enim potest dupliciter intelligi, uno modo, ut illuminans quoddam illustrans omnia entia & hoc pacto dicitur intellectus agens. Alio modo ut efficiens omnia entia in esse, & sic dicitur primum principium ac primus motor, uolunt ergo hic quo pacto ex nauta & nauis & uir arte & instructio sit unum ens, unitate ad operationem unam sufficiente, ita ex Deo & infimo intellectu qui intellectus dicitur potentia, sit unum tante unitate quanta sufficit ad operationem unam. Sed ad intelligere quod dicitur respectu agentis abstracte, respectu potius intelligere rationalis ergo anima apud hos nihil aliud est nisi colligatum ex Deo ut illuminante & infimo abstractorum, ut illuminabili. Et hoc diu opinatus sum esse Auerrois ponem, & solitus eram addere quod Deus non tantum intellectui potentiae continuabilis est: sed cuilibet intelligentiae, quemadmodum enim congregatum ex Deo ut illuminante & intellectu potentiae infimo ut illuminato sit rationalis anima hominis comoda, ita ex Deo ut illuminante & intellectu potentiae lune sit anima orbis Lune, & sic ex Deo, ut sic, & intellectu Mercurii anima Mercurij erit ergo Deus una forma omnium intelligentiarum constituens singulo orbi singulam animam ratione partis, quae est tanquam subiectum. Nec contra hoc obijcit argumentum Phenicij arabis, quod tunc multae formae essent unius subiecti, quoniam qua ratione Deus est forma intellectus potentiae nostri, eodem modo, & intelligentiae intermediae, quoniam extremum non potest esse forma extremi nisi media sint eodem modo formae illius. Hoc quidem motum superponit impossibile quoddam intelligentiae enim uno modo sunt essentialiter ordinatae: ut in actionibus physicis, non potest non agere superior nisi omnes mediae agant, ut Auer. dicit in 9. meta. com. 7. sed in actione & unione formali non essentialiter ordinantur stat igitur primam formam esse formam infimae & intermediae non. Vel conceditur quod quo ordine sunt eo ordine et omnes intelligentiae mediae sunt formae intellectus nostri & sic rationalis anima erit congregatum ex infimo abstractorum & omnibus medijs & prima intelligentia, & hoc pacto intellecta lunae est congregatum ex intellectu lunae & omnibus superioribus intelligentiis & sic de alijs semper. Haec autem potest plus declarabitur cum de intellectu dicemus ac modo, quoniam intelligentiae intelligunt, sic igitur quo modo haec sit positio intelligenda constat.

In quo inducuntur argumenta pro hac positione, quae quandoque nos induximus. Cap. 11.

Positionem hanc solitus eram declarare esse Auerrois mentem, quoniam Aris. in lib. de anima. 3. definiens intellectum agentem inquit, ille uero in omnia facere sicut habitus quidam & sicut lumen. sed faciens omnia est solus Deus ergo intellectus agens est Deus. Quod enim Deus sit solus omnia faciens testatur Aris. in libro de mundo, quemadmodum induximus superius. Adhuc Auer. in 3. illo com. 19. inquit intelligentia agens nihil intelligit ex eis, quae sunt hic. sed solus Deus est qui nihil intelligi eorum, quae sunt hic, ut 14. com illius libri dixit & in magno commento, & alibi infinities, Deus ergo solus est agens intellectus.

R V R S V M eodem commento dicit, & est sua substantia actio. id est quod non est in eo potentia ad aliquid sicut in intellectu recipiente est potentia ad recipiendum formas, sed omne liberatum a potentia est Deus, ut dicit ipse in magno com. & 14. illius. ergo intellectus agens est Deus. Item inquit Auerrois, opinatur enim quod prima perfectio sensus sit ab intellecta agente, ut declarabitur in libro de animalibus hoc inquit in 2. de anima commento. 9. igitur intelligit per intelligentiam agentem non colcodeam, cum in hoc reprehendat Auic. 7. meta. com. 31. ergo intelligit Deum, & sic Deus est intellectus agens.

P R A E T E R E A in 3. de anima com. 36. inquit, homo igitur secundum hunc modum, sicut, dicit Them. assimilatur deo in hoc quod est omnia quodammodo, & sciens ea quoquo modo. entia enim nihil aliud sunt nisi scientia eius, neque esse entium aliud sunt nisi scientia eius. Arguo ergo omne id cuius scientia est esse rerum omnium & quod scit omnia prout est omnia est Deus, sed per haec uerba, intellectus agens est hoc modo. ergo intellectus agens est Deus & hoc est bonum argumentum. Deinde Auerrois in 3. de anima com. 20. circa finem inquit, & nos conuenimus cum Alex. in modo ponendi intellectum agentem, & differimus ab eo in natura intellectus materialis, & differimus a Them. in natura intellectus, qui est in habitu, & in modo ponendi intellectum agentem. Ex his capitur quod Auer. dicit de intellectu agente id quod Alex. & non id quod Them. sed Alex. dicit intellectum agentem esse Deum, ut uir sibi imponere Auer. 2. de anima com. 36. & Them. non ergo Auerrois sentit intellectum agentem esse Deum. Postremo Auer. 12. diuinorum com. 28. inquit ex hoc quidem apparet bene quod Ari. opinatur, quod forma hominum, in eo quod sunt homines non sit nisi per continuationem eorum cum intellectu, qui declarat in lib. de anima esse primum agens & mouens nos, intelligentiae enim abstractae debent esse principia eorum, quorum sunt principia, duobus modis, secundum quod sunt mouentes & secundum quod sunt finis, intelligentia enim agens in quantum est abstracta, & est principium nobis, necesse est ut moueat nos, secundum quod amatum amans, & si omnis motus, necesse est, ut continuetur cum eo a quo sit secundum finem, necesse est ut in postremo continuetur cum hoc intellectu abstracto, ita quod erimus dependentes a tali principio, a quo coelum dependet, quamuis hoc sit in nobis modico tempore, sicut dixit Aris. Ex his arguo, omne mouens nos sicut amatum mouet amans, a quo dependemus sicut coelum dependet ab eo ad quod stat ultimus finis nostri motus est Deus, ut perspicue omnibus palam, sed his uerbis constat intellectum agentem esse mouens nos sicut amatum amans, a quo dependemus, sicut coelum dependet ab eo: ad quem stat ultima quies. ergo intellectus agens est Deus: & hoc est ultimum & potissimum argumentum pro hac parte. Et huic congruit uerbum Auerrois in sua paraphrasi de somno, inquit enim & quemadmodum dat perfectiones animales uires, & materia recipit eas particulares, ita hoc dat perfectionem, ultimam animae imaginatiuae per uniuersalem: & imaginatiua recipit eam particularem, declaratum est enim quod intelligentia agens dat primam perfectionem utriusque

animæ, particulares & particularium. s. quinq; sensuum & uirtutis imaginatiuæ ex his arguo, dator ultimarum & primarum perfectionum est Deus, sed intelligentia agens, ut inquit: est dator tam primarum perfectionum q̄ postremarum. ergo intellus agens est Deus, hæc sunt argumenta, quæ olim pro hac parte nos induximus, & credidimus proculdubio intentionem Auerrois esse hæc & in tantum considerauimus q̄ soluebamur argumenta pro parte opposita.

In quo approbatur hæc positio. Cap. 12.

ET cum peruenit ad manus meas epistola Auerrois, quæ de beatitudine inscribitur, q̄ nos comẽtati sumus his diebus, iam inueni sermones Auerrois contrarios huic p̄nõni, inquit. n. dixerunt p̄bi q̄ intellus agens intelligit primum & oia secunda & seipsum & filii quæ nõ sunt actu intelligibilia, & reducit intelligibilia in potentia in actu intelligibilia: & quæ sunt intelligibilia in seipsis sunt illa, quæ sunt separata a corporibus &c. Ecce quo pacto primum intellm non ponit esse intellm agentem, quoniam copulatione utitur, & qm̄ Deus non intelligit nisi se, ut dictum est in. 1. 2. met. com. 5. 1. & in lib. d d. disputatione tertia & alibi.

AMPLIUS in sequenti epistola de beatitudine, quæ forte est pars prioris uel altera a priori, ut reputo, qm̄ in prima compleuit intentionem in secunda proponit nouam intentionem, sed quocũq; modo sit inquit, dixit autem Auerrois, principia per quæ stant corpora, et ipsorum accidentia sunt sex gradus habentia sex alios supremos, & unaquẽq; illarum specierum continetur in aliquo gradu illorum, nam cã prima est in primo gradu secundam uero in secundo, intellus agens in tertio gradu aia in. 4. gradu forma in quinto, m̄ in. 6. gradu. Et paucis interpositis inquit, credendum est primam cãm esse altissimum Deũ bñdictum, & ipsa est cã p̄p̄inqua essentia secundorum & essentia intellus agentis, & secunde sunt causæ essentia corporum cœlestium, ecce quam plane intellectus agens differt a Deo, hæc sunt argumenta, quæ olim uidimus ac conabamur soluere p. o parte illa, modo autem soluat: qui uult.

AMPLIUS inquit Auerrois com. 18. tertii de anima, & fuit necesse attribuere has duas actiones in nobis animæ. s. recipere intellm, & facere ipsum q̄uis agens & recipiens sint subæ æternæ propter hoc q̄ istæ duæ actiones reductæ sunt ad nostram uoluntatem. s. abstracte intellecta & intelligere ea, ex hoc arguo, ois forma cuius operatio est in nostra uoluntate est quidpiam corporis nostri uel animæ nostræ ergo cum intellus operatio sit in uoluntate nostra, proculdubio erit quidpiam corporis nostri uel quidpiam aiæ nostræ, & sic non p̄t esse Deus. Adhuc Them in 3. de aia cap. 31. Arguit, et prima rō sua est, intellus agens est pars ac dñia animæ nostræ ut Aris. inquit cum statuisset. n. Aris in omn. natura alterum pro materia haberi alterum pro forma mouente p̄ficienteq; necesse inquit est easdem differentias in anima reperiri, & talem aliquem intellm adesse. qui pars animæ rōnalis præstantissima sit, maior ergo hæc palam, sed Deus nec pars est animæ rōnalis, nec differentia, ergo Deus non est intellectus agens nec e contra.

AMPLIUS inquit, in. 2. de aia de intellu autem & perspectiua potentia, nihil adhuc manifestum est, sed vñ genus alterum animæ esse, & hoc solum contingere separari, sicut perpetuum a corruptibili, ex hoc accipitur, hæc exclusiua solum intellectus est perpetuus, intendit autem per intellectum ipsum agentem, quoniam in. 3. lib. inquit. separatus autem est solum hoc quod uere est, & hoc solum imortale & perpetuum est, ecce quomodo uult q̄ solum intellus agens sit perpetuus & imortalis, quærit ergo Themistius ly, solum, quomodo accipitur, absolute, uel relatiue ad nos, non absolute, quia tunc sequitur. ergo omne perpetuum esset intellus agens, ab exclusiua ad vñm de terminis transpositis, modo hoc est

imposse, multa enim sunt perpetua, quæ non sunt intellus agens. s. motores cœlorum, si accipitur, solum, relatiue ad nos, tunc est sensus, solum eorum quæ sunt in nobis intellus agens est æternus, & sic uult q̄ intellus agens sit quidpiam nostri. ergo nõ est Deus, cum nõ tm̄ sit quidpiam nostri sed oim, ut dictum est. Iterum intellus agens assistit hoĩ, ut dicit Them. in. 3. de aia cap. 3. 1. & 2. 7. immo ẽ immerfus & immistus intellectui poli, ut ibidem dicit in. 3. de a a cap. 23. sed Deus non assistit hoĩ, ut Auer. dicit in. 1. phy. cõ. 84. sed in maximo circulo et in dextro illius, ut dicit. 2. cœli com. 15. ergo deus non est intellus agens.

AMPLIUS filius Auer in tractatu de intellu qui est summum humanum bonum inquit intellia operans habet duas operationes unam inq̄tum est abstracta, & hæc est qm̄ intelligit suam proprietatem, quemadmodum esse aliarum intelligentiarum quæ intelligunt earũ proprietates, & q̄ intelligens & intellm in ipsis est una & eadem res alia operatio est, q̄ intelligit res intelligibiles, quæ sunt in intellu m̄li hæc enim exire facit de potentia in actum, & est hæc intellia operas coniugabilis homini, & est quasi forma ei, propterea homo operatur cum ipso, qm̄ uult s. intelligit & Them. dixit in ipso, & cum ipso scribo, hæc ille, ecce quomodo intellus agens est ille, qui intelligit res intelligibiles, quæ sunt in intellu m̄li: cũ ipsa sit forma hoĩs, qua operatur. qm̄ uult, modo Deus non est hm̄oi, Deus enim non intelligit res extra se, nec est forma hoĩs in potestate eius existens, ut constat. ergo deus non est intellectus agens. Hoc idem & in finem illius tractatus inquit. cuius uerba reliquo breuitatis cã.

Item. 7. met. com. 3. 1. in fine contra Auicennam inqt, sed mouit Aris ad ponendum mouens separatum a materia in factiõne uirtutum intelligentium, quia uirtutes intelligibiles apud ipsum sunt non mistæ cum materia, unde necesse est, ut id quod non est mistum cum materia generatur quoquo modo a non misto cum materia simplr &c. ecce quomodo uult intellectum agentem solum ẽ abstractiuum formarum intelligibilium, sed deus nõ solum est abstractiuus intelligibilium ut declarabitur. ergo Deus non est intellectus agens.

PRÆTEREA orbis inferior ac oim orbium uilissimus meretur motorem uiliorem oibus alijs, hæc maior est Auerrois. 1. 2. met. cõ. 44. ubi uult motores le excedere in nobilitate mobilis & magnitudine eius sed homo est uilior ac inferior oibus alijs. ergo meretur intelligentiam uiliorem, non ergo deus est motor hominis.

RURSVM Aris in 2. cœli inquit, vñ autem optime quidem habenti existere, quod bene sine actione, p̄p̄inquisimo autem per paucam & unam, his aut qui longius per plures, ubi Auerrois com. 62. inquit id qd̄ acquirit perfectam nobilitatem sine actione est in rei ueritate id cuius actio est sua substantia. s. intellectus abstractus &c. Ex hoc arguo deus nihil agit extra se, sed sua substantia est eius actio, intellus agens agit extra se. ergo intellus agens non est Deus, minor patet facit enim de potentia intelligibilibus actu intellecta. Maior ex uerbis illis palam: & infra dicit, quod autem est ut optime hñs nihil indiget actione ubi Auerrois com. 64. inquit, & intelligendum est q̄ id quod acquirit nobilitatem pauca op̄one existit in corporibus cœlestibus, & id q̄ acq̄rit multis op̄onibus inuenit in corporibus cœlestibus, & in nobilissimo eorum, quæ sunt hic s. homine, ecce quomodo palam propositum principium acquirendi perfectionem in homine est multis actionibus: sed Deus non est principium multarum operationum ergo non est quidpiam principium hominis & sic non potest esse intellus agens.

Item Simplicius in 3. de anima textu illo (& hic intellectus separabilis & imcompatibilis.) mouet. q. an intellectus agens sit Deus, & respondet q̄ sicut intellectus potentie differt a sensu, ita Deus ab intellectu agente, & hoc scribimus in commento nostro de anima textu illo.

POSTREMO Ari. in. 1. 2. diuinorum de primo loquens inquit, mouet autem sicut appetibile & intelligibile,

gibile, hæc. n. sola mouent non mota. Sed intell's agens non mouet ut appetibile & intelligibile omnes intelligē tias, quoniam forma infimī orbis nō debet mouere formas supremi ac altiorum orbium. Ex his & aliis multis dicendum reputo intellectum agentem, qui par est rationalis animæ non esse Deum.

In quo determinatur ueritas argumentaque oppositæ partis soluuntur. Cap. 13.

SED consideratis considerandis proculdubio dicere oportet esse tres intellectus agentes, quorum unus ē sicut sol, qui forma est vltis oīum intellectiuum separatorum, ac id per cuius essentiam oēs intelligentiæ sunt & intelligunt: ut declarabitur. Est alter infimus animæ s. orbis infimī accommodatus. s. qui pars est rōnalis animæ qui est sicut lumen, quo possit intell's recipit ac intelligibilia agunt, & hunc intell'm significauit Auerrois commēto magno in fine. d. imo debes scire q̄ respectus intell'us agentis ad istum intell'm est respectus, lucis ad diaphanum &c modo lux est forma diaphani, modo hoc non pōt uerificari de Deo, & sic dat intelligere secundum intell'm, quemadmodum ergo in actione nāli & physica Deus est primus motor, inq̄tum est aīa primī orbis, ita in actione intentionali Deus est primus intell'us agens in uirtute cuius oīa alia illuminat intelligibilia ppria quem admodum lux uirtute solis. Alius est infimū tantum, & hic intell's agens est prima notio, quæ est intell's prout p accidens in se est quoddam intell'm q̄ lumen intelligitur & extrahit conclōnes de potentia ad actū, ergo s̄m Auerroim erit intell's illuminans tm̄ ut Deus, post quem est intell's, qui non illuminat nec illuminatur sed est lumen, q̄ fit illuminatio a primo intellectorem, tertius est qui illuminatur a primo mediante hoc lumine: qui illuminat, et hunc Them. appellat illuminantem & illuminatum, & hic est plures s̄m numerum artium ut dicit Themist. alii autem sunt unici tm̄ numero. Nō ergo simplr male dictum est, Deum esse intell'm agentem, sed male dicunt cū reputant hunc solum & nullum alterum esse, qui pars sit rōnalis animæ. sicut ego diu credebam. Hanc autē sententiā Simplicius in. 3. de anima textu illius partis (& hic intell's separabilis) plane ponit, dicit recte inquit. ergo duplex nobis aīæ assignatur intell's, & manens & pcedens, & hic uel perfectus uel imperfectus, manēs uero uel oīno manens ut Deus, uel quodam pacto ut intellectus aīæ nostræ. uide commētum nostrum. Ideo ad argumenta oppositæ partis facile soluitur. Primum nihil est, qm̄ intell's agens est oīa facere similitudine abstractione, ut Auerrois testatur Deus autem facit oīa s̄m esse & existere. Secundum etiam nihil ualet, qm̄ Auerrois non uult simplr intell'm agentem nihil intelligere, sed nihil intelligit receptiue, sicut intell's potentie intelligit, cum quo ponit dīam. Et per idem soluitur uerbum aliud, agēs enim intell's non est potentia ad intelligibilia, quemadmodum intell's potentie. Id etiam. 2. de aīa pōt uerificari de intell'u agente primo, sicut in cōmento nostro scripsim⁹, & pōt uerificari de uirtute formatiua, quæ intell's dī agens met. ut alii dicunt. Id etiam tertii de aīa comment. 36. soluit se, est enim homo tunc filius deo, qm̄ sicut deus est oīa s̄m rem & essentiam, ita homo per intellectum agentem omnia s̄m sciam & cognitionem, non q̄ Deus sit intell's agens, sed ei propinquus ac filius. Et forte q̄ uerificatur de intell'u agente qui est sicut sol: ut dicā com. 36. Id. 20. comment. nihil est, qm̄ Alex. non dicit id ut uidebitur & declarabo cur. Auer. conuenit magis, cum Alexandro, q̄ cum Them. ut loco suo dicam. Id. 12. cogit omnino, de intell'u agente primo: qui est Deus, & non de secundo, & ideo bene considera. Id libri de somno soluitur ex hoc, qm̄ ibi loquitur s̄m Aui cennam & Algazelem, quos secutus est in iuuentute. Quomodo igitur intellectus agens sit deus, & quō, non & quō soluuntur aliquæ authoritates illorum, & aliquæ non, his perspicuum est omnibus.

In quo narratur sententia Themistii. Cap. 14.

DE sententia Them. inueni uiros discordes, ppter uerba quædam eius: inquit n in 1. de aīa cap. 23. an primum quidem intell'm credi unum oportet illuminatos uero & subinde illuminantes plures, quem admodum q̄ sol est unus, tamen lux, quæ de sole prodit & mittitur, quasi abiungitur ab eo & diuellitur, atq̄ ita in multos obtutus distrahitur distribuiturq̄. Ex his uerbis expositor sumit duplicem esse intell'm agentem, unum. s. qui tantum illuminat ac solum principium primum est illustrationi, & hic est substantia separata prima. s. Deus: secundus est simul illuminans & illuminatus & hic est quædam substantia pparata ad intelligendum, quæ illuminatur ab intell'u agente, & illuminat intell'm potētem & hic numeratur s̄m numerum intellectuum posium, quos Them. ponit tot quot hoīes, s̄m Expositorem. Albertus aut latinorum primus Them. mentem aliter explanat, & uult q̄ The. per intell'm agentem multiplicatum intelligat lumen quoddam æternum ex nōs subiectiue in intell'u potētiæ ab intell'u illuminante progrediens, quod apud Them. est. Tum illustrans. Tum illustratum illustratur enim ab intell'u agente, illuminat autem intellectum potētiæ ac phantasmata ipsa. Sed haec a mēte The. maxime remoti sunt ut per superius dicta clarescit, & itō ne multiplicemus sermonem, in quo non oportet v̄ ergo mihi dicere The. posuisse aīam quandam seunctam a materia unicum mundi totius, ut in. 1. de aīa lib. ca. 23. testatur: ex genitis per putrefactionem: & hanc esse rōnalem hoīs aīam non dubitat dico non uitam hoīs aut aīa tionem esse, sed uitam ac aīationem p̄bere, ut inquit, modo in. 3. de aīa cap. 31. & 27. ait agentia intell'm esse aliqd nostrī & essentiam nām, quod uerificari non potest nisi prout pars ex rōnalis aīæ separatae ac abstractæ. erit ergo duplex intell's agens, unus illustrans tantū & sic pars aīæ rōnalis erit separate sine dubio, alter illustrans simul & illustratus & hic prima principia ac pnotiones & propōnes sunt, & hæc sunt multa prout diuersæ & multæ sunt artes, & hos duos intell's denotauit The. in. 3. de aīa cap. 26. cum declarasset intell'm agentem unicum, intellectum multiplicatum declarans, dicit in intell'u quidem posī diuersæ & selectæ sunt notiones qd̄ declarat. d. eo q̄ uarie. Tum artes. Tū notitiæ & scientiæ collocantur, ecce quō per intell's agentes illustrantes & illustratos infimul intelligit notiones diuersas i intell's primarum propōnum, quæ ideo sunt multæ, qm̄ uariæ sunt. Tum artes. Tū sciæ, erit ergo intell's agens primus & hic est pars animæ rōnalis cum intell'u potētiæ constituens eam, ut cap. 3. concludit. Alter est notio prima & hæc nihil est aīæ nostræ, sed bene quidpiam congenitum s̄m Them. primus unicus est numero oīum, quemadmodum rōnalis aīa una oīum. Secundus est numeratus s̄m numerum artium ac sciarum, alia enim est notio in geometria, alia in physica auscultatione alia in metaphysica, sicut manifeste declaratur suo loco, & inde bene dī illustrans, qm̄ primæ ppōnes conclusiones declarant Sunt uero illustratæ qm̄ intell'u agente tantum intelliguntur, ut Auerrois & Them. in posterioribus dicunt, & nos i cōmento nostro diximus. Sed an intell's agens & possibilis sint diuersæ substantiæ apud eum, an solus sit intellectus agens. sed comparatione possibilis quandoq̄ dicatur, in positione Auerrois declarabitur, nunc uero sit dictum in tantum.

In quo narratur positio. d. intellectum agentem, et intellectum potentie esse qualitates rationalis anime secundum Auerroim. Cap. 15.

FVerunt quidam Auerrois imitatores: qui intell'm agentem & intellectum potentie aliquid aīæ nostræ esse dicunt, sed non dicunt esse substantias rōnalis animæ, sed uirtutes ac facultates, quæ sunt ppria ac essentialia accētia, quibus rōnalis aīa est principium actiuū

actionis & intellectiois, & principium passionis, quæ admodum. n. sensitua aia respectu sensationis eget duabus facultatibus, quibus agit & patitur sensationem, sic & ronalis aia, per facultatem actiuam principium est abstractionis intelligibilium, per facultatem passiuam principium est receptiuum eorum, agēs ergo intell's & pot'is duæ sunt potentiaē nales de secunda spē qualitatis, quæ facultates ronalis aie dici possunt. Hanc aut pōnem ex uerbis Auer. syllogizati sunt hoc modo, uirtutes nostræ aie sunt facultates ac accntia propria eius, sed intell's agēs & pot'is sunt uirtutes aie nostræ, hoc inquit Auerrois; i libr. 3 de aia com. 4. sic, & ideo dicit Aris post q' necesse est ponere in aia ronalis has duas d'ias. s. uirtutem actionis & uirtutem passionis. Et ibidem com. 18. ait, & cū inuenimus nos agere per has duas uirtutes cum uoluerimus & nihil agit nisi per suam formam, ideo fuit necesse attribuere in nobis has duas uirtutes intell's & c. Et com. 20. inquit: & ex hoc modo dicimus q' intell's continuatus nobiscum apparent in eo duæ uirtutes: quarum una est actiua, & alia de genere uirtutum passiuarum & hoc idem frequenter in commentis Auerrois inuenies. ergo patet his minor q' intell's agens & pot'is sunt uirtutes aie ronalis, & sic sequitur concto q' sint potentiaē nales et accidētia essentialia eius q' erat pō horum. Sunt autem ex antiquis quidam qui pōnem hanc cōfirmant ex hoc, qm nulla sub'ba creata ac cāta ab alia priori est principiu operationis per eius essentiam, sed omnis talis substantia operatur per potentiam s'm rem distinctam ab essentia, hoc enim solo discrimine differt substantia causata ab in causata: quoniam in causata operatur per potētiam, quæ est eius essentia, causata uero per potentiam diuersam ab essentia. Sed rationalis anima est substantia causata, cum sit infima intelligentiarum, ergo erit potentia sua, per quam operatur differens ab essentia eius & sic accidens eius.

AMPLIUS potentia & actus sunt eiusdem generis, ut Auerrois ait. 7. physica' auscul. com. 9. sed actus ronalis aie est accidens. s. intelligere. ergo potentia passiuua intellectiois uel actiua erunt accidētia. minor relinquitur manifesta & famosa, intelligere enim est qualitas de prædicamento qualitatis: ex his relinquitur quod intellectus agens & pot'is sunt duæ facultates rationalis animæ quemadmodum sensus facultates sunt sensituae ad sensationes.

In quo reprobatur hæc positio secundum fundamenta Auerrois. Cap. 16.

Sed re uera hæc pō uera est in se, nō tamē s'm Auerroim, q' sic arguitur, nullæ sube sunt accntia, hæc enim est immediata, sed intell's agens & intell's potentia sunt subæ, quod dicit expresse Auerrois in. 3. de anima cō. 18. sic & fuit necesse attribuere has duas actiones in nobis aie s. recipere intell'm: & facere ipsum: quā uis agens & recipiens sint sube æternæ. Adhuc nullus intell's ultimus abstractorum est accns, hoc liquidissime constat, qm terminus est eiusdem generis cum terminato, sed intellectus malis est ultimus abstractorū, ut Auerrois dicit commen. 19. ergo non est facultas accidentalis, sed substantia.

AMPLIUS omne quod attribuitur intellectui separato est idem illi, nisi sit in materia uel dependens a materia, sed potentia illæ. s. agens intellectus & intellectus materialis, nec sunt in mā, nec dependent a mā, & sunt attributæ intellectui separato, ergo sunt substantiaē illius, maior est Auerrois. 12. met. com. 17. minor autem est diuulgata omnibus.

R. V. R. S. V. M. quæcūq; sunt dispersa in natura inferiori colliguntur per identitatem in nā superiori ut Proclus ait, sed potentia & essentia in sensitua aia dispersa sunt re. ergo in ronalis colligentur s'm rem. Item ronalis aia circūscripto oī distincto reali ab ea, est p'stabilior anima brutali, q' tuncūq; plena formis, ergo debet ei at-

tribui tota perfectio illius aie & ultra, & hæc non est nisi exire in opus, ergo exhibet in opus, & cum sit circūscriptum oē re diuersum ab ea, exhibet ergo per essentiam in opus, ergo non potentijs diuersis. Deinde nulla optima substantia perficitur ac subest accidentali, ut Auerrois inquit. 11. prim' pbiaē com. 11. sed ronalis non optima est substantia, cum sit una intelligentiarum. ergo nō subest accidenti.

PRÆTEREA nulla natura necesse esse subest accidenti, sed rationalis anima est natura necesse esse. ergo non subest accidenti maior patet, qm quicquid est in natura necesse, est necesse esse, nullum accidēs est natura necesse esse ut Auer. declarat. 12. met. com. 41. & alibi.

AMPLIUS nulla natura cuius eē & essentia sunt idem oibus modis subest accidenti, ut omnes concedūt, sed rationalis anima est natura cuius esse & essentia sunt idem simpliciter cum sit una separatarum substantiarum ergo non potest subesse accidenti.

POSTREMO nō minori ordine ordinatur ronalis anima ad intelligere & corpus humanum, q' intelligentia ad orbem, sed in intell'ia nulla ponitur potētia respectu motus orbis diuersa ab essentia s'm Auerroim, ergo in ronalis anima nulla debet poni potentia respectu intelligere corporis humani. Ex his cum istis accepim' q' intell's agens & intell's potentiaē sint quidpiam nostræ aie & nostræ sed q' non sint accidētia uel qualitates aut facultates declarauimus. Et cum non difficile est soluere argumenta illorum, hmōi enim partes dicuntur uirtutes nō respectu ronalis aie, sed respectu operum, & hoc pacto materia & forma substantialis uirtutes dici, possunt, respectu operationis, licet in se respectu totius dicatur partes & sic loquitur Auer. Ad fundamentaverum facile est soluere: maior. n. primi uera est in substantia creata, cuius actio & passio sunt accidētia, quod nō est in p'posito, ronalis. n. aie operatio non est accidens, ut dicemus. Et inde differt a primo, qm primum agit independenter, ronalis aut aia dependenter, ut fati constat. Et per idem ad secundum concessa maiori negatur minor, intellectio enim non est accns aie ronalis, sed forma intentionalis eius perficiens eam intentionaliter sicut forma perficit mām realiter, & hoc totum erit palam in tractatu sequenti de intellectu speculatiuo.

In quo declaratur positio quorundam ueterum in dictis Alexandri. Cap. 17.

Ex ueteribus sectæ Auerro. duo perspicue acceperūt. primo, quæ nullus negare pōt. i. q' ambo intellectus agens & materialis sint separatæ substantiaē, & in hoc non est imorandum, quia manifestū est per se. Et qd ambo sunt aliquid animæ nostræ, qm operationes eorū sunt reductæ ad uoluntatē nostram, ut Auerro. inquit. Sed specialiter dicunt, q' ambo sunt substantiaē actu subsistentes, tamē ex eis fieri unam ronalē animam totā asserunt, quoniam non solum potest esse substantia, ex duabus substantijs, quarū una informat aliam & inhæret ei, uerum etiam ex duabus substantijs actu quarum una non est distincta ab altera loco, & subiecto, & cum hoc actus unius imediate dependet ab alia, quemadmodum ergo ex motore cœli & ipso cœlo unum fit adeo quod intell'ia forma dicitur cœli ita ex intellectu agente & intellectu potentiaē fit unum, eo quia intellectus agēs est distans loco & subiecto, quæ un' tas sufficit pro unitate operationis, & sic fit una anima, sed quomodo intellectus agēs dicat' forma intell's potentiaē isti partiti sunt, qm quidā dicunt q' intellectus agens est forma, qm sicut colores non uidentur in diaphano, nisi præsentē lumine, sic nec intellectus materialis intelligit res materiales nisi præsentē intellectu agente, qui est eius lumen.

AMPLIUS alij dicunt q' ambo sunt duæ substantiaē separatæ, secundū rem diuersæ, sed intellectus agens intelligitur ab intellectu potentiaē, & id intelligere est perficere illum intentionaliter, & inde fit unum quoddam

ea unitate qua ex intelligibili & intellectu fit unū, quæ unitas est maior quā illa materiæ, & formæ, ut declarauimus in commēto nostri libri de aīa Ergo erit apud hos intell's agens infima intelligentiarum, quæ unitur intellui potentiæ, qui est infimus abstractorum & una intelligibili alij unitur dico uel sicut lumen modo dicto, uel sicut intelligibili intelligenti, quæ unio est informatio sine inhærentia, ut suo loco declarabimus. Intell's ergo agēs & intell's potentiæ erunt duæ ubi actu existentes, ac p se subsistētes, ex quibus fit rōnalis aīa una unitate sufficiente ad operationem unam, & hęc est horum positio. Hęc pōnem sentire vī Auerrois in epistolla de beatitudine cum ponit gradus principiorum, cā. n. prima inquit est in 1. gradu: secunda uero in secundo intell's agens est in 3. gradu, aīa in 4 gradu, forma in 5. mā in 6. gradu. Ecce quō intell'm agentem separatam poni ab aīa, & per aīam intell'm potentiæ intendit & per formam illam audit, quæ dependet in esse & cōseruari a mā, sicut cogitativa & formæ reliquorum compositorum generabiliū, Quod autem intell's potentiæ intelligat semper intell'm agētem, & per consequens intell's agens sit tanq̄ forma intentionalis eius, sicut intelligibile forma intelligentis patet in dictis Auerrois sæpe, inquit enim in cōmento magno sic, & iste intell's recipiens necesse est ut intelligat intell'm qui est in actu, cum n. intellexerit formas māles dignior est ut intelligat formas non māles, & id quod intelligit ex formis abstractis. v. g. ex intelligentia agente non impedit intelligere formas māles &c ecce quō vult quod intell's agens perficiat intell'm potentiæ semper, sicut intelligibile perficit intelligens. Et hoc idem ad uerbum reperies sæpe in cōmentis 3. de anima, & in epistolla de beatitudine, & in tractatu de intell'u, & alibi frequenter.

R V R S V M ex intell'u cuius essentia est sua scia: & intellectu cui' esse differt a sua scientia non fit unum. s'm rem & formam uere, sed intellectus agens est ille cuius essentia est sua scientia & intellectus potentiæ est ille cuius essentia differt a sua scientia, ut Auerrois testatur commen. 19. in fine. Ergo &c.

AMPLIUS pro his facit & hoc argumentum, esse intellectu agente & intellectu potentiæ apud Auerrois fit unum, uel igitur unum unitate idētitatis uel unitate unionis, nō unitate idētitatis ut manifeste relinquūt & si unitate unionis uel per intentionalem perfectionem uel per realem, si per intentionalem habeant quod petūt quod uero non per realem patet, quoniam tunc rationalis anima esset generabilis & corruptibilis, quia omne compositum est nouum, ut. 12. meta. commento. 3. tradit Auerrois.

In quo improbat hęc positio. Cap. 18.

Sed hanc pōnem improbat Ioan. in quōnibus tertii libri de anima q. 25. primo, quoniam non uidetur quod intellectus sit forma, quoniam non intelliguntur res materiales nisi eo præsente, quoniam tunc phantasmata essent formæ intellectus potentiæ quoniam intellectus potentiæ non potest intelligere nisi presentibus phantasmatis, hoc autem falsum est. Amplius ut inquit sequitur quod intellectio non esset actio immanēs, quoniam intelligentia est quædam operatio causata ab intellectu agente, & ille est separatus s'm rem & esse ab intellectu potentiæ ergo actio illa cum non maneat in agente, cū distinguatur re & esse ab intellectu potentiæ laborat autem Ioan ad probandum intellectioem esse causatam ab intellectu agente, quod ego reputo superfluum, & hęc sunt argumenta eius. Sed hęc argumenta nihil esse uidentur, primum non, quoniam differentia est inter phantasmata & intellectum agentem, quā phantasmata concurrunt, ut illustrata, intellectus agens: ut lumen, & ideo est ut forma. Secundum etiam nihil est, quoniam intellectio non est actio transiens, quoniam remanet in intellectu eiusdem nature cum intellectu agente, ad hoc ergo quod sit actio transiens oportet ut transeat in materiā

exteriorem i. externi generis, quod non est in proposito, & inde fit ut hęc argumenta nihil faciant contra eos.

Ideo aliter arguimus nos, & primo quia uidetur quod intelligentia agens superfluit, quoniam s'm propositionē famosam priuatericorum & Platoniorum intelligentia inferior illuminatur a superiori, ergo intellectus potentiæ potest illuminari ab intelligentiæ lunæ. ergo superfluit ponere intellectum agentem, adhuc infra lunam, quod sit pars rationalis animæ ut dicunt. Amplius, omnis intelligentia habet aliquam actionem perfectiorem quocūq̄ agente materiali quoniam omnis intelligentia est se paratus a materia actus, sed intellectus potentiæ est intelligentia separata. ergo habet aliquam actionem perfectiorem actione cuiuscunque agentis physici, & sic non tantum patietur ab intelligibilibus, sed aget aliquo modo &c.

R V R S V M omnis forma alicuius sicut lumen diaphani est plus intrinseca ei, quam forma assistens, sed intellectus agens est sicut lumen diaphani, ut Auerrois testatur in commento magno, & in prædicta epistolla, & est sententia Aris. in litera ut patet. Adhuc Auer. in commento magno, in sol' tertiæ q. inquit opinandum est quod istud est quartum genus esse, quemadmodum n. sensibile esse diuiditur in formam & materiam sic intelligibile esse oportet diuidi in consimilia his duobus scilicet in aliquod simile formæ, & in aliquod simile materiæ, & hoc necesse est in qualibet intelligentia abstracta quæ intelligit aliud, arguo modo qualis compositio est in intelligentiis separatis talis est in rationali anima, sed in eis non est compositio ex duobus intelligentiis assistentibus ut declarabitur post, ergo nec in rationali anima. Item ait Auerrois in 3. de anima commento. 20. sic, & vltim' quando quis intuebitur intellectum materiale cum intellectu agente apparebunt esse duo uno modo, & unū alio modo, sunt enim duo per diuersitatem actionis eorum: actio enim intellectus agentis est generare, istius autem informari sunt autem unum quia intellectus materialis perficitur per agentem, & intelligit per ipsum, ecce quō ponit intellectum agentem uniri possibili per idētitatem, nedum per informationem.

R V R S V M Them. in tertio suo de anima. 36. capite inquit quod intellectus, qui omnia potest facere, est tanquam habitus & lux, quod exponit capi. 9. in fine. d. at que ita fieri, ut compositum ex intellectu agente & intellectu potentiæ, partim duæ nature sint partim una, nam & id quod ex duobus facultatibus forma & materia conditur unum esse intelligimus, & ideo cap. 40. concludit. ergo intellectus potentiæ simul accipit intellectum agentem, ut propriam sibi formam p̄hendit. Et aperitius in eodem. 3. capite. 25. inquit, intellectus agens non, quemadmodum ars seorsum a sua materia est, sed totus intellectui potentiæ intellus immerfusq̄ habetur: ecce quomodo uult quod non sit assistens & separatus, ut illi dicunt. Ex his & multis alijs hęc positio pro nunc relinquatur tanquam falsa.

In quo ponitur positio Ioan. & soluuntur argumenta oppositæ partis. Cap. 19.

Ioannes Iandunus, qui in Auerroica familia. quandoque habitus est primus in quæsto isto diuersa sentire uisus est, quoniam in tertio de anima. quæstione sexta uisus est sustinere positionem nunc improbatam, in quæstione vero. 25. uoluit quod anima intellectiua reali compositione sit essentialiter composita ex duabus partibus, scilicet ex intellectu possibili, ut ex subiecto, & ex intellectu agente, tanquam ex forma informante, ex quibus coeuntibus concluditur esse rationalis animæ, tanq̄ ex materia formaque esse compositi naturalis. Voluit enim intellectum potentiæ esse substantiam: pure in potentia in genere nature intellectibilis, sicut materia prima est pura potentia in genere nature sensibilis, adeo

DE INTELLECTU

quod intellectus agens est forma informans intellectum potentie, & dans ei esse simpliciter actu, ita quod anima rationalis sit substantia incorporea: composita essentialiter ex duobus principiis intrinsicis, quorum unum est de se pure in potentia, & est simile materiae, scilicet intellectus potentiae & aliud est actus eius ipsum perficiens, & est simile formae, scilicet intellectus agens. ergo apud ipsum intellectus agens unitur intellectui potentiae reali ac naturali unione, crit itaque rationalis animae esse intellectibile conditum ex intellectu agente & intellectu potentiae reali compositione ac sempiterna unum tamen quoddam in esse, quemadmodum esse compositi esse est confictum ex materia & forma, licet sit differetia, quoniam esse rationalis animae est aeternum, esse compositi physici est nouum, ut dicit. Quibus habitis possunt solui argumenta alterius partis, cum enim ponit intellectum agentem alium ab modo per animam posito quod intelligat intellectum potentiae, noluit designare distinctionem secundum subsistentiam, sed secundum rem tantum & hoc sufficit.

AD secundum maior falsa est: nihil enim prohibet ex eis fieri unum in esse, non tamen unum secundum rem, ut manifeste patet in multis, ex lumine enim & diaphano fit unum, & tamen lumen est uisibile per se diaphanum per accidens.

AD tertium patet qualiter ex eis fit unum unitate informationis realis, non tamen sequitur rationalem animam esse generabilem & corruptibilem; quoniam materia & forma eius non sunt corporales & physicae, & ideo abstrahunt a generatione & corruptione, ut Ioan. inquit in qd. 29. in solu. ad tertium. Haec igitur sunt argumenta istorum, & positiones quas inueni in doctrina Auerrois.

In quo reprobatur positio haec. Cap. 20.

TAmetsi positio Ioan. uideatur plus consona uerbis Auerrois & eius fundamentis, tamen in re ueritate est contra rationes, & contra uerba sapientium, contra rationes quidem, quoniam nulla natura recipiens aliam intentionaliter, recipit illam realiter, haec propositio est concessa ab omnibus expositoribus, ut manifestum est per se, sed intellectus potentiae recipit intellectum agentem intentionaliter ergo non realiter minor patet, quoniam intellectus potentiae intelligit intellectum agentem, ut Themistius capite. 41. tertii suae paraphrasis de anima inquit, & Auerro. commento quinto & uigesimo & trigesimo sexto, & in epistola felicitatis manifeste dicit idem & hoc probare est superfluum, & sic tantum intentionaliter recipiet, non ergo realiter.

AMPLIUS NULLA forma abstractior uniuersali materiali recipitur in aliqua materia realiter, nisi intentionaliter & comprehensiuè, haec patet, quoniam uniuersale materiale, nec recipitur in subiecto particulari nec uniuersali, reali receptione. ergo multo minus uniuersale per essentiam, sed intellectus agens est uniuersale per essentiam secundum Ioannem ergo non recipitur nisi intentionaliter, & non reali receptione. Rursum omnis forma dans esse alteri & constituens id in esse, constituitur in esse a subiecto, sed intellectus agens est forma dans esse intellectui potentiae, & constituens eum in esse, ergo constituitur in esse ab intellectu potentiae, sed hoc esse falsum declaratur, quoniam si intellectus agens constituitur in esse ab intellectu potentiae, constituetur in esse receptiuo intentionaliter ab eo, quemadmodum forma materialis constituitur in esse a materia, & in esse receptiuo, ut Auerro. inquit nono metaphys. commento secundo, & primo perigeneseos, commento. 45. hoc autem falsum est, intellectus enim agens, nec per se nec per accidens recipit, nec realiter: nec intentionaliter. Item si intellectus agens informat intellectum potentiae, aut est de essentia intellectus potentiae, aut in-

tellektus potentiae est summe passiuus, potens recipere agentem non per essentiam, si primum, tunc omnia recipiet per essentiam agentis, quod falsum est: si secundum ergo est in potentia neutra ergo in potentia contradictio nis, & sic ad esse & non esse, ergo tota anima est possibile esse & non esse ergo generabilis & corruptibilis, quod ipse negat.

PRÆTEREA si intellectus potentiae est pura potentia substantialis in genere intelligibilium. ergo una numero priuatione, uel positione, non positione, quoniam nullus actus est, sed pura potentia, ut Ioan. inquit, si priuatione. ergo in sui natura est priuatio omnium formarum intellectibilium, quemadmodum in natura materiae est priuatio omnium formarum sensibilium. Tunc sic, omnis natura ubi est priuatio omnium formarum intellectibilium est potentia ad omnes illas, quoniam priuatio relinquit potentiam, ut Auerrois testatur in nono diuinorum commento tertio. ergo cum intellectus potentiae sit priuatio omnium formarum intellectibilium, continebit potentiam ad omnes illas, & sic erit transmutabilis ad illas, & hoc est contra omnes peripateticos. Adhuc intellectus potentiae cum sit pura potentia, uel erit prima materia, uel quidpiam diuersum ab ea si prima materia sequitur infinita impossibilia, quae enumerare sit tuum. si diuersum quoddam uel aequalis perfectionis, uel inaequalis, si aequalis, ergo eiusdem speciei cum materia prima, & sic sequitur idem quod prius, scilicet quod sit natura transmutabilis & non comprehensiuè, quoniam ea quae sunt unius speciei, sunt unius actionis uel operationis specie, ut dictum est apud omnes, si alterius speciei, & alterius perfectionis, tunc oportet ut alterum eorum sit altioris gradus altero, & sic tale non erit pura potentia, immo habebit rationem & gradum actus, & formae, cuius oppositum Ioannes inquit, & solutio Ioannis ad hoc nihil est, ut intelligenti palam.

VERBIS etiam Auerrois contradicit, quoniam Auerrois in. 3. de anima, commento 19. inquit, & ideo opinandum est secundum Arist. quod ultimus intellectuum abstractorum in ordine est intellectus materialis, actio enim eius est diminuta ab actione illorum &c. Ex hoc arguo quod est infima intelligentiarum in ordine, non est potentia substantialis tantum, ut quilibet sani cerebri credit, sed per haec uerba intellectus potentiae est infima intelligentiarum ergo non erit potentia substantialis.

AMPLIUS in libro destru. destructionum in disputatione tertia in solone. 19. inquit, sed id quod posuit Alga. scilicet quod omne esse est possibile esse: non uerificatur nisi in causato composito, sed impossibile est inuenire quid compositum aeternale, ecce quod plane negat omnem compositionem in re aeterna.

ITEM Aristoteles in. 9. diuinorum inquit. est autem nihil potentia sempiternum, & ideo hac propositione probata infert conclusionem. d. actu ergo omnia. Arguo ergo, omne sempiternum est actus tantum, & non potentiam habens, rationalis anima apud hos est sempiterna, ergo actus nullam potentiam habens.

ET in. 12. diuinorum inquit, amplius tales oportet esse substantias sine materia, sempiternum enim esse oportet, & si aliquid aliud sempiternum, a clu igitur, ecce quam plane infert esse sempiternum, ergo actus tantum.

ET maxime nota uerba Auerrois in comment. 30. illius partis: dicit enim, si in substantia huius motoris fuerit substantia quae est in potentia. scilicet in materia, possibile est ut quod est in potentia non sit ens & hoc quod dixit est, si fuerit in potentia substantia, possibile enim est ut non sit ens simpliciter. i. quia corrumpitur in aliqua hora, & hoc quidem determinatum est in naturalibus, quod omne cuius substantiae admiscetur potentia est generabile & corruptibile.

ET SI FVERIT in potentia motor in loco possibile est ut non moueatur uñ necesse est, ut isti motori non

non admisceatur potentia omnino, neq; in substantia, nec in loco, neque in alio modorum potentia, & hoc intendebat cum dixit, necesse est igitur ut talis substantia sit actio, quia causa potentia in rebus in quibus est potentia est materia, & quia in substantia sunt mouetes sine aliqua potentia necesse est ut sint sine omni materia cum necesse est, ut sint aeternae, omne enim aeternum est actio. i. actus purus, & omne quod est actio pura non habet potentiam, haec Auer.

EX his eligitur haec consequentia, motores caeli carent potentia materiae, & potentia locali, ergo sunt actus puri.

AMPLIUS eligitur et altera. scilicet motores caelestes sunt sempiterni, ergo actus puri. Sed omne enthymema tenet in virtute alicuius propositionis, ergo quodlibet horum tenebit in virtute alicuius propositionis, primum ergo non nisi in virtute huius. scilicet omne carens potentia materiae & locali est actus purus, quoniam haec propositio facit perfectum syllogismum, & secundum tenet in virtute huius, omne sempiternum est actus purus. Tunc his ambabus addo hanc minorem, sed rationalis anima est carens potentia materiae & potentia locali, & est rationalis anima sempiterna, ergo rationalis anima actus purus, & per consequens non erit composita ex potentia & actu, secundum rem diuersis, ut Ioan. opinatur.

ITEM in octauo metaphysicae Aristot. inquit, in naturalibus quidem sempiternis, aut substantijs, alia ratio, forsitan enim quaedam non habent materiam, aut non talem, sed solum secundum locum mobilem, ex hoc eligitur quod omnis materia quam possunt habere aeterna est, secundum locum mobilis, ut in commen. 12. illius partis excipitur sed intellectus seu rationalis anima non habet materiam secundum locum mobilem, ergo nullam penitus habet materiam, & sic erit purus actus.

POSTREMO Aristot. in 14. libro diuinorum quaerit, quod sic dicens, simpliciter autem oportet considerare utrum possibile perpetua ex elementis componi, & in fine demonstrationis dedit conclusionem hanc. d. si autem est quod dicitur nunc verum vniuersaliter quod nulla est perpetua substantia si non sit actu, elementa et materia substantiae nullius utique erunt perpetuae substantiae elementa, ex quibus sunt in existentibus. Ecce quo pacto perpetuum ab omni materia prorsus seipsum agit Aristot. & sic perspicue relinquatur Ioan. positionem nullius esse valoris, & tu considera quoniam multa horum sunt demonstratiua, alia glosset, qui vult. intentio enim mea non est semper demonstrare, sed apparentiorem intellectum accipere in dictis peripateticorum, ac magis a contradictione remotum.

In quo narratur vera mens Auerro.

Cap. 21.

QVOD enim ex his omnibus accepimus est primo quod intellectus agens & intellectus potentiae substantiae sunt, & non accidentia propria, & essentiales proprietates, ut constat. Rursum quod intellectus agens & potentiae sunt separati a materia, & a corpore, & actus vniuersales & abstracti extra anima.

AMPLIUS quod sint quicquam nostrae animae & hoc saepe ab his perspicuum fuit, & per improbationem aliorum. Et cum declaratum sit eos non esse duas substantias per se subsistentes ac existentes seorsum facientes. vnam rem aggregatione: sicut positio prima fingit. Nec quod duae partes essentiales, quarum vna sit pura potentia substantialis, & altera purus actus, quae coeunt res faciant substantiam tertiam vnam in esse, ut Ioannes inquit. Relinquitur quod sint duae portiones, ac duo gradus facientes compositionem in rationali anima equiuocam, & non realem, nec intentionalem, sed penitus di-

uersam ratione & nomine a propria compositione reali vel intentionali, ut declarabitur.

ET quod superaddimus est, quod quaelibet intelligentia excepta prima est composita, & hoc probatur. primo omnis intelligentia intelligens aliud est composita, sed quaelibet intelligentia excepta prima intelligit aliud, ergo quaelibet intelligentia excepta prima est composita, maior est manifesta per se, & ex dictis Auerro. Per se quidem quoniam intellectus, & id quod intelligit sunt diuersa, ergo vnum eorum erit tanquam forma, reliquum tanquam materia, ergo compositio. Ex dictis Auerro. vero, quoniam hoc Auerro. inquit in comment. 5. & 14. tertij de anima, minor accipitur eisdem locis apertissima. In libro destructio destructionum disputatione tertia in solutione dubij. 6. totam hanc rationem quasi abbrevians inquit, & differentia quae est inter intelligere primum intellectum seipsum, & intelligere alios intellectus seipsos, est quod primus intellectus quid ens de seipso intelligit non relatum ad aliam causam, & alii intellectus intelligunt de seipsis quid relatum ad ipsorum causam, & ergo sensus, quod primus intellectus non intelligit nisi se alii intellectus intelligunt aliud, quia relatum ad suam causam, & ex hoc dedit conclusionem nostram dicens, & ideo hoc modo multitudinem, id est compositionem detinent, & quasi syllogizatur hoc pacto, omne intelligens aliud est compositum, primus intellectus non intelligit aliud, & reliqui omnes intelligunt aliud, ergo primus non est compositus, & omnes alii multitudinem detinent, & sunt compositi.

AD HVC omne causatum est compositum, ut Auerro. inquit in libro destructio destructionum, in eadem disputatione, in solutione. 19. dubij & haec propositio potest probari a priori, ut declarabo post, sed omnes intellectus secundi sunt causati, ergo omnes sunt compositi, minorem probat Auerro. in lib. eodem in disputatione eadem in sol. 18. circa finem, probans quod primus intellectus est causa omnium aliorum, & sic praedicti sunt causati a primo, & inquit, amplius declaratum est a prioribus quod id quod dat entium separatorum a materia finem est id quod dat eis esse, forma. n. & finis sunt vnum & idem in hac specie entium, ergo id quod dat finem entibus id met. dat formam, et id quod dat formam est agens, ergo id quod dat finem huic esse est agens apparet idcirco quod primum principium est omnium istorum principium. f. agens & forma & finis. erit ergo syllogismus eius, hic dator formae ipsis rebus separatis est agens, primus motor est dator formae ipsis entibus separatis, ergo agens, maior patet ex diffinitione agentis, minorem prosyllogizatur sic, omne dans finem, dat formam, sed primus motor dat finem, ergo primus motor dat formam, maior probatur per alium syllogismum, quaecumque sunt vnum & idem omnino, dans vnum eorum dat reliquum, sed forma & finis sunt eadem penitus, ergo dans finem dat formam, quae erat maior, quod autem Deus det finem, manifestum est per se.

EX his habetur quod omnes intellectus secundi sunt causati a primo, & per consequens habetur conclusio. scilicet quod omnes sunt compositi excepto primo, qui est tantum ipse & forma & nullam multitudinem continens, ut scies.

ET hanc Auerro. propositionem dedit in lib. destru. destr. in disputatione. 3. in solu. 16. & inquit, quapropter non lequitur quod sint omnes in vno simplicitatis gradu. i. ut omnes intelligentiae sint ita simplices, sicut est primus intellectus, non. n. sunt in vno relationis gradu ad primum principium, neque aliquis eorum simplicitatem habet silem simplicitati primi principii. primus n. habet esse de se, et ipsi habent esse relatum, ergo solus Deus est forma tantum, & omnes alii sunt compositi ex forma & materia apud Auerro. in.

SED qualis sit compositio intelligentiarum oportet declarare, quoniam occultum est, & a paucis intellectum. Dicemus itaque quod gradus rei perfectionis dicitur forma, gradus imperfectionis dicitur priuatio seu materia, ut Auerro. inquit in secundo naturalis au-

DE I N T E L L E C T V

scultationis, comment. 15. in separatis a materia vero est vnus intellectus, qui est perfectio tantum: vt. 10. diuino rum exprimitur commen. 7. est enim Deus mensura & regula tantum, & sic perfectio tantum, & nullius gradus imperfectionis.

E X his excipitur quālibet intelligentiā posse dupliciter considerari, vno modo vt. vicinatur primo quod est perfectio tantum, & sic est perfectio quaedam, alio modo vt deficit & priuatur a perfectione primi, & recedit ab eo & sic est imperfectio & priuatio quaedam, & quoniam vna res numero potest appropinquari, & recedere a primo, proculdubio ergo vna res numero ē perfectio et priuatio seu imperfectio, quo fit vt compositio quæ est in his intelligibilibus non sit ex re subsistente, & re subsistente, neq; ex parte essentia, & parte essentia, sed compositio hæc est ex modo formæ & modo materiae, perfectio enim modus est formæ, priuatio modus materiae, ergo intellectus separati componuntur ex modo & modo, & non ex rebus per se, & seorsum entibus, neq; ex partibus, sed ex modis partium aut rerū.

E T quando totum hoc fit ita relinquatur qd in rationali anima intellectus agens nihil aliud sit nisi gradus perfectionis, qua ipsa vicinatur primo, et intellectus potentia gradus priuationis, quo elongatur a primo, & sic compositio ex intellectu agente, & intellectu potentia, nō est ex rebus seorsum entibus, vel partibus diuersis s̄m essentiam, sed ex modo formæ, & modo materiae, & sic ex modo & modo, & non ex rebus. Quod vero hæc sit mens Auerrois, patet, inquit enim in magno commento in sol. tertiae. q. opinandum est enim qd istud est quartum genus esse, quemadmodum enim sensibile esse diuiditur in formam & materiam, sic intelligibile esse oportet diuidi in cōsimilia his duobus. i. in aliquā simile formæ, & aliquod simile materiae, ecce quo pacto intelligibile esse vult qd componatur non ex materia & forma, sed ex modis eorum, sunt autem modi eorum perfectio & priuatio, vt dictum est. Et subdit & hoc necesse est in omni intelligentia abstracta, quæ intelligit aliud, & si non, non esset multitudo ī formis abstractis, et ideo declaratum est in prima philosophia, qd nulla est forma liberata a materia simpliciter nisi prima forma, q̄ nihil intelligit extra se, sed essentia eius est quidditas eius, alia autem formæ diuersantur in quidditate & essentia quoquo modo idest quia sunt compositæ ex modis horum, & non ex his &c. Amplius in commento. 20. dicit, palam istud & nos in commento nostro libri de anima exposuimus, & tu vide, quoniam nolui ponere caput in capite.

E X his reliquitur tibi quis modus compositionis ē in illis, & quis non, & quomodo est vnus modus in illis & intellectu nostro, & sic patet qualis compositio sit in eis, & quid sit intellectus agens, & qd possibilis apud hos, & idem Auerrois ad verbum inquit, commento 14. & tu lege & hoc proculdubio fuit Themistij intentio Inquit in tertio suæ paraphrasis, capite. 25. sic, eodē mō intellectus agens intellectui potestatis assistens vnus cum illo redditur, propter quod vna res est, quæ ex materia & forma consistit, & tamen permissio hæc rationes habet duas. nam & materia ratio est per quam anima fit omnia, & ratio absolutionis formæ per quam facit omnia, ecce quomodo vult qd vna res sit intellectus agens, & intellectus potentia, licet ratione differunt, quoniam rationalis anima ea parte qua facit omnia abstracta rationem agentis continet, ea vero parte, qua fit omnia parte eam quæ intellectus potentia dicitur amplectitur. Et capite 26. inquit, atq; hic intellectus, vt superius dixit, abiunctus incompatibilis impermissusq; est. proinde eius ingenium tale non est, vt interim intelligat interim cesser. nam hoc accidit intellectui agenti cum intellectui potentia idest imaginatiuæ iungitur, hæc Themistius ergo inter intellectum agentem, & intellectum potentia s̄m eum discrimen non debet esse s̄m rem, vel

essentiam, sed s̄m modos, & hoc tandem Auerrois significauit in tertio de anima, commento decimonono dicens, non quia est aliud per quod differat ista intellectus ab intellectu agente, nisi per hanc intentionem tantum, quoniam quemadmodum non scimus multitudinem intellectuum abstractorum, nisi per diuersitatem actionum eorum, ita etiam non scimus diuersitatem istius intellectus materialis ab intellectu agente, nisi per diuersitatem suarum actionum, & quemadmodum intellectui agenti accidit, vt quandoque agat in res existentes hic, & quandoq; non ita isti accidit, vt quandoq; indicet res existentes, & quandoq; non, sed differunt tantū in hoc qd indicium est aliquid in capitulo perfectionis indicis, actio autem non est s̄m illum modum in capitulo perfectionis agentis. considera igitur hoc, quoniam est differentia inter hos duos intellectus, et nisi hoc esset nulla esset alietas inter eos. Ex his arguo, tanta debet esse differentia inter principia operationum quanta inter operationes vt hic testatur Auerrois, sed operatio agentis, et intellectus potentia differunt tantum ratione, vt Auerrois inquit, ergo et intellectus agens, et intellectus potentia non differunt nisi ratione, hoc idem aperitius commēto 36. inquit enim, dicamus igitur quoniam intellectus existens in nobis habet duas actiones s̄m qd attribuitur nobis, quarum vna est de genere passionis, et est intelligere, alia in genere actionis, et est extrahere formas & denudare eas a materijs, ecce quam aperte inuit intellectum esse vnum, quo nos facimus illa duo opera. Ex his recapitulando manifestum est, qualiter quālibet intelligentia excepta prima sit composita, & qualiter non ex re subsistente, & re subsistente, nec ex re essentia, & re essentia, sed ex modo rei materiae, et modo rei formæ, et qualiter partes hæc non differunt nisi modo, et consequenter hæc compositio est equiuoca, et quasi non, et ratione differens ab alijs compositionibus.

A M P L I V S palam quid agens intellectus, et qd potentia intellectus s̄m Auerrois et Themistium, et quomodo non differunt nisi ratione et modo, sed re, et esse, et subiecto vnum sunt. Rursum qualiter ambo sunt animæ rationalis quidpiam et separati s̄m esse a materia et corpore.

In quo soluuntur quæstiones contra hoc.

Cap.

22.

Ambigunt autem & rationabiliter sapientes, primo quoniam compositio hæc non tantum esset cōueniens separatis intellectibus, sed omnibus rebus excepto Deo & sic materia esset composita, & multa alia videntur sequi incommoda.

A M P L I V S ambiges an cōpositio hæc sit æqualis in puncto omnibus intellectibus separatis, vel alteri quidem plus, alteri autem minus. Rursum si omnes intelligentia intelligunt idem primum, quomodo variantur in suis intellectibus, videtur enim qd omnes esse debeant æqualis excellentia. Item si omnes componuntur hac compositione, cur qualiter partes huius dicuntur intellectus potentia, & intellectus agens in rationali anima, non dicuntur eadem ratione in singula intelligentia. Tunc ultra propter quid rationalis anima est subiectum non tantum superiorum intellectuum separatorum, sed etiam formarum materialium, & nulla intelligentiarum non.

P O S T R E M O positio hæc refellenda videtur, quoniam Aristoteles inquit intellectum potentia esse hoc solum quod possibilis sit vocatus idest pura potentia, modo si vna res est cum agente, proculdubio erit ens in actu secundum esse & essentiam. Amplius omnes auctoritates Auerrois apparent contradicere huic positioni, vt illa verba commento decimo octauo, &

19. & magni cōmenti, & 36. quæ videas si placet. Ad quid ē laborauit, cōm. 4. probare q̄ agens & possibilis differunt vt constat. idem enim esset tunc recipiens & agens, q̄d Auer. habet pro impossibili. Item omnis priuatio relinquit solum possibilitatem in subiecto. Si igitur intellectus agens nihil aliud est nisi priuatio perfectionis causæ, ergo quælibet natura inferior esset potens suscipere perfectionem suæ causæ & omnium agētum supra illam.

VLTIMO omnis operatio realis requirit agens & passum realia realiter diuersa, sed intelligere operatio est realis, ergo requirit agens & passum prædicto modo, & sic non possunt esse vnus intellectus s̄m rem.

Hæc sunt ea quæ nobis quæstionem causant nō par uam, quæ si apertæ declarabuntur omnis locus quæstionis tolletur.

AD primam itaq; soluit Auerr. in libro destructio destructionum disputatione tertia in sol. decimoctauo, circa medium dicens esse sensibilibus entium multos habet gradus, quorum vilior est in materia, nobilior illo est esse q̄d habet in humano intellectu, & nobilior isto est esse quod habet in separatis intelligentiis, deinde in ipsis separatis intelligentiis dictæ formæ gradus habent adinuicem differentes s̄m quod differunt illæ intelligentiæ adinuicem. Ex his habetur q̄ in natura datur nō gradus perfectionis quæ proculdubio ē ipsa prima mā quæ s̄m suam naturam non est nisi priuatio tm̄ vel infirmitudo, vt Plato & Arist. volunt, & est ipsa perfectio essentialiter, & propter se talis, vt primum ens, reliqua autem sunt in horum medio, & sic quodlibet exceptis extremis proculdubio compositum est hac compositione, verum ī separatis a mā hæc vna & sola est compositio, in alijs autē infra ordinem abstractorum non tm̄ hæc inuenitur compositio, sed multæ aliæ, vt q̄nq; declarabit.

Ad formam igitur quæstionis concedendum totum, licet sit discrimen, quoniam in separatis intelligibilibus non est compositio nisi hæc, in alijs inferioribus, et hæc, & multæ aliæ quandoq; declarandæ.

AD secundam quonem rñdet Auer. ibidem parum post & inquit: Amplius dictæ intelligentiæ inter se differunt in nobilitate s̄m statum quem habēt a primo principio in propinquitate & longitudine, hoc autem declarari potest exemplo suo ibidem paucis interpositis, qm̄ licet oēs intelligentiæ sint in vno genere esse. I. intelligibilis in eo sunt plures gradus, & hoc inquit in exemplo præterea declaratum est in naturalibus, quomodo color habet aliud esse in virtute phantasiæ, qui est nobilior & simplicior esse q̄ in visu habeat, deinde habet nobilior esse isto in memoriæ virtute, deinde habet in intellectu esse nobilior alijs præcedentibus gradibus erit ergo idem esse coloris, habens tamen gradus nobilitatis diuersos, ita nō est remotum, vt oēs intellectus habeāt idem esse genere & tamē gradus sint in illo genere multi & diuersi, s̄m nobile & ignobile. Sunt autem intelligentiæ elongatæ a primo, quædam nullo medio, intelligentiæ enim secunda cum immediate sit ex prima, scilicet Deo; parum deficit sibi de perfectione primæ, sua ergo priuatio est tantum perfectionis primæ.

TERTIA autem intelligentiæ, cum immediate sit ex secunda tanq̄ ex agente proximo, ex Deo vero tāquam vniuersali, non tantum priuatur perfectione primæ, sed priuatur perfectione secundæ, & ideo priuatio tertiæ est amplior priuatione secundæ, cum sit elongata per medium.

QVARTA autem cum fluctuet a tertia tanq̄ ab agente proximo, ab alijs tanq̄ remotis priuatur perfectionibus tribus, & iō eius priuatio est amplior latiorq; & consequenter compositio, alijs superioribus, quo sit in rationalis anima quæ est infimus intellectus sit fere nō gradus perfectionis separatorum, verum quia propior est primo q̄ genui sensibilibus, proculdubio est ī ea aliquis gradus perfectionis, & ideo in ea est priuatio pro-

xime intelligentiæ, & omnium aliorum, est autem habitus quidem maior habitu & perfectione, generis sensibilibus entis.

EX his ad quæstionis formam sol. constat. Tametsi enim quælibet intelligentiæ excepta prima composita sit, proculdubio compositio illa variatur s̄m longitudinem & propinquitatem, vt Auer. dixit, & sic non consistit in puncto. Et ex his patet sol. ad tertiam quæstionem, cum enim quælibet intelligentiæ intelligat superiorem per essentiam propriam sibi, & per id quod est ei quasi actus, proculdubio quæ erit actualior plus intelliget de prima, & quæ remotior ab ea, & plus priuata, minus de prima intelliget, erit enim ordo intelligendi circa primum similis ac respondens ad ordinem compositionis, & hoc inquit Auer. eodem loco dicens & non est impossibile q̄ ab vna & eadem re sumantur diuersæ imaginationes, sicut non est impossibile, vt ab aliqua pluralitate sumatur vna imaginatio, & apertius in 22. diuinorum Arist. cōm. 4. inquit, et cum ita sit non est impossibile, vt id quod est per se intelligentiæ & intellectus sit causa plurium entium s̄m q̄ ex eo intelliguntur multi modi, & vide reliqua. Ex his accepimus Deum esse vnum intelligibile tm̄, tm̄ a pluribus intelligi intelligentibus graduatis s̄m nobile & ignobile, s̄m q̄ intellectus est nobilis vel ignobilis, & tu persiste, quoniam ī commento nostro tertij de anima sat diximus.

AD quartam sol. dicendum puto q̄ virtus & potestas sortit̄ rōnē & nomen ab opæ, et nomen diuersum ab opæ diuerso, hæc ergo partes, qm̄ diuersa nobis applicant officia, idē diuersas sortitæ sunt rōnes, intell̄s agens d̄r, quoniam vt Themist. inquit, principium est quo abstrahimus intelligibilia, ideo rationem partis & virtutis agentis sibi vendicat, altera vero pars, quoniam principium ē quo rationalis anima perficitur ac formatur ab intelligibilibus & formis materialibus, rationem potentie & intellectus potentie accipit.

AMPLIUS eo quod est perfectio in anima rationali intelligit esse abstractorum eo quod est priuatio intelligit res vniuersales & m̄iles, quia hæc opera sunt diuersa in anima rationali, & non inueniuntur ī aliqua intelligentiarum, quoniam illæ non intelligunt nisi Deū, & ens abstractum & non habent opus duplex prædictum, ideo partes illæ non sortitæ sunt rationes principiorum operationum, & ideo non dicuntur intellectus agens, nec intellectus potentie.

EX his perspicuum est, cur gradus perfectionis rationali anima intellectus dicatur agēs, & gradus imperfectionis intellectus dicatur potentie, & non sic in intellectibus separatis, nec alijs rebus. Et ex his etiam liquet dissimæ constat, cur nomine, & modo & ratione diuersi Auerrois appellet hæc scilicet quandoque duas substantias, quandoque diuersas partes, & quandoque diuersas virtutes, & quandoque diuersas res, et quandoq; genera diuersa, hoc enim ideo est, quoniam natura intellectus potentie est perfici ac informari ab intelligibilibus. Natura vero agentis est perficere animam rationalem s̄m operationem æternam, & causare intellecta actu, & ideo has diuersas operationes significans in intellectiua anima magis q̄ in alijs hi. nominibus diuersis nominauit, tametsi compositio hæc non sit genere differens a compositionibus intelligentiarum.

AD quintam s̄m rei naturam, nulla alia causa potest fingi, nisi quia rationalis anima est huius naturæ, nulla vero aliarum talis. Vel quoniam intelligentiæ humana fuit infima, & eo fuit maximæ elongata a prima, & eo fuit maxime priuata perfectione primæ, & ideo venit ad tantam priuationem et potentialitatem, quod non solum nata fuit perfici ab abstractis intellectibus, sed ab omnibus intelligibilibus materialibus, & si non tibi placet dicas tuo modo.

AD VLTIMAM quæstionem, ad primum argumentum dicendum quod intellectus potentie

DE INTELLECTU

potest capi dupl'r, vno modo p illa priuatione primo rum intellectu & intelligibilium malium, et sic nihil aliud est nisi præparatio tm, & nullam habens nam nisi promptitudinis tm, & sic loquitur Arist. alio modo p capi pro ronal' aia, vt stat sub gradu talis priuationis & sic proculdubio est aliqua nã, & non potentia esse intelligibilia, sed fieri intentionaliter illa, vt inquit Auer.

A D secundum & tertium patet ex dictis. Auer n. noiauit hos gradus noibus diuersis pro quanto eis copulamur ad diuersa, vt dictum est, & in hoc laborauit, & patet totum hoc.

A D quartum dico qd aptitudo quædam est sm speciem & nam propriam quædam sm genus vel transcens, quemadmodum talpa priuata est visu, quia sibi non repugnat sm qd aial, ita ronalis aia priuata est perfectione primi, qm non sibi repugnat sub rone transcendentis sub rone entis, & hoc iam læpe dixi in lib. auscultatio. nãlis, maxime in. 7. illius, cõmen. 2. erit ergo intelligentia hominis priuata priuatione transcendentis i. quæ relinquit potestatem sm nam entis.

A D vltimum iam manifestabitur qualiter intellectio non est operatio realis sm Auer. nouum esse habens in ea & intellectu sed noua habitudo sm modum dicendi, & sic ex his recapitulanda patet quid sit intellectus agens: & quid intellectus potentia, & quõ reperiuntur sm rã in oibus rebus, tamen non sm rõnem et denominationem, & quõ sunt vna res, plures tm subã i mõ & dictio ne, & cur solus primus intell's elongatus est ab his.

In quo determinatur veritas horum omnium.

Cap. 23.

H Vcusq; quid potuit Auerr sentire diximus & sm principia eiusq; põnem explanauimus, sed quia põnem Auer. totam esse contra veritatem et nãlem pbiam monstrauius, ideo supposito qd ronalis aia sit multiplicata, et simul cum corpore incipiens et qd sit forma corporis humani, dans esse in qua terminat sensitiuum & vegetatiuum, tanq in termino vltimo & sine totius nãe progressus, oportet nunc veritatem exponere. Ronalis igitur aia cum subã sit ex Deo defluxa ac ex semine diuinæ mentis procreata, nã est participatiua, & non per essentiam, sicut aliqua subarum separatarum, quo fit vt ipsa, nec per essentiam agat, nec essentiam patiatur, qd. n. per essentiam agit, tanq per principium agendi, Deus est vel aliquis intellectuum separatorum, ergo cum ronalis aia neutrum sit horum, proculdubio non per essentiam, sed per facultatem potentiam ac virtutem diuersam ab essentiam operabitur, hic. n. operandi modus proprius est subã procreata, sed quia inuenimus in libris peripateticorum aiam ronale agere oia, & fieri oia, scimus qd in ea erit duplex facultas ac potentia, vna s qua oia fit, altera qua oia facit. Potentia n qua oia facit vocatus est agens intellectus, ea vero qua oia fit intellectus appellatus est potentia. Est aut intellectus potentia comparatus intelligibilibus, quemadmodum perspicuum & in medio & in oculo comparatur ad visibilia, quemadmodum. n. perspicuum visibilibus confert esse spiritale, prout visibilia sunt in ipso, tanq in proprio subo, ita & in oibus his excellenter se habet intellectus potentia ad intelligibilia, est n. connaturalis formis intelligibilibus, ac eis præbens esse spiritale prout sunt in eo, tanq in proprio subo, quo fit vt sermo Arist. verificet. s. qd hic intellectus comparatur ad intelligibilia, quemadmodum tabula rasa ad picturam, qm in tali habitudine superficies tabulæ est subã imagini illuminans figuræ imagini terminata, quo pacto et colores in perspicuo perspicui sunt nã terminata diuisionibus colorati qd vñ & formæ intelligibiles in intellectu sunt intellecta ac terminata finibus et quidditatibus rerum. Et tunc verificabitur aliud Arist. verbum qd hic intellectus nullam materiam operationem habet, sed potius locus est specierum

intelligibilium, ad quem mouentur intelligibilia lumine intellectus agentis, sicut colores lumine solis in perspicuum mouentur.

A M P L I V S & aliud verbum Arist. s. qd cum se paratus sit sm qd est virtus aia ronalis, oia quæ sunt in iplo sunt vbiq; & semper, forma enim dum est indiuidua est per hoc, & nunc, & cum abstrahitur ab his est vbiq; & semper. & hoc pacto sunt vniuersalia in esse intellectus, qui non dat hic & nunc, sed vbiq; & semper. Quid igitur sit intellectus potentia his patet.

*In quo declaratur quid sit intellectus agens
secundum veritatem. Cap. 24.*

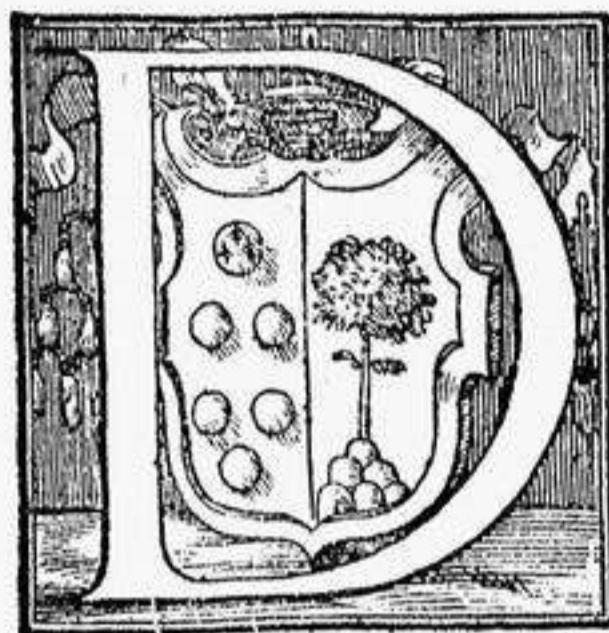
I Ntellectus vero agens ad intellectum potentia comparatur ac ad intelligibilia, quemadmodum lux solis ad perspicuum & ad colores, est enim lux quasi de natura perspicui ac ipsius naturalis perfectio, vt Arist. ait, & sicut color est eius perfectio, et per excellentiorum modum erit intellectus agens connaturalis perfectio intellectus potentia ac intelligibilibus, itaq; quemadmodum colores nã mouentur ad perspicuum nisi actu luminis, ita intelligibilia non mouent intellectum potentia nisi actu intellectus agentis, et hoc profecto pacto dicunt illi, qui intellectu fluere ex intelligentia separata dicunt i aiam ipsam, et non a rebus, quarum ipsa intellecta sunt quidditates et formæ, in his tm tota nã intellectibilis animæ se habet magis in rone formæ et loci q rone mæ. Qui vero dicunt q. forma quæ est in anima duplicem habeat comparisonem hanc quidem ad rem, cuius est forma, illam vero ad intellectum, et per primam esse vniuersalem per secundam esse indiuiduam, quia in intellectu per quem est mentiuntur, forma enim in comparatione qd habet ad rem nunq; est vñs, sed ex comparatione ad intellectum in quo est, eo quia in eo vbiq; et semper esse habet. Quemadmodum enim perspicuum est indiuiduum quidpiam per aerem et aquam in quibus est, et tamen est locus vñs, ad quem abstracti mouentur colores sic intellectus potentia prout terminat hominẽ et vegetatiuum & sensitiuum quoddam est indiuiduũ, & tamen est formarum vniuersaliũ receptiuus. Amplius & quemadmodum lumen est quoddam indiuiduũ per luminare in quo est, & tm est vñs colorum abstractiuum sic intellectus agens est quoddam indiuiduum prout terminat essentiam ronalis animæ. & in ea fundatur & tm est quoddam vñs abstractiuum formarum malium.

Ex his ergo intellectum agentem, & intellectum potentia esse virtutes & facultates aia ronalis, quibus ronalis aia fieri nata est omnia intentionaliter & facere oia spiritualiter palam. Sed vtrum facultates hæ sint tres diuersæ, & inter se, & ab ipsius aia essentia, quemadmodum odor & sapor in pomo sunt facultates pomi. & inter se, & a pomo distinctæ, nondum palam, hoc enim i commento nostro de aia pro parte tetigimus nec sic vel alr dicere est qd auferat declarationem qd proposuimus, quæ vult igitur inuestigare distõnem harum potestatum inuestiget. Quod igitur tandem accepimus est qd intellectus agens, & intellectus potentia non sunt duo anime gradus, sicut Auerr. credit, anima enim rationalis apud nos tamen ex illis gradibus copuletur, quemadmodum quælibet res, non sunt tamen illi gradus facultates eius, erit ergo anima totum quoddam potestatiuum, & essentialiale quidem per compositionem, & modo mæ, & modo formæ quemadmodum etiam Auer. nobiscum voluit. Potestatiuum vero quoniam potestates continet quibus diuisa vtitur opatione, vt diximus, propter quod Arist. in principio tertij intellectum potentia partem animæ appellauit cum dixit (de parte autem animæ &c.) est enim pars animæ nã essentialis, sed potestatiua, ut his constat, & sic completus sit tractatus de partibus rationalis animæ.

NIPHI DE INTELLECTV.

Liber quintus. In quo tractatur de intellectu speculatio.

*In quo narratur prima positio Ioan. Landuni.
Caput primum.*

DE INTELLECTV speculatio multæ acci-
dūt ambiguitates, prima
quidem an qualitas sit rō
nalis aīæ an sūbā. Am-
plius an vnus nūo oīum
hoīum. Rursum an post
mortem remaneat. Ad
hoc quæsitum primū Ioā
nes land. opinatur intelle-
ctum speculatiuū & pra-
cticum esse duas potēcias

rōnalis aīæ, quibus potest speculari circa ens speculabi-
le, & intelligere circa ens operabile, oē. n. ens, vt dicit est
vel speculabile vel operabile, ē aūt speculabile ens id qđ
non producitur ab hoīe, nec actione, nec cognitiōe sed
tūm cognoscitur ab eo, vt cœlum & intelligentia et sūa.

Operabile vero est id quod pōt produci ab hoīe per
cognitionem & desiderium, & hoc siue actione imma-
nente siue transitoria.

EX his dedit Ioan. oē ens esse vel speculabile vel ope-
rabile, qm̄ oē ens, vel est producibile ab hoīe vel non.

Amplius dedit duplex esse opus. s. speculari & intelli-
gere practicum, est. n. intelligere speculatiuæ intelligere
eas p̄ mō s̄ qđ non pōt produci ab hoīe Practicæ autem
intelligere est intelligere ens. 2. mō. Et tunc lex his seq̄t
qđ intell̄s practicus, & intel̄s speculatiuus, sunt duæ po-
tentiæ rōnalis aīæ diuersæ s̄m rem, quod probat, qm̄
uel eadē potentia aīa pōt speculari & practicæ intelligere
vel diuersa, si eadem hoc vī inposē, qm̄ potentia diuer-
santur per actus, vt per multos textus conducit.

AMPLIUS diuersorum s̄m genus non est po-
tentia vna, sed intelligere practicum est intelligere con-
tingētia, intelligere speculatiuæ est intelligere necessaria,
ergo sunt diuersæ potentia. Rursum sicut se habet ha-
bitus speculatiuus ad habitum practicum, ita intellectus
speculatiuus ad intellectum practicum, intellectus enim
speculatiuus s̄m est habitus speculatiui, & intellectus
practicus est s̄m habitus practici. Sed illi habitus nō
sunt idem, ergo nec potentia intellectiua. Postremo
Arist. in 3. de aīa inquit, intellectus aūt, qui p̄p aliquid
rōcinatur & qui practicus est, differt a speculatio, sine
& Auer in cōm. 4. illius finis n. speculatiui est scire tūm,
operatiui aūt operari. Sed hi fines sunt s̄m rem diuersi,
ergo intellectus illi sunt potentia re diuersæ.

*In quo inducuntur argumenta cuiusdam cōtra
Ioan. et soluantur. Cap. 2.*

SVnt quidam iuniores ac p̄bari nitentes qui arguūt
ad Ioannem his argumētis, p̄ o. s. potens diuā actus
speculatiui, & actus practici, est vna potētia ambos
cognoscens, sed potentia intellectus ponit diuā eorū,
ergo est vna virtus cognoscēs vtrolq; & per cōsequēs
non sunt duæ. Secundo arguunt, qm̄ intellectio Dei
& plantæ plus dīnt, qđ intellectio plantæ & agriculturæ,
sed p̄p intellectiōem plantæ & illam agriculturæ ponū-
tur aīæ diuersæ partes, ergo & p̄p intelligere Dei & plā-
tæ. Tertio tunc tot essent potentia intellectiua, quot
habitus speculatiui, qm̄ potentia distinguūtur p̄ actus,

actus per oīa ergo sicut ipse arguit de praxi & specu-
lari, ita & ego de speculari & speculari. Quarto eadē
res est operabilis & speculabilis, vt sanitas, ergo idem ē
habitus practicus & speculatiuus, & sic potentia erunt
eodem, & tunc ex his patet sol. ad argumenta Ioan. oīa
.n. fundatur in falso fundamento, di. o. enim actiuum nō
arguit distōnem potētiarum semper, sed aliquo modo
s̄m modum. Sed hæc argumenta parum aut nihil vr-
gent aduersus Ioan prima enim nihil valet, qm̄ potētia
altior. s. intellectus per habitus & potēcias misas ponit
differentiam, vt sensus cōis per sensus exteriores quæ n.
sunt dispersa in inferioribus vniuntur i superiori, vt Da-
uid ait. Secunda minime, qm̄ tamen si obiecta differūt
non tō rōnes speculandi differunt & ideo bene arguunt
diuersos habitus, et non diuersas potentias. Et per idē
tertia nec valet, qm̄ oēs sunt sub eadem forma conside-
randi, tamen si forma considerata sit diuersa, & ideo be-
ne arguunt illæ considerationes habitus diuersos nō po-
tentias, & ideo non quæcunq; diuā actiuum arguit diuā
potentiarum. Quarta nequaq; licet enim vna res sit
& speculatis & operabilis, tamen formæ speculationis
& operationis sunt differentes, & ideo arguitur differē-
tia potentiarum.

*In quo contradicitur Ioan. secundum vera
argumenta. Cop. 3.*

SED pace Ioan. dicam ipse contradicit oibus funda-
mentis Auer & hoc declaramus primo. intellectus
speculatiuus est generabilis & corruptibilis, potētia
rationalis aīæ non est generabilis & corruptibilis, ergo
intellectus speculatiuus non est potentia rōnalis animæ.
Maior est Auer. in. 3. de aīa commento magno, et inqt:
sed opinandum est qđ in aīa sunt tres partes intellectus,
quarum vna est intellectus recipiens, secunda autem est
efficiens, tertia aūt est factum, & duæ istarum sunt æter-
næ. s. agens & recipiens, tertia autem est generabilis &
corruptibilis vno modo, æterna alio modo.

R V R S V M id qđ est artificiatum ab intellectu
agente, & intellectu potētiæ, non est potentia rōnalis
aīæ, hæc liquet per se. Sed intellectus speculatiuus est ar-
tificiatum ab illis, ergo non est potentia aīæ, minor est
Auer. in commen. 20. inquit enim Alex. autem opinat̄
qđ intellectus, qui est in habitu & est speculatiuus, ē alius
ab intellectu agente, & hoc oportet credere, artificium
enim aliud est ab artificiato, & agens aliud ab acto, mo-
do nisi subintelligatur hæc minor. s. sed intellectus specu-
latiuus est artificiatum non haberet contra Themist. ali-
quam conclusionem, & sic patet propositum hæc eadē
minor accipitur in commento magno, & inquit, & est
ille quem intellectus agens ponit in intellectum mālem,
s̄m qđ artificium ponit formas artificiales in mā artis, &
cum post hoc viderunt opinati sunt qđ iste est tertius in-
tellectus, quem ponit intellectus agens, i intellectum re-
cipientem materiale, et est intellectus speculatiuus, ec-
ce quo pacto minor illa constat. Adhuc in commen-
to. 20. circa finem inquit, nos autem opinamur qđ non
mouit ipsum ad ponendum intellectum agentem, nisi
hoc qđ intellecta speculatiua sunt generata, facta s̄m mo-
dum quem diximus, ergo intellectus speculatiuus non
est virtus & facultas animæ. Et commen. 36 inquit, &
cum ita sit necesse est vt intellectus speculatiuus sit aliqd
generatum ab intellectu agente, et in primis propositio
nibus, ecce quomodo non ponit ipsum esse potentiam
animæ. Item in epistola de sc̄licitate seu beatitudine
inquit similiter illa tria debent reperiri in intellectu, intel-
lectus materialis recipiens & hic est materialis, intellectus
receptus et est intelligibile, quod est speculatiuum, et i-
tellectus motor et agens et hic est abstractus, ecce quā
aperte intellectum speculatiuum non facultatem ratio-
nalis sentit.

PRÆTEREA filius Auer. i tractatu de huma-

no bono inquit, & q̄ iam demonstratum est in libr. de aia q̄ sunt intellectus tres. i. intellectus potentiae, & hic ē intellectus mālis, alius cum quo perficitur ille primus & ipse est intellectus speculatiuus qui est in habitu, & intellectus siue intelligentia operās, & est ipse qui facit res intelligibiles in potentia esse intelligibiles in actu. Ex his perspicuū est Ioan. cōtradecere verbis Auer. exp̄sse.

In quo inducuntur argumenta contra Ioā. Cap. 4.

QUOD vero Ioan. contradicat rōnibus facile est videre, qm̄ nulla sub̄a separata s̄m esse agit aut patitur potētia diuersa s̄m rem ab essentia, sed intell̄s humanus apud Auer. sub̄a est separata, vt. 2. 9. tertij exp̄ssit, ergo non agit aut patitur potentia differente ab eius essentia. Maior probatur, qm̄. 2. cœli cōm. 34. inquit, sed tñ differunt in hoc q̄ melius in aīalibus ē posse, sed tñ melius duorum possibilium est in æternis necessarium, cum nullum possibile est in eis veræ, & cā huius ē: quia nulla potentia est in æterno ad recipiendum eius contrarium, qd̄ habet. Ecce q̄ plane constat maior.

R V R S V M nulla sub̄a cuius esse & essentia sunt idem simpli recipit per potentias reales diuersas s̄m rē ab ea, hanc concedunt oēs vt patet. Sed rōnalis aīa est sub̄a cuius esse & essentia sunt idē s̄m rē, ergo vt prius, hanc minorem acceptat Ioan. de mente Auerro. et alibi probauimus eam de mente Plotini & in libr. de bono.

Item nulla sub̄a cuius quidditas & indiuiduum sunt idem, recipit potentia s̄m rem diuersa ab essentia, hæc ē manifesta cuilibet, qm̄ indiuiduum est id qd̄ recipiens distinguitur a re recepta vel mō recipiendi. Sed intell̄s ē sub̄a cuius quidditas & indiuiduum idem sunt simpli, vt Auer. v̄r dicit cōmē 9. tertij de aīa ergo vt prius.

Adhuc nulla potentia compræhendens particularia est virtus rōnalis aīæ, sed intell̄s practicus est potētia cōpræhendens particularia, ergo nō est virtus rōnalis aīæ, maior est manifesta per se, quoniam non plus se extēdit potentia q̄ eius essentia, i. qua fundatur. minor est The. in suo. 3. cap. 59 vbi intell̄m practicum ponit p̄esse agēdis rebus & administrandis, quæ non sunt nisi particularia.

A M P L I V S nulla potentia, quæ parit alicuiq̄ appetitum sensitiuum, est pars sub̄æ separata, sed vt Them. inquit cap. 49 intellectus practicus est h̄mōi, ergo non est pars rationalis substantia & abstracta.

P R Æ T E R E A nulla potentia, quæ terminat speculationem & initiat operationē, est virtus separata vel pars virtutis separata. Hæc patet quia opus est indiuiduum quiddam, & nullum indiuiduum incipit a forma separata s̄m peripateticos. Sed intellectus practicus vt Themist. refert ibidem capi 61. est finis speculationis & initium operationis, ergo non est facultas separata, vel pars facultatis separata.

P O S T R E M O ea quæ differunt sicut v̄le & particulare non sunt partes seu facultates sub̄æ separata, hæc nō est perspicua cuilibet, sed intell̄s practicus & speculatiuus differunt sicut v̄le & particulare, ergo non sunt vt supra, minor est Arist. inquit n. in. 3. de aīa, & oīno in actione i. intell̄s practicus, & qd̄ sine actione i. intell̄s speculatiuus non simpli differunt, sed in eo q̄ simpli. i. v̄le differt a quodam. i. particulari s̄m expōnem The. & oīno, et tu vide Auer. cōm. 34. in fine. His habitis facile constat peccatum Ioānis, rationes autem eius sunt peccantes peccato manifesto.

In quo narratur positio latinorum. Cap. 5.

SVNT autē quidam ex latinis opinantes s̄m fundamenta Arist. & Auer. esse, qd̄ intellectus speculatiuus sunt spēs intelligibiles causata a phantasmatis in intellectu potentia inhaerentes intellectui, quibus intellectus diuersa vniuersalia intelligit quæ quidem spēs s̄m rem sunt singulares, sunt vero vniuersales in significando ac annuendo rep̄tandoq̄, quoniam tamen si singulares sunt, abstracta sunt a mā, & appenditiis illius est aut ista intellectus speculatiuus, accēs p̄ accēs intellectui

augmentabilis ad augmentum phantasmatum in nobis, & diminubilis ad decrementum eorum, quæ spēs causantur effectiua ab intellectu agente apud quosdam per p̄ntiam phantasmatum. Apud alios ab ipsis intentionibus imaginatis per se, ab intellectu aut causatur intellectio, quæ actus est intelligendi & tñ verificatur sermo. Auer. q̄ intellectus speculatiuus habet duo sub̄a, vnū in quo sunt vnū entium proprii gn̄is, aliud per quod sunt veræ. i. similitudines & multæ per intellectum. n. i. intellectus est speculatiuus est vnus numero oīum extrinsecæ, bñ. n. sunt plura accēs numero, quæ numerantur per ordines & habitudines ad phantasmata, rōne autē sub̄i sunt vnū entium, quemadmodum spēs sensibiles sunt vnū dum sunt in sensu, relatiuæ autē & per habitudines ad ob̄a sunt multæ ac numeratæ, dicuntur autē spēs iste intellectus, quoniam his legit intus intellectiua aīa, intellectus. n. d̄r quasi intus legens, & quoniam rōnalis aīa spēs intus legit, iō spēs p̄nt dici intellectus, dicuntur autē speculatiuæ quoniam his rōnali aīa speculatur ens speculabile, & iō p̄nt dici intellectus speculatiuus. Et ex hoc sequitur q̄ vnus & idem intellectus pōt dici practicus & speculatiuus quoniam vna & eadem spēs sanitatis est vt ens nāa, & ut per artem pōt induci, ut nō est sanitatis nālis est intellectus speculatiuus ut vero est eius per artem inducibilis est practicus, q̄ autē spēs istæ sint rōnali aīæ accēs Ioan. Iand. per totum exclaimat & oēs expositores dicunt esse intentionem Arist. & Auer. & oīum peripateticorum, istæ p̄terea spēs sunt intellectus in actu & intellectus in habitu, vt. n. in promptu sunt intellectui potentia rep̄tantes, dicuntur actu intellectus, ut vero firmatae sunt dicuntur intellectus in habitu, intellectus ergo speculatiuus non est diuersus ab intellectu in actu, et ab intellectu in habitu, nisi hoc mō.

Alij dixerunt q̄ intellectus speculatiuus est aggregatum ex intellectu potentia & ipsis spēs, vt rep̄tant ens speculabile, aggregatum autē ex spēs ut rep̄tant ens operabile & intellectu potentia eodem intell̄s dicit practicus & hanc pōnem sequitur nouus expositor in. 3. de aīa textu illo (& oīno in actione) & tunc verificat sermo Arist. q̄ intell̄s speculatiuus & practicus sunt in eodem gn̄e, non p̄ti, sed sub̄i, sicut Arist. inquit q̄ i. verum & falsum sunt in eodem gn̄e cum bono & malo, quia intellectus speculatiuus & practicus sunt in eodem gn̄e. i. sunt idem sub̄o, quia intellectus practicus & speculatiuus sunt vna & eadem potentia, & non differunt nisi quia vnus considerat res simpliciter, et alter qualdā, sed isti sermone sunt propinqui & quasi concordēs.

In quo inducuntur fundamenta huius pōnis.

Cap.

6.

Positionem hanc firmat & maxime q̄ ille spēs sint, cum nō declaratum est spēs esse intellectui inhaerentes, probatum erit spēs esse & sic propositum q̄ intellectu, speculatiuus sit modo quo dixerūt. Qd̄ autē spēs sint intellectui inhaerentes, quibus intellectus intelligat hoc pacto probant, oīs potentia habituata respectu aliquid operationis potens exire in ea qm̄ vult, cōtinet aliquid formaliter per qd̄ pōt exire, hæc palam est sed intellectus alicuius p̄bi respectu alicui speculationis est habituatus potens exire in operationem illam qm̄ vult, ergo cōtinet aliquid quo potest exire. minor clara est, tunc istud non potest esse nisi similitudo obiecti, & hæc species est, quare &c.

A M P L I V S intellectus procedit a priuatione ad actum, ergo deuenit ad medium, sed hoc medium non v̄r nisi spēs ob̄i, quæ mediat inter actum intelligendi et ignorantiam simpliciter, ergo spēs est necessaria. Et hæc duo sunt argumenta expositoris noui.

R V R S V M si non dantur spēs, tunc intell̄s nihil intelligeret, probatur, qm̄ cognitio fit p̄ si. e. nihil autē assimilatur alteri nisi p̄ hoc, qd̄ recipit similitudinem eius cui assimilatur, ergo si intellectus intelligit obiectum aliquid intellectus

intellectus recipit similitudinem illius. Item nisi species darentur nulla eēt necessitas intellectus agentis, quoniam intellectus agens nihil operetur. & sic superfluit.

PRÆTEREA si nō datur species ergo singularia per se primo possunt intelligi quod declaratur, quoniam singulare cognoscitur in vli, quia aliqd representat ipsum vli modo, sed id nō est nisi species quæ representat singulare in vli, ut dicit expositor. Adhuc nisi daretur spēs intellectus nō perficeretur ab intelligibili, quoniam nihil ab eo reciperet, & sic nō eēt pura potētia. Rursum si nō daretur spēs intell's nō posset cōtinuari particulari homini, quoniam uel per ipsum vli semper cognitū, uel p ipsum phāstama, uel per speciem causatam ab ipso phantasmate in intellectu, non primo modo, quoniam non magis tibi q̄ mihi continuatur cum sit indifferens mihi & tibi, non per phantasma, quoniam q̄tūcūque sit quoddā particulare, in vli illius est in se indifferēs adhuc ergo &c. nec p species cum non detur. ergo per nihil. His argumentis vtunt, qui intellectum speculatiuum hoc modo ponunt.

In quo inducuntur uerba Auerrois et Aristote. pro istis. Cap. 7.

PRO his faciunt multa uerba peripateticorum. Arist. in. 3. de anima, inquit impassibile ergo oportet eē susceptiuum autem speciei et potentia hmoi. Ecce q̄ plane Arist. spēm explicauit. Et ibidem in alio textu inquit, & bene iam dicentes sunt animā esse locū specierū, nisi q̄ nō tota, sed intellectiua, nec actu sed potentia spēs. Et alibi eodem lib. inquit, ipsa quidem igitur non sunt, non. n. lapis in anima est sed spēs, quare anima sicut manus est, manus enim organum organorū & intell's spēs spērū. Auer. etiam videtur facere pro his, inquit. n. in. 3. de anima cō. 4. ex hoc igitur declaratur q̄ hęc dīa. s. passionis et receptionis existit in virtute rationali, ecce q̄ plane loquitur. Itē oē subm aliquorū recipit illa, sed dicit Auerrois in. 5. cō. 2. autem subm est id per quod intellecta sunt vnū entium in mundo, & istud est intell's materialis. ergo intell's materialis recipit ipsa intellecta, & cum non sm rem. ergo recipit species eorum. Itē cuiuslibet potentiaē actiuaē, alicuius motoris nouæ respondet aliquod passiuum nouum, sed phāstatis potentia est actiua noui entis, inquit. n. Auer. eodem cō. contra Auēpa. q̄ pparatio phāstatis est in motore, vt sit motor. i actiua, ergo ei correspondet aliqd passiuum nouum, & id non est nisi intell's materialis, & non p sui substantia. ergo pro sui accidente & nihil est accidēs rōnali animæ nisi similitudo rei. ergo &c. Præterea sicut in rebus naturalibus dantur tria, agens, patiens, & factum. ita in intellectu Auerrois in eodē libro cōmē. 17. sed factum in rebus naturalibus est quippiā nouum adueniens materiae. ergo & factum in intellectu est quippiā nouum intellectui. Rursum omnis pars, quæ fit oia modo similitudinis & receptionis recipit similitudines et rerum quæ fit, sed dicit Auerrois ibidem cō. 18. in principio, q̄ intellectus potentiaē fit oia modo similitudinis & receptionis. Ergo vt pri'. Rursum omnis virtus, quæ cōparatur intelligibilibus sicut sensus sensibilibus recipit ab intelligibilibus, sed dicit Auerrois in eodē cō. q̄ pportio intentionū imaginatarum ad intellectum materiale, est sicut pportio sensibilibus ad sensum, ergo vt prius. Amplius, quæcunque extrahuntur de potentia in actū, respectu intellectus sunt intentiones nouæ ipsi intellectui, sed intentiones intelligibiles sunt extractæ de potentia in actum, ut Auer. d. eodē cō. ergo recipiuntur nouiter in intellectu potētiaē. Adhuc omne cognoscens scientia, quæ differt a substantia cognoscentis, recipit sciam tanq̄ accidens eius, vt constat, sed. d. Auerrois ibidem in fine commentii. 19. & non est sic in intellectu materiali, cum suum intellectum est res, quæ non est in se intellectus. Ergo &c.

PRÆTEREA omne quod mouet a rebus querendo aut fugiendo, quando formæ imaginum sunt præsentēs, quæadmodum sensus querit aut fugit apud p̄sen-

tiam sensibilis, recipit ab illis imaginibus Sed intell's mouetur ab imaginibus querendo aut fugiendo in p̄sentia phāstatum, quemadmodum sensus querit aut fugit apud p̄sentiam sensibilis vt Auer. testatur in cō. 33. illius in principio ergo ut prius. Item omnis virtus cuius ppria & essentialis operatio est in genere passionis. est recipiens aliqd ab eo cuius operatio est in genere actionis, sed operatio intellectus potentiaē est in genere passionis, & operatio intellectus agentis in genere actionis, quæ est extrahere & denudare formas a materiis, quod nihil aliud est nisi facere eas intellectas in actu, postq̄ erant in potentia. ergo intellectus patitur & recipit nouas formas ab intellectu agente. minor est ad uerbum Auerrois in. 36. cō. Adhuc illa quæ fiunt uolūtariē in intellectu nostro ab uoluntate nostra sunt accidentia animæ, qm̄ uoluntas nostra nō est causa suhæ intellectus sed accidentis, sed intellecta acq̄sita ex primis propositionibus fiunt uolūtariē in intellectu nostro ab uoluntate nostra. ergo ut prius, minor ē Auer. ibidem parum post. Ex his uerbis & rationibus peripateticorū potest quis credere q̄ intellectus speculatiuus sit species ip̄sæ, quæ sunt accidentes singulares animæ rationali ei inhærentes nouæ augmentabiles & diminuibiles ad augmentum & decrementum phāstatum nostro, uel congregatum ex speciebus & intellectu potentiaē sicut diximus.

In quo improbatur positio hæc. Cap. 8.

SED positio hæc tametsi forte, ut dicam sit uera simpliciter, non tamen est sm Auer. mentem, immo videtur contradicere uerbis eius & fundamentis. Et q̄ fundamentis arguitur primo, si istæ species inherant intellectui potentiaē sm rem, uel erunt actu intellectæ uel potētia intellectæ, si potentia intellectæ ergo sunt adhuc reducibiles ab aliquo de potentia ad actum, quod falsum est, quoniam sunt summe abstractæ, si uero sint actu intellectæ, tunc non essent receptæ in intellectu sm rem sed tm̄ ut intelliguntur, & hoc est recipi intentionaliter & non inhærenter. Amplius, uel sunt nouæ uel æternæ. si æternæ ergo immateriales. si immateriales ergo intelligētes uel intellectiuaē vt Auerrois ait in. 3. de anima cō. 16. dicit enim id ex intellectis, quod non habet materiam suam intel. m est intellectus in se, & ipse semper intelligit. Item si æternæ ergo necesse eēt, sed nullum accidens est necesse eēt, ē. n. contra rationem accidentis, vt declaratum est in lib. d. d. sæpe Si dicatur q̄ sunt nouæ, uel ab intellectu agente, uel phantasmatis in intellectu potentiaē procreantur, nō a phāstatis, nullum n. agens demonstratum pot̄ agere effectum separatum ab hic & nunc in subiecto separato ab hic & nunc. Si ab intellectu cōtradictis Auerrois. ab æterno n. simplici & immobili non puenit nouum, nec pot̄ a phāstatis vt instm̄ intell's agentis causari, qm̄ agēs æternum non potest ut instm̄ nouo vt Auer. dicit in. 8. phys. cō. 15. Dixerunt quidam, q̄ instm̄ est duplex, quoddam per quod agens in agendo conseruatur ut corp' celeste, respectu intelligētiæ, aliud ē quo nō motor, sed aliud quoddam conseruatur in esse sicut sperma, respectu omnium motorum celestium, tunc uolūt q̄ agēs æternum bene potest uti instm̄ nouo secūdo mō ut patet, sed prio modo non. Hęc respōsio nihil est, quoniam quæadmodū intelligentia secūdaria intentione mouet motu locali ita in intellectu agēs mouet propter nos secūdaria intentione. Ergo sicut intelligentia cōseruatur in sui perfectione, p̄pterea quia mouet secūdaria intentione propter nos, ita & intellectus conseruatur in sui perfectione quia mouet propter nos ergo sicut intelligentia utitur cœlo æterno propter nos ita intellectus nō debet uti phāstatis ad hoc ut moueat propter nos.

R. V. R. S. V. M. intellectus æternus est, & species æterna ergo omnes species possibiles recipi ab intellectu sunt receptæ, ergo omnino est perfectus & plenus omnibus speciebus possibilibus. quoniam plia est æterna respectu speciei humanæ, & semper est perfecta in maiori parte sui

subiecti. Tunc sic, infiniti fuerunt homines quorum quilibet aliquid intellexit, ergo infinitæ sunt in hac hora spēs in intellectu, consequentiam probo, quoniam uel sicut cōtinue generantur cōtinue abolentur, uel postq̄ sunt generatæ retinentur semper & non deperduntur. Non primum quoniam species sunt simpliciter immateriales, & omne immateriale æternum, species n. est immaterialis in essendo ratione subiecti & ratione obiecti, quod representat, nec est consonum rationi ut cōtinue innouantur, itaque nunc aliquæ generentur & aliæ eiusdem obiecti representatiuæ corrumpuntur & fiat hoc infinities ac infinities, tūc enim ex intellectu & intentione intellecta in actu non fiet maxime vnum, cum hæc vnitas paruo tempore durat. Et amplius anima esset in tanta transmutatione in quanta est materia & sic esset infelix, & intellectus speculatiuus nō esset æternus nec ex parte subiecti per quod est ens, nec ex parte subiecti per quod verus est. & multa alia mirabilia sequuntur quæ tibi relinquo. Si vero retinetur, ut Ioan. tenet tunc erit infinitum in actu quod Auer. habet impoſe tā in corporalibus q̄ in spiritalibus, in prima disputa. d. d. in sol. septimi dubii, inquit. n. maxime qd̄ sequeretur ex hoc q̄ infinitum reciperet magis & minus & totum eēt æq̄le parti quod falsum est, & per hoc fundamentum ostēdit q̄ nō possunt eē animæ separatæ post mortem, quia tūc eēt infinitum in actu quod est impoſibile apud ipsum, & sic non minus sequitur q̄ essent infinitæ spēs, quæ sunt res spirituales sicut intellectiuæ animæ. Postremo arguo & sint tres homines intelligentes aurum. Tunc uel in his eēt vna species numero auri vel tres sicut homines tres. Si vna species numero auri vel vna intellectio numero vel tot quot homines s̄ tres, nō vna intellectio numero, quoniam tunc cum desineret vnus intellectio simul & omnium aboleretur, indiuisibile enim cuiuscūq̄ cōparatur indiuisibiliter cōparatur, & per consequens si desinet in vno & ab oībus desinere necesse est. Præterea diuersa iudicia nō possunt fundari in vna intellectuone numero, modo nos tres intelligentes aurum iudicamus diuersa, ego enim ipsum iudico contēndum, tu autē appreciādum: ille vero aliter, ergo oportet eē tres intellectuones numero sicut tria iudicia numero. Nec dici potest q̄, sint tres numero intellectuones, & tamen vna numero species, quoniam istud discrimen, cum non sit ab intellectu nec ab obiecto, solum erit pp̄ differentiam phantasmatis, quod numeratur in te & in me ut Auer. videtur dicere Ioan. interprete. Quod falsum eē declaro, quoniam si discrimen phantasmatis sufficit apponere discrimen in intellectuonibus. ergo multo fortius faciet discrimen in speciebus ipsiis, quoniam spēs immediatiores sunt phantasmatis q̄ intellectuones, cum spēs immediatæ eyellētur a phantasmatis intellectuones ab intellectu agente vel speciebus. Rursum ad idem uel species ut eadem est primum principium intellectuonum diuersarū, vel ut differēs phantasmatis, si ut eadem non faciet differentias intellectuonum, ab vno. n. inquam vnum nō nisi vnum prouenit, si ut differēs per phantasmata uel spēs erūt tres absolutæ, & sic habetur cōtra positum, vel vna s̄ rem & tres respectus & habitudines & hoc nō, quoniam respectus nō sunt intelligēdi principium, ut. s. phy. auscul. dicitur. Itē ad idem nullum agens, nec multa agētia per vnum instm̄ numero pōt plus vno effectu numero parere, sed phantasma uel intellectus agēs sunt vnum vel plura agētia numero, & species illa est vnū instm̄ generationis ipsius intelligere. ergo nō possunt causare diuersas intellectuones numero in vno instm̄ per vnica illā speciē numero. Ex his sequitur q̄ nō pōt poni q̄ vnica sit species numero auri in tribus hominibus quod erat primū. Nec poni possunt eē tres species, quoniam vel erit vnus intelligendi actus in tribus vel sicut sunt tres species ita & tres actus intelligēdi diuersi ut Ioan. sentire v̄. q. 7. libri tertii. Primum dici est impoſe, quoniam sicut phantasmatis discrimen sufficit indiscriminationem specierum cauandam, ita & melius discrimen intellectuonū sufficit. Itē uel ad p̄ducendū illum vnum numero actum sufficit vna spēs, vel sunt es-

sentialiter & necessario cōcurrētes illæ tres, si quilibet illarū sufficit. ergo erūt tres intellectuones, si ille tres sunt simpliciter necessariae & essentialiter, tūc in vna numero auri intellectuone semp̄ erit necessaria species trinitas quod fabula est. Ex his habetur q̄ impoſe est fingere esse tres species triaque phantasmata, & vnū numero auri intelligendi actum, quod secundum ponitur membrum huius scēdæ partis. Denique dici minime pōt q̄ sint tres numero species & tres numero intellectuones sicut Ioan. exp̄sit in multis locis, quoniam vel ille species differunt seipsis v̄ sub̄o vel aliquo extrinseco, nō se ipsis, qm̄ tūc dīa earū esset specifica, nec per subiectum, est. n. vnum numero, nec per aliquid extrinseci, quoniam duo sunt quæ esse pōt. s. obiectum & subiectum. i. phantasma, constat autem q̄ per obiectum non, cum vnum sit numero. s. aurum, erit ergo tātum per habitudines ad phantasmata diuersa, quorū vnū est in me & aliud in te & aliud in tertio. Quod impoſe est. Tum primo quia ab eis persoluuntur species. ergo ad ea nō referūtur. Tum quia istæ habitudines, cum non specie differant, oportet dicere q̄ differunt speciebus.

A M P L I V S istæ habitudines vbi sunt, nō in phantasmatis, quoniam tūc species essent vna in re & diuersa sicut colūna, quoniam in separatis a materia nō est plus vno indiuiduo in tota specie, & sic idem quod prius. Si in speciebus sunt subiectiuæ. ergo istæ species erūt indiuiduæ. ergo intellectuæ in potētia & sic nō oportet ponere intellm̄ separatum simpliciter, cum nō recipiat simpliciter separatum. Auerrois. n. per hoc q̄ intellm̄ recipit simpliciter vniuersaliter voluit ipsum esse simpliciter separatum. si igitur nō recipit simpliciter separatum nō erit sua ratio firma.

A M P L I V S ab istis speciebus abstrahibilis est q̄ deditas, omne. n. intellm̄ in potētia potest extrahi ad intellm̄ actu, & quærat ut supra, sic. n. arguit Auer. cōtra Auēp.

Præterea phantasmata sunt extrinseca a speciebus. ergo nō sunt cāe distinctionis specierū, sic. n. dicere possumus animas separatas posse indiuiduari p̄ habitudines ad corpora quod Auer. destruit in lib. d. d. dispu. prima in solu. septimi. Amplius accidētia numerantur per subiecta, in quibus sunt, sed vnum est numero subiectum. ergo tres illæ species eiusdem obiecti erūt vna numero species, & eo maxime, quia si nō essent tūc plura numero accidentia in eodem numero subiecto. Propositio. d. q̄ accidētia numerantur magis per subiectum in quo iunt, est manifesta p̄ se attamē potest sic declarari, quoniam vnitas numeralis est ita intima indiuiduo sicut vnitas specifica speciei. sed impoſibile est proximum fundamentum vnitatis specificæ esse agēs extrinsecum. ergo impoſe est proximum fundamentum vnitatis numeralis esse agēs extrinsecū, & p̄ consequēs nō potest esse phantasma. Amplius, non est plus numero vna forma substantialis alicuius cōpositi q̄ vnitas accidentis, sed vnitas numeralis formæ substantialis est tantum propter materiam s̄m Auerrois, ergo & vnitas numeralis accidētis erit tātum propter subiectum. Rursum subiectum est interius accidēti q̄ sibi sit agēs, immediatius enim accidēs depēdet a subiecto q̄ ab agēte, sed ab illo debet habere magis vnitatem, a quo habet magis esse. ergo potius a subiecto q̄ a phantasmate spēs intelligibilis debet habere vnitatem numeralē. Itē quæcunque sunt multa respectibus tātum simpliciter & absolute sunt idem, minor enim idētitas nō tollit maiorem, sed species intelligibiles sunt tātum diuersæ respectibus. ergo absolute erūt vnū simpliciter & idem, & per consequēs habetur propositum.

Ex his colligere licet q̄ species illæ nō possunt poni numeratæ, nec vna, & per consequēs nullo modo possunt poni accidētia rationalis animæ, ei realiter & s̄m rem inharētia.

In quo formantur rationes ex uerbis Auerrois contra illam positionem. Cap. 9.

Aristoteles in primo diuinorum lib. in Platonē arguit hoc pacto si datur homo intelligibilis q̄ idea ē hominum, & homo sensibilis qui ideatum est illius, tunc

tunc isti vel conueniunt vel non, si non. ergo equiuoce dicuntur, & si conueniunt tunc dabitur tertius homo, qui nec est intelligibilis nec sensibilis, quod derisibile esse nemo est qui ne sciat & hoc pacto formare videtur Auerrois ratione hanc commento. 20 illius partis & expositor. Eodem pacto arguo contra istas species, vel phantasma auri quod spes est sensibilis est conueniens cum specie intelligibili auri, uel penitus differens si quidem penitus differens. ergo nihil erit uniuocum illis, & sic non possunt esse unius generis. i. qualitatis quod Ioan. & alii tenent. Nec possunt esse eiusdem obiecti representatiue, nec possunt esse accidens, & breuiter nulla forma esset eis communis Si vero est aliquod commune eis illud erit nec intelligibile nec sensibile, sed natura media, quod est falsum; ut primo diuinorum testatur Auerrois co. 39. d. sed manifestum est per se quod nulla natura est media inter esse abstractum & materiale &c. Si igitur argumentum Aristotele in Platonem militat cur & hoc non. Amplius Auerrois. 12. meta. co. 25. inquit, & sciendum est quod substantiae sunt duobus modis, modus unus, in quo impossibile est fugere accidentia, & alius sine aliquo accidente primus est sensibilis. secundus autem est intelligibilis. Ex hoc accipitur haec maior omne recipiens accidens est substantia sensibilis uel haec, nulla substantia intelligibilis recipit accidens, quibus addantur haec minores, sed rationalis anima non est substantia sensibilis, uel haec rationalis anima est substantia intelligibilis, tunc concluditur haec una conclusio. ergo rationalis anima non recipit accidens.

Item ibidem co. 23. inquit, forma sanitatis non est in anima medici in materia, sicut est forma sanitatis, ideo forma sanitatis quae est in anima medici non facit sanitatis actionem, quoniam si ita esset tunc medicus esset sanus, ex hoc arguo, omnis forma quae est in aliquo tanquam in subiecto est actiua alicuius rei, sed sanitas concepta non est actiua, ergo non est alicuius subiecti, uel intellectu tanquam in subiecto respondet qui uult. Praeterea forma in anima & forma quae est extra animam sunt idem. ergo forma in anima non recipitur subiectiue in anima hoc tenet, quia tunc & forma extra animam reciperetur in eodem, assumptum est Auerrois. 7 meta co. 23. inquit, non sic, & cum ita sit manifestum est quod forma artis dicitur duobus modis, quorum unus est forma, quae est in anima & alius est illa, quae est extra animam, & sunt idem Ecce assumptum. Rursum tertio de anima co. 3. dicit sed non habet de intentione passionis nisi hoc tantum, quod recipit formam, quam comprehendit. ergo nihil non formam comprehendam recipit, sed species intelligibilis non est forma comprehensa. ergo intellectus non recipit illam subiectiue minor constat, quoniam species non comprehenditur nisi reflexe, sicut Ioan. adhuc dicit in magno commento, intellectus materialis & intentio intellecta in actu maxime sunt unum scilicet materia & forma, sed intentio intellecta in actu non est species, quoniam illa non intelligitur nisi per accidens in potentia ergo non recipitur in intellectu subiectiue. Ad idem nullae formae entes in intellectu in potentia & non in actu, sunt inherentes intellectui, sed dicit Auerrois in eodem tertio co. 6. in calce, anima autem rationalis materialis est formae existentes in ea, non in actu, sed in potentia ergo ut prius. Adhuc eo modo intellectus recipit quomodo corpora caelestia recipiunt formas abstractas, & intelligentiae perficiunt se, haec maior est Auer. ibidem co. 14. sed corpora caelestia non recipiunt inherenter intellectus se paratos subiectiue, nec intelligentiae perficiuntur adinueniunt subiectiue & realiter. ergo nec intellectus ab intelligibilibus. Amplius, id quod recipit uniuersaliter tantum non recipit aliquod accidens nouum, sed intellectus recipit uniuersaliter tantum, ut Auerrois dicit co. 28. illius tertii. ergo nihil noui recipit. Rursum omnis forma, quae est in subiecto inherenter, est in eo actu uel potentia, sed dicit Auerrois ibidem co. 30. quod nulla intentio est actu uel potentia in intellectu contra Auerrois ergo ut prius. Adhuc illae formae, quae sunt in rebus sensibilibus secundum quod habitus in habente habitum & res fixa in re recipiente, & in intellectu secundum velocitatem & rem velocis transmutationis, & non fixae, non sunt subiectiue in intellectu, sed intentiones in

tellectae sunt hoc pacto, ut Auerrois testatur in tertio de anima commento. 39. ergo ut prius. Amplius, si intellectus speculatiuus esset quid nouum in intellectu, esset causatum ab aliquo agente, uel igitur ex nihilo uel ex ente, si ex nihilo ergo aliqua res naturalis posset creare, quae nec est deus nec aliqua intelligentiarum, si ex ente uel in actu uel potentia, si in actu ergo res esset antequam esset. si in potentia ergo intellectus speculatiuus extraheretur de potentia ad actum, & sic esset generatus, sicut calor & frigus uel sensatio, quae omnia sunt contra fundamenta Auer. Ad idem, si intellectus speculatiuus esset nouus, tunc possibile esset ut scientia discipuli sit noua causata a magistro, & ubi esset ita, tunc magister per scientiam, quam habet crearet scientiam uel generaret in alio sibi simili, & sic scientia magistri esset qualitas actiua, sicut calor ignis &c. quod Auerrois floccipendit in magno commento. versus finem. Item si intelligentia esset nouus actus rationali animae, tunc intellectio esset sensatio, probo consequentiam, quoniam phantasma esset uirtus in corpore, sed omnis uirtus in corpore agit in mixto cum materia, ut dicit Auerrois 7 metaph. co. 31 ergo phantasma non potest agere nisi in uirtute, corporali, sed omnis talis est sensatio, actio enim phantasmatis est sensatio ut scis. Praeterea, si intellectus, intelligeret noua intellectione, quae est sibi accidens, tunc ex intelligibili & intellectu fieret unum per accidens, & tunc intellectio esset per accidens ei, & sic non per se proficeretur ab intelligibili, sed sicut paries ab albedine. Deinde id quod adueniens alteri constituit unum secundum rem, & uerissima unione, non accidit illi sicut accidens subiecto, ut quilibet scit, sed dicit Auerrois in septima disputatione destructio destructionum in solu. dubii tertii. simplex autem intellectus & intelligibile unum & idem sunt realiter, plura per accidens & relatiue uidelicet ratione subiecti. Vult dicere quod intellectus & intelligibile faciunt unum per se & simpliciter: quod est multum habitudine, ergo ut prius. Quod quidem igitur intellectus speculatiuus & practicus non sint animae facultates, nec accidens animae rationali secundum fundamenta Auerrois his palam.

*In quo narratur positio Themistii Auicennae et
Algazelis. Cap. 10.*

ID autem quod Auerrois & alii Themistii auicennae ascribere est intellectum speculatiuum esse substantiam intellectus agentis, ut conueniatur ac tangitur ab intellectu potentiae, adeo quod intellectus potentiae speculatiuus & agens una sunt substantia simplex, numeratur autem modo & definitione, intellectus enim speculatiuus dicitur prout principium est speculandi res diuinas & naturales, ac prout obiectum speculatum ab intellectu potentiae, & ut tangitur non quidem realiter sed spiritualiter ab illo. Intellectus autem agens ut principium est sibi intelligendi res materiales in esse uniuersali, intellectus autem potentiae prout miscetur imaginatiuae ac communi intellectui deficitque a superioribus intellectibus, & hoc Themistii uideatur ponere in capite. 25 tertii de anima. d. porro quod & superius dixi idem est intellectus & intelligibilis. quemadmodum idem est scientia ipsa actu cum eo quod scitur, non tamen eadem ratione sed quatenus intellectum potestatis amplectitur intelligibilis est quatenus uero ipsemet agens est dicitur in intellectu esse, ecce quomodo intellectus speculatiuus est una substantia cum agente & intellectu potentiae. Quod autem intellectus speculatiuus sit intellectus agens probat Themistius capite. 8. d. nunc illud constare potest nos intellectum agens putasse, quid enim aliud inquit cum ita quaerit & soluit, est ergo intentio, nos sumus intellectus agens & non simpliciter. ergo ut tangitur a possibili. ergo speculatiuus est agens ut tangitur a possibili, & super hoc dicit Auer. commen. 20. quia igitur haec quaestio apud Themistii est circa intellectum speculatiuum, & initium sermonis Aristotele est de intellectu agente, ideo opinatus fuit quod intel-

lectus speculatiuus est agens apud Aristo. & hoc fuit motuum Themii. Præterea quod intellectus speculatiuus sit intellectus agens, quia eadem quaestionem an memoramur post mortem mouit Aris in primo de anima, ubi locutus est de intellectu agente, prout speculatiuus. ergo intellectus speculatiuus est intellectus agens ut tangit intentionaliter & spiritaliter possibilem. Quod autem rationalis anima in se intelligat omnia superiora & substantias & accidentia naturalia hoc commune est & Themii & Auerrois, ut dicam sed quo nam pacto rationalis anima intelligat in se, & quo nam pacto nos ea intelligimus non palam est. Amplius, quomodo illi tres intellectus nihil simpliciter sunt animæ, sunt autem animæ attributione ad nos declarabimus. Dicendum ergo apud eum tres esse naturas scilicet intellectum primum, qui nihil intelligit extra se, sed intelligere suum esse suum, intellectum nostrum, & intelligentias medias, primus namque intellectus ideo intelligit, quia omnium est causa, & quoniam omnia est in gradu nobilissimo, deus enim omnia intelligit per essentiam, quoniam omnia est per essentiam, est autem omnia per essentiam, quoniam causa est omnium per essentiam, sed quia deus est causa per essentiam omnium sub gradu entis effectus. n. proprius dei ens est apud peripateticos, ideo deus intelligit omnia, quia intelligit esse, quemadmodum cognoscens calorem omnia intelligit calida. Intelligentia autem infima, quam animam nostram Themii credit ac mundi non tantum est causa rerum sub gradu entis, sed huius entis. scilicet formæ equi, non sub gradu entis, sed ut forma est equi, ideo intelligit formam equi per sui essentiam gradu & intelligentione, quæ est equi, ut equus, intelligentiæ vero mediæ intelligunt modo medio, eo enim pacto intelligunt per essentias rerum formas, quo ad esse earum concurrunt, & quia concurrunt, ad esse earum secundum gradus medios inter ens & hanc speciem entis, ideo & modo medio intelligunt, & in intelligentiis adhuc est gradus altior & inferior in concursu rerum, & per consequens in cognitione earum per essentias. Ex his sequitur quod omnes intelligentiæ intelligunt formas materiales eodem medio. scilicet per essentiam tanquam per medium cognoscendi, licet non eodem modo, hæc quidem. n. altius, illa vero depressius depressissime intellectus noster intelligit, quæ anima nostra dicitur ac mundi & forma formarum. Et hoc totum reperiri potest ex uerbis Themii. ut in primo de anima capite. 23. & in tertio capite. 52. cuius uerba lege si placet. Id igitur quod his habemus est, quo modo rationalis anima intelligat se & res materiales, quæ sunt ab ea causatæ, & res immateriales quæ sunt eius causæ. Sed difficile est modo inducere quo pacto nos per illam rationalem animam intelligimus, si nihil recipit a phantasmibus Algazel & Auicenna in quinta parte sexti naturalium videntur Themistium explanare, cum Themii. n. in toto hoc quod diximus consentientes in hoc sic dicit Auicenna, restat ergo ut discere non sit nisi acquirere perfectam aptitudinem coniungi se intelligentiæ agentis. quousque fiat ex ea intellectus, qui est simplex a quo emanant formæ ordinatæ mediante anima in cognitione. Et ideo pauca interpositis inquit, cum enim dicitur Plato est sciens intelligibilia, hic sensus est, ut cum voluerit reuocet formam ad mentem suam, cuius etiam sensus est, ut cum voluerit possit coniungi intelligentiæ agentis, ita ut in ea ipsum formetur intellectus, non quod intellectus sit præsens suæ menti, & formatum in suo intellectu, in effectu semper, neque sicut erat prius quod disceret, hic. n. modus intelligendi in potentia est virtus, quæ acquirit animæ intelligere, cum voluerit coniungeretur intelligentiæ agentis, a qua manet in eadem forma intellecta, quæ forma est intellectus adeptus. Ex his potest sumi modus conueniens opinioni Themistii, sunt enim duo omnino semota. scilicet intellectus, qui rationalis anima dicitur, qui secundum sui essentiam vltimas formas omnes intelligit rerum materialium. Et homo qui est compositus ex intellectu compositi, quod cogitativa dicitur (ut Auerroice loquar) vel vita humana, ut alii dicunt, hæc. n. secundum esse discontinua sunt, intellectus. n. forma est separata in se consistens, homo autem indiuiduum est per intellectum

comem, quod cogitativa dicitur constitutus, sunt autem hæc duo continuabilia tali copulatione quod intellectus appropriatur homini tali modo quali sufficit, ut homo intelligat per ipsius essentiam formas quod continentur in illa, tunc autem hoc modo continuatur homini tanquam principium intelligendi, quoniam homo est aptus ad hoc, ut intellectus ille sibi fiat forma. Est autem tunc aptus ipse ad hoc, quoniam tribus virtutibus sensitivis. scilicet phantasia, cogitativa, & memorativa, phantasia phantasia conueniens alicui vltimo, sic. n. acquiritur talis aptitudo, quæ inest homini ut intellectui vniuersali, ac copuletur tanta copulatione, ut sufficiat ad hoc, ut homo illo intellectu intelligat. scilicet per essentiam intellectus agentis, quod si est speculatiuus & intellectus potentiae, ut dicam. ergo intelligere nihil aliud est nisi attingere formas rerum per essentiam intellectus separati, quod nobis inest propter aptitudinem, quam per tres virtutes sensitivas acquisiuimus.

In quibus soluantur questiones in hac positione pro maiori eius declaratione.

Cap. II.

Ambiges vero ad hæc & satis rationabiliter, primo, quoniam tunc nulla dicitur esse inter intelligere in hora felicitatis & in principio, & sic apud Themistium intellectus agens vniuersali intellectui potentiae & nobis in principio, ut forma, quod est contra omnes peripateticos.

R V R S V M ambiges & fortius, tunc. n. quoniam intellectus vniuersali nobis per essentiam tunc omne intelligibile intelligeremus, simplex. n. cuiusque copulatur totum & indiuidualiter copulatur, & sic omnes sciremus equaliter. Amplius, formidabis, quid sit aptitudo illa, quæ homo intellectui coniungitur, accidens intellectui vel homini, vltimo. n. quod superflua, nam homo secundum sui naturam est copulabilis intellectui ergo non eget habitudine vel aptitudine. Adhuc quid facit voluntas secundum Themii. ad ipsum intelligere in habitu, vltimo. n. quod nihil faciat. Postremo quid sit agens intellectus quid potentiae & quod speculatiuus & quod adeptus, nullo. n. modo hæc discreta videntur in eo. Hæc non sunt difficilia soluta, licet multa alia soluantur, quoniam opinio Auerrois declarabit ubi ponetur dicta & conuenientia ponuntur harum.

A D primam ergo oportet dicere, quod intellectus in se intelligit superiores subas, prout perficitur ab illis intentionaliter, inferiores autem prout est causa illarum, ideo duobus modis potest continuari nobis, vno modo ut est id per cuius essentiam intelligimus vltimas rerum materialium, & sic continuatur nobis, ut est agens, ut declaratum est, alio modo ut est id per cuius essentiam intelligimus superiora, & sic continuatur nobis ut forma, quoniam respectu superiorum non est causa, sed bene principium, quo intelligimus, continuatur ergo in principio ut agens, in fine ut forma, erit ergo continuationis ad continuationem discrimen hoc modo.

A D secundam dicendum, quod licet intellectus sit simplex & vnus, actus tamen est multiplex secundum formas quas continet, est. n. intellectus tot quot sunt formæ, & quia formæ sunt multæ, ideo & intellectus multiplex dici potest, & quoniam intellectus est vnus simplex & multiplex, saltim secundum formam, ideo continuabilis est nobis secundum partem, & partem non essentiam, sed contentum totum in ea, imaginabimur ergo quod cum sit nobis pars vnus vel plus vno indiuiduo alicuius ipsius, vel alicuius vltimo, tunc intellectus continuabitur nobis secundum partem. scilicet secundum id vltimo quod daret illis indiuiduis. v. g. cum considerauero indiuiduum lapidis vel duo tunc per essentiam eius intelligam lapidem vniuersalem, quod est essentia eius secundum partem, quoniam acquisita est mihi aptitudo ad intellectum id lapidis potius quam alterius, & ideo intellectus continuabitur nobis secundum partem, & sic secundum partem post partem, sicut nos per partem post partem indiuidua rerum cogitamus, & ideo intellectus speculatiuus est augmentabilis nobis ad augmentum phantasmatum ut dicam. Extra animam ergo nihil sunt nisi indiuidua apud Themii. vltimo. n. nihil sunt nisi ideæ, quæ ideæ sunt rationes rerum exentes in essentia animæ mundi, & ideo dicitur separata a singularibus secundum esse, quemadmodum & essentia animæ mundi separatur secundum esse ab indiuiduis rerum materialium. A D tertiam dicendum, quod si quis quaeret, cur homo est continuabilis intellectui magis quam equus, non debes dicere, quia animatio hominis fluat ab intellectu & non illa equi, quoniam illa anima est hoc pacto hominis & equi & totius mundi, Sed dicendum quod homo est intellectui

intellectui cōtinuabilis, per hoc q̄ hō est hō, nec pōt reddi alia cā, aptitudo ergo qua hō possit cōtinuari est naturalis hōi & hoc pacto oēs eodē mō habēt eā, tā sciētes q̄ igno rātes. Alio mō dī hō cōtinuabilis intellectui p̄p volun tē, quoniā q̄ncūq; vult, copulari pōt intellectui, hoc mo do vt sit sibi ira cōtinuus, vt intelligat p̄ essentiam illius, & hoc dicit Auicē. d. cuius aptitudinis sensus est, vt cum vo luerit possit cōiūgi intelligētiae agenti, & hęc aptitudo est habitus acquisitus circa phāasmata aliquorū indiuiduo rum, hoc mō q̄ hō possit puocare ad illa, q̄n vult, vt Al gazel dicit aptitudo ergo hęc est quasi mediū nouū, quo intell's sit p̄ns & indistās hōi tali mō, vt hō possit intellige re p̄ essentia eius, q̄n vult id. s. intelligere, ad q̄d hēt aptitu dinē cōuerti. Et p̄ hoc patet quid faciat volūtas, voluntas enim dupliciter pōt se hīe, vel post acquisitionē habitus in tribus sensibus vel ante. si ante, volūtas hēt introitum so lum in faciēdo acquiri dispōnē, qua intell's cōtinuat hōi & hō intellectui. Si uero postq̄ tres illi sensus acq̄sierūt har bitum, volūtas hēt introitum ad actualem habitudinem, qua intellectus fiat principium intelligendi hōi, & hō con tinuatur sibi, volūtas ergo non habet introitum in faciē do acquiri intellectionem, sed habitudinem ad intellectū, EX his patet ad vltimā, vnus est. n. intell's qui agēs dicit̄ speculatiuus & potētiae. s. agēs, q̄m anima est mūdi & ho minis appropriata apud eū. hic q̄dē intell's dī agēs, p̄t cōtinuatur hōi respectu formarū materialū, quarū agēs est motor, & per cōsequēs, q̄tō ipse est quo nos intelli gi mus vltia & abstrahimus illa, est aut̄ intell's speculatiuus, vt ē illa intelligibilia, q̄m eius essentia est vltia rerū materialū, & sic est speculatiuus, vt intelligitur, est aut̄ intell's potētiae, vt tāgit & miscet imaginationē & intell'ū cōem, & deficit a perfectionibus aliarū intelligētiarū, intellect' ergo agēs, intellectus potētiae, & speculatiuus, non sunt tres res, sed vna subā licet habeat tres habitudines, p̄t intell's nobis cōtinuatur, & ideo Themistius voluit illos intellectus esse tres, & q̄ anima sit cōposita non compositione rei & rei, sed modorum rerum, p̄t aggregat rōnes illas tres. Intel lectus ergo agēs vt tāgitur ab intellectu potētiae. i. ut in tellectus potētiae intelligit illū, uocatur speculatiuus, vt vero est quo intellectus potētiae intelligit vltia est agēs, & sic verificat̄ sermo Auer. q̄ intell's speculatiuus apud The. est intellectus agēs, ut tāgit polem. i. ut perficit illū intētio naliter & perfectiue. s. p̄t intelligitur ab eo. Ex his seq̄tur q̄ vna & eadem anima, vno modo habet tres partes, alio mō nō. intellectus n. vt aīa est totius mūdi, nō habet agen tē nec possibilem nec speculatiuū, q̄m nō est anima respec tu mūdi, nisi ab aīatione, eo q̄a viuificat oīa entia & for mat oēs formas, respectu aut̄ hōis, apud quem habet du plicem respectū vnū quo animat ho. em ac vitā prābet, alterū quo cōtinuatur ei, vt principium intelligēdi, habet duplicē rōnē. i. aīe & intellectus, & adhuc p̄t intellectus est componitur ex tribus intellectibus. s. potētiae specula tiuo & agente.

AMPLIUS sequitur q̄ intellectus speculatiuus est simpliciter aeternus, nō generabilis nec corruptibilis, nec simpliciter nec s̄m quid, nisi relatione, sicut colūna genera tur & corrumpitur in dextreitate & sinistreitate, ratione animalis extrinseci, & ideo potius nos accedimus & con tinuamur intellectui q̄ ipse nobis, ut Theophrastus d. q̄m nouitas nō est ex parte sui, sed aptitudinis n̄ae, vt Auicē. dicit. Et hoc mō verbū Themī. in. 3. de aīa intelligitur cap. 55 cū inquit, actus est actus & operatio animi in subō phāasmate, vbi nō ponit intellectionē eē in intellectu sub iectiue, tanq̄ accidens, sed in phāasmate, & voluit intelli gere q̄ intellectio noua est, nō quia noua qualitas intelle ctui acquiratur, sed quoniam noua habitudo acquiritur, propter innouationem phantasmatis, & ideo dicit intelle ctionem esse in phantasmate, & tu lege id capitulum.

In quo inducuntur argumenta aliquorum formata ex verbis Themī. cōtra hanc positionem, quę Themistio scribitur.

Sunt quidam qui dicūt Auerroim deprauasse The. quemadmodum & alios quoniā sibi fictionē hanc ascripsit quā nullus sentit, & q̄ ita sit pater q̄ The. nullibi hoc dicit, & ideo dicūt Themistium nihil aliud sen tire q̄ Auer. tam de intellectu speculatiuo q̄ agēte q̄ po tētiae. sed istitātū loquuntur, nec verba Themistii vide runt, ideo pro eis uolo solcite dicere argumēta quę capi possunt ex verbis Themistii, arguitur ergo primo, illa q̄ sunt duę dīae a æ rōnalis sunt duę eius partes, sed dicit The. ca. 23. tertii de aīa, duas ergo dīas eē humani animi necesse est intellectum potētiae & intellectum agentem, & idem probat cap. 31. cōtra eos qui dicūt deū eē intel lectum agentem uel p̄pōnes. ergo intellectus agēs & intel lectus potētiae sunt duę partes animę diuersę. Ampli', illi intellectus qui separati sunt at tamen vnus separabilior altero sunt duo diuersi intellectus sed The. cap. 36. d. sepa rus ergo impermissus & imparibilis est intellectus potētiae quod nos superius Arīl. dixisse comprobasseque de monstrauimus, non tamen eodem modo separatus quo intellectus agēs, & hoc idem. 45. cap. apertius. q̄ ut prius, R V R S V M illi intellectus ex quibus sit vna aīa com posita, sicut cōponitur cōpositum ex materia & forma, sunt partes diuersę, sed Themī. capi. 29. cōcludit rōnalem animam cōponi ex his, sicut cōpositum ex materia & forma. ergo ut prius, & alia multa his similia, adde tu si placet. Quod aut̄ intellectus potētiae recipiat notiones et nouas formas s̄m The. p̄bat p̄ argumēta accepta ex eius verbis. Et primo arguitur sic id quod se habet sicut sen sus ad genera sensilia compe litur ac patitur, sed intellect' se habet ad intelligibilia, sicut sensus ad sensilia, inquit. n. Themī in. 3. cap. 16. quemadmodum a sensibilibus generi bus sensum, ita & intellectū ab intelligibilibus pelli patiq; decere. Secundo id quod nullam formam continet, sed omnium formarum cōpos ac capax recipit formas, sed dicit The. ibidem eodem capitulo deinde necesse est vt pe culiarem quidem nullam formam obtineat, sed ut oīum formarum cōpos capaxq; sit, ita ut quāuis prāte oīa refe rat, non tamē simpliciter absoluteque oīa sit. Tertio id cuius descriptio est vt sit idoneum cōpos tenerū, respectu formarum recipiēdarum, recipit illas nouiter, sed vt dicit Themī ibidem necessarium est vt eius natura hoc solo de scribatur q̄ idoneus cōpos tenerque sit recipiēdis iuxta omnibus formis ergo ut prius. Quarto id quod sibi cō parat notiones multas quasi copias & suppetias ad com mētādum & speculādū, quibus & ipsum q̄ncq; fiat intelli gibile, & q̄ncq; nō, suscipit illas notiones &c. Sed intelle ctus potētiae est hmōi, vt testatur Themī. ibidem cap. 22. in calce. ergo ut prius. Quinto id quod educitur in lucē, quasi e tenebris, & in actu constituitur ac habitum in eo aliud quasi agēs afformat, & in quo vniuersales notiones rerum & sciētiae collocantur suscipit nouas formas. Sed hmōi est intellectus potētiae, ut testatur The. ibidem cap. 23. ergo ut prius. Sexto id quod agitur ab intellectu agente, sic q̄ res quę potētia intellectae sunt, facit vt in eo intellectu sint actu, quę sunt forę materiales & notiones cōes de singularibus sensibilibus collectae, nouas suscipit no tiones & formas, sed hmōi est intellectus potētiae Themī. cap. 24. ergo ut prius. Septimo id in quo diuisę & sectae notiones sunt, ac in eo varię, tum artes, tū notitię, & sciē tię collocantur suscipit nouas formas, intellect' prātis est hmōi. vt Themī. cap. 26. dicit, ergo ut prius. Octauo id quod est imparibile vt formas rerum ac spēs possit recipe re, nouas suscipit formas & intentiones, sed intellectus po tētiae est hmōi Themī. ca. 34. ergo &c. Nono. id in quo intellectus & intelligibile distincta sunt recipit intelligibile, sed hmōi est intellectus potētiae. Themī. cap. 45. ergo &c. Itē postremo id in quo multitudines notionum disposi tas videmus ac fabricatas ab agēte aliquo est suscipiens no uas intellectiones, sed intellectus potētiae est hmōi. Themī. ibidem. 25. ergo &c. Ex his & aliis similibus, quę ego lex verbis Themistii excepi, forte quispiam formidare pote rit positionem Themistii in illam Auerrois incidere.

In quo inducuntur uerba Themistii in contrarium, soluunturque uerba hæc. Cap. 13.

Sed profecto Themistius ut dixi opinatur quod tū verbis, tum fundamentis colligimus, ex verbis quidem arguimus primo id quod nihil aliud est quā ipsa intelligibilia & ipse notiones, nec intelligibilia, nec notiones suscipit. Sed intellectus potentia, ut The. d. 18. est nihil aliud quā ipsa plane intelligibilia & ipse notiones, ergo non suscipit illas nouiter.

AMPLIUS id quod abesse videtur a passione quia est intellecta actu, non suscipit nouas intentiones, sed dicit The. ibidē cap. 21. intellectus contra quod potestate omnia intellecta est actu nullum antequam intellectum id sit legisse uel abesse a passione præsertim cum nullā formam priuatim sit adeptus. ergo &c. Rursum id quod est penitus intelligibiles species, ac simpliciter omnia intelligibilia, non suscipit eas nouiter. Sed dicit The. cap. 22. sed soluitur in his quæ carent materia idem est intelligēs & intellectum, quia idē est scia speculatiua, & id quod in ea spectatur & scitur. ergo &c.

Adhuc id quod in phantasmatibus continet ac intelligit non recipit nouas notiones, sed dicit Them. ca. 49. denuo repetendum uel, quemadmodum sensus formas rerum in similitudinibus sensibilibus seruat ita intellectus in phantasmatibus continet, & in phantasmatibus item intelligit. ergo ut prius. Postremo Them. in cap. 55. mouit hæc quoniam d. sed quæro primæ ac simplices notiones a uisibilibus & phantasmatibus distent, ad quam rōdet. d. an notiones phantasmatibus quidem non sunt, sed consistere tamen sine phantasmatibus nequeunt, fieri etiam certe non potest, ut idem sit notio Socratis & specierum eius siue phantasma, sed phantasma est impressio & uestigium sensus, & quasi uibex ex uerberibus inustus. Inuentionem & passionem in sensu non proprie accipi volumus, sed eo modo, quo supra expositum plurimis locis demonstratumque est, ut notio est actus & operatio animi in subiecto phantasmate &c. ecce quod plane ac luculente Themistius testatur notionem esse operationem intellectus, tametsi fundamentum ac subiectum sit phantasma ipsum ut dicam.

IDEO debes scire quod rationalis anima apud Themistium potest tribus modis considerari, uno profecto modo respectu totius mundi, & sic non intellectus rationem uideat, sed potius rationem formæ formarum, quoniam ut sic illa porro forma est, non quæ ipsas materias omnes informet ac specificat, sic enim omnia essent unum, sed quæ formas omnes ac uultus in rudi materia format, & ideo forma formarum dicitur a Them. sæpe sæpius. Alio modo ut comparatur toti mundo uiuenti. i. omnibus uiuis ac animatis, & sic aia dicitur. non quæ omnium ipsa sit intus aia, sed quæ omnium animas præcreat ac uitas præbet siue animationes. Tertio modo respectu hominum tantum, & sic profecto intellectus rationem suscipit, eo quia homo per eius essentiam intelligit ac sapit, sed quoniam homo, quicquid sapit quicquid non: ideo rationem intellectus potentia accepit item quoniam quandoque homo uniuersalia contemplantur, quando sensibilia indiuidua intuetur, atque ita ut ex sensibilibus agnitione transeat ad uniuersalia notiones, inde nomen intellectus agentis accepit. Sed quoniam ea arte, quando uult ac speculabilia promit, inde intellectus habitus ac speculatiuus diffinitionem & rationem expetit, quo fit, ut homini nihil sint animæ, sed respectus ac habitudines, ut dixi a parte nostri potius ei acquisitæ, intellectus ergo est quo homo hæc facit. scilicet quo abstrahit, quo contemplantur, ac quo speculatur, ipse quidem in se nullum horum tenet, ut dixi. Ex his iam facile est respondere ad omnia Themistii uerba, dicendum nanque est, quod intellectus dicitur compositus ac simplex ex pluribus, attributione dicitur in potentia & actu, in quo descriptæ sunt notiones nouæ uel antiquæ, & qui sit potentia & actu respectu nostri id est quo nobis sunt descriptæ notiones & artes & formæ quæque & quandoque, in se autem nihil amplius nunc quam prius, ea ergo quæ Themistius comparatione accepit, hi absolute acceperunt, & hoc decepit eos. Quæ quidem igitur Themistii positio, ac quo pacto ex verbis eius capitur, & fun-

damenta sua quot sint, his palam.

In quo narratur uera mens Auer. de intellectu speculatiuo. Cap. 14.

ET cum tot sine dicta remanent super me tria, primo quæ sit intentio Auerrois. Amplius remouere quoniam nes contra illam. Et rursum soluere argumenta moderatorum. Dicamus igitur primo rationalem animam posse tribus modis accipi, uno quidem modo, ut est una intelligentiarum. scilicet infima, & intellectus tantum, & hoc profecto pacto habet quidem partem duplicem, unam. scilicet per quam supra materiam eleuatur, & dicitur actus uel forma uel perfectio. Alteram. scilicet qua a prima recedit intelligentia in materiamque accedens, & hæc quidem pars priuatio ac infinitudo & materia dicitur, non quod res sint diuersæ, sed modi materiae & formæ, ut diximus, & hoc modo operatio intellectus est intelligere superiores intelligentias tantum, ac perfici ab illis informarique intentionaliter, sicut materia realiter a formis particularibus, & hoc modo partes illæ rationem perdunt agentis uel patientis, agens. n. & patientis non dicuntur, nisi respectu operationis nouæ per se uel attributione. Secundo modo potest accipi, ut forma ac anima est totius humanæ sphaeræ, non dico forma specificas secundam primam perfectionem, sed utens illa sphaera ex hominibus omnibus colligata, secundum postremam perfectionem, & hoc pacto intellectus ille rationem accipit animæ, cum anima dicitur forma, quæ habitudinem terminat alicuius animati, siue secundum primam, siue secundum secundam perfectionem, & hoc profecto modo duplicem habet operationem unam per quam semper est conuersa in superiores substantias, alteram per quam ipsa est perfecta ac plena omnibus intentionibus & formis omnium indiuiduorum materialium, nihil noui intelligens, nec aliquid antiquum deponens, & hoc porro pacto id quod est in ea, ut actus non habet rationem agentis mouentis, nec id quod est in ea quasi patientis, & materiam, habet rationem intellectus potentia sed quod est in illa, ut actus, habet rationem agentis conseruatis, & id quod est in ea, quasi materia, habet rationem receptiui, & huius ratio est, quoniam nulla est in ea nouitas, ut toti sphaeræ comparatur, quia ut sic perfectus est intellectus in maiori parte sui subiecti. Hoc potest probari hoc pacto, omne unum numero in tota specie sempiternum & separatum, cuius mobile est sibi adæquatum, est completum in omni sua perfectione possibili sibi & illi mobili. Modo intellectus est unus numero in sua specie sempiternum ac separatum, cuius mobile scilicet sphaera humana est sibi adæquatum. ergo est perfectus in omni sua operatione sibi possibili & suo mobili uel instrumeto. & hanc demonstrationem dedit Auer. in commento magno, & probauit per septem rationes, quas notauimus in expositione nostra, posteriores considerari potest respectu unius indiuidui. scilicet respectu tui uel mei uel illi, et hoc modo est nouum principium intelligendi abstrahendi ac speculandi, attributione & habitudine. u. g. id quod habet in ea ratione actus, habet tunc ueram rationem agentis, non quia est aliqua noua in reliqua parte quasi materia, sed quoniam est principium nobis quod nouiter post sensibilibus cogitationem uniuersalia contemplantur. Id est quod rationem habet materiae & priuationis habet rationem intellectus potentis ac potentia, quoniam est principium nobis, quo nos uia illa, recipimus quasi abstracta. Intellectus autem speculatiuus quod sit declarabit, actio & passio & receptio non sunt in intellectu sed respectu & habitudine ad eos quod intelligunt. Post hoc accipiamus quod aliquid recipi in alio est duobus modis. scilicet inherenter, & hoc modo accidens recipitur in subiecto, quoniam inherenti ut color parieti. Alio modo intentionaliter & perfectiue ac informatiue, quo pacto substantiales formæ recipiuntur in materia prima, illæ enim insunt & recipiuntur in materia, non quod inherereant cum non sint materiae accidentia. Sed insunt ac perficiunt & informant. Primo modo dicimus quod intelligentia superior recipitur in inferiori non quod inherereat, accedens subiecto, sed perficit illam ac informat illam intentionaliter, ut Auer. dicit. 3. de anima, cō. 14. & 12. meta. commē. 44. & alibi frequenter, est autem conuenientia inter informationem materiae a formis

formis particularibus, & intelligentiæ inferioris a superiori: quæ materia perficitur & redditur actuata per eas, sic intellectus inferiori perficitur & redditur actuata per superiorē. Est tamen dicitur quæ receptio materiæ respectu formarum est individualis & realis. Receptio intelligentiæ inferioris respectu superiorum est vltima & intentionalis, & idem ut dicit Auer. magis non cognoscit formas sed intellectus inferioris recipi. vltimum non est aliud nisi intentionaliter recipere: intentionaliter recipere est cognoscere. Amplius sequitur tertia dicitur quæ unio materiæ ad formam sit minor, quæ potest dissolui cum fiat in tempore, unio autem intellectus cum intelligibili est maxima, cum non possit absolui cum abstrahat a tempore & loco, amplius unio materiæ cum forma est per medium, sed unio intellectus cum intelligibili superiori est sine medio, ut declarabitur. His habitis dicemus quod si capitur intellectus humanus primo modo, nec est intellectus speculatiuus, nec potest: nec agens: si capitur secundo modo uel tertio dico quod intellectus speculatiuus est congregatus ex intellectu potentie & quidditatibus & formis intelligibilibus indiuiduorum materialium perfectiibus intellectu potentie, non realiter & indiuidualiter, sed vltimum & intentionaliter, cuius causa conseruans est intellectus agens & phantasmata æterna secundum successionem indiuiduorum hominis. Imaginandum enim est quod intellectus speculatiuus est quoddam compositum, sicut compositum naturale, quemadmodum. n. æquus quidpiam est compositum ex materia et forma, ita intellectus speculatiuus est quoddam compositum ex intellectu potentie & intelligibilibus omnibus omnium indiuiduorum, quod compositum est verius vnum quæ compositum naturale, ut dicit Auer. propter causas diuersas, intentiones enim intellectus non inhaerent intellectui potentie, & ideo non colligantur ei per accidens, nec per medium aliquod in tempore, & ideo unio illa est intentionalis & vltima, & insolubilis, est etiam unio in forma una. Intellectus agens, ut dicitur est in commento nostro libri de anima, & dicitur forte. Hic autem intellectus speculatiuus continuatur nobis, ut The. dicit, et Auer. Auer. enim in. 7. phibitorum com. 20 inquit, cognitio non fit in cognoscere, ita quod pars cognoscens sit transmutata, sed fit quæ aliquid aliud transmutat, sicut est dispositio in omnibus reatiuis. v.g. in columna, columna enim non transmutat in se, quæ de sinistra posita est in destro, sed aliud. v. gr. sortes & sili est dispositio in factioe cognitionis quæ non fit ita quod pars cognoscens transmutetur, sed quod aliud transmutat, & est id in respectu cuius dicitur illa cognitio, quæ cognitio fit in nobis, quæ transmutat per receptionem particularium & considerationem eorum: quæ cum consideramus particularia fit ex hoc cognitio vltima in nobis secundum relationem ad illa. scilicet quæ cum apud nos fit ex aliqua specie plus quæ unum particulare statim fit in nobis species vltima absque eo quod in ipsa fiat transmutatio. Fit ergo secundum Auer. continuatio, quoniam nos operamur in idem circa quod ipse operatur, quia igitur homo perficitur per cogitatiuam ab indiuiduo lapidis, & intellectus a quidditate illius: & lapis & quidditas lapidis secundum rem idem sunt, ideo ex intellectu & homine, ut sic, fit unum tanta unione quod homo potest intelligere vltimum lapidis per illum intellectum.

In quo enumerantur omnes quæstiones contra hæc nunc determinata. Cap. 15.

Sed circa nunc dicta plurimæ oriuntur quæstiones digne perscrutatione, quarum prima est, cur intellectus pariter non continuatur, quo idem recipiat particulariter quod intellectus vltimum. Amplius tunc posset continuari leoni, quæ leo potest cogitare indiuiduum lapidis, & sic intellectus uniri sibi: ut principium intelligendi lapidem uniuersale. Secunda quæstio ad quid necessarius est intellectus agens, si intellectio est æterna nunquid enim intellectus possit intelligere absque phantasmata. Tertia quæstio quid est causa agens continuationem intellectus cum homine. Quarta quæstio tunc nulla erit dicitur inter Platonem & Arist. Quinta. quæ in quo differit Themistius ab Auer. positione. Sexta quæ quod ordine intellectus speculatiuus nobis aggreditur uel nos in ipsum. Septima quæ quæ uirtus facit tertiam operationem et secundam. Octaua quæstio utrum intellectus speculatiuus sit unus numero & æternus, & quomodo numeratus. Nona quæ est quæ trium

uirtutum intellectui primo ministrat & quod ministerium prebet intellectui. Vltima quomodo uera est hæc intellectus intelligit, et quomodo intelligit se per intellectiones aliorum. Hæc sunt quæstiones quæ possunt occurrere in positione hac.

Dissolvens primam quæstionem, et in quo narrantur positiones et improbantur. Cap. 19.

Tota prima quæstio sustentatur de continuatione intellectus cum homine, ad quam Ioan in quonibus tertii quomodo septima respondet & imaginatur quod homo isto modo intelligit per intellectum, quia totum aggregatum ex intellectu & homine habente uirtutem cogitatiuam producit in seipso actum intelligendi: & hoc est ipsum intellectum nobis continuari ita tamen quod ipsum actum intelligendi elicit & recipit, ratione alterius & alterius principii nam ratione ipsius intellectus materialis & ratione animæ & uirtutis cogitatiue actualiter cogitantis, presentem intellectum agente efficit hunc actum, & sic intelligit ergo secundum Ioan. ideo ex intellectu et homine fit unum in operatione, quæ phantasma agit intellectum speciem, & intellectus recipit illam, quæ actio quia una numero est, ideo intellectus & homo sunt unum quoddam numero, tanta unione unum quod homo intelligit intellectu separato.

Sed ego pace huius uiri uereor de hac mirabili expositione. Quonia si ita esset, tunc agens operaretur per patientem, ea operatione qua patientem, quæ omne agens agit in patientem, & omne patientem recipitur ab agente, ergo si per hoc quod homo per phantasma agit in intellectu potentie homo operatur intellectu potentie, a pari ignis per hoc quod per calorem agit in aquam ignis calefieret operatione & passione aquæ, nulla enim est maior unio inter intellectum potentie, & hominem cogitantem actum quæ inter ignem et aquam quæ ab igne fit calida in hora calefactionis.

AMPLIUS ea ministratio ministrat perspicuum actuatum a colore ipsi uisorio, qua homo actu imaginans ipsi intellectui, quoniam sicut per Ioan. homo imaginans generat speciem intelligibilem intellectui potentie proxime, sic perspicuum lucidum actuatum colore speciem uisorio, quoniam ex uisorio & perspicuo non constituitur unum in operatione una uisua, ergo nec ex intellectu & homine cogitante.

RURSUS tunc homo magis intelligeretur quæ per intellectum intelligeret: ut recte expositor arguit, quoniam omne actu continens aliquam formam natam mouere aliquam potentiam cognoscitiuam, dum presentem est illi semoto omni impedimento ab illa cognoscitur, sed homo actu cognoscens per cogitatiuam, si per te mouet intellectum causando speciem, tunc est presentem & continens formam, qua potest mouere intellectum, ergo magis intelligitur, & hoc argumentum est demonstratio contra Ioan. & alios huius partis. Expositor autem nouus alium finxit modum in opinione. Auerrois in tractatu suo de unitate intellectus, accepit enim primo quod una & eadem forma spiritalis in format subiectiue phantasmam & intellectum, declarat. n. hoc per differentiam nature spiritus: his formæ & naturalis, forma enim spiritalis esse potest in diuersis subiectis una numero, quemadmodum una numero intentio coloris in aqua & aere, cum enim sit soluta a materia quasi redacta est, ut potens in pluribus esse. Accepit secundo quod una natura spiritalis uniri potest pluribus naturis corporalibus, quod multis experiens testificatur & uide multa alia accepit, quæ sunt superflua. Ex his uult intellectum tunc nobis continuari, quando una numero species est subiectiue in eo, & subiectiue in phantasia nostra: tunc enim ut in intellectu illa species est principium, quo intelligimus uniuersale quoniam ab intellectu habet modum representandi uniuersaliter a sensu particulariter, quæ si illa eadem numero species, quæ nobis est principium intelligendi intellectui insit, tunc nos intelligemus intellectu vltimum illius indiuidui, quod cogitamus & ibi uerificat expositor nouus. quod pacto illa intellectio est una, & quo multa ac numerata illa species in intellectu potentie non causatur a phantasmate, ut Ioan.

dicat, sed actu est informas intellm & phantasia que ut in format intellm, spes dicitur intelligibilis, ut informat phantasia, phantasma appellatur, est aut apud Egidiu ibi species b principiu intelligedi, et agēs intellōnes v̄tute intellōs agentis. Sed pace tāti viri nō possum nō admirari, quo nā pacto hoc ascripsit Auer. nōne scit Auer. testari in pluribus locis idē accidens numero nō posse inesse in duabus subiectis differentibus plusq̄ cœlum a terra.

A M P L I V S tunc oēs uidentes unū colorem numero essent cōtinui hac cōtinuatōe, qm̄ vna spēs coloris numero in oibus sensoriis uisus eorū, & sic ego uiderē p̄ tuā uisionē, & tu per meā, & cū ego dimitterē uisionē; & tu, & alia multa impōtia huic pōni. Rursum sint tres intelligen tes ac phantasiates unū numero auri frustū, & q̄ro v̄t vna numero spēs auri est in intellu cōi eis, uel alia & alia, si qui dē eadē numero, tūc erit & intellio eadē numero, & sic iudiciū idē numero. Et sic: sicut ego obliuiscar illius & tu, & idē simul esset & nō esset, & res esset anteq̄ esset, vt facile deducere tibi relinquo. Et si alia atq̄ alia nulla potest apponi causa dīx̄e, cum nec a parte intellōs, nec a parte ob̄i nec a pte phantasmatis, cū id informare possit varios hoies & sic hoc dici minime pōt. Adhuc tunc perspicuū actu lucidum & illuminatū & sensoriū uisus cōstituerent unū uidentis numero, qm̄ vna numero spēs uisibilis est in vtro que, & hæc ab hoibus, qui dant se pb̄x̄e sunt deridendā.

Locus aut deceptionis huius viri fuit uerbū Auer. dicit enim in. 3. de aia cōmēto magno, q̄ formare per intellm cōstituit per duo subiecta, quorū unū est intellōs potentie reliquū phantasia per quā uerū est. Sed uerbū hoc iam interpretatus sum in nostro cōmento, nec id sonat q̄ hic uir credit, & iam uidebimus post intellm huius. Et cū ita sit uidetur mihi q̄ sicut cōtinuū naturale est id, cuius motus est unus numero ut in. 5. diuīnorū testatur Aristo. ita cōtinuatō intellōs cū hoie est, quorū operatio est una numero, adeo q̄ quēadmodū mota prima parte continui mouet totū cōtinuū, sic intellu moto uel hoie totū colligatū ex ambobus intelliget, ut dicā, est ergo cōtinuatō intellōs cū hoie, copulatio intellōs cū homine, tanta ac talis q̄ ex intellu & hoie fit unū opatione una sic q̄ hō intellu intelligat, intellectusq̄ hoie cōprehendat, totū tamen per se primo. Vbi debes scire q̄ nō ex quibuscūq̄ operantibus circa idem sit unum, hoc mō unitatis, sic enim agentia omnia hac continuatione essent unū, qm̄ omnia circa ens uersantur. Oportet etiā, ut nec circa penitus diuersa, qm̄ ut Arist. dicit in. 2. de aia, & Auer. cōm. 1. 58. ex opinione quidē albi, sensu autē boni nō sit cōtinuatō in operatione phantasiæ, ergo illa quæ debent hoc pacto cōtinuari sint circa idē quodā modo, & duo quodā mō circa enim idē simpliciter nō sit cōtinuatō, ut si oēs uidentes eundē colorem numero, ergo oportet, ut sit idē quodā modo, et duo quodam mō, dico duo ad hoc ut unum faciāt & oportet ut sint ppinquissimæ ac cognatissimæ se habentia illa duo circa quæ occurrunt. Ex his sequitur q̄ ex intellectu et homine solis fit unum hac cōtinuatione, qm̄ in hoie est cogitativa, quæ intellectui est subordinata, ac illi cognatissima; cogitativa enim cōprehendit q̄ditates particulares decē prædicamentorū, ut Auer. dicit. 2. de aia cōmēto. 63. quæ q̄ditates pticulares sunt diuersæ ab vlib̄, sed sunt adeo ppinque vlib̄, q̄ eis nō deficit nisi unus gradus abstractionis, & cū hoc uia non possunt esse nisi cōseruentur in phantasmatis cogitativæ quare illis corruptis ule non erit, ut dicam, hoc igitur modo patet quō ex intellectu & homine solis fit unum cōtinuum s̄m operationem, ut dixi, & nō ex uisu & perspicuo cum color idem penitus recipiatur a uisu & perspicuo. oportet autē inter cōtinuanda esse in medio cōtinuatio aliqua dualitas, & alia multa patent, & hanc cōtinuatōne dedit Plato in sophista & Philebo, dixit enim nihil aliud esse imaginationem nisi cōtinuationē sensus cū opinione scilicet q̄ circa idem oīm occurrunt, ut Simplicius explanat in. 3. de aia suo. Tunc ad rōnes constat sol. qm̄ licet idem s̄m rem sit receptum in pariete, & in intellu, attamē id nō suf

ficit ad hoc ut ex eis fiat cōtinuatō, sed addēdæ sunt aliæ conditiones, itē tametsi idē sit cōprehensum a phantasia leonis & intellectu, tamen comprehensa illa sunt nimis remota, cū leo nō p̄cipiat quidditatē particularē rei, sed corticem, ut dicit Auer. in lib. de sensu, & sic patet quid sit cōtinuatō, & qualr fiat cōtinuatō, & q̄ pacto soluant oīa.

In quo tractatur secunda quæstio. Cap. 17.

Circa scdam qōnem uidetur q̄ qōnē nobis faciat necessitas phantasmatis, primo qm̄ uidem⁹ q̄ uno hoie non phantasiante, non minus intellectus est perfectus simpliciter, ergo cōcursus phantasmatis ad intelligere intellectus est contingens.

R V R S V M omnibus dormientibus adhuc intellōs intelligit uia, & q̄ dormiant oēs patet in nocte. Adhuc dato q̄ non esset rosa nō minus cēt intellectio rose, ergo dato q̄ omnia indiuidua decem prædicamentorum essent corrupta non minus esset cōprehensio uisum. Postremo cōtingenter omnis homo cogitat ac phantasiatur ergo contingit oēm hominem phantasia speculari, cōtingit omnem hominem phantasia speculari, ergo contingit nullum hominē phantasia speculari, per cōuersionē ad oppositam qualitatem, contingit nullum hoiem phantasia speculari, ergo contingit q̄ ita sit q̄ nullus hō phantasia speculetur, per expositionē eius quam dat Arist. 1. priorum cap. 12. cōtingit q̄ ita sit q̄ nullus homo speculetur, uel igitur tunc intellectus speculatiuus erit aut non, si non & est æternus simpliciter apud Auer. ergo contingit æternum non esse, & sic contingit idem esse & nō esse quod non licet, falsum enim impōsibile non debet sequi ex falso possibili si erit ergo phantasia speculari nō est necessarium ad intelligere, & sic quæstio est difficilis.

E X alia parte icis intelligere, aut phantasiari esse, aut non sine ergo sine phantasmate non est speculatio, & multa alia ex Auer. Rursum quæstionem facit, qm̄ si intellectio est æterna, cur est necessarius intellectus agēs & quō per ipsum phantasmata mouent intellectum potentie, et quid est extrahere potētia uniuersalia ad actu uia, & alia multa. Circa hæc primo oportet uidere de necessitate phantasmatis ad intellectum speculatiuum, deinde de cōcursu intellectus agentis, dico ergo q̄ si loquimur de intellectioe, qua anima est una intelligentiarum in se, & vna numero in suo specie, tunc anima intelligit per se, & non concursu phantasmatis, qm̄ illa est æterna, ut docet Auer. in. 9. meta. cōmēto. 22. & 12. meta. cōmēto. 17. & 3. de anima cōmēto. 36. & dicam quandoq̄. Si autem accipiatur anima ut respectu sphaeræ humanæ totius anima est. Sic dicendum q̄ quēadmodū intellia lunæ nō potest mouere orbem lunæ, nisi p̄pter quantitatis & dimensionis præsentiam, quia non quantum caret motu, ita intellectus humanus non potest perfici intentionaliter a formis indiuiduorum, nisi per hoc q̄ homines actu sunt cogitantes phantasiates ac memorantes circa indiuidua, et sicut intellia cōtinuatur orbi per quantitatem, ita intellectus per præsentiam horum phantasmatum hōi, intellōs ergo cognoscit uia ac formis indiuiduorū, quoniam indiuidua eorū sunt phantasmata ac cōprehensa ab hominibus. Propter quod non oportet q̄ si desinat una phantasiatio unius indiuidui, q̄ cognitio uniuersalis illius desit intellectui, qm̄ forma illa cōprehensa ab intellu nō cōseruatur ab uno hoie tātum cōprehendente indiuiduū illius sicut desinente boue hoc, non desit tota spēs bouis sic desinente una cogitatione, numero unum circa indiuiduum, non oportet ut desit tota cognitio uis, qm̄ illa adæquate cōseruat in cogitatis, in nullo tñ cogitato adæquate, sicut nā bouis cōseruatur in indiuiduis bouis, in nullo tñ adæquate cōseruat. Et ideo recte dī q̄ si unus solus sit hō, q̄ actu phantasia lapidis speculet, p̄culdubio adhuc per intellm in eo esset uniuersalis lapidis apphētio, sicut desinente omni homine uno solo remanēte, adhuc proculdubio erit uis natura humana. Si denique intellectus accipitur respectu tui uel mei, concursus phantasmatis non est ad generandam speciem intelligibilem in intellectu, vt sentit

Joan. nec actū intelligendī, vt sentiunt alii, sed ad fundam-
dam habitudinē vel aptitudinē, qua nos sumus nūc con-
tinuū intellectui: aptitudo. n. uel habitudo relatio est quæ
dam inter nos et intellectum qua intellectus est principū
in nobis quo intelligimus phantasma, ergo cū sit proximi-
mū fundamentū illius habitudinis uel aptitudinis, procul
dubio causa est nō intellectōnis uel speciei, sed cā per mo-
dum cuiusdā resultatiōis, qua intellectus resultat in nobis
ut per eū intelligamus, ergo est causa intelligere nostri:
quasi agens: qm̄ est fundamentū habitudinis qua intelli-
gimus, quæadmodū fundamentū est quasi cā agens re-
spectu relationis: relatio enim nō fit, sed resultat, sic habi-
tudo illa nō fit, sed resultat. præsentē ergo phātasimate fit
& resultat in nobis habitudo qua intelligimus p̄ intellm̄.

Ex his sequit̄ uerificatio uerbi Auer. cum inquit contra
Auer. q̄ præparatio in phātasimate est quasi actiua respe-
ctu intelligere nr̄i & nō passiuā, ē. n. q̄si actiua, put est fun-
damentū habitudinis qua continuatur intellectus nobis,
quo intelligimus v̄tia sua.

SED dices nos intelligimus habitudinē nos intelli-
gimus intellectōne, ergo intellectō est habitudo, dicendū
q̄ nos sanamur corpore & sanitate, sanitate quidem for-
maliter, corpore quasi materialiter, sic intelligimus intelle-
ctōne intellectus formaliter, habitudinē autē dispositiue:
& quasi materialiter. Ex quibus sequitur differentia in-
ter intellectum in actu & in habitu, est enim intellectus
in actu, non qm̄ actu recipit intell̄s actum intelligendī, sed
quando actu intellectu intelligimus. Intellectus uerō in
habitu est quādo possumus vti intellectu tanq̄ principis
nostro intelligēdi quādocūq̄ volumus, possumus autem
uti eo quando volumus, quādo habemus phantasma ha-
bituatum in tribus virtutibus.

AMPLIUS apparet quid est extrahere intelligibilia
de potētia in actū: est. n. esse principū: quo nos intellectu
agente, vniuersalia abstracta facimus per habitudinē illā
facimus autem vniuersalia quādo per illā habitudinē in-
tramus formas intellectas & cōtinuamur illis, & recipere
intellecta est nos habitudinē illa intellectui potētiæ cōti-
nuari, ut p̄ ipsum illa v̄tia intell̄s speculemur, intell̄s ergo
speculatiuus est duplex. s. in actu, & in habitu, ut dcm̄ est.

In quo soluuntur. q. contra hoc. Cap. 18.

AMBIGES adhuc profecto quo nam pacto homo
difficilia diffiniat, cū non procedat de ignoto ad
notius, sed omnia eodem mō teneat. Amplius
quo pacto intellectus cognoscit intellectum abstractum,
uel intelligentiā aliquā stellarum cū cogitatiua nō cōpre-
hendat indiuiduū intelligentiæ. Rursum quo nā pacto
entia rationis intellectus noscat, quæ dicuntur duo intelle-
cta apud Auer. in 12. diuinorū Arist. cōmen. 19.

PRIMA quidem ambiguitas soluet̄ alias, tamen pro
nunc dicam q̄ cogitatiua apud Auer. quidditates parti-
culares decē pdicamentorū contēplatur, ppter qd̄ quan-
do cogitatiua cognoscit indiuiduū aīalis. v. g. hō animal
intell̄s cōtinuatur homini sm̄ v̄tia aīalis, & sic de rōnali co-
gitatiua, ergo facit diffinitionē particularē. s. hic hō est hoc
animal rōnale, & sicut successiue facit & phantasiatur, ita
successiue cōtinuatur intellectui sm̄ v̄tia illius. v. g. animal
rōnale, successiue ergo & processus non ad intellm̄, sed ad
cogitatiuam vel totum colligatum referas.

SECUNDA etiā soluitur, qm̄ intell̄s cognoscit intel-
ligentiā v̄r rōne ea qua cōicat cum rebus materialibus
uerbi gratia q̄ sit motor, cogitatiua etiam cognoscit intel-
ligentiā particularem per rationem particularē per quā
cum rebus materialibus cōgruit, ppter quā cū cogitati-
ua facit ppōnem hanc, hæc intelligentia est hic intell̄s, sic
vnitur intellectui sm̄ v̄tia illorū extremorum, & nos intel-
lectu intelligimus uniuersaliter hanc, intelligentiā est intel-
lectus separatus. Sed dices intelligentiā non cognoscitur
a cogitatiua sub esse indiuiduali, ergo non potest facere il-
lam, dicendū q̄ quæadmodum sm̄ uiam cōem cogitati-
ua nō cognoscit substantiam hanc per propriam speciem

sed per speciem aliorum & tñ facit hanc propositionem,
hæc substantia est hoc corpus, ita tamen non ipsam hæc
intelligentiam sentiet per speciem propriā, potest per spe-
ciem effectuum cognoscere intelligentiā lunæ, & per con-
sequens potest facere illam, causa autem quare intelligen-
tia indiuidualiter non comprehenditur a cogitatiua est,
quoniam in abstractis & separatis idem est indiuiduū &
quidditas & v̄le, modo nō sic in rebus materialibus, vt di-
cit Auer. sed quia cogitatiua nō pōt cōprehendere quid-
datē v̄lem, ideo nec intelligentiā hanc sm̄ suam particu-
larem quidditatem, nisi per species particulares effectuum
seusilium & uegetatiue.

AD tertiam dicendū q̄ entia rationis non sunt relatio-
nes, ut quidam credunt, sed cōparationes cogitatiuæ quæ
particulares sunt cogitatiuæ respectu tamē intell̄s nō sunt
accipiunt tñ v̄litatem ex rebus intellectus v̄tibz, & ideo
intellectus sicut continuatur actu secundum entia realia,
ita secundum sc̄do intellecta, quæ sunt res met, sed repli-
cata per cogitatiuam, vt dixi & tu considera, quāta ergo
sit phantasmatis necessitas, his patet. Tunc ad opposita in
principio patet sol. ad primum enim iam responsum est,
q̄ unum numero cogitatum est in adæquatū fundamen-
tum intellectus uniuersalis.

AD secundum dicendum intellectum esse perfectum
in maiori parte sui subiecti, vt Auerrois inquit, & ideo ta-
meti homines huius prouinciæ dormiant, proculdubio
alii alterius uigilant declaratum est enim in astronomia,
& in libro de partibus elementorum, solem non æquali-
ter omnibus habitantibus oriri. Amplius & si dormiāt
hi huius poli ubi nos sumus declaratum est sub alio polo
s. antartico esse habitationem, vbi forte philosophia est
perfecta, ut dictum est in cœlo & mundo & meteoris.

AD tertium posito q̄ rosa non fit, esse potest in ap-
prehensione cogitatiuæ, & tunc potest remanere cogni-
tio uniuersalis rosæ, sed non est ita in omnibus. 10. prædi-
camentis, sic enim destrueretur & cogitatiua ipsa, vt palam
est. Ad quartum dicendum q̄ hæc vera est cōtingit ho-
minem omnem phantasma speculari secundum diuisionem
sensus: tum sumptorum, tum temporis, et in hoc sen-
su concedo hanc: contingit nullum hominem phantasma
speculari, sed tunc non debet poni illo modo in esse,
declaratum est enim quālibet propositionem de possibili
debere poni in esse aliter impossibile esset posse, & econtra
sed debet poni in esse, sicut est possibilis quia nullum ho-
minem cogitare est possibile, diuisim ergo debet poni in
esse hoc pacto, contingit ita esse q̄ hic homo non cogitet,
nec ille, nec ille, & sic successiue de singulis, ex quibus nō
debet sequi, contingit nullum hominem cogitare simul.

Sed dices quælibet singularis est possibilis pro vno nūc
ut sit. a. id nunc, hæc est vera in. a. contingit hunc non co-
gitare, & illum in. a. non cogitare, & nullus est vel erit ho-
mo quin ille & c. ergo contingit nullum hominem cogi-
tare in. a. Dicendum q̄ quemadmodum non tenet hæc
contingit materiam esse sine hac forma in hoc nunc, & si-
ne illa & sic de singulis, ergo sine forma, ita nec in pro-
posito, qm̄ ad hoc q̄ a singularibus enumeratis inferatur
v̄tis pro uno nunc, oportet q̄ nulla alteri sit impossibi-
lis, nec sit aliqua innominata omnibus, vel alicui repu-
gnans, quod declaro, posito q̄ for. possit portare nonū
lapidem & decimum non, tunc non sequitur for. potest
portare hunc & hunc, ergo decimū, sed oportet addere,
sed nulla harum singularis alteri repugnat, nec est aliqd̄
singulare innominatum alteri repugnans, & tunc sequit̄
v̄tis p̄ vno nunc, sunt ergo tres cōditiones. Prima vt oēs
singulares sint numeratæ. Sc̄da vt nulla singularis deter-
minata alteri determinatæ repugnet. Tertia vt nec vna
indeterminata omnibus uel aliquibus, repugnet, vt dixi-
mus in cōmento nostro libri priorū, & sic in proposito
contingit hunc hominē nō cogitare & hūc & c. & nullus
est homo determinatus quin illum contingat nō cogita-
re, tñ est vnus indeterminatus, qui nō debet assignari, quæ
non contingit cogitare, ex his patet sol.

In quo declaratur necessitas intell's agentis. Cap. 19.

AD declarandū necessitate intell's agentis oportet primo accipere q̄ formæ materiales extra aīam sunt indiuiduæ & hæc demonstrata specie, extrahuntur autē de potētia in actū per intell'm agentē, est autē extrahi de potētia in actū duobus modis, uno quidem modo de potētia passiua in actū passionis sicut aquæ de potētia calefieri in actū calefieri. Et hoc modo omne qd̄ extrahitur transmutatur in se per actum ab agente, ut constat alio mō aliquod extrahitur actiue: qm̄ primo agere potuit, & deducitur ad nunc agere, & hoc mō nulla mutatione facta in extracto pōt aliquid transferri de potētia in actū, sicut nulla mutatione facta in igne extrahit de posse calefacere in actū calefactionis, sola facta mutatione in passio: imaginandū ergo intell'm agentē esse sicut lumē quēadmodū enim lumē extrahit colores scđo mō extractionis: nulla mutatione facta in coloribus: ita intellectus agens extrahit intelligibiles formas nulla mutatione facta in eis: qm̄ hoc extrahere est in extracto agente, ut dicit Auer. in fine magni cōmentii: quēadmodū ergo colores in formant medium sola præsentia lucis in eo: sic intelligentia intentionaliter insunt ac informant intellectum potētiæ, nulla mutatione facta in ipsis formis. Erūt ergo duo ex parte intellectus. sc̄. vnum quasi subiectū oīum formarū materialium, aliud quasi agēs & dispositio, quia illa intentionaliter mouent intellectū potētiæ quēadmodū formæ indiuiduæ mouent materiam indiuisibiliter. Ex his sequitur q̄ ex intellectu & intelligibili fit unum magis q̄ ex materia & forma, quoniam intell's & intelligibile sunt vnum in una forma scilicet in intellectu agente, intell's n. agens est quasi forma intell's potētiæ, & quasi forma intelligibile, & sic intell's & intelligibile vniuntur non ratione tertii, sed ratione vnius formæ, quę eadem numero est vtriusq̄, ut declarauī in lib. de aīa, erunt ergo formæ respectu intellectus potētiæ, intentionaliter receptæ, respectu agentis conseruatae in esse intentionalī, & respectu animæ totius sphaeræ perpetue ac semper, sed ambiges tunc intell's agens magis haberet rationem materiæ: qm̄ dispositio subiecti, reducitur ad genus causæ materialis, ut dicunt. Dicendū q̄ idem intell's agens a parte intell's potētiæ ē tāq̄ dispō passiua, a parte intelligibiliū tanquā actiua, & ideo nō solū reducitur ad genus causæ materialis sed agentis ut dixi in lib. d. d. vide. His habitis dicimus q̄ si intell's capitur, ut infima est intelligentiarū, nulla ē necessitas intell's agētis, sub rōne qua agēs qm̄ nō est cā intellectiōnis æternæ simpliciter. Si capitur respectu sphaeræ humanæ, ut sic non est causa agens vliā, nec intell's potētiæ causæ materialis, sed intellectus agēs quasi conseruās & intellectus potētiæ quasi subiectū ut scis. Si respectu tuī uel mei sic habēs rationē agentis & potētiæ, homo n. quando intelligit, quatuor intelligit phantasmate, habitu dine, intellectu agente, & intellectu potētiæ, phantasmate quidem tanq̄ dispōne remota habitu dine tanq̄ dispōne p̄p̄inqua, intellectu agēte quo abstrahit vliā. i. quo cōtinuatur uniuersalibus abstractis, intell'u potētiæ quo cōtinuatur & cognoscit uniuersalia illa abstracta. Ex his sequitur quid sit facere de potētia intelligibilibus actu intelligibilia, non est enim houiter intellecta abstrahere, sed iam antiqua abstracta nouiter intrare, ac illis abstractis diu cōtinuari. Recipere autem actu intellecta est nouiter cōprehendere per intellectuōnē æternā intellectus potētiæ uniuersalia sibi cōtinua ut dixi. Ex his patet quid dat magister discipulo, dat enim phantasma & fundamentum habitudinis, qua habita, intellectus qui erat magistri, efficietur discipuli, ut dictum est olim, & sic patet solutio ad obiecta facta.

Per soluens tertiam quæstionem. Cap. 20.

VIdet autē qōnē facere in tertio q̄sito, qm̄ quęcūq̄ seipsis discōtinua sepata sunt et aliqñ reducunt ad actū continuationis & unionis, egēt aliquo agen

te extrahente eorū potētiā ad actum qm̄ nihil continuat & vnitur alteri nisi agente extrinseco ut patet.

AMPLIUS intell's anteq̄ cōtinuet hōi pōt cōtinuari uel igitur hæc possibilitas est ex parte materiæ uel agētis uel vtriusque. si vtriusq̄, ergo est forma generabilis & corruptibilis, si materiæ, ergo esset educibilis de potētia materiæ, si agentis, quæro de agente proximo & immediato huius unionis, & non potest poni aliud nisi ipsemet intellectus, uel agens extrinsecum &c. Hanc qōnem persoluit Auer. in libro d. d. in disputatione prima in sol. ultimi dubii, & sua sol. consistit in hoc, q̄ anima potest uniri corpori potētia aliqua quę potētia, nec est agentis, nec materiæ propriæ, sed artis & motoris ad instrumentum uel mobile, ex intellectu enim & corpore fit unum, sicut ex arte & instrumento uel motore et moto, quę potētia unionis non est uere agentis nec materiæ, sed reductiue ad has: illa enim animæ est potētia reductiue ad agentem illa hominis reductiue ad materiam, est ergo cōtinuatio intellectus cum homine relatio quædam hominis ad intellectum, qua intellectus est homini principium intelligendi, cuius fundamentum est phantasma actu specularum. Phantasma autem habitatum est fundamentū habituale posse phantasma speculari est fundamentum potētiæ unionis, & sic patet quid est uniri & extrahi & de causa unionis, & tu uide ea quæ dixi in illo li.

In quo persoluitur quarta quæstio. Cap. 21.

QUærebatur quod nam Platonis Arist. q̄ sit discrimen. & si Themistius. eos discrepare non sentiat, cum Platonis Theophrasti & Arist. opinio nem dicat esse unam, tamen cōiter opinantes aliud Arist. ac aliud Platonem sentire credunt, ideo Auer. 7. physicae auscultations cōmen. 20. narrat eos dissentire. Cōgruunt ergo & differunt, congruunt quidem quoniam sciētiam neuter animæ acquiri dicunt, cum illa semper sciens sit in se: differunt autem quoniam Arist. & Auer. rationalē animam esse semotam ac a corpore prorsus separatā dicunt: Plato autē esse formam corporis ac actum & uitam intrinsecā opinatur, s̄m cōem sensum ueterū, p̄pter quod Plato dicit, phantasma nihil facere ad scire, cum nec aggeneret sciētiam in anima, nec faciat corpori acquirere habitudinem qua corpus cōtinuetur animæ, cum illa s̄m cō sit corpori unita, & s̄m primā perfectionem homini cōtinua sit, phantasma ergo nullo modo introitum habet in scire, sed sola complexio, cum n. homo tēperatus est cōplexione statim utitur sciētia, propterea puer apud ip̄m non scit quia careat, anima uel sciētia uel defectu phantasmatis, sed qm̄ abundans est. humida superfluitate Arist. autē cum ponat animam separatam, ac prorsus scitctam a materia, phantasma introitum habere ait in scire nō profecto quo sciētiam generet in anima, sed quo nos reddit aptos ac habiles cōtinuari intellectuī, ut per ipsum intelligamus, propterea quod dicit, omnis doctrina & omnis disciplina sit ex præexistenti cognitione, et in lib. de sensu q̄ nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu, quod intendit nos nihil intellectu intelligere quin illius indiuiduū apprehensio phantastica nobis nō præsit, anima ergo cū semper homini sit cōtinua secundum Platonem nō eget phantasmate, ut cōtinuare faciat eam homini, sed solum ut remoueantur prohibentia, & cum s̄m Arist. & Auer. intell's sit discōtinuus ideo eget aliquo cōtinuante ipsum cū homine, ut nouiter in eo fiat principū intelligendi, est autem id cōtinuās phantasma, p̄pter, qd̄ dicit sine phantasmate nequaq̄ intelligit aīa. Ex quibus sequuntur duo quæ Plato dicit. sc̄. q̄ scire est reminisci, & q̄ sine phantasmate intelligere pōt anima, quorū primū Arist. non dicit, quoniam reminisci est puocatio obliorum mō cū nō fuerint huic hōi iam acquisita nec oblita, & ideo scire reminisci esse non pōt dici, cum uero s̄m Platonē aīa sit huic acquisita s̄m esse, & sciētia etiam acquisita erit ideo exitus eius ad sciām erit reminisci, nec s̄m Arist. dicit ut constat his habitis patet discrimen horū s̄m cōem opinionem.

In quo. q. quinta per soluetur. Cap. 22.

Sed quinta. q. per iā dicta facile soluetur. qm̄ s̄m The. intell̄s nō perficit̄ ab intelligibilibus nec realiter nec intēcionaliter, cū intell̄s speculatiuus sit intell̄s agens ut tangit po.lem. i. vt intelligitur a po. i. s̄m eū aia. n. rōnalis. tū materialia: tum separata intelligit p̄ seipsam, ac eius essentiam, vt diximus: Auer. aut̄ opinatus est intellectum speculatiuum esse congregatum ex intellectu potentiae & formis uniuersalibus indiuiduorum materialium.

A M P L I V S apud Them. nec per se nec per accidens corrūpitur, cum ille sit essentia intellectus agentis, nec conseruat̄ in eis, quorū nos phātasma aliquod speculamur, intell̄s enim agens quē dicit speculatiuum, non dependet a phantasmatibus aliquo modo, sed s̄m Auer. intell̄s speculatiuus cuius una pars sunt vs̄ia recepta in intellectu potentiae licet in se nunq̄ corrūp̄it̄, qm̄ est per se aeternus at tamen per accidens corrūpitur, eo modo, quo vl̄e corrūp̄itur, quē admodū homo semp̄ est in sui cōitate qui corrumpit̄ per accidens corrupto hoc hoīe, qm̄ erat in hoc homine, licet in se semper remaneat, sic de intellectu lapidis, semp̄. n. est intellectum lapidis forma intellectus potentiae, & in se nunq̄ accipit̄ esse, nec desinet esse, quoniam id conseruatur in phantasmatibus hoīum, p̄pter quod illorum uno corrupto non desinet esse in se, cum semper remaneat aliquod eorum, quia hominis species est aeterna, et hoc totum exposuit Auer. in magno cōmento. Ergo dīa Them. & Auer. sola uertitur in intellectu speculatiuo: qm̄ Them. cum ponit essentiam agentis, & esse s̄bām. Auer. autē ponit ipsum esse congregatū ex substantia intellectus potentiae & formis vlibus indiuiduorum, & totius differentiae causa est, qm̄ Them. rōnalem animā ponit esse formā, quae creat omnes formas oīum indiuiduorum, & ideo dicere habet cōsequenter q̄ omnia per eius essentiam cognoscant. Auer. autē cū intell̄m nō ponat moto rē formarū, ideo hēt dicere eū p̄fici a reb̄ extrinsecis quō m̄ a formis s̄balibus. Id uero in quo generalr̄ cōgruūt est q̄ ambo phantasma dicunt esse necessariū, nō ad sciam in se uel in anima, sed ad habitudinē. s. vt sit tāq̄ proximū fundamentū habitudinē, qua nos cōtinuamur intellectuū potentiae: & intellectuū ab eo per ipsum.

A M P L I V S ponunt voluntatē nostrā nō habere introitū in faciēdo acquirere scientiā, sed habitudinē illam qua conuamur intellectuū: per quam scimus, & sic patet eorum differentia & conuenientia.

In quo soluitur sexta questio. Cap. 23.

Postquam solutae sunt hae qōnes facile est per dicta soluere qōnem sextā, rationalis enim anima vt diximus, potest capi in se vt infimus est intellectuum separatorum et hoc profecto pacto nihil intelligit uniuersalium materialium, sed solum intelligit superiores intelligentias per essentiam earum ver. gra. intelligentiam lunae per essentiam illius intelligentiae, & illā Mercurii per essentiam illius & sic vs̄que in primam, perficitur enim infima a superioribus sicut intellectus ab intelligibilibus uniuersalibus, vt dicit Aristo. & Auer. mouet enim prima reliquas vt amatum & intellectum mouet appetens & intelligens, istud autem mouere est perficere intentionaliter et perfectiue per essentiam propriam omnes reliquas sicut intellectum lapidis perficit intellectum nostrum, & ideo intelligentia superior forma est respectu inferioris, p̄ quāto perficit ipsam, ac intentionaliter informat illam & recipitur in ea: quae receptio ut dicit Auer. est comprehensio recepti, & ideo dominus forma formarum dicitur, si igitur loquamur de intelligere intellectus, quo ipse est infima intelligentiarum sic multas formas adhuc intelligit, & eas intentionaliter suscipit per essentiam suam, & quia ubi multitudo ibi ordo, adhuc quaeri potest quam prius rationalis anima intelligit quāue posterius. Ad quod dicendum q̄ ibi non potest poni ordo temporis, erit ergo ibi duplex ordo scilicet naturae & ordo originis, si igitur

in ordine naturae sumus, id prius natura intelligit rationalis anima, quod caput & summum est in dignitate & natura, & tunc primo intelliget deum benedictum. s. prioritate naturae: & dignitatis, post quem intelligētiam Saturni quae. s. cassiel appellatur, post quem intellectum Iouis qui Sachiel nominatur, post quem illam Martis, quae Samuel inscribitur, post quē illam Solis: quae Michael nuncupatur, post quem illam Veneris, quae Anael dicitur, post quem illam Mercurii, quae Raphaelis sortitur nomē, post quem illam Lunae, quae Gabriel excolitur. demum essentiam propriam contemplatur, quae intell̄s agēs ac spiritus sanctus ab Auer. appellatur in libro de foelicitate. Si vero ordo accipiatur s̄m originē q̄ imperfectiora semp̄ sint priora vt scis & c. diuinorum nono: p̄culdubio totus ordo conuertetur, itaque q̄ terminus relinquatur primi ordinis principium erit, & qd̄ initū erat illius finis relinquatur cōprehensionis, vno ergo instanti infima omnium intelligentiarum ab omnibus superioribus perficitur, ac intentionaliter informatur, licet in illo instanti uno adhuc sit ordo duplex, ut uisum est. Si autem loquimur de rationali prout anima est sphaerae humanae & in cōparatione ad hominem ut homo proculdubio illa nihil prius tēpore alio intelligit, sed omnia insimul ac in vno instanti, & hoc semper ut diximus, uerum possumus ponere illū duplicem ordinē. s. materiae & originis. Siquidem enim de ordine loquamur originis, proculdubio sicut materia prima procedit a forma uniuersali ad minus uniuersalem vs̄que in specificam formā: vt Auer. testatur primo diuinorum cōm. 17. sic intellectus primū qd̄ cōprehendit hoc ordinē erit ens, post quod cognoscitur s̄bā, post quam corpus, post quod corpus animatū, post quod aial post quod aial rationale s. hō, & totus ordo vs̄um s̄bā est posterior ordine vs̄um accidētium, & totus ordo vs̄um quantitatis erit posterius quidpiam intellectuū c̄p̄ vs̄um qualitatis ordo, & sic suo modo dicatur & uniuersaliter semper perfectius sequetur imperfectius, qm̄ vs̄um est tanquā origo & causa minus uilis, ut dicit Auer. 2. meta. cō. 6. & ipse origo ipsius p̄fecti, ideo cognitio cognitionis ut ita dicam. Si uero loquimur de ordine naturae, totus ordo substantiae est prior ordine accidentium, et in accidentibus ille quantitatis est prior intellectuū c̄p̄ ille qualitatum, & sic successiue suo modo, & in ordine s̄bāe species prior genere, & vl̄e minus uniuersale plus erit dignitate magis uili vt dicit Auer. primo meta. cōm. 1. ergo his patet quonā modo sit ordo vs̄um apud intell̄m ut anima est totius sphaerae. Si autē loquimur de intellectu ut est forma tuū uel mei tunc erit sensus quid homo per intellectum prius intelligat magis uniuersale prius an minus uile, & tunc oportet dicere q̄ cū intell̄s nō cōtinuetur nobis nisi propterea quia phātasma alicuius uilis speculamur ut diximus s̄m id ut e plus nobis continuabitur, cuius indiuiduum, primo phantasmatur, & quoniam accidit nos phantasmari quādoq̄ indiuiduū generis remoti, ut corporis. uerbī gratia in remota distantia, deinde indiuiduū aialis ut in eadem distantia, licet p̄p̄iniori, postremo indiuiduum hominis ut in proxima distantia, vt dicit Auic. dico ergo q̄ tunc intellectus cōtinuabit̄ nobis primo, s̄m vl̄e corporis, deinde uilē animalis: tertio & ultimo s̄m uilē hominis. In proxima autē distantia circumscrip̄tis oibus impedimentis phantasia phantasia indiuiduum speciei, quoniam est actualius & fortius mouens deinde indiuiduum generis, post generis remoti ideo intellectus primo cōtinuabitur homini secundum uniuersale speciei, deinde secundum uniuersale generis, & sic successiue secundum ordinem correspondentem ordini phantasmandi & hoc dedit Auer. in. 3. de anima cōm. 7. cu inq̄t, & oēs tres uirtutes sensitiuae iuuant se ad praesentandum imaginem rei sensilis, ut aspiciat eam uirtus rationalis abstracta & extrahat intentionē uniuersalē et postea recipiat. i. comprehendat eam, erit ergo s̄m haec uerba ordo intelligēdi uniuersale respondens ordini phantasmandi ac imaginandi & memorandi, ut dicā, & cum ita sit, cōstat, quid sit prius

notum s̄m Auer. & quid posterius in quaestione de primo cognito & tu in hoc dicas plus, si tibi hoc nō iufficit.

In quo soluitur septima quaestio. Cap. 24.

ID quod q̄nē facit in septimo quaesitū est, qm̄ Ioan. Philo. & Ari. v̄r̄ sententia, intell̄s tres opationes. s̄m simpliciū intellectio, cōpositio vel diuisio & discursus, et oē agēs aliquam operationē, si fuerit agens per cognitio nē cognoscit illā, ergo intell̄s intuef̄ discursus, & sic videt̄ cōtinue innouari, qm̄ cōtinue variamur in opinionibus, vt dicit Aristot. et sic anima innouabitur, cuius cōtrarium dicit Auer. q̄ intell̄s separatus nō intelligit falsa, nisi per accidentia: vt 36. cōmento in fine dicit & 27. & alibi.

AD solutionē igitur huius q̄n̄is oportet supponere esse quatuor virtutes s̄m Auer. sensitiuas interiores. s̄. phā-tasiam, imaginationē, quā gr̄eci opinatiuā seu opinionē vocant cogitatuā, & postremo memoratiuā, verū est q̄ op̄io est in eodē organo cū cogitatuā, & ideo ab Auer. nō ponit̄ separata a cogitatuā, tñ duæ sunt virtutes officio & opere seiunctæ, vt dicam, & hanc partē tenet Ioan. Philop. & maxime in primo priorū, capite de intentione libri & Them̄ in sc̄do de memoria et reminiscētia appellat eam dianoeā capite. 4. relinquo sensu cōem cum in proposito nō seruiat. Tunc op̄3 accipere quot opera habet vnaqueq; harū, & primo de phantasia dicemus, vbi debes scire q̄ in uno apprehenso sensili reperiuntur q̄nq; modi apprehendendi v.g. in colorato sunt materia, pr̄sentia materiæ, appenditiæ māæ, designatio materiæ, seu character māæ, denique abstractio ab omnibus his. Tunc dico q̄ nulla virtus apprehendit sensile his quinq; modis vt manifestū patet, paries enim recipiet colorem cū materia pr̄sentia materiæ appēditis māæ designatione eius & potētia v̄le illius, verū paries nō apprehēdit, nisi recipe q̄s uocet apprehensionē, priā ḡ & occurforia apprehētio est sensibills. v3 qua sensus exterior apprehendit colorē, seclusa enim materia apprehendit colorē cum aliis oibus.

Post hāc occurforia est imaginatiua seu phantasia, et hęc virtus est quæ apprehendit coloratū omnibus modis, sicut sensus, & adhuc altius secludendo pr̄sentia materiæ: sed simul cū cōditionibus omnibus materiæ, & formā illam vestitam illis sensilibus cōditionibus tangit ac p̄mit, tacui aut̄ sensum cōem, cū ōm̄ eius nullo discrimine differat ab ōtro oium sensuum exteriorū, ut docuimus in cōmento nostro de aia. Obiectū ergo virtutis phantasticę est sensile vt abstrahit a pr̄sentia materiæ ac materia ipsa: dico obiectū quo differat ab obiecto sensus exterioris, ista autem potentia ita se habet q̄ nec componit, nec diuidit circa propriū & naturale ōm̄, nec ratione aliqua particulari, vel uli ratiocinat̄ in eo, uel de eius proprietatibus hoc de virtute phantastica seu imaginatiua dictū sufficiat. De cogitatuā dicendū post hanc, q̄ ipsa apprehendit sensile ut coloratum cum pr̄sentia materiæ cū cōditionibus materiæ sicut aliæ priores, sed apprehendit sine pr̄sentia materiæ ac sine cōditionibus materiæ tamen cū caractere materiæ, & sic obiectū suū est sensile ut abstrahit a mā pr̄sentia & cōditionibus materiæ, non tamen ut abstrahit a caractere illius cogitatuā ergo anima per hanc virtutē habet triplices operatiōes, quarū una uocatur simplex apprehensio, sc̄da cōpositio & diuisio, tertiā discursus, & oēs: circa suū obiectū q̄ quidem simplicia oia apprehendat probatur uerbis Auer. iquit. n. in. 2. de anima com. 63 & ipsa cognoscit intentiones. i. formas indiuiduales. 10. oium pr̄dicamentorū ut formā indiuidualē huius hominis s̄m q̄ hic homo, & hanc lineā hanc albedinē hanc paternitatē & hanc calefactionē, & hm̄oi plura ita q̄ non tantū cognoscit accidentia sensilia cōia, aut p̄pria, sed intentionem non sensatā, quā expoliat ab eis quæ fuerunt ei coniuncta de sensibilibus cōibus aut propriis, adeo q̄ distinctæ & diuisim cognoscit sic q̄ per uirtutē cogitatuā cognoscimus, q̄ hęc aia nō est hoc corpus, & q̄ hęc amicitia non est idem cū hoc corpore, uel hoc colore, hac magnitudine & c. Et qm̄ uirtus cogitatuā cognoscat intē tiones ac formas, eodē modo quo diximus necesse est ut

ipsa sit diuisiua et cōpositiua earū, qm̄ ut Auer. testat̄ in. 3. de anima com. 22. oportet q̄ uirtus cogitatuā cōprehens dens cōposita et simplicia sit eadem immo hęc sola componit aut diuidit. cū natura nō faciat per plura quod p̄t per unum, hęc pr̄terea uidetur in medio ut Philo. inq̄, qm̄ est infra intellectum, & supra sensum & alia: intell̄m .n. p̄pter sui sublimitatē non decebat cōponere uel diuidere, aliæ uero uirtutes ante hanc propter infirmitatem non possunt ad hanc dignitatem ascendere, sola ergo cogitatuā cōponit ac diuidit, potest aut̄ hęc uirtus uel nos hac uirtute quatuor cōponere, uel formas cū formis. v.g. qm̄ iudicamus hoc dulce esse album, nel intentiones cū intentionibus. v.g. qm̄ iudicamus hunc patrem esse amicū. Vel intentiones cum formis. v.g. quando iudicamus hoc dulce esse delectabile, vel inconueniens. Vel formas cū intentionibus, ut manifestum est per se. Et qm̄ eadē est facultas cōponendi & diuidendi & etiā discurrendi ac syllogizandi, ut Philop. restatur in primo priorum caplo de intentione libri ideo hęc facultas erit discursiua syllogizās, ac rōcinans, dico aut̄ eodē modo, quo cōponit & diuidit cōponebat autē particulariter & signate quatuor modis, & quatuor modis eam ratiocinari cōtingit, & quia Galenus & Alpharabius Albefaram crediderunt rōcinari esse propriū homini dixerunt hanc uirtutem esse propriā homini & bene dixerunt, sed quando crediderunt eā esse intell̄m p̄pter conuersionem ulis affirmatiue errarunt, ut Auer. dicit in. 3. de anima comen. 6. Et ideo dicit Auer. ro. in tertio. de anima com. 20. q̄ ista uirtus est aliqua ratio quoniam quemadmodū ratio abstracta rōcinatur de rebus uli apprehensis, ita & hęc ratiocinat̄ de tot particulariter apprehensis: ergo in nullo differt ab intellectu, nisi particularitate et uniuersalitate, et ideo uocatur aliqua ratio idest particularitate differens ab intellectu & tamen fuit propriā homini, solus. n. homo ratiocinatur propter quod saluat speciem hominis per hanc et generationē & corruptionem & alia multa, & dicam q̄ hęc est forte intellectus practicus quem Aris. 6. ethico. appellat ratiocinatum & consiliarium ut dicam. Et tunc uerificatur sermo Auer. in. 3. de anima com. 33. inquit enim q̄ cum ipsa fuerit per memoratiuā & imaginatiuā, ipsa pr̄sentabit aliquando indiuiduum aliqd. i. accipiet aliquā cognitionē indiuidui, qd̄ non fuit sensatū ab illo homine cogitante utpote cognitionē alicuius futuri uel pr̄teriti. v.g. cum aliquis bonus medicus per suam uirtutem cogitatuā cognoscit hanc ægritudinē huius hoīs & eius causam, & cōplexionē: & etatem & locum, et t̄pa anni & c. & per uirtutem memoratiuā memoratur se uidisse ex tali ægritudine & cōsimili egrotos mortē occurrisse, & per uirtutem imaginatiuā imaginatur mortē istius hoīs, tunc uero iudicio iudicabit ipsum moriturū, ac si pr̄sentialiter sensiret ipsum mori, & alia multa, quid uero sit officiū memoratiuæ iam cōstat, illa. n. expolitam intētionē accipit ac retinet, ut Auer. dicit, quid etiā sit opinio cōstat, est. n. pars huius uirtutis quę syllo eius cōcluditur. Quod uero hęc sola syllogizatur Philopo. in primo priorum loco pr̄dicto sic probat, intell̄s quidem & sensus non ratiocinatur, intellectus enim non quoniam dignior existit q̄ ratiocinatur, quare & diuinus Plotinus inquit de ipso, q̄ uel attingit uel non & omnino est infallibilis, uel enim attingit simplicibus cognitionibus cognoscens res uel principiū attingit, & similiter s̄m utraq; est infallibilis, sensus uero tanq̄ inferior existens non syllogizat. Quod autē phantasia nec syllogizat̄ probat etiam, qm̄ oē syllogizans mouetur, phantasia enim est status eorum quæ mouentur a sensibus s̄m actū, ergo non syllogizat. Quod aut̄ neq; opinio declarat qm̄ opinio conclusio est cogitatuæ palam q̄ neq; ipsa syllogizatur, ideo concludit, relinquitur igit̄ potentiariū cogitatuariū animæ particulariū primā et solā cogitatuā syllogizari. Potest autem tribus modis syllogizari, uel demonstratiue, uel dialecticæ, uel sophisticæ: omne, enim syllogizans accipit ex notis ad ignota progressum, notū est propositio, ergo oportet ut cogitatuā accipiat

accipiat propōnes ex potētis cogitatiuis, si igitur ex intel-
lectu principia accipit, quæ cōes uocantur notiones de-
monstrat. Vel ad opinionem conuertitur accipiens ab ea
sylogismorum principia, & sic dialecticum facit syllogis-
mum vel dictum topicum, qui non semper necessariam
conducit cōclusionem. Vel ad phātasiam conuertit, ab
eaque accipiens principia syllogorū, & sic syllogis-
mum facit sophis-
ticum. His habitis dicendum quod quædam est virtus ita in-
fima quod alia cognitione apprehēdit mediū & cōclusionē,
ac alia p̄dicatum a subiecto, & hæc discursiua est virtus,
cuiusmodi est cogitatiua, alia est virtus ita alleuiata ac su-
blimis quod vnico actu attingit æque primo mediū & cō-
clusionem p̄dicatum & subiectum, dīam, & cōuenien-
tiam: & hæc nec componit nec diuidit nec discurret, cuius-
modi est primus intellectus, ut docet. 12. met. cō. 51. Auer.

Alia est in medio, quæ eodem actu attingit mediū &
cōclusionem, prius tamen nō, & primo mediū quod cōclu-
sionem, similiter prius subiectum quod p̄dicatū vel ecōtra, &
hæc virtus est intellectus noster, & hæc non discurret, nec
componit, nec diuidit s̄m discursum quem cogitatiua fa-
cit, nisi s̄m ordinem naturæ, quoniam vere non nisi sim-
plicia cognoscit ac intuetur complexa autem nō per mo-
dum complexorum, sed vt dictum est in p̄dicato co-
gnoscit s̄m vno intuitu, & in medio cōclusionem, &
ideo solum simplicia tangit ac intēcionaliter cōtinet, ut de-
claratum est. Et si non intelligit nisi simplicia, quo nam
pacto cōtinuatur nobis s̄m complexa, & si nō nisi vera,
quo pacto sumus quæque falsi in opinione. Dicendum quod vna
& eadem p̄positio est v̄lis & particularis, vt n. per intelle-
ctum intelligimus eam per terminos v̄les est v̄lis, ut autē
per cogitatiuam cognoscimus illius terminos particulares
est particularis, & quemadmodum vnum & idē est v̄le et
indiuuiduum v̄le respectu intellectus, particulare respectu
cogitatiuæ, ita vna p̄positio est particularis vt per cogita-
tiuam cognoscimus illius terminos, ut autem per intellm
erit v̄lis. Modus continuādi ergo est quod cogitatiua compo-
nens successiue, successiue cōtinuatur intellectui, & tunc vi-
demur nos componere, & quō successiue diuidit successi-
ue cōtinuatur intellectui, similiter cum successiue discurret,
successiue s̄m intellecta v̄lia cōtinuatur illi ergo successio
ac motus ex parte cogitatiuæ nostræ est, & nō intell̄s in se,
quemadmodum colūna sit mihi propior ac p̄pior p̄pter
motum mei, uel distantior p̄p recessum mei, sic & intell̄s
discurret pro quanto cōtinuatur discurrenti per motum il-
lius, licet ipse in se nihil discurret, similiter componit, quā
cōtinuatur componenti, & diuidit, quia diuidenti, in se
autem nec componit, nec diuidit. Et eodem modo p̄ ip-
sum falsa intelligimus, nō quod ipse falsa in se habeat, sed quā
cogitatiuæ copulatur falsum cōponēti, eo n. ordine intrat
nos, quod cogitatiua continuat ei, & quia ipsa s̄m particu-
lares terminos componēs. s̄. hanc, hic hō est leo, continuat
ei intellectus intrat nos s̄m illos oīs hō est leo quæ cōpō-
est cogitatiuæ sic componētis & intellectui vt terminus il-
lius relationis, & ideo in se nec falsa nec composita intelli-
git, sed solum vera & simplicia, licet modo quodam alio
ab intelligere dei ut dicam. His patet quod male intelligunt
has propositiones latini s̄m Auerroim, intellectus cōponit,
intellectus diuidit, intellectus ratiocinatur, amplius in-
telligit facit de potentia intelligibilibus actu intelligibilia,
intellectus recipit, intellectus fit in actu, intellectus est in po-
tentia, intellectus errat, intellectus intelligit, cum difficultate
vel facilitate, & alia talia, hæc n. denominare possunt in-
tellectum extrinseca denominatione, sicut dicitur deus iratus,
gaudens, componēs, diuidens, misericors, prudens &
huiusmodi, hæc n. sunt in nobis formaliter, deo autem at-
tribuuntur s̄m rōnem vt Auerrois dicit, sic intellectui in
se nullum eorum inest formaliter, sed tantum denominatio-
ne extrinseca & a parte nostra, est n. intell̄s terminus rela-
tionis nostræ ad eum, quemadmodum deus relationis rei
p̄creatæ ac formatæ ab eo, & ideo hmōi denominationes
insunt, ei prout nos relati sumus ad eum relatione conti-
nuationis. i. prout nos intrauimus ipsum & per ipsum in-

telligimus tanquā per principium operādi. Et oīa hæc de-
clarata erunt, cum ad argumenta in principio tractatus re-
spondebimus, tunc n. singulū verificabimus. Quo quidē
modo intellectus componat diuidat ac ratiocinetur dictū
sit in tantum.

In quo soluitur octaua quæstio. Cap. 25.

IOannes in quōnibus tertii. q. 10. dedit solutionē & su-
stentatur in duobus p̄pōnibus, quarum prima est quod
nulla intellectio vna numero rei generabilis intellui ē
æterna, & hanc conatur probare argumento Auer. aduer-
sus Them. si intellectus inquit speculatiuus est æternus. i. si
intellectus actu intelligēs esset æternus, formæ sensiles eēt
intellectæ actu extra animam ac immateriales, quod hoc
pacto astruit, si intellectus lapidis vna numero est æterna
simpliciter, lapis aut fiet intellectus ab intellectu agente,
vna cum eius phātasmate, aut solum ab intellectu agente,
dici n. solum ab intellectu agente, est euasio, declaratū est
enim sine phantasmate nequaquam animā intelligere, quo
fit vt si dicatur id fieri cooperatē phātasmate, tūc procul-
dubio si intellectiones essent æternæ, eadem numero intē-
tiones imaginatæ essent æternæ, causato enim ente æterno
& causam a qua dependet in fieri cōseruarique necesse est
esse æternam. ergo sensationes essent æternæ. quoniam phan-
tasmata dependent a sensationibus, quemadmodum intel-
lectiones ab intencionibus imaginatis, & cum sensationes
sint æternæ formæ sensiles erūt æternæ, cum sensatio de-
pendeat a forma sensili vt scis, & cum nullum æternum
sit compositum ex materia & forma, relinquatur formas
sensiles esse solutas a materia, & omne solutum a materia
est actu intellectum, & sic formæ sensiles erūt actu intel-
lectæ, quod erat conducendum, uerificata est igitur p̄posi-
tio. d. quod nulla intellectio vna numero rei generabilis intel-
lectui est æterna. Et tunc dedit secundam. s̄. quod homo nō de-
bet dici actu intelligens nisi actualiter producat actum in-
telligendi ac cum nouiter suscipiat, quemadmodum inquit,
nec ignis dicitur actu ignis nisi actū ignitionis mox p̄ducat.
AMPLIUS Auerrois testatur quod homo nō est actu
intelligens nisi per cōtinationem intellectus, cum eo actu,
& hoc est dicere nisi dependeat ipsius actus in homine a
phātasmate, ut per destructionem aliorum membrorū b̄
construit Ioā. quibus Ioā. concludit quod cum vna nume-
ro intellectio nō possit esse æterna intellectui, ac hō intelli-
gat per nouum actum intelligendi, & cum non possit fini-
gi vnicum numero esse actum intelligendi, erit enim vñ
numero dependens a diuersis causis, eo fit vt intellectiōes
sint tot numero ac diuersæ & nouæ quod homines, intell̄s
ergo speculatiuus erit numeratus tametsi intellectus ē vnus
numero apud Ioannem.

*In quo destruitur hæc positio per fundamenta Auer-
rois, quæ ipse conseruat. Cap. 26.*

Sed positio hæc contradicit rōni Auerrois, arguit. n.
in calce magni cōmēti si posuerimus intellm specula-
tiuum esse numeratum ac multa, contingit ut res intel-
lecta apud me & apud te sit vnum in specie & duæ in indi-
uiduo, & sic res intellecta habebit rem intellectā & sic p̄-
cedet in infinitum. Ioā. dedit responsum quod hæc quidē ra-
tio ab Auerrois tanquā probabilis & disputatiue est inducta,
cum ibidem arguat pro utraque parte p̄blematis, iō solu-
it quod non a quibuscunque numero diuersis pōt abstrahi
vna forma cōis, nisi sint loco ac subiecto diuisa quales nō
sunt duæ intellectiones uel duæ res intellectæ, quarum vna
fit in te & altera in me. Vel aliter inquit quod nō inconuenit
in his iter sine fine vt fingit. Sed proculdubio hic aberra-
re videtur in fundamentis Auer. & accipio duas intellectio-
nes eiusdē auri, quarū vna fit in te, altera quoque in me, et
quod vel differūt numero sic quod in nullo cōi cōgruūt, uel dif-
ferūt numero, sed in quodā cōi conueniunt. Et si quidem
primū fingat, ergo differūt plus discrimine generis & sic
hmōi intellectiones erūt æquiuocæ, & sic nō nūero tantū
Suef. de intel. I

& est dictum derisibile, si vero in quadam cōi forma congruunt, sed q̄diu est quidditas in aliquibus intellectus potest abstrahere, quēmodum Auemp. d. & Auer. cōmēdat eum, & est manifestum per se, ergo ab his potest abstrahi quidditas cōmunis, tunc sermo Ioan. nihil est.

AMPLIUS hęc intellectiōnes numero solū differunt, ergo dīa accidentalī, quod Ioan. asseuerat, sed quęcunque accidentalī dīa discrepant cōcurrūt essentialī quidditate. ergo hmōi intellectiōnes essentialī quidditate cōueniūt, sed intellectus pōt abstrahere omne prius a suo posteriori ergo vt prius & c.

R V R S V M istę duę intellectiōnes auri si differunt numero, vel differunt ppter subiecta vel ppter obiecta vel ppter habitudines ad diuersa phāsmata, nō propter subiecta, cū apud eū vnus numero est intellectus potētię omnibus, nō apud obiecta, cū idem sit intellectū vtriusq̄. ergo habitudinibus ad phāsmata, quorum vnus est in te, & reliquum in me, apud Ioan. sed quęcunque differūt relationibus cōueniūt in absoluto: nulla. n. relatio destruit rōnem absoluti. ergo hmōi intellectiōnes cōgruunt in rōne absoluta, et sic ab eis pōt abstrahi quidditas absoluta & c.

Adhuc intellectio, qua ego intelligo aurū, est, quoddam indiuiduum vel in ea idem est indiuiduū & quidditas omnibus mōdis, uel quidditas quoquo modo alia ab indiuiduo non primum, quoniam tūc erit essentialiter abstractū & intellectus separatus, vt Auerrois testatur cō. 9. tertii de anima. Si quidditas est diuersa ab indiuiduo. ergo pōt abstrahi ab illo, & sic tollitur Ioan. sol.

POSTREMO arguo, quęcunque differūt numero et cōgruunt specie, hñt quidditatē diuersam ab indiuiduis, vt scis, sed hęc intellectiōnes differūt numero tātum, & congruūt specie. ergo vt prius, minorem pbo, quęcunque ab eisdem causis eiusdem spēi generātur & cōseruātur & corrumpuntur sunt vnus speciei, modo q̄ ita sit patet, qm̄ phāsmata sunt eiusdem speciei, intellectus agēs in me & in te sunt eiusdē speciei & idē numero apud Auer. oīm est idē. & simplr erit sola dīa nūeralis, & specifīca cōueniētia.

In quo refellitur secunda sol. Cap. 27.

Secunda quoque sol. eius error est purus sm̄ fundamenta Auerr. declaratū est. n. in posterioribus vltia in quodam esse numero, ppter qd̄ a generalissimis vique in spālissima iussit Plato q̄scere. Itē nihil est humano intellectui ignotum, vt libello de generatione cō. 1. 9. dixit Auerr. ergo illa vltia tot sunt vel possunt esse erūt nota, & sic infinitum erit intellectum quod falsum est. Adhuc in essentialiter ordinatis est stātus, vt Arist. ondīt in. 2. meta. sed ordo vniuersalium est essentialis, quemadmodum testatur Aristote. in posterioribus. ergo vt prius.

AMPLIUS cognitio disīnitīua pfecte nō pōt haberi, nisi fiat resolutio vique in simpliciter simplicia, sicut docet Ari. in. 7. meta. ergo vna natura pōt infinitis intellectiōnibus intelligi vel nihil contingeret desiniri.

R V R S V M videtur q̄ nihil possit abstrahi ab intellectu re actū, quoniam si intellectus abstrahit formā ab illa. Vel cogitatiua cognoscit indiuiduum illius abstracti, vel nō si nō, tūc intell̄s pōt fingere aliqd̄ vltē, cuius indiuiduū nō cadit sub sensu, & posset operari sine phantasmate qd̄ Ioā. negat, si detur q̄ cogitatiua cogitat indiuiduum illi. ergo erit indiuiduum id actu sensatum, quod est mirabile. Et hęc sunt quę ex. 36. cō. accipiuntur tertii de anima.

POSTREMO tunc sciētia esset q̄litas actiua, ut Auer. arguit, qm̄ qn̄ magister docet discipulum vel generat sciētiā vel non, si nō argumētum Auerrois nullam hēt necessitatem, si sic habetur quod erit qualitas actiua & c.

In quo inducitur secunda rō principalis contra Ioan. Cap. 28.

Ed intellectus speculatiuus est numeratus ac generalis & corruptibilis simplr ut Ioā. dedit, tūc erūt intellecta in potētia actū intellecta, & si q̄s poterit eua

dere ab hac rōne, argumētum, quo pbat Auer intellectū esse separatum & vnū numero nihil erit, dicam. n. intell̄m esse numeratum per corpora ac intellecta numerari, & q̄a intell̄s est sm̄ se abstractus: & nō eductus de potētia materię & ab organo solutus, pculdubio nulla erit necessitas pbādi intellectum esse solutum simpliciter, & unum numero, & iam multa argumenta induximus contra Ioan. superioribus capitibus, quibus ostendimus positionē hęc repugnare verbis & fundamentis Auerrois.

EX his patet primam ppōnem Ioā. nihil esse, cā autē sui erroris fuit, quoniā credit argumentum Auerrois contra Themī. & Theophrastum, esse inductum tāquam demōstratiuum, & decipitur, arguit n. p vtraque parte, cuius signum est, quoniam cum Auerrois dedit argumentum id parte illa (hoc est igitur vnū impossibile, quę vtr̄ contradicere opinioni & c) inducit argumēta p Themī. & cōtra se, argumētum ergo id est disputatiuum, quod ergo Auerrois reputat pbabile Ioā. demōstratiuum credit. Quod autem nō cōcludat cōtra Themī. patet quoniam apud Themī. intellectus intelligit per eius essentiam, et nos per essentiam intellectus, phāsmā. n. apud Themī. nō habet introitum in generādo scīam sed habitudinem, qua cōtinuatur nobis intellectus, quēadmodum & etiā Auer. sentire vtr̄. Propter quod argumētum Ioā. nihil est, cum inquit phāasma corrūpitur. ergo quidditas intellecta respōdens illi indiuiduo pntato per phāasma corrūpitur intellectu, declaratum est. n. cām illius inadæquatam sicut non sequitur sor. desinit eē. ergo hō totus sortis cā est hōis inadæquata, pximum. n. fundamentum quidditatis, ut intellecta est indiuiduum & cogitatum, proximum autem fundamentum habitudinis est phāasma, sm̄ The. & Auer. Sed dices saltem apud Auerroim hoc indiuiduum cogitatum desinit esse. ergo intellectio huius hominis desinit eē, & hęc est eadē numero cū illa Platonis. ergo illa desinit.

AMPLIUS quidditas concepta dependet ab indiuiduo cogitato in sorte & illa met̄ ab indiuiduo cogitato in Platone. ergo unum numero dependet a duobus causis totalibus diuersis ut Ioann. arguit uide. Sed miro modo deceptus fuit hic homo, nō. n. per hoc q̄ hoc cogitatum desinet, intellectio lapidis desinet, sed bene desinet esse intellectio huius hominis, quoniam id cogitatum non est cā totalis & sola quidditas cōcepta ab intellectu simpliciter, sed est mēbrum quoddam, per quod intellectus nobis cōpulatur, sm̄ illam quidditatem, erat autē causa inadæquata, cū nōn tātum ab hoc cogitato cōseruetur ac cōstituat quidditas cōcepta intellectui, sed a diuersis, sicut natura humana nōn tātum ab hoc hōie cōseruat, sed in quouis hominē. Ex his sequitur q̄ intellectio huius hominis desinet esse qn̄ intellectio eadē numero remanebit, quoniam una numero est simpliciter, sed plures relatiue, sicut igitur per speculationem alicuius phantasmatis nihil noui suscipit intellectus, sed tātum efficitur nouus termin⁹ nostrę habitudinis, sic & in corruptione phantasmatis desinit esse termin⁹ rationis & relationis sm̄ rōnem. Ad secundum dicēdū q̄ quidditas cōcepta depēdet ab indiuiduis cogitatis, nō depēdentię effectus acti ad cām agēre, sed fundamenti ad fundamentum, indiuidua. n. sunt fundamentum vltis, vltē nāque cōseruatur in suis indiuiduis, p nullum tamen adæquatum, ut dictum fuit, & ideo si oīa destruentur nihil remanebit, quoniā destructis primis substratis imposse est aliquod aliorum remanere, & ideo habitu do indiuidui cogitati ad vniuersale non est causę ad causatum ut patet. His cōstat, q̄ quātūcūque intellectio lapidis sit sempiterna, non sequitur formas sensiles eē cternas, sm̄ determinatum indiuiduum, sed bene sempiternę, sm̄ successionem. Licet si intellectio mea, ut mea esset cterna, pculdubio forę sensibiles eadē numero eēt æternę. Et quā maxie vltia pntia claudicat, qm̄ nō seq̄t̄ b̄ est æternū ergo intellectum in actu, corpus. n. cœleste apud Auerroim est æternū, & tñ nō est actu intell̄m. ergo intētio Auer. nō fuit nisi disputare. Quo vero pacto secūda ppositio refellēda sit superioribus capitibus luculēte expressimus ac disputauimus

spuauim⁹, opinio ergo Ioan. recessit a fundamētis Auer.

In quo apponetur uera mens Auerrois. Cap. 28.

ID autem quod quōnem facit in doctrina Auerrois est, utrum intellectiones quibus diuersi hoies intelligunt idem intellm. v. g. aurum diuersæ numero an vna numero tantum. Secūdo quōnem facit utrū intellectio, qua ego intelligo aurum tu uero lapidem sint diuersæ numero, an eadem numero. Ad intellectiōnem primæ debes scire quod duplex est vnum numero, vnum scilicet positue per congregatiōnem causarum faciētiū indiuiduum in actu, sicut sortes dicitur vnum numero, quoniam amplectitur materiā & quāritatem, & alias causas vnitatis numeralis. Aliud est vnum numero priuatione causarum faciētiū distinctionem numeralem, & hoc potest esse dupl^r, vno modo cui nihil rōdet nisi sola priuatio, qualis vnitatis est materiæ, vnitatis. n. primæ materiæ est per priuationē omnium formarū, nec ei respōdet aliud nisi sola priuatio. Secūdo modo cui respōdet aliqua natura, cuiusmodi est vnum numero res vltis, & hoc iterum dupliciter, vno modo per se, & sic quælibet intelligētia in sua specie est vna numero in illa per priuationem causarum faciētiū numerum, & ei rōdet quædam natura essentialiter & positua, & si intellectus est vnus numero apud Auerroim. Alio modo cui respōdet vna natura, sed nō essentialiter separata, sed per accūs prout mens separat illam a materiā & cōditionibus materiæ, & de hoc inq^r Auerrois priō meta. cō. 40. intellm. n. aīalis nō inuenitur magis vno numero in specie illius intellecti, quoniam vnum quod est imateriale nō iteratur sūm indiuiduum. Ex his sequitur quod materiā est vna numero, sed non ita vna numero quod distinguatur contra vnum specie, est. n. vna numero materiā in sua specie, prout priuata est causis multitudinis. Similiter intelligētia lunæ est vna numero in sua specie, sed non vna numero quod contra vnum specie discrepet, sed est vnum quiddam numero in tota specie itaque quidditas & indiuiduum idem est, sicut intellectum lapidis, id est quidditas lapidis vel auri vel animalis est vna numero, sed nō ita vna numero, ut contra vnum specie diuiditur, sed simul est indiuiduum & quidditas, sicut est de intellectu nō apud Auerroim. His habitis facile est soluere quōnem sub primo intellectu, cū. n. intellectio auri nihil aliud sit nisi quidditas auri cōcepta ac intentionaliter informās intellectum, ex qua & intellectu fit ita vnum intentionaliter, sicut ex materiā & forma vnū realiter, dicēdum quod intellectio illa auri est vna numero omnibus intelligentibus aurum, nō vnitatis positua, sicut vnitatis sortis & Platonis, nec vnitatis priuatiua simpliciter, sicut vnitatis materiæ, sed vnitatis priuatiua, cuius fundamētum est vnum numero nō diuersum cōtra vnum specie, sed hoc pacto quod indiuiduum & species seu quidditas nullo modo sint diuersa.

EX his sequitur quod quæadmodum colūna vna numero in se simpliciter, potest dici multa ac numerata extrinsece & quemadmodum intelligētia est vna numero simpliciter respectu totius cœli, & tamen respectu dextri vel sinistri illius dicitur multa, sic intellectum auri in se simpliciter est indiuiduum, a quo quidditas nō est diuersa, sed extrinsece ac attributione ad multa dicitur multa ac numerata.

Sed dices ergo tu intelligeres per intelligere meum, & ego per tuum, & alia multa, dicendum ergo, quod quemadmodum natura humana, cōtracta per principia indiuidua mea est vna numero in specie tamen prout est in me contrahitur aliis ac aliis principis indiuiduorum, sic intellectum auri in se est vnum numero prout vnum numero est in tota specie, est tamen diuersum in me prout per aliud indiuiduum speculatum continuatur mihi, & per aliud tibi. ergo vna intellectio est numero auri in te & in me, prout vnum numero coincidit cum vno in specie. scilicet prout in eo idem est indiuiduum & quidditas, licet sit alia mihi & alia tibi, prout intellectum auri est cōicatum mihi per indiuiduum auri nūc phātasiatum a me, quod nō a te, & inde sequitur quod intelligere meū potest remanere tuo corrupto,

quæadmodum humanitas potest remanere in me, & si in te sit corrupta, & si humanitas sit vna numero in specie humanitatis, quoniam istud vnum numero nō est posituum, & per principium indiuiduationis, sed est indiuiduum, cuius quidditas est idem omnibus modis, tibi tamen & mihi cōicabile quiddam. Ex his patet quid dat præceptor discipulo, quā. n. mouet phātasiam & cogitatiuam & memoratiuam, cogitatiua speculabitur indiuiduum auri, cuius quidditatem speculatur præcepto, & cū ille intrat speculārī indiuiduum auri, statim intellectum auri, cum erat quoddam cōicabile, unitur discipulo, & sic idem numero est intellectum auri præceptoris & discipuli &c.

In quodeclaratur, quō totus intellectus speculatiuus est vnus et æternus. Cap. 30.

CVM declarauimus quo nam pacto intellectum auri est vnum numero, quoniam in quo indiuiduum & quidditas idem, & quō multa numero, quoniam cōicabile pluribus per diuersa indiuidua actu speculata, & quō est æternum simpliciter, ut est vnū indiuiduum in specie, & generabile, ut est numeratum, opus est videre utrū intellectio qua ego aurum, tu uero lapidem sunt diuersæ numero. Ad quod potest dupliciter respōderi, vno modo consequēter ad dicta imaginabimur quod intellectum auri est simplex quoddam, cuius quidditas & vlt^e est idem cum indiuiduo & particulari, ut dictum est. Similiter intellectum lapidis quoddam est indiuiduum, cui⁹ quidditas est omnibus modis idem, tūc dicit Auer. 7. met. cō. 41. sed tamen quā intellectus abstrahit eā a subiecto, tunc ita habet esse quidditatem, sicut primæ subæ ad suas quidditates, et intellectio per primā subam id quod nō dicitur in subo: & ista sunt vltia subarū, ut dictum est in p̄dicamētis, vult ergo Auer. illa duo intellecta differre numero, sicut indiuidua quæ dicuntur primæ subæ, licet modo diuerso, quoniam indiuidua subæ differunt numero & cōgruunt specie, hæc autem duo. v. g. intellectum auri & intellectum lapidis differunt numero & specie, quoniam vnum numero est idē quod vnū specie, est quod diuersum numero idē quod diuersum specie, in separatis. n. substantiis bene sequitur differunt numero. ergo specie vniuoce dicta, licet possit esse conuenientia in specie analogica dicta per prius & posterius, ut docet Auer. in. 2. cœli cō. 49. Sed dices differunt ne genere. potest dici quod quemadmodum homo & equus differunt specie & cōueniunt genere, sic intellectum equi & intellectum hominis differunt specie & cōgruunt genere, puta in intellectu animalis, & sic nihil prohibet intellectum habere intellectum abstractius, ut. d. Auēp quod intellectum animalis est simul vnum numero specie & genere, ideo est diuersum numero specie & genere ab intellectu lapidis, & cum cōueniant in intellectu entis, quod est principium intellectum, ibi status, istud. n. est vnum numero omnibus intelligentibus, & specie, & vnum genere, & vnum transcendente, & ideo non potest esse aliud in me & in te cū intelligitur. His habitis ad formam quōnis dicēdum quod intellectum lapidis in me, et intellectum auri in te sunt duo numero intellecta, quæ differunt numero et specie insil, quoniam quodlibet illorum est idem cum sua quidditate, et patet quō non est processus in infinitum, status. n. est ad ens: quod nō est aliud in te et me, sed idem numero in te et me simpliciter, licet in me contractum per phātasiam meū, tibi per tuum, sicut ego suum aliud ens a te per humanitatem meam, et tu per tuā.

In quo datur secūdus modus intelligendi. C. 31.

ET si hic modus sit verus, potest tamen subtilius dici, quod quemadmodum compositum ex materiā & vltimo actu, omnibus aliis formis inter mediis, est vnum numero. v. g. compositum ex corpore equi & forma sōma equi, omnibus aliis inter mediis ibi inclusis. scilicet forma subæ corporis aīalis &c. ut docet. Auer. primo meta. sic cōgregatū ex intellu potētiæ & intelligibilibus ordinatis illo modo erit vnus numero intellis speculatiuus, dico vnus numero, sicut est informis abstractis. scilicet cuius indiuiduum &

esse idem est. Non tñ est vnum numero cõpõne p̃h̃yca & hac dem̃ata, sed compõne intentionali & ṽli, & ideo firmior ac fixior & maior q̃ ex materia & forma, & hoc videtur intelligere Auer in lib. d. d. p̃sp̃u. 6. in sol. tertii, inquit quare rerũ intelligibilia eadẽ sunt q̃ rerum veritates, & intellectus nō est aliud nisi cõprehensio intelligibiliũ, quẽ est in nobis intellectum & intellectus & intelligere vnum & idem sunt inquãtum est intelligẽ & nulla est ibi d̃f̃ia, nisi inquãtum intelligibilia sunt rerum quæ de earum natura non sunt intellectus, imo sunt intellectus separatione intellectus a materiis. Idẽ disp̃u. 7. in sol. tertii et in disp̃u. 3. in sol. 3. 8. inquit. intellectus. n. nō est aliud nisi cõprehensio entium formarum pur̃ imateriales sunt, vult ergo is q̃ intelligibilia & intellectus sunt idẽ, nō idẽtate essentiali, sicut in prima intelligentia, sed idẽtate cõpositionis, sic materia & forma sunt idẽ identitae cõpositionis, licet sint diuersa in se. ergo sicut materia & forma sunt vnum cõpositum, ita intellectus potentia & intelligibilia sunt vnus intellectus speculatiuus, licet hæc vnio nō requirat tertiam entitatẽ, sicut vnio materiae & formæ, p̃pter quod est essentialior et interior, vt dicit Auerrois. Et hoc declarari p̃t in intelligentis separatis, ibi. n. intellectus & intellecta sunt vnum numero, adẽo q̃ ex intellectis & intellectu fit vna intelligentia numero, sicut ex intellectu potentia & intellectis fit vnus intellectus speculatiuus numero æternus, & vnus in sua specie, quæ intelligẽtia humana dicitur, nō n. differũt, nisi quia ibi intellectus & intellecta sunt vnum in dispõne essentiali, in intellectu autem nō intellectus & intellecta vnum in dispositione intentionali uel accidentali. Si igitur ita est ad mentẽ eius, cõsequẽter dicitur q̃ quẽadmodum intellectus lunæ ubi esset anima hominis, intellectio quæ sortis lapidem & Plato aurum esset vna numero essentialiter, p̃pterea quia vna est intelligẽtia numero, & hoc Them̃. opinatur, sic modo in intellectu nō, cũ ibi intell̃s & intellecta sunt vnũ vnione intentionali, erit idem numero omnibus absolute, licet respectiue ac habitudinibus diuersis erit aliis in te alius in me. Quoniam cõtinuabitur mihi p̃t̃ intellectum auri, tibi autem per intellectum auri, lapidis, continuatur autem mihi per intellectum auri, quoniam cogito indiuiduum auri, & tibi per intellectum lapidis, quoniam cogitas indiuiduum lapidis. ergo intell̃s speculatiuus ẽ vnus nũero, cui q̃ d̃ditas & indiuiduũ idẽ, & sic vnũ nũo sicut rep̃it vnũ nũo in formis abstractis, est autem multus nũero prout ei diuersa numero cõtinuantur per diuersa cõtrahẽtia, ut dictum est. Et hoc forte voluit dicere Auerrois in magno cõmento cũ inquit, q̃ intellecta rerum respectu intellectus per quod sunt vnũ entium sunt vnum numero & æterna, respectu vero entium per quæ sunt vera sunt multa, quoniam respectu indiuiduorum imaginatorum numerantur, licet in se vnum tãtũ sint. Ex his sequitur q̃ licet quãdo sortes intelligit lapidem totus intellectus speculatiuus sibi continuatur, nō tñ totus totaliter, quoniam licet ille sit vnus simpliciter respectu intell̃s, est tamen multus & enumeratus respectu nostri & ñorũ phãtasmatum, appropriabitur ergo totus, sed nō secũdũ totalem ptãtem nisi in fine & augumẽtatur in nobis & diminitur p̃ augumẽtum & diminutionem phãtasmatum speculatorum, tñc autem erit totus & totaliter nobis cõtinuus, cum cuiuslibet ṽlis aliquod indiuiduum cogitam⁹ & in memoratiua referuamus, hæc. n. dispõ est adeptio, vt alias dicitur. Quo quidem modo intellectus speculatiuus sit vnus numero & numeretur, amplius quõ nō sit accidẽs aiæ, & quõ post mortẽ remaneat his p̃spicuũ est.

In quo soluitur quæstio nona. Cap. 32.

Quod omnes tres virtutes. s. phãtasia cogitativa & memoratiua intellectui deseruiat p̃spicuũ est in dictis Auerrois. cõ. 7. tertii de aia, sed qd sit iste cõcursus difficile est. Amplius cum hæ non congruant eodem modo, dubium est quæ harũ magis & primo uidef̃ imaginatiua seu phãtasia, quoniam intelligere aut est phãtasiari, aut nō sine phãtasia, & alibi frequẽter Aristote. &

Auer. concursum phãtasiæ ad intelligere explicat & non aliarum. Ex alio videtur q̃ memoratiua, quoniam magis est spiritalis & intellectui uicinior, vt. d. Auerrois in lib. d. d. disp̃u. 3. in solu. decimoctauis dubii, & in libello de memoria & reminiscẽtia Et in. 3. de anima cõmen. 6. Postremo videtur q̃ cogitativa cum sit nobilissimã, & ideo particularis secũdum Auerroim ac cognoscitiua & intellectui cognatiõ.

RESPONDET ad hæc qõnem Ioã. Iandũ. i. 3. q. 15. q̃ oēs tres deseruiunt intellectui sed principalis est cogitativa, quæ principalis est, quoniam imediate per præsentia phãtasmatis, a quo actuatur creat seu generat in intellectu speciem intelligibilem mediãte qua intelligimus, imediatũ ergo deseruiens intellectui s̃m hoc erit cogitativa p̃t̃ actuata est specie rerum sensilium. Sed istud friuolum est: quoniam si cogitativa actuata phãtasmate generat sp̃m in intellectu, tunc intellectus potentia cõcurreret ad nostrũ intelligere viliori modo, ipsa autem cogitativa digniori & præstabiliori forte, quoniam intellectus ut patiens, & cogitativa vt agẽs, et p̃ cõsequẽs potius intellectus seruiret cogitatiuæ q̃ ecõtra. & iam dedimus impossibilia enumerata in hac positioe. Ideo aliter oportet dicere, q̃ vt diximus alias, fundamẽtum p̃ximum habitudinis & aptitudinis & actualis relationis, qua intellectus cõtinuat nobis vt principium intelligendi, est cogitativa actu speculans vel cõponẽs vel ratiocinãs speculabile, hoc. n. ente in nobis statim innascitur quædam relatio, cuius terminus ẽ intellectus, subiectum sumus nos, fundamẽtum cogitativa actuata phãtasmate, aliquo quæ quidẽ relatio est actualis vnio, qua intellectus cõtinuatur nobis vt eo speculamur, & intellectus iste sic formatus & perfectus intelligibilis, dum per ipsum speculamur dicitur speculatiuus, vt scis, vt vero actu speculamur dicitur in actu, vt autem iam eo speculati sumus & possumus speculari quãdo volumus, dicitur in habitu ergo vnus & idem s̃m rẽ intellectus sortitur tres rationes respectu nostri, et quia quælibet harum rationum est vna relatio rationis ex parte intellectus, realis ex parte nostri ideo contingit esse tria fundamenta, ex parte nostri vnum. s. fundãs actualiter intellectũ speculatiuum. i. habitudinem actualem, qua actu intellectus cõtinuat nũc nobis, & id est cogitativa actu speculã phãtasma aliquod, & sic cogitativa cõcurrit & deseruit ad intellectum in actu, fundamẽtum intellectus in habitu. i. habitualis cõtinuationis intellectus in nobis est phãtasma r̃t̃um ac firmatum in memoratiua possibile exire in actu quãdo volumus, & sic memoratiua deseruit, vt fundamẽtum intellectus in habitu. i. vt proximum fundamẽtũ habitualis vnionis intellectus in nobis, & quoniam cõtingit istum intellectum fieri in nobis actu. postq̃ fuit in habitu, & non fit in actu, nisi reuocetur in actualẽ cogitationẽ, & nihil reuocat nisi phãtasia, p̃pterea quia cognoscit formas vestitas sensibilibus, ideo principium reuocãdi phãtasmatum in cogitationem est phãtasia, est etiam principium acquisitionis illorum phãtasmatum, & sic phãtasia cõcurrit, tñ ad habitum formandũ phãtasmatum, tum ad acquirẽdũ. ergo deseruit nostro intelligere magis extensiuẽ, quia pluribus modis, memoratiua vno modo, & cogitativa vno modo sed extensiuẽ, & perfectiori modo cogitativa, tãq̃ p̃ximũ fundamẽtum actualis relationis, qua intellectus est principium intelligẽdi in nobis. Ex his sequitur q̃ oēs deseruiunt, licet modo diuerso, nec deseruiunt ad causandũ intelligibilem speciem, uel int̃tionem, sed ad causandum habitudinem vel ad esse fundamẽtum actualis vnionis vel habitualis vel actualis modo acquisitæ vel modo puocatae Declaratum est. n. relationem nō effici, sed resultare ex fundamẽto & termino & subiecto, habitudo ergo hæc vel vnio quæ principium est intelligendi in nobis est consequens fundamẽtum. s. cogitativa phãtasantem, et terminum. s. intell̃m. & hoĩem tãq̃ s̃m, q̃ si cõsiderat̃ actuale phãtasma di hitudo actualis, q̃ actu speculamur, si hituale erit fundamẽtũ hitualis vnionis & itell̃ui hitu deseruit, si ṽo reuocatiue ṽt̃ acq̃sitiue p̃culdubio phãtasia ẽ p̃ximũ deseruiens,

seruies Huc modū dedit Auer. intelligere in. 3. de aīa cō. 7. & 33. & apte nos in cōmēto nro declarauimus. Tūc ad argumēta opposita dicēdū q̄ Aris. & Auer. expresserūt cōcurium phātasīe ad intelligere nrm, tāq̄ pl' necic, quoniā in oī mō concurrir, vt diximus, memoratiua autē & cogitatiua nō nisi vno modo tantum, licet cogitatiua excellētiōri modo concurrat. Ad secūdum nos diximus in expositione commentī sexti tertiū de anima, quō memoratiua vno modo est spiritualiter, & quō non, & tu vide ibi.

Vltimum vero argumentum concludit p̄positū vt scis.

In quo soluitur vltima quæstio. Cap. 33.

IN vltima quæstio duo sunt quæ cōclusionem faciāt, quō s̄ b̄ vera sit, intellectus intelligit. Et quo pacto ipsum seipsum intelligat. Ad primam ergo dicendum, q̄ quēadmodum hæc est fallā, intellectus intelligit in omnibus separatis substantiis, ita q̄ hoc nomē cōcretum intelligēs dicatur de his, sic & hæc falsa erit intellectus intelligit: primum autem declarauit Auer in. 12. meta. cō. 19. quoniā inquit iumptum. i. cōcretum non dicitur nisi in relatione ad materiam. v. g. viuens dicitur de forma respectu illam habentis, et ideo solum in cōpositis p̄prie sumptū. i. concretum reperitur. Sed quoniā in eis est distinctio in modo saltem, ideo conceduntur & hoc subdit ibidem, in simplicibus autē dispositio. i. principale & dispositū. i. cōcretum illam habens reducuntur in vnū in esse, & duo in modo pro quāto intellectus sumit illa ex translatione eorum quæ sunt hic, vt quoniā intelligimus istam homo viuit, ex hac sumimus hanc, deus viuit, non q̄ vita et habens vitam sint diuersa, sicut in animali, sed sunt vnum in subiecto, & duo in modo, ideo non sunt sicut synonyma, ita vera p̄dicatione nō dicimus intellectus intelligit sic q̄ intellectus & intelligens sint duo, tamē cōceditur, quoniā sunt vnum in esse & duo in modo. Sed dices nō videtur simile in intelligentiis & intellectu nostro in illis. n. intellectum & intellectus sunt vnum in esse essentiali, in intellectu nostro nō & per cōsequens potest intelligi forma & habens formam forma. n. erunt intellecta, habens formam compositum ex intellectis & intellectu, qui intellectus dicitur specularius. Et sol. est q̄ in omnibus abstractis idem est intelligens & intellectum, licet in quibusdam idem per se, ac essentialiter, in quibusdam idem quali per accidens, intellecta ergo actu erunt eadem intellectu potētiae in dispositione vnionis maioris q̄ sit materiæ & for̄e, & quia vt sic sunt idem, ideo non potest per se sumi ratio formæ & habentis formam, & ideo hæc erit fallā absolute, intellectus intelligit, attributione autem & translatione ex vere compositus est vera.

In quo declaratur quo pacto intellectus intelligit se, et p̄rio narratur, et improbat p̄o Alpharabii. C. 34.

ALpharabius in libro de intellectu & intellecto opinatur q̄ intellectus in sui natura est pura potētia, et per cōsequens nō est potēs generare sui ipsius speciem, cū vero intellectus fuerit in actu per speciem rei materialis, tūc erit vnum entium, & redditur ita potens q̄ generabit speciem sui per quā intelliget se intellectuone propria ei. Latini autem interpretatur Alpharabii dicētes q̄ intellectus duobus actibus diuersis attingit se & alia. actus n. quo attingit alia p̄culdubio rectus est, actus v̄o quo se attingit reflexus ac circularis est, hoc autem eadem specie fieri dicunt, qua cognoscit quidditates vles rerū alio actu per eandem speciem se intuetur, hunc itaque modū Alpharabium sentire credunt. Alii præterea dixerūt intellectum se intelligere, quemadmodum existimatiua eligit species insensatas ex speciebus sensatis, & cogitatiua cōceptum substantiæ ex cōceptibus accidentium, tūc dicunt Alpharabium velle intellectum humanum ex speciebus intelligibili bus naturaliter eligere speciem sui & imateria. liū, ita q̄ q̄ primo intellectus rerum materialium spēs fuerit actuatus, tam primo redditur potens eligere speciem

sui, quam extrahit ab eius essentia, omnes ergo cōgruunt q̄ intellectus alio actu intelligat se, & alio intelligat alia, licet hi dicant alio actu & alia specie, alii alio actu, sed eadē numero specie. Videntur autem sustentari in hoc, quoniā distinctio actū ex distinctione obiectorum cōiungit sed intellectus & formæ intellectæ sunt diuersa obiecta. ergo diuersis actibus sunt attingenda. Amplius, illi actus sunt diuersi, quorū vnus est rectus a ter reflexus. Adhuc illi sunt diuersi, quorū vnus est permansus altero nō ente.

Postremo illi actus diuersi sunt, qui fundāt cōtraria indicia. Et his accidit totum hoc ergo hi sunt diuersi. Auer. obicit his. d. & sic intellectum habebit intellm. i. abstractū essentialiter habebit abstractius, vt itulit cō. 8. tertiū de aīa, & cōsequētia tenet, nā si intellectus intelligitur per p̄pria speciem, vel p̄prium actum, cū actus vel species abstrahant ab eis quorum sunt erunt abstractiores eis. ergo si intell's intelligitur p̄ p̄pria speciem, vel p̄prium actum. spēs illa vel ille act' erit abstractior intellectu, qd ē derisibile. Adhuc tūc idem esset forma sui per se. quoniā oē intelligibile p̄ se est forma intelligentis, imo uerius faciēs vnū cū intellectu q̄ forma physica, cū materia physica, ut Auer d. sed p̄ te intellectus est intelligibile quiddpiā p̄prio actu distincto et per se. ergo forma sui. Et etiā b̄ sol. ē diminuta, cū non declarauit, quo genere p̄blematis intellectus intelligat se intelligendo alia.

In quo declaratur secundum Auer. quomodo intellectus intelligit se intelligendo alia. Cap. 35.

CVM de quolibet vere scibili quatuor quæri contingant, si sit, quidque sit quale ue, & p̄p quid talis sit, vt Aris docet in posterioribus, & intell's sit vnū vere scibilem p̄culdubio & de eo q̄rēdū erit, an sit qd terminabimus, quoniā est vnum entium, ac etiam qd sit ad quod respēdebim', quoniā oia fieri receptione. Præterea qualis sit, cui dicemus, quoniā abstractus a materia & organo. Denique p̄p quid abstractus, & quoniā foras materiales oēs recipit afferemus. Adhuc post hæc accipiēdum q̄ potētiam quædam sunt ita debiles q̄ diuersis cognitionibus attingūt medium seu rationē cognoscendi & conclusionem seu cognitum, & dico diuersis, tum re, tum t̄pibus diuersis, qualis est virtus cogitatiua, b̄. n. alia cognitione ac t̄pe alio cognoscit subiectum. alia ac alio t̄pe p̄dicatum, & inde fit, vt p̄pōnē ex eis cōponat vel diuidat, præterea alio intuitu intuet' mediū, ac alio cōclonē, & ideo fuit necessarium ratiocinari ex noto ad ignotū. Quædam vero sunt ita fortes ac sublimes q̄ vno intuitu nūero subiectum ac p̄dicatū mediū ac cōclonē cōspiciūt, & eodē instāti nature, cuiusmodi ē intellectus primi entis, ille. n. nō alio actu mediū cōclusionis & cōclusionē ipsam inspicit. Nec p̄dicatū alia cognitione ab illa subiecti, & hac p̄fecto de re intellectus primi nec componit nec diuidit nec rōcinat s̄m pipareticos, cū ibi nō sit hoc prius id posterius notū, sicut sit, tum in p̄pōnibus, tū in syllo. Amplius, & post b̄ dicēdum q̄ qdā sunt entia q̄ p̄ essentiā ac eorum naturas sunt abstracta, & hæc sunt intellectus, q̄les sunt subæ mouētes stellas, & intellectus n̄. Quædam vero sunt, q̄ in suis naturis sunt cōcreta in materia ac indiuidua, & hic sed sunt abstracta per accidens, p̄p̄terea quia mens remouet ab eis materias & illarū characteres, & h̄mōi sunt intellectus p̄ accidēs, & ideo intelliguntur tantū & nō intelligunt, vt docet Auer. in. 3. cō. 16. Postremo o3 accipere q̄ qdā intelligūt, q̄ p̄ficiūt ab intelligibilibus tm, & hoc pacto intell's n̄ intelligit qdā intelligūt, q̄ cānt ac p̄ficiūt intelligibilia, & hoc mō deus intelligit oia, eo q̄ cā est oium, & quali oia ipse est. Quædam at intelligūt viroque mō, ut mediæ intelligētiae intelligūt inferiora, ut cāe sunt, superiora, ut cāta & p̄fecta, ut diximus sape. His itaque acceptis dicimus q̄ cū intellectus fuerit respectu tui uel mei actuatus intelligibilibus tūc ipse intelligit se, prout ipse nihil aliud est nisi foræ rerū inq̄ū cōphēdit eas p̄cul ac solutas a m̄iis, q̄si igit se intelligit mō accētali, ut. d. Alexā. i. s̄m q̄ accidit intellectus q̄ fuerint ipse i eius essentia, intellectus ergo sues. de intel.

propter tria intelligit se per accidens, tum primo, quia non per eius essentiam cum hoc solum sit in intellectu superiori, tum secundo, quoniam intelligit se per viles formas, quae & si non sint accens intellectui sunt tamen extrinsecae, & non essentia intellectus per se, sed per accens. tum tertio quia intelligit se per illa quorum naturae sunt, non intellectus sed sunt intellectus per accidens, ut dictum est. Sed quoniam intellectus est potentia sublimior cogitativa, inferior intellectu primo, ideo supra cogitativam retinet quod vno ac eodem actu quo intelligit rationem terminandi problema intelligit se. v.g. eo actu quo intelligit vnum entium, intelligit se esse, & eo actu quo intuetur suam definitionem intuetur se. Eodem actu quo intuetur medium in problemate qualis est intuetur se, & sic in problemate propter quid, & ideo non oportet ut intellectus intelligendo vel habendo se respectu alicuius problematis componat vel diuidat uel ratiocinetur, sicut nec prima mens. Sed compositionem facit cogitativa vel ratiocinatur ut continuat nobis sub forma illorum problematum, & hoc modo patet quod intellectus intelligit se. Ex his patet diuisio inter modum quo intellectus se intelligat & primus se. Intellectus enim primus intelligit se per se tribus modis, primo, quoniam se per essentiam propria secundo quoniam non per alia extra essentiam eius cum ipse sit omnia & totum & vniuersum. Tertio quoniam intelligit se per id quod in sui natura est intellectus. ergo ipse se ipsum intelligit per se omnibus modis per se, intelligentiam autem mediae respectu inferiorum se intelligit, ut primus intellectus. scilicet per essentiam, & non per alia, & per id quod in sui natura est intellectus respectu superiorum intelligit se quasi per accidens, quoniam per essentiam superioris, quae non est subiecta intelligentiae uel essentia eius licet in se sit intellectum ac intellectus. His patet sol. ad obiecta aliorum, quoniam tametsi obiecta sint diuersa transeunt in rationem vniuersi intellectus per perfectionem cognoscentis. Ad secundum ibi non est actus & actus, intellectus non perficitur ab intelligibilibus, & quia accidit illis esse intellectus, ideo intelligit se per accidens intelligendo intellectus illos separatos per accidens a mente res enim intellectae sunt intellectus saltem per accens, & ideo intellectus vnica perfectione perficitur ab illis, & a se, put est quid vnum illorum. Quia enim intellectum auri est separatum, percipit se separatum, quia vnum numero se esse vnum numero, quia tale uel homini talem uel homini se percipit, quoniam intellectum auri est intellectus separatus, prout mens remouet ipsum a materiis. Propter quod patet quod illi actus sunt semper, & non vnus nunc alter cras. Item indicia diuersa sunt ratione diuersi modi apprehendendi, non propter diuersos actus, ut patet, quoniam deus vno actu indicat se, & ideas, diuersis tamen indiciis.

In quo tractamus de intellectu practico, cuius principium est uoluntas, et ideo primo de uoluntate. Cap. 36.

Quia intendimus loqui de intellectu practico secundum Auer. & uoluntas facit ad illius declarationem, ideo primo de uoluntate dicendum. scilicet quid sit, cuius sit & quo distinguitur ab intellectu. Dicendum itaque primo quod in nobis tres experimur actus, quorum vnus est potentiae uegetatiuae, ut nutrire, auferri, & generare. Alius est potentiae sensitiuae tantum, ut tangere & alii actus sensuum. Alius est ratiocinari, & hoc quoque est vltimus & particulariter, particulariter respectu cogitativae vltimus per continuationem vltimum per intellectum vnitum ac ad nos conuersum, & quia ut d. Auer. 12. meta. appetitus sequitur comprehensionem, sicut umbra corpus ideo erit triplex in nobis appetitus, vnus qui est sequens formam, ut uegetatiua, qualis est in plantis ad suum nutrimentum, ut Auer. d. in primo phys. auscul. co. 81. Alius sensitiuus qui consequitur virtutem sensitiuam respectu actuum sensus & hic est communis hominibus & brutis, Tertius rationalis qui consequitur rationem, et est appetitus proprius homini, & dicitur uoluntas, & quoniam ratiocinatur vltimus & particulariter, ideo est uoluntas & vltima & particularis. uoluntas namque vltima est intellectus, intellectus enim dicitur prout perficitur ac format intentionaliter ab intellectibus indiuiduorum, & prout per ipsum intelligimus dicitur intellectus noster. Uoluntas autem in quantum

ad actum consequitur fuga vel prosequela, & uoluntas nra prout principium est vniuersale prosecutionis vel fuge. Uoluntas autem particularis est uirtus cogitativa, uirtus enim cogitativa dicitur intellectus particularis, & aliqua ratio secundum Auer. ut diximus, cogitativa ergo ut mouetur a formis indiuidualibus & ratiocinatur circa illas dicitur ratio particularis ac intellectus aliquis, ut tunc per actum eius accidit nobis fuga vel prosequela electio uel amor dicitur uoluntas particularis, uoluntas ergo quid sit, & quot modis sit patet.

In quo soluantur quaestiones circa hoc. Cap. 37.

Ambigunt an uoluntas nra sit vnus rationis cum uoluntate motoris. Secundo an intellectus in se possit aliquid uelle contingenter. Tertio quod nam pacto uoluntate abstracta nos volumus. Quarto quo nam pacto uoluntas particularis se habeat ad uoluntatem vniuersalem. Ad primam dicendum quod quod diu intellectus ita recidit indicat aliquid, cuius oppositum non potest intelligere ac ei assentire, uoluntas est necessaria, & inde tollitur contingencia uoluntatis, contingencia enim uoluntatis puenit ex indicio intellectus ad opposita, & quia uoluntas intellectus motoris subordinatur intellectui, qui cognoscit tantum vnum & oppositum, non ideo illa ordinatur ad vnum tantum, uoluntas autem hominis, quoniam indicat per intellectum opposita, ideo & ipsa potest, & opposita prosequi vel fugere. Sed uoluntas motoris est alterius rationis a uoluntate nra. Ex his sequitur quod cum intellectus in se consideratur, ut infimus est abstractor, sit vna forma omnino liberata a materia ac tantum intelligens vnum intelligibile. scilicet genus subiectum separatum, ideo tantum vno modo uult, & inde tollitur contingencia uoluntatis, eo quia tollitur indicium intellectus ad opposita.

Et hoc modo uoluntas intellectus est eiusdem rationis cum uoluntate motoris separati, & sic iam manifesta est sol. secundae questionis. Tunc per se sol. per 3 ad tertiam, quod licet intellectus in se uelit simpliciter necesse est, nec possit appetere oppositum eius quod intelligit in se, quia tamen conuertitur ad nos contingenter iudicia opposita capiētes per cogitativam, quae ratio est particularis, ideo principium est exequendi vel fugae contingenter, erit ergo iste ordo quod intellecta nobis continuatur per imaginatas formas, uoluntas autem per intellecta. ergo eodem medio uoluntas et intellectus continuatur nobis licet ordine quodam. Et per se ad quartam, sicut enim cogitativa est quodammodo particularis, intellectus uero ratio vltima, ex quibus constituitur vnum intelligens, ita uoluntas cogitativae est appetitus particularis, uoluntas autem intellectus vltima, ex quibus fit vnum principium electionis & fuge odii amoris & aliorum actuum, haec de uoluntate dicta sunt nunc.

In quo tractatur de intellectu practico. Ca. 38.

Facile ex his manifestum est quod sit practicus intellectus, oia enim entia speculabilia, ut speculabilia, constituunt intellectum speculatiuum, ut diximus. Operabilia autem ut operabilia constitunt practicum, & quia operabilia, ut operabilia, non sunt nisi singularia, & intellectus particularis. scilicet cogitativa sola, cognoscit singularia ut singularia, ergo intellectus practicus nihil aliud est nisi constitutum ex cogitativa & operabilibus cognitis, ut cadunt sub ope naturae uoluntatis, & hoc The. sentire vlt. 3. de anima ca. 59. ubi intellectum practicum ponit posse agere rebus & administrandis, quae non sunt nisi particularia. t. ibidem cap. 61. ait quod intellectus practicus est finis speculationis, sed initium operationis, nihil autem est initium operationis nisi uirtus ac facultas materialis. Et hoc sentire vlt. Arist. cum inquit & omnino in actione. i. intellectus practicus, & quod sine actione. i. intellectus speculatiuus, secundum expositionem Auer. co. 34 non simpliciter differunt sed in eo quod simpliciter. i. vniuersale differt a quodammodo particulari, modo intellectus est quod vniuersale, cogitativa intellectus est particularis. ergo nihil uoluit dicere nisi cogitativam esse intellectum practicum, & Auer. 3. de anima co. 20. in calce. d. intellectus quod speculatiuus differt ab operatiuo per diuersitatem preparationis existentis in hoc intellectu, & loquitur de cogitativa.

Sed dices medicina est scientia practica. ergo subiecta eius sunt operabilia, & tamen illa sunt vniuersalia, quae non possunt esse in cogitativa. Similiter moralia sunt vniuersalia, quae non possunt fundari in cogitativa. Dicendum quod subiecta medicinae, & moralis possunt dupliciter considerari, ut speculabilia sunt, & sic est scientia, alio modo ut operabilia, & sicut singularia & relicta ad op. nrm

primo modo principium eorum est intellectus speculatiuus secundo modo intellectus practicus. scilicet cogitativa, uolui autem hanc pauca colligere de intellectu practico quonia ex intellectu speculatiuo multa potest scire de eo, & quoniam non est intentio mea principalis de ipso, quonia in commento nostro de anima diximus multa. Ex his patet quid intellectus speculatiuus sit, quid uoluntas, quid intellectus corruptibilis qui dicitur cogitativa apud Auerroem, de qua multa diximus, & quid intellectus practicus.

In quo soluuntur argumenta aliarum ponuntur. Cap. 39.

His itaque perfecte sic expositis facile soluere possumus aliorum argumenta, quae tacta sunt. Ad primum capituli sexti dicendum, quod habitus non est aliquid intellectus, sed ex parte phantasmatum, quae cum habituata sunt reuocare nobis faciunt actualem continuationem intellectus, quoniam volumus, & ideo dicitur intellectus in habitu, & hoc iam multoties diximus. Quod autem habitus nihil sit intellectus patet, quoniam summe inclinatum ac summe contrarium alicui operi nunc habituatur, nullus enim habituaret materiam in receptione formarum, cum formae sint perfectiones materiae, modo intellectus est materia intelligibilium, & summe inclinatus ad ea, tanquam ad eius perfectionem facientia. Nec summe contrarium, si enim decies milies piceis lapidem sursum, non habituabitur in motum sursum lapidis, ut Aristoteles dicit, & sic intellectus, ut intellectus, non potest habituari, erit ergo habitus ex parte trium uirtutum manifeste, & hoc idem Auerroes dicit in 3. com. 20. in fine, & ego declaravi id in commento nostro. Ad secundam dicendum, quod argumentum supponit falsum, intellectum scilicet procedere ex ignorantia in scientiam, processus enim est a parte nostri qui intramus intellectum, scire enim nihil aliud est nisi intellectum accipere, accipimus autem intellectum per hoc quod phantasma aliquod speculamur, ut saepe diximus. Ad tertiam dicendum, quod si maior intelligitur quod cognitio fiat per simile. id est per similitudinem causam ab obiecto, quo intellectus tendit in obiectum est mendacium, quoniam tunc intellectio esset per medium, & non uere uniretur intelligibili, sed intelligendum per simile in gradu: quoniam intelligibilia nuncquam intelligunt nisi fiant intellectus, ut dictum est in ultima questione huius. Ad quartam, iam declarauimus necessitatem intellectus agentis, & diximus quod non est increando intellectiones uel species intelligibiles diuersas a rebus intellectis, sed est sicut lumen intellectus potentiae, mediante quo perficitur ab intelligibilibus, sicut perspicuum a coloribus, & tu uide loco eius. Ad quintam dicendum, quod singulare & uel possunt accipi dupliciter, unum modo ut habent rationem diuersorum intellectuum scilicet, puta apprehendunt diuersis & praecisis cognitionibus, & hoc pacto singulare sensu, & uel intellectu apprehendit, ut docet Aristoteles & Auerroes in 3. in com. 9. Alio modo ut reducuntur in formam unius intellectus scilicet, puta cognoscitur sub arietate uel conuenientia, isto enim modo habet formam & rationem unius intellectus numero, est enim totum id unum intellectum numero aliud ab auro, & sic intellectus cognoscit hoc intellectu aeterna, nec oportet quod non ponens diuersam aliquorum cognoscit illa diuersis & perfectis cognitionibus, meta enim ponit diuersam inter ens & hominem uel conuenientiam, & tamen nihil cognoscit nisi ens distincta cognitione, homo autem cognoscit a principio, sed sufficit quod distincta cognitione homo cognoscit ab habitu sibi proximo ac subordinato, sic intellectus mediante sensu cognoscit distincta cognitione, singulare autem ut transit in rationem unius intellectus numero, cognoscitur ab intellectu, ut mediate sensu fuit conceptum singulare per se. Ad sextam immo dico, quod si daretur species intellectus non perficeretur ab intelligibili, & quia non datur, ideo perficitur per se ac immediate intelligibili, quemadmodum forma perficit materiam perficit dico sine medio quod sit formae similitudo, sed ipsa immediate attingit essentiam materiae receptione physica & corporali, ita intellecta immediate attingunt essentiam intellectus per se: ac immediate intentionaliter et uel ut dictum est, est enim intellectus potentia materia intelligibilium, sicut materia prima materia sensibilem, non differens nisi penes particularem modum recipiendi & uel, ut di-

cit Auerroes. Ad septimam, iam diximus saepe saepius de modo quo intellectus continuatur nobis intellectus enim in sui naturam forma nobis nata continuari in positione ac posture materiae perfectione, & huius nulla alia est causa: nisi quia intellectus, & nos homines sumus homines. Sed quod nunc tibi continuatur est per nouum indiuiduum, quod licet sit particulare, ideo in parte reddit intellectum sibi continuatum, nec est inconueniens, quoniam illa contractio fit per minus commune ut diximus.

In quo soluuntur argumenta ex uerbis Auerrois.

accepta. Cap. 40.

His itaque solutis argumenta ex uerbis philosophorum soluentur & primo debes scire quod species apud peripateticos non est specificatum ac similitudo rei & qualitas illius, sed est forma intellecta seu concepta perficiens intellectum intentionaliter, & ideo ubi Aristoteles in translatione nostra habet species Auerroes in translatione eius habet formam, erit ergo sensus quod intellectus est impassibilis corruptiua receptione tamen est susceptiuis formae intentionaliter & uel & non inhaerenter tanquam sibi accidens, ut male exponunt latini, & potentia hominis scilicet perfectiua ac uel existens materia ut diximus. Alia auctoritas est in oppositum, locus enim non est ubi cui inhaeret locatum: ut Simplicius tangit, sed est continens locatum, & quia intellectus non recipit formas intelligibiles inhaerenter tanquam accidentia ei sed intentionaliter & uel: tanquam perfectiones & intentiones, ideo continet illas, & hoc pacto est tanquam locus, est enim locus ultimum continens immobile primum. Modo intellectus est ultimum continens formas intentionaliter & uniuersaliter ac perfectiue immobile, quoniam unio intellectus cum intellectu est maxima cum sit indissolubilis, est enim unio uel quae abstrahit a tempore & loco & c. primum quoniam adaequate intellectus perficitur ab omnibus intelligibilibus, quot enim sunt possibilia intelligi, tot continet, & quot continet: tot possunt intelligi, & ideo bene dicentes sunt animam esse locum formarum. Vbi Simplicius sic loquitur (commendat locum formarum animam enunciantes ac simul quidem manifestans quod non de participato ab anima intellectu erat ipsi sermo ille namque non anima, sed praestantior substantia simul uero quod formas non accidentia uocat, horum enim sensitiua susceptibilis) haec Simplicius ad uerbum: ecce quod aperte Simplicius uult intellectum accipere non recipere, cum accidentium receptiuum sit sensitiua pars, intellectus autem bene locus est formarum, quae non sunt accidentia ei, & per idem patet in tertio uerbo species enim Aristoteles formas accepit, ut Simplicius & omnes commentantur.

Ad primam auctoritatem Auerrois sol. patet: nos enim bene ponimus intellectum recipere ac pati, sed non realiter & inhaerenter, tanquam receptum esset ei accidens, sed intentionaliter & uniuersaliter ut saepe diximus, qualis modo intelligentia inferior recipit & perficitur a superiori, ut dicit Auerroes. Ad secundam dicendum, quod subiectum aliquorum esse potest duobus modis, scilicet inhaesionis, et sic subiectum est subiectum accidentium, ut Simplicius tangit de mente Platonis in gorgia & in theteto, alio modo subiectum intentionum ac potius informationum, & hoc est intellectus respectu intelligibilium formarum, & hoc modo intelligit Auerroes. Ad tertiam, phantasma potest comparari ad intellectum dupliciter uno modo respectu intelligere, alio modo ut acquiritur nobis respectu intelligere phantasma est subiectum i. fundamentum intellectus, quod intelligitur ab intellectu: quoniam intellectum ipse est forma uniuersalis cuius esse est in phantasmate imaginato, & sic non habet rationem materiae nec formae nec agentis, sed potius fundamenti & conseruatis esse uniuersale. Alio modo comparatur, ut nobis acquiritur, & sic phantasma est fundamentum habitudinis & relationis, qua intellectus efficit nobis forma & principium intelligendi, & cum fundamentum sit causa relationis, per modum cuiusdam resultationis & non proprie efficiens, ideo potentia phantasmatum, est quasi potentia motoris, ut sit motor & sic intelligit Auerroes contra Auerroem. Ad quartam dicendum, quod fa-

tum est intellectus speculatiuus qui est cōgregatū ex intellectu, & intellectu, hoc enim cōpositū est æternū, nec repugnat æterno esse factum, & habere cām, appellat tñ nouū respectu nostri, ac ut destruat opinionem Them. q̄ intellm speculatiuū ponit substantiam æternā intell's agentis: ut diximus, Ad quintā, intell's sit oia nō similitudinis; nō q̄ recipiat intellecta mediāte similitudine; sed hoc pacto sit oia, qm̄ nō intelligit nisi res fiant intell's p̄pter separationē a mente, & sic recipit eas. Ad sextā, dupliciter cōparatur sensibile sensui in rōne motoris effectiuū. i. prout causa est agens cuiusdam effectus: qui spēs & similitudo eius dicit̄. Alio mō in rōne formæ intentionaliter perfectis ipsum sensum, h̄mōi ergo comparationes inter sensum & intellm sunt intelligendæ nō de sensibili primo mō, sed in sc̄do mō. i. put sensibile perficit sensum int̄tionaliter & immaterialiter non ut agit effectū, qui similitudo dicitur. Fuit aut̄ necessaria illa similitudo intermedia in sensu & sensibili p̄pter imperfectionē sensus qua nō pōt perfici a sensibili nisi mediante medio, intell's aut̄ cum sit natura superior ac sublimior, ideo potuit perfici ab intellectis absq̄ medio. Ad septimā, intell's speculatiuus potest dupliciter cōsiderari, vno mō in se & sic semp̄ est extractus nec repugnat æterno fuisse extractum extractione æterna, alio modo respectu tui vel mei, & sic continue extrahitur, intellectus enim agens est principiū, quo in nobis fit ista noua extractio, t̄ll's potēt̄iæ principiū q̄ fit i nobis noua receptio intellectōrū, licet in se, nec hoc, nec id fiat.

Ad octauā maior est falsa scientia enim & res scitæ nō differunt & quia res scitæ sunt diuersæ ab intellectu, non q̄ sint accidens intellectui, sed intentiones spirituales perfectis ipsum, ideo possunt dici aliæ ab anima e contrario intellectui agenti, qui nihil intelligit extra se. Ad nonam dico, q̄ moueri e duobus modis, vno modo perfici ac intentionaliter recipere, & sic intellectus mouet ac perficitur ab int̄tionalibus imaginatis motu & p̄fectione æterna. Alio mō respectu nostri & sic intellm moueri nō est aliud nisi nobis cōtinuari per præsentia phantasmātū, ut diximus. Ad decimā dicendū, q̄ operatio intell's est in genere passionis v̄l's & intentionalis & nō particularis et indiuiduæ; & ideo non recipit nouum, & si denominat̄ nouiter recipere ex parti nostri, vt dictum est. Ad vltimum iam patet sol. voluntas enim nō habet or̄um ac introitum in faciendo acquirere accidentia intellectui sed habitudines intellectōrū, vt sæpe diximus, b̄ sunt q̄ mihi videntur esse dicenda in positione Auerrois, stantibus. n. principiis eius non potest aliter dici, vt patet consideranti ea quæ nos tetigimus.

In quo veritas narratur oīum dictōrū. Cap. 41.

Quæ sunt principia in toto lib de intellectu, hæc sunt. Intellectus est virtus passiuā, sc̄dm vero, intellectus est virtus separata a corpore s̄m primā perfectionem: hæc enim, vt Auer testatur sunt principia qm̄ his verificatis sequuntur oia quæ dicta sunt de intellu: si. n. intell's est virtus passiuā, tunc sequitur intelligere esse virtutis passiuū opus, & per p̄ns esse in genere passionis: & tunc sequit̄ esse alterū genus intell's s. qui dicit̄ ut intell's agens qui sit oia facere sicut intellectus potēt̄iæ est omnia fieri. Si præterea intellectus est virtus separata s̄m primā perfectionem, tunc sequit̄ ipsum esse intellm in actu, & quādo est intellm in actu, tunc est virtus separata p̄ essentiam, & cum in separatis per essentiam non possit esse nisi vnū indiuiduū in tota specie, quod simul est indiuiduū & quidditas & indiuiduū est vnū numero cuius quidditas est eius essentia, tunc intellectum esse vnū numero, ac nō alium in me & in te sequitur, sed vnū omnibus proculdubio, & quādo intell's fuerit c̄ntialiter separatus, ac purus & vnus, tunc sequitur q̄ ipse nō substernitur accidentibus realibus, & q̄ intelligere est pati perfectiū ac intentionaliter subiecti formis intellectis prout mens aufert eas a m̄a, & sequit̄ q̄ species intelligibiles quas loā & alii ad Auer, mentē dederunt accidentia aīæ, sint fictiones. Et sequit̄ intel

lectū speculatiuū esse q̄dpiā cōpositū ex intellectis et intellectu potēt̄iæ cōpōne int̄tionalī, ac tanta unione ut nūq̄ separaretur, & tunc sequit̄ intellm speculatiuū esse æternum ac formas uniri nobis per præsentiam intentionum imaginariū sicut dicit̄ est. Et ipsum vnū numero idē cū iua quidditate, licet sit multū, sicut v̄l'e cōicabile per diuersa indiuidua, et sequunt̄ tot ex illis duobus principiis, quod dicta sunt de intellu, ac posita dici, & ideo videmus The. Auic. & alios, qui ponunt intellm separatū & vnū dicere ipsum nullū accidentiū recipere, sed simp̄ dicit̄ accidentia recipi in sensitiua parte. Them. in intellectu cōi Auic. in rationali aīa ponit spēs: quibus acquir̄ aptitudo q̄ cōtinuatur nobis intell's separatus, quo intelligimus. Et quia illa duo sunt principia oīnm eorū, quæ dicuntur de intellu iussit Auer fieri magnā cōsiderationē in eis, ut Plato dicit̄ & Aristot. & p̄pterea nos cōtradiximus illis: & declarauimus intellectiuam animam esse virtutē in corpore, ac formam attingentē nudam essentia materiæ, & diximus ipsam numerari s̄m corpora, ac nouam ex dei luce esse in materia procreatam. diximus præterea intellm esse facultatem essentiæ aīæ, & ideo nec organicus: nec mistus est, nec virtus in corpore, ipsum tamen numerari per essentiarum animarum numerum asseuerauimus & alia multa, in quibus errasse Auerro putauimus, & quia nos cōcedimus totum oppositum illorū principiorū, ideo ut expostores dicunt cōcedimus totū oppositū conclusionū cōclusiones. n. sequunt̄ ex principiis, & ideo dicimus aliā esse intellectū, aliud quo intellm intelligitur intellectū. n. est quidditas, quā mēs remouet a materia, ac a cōditionib' m̄iæ q̄ intelligimus, est spēs intelligibilis, q̄ est acc̄s reali inhærens animæ mediate, qua anima transit in intelligibile, & sic id, & tunc habemus dicere intellectum speculatiuum esse congregatum ex speciebus intelligibilibus: & intellectu potēt̄iæ, & qm̄ intellectus potēt̄iæ est numeratus, ideo & intellectus speculatiuus erit numeratus, & quia intellectus potēt̄iæ est nouus, & intellectus speculatiuus est nouus, & tunc habemus dicere intelligibile comparari intellectui, duobus modis s̄m ratione agentis & in ratione formæ, agentis quidem prout creat uel extrahit species intelligibiles de potentia in actu, & ponit illas in intellectu potēt̄iæ, ut declarabitur. Formæ autē, qm̄ mediante specie perficit intentionaliter intellectum quemadmodū forma mediante dispōne qualitatiua & quātitatiua perficit materiā, & huius ratio erit: qm̄ s̄m nos intell's non est per essentiam separatus, sed virtus est in essentia animæ quæ est in corpore. Et tunc sequit̄ intellm practicum esse aggregatum ex intellectu potēt̄iæ & intelligibilibus practicis & unam facultatem esse utriusque, licet modo ut est sub uno modo ut est sub alio, accipiat diuersas rationes, ut scis. Et quando ita fuerit sequitur totū oppositum eorum, quæ Auer. dixit, & qm̄ nos cōtradiximus principiis nō oportet contradicere cōclusionibus qm̄ una est cōtradictio principiorū & conclusionum, quādo conclusiones sequuntur ex principiis. Et mirum est quō Ioan. Iand. uir famosus in doctrina Auerroica sic celsipita uerit, cum Auer. enim principia concessit, sed in conclusionibus deuiauit, quæ sequuntur omnino ex illis principiis, & sic ipse reperitur medius semper inter Latinos & Arabes, sic profecto nec est Arabs, nec Latinus, & causam huius totius diximus in hoc libro.

In quo enumerantur quæstiones in hac pōne et soluitur prima q̄ sc̄dm positionē Ioannis. Cap. 42.

Sed his accidūt duæ q̄ones difficiles, quarū prima est an intellectio quæ actus est intell's potēt̄iæ, & spēs intelligēdi, quæ rō est intellig. di sint res diuersæ, an uero una res in subiecto, sed diuersæ modo. Sc̄da uero quæstio est. quo nam pacto p̄h̄ralima cōcurrit ad ipsam speciem ac intelligēdi actū s. si ut causa, an ut dispositio, & si ut causa, utrum in genere agentis, an alio modo, hæc enim sunt quæstiones quæ præcipue nobis accidūt. Primam quidem quæstionem Ioā. in quæstionibus tertii. q.

14. conatus est soluere, opinatur namque intellectionem non tñ diuersam esse mō & rōne a spē intelligibili, sed re adeo q̄ opinatur in eis distinctionē realē, & inducunt eū ad hoc plurimæ rationes, quarū prima est quæ sunt in diuersis generibus differunt fm̄ rem, intellectio & species sunt hm̄ōi, qm̄ species qualitatis est species, intellectio autem in capitulo est passionis, ergo &c.

A M P L I V S cessante intellectus actu proculdubio remanet species ergo erunt diuersæ res.

R V R S V M spēs causat intell's actum, & oīs causa dif fert re a causato, ergo ut prius. Adhuc, si nō tunc phan tasma esset immediatū principiū actiuū intell'ionis. Itē actus primus fm̄ rem differt ab actu sc̄do, & species actus est primus: intelligere actus secundus.

P R Æ T E R E A species est vna cōtrariorum & intelli gendi actus multiplicantur, his & aliis Ioan. & multi alio rum opinati sunt actum intelligendi qui intell'io dī cē fm̄ rem diuersam ab intellu & a specie intelligibili, vt dcm̄ ē.

In quo enumerantur argumenta contra Ioan. & poni tur positio noua. Cap. 43.

E T cum hō considerabit inueniet argumenta aduer sus Ioan. forte (& si nō demonstratiua) probabiliora argumentis Ioan. & ideo primo arguemus. Si esset vt dicit: tunc intellectus esset in actu anteq̄ intelligeret: cō sequētiā reputant omnes peripatetici extraneam, et pro bamus eam, quoniā ex intellectu & specie fit verius vnū fm̄ Ioan. q̄ ex materia & forma, & quod verius est vnū uerius est ens, ergo intellectus & species sunt uerius ens, sed quod uerē est, actus est, ergo intellectus per speciem informatus est actus uel in actu, & intelligere est post spe ciem, saltem natura vt Ioan. uoluit, & est manifestum per se ergo intellectus erit in actu anteq̄ intelligat.

A M P L I V S si species distinguitur fm̄ rem ab intelle ctu: & præcedit actum intelligendi, tñ in intellectu duo erunt recepta ordine quodam scilicet species intelligibilis & actus intelligendi, & sic, vel erūt ambo qualitates, vel species erit qualitas: & actus intelligendi passio & nō po test dici q̄ actus intelligendi, est passio, quoniam uerius perficit intellectum q̄ species, cum species præsupponat ab intelligendi actu, tanquam dispositio erunt ergo am bo qualitates vt omnes concedunt, tunc uel eiusdem spe ciei, uel diuersarum, & non possunt poni in diuersis spe ciebus qualitatis, ergo in eadem specie, & tunc arguo, q̄ intellectus non esset denudatus a specie recepti, tñq̄ a me dio recipiendi, quod est contra Auerroim in multis locis.

Adhuc difficile esset dare illius speciei necessitatem, cum non sit necessaria tanq̄ dispositio, nec tanq̄ medium in ter puram ignorantiam & scientiam, nec ut causa actus in telligendi, omnia enim argumenta, quæ alteram harum partium probant, sunt debilia & non excedunt naturam sermonis dialectici. Facilius ergo dicendum puto intelle ctionem esse speciem secundum rem, sed differre solum in modo & ratione, potest enim effectus comparari ad in tellectum potentiæ, & ad formam intellectus abstractam a materia quæ uocatur obiectum intelligibile, si enim in tellectui comparatur sic passionis et intellectionis nomen sibi uendicat. Si autem obiectum respiciat intelligibile, cuius est similitudo, sic rationem speciei retinet, erit ergo una res absolute, licet modi intelligendi illam sint diuer si. Et tunc ad primum argumentum Ioannis patet qua liter intellectio non est sola passio fm̄ nos, nec fm̄ eum, sed est qualitas spiritalis, vt dixi.

A D secundam patet sol. licet enim illa res quæ est in tellectio maneat, non tamen sub illa ratione, sicut cum re maneat albedo quæ fuit fundamentum similitudinis, ea dem res remanet, quæ fuit similitudo, non tamen rema net sub ea ratione. Et sic cessante intellectione non cessat species, quoniam non cessat intellectio nisi secundum ra tionem, non simpliciter.

A D tertiam constat sol. quoniam nec intellectio est causa speciei, nec species intellectionis, cum sint idem nu mero & re differunt ratione.

A D quartam forte q̄ non est inconueniens q̄ obie ctum in phantasia sit causa partialis intellectionis: ut de clarabitur post.

A D quintam iam scisti sol. in libro de anima. 2. com mento quinto ubi docuimus actum primum et secundū non nisi modo differre.

A D ultimam sol. patet illa enim multiplicitas est se cundum modum, & non secundum rem sicut sæpe de clarauī. Intellectio ergo & species intelligendi sunt unū re ac secundum fundamentum, differunt tamen ratione & modo intelligendi, semper enim uitanda est superflui tas quantum est possibile.

In quo tractatur secunda quæstio. Cap. 44.

Quæstionem quoq̄ secundam Ioan. in quæstio nibus tertii quæstione. 1. 5. persoluit: cum enim inuenit inter speciem intelligibilem & phantasma habitudinem necessariam ac essentialē, & inspexit q̄ om nis habitudo essentialis & necessaria est causæ & causati opinatus est q̄ uel phantasma causa sit speciei uel econtra & cum inspexit speciem non posse esse causam agentem ipsius speciei, dedit phantasma esse causam & agentem ip sius spēi intelligibilis, & q̄ intellectus agens sit causa actus intelligendi, ut prolixè loquitur, & sic opinatur phantas ma esse tanq̄ agens in uirtute intell'us agētis ipsius spe ciei intelligibilis, quæ est intellectui potentiæ ut dispositio pro actu intelligendi. Sed hæc positio potest multiplici ter intelligi, uel enim Ioan. opinatur intellectum agentem & phantasma esse causas agentes, secundum diuersos or dines, uel secundum eundem, si secundum diuersos, uel q̄ intellectus agens sit tanquam causa uniuersalis sicut sol & phantasma tanq̄ causa particularis, sicut homo respe ctu generationis hominis, uel q̄ phantasma sit tanquam instrumentum, & intellectus agens sicut principale & ars uerbi gratia sicut semē respectu patris uel securis respectu incisionis, si autem secūdem eundem ordinem, uel æque principaliter sicut duo trahentes nauim, uel unum eorum principaliter altero, vt semē patris et matris in generatio ne fœtus apud medicos. Non potest fingi primus mo dus, quoniam tunc totale agens proximum speciei intel ligibilis esset phantasma, quod est impossibile, quoniam tunc effectus præstabilis causaretur ab agente uili, & na tura corporalis ageret tanq̄ causa totalis, in naturam spi ritalem, qd̄ est manifeste falsum, & alia multa. Nec potest fingi fm̄: quoniā nullum agēs æternum utitur instrumen to nouo tanq̄ moto ab eo, in cuius motione consistit to ta perfectio secunda illius, vt declarauimus alias. Si detur q̄ æque principaliter concurrunt, tunc essent æqualiter digna ac neutro neutrum esset præstabilius.

A M P L I V S si intenderetur uirtus unius, alterius uir tus superfluit: vt si intenderetur uirtus unius trahentis na uim: alter superfluit. Et ideo uidetur mihi q̄ phantasma in ratione naturæ particularis ac propria uirtute, & intel lectus agens propria uirtute concurrunt, sicut duæ causæ partiales facientes unam totalem itaque nec intell's agens habet uirtutem suam a phantasmate, nec econtra, sed tan tum est ibi differentia penes principaliter & minus princi paliter, intellectus enim agens principaliter concurrat, q̄ phantasma quoniam præstabiliori modo. Nec est semo tum immateriale causari a materiali, tanq̄ a causa parti ali. Et uniuersaliter nobile ab ignobili hoc modo, & hoc profecto pacto dicendum est apud nos, q̄ quid dicat Ioan. qui in hoc errauit multis modis. Quæ quidem de intellectu practico & speculatiuo dicenda erāt hæc & tot sunt. Et sic finis sit Quinti libri de intellectu, domino concedente.

DE INTELLECTV AVGVSTINI NIPHI DE INTELLECTV.

Liber sextus Qui est de statu animæ.

In quo narratur intentio libri, & ordo dicendorum. Caput 1.

QVÆ dicta sunt in his de intellectu supponantur ut de origine aiæ, immortalitate separabilitate, & multitudine. Rursum & quæ in cōmento nostro de aia, & in libro de beatitudine oīa confesse subiicienda. Consequens est de statu aiæ pertractare, est autē status eius terminus vltimus uel oīum actuum quies, ac permāsiō uel beatitudo oīum bonorū cōgregatione perfecta, ut p̄bi dicūt, inuenimus autē hic diuersas positiones, qm̄ quidam statum eius in corpore ponunt, quidam & post corporis solutionem, & quia ipsa in corpore prior est seipsa extra corpus, consequens est, ut primo positiones de statu animæ tractemus quæ ipsam in corpore tantum stare confitentur. Deinde positiones eorum qui eam post corporis solutionem stare, ac permanere sentiunt. Est autem pertractatio hæc honorabilis appetibilis ac difficilis, honorabilis quoniam sicut Arist. d. in. 8. topicorū ca 4 diuidere autē hm̄i est, ut qm̄ disciplina a disciplina melior aut in eo q̄ certior est, aut eo q̄ melior, & qm̄ optimū oīum naturalium animus est, & quanto erit optimus quando in eo perfectionem & statum ac quietem intelligimus, ergo pertractatio nostra honorabilis est, cum de re honorabili ac optima sit. Appetibilis uero quoniam desiderium humanum est uelut uia, status autem terminus, ergo cum hæc tractatio est de termino nostri desiderii, erit & summopere desiderabilis. Quæ uero difficilis ac ardua res profecto quilibet credat, sunt enim tot uiri, qui hac in re cespitarunt, q̄ secū cespitare facerēt multos, & maxime cum in Arist. quæstionem hanc solutam non inuenimus in libro de anima, ubi debeat eam soluere, & sic patet intentio, ordo dicendorū, et utilitas tractatus.

In quo narratur prima positio in generali.

Caput 2.

STatum rōnalis animæ & cōsequenter hominis fœlicitatem beatitudinem ac finem ultimum uolumus intelligere, & sicut dixi, quidā aiām stare dicunt in corpore, quidam extra corpus: quidam et in corpore et extra corpus. Eorū qui dicunt eam stare in corpore, sunt oēs qui rōnalem animā mortalem ac simul cū corpore interimī autumant. Qui autem eam stare extra corpus dicunt solum hi sunt, qui animam prius creatam ac productam esse cū reliquis intelligentiis deinde ad corpora uenisse, ut anima ex cuius præsentiā animatio cōficitur hominis. Qui denique eam & in corpore stare & extra corpus sunt peripatetici, qui rationalem animam credunt eodem instanti esse procreatam quo corpori unitam, ergo positiones de statu animæ, variantur uarietate & discrimine positionum circa essentiam animæ ut dicit Auer. in lib. de fœlicitate, & ideo scimus q̄ tractantes de statu animæ oportet ut pertractent de esse animæ. quæcūq; ergo dicta sunt de anima tanq̄ fundamenta sint accepta a nobis; reliquum erit tractare statum illius iuxta fundamenta accepta. Eorum ergo qui animā mortalem dicunt differunt in positio-

ne status. Carneades enim academicus naturæ tantum bona statum animæ & hominis animati prædicat, qualia sunt robur, sanitas, pulchritudo, & alia corporis bona.

Alii autē in diuitiis ac fortunæ bonis ut miden, quæ miſtice tradunt, ut Arist. inquit politicorū primo alii quoq; statum hominis in eo q̄ homo in animæ uirtutibus tantū determinarunt, ut Diogenes cinicus & forte Soc. Academicorū quidā fœlicitatem ac hoīs statū cōgregatione horum trium bonorū. s. corporis animæ & fortunæ.

R V R S V M eorū qui in naturæ bonis stare animam dicunt adhuc partiti sunt, quidā enim statum perfectissimum hominis uoluptari dicunt, ut epicurei. Quidam in gloria, ut stoicorū multi qui hoīem fœlicem existimant qui honore gloria & fama polleat, cum quibus forte Diomachus, & Calipho cōgruunt Reges autem & dñi statum hoīs in eo quod hō potentiā in omni genere esse autumant. Quæ cūq; igit de fœlicitate & statu hoīs perfectissimo dici possunt hæc & tot sunt sed nō licet aliquem absentē condēnare, nisi uisa cā dicendi, ut dicit Arist. ideo pōnes horum singulis capitulis enarrabuntur, propriūq; fundamentis confirmare conabor.

In quo narratur positio dicentium voluptatem esse statum hominis, & argumenta eorum. Cap. 3.

Bona quidem corporis sunt cōia ad uoluptates glorias, & potētias, ideo nō oportet facere caplm̄ leparatum de bonis corpis & aliis, incipiendū ergo est ab eis qui uoluptatem statum perfectissimum hominis opinati sunt. Aristippus igitur Cyrenaicæ sectæ conditor, Eudoxus Platonis familiaris, Philoxenus, Sardana palus Assyriorū rex, Xerxes persarū rex, ac infiniti fere hoīs. & ciuitates innumerabiles, quorū oīum quasi princeps fuit Epicurus, opinati sunt uoluptatem esse summū hominis statum ac bonum. Syllogizatur autē Eudoxus hoc oēs appetūt statū ut manifestū est et uiuētib' & nō uiuētibus, rationabilia & irrōnabilia, omnia appetunt uoluptatē, ergo in tertia figura uoluptas est status ultimus. Aristippus autē arguit per regulam tertiū topicorum, si. n. inquit contrariorum contraria sint contraria, si dolor est si per se fugiendus tanquam summum malum uoluptas itaq; omnibus erit experēda, tanq̄ summum bonum. Amplius Eudoxus arguit & rursum, q̄ eligi gratia sui est status ultimus sed delectari gratia sui eligitur, ac expectitur, status ergo delectari. Minor patet nullus enim querit alteri cuius gratia uelit delectari ac uoluptari, nisi quia uoluptas finis est.

R V R S V M arguit quod appositum cuiuscūq; augeat bonitatē illius status est ultimus, sed uoluptas addita cuiuscūq; est augens bonitatem illius. ut patet, uoluptas ergo status Philoxenus uero ratiocinatur, & quod meliori inquit & honorabiliori inest magis eligendum, ut q̄ deo q̄ homini sed uoluptas est dei eligibile & experendū ut Arist. 1. 2. meta. etiam testatur, ergo & homo uoluptatē eligere tanq̄ summū debet. Epicurus autem ut Tullius narrat in lib. de finibus bonorum & malorū et ratiocinatur & sic, id cuius oppositum oditur refelliturq; ipsum in se amabile ac summe experendum: sed dolor oppositū uoluptatis summe oditur refelliturq; ergo uoluptas eius opposita summopere eligibilis, beatum igitur hominem dicunt, qui uoluptari uident existimantq; ob quod Xerxes repertori noue uoluptatis stipendium instituit, & ut fœlicitaretur credebatur. Hæc igitur de uoluptate ueteres sensere, ac his argumentis moti sunt.

In quo refellitur hæc positio. Cap. 4.

Critolaus peripateticus uoluptatem esse malū, multaq; alia parere ex sese. v. iniurias, desidiās, obliuiones, ignauias restatur ob quod arguit uoluptatem non esse summum bonum, nullum inquit summū bonū impedit prudentiam, sed uoluptas impedit prudentiā, nō ergo uoluptas summum bonū. Immo ut Tullius ostendit in libro de finibus & c. uoluptas destruit temperantiā, fortitudinem, ac iustitiam, temperantiā quidem qm̄ ut

inquit Cicero in libro offi temperantia libidinum inimica, libidinum autem amica est voluptas voluptas, ergo destruit temperantiam Fortitudinem vero, quam ut Cicero testatur, & ibidem, iam quod dolor summum malum dicat apud cum quem habet locum fortitudo, quae est dolorum laborumque contemptio. Iustitiam denique quam ut Cicero & Aristoteles ostendunt, quam voluptuosus est iustus minime esse potest.

AMPLIVS nullum esse hominibus et pecoribus ac bestiis summum est bonum voluptari & hominibus & bestiis esse esse esse nemo est qui formidet, maior perspicua, ad maiora enim genuit nos natura, ut Cicero inquit, quam ad voluptatem nobis & bestiis esse esse, & ut Seneca testatur in quaestionibus ob aliud profecto nati sumus, quam ut cibum potumque procoleremus, & hoc Avicenna in 9. suae meta. cap. 7. contra suam legem testatur. d. sapientibus vero Theologis multo maior cupiditas fuit ad consequendum hanc felicitatem, quam felicitatem corporum, quae quamvis daretur eis, tamen non attenderunt eam nec appreciati sunt eam comparatione huius felicitatis, quae est coniunctio primae veritatis. Et hoc Aristoteles 7. ethic testimonio aliorum inquit, nihil quod quaeritur a pueris & bestiis est bonum.

RVSVM nullum summum bonum mala sequuntur, sed voluptatem mala fere infinita sequi ostendunt philosophi, inquit. n. Plautus, ita dis placitum voluptati ut mæror comes subsequatur. Hippocrates quoque docet crassa et obesa corpora in paralytici et pessima morborum genere erumpere, nisi citamissione sanguinis minuatur unde & athlete, quorum vita et ars sagina est, ut Galenus dicit, diu vivere non possunt nec diutina perfrui validitate, quorum mentes adipibus involutæ, nihil sublimis tenuerunt cogitare propter quod pinguis venter non gignit sensum tenuem, ut Hieronymus ait.

Propter quod Antisthenes socraticus philosophus ait, insanire potius quam oblectari: unde & Oratius sperne voluptates nec empta dolore voluptas, ob quod Socrates arguit nullum summum bonum occultatur, sed sunt voluptates quas ob turpitudinem occultamus. Ex his & aliis, quae ex Aristotele primo, tum tertio, tum 7. tum 10. ethico. excipiuntur volumus voluptatem summum bonum ac hominis vel ipsius animae statum ultimum non esse.

In quo solvuntur argumenta opposita. Cap. 5.

Aristoteles in 10. ethico. aliquos negantes maiorem Eudoxi inducit, & expositores illius libri dixerunt esse Platonem. Plato enim ut dicunt abnegat hanc bonum esse, quod omnia appetunt, sed mentitur, quoniam Plato in Hipparcho sic syllogizatur eam, lucrum ab omnibus appetitur bonum est lucrum ergo & bonum ab omnibus appetitur, inducit autem ibi Socratem & Hipparchum disputantes de maiori & minori huius, tandem conclusionem dedit quod bonum est quod omnia appetunt, & sic patet eos mentiri. Propter quod Aristoteles 10. illo subdividit voluptatem esse summum bonum uno modo, & alio modo non, sed ut Epicurei loquuntur de voluptate, minor falsa est. Quomodo autem voluptas pars sit felicitatis, & quomodo non posterius dicemus.

AMPLIVS secunda ratio etiam verificanda est uno modo, alio modo non, sed sic absolute, non semper dolor pro se fugiendus ut patet apud fortes, iustos, temperatos, & prudentes, sed quomodo sit posterius dicemus. Rursum quo pacto voluptari gratia sui vel alterius alligatur dicemus, nunc autem minor habeatur tanquam falsa simpliciter nulli enim sunt & adhuc fines vltiores voluptatis, ut dicam.

Adhuc Plato argumentum quartum conorquet, quoniam addito inquit alio bonum sit expetibilior, quam sit sola, summum autem bonum nullo additamento cumulari potest, id enim summum est cui nihil adici potest, & sic patet propositio impossibilitas. Item quod quinto arguitur nihil est quoniam voluptas uno modo deo competit, alio modo in famoso sensu a deo remouetur, & sic minor est ad maioris intellectum æquiuocat. Et hoc pacto, illud quod 6. loco constabat nihil est, quis enim dolor est fugiendus & quis non posterius dicetur, sed iam hic manifeste liquet,

non omnem enim dolorem pro se fugiendum esse reputant.

In quo inducitur positio eorum, qui gloriam statum anime extimant et improbatur. Cap. 6.

Romani graeci ac barbari imperatores voluptates omnes continentes noctes diesque in labris militariibus vigilantes ut gloriosi uiuerent, gloriosiores morerentur solam gloriam extimarunt extremum hominis statum. Fuit huius positionis Themistocles Atheniensis, de quo narratur quod noctu ambulabat in publico quia somnum oculis capere non posset quaerentibusque huius vigiliae causam respondebat, Milciadis Tropheis & gloria se ex somno suscitari.

AMPLIVS Demosthenes valde letatus est gloriae suae furro, quando anus attica aquam ferens, ita alteri insurrexit, hic est ille Demosthenes: & profecto ut Silius inquit, mortales ad gloriam geniti sunt, hoc carmine loquens ad laudes genitum capiant si munera diuum. Felix ad laudes hominum genus. Syllogizantur autem gloriam esse statum vltimum, ut Aristoteles inquit hoc modo, id quod redditur his qui bene operantur in uita tanquam praemium videtur esse ultimus hominis status, quod autem honor exhibeatur his patet in infinitis, inquit enim Cicero, nullam profecto uirtus aliam mercedem laborum periculorumque desiderat, praeter hanc laudis & gloriae.

AMPLIVS idem Silius ostendit, cum Annibalem alloquentem milites laborum suorum solam gloriam esse proponentem inducit. d. mihi magna satis sat uera superque Bellandi merces sit gloria cetera nobis vincatur. Quod quidem gloria sit vltimus finis testantur poetae & viri fere infiniti, inquit enim Valerius Flaccus. Tu sola animos metere peruris gloria. Item Silius italicus inquit, arripuit traxitque virum fax mentis honestae gloria.

PRÆTEREA Oratius ait. Sed fulgente trahit constrictos gloria curru. Non minus ignotos generosis. Huius profecto gratia pugnae, irae, actus denique omnia nostra opera facimus, bruta enim cuncta coitus gratia homines propter honorem cuncta faciunt. Sed profecto viri hi aberrant, ut Aristoteles ostendit ethico. primo, quoniam omnis felicitas actus est & forma felicitis, ut declarabimus. Sed honor non est actus felicitis, sed honorantis, non enim in potestate honorati est ut sibi exhibeatur honor, est enim honor ut Eustracius inquit exhibitio reuerentiae in testimonium excellentis boni. Secundo arguit Aristoteles, quod appetitur alterius gratia non est supremus hominis status, sed honor non sui gratia sed alterius appetitur, ut si firma habeatur de eo opinio, ergo honor non est felicitas. Unde Tragicus poeta exclamat, o doxa doxa, o gloria gloria quod aliud est quam aurium inflatio magna. Hanc contempsit Democritus abderites cum laetatus erat quod Athenis multos annos vixerit ignotus illi urbi, tamen inquit Athenas & nemo nouit. Item Seneca qui vixit notus omnibus ignotus moritur sibi cum quo Oratius concordat nec vixit male, qui natus moriensque sefellit. Ex his patet quid de gloria &c. argumentum vero horum nihil est, id enim non exhibetur, ut praemium, sed ut signum felicitatis, ut declarabitur.

In quo narratur pro d. felicitatem ac hominis statum esse in potentia, vel in diuitiis, uel corporis bonis. Cap. 7.

Post hos inuenimus quosdam praestantissimos viros, qui statum hominis ponunt in potentatu, alii in diuitiis, alii autem uoluerunt statum optimum esse in corporis bonis, qualia sunt uiuacitas, pulchritudo, robur, & sanitas dicentes hominis statum esse potentatum, mouentur, quoniam regnum (ut Liuius inquit) res est inter deos & homines pulcherrima, quo fit ut reges dii dicantur terreni, arguitur ergo id quo ponitur homo in gradu proximo deo est felicitas, sed potentatus hominem ponit in hominis gradu ergo potentatus felicitas est.

AMPLIVS arguit Anaxarcus, quod sufficit sibi et aliis est felicitas, sed potentia sibi & aliis sufficit, potentia enim regis est regi & subditis sufficiens, ergo potentia est

DE INTELLECTU

status hominis. Rursum arguitur uerbis Politicis quod ipse homo honoratur est felicitas, quemadmodum & Arist. etiam secum tradat in primo ethi. sed potentia homo honoratur maxime, ut docet series politica & ordo experientiae. ergo ut prius. Postremo quod est finis laborum uigiliarum ac omnium actuum felicitas est hominis ac status, sed potentia homini est ut liquidissime ostendit experientia. Qui uero diuitias extremum bonum aut uolunt hinc mouent argumentis, primo quoniam felicitas est status omnium bonorum aggregatione perfectus ut testatur Boetius. tertio de consolatione, sed diuitiae sunt homini, ut ex quinto accipitur ethi. numisma enim inquit est inuentum, ut sit si deussor habendi pro eo quodcumque homo uoluerit.

AMPLIUS id circa quod tendit desiderium hominis est felicitas, modo, ut dicit Arist. 1. Politicorum desiderium circa pecunias & diuitias est infinitum. Rursum Arist. in de bona fortuna in ultimo uidetur dicere beatitudinem esse bonam fortunam, modo fortuna est diuina bonorum exteriorum ergo &c. Quod autem status consistat in diuitiis uates omnes sensere, unde & Oratius inquit, omnis enim res: uirtus, fama, decus; diuina humanaque pulchris. Diuitiis parerent, quas qui construxerit ille. Clarus erit fortis iustus sapiens etiam rex, & quicquid uolet. Hinc id ueris verificatur, nihil est tam sanctum quam non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia possit. Solebat et Euripides dicere beatitudinem esse bonam fortunam, modo fortuna est diuina bonorum exteriorum ergo &c. Quod autem status consistat in diuitiis uates omnes sensere, unde & Oratius inquit, omnis enim res: uirtus, fama, decus; diuina humanaque pulchris. Diuitiis parerent, quas qui construxerit ille. Clarus erit fortis iustus sapiens etiam rex, & quicquid uolet. Hinc id ueris verificatur, nihil est tam sanctum quam non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia possit. Solebat et Euripides dicere beatitudinem esse bonam fortunam, modo fortuna est diuina bonorum exteriorum ergo &c.

RURSVM omnium terribilissimum est mors, ergo summum appetibile est uiuere morti oppositum, per locum a contrariis sed sanitas est magis uite saluatiua quam quaecumque uirtutis operatio, ideo magis appetibilis, & sic magis felicitas. Ex his constat quid de felicitate dixerunt ueteres, & quibus argumentis moti sunt, & quomodo sustentantur.

In quo refelluntur huiusmodi positiones. Cap. 8.

Quod quidem in potentia non consistat felicitas facile ostendit Arist. quoniam in potentia regni est miseria admista, sed nulla beatitudo est homini. Amplius uero dion prusensis inquit, regnum est res ardua laboriosa plena curarum, ac negotiorum, quae semper principes ipsos perturbant, sed in felicitate nulla cadit perturbatio ergo &c. Et hinc verificatur id Senecae, si mul ista posuit conditor mundi deus odium atque regnum alia multa possunt induci de quo non curo. Quod non in diuitiis, excludit Arist. tum per hoc, quia eas acquirere contingit maxime per fraudes & uiolentias, tum per hoc quia non propter se acquiruntur, sed quia utiles ad aliud tum etiam quoniam saepe noxamentum inferunt habentibus, multi namque perierunt diuitiis, sicut. 1. ethico. traditur. Et ideo. 7. Politicorum quod, omne quod utile est. eorum excessum aut nocere necessarium, aut nihil esse proficuum habentibus.

AMPLIUS arguit Seneca, nihil bonum summe uidetur quo quis bene & male uti potest, quod autem quis uti possit diuitiis in malum et bonum constat propter quod de auaris Anaxagoras interrogatus an essent felices dixit nemo ex his quos tu felices existimas. Hic Soc. dubitauit, an Archelaus Macedoniae rex sit felix, & negauit proferre regem esse felicem. **RURSVM** quod impedit philosophari est potius miseria, sed dixit Zeno, audito rerum suarum naufragio, iubet fortuna me expeditius philosophari. Etiam Demo-

critus, ut quieto animo literis incumberet bona eius patriae reuiuere. Et Anaxagoras Clazomenius, cum donasset bona inquit, non essem ego saluus nisi iste possessiones perissent, idem & Tales milesius omnes possessiones reliquit, ut primo Politicorum tradit Arist. propter quod probe ait facile est peccatis ditari licet in hoc non intendant. id est non sit suus finis ultimus. Quod non in bonis corporis arguo, quoniam felicitas ad nullum aliud ordinatur, sed bona corporis ordinantur ad alia, quoniam sicut corpus ad animam, ita bona corporis ad bona animae.

AMPLIUS sanum pulchrum, uiuacem, & robustum contingit esse fatuum, sed felicem fatuum esse est impossibile ergo &c. quibus patet quomodo positiones hae remotae sint. Ad rationes pro illis non oportet respondere, quoniam exposita natura & essentia felicitatis iam declarabitur qualiter procedunt ab insufficienti, hinc respondebitur ad illa.

In quo narratur positio academicorum. Cap. 9.

Uidetur Arist. 7. Politicorum, uelle quod cum tria sint bonorum genera. scilicet animi corporis & fortunae felicitas est status horum trium bonorum congregatione perfectus ut testis est Boetius. sunt autem animi bona uirtutes, quales sunt ut dicit Iulianus prudentia temperantia, fortitudo, & iustitia, & aliae multae, bona corporis his proportionalia sunt, uiuacitas sensuum quae prudentiae est proportionale, pulchritudo quae temperantiae est analogia, robur quod est assequens fortitudini. Sanitas denique quae iustitiae est ad simile. Sunt uero fortunae bona diuitiae, ut Aristotele tractat in politica, erit ergo felicitas status horum congregatione perfectus. huius sententiae Plato uisus est in gorgia, ubi optimum bene ualere dicit, secundo loco formosum esse, tertio habere diuitias bono modo partas, & eiusdem uidetur proculdubio esse Theophrastus in Calisthene, ubi hanc sententiam commendauit, in horum felicium numero plures esse narrat historia, quales fuere Lucius Metellus, licet infortunium habuerit tandem. Nepos huius & felix proculdubio ponitur. Item Augustus diuus proculdubio capitur. Praeterea Metellus positus est beatissimus. Enumerauit Solon, Cleobaeus, & Bithonem, in numero beatissimorum, et alii fere infiniti narrantur. Huius positionis ratio esse potest, quoniam contrariorum contraria sunt consequentia, sed uicia infortunium & corporis turpitudines efficiunt uitam miseram, ergo uirtutes, fortunae bona & corporis faciunt uitam beatam aliis etiam rationibus Arist. 1. ethi. uidetur idem confirmare,

In quo refellitur haec positio. Cap. 10.

Refellit Seneca positionem hanc hoc modo arguens id magis felicitati expedit quo uirtus magis incitatur experitur ac magis roboratur, sed id sunt aduersitates & non prosperitates, minorem declarat Seneca epistola (multum tibi) & in epistola (subinde,) & in libro de diuina prouidentia per totum, narrat hanc quaestionis difficultatem. Amplius ex principio Arist. felicitas sine uirtutibus est cassa, sed uirtutes & maxime fortitudo sine aduersis non acquiruntur secundum Arist. ergo felix debet esse in aduersis.

RURSVM alio argumento Senecae arguo, per exteriorum euidetiam uirtuosorum operum felicitas magis decoratur quam per confluentiam diuitiarum et honorum, sed exteriorum sunt euidetiora opera uirtutum in aduersitatibus, quam in prosperitatibus, quod Seneca declarat in libro suo de diuina prudentia, & uidetur esse uerbum Arist. in primo ethi. d. quod in olympiadicis non optimi coronantur & fortissimi, sed agonizantes, propter quod concludit Seneca, auctoritate Democriti ibidem, nihil mihi uidetur in felicibus eo cui nihil unquam euenit aduersum non licuit enim illi seipsum experiri. Item continue contingeret felicem saepe mutari in miserum, cuius oppositum tentat Arist. declarare felicitatem esse firmam & stabilem. d. primo ethi. cap. 9. una, n. hirundo uer non facit, neque una dies, ita utique neque beatum

beatum et foelicem, una dies nec paucum tempus ams patet de infortunio Metelli & eius nepotis, Cleobis & Bithonis & Priami. Quibus uisis Solon coram Creso lidiorum rege dixit, nemo ante obitum appellandus est beatus. Argumentum eorum patet per se.

In quo narratur positio peripateticorum de conditione foelicitatis. Cap. 11.

ET cum considerabis librū ethic. totū, pculdubio has foelicitatis cōdōnes inuenies, q̄ sit qd optimum, q̄ p̄ltimus finis, q̄ pp̄ seipsam ipsa eligibilis, q̄ ad nullum aliud eligatur, q̄ oīa eius grā eligatur q̄ bonū & p̄fectum, q̄ quid pulcherrimum q̄ quid delectabilissimum & q̄ qd iufficiētissimum per se. Quod quidem foelicitas debeat esse qd optimum testatur Arif. ethi. 1. ca. 9. d. & forte foelicitatē qdem & optimum dicere cōfessum qdem v̄r) & p̄bat hoc uide, q̄ uero ultimus finis testatur ipse & 10 ethi ca. 7. d. (finem ipsam ponimus humanorum) q̄ pp̄ seipsam ipsa eligibilis testatur & ipse ibidem in. 10. cap. 9. d. (v̄r aut utiq; ipsa sola pp̄ seipsam diligi) q̄ ad nullum aliud eligatur Arif. testatur et ibidē in. 1. cap. 5. d. (tale utiq; foelicitas maxime v̄r, hanc n. eligimus pp̄ seipsam, & nūq; pp̄ aliud) q̄ oīa eius grā eligatur in. 10. ethi. p̄bat Arif. cap. 7 in exemplo de ludo, q̄ bonum & p̄fectum testatur Arif. in. 1. cap. 5. d. nos autē dicamus vnde discessimus bonum. n. & foelicitatem non irrōnabilē v̄r, ex his quæ huius uitæ sunt extimare.

Qd̄ quid pulcherrimum & delectabilissimum testatur Arif. ibidem cap. 11. d. optimum ergo & pulcherrimum & delectabilissimum foelicitas. Quod deniq; per se iufficiētissimum ostēdit ibidem cap. 8. d. p̄fectum utiq; v̄r & per se iufficiēs foelicitas operatorum exns finis. Ad d̄t̄ aliqui q̄ foelicitas debeat esse principium bonorum & res diuina, ut cap. 16. ac summe honorabile, ut ca. 16. ergo foelicitas est finis ultimus, optimus pp̄ se eligibilis ad nullū aliud ordinabilis cuius grā oīa eligatur bonus & p̄fectus pulcherrimus delectabilissimus et p̄ se iufficiēs honorabilis principium oīum bonorum deniq; existēs, et hoc modo in toto lib. ethic. Arif. eam declarat.

In quo concluduntur positiones ex hac descriptione, et primo positio Subgerii. Cap. 12.

EX his Subgerius uir grauis ac maximus peripateticus, & in secta Auerroica familiaris, in libr. de foelicitate, dedit foelicitatem esse Deum, qm̄ assumpta diffōne illa pro maiori parte, addetur & hæc minor sed Deus est ultimus finis optimus propter se eligibilis ad nullum aliud ordinabilis, cuius gratia oīa eliguntur bonus & p̄fectus pulcherrimus delectabilissimus per se iufficiēs honorabilis principium & cā oīum bonorū ergo Deus est foelicitas. Amplius arguit fortius, id quo foelicitatur dii oēs est luprema hōs et oīum foelicitas, sed Deus est quo omnes foelicitantur, qm̄ oēs intell̄s foelicitantur intelligendo Deum, sed intellectio qua Deus intelligitur est ipse Deus, ergo Deo oīa foelicitantur, & hanc rōnem ad uerbum v̄r ponere Ari. 10. ethico capi 10. ergo Deus formalis est foelicitas. Rursum, quo foelicitatur Deus foelicitantur alij intell̄s & oīa, ut declarat Arif. 12. meta maxime, & Auer. com. 38. sed Deus non foelicitatur nisi Deo. 7. politice. d. Deus foelix quidem est & beatus, pp̄ nullum autem extrinsecorum bonorum, ed pp̄ seipsum ipse ergo Deo oīa foelicitantur, sed nihil foelicitatur nisi foelicitate Deus ergo foelicitas. Adhuc id in quo reperitur rō totius boni & totius entis est formaliter foelicitas: foelicitas enim, quia rationem totius boni cōtinet quietat uoluntatem, quia totius entis rationem habet, satiat intellum, erit ergo hæc pō perspiciua, sed in nullo nisi in Deo reperiuntur rō totius boni & totius entis, ergo ut prius. Et quia Deus est summus amor ut in Symposio tradit Plato, & author totius uniuersi, ut in Tim. o Plato, & in libro de mundo Arif. ostendit, ac melius omni bono, ideo attendentes ad ipsum inquan-

tum amor est forte uoluptatem crediderunt esse foelicitatem, attēdētes ad ipsius potētiā & autoritatem potētiā balbucit foelicitatem esse attēdētes deniq; ad illius dignitatem honorem ponūt foelicitatem, ergo deus cum sit uera foelicitas & sit ipse uere uoluptas, uere potētiave re honor, pculdubio foelicitas erit uoluptas potētiā & honor, & hoc modo uerificari possunt dicta ueterum.

In quo obiicitur illi positioni, et ponitur se-

cunda positio. Cap. 13.

SED quod hæc pō sit erronea, his argumentis ostēditur, qm̄ Arif. contra Platonem. 1. ethi. cap. 7. ostēdit foelicitatem nō cōsistere in bono separato, arguit. n. sic, foelicitas est qua homo dī formalis foelix, sed deo homo nō dī formalis foelix, sicut neq; paries albedine separata dī formalis albus. Rursum cui inest per se potētiā & aptitudo ad aliqd̄: ei inest ab intrinseco id, ut patet oībus, sed foelicitabilitas inest hoī p̄ se hæc. n. est p̄ se, homo est foelicitabilis, ergo inest eius foelicitas ab intrinseco, ergo nō Deo foelicitabilis homo. Adhuc foelicitas, ut dicit ibidē Arif. est id q̄ pōt acq̄ri ex opere nostro, et pōt fieri a nobis, sed Deus: nec acq̄ri, nec possideri pōt, ergo deus nō est foelicitas. Amplius foelicitas hoīs est p̄pria hoī, ut Arif. p̄bat. 1. ethi. cap. 9. sed deus nō est p̄prius hoī: cum sit qd̄ cōe oībus, ut dicit Plato, ergo deus nō est hoīs foelicitas. Item id q̄ tribuit alteri foelicitatē nō est foelicitas, sed Arif. 1. ethi. ca. 13. uoluit q̄ foelicitas sit donum tributum nobis a Deo, & in libr. de bona fortuna circa finem dicit, manifestū itaq; qm̄ duæ sunt spēs bonæ fortunæ: hæc qd̄ diuina pp̄ q̄ & v̄r bene fortunati pp̄ Deum dirigere &c. ecce quō Deus dirigit eos, et hoc est dare ei fortunā & foelicitatem. Postremo quilibet orbis foelicitatur p̄ cōuersionem ad suum motorem adæquatam, ut dicit Auer. sed Deus nō est adæquatus motor hoīs se excedēs cum, ergo nō pōt nec debet esse beatitudo hoīs. His & alijs argumētis expositores libri ethic. dixerūt apud Arif. esse duplicem modum foelicitatis. s. politicum & cōtemplatiuum. Si capis primo modo sic foelicitas est status cōgregatus ex bonis corporis animi & fortunæ, quemadmodum. n. in exercitu, ut inquit Eustracius sunt partes integrātes ipsum differentes tamē quia est una prima, ut princeps & aliæ ordinatæ s̄m illius ordinem, ita bona aiæ corporis & fortunæ, integrāt totam foelicitatem, in q̄bus dat̄ una pars prior & una posterior, ac una principalior: & altera minus principalis, & hic est status p̄fectus ac aggregatus, his partibus proculdubio dī foelicitas, & de hac foelicitate possunt oēs ille conditiones aptari, cōtractæ tamen hoī, ut constat, & hanc foelicitatem sep̄ Arif. tractat in libr. ethic. ut patet in multis uerbis eius, si uero accipitur p̄ foelicitate cōtemplatiua, sic pculdubio hæc foelicitas est Deus formalis: ut dicit Eustracius. 10. ethi. & omnes expositores & tunc opus est declarari quo pacto possit acquiri hæc foelicitas secundo modo, & an in vita an post mortem, de prima enim non loquimur amplius, cum satis sit dictum in ethicis.

In quo queritur qō, an Deus possit intelligi a nobis, uel aliquod abstractorum. Cap. 14.

QVæstio ualde ambigua fuit an intell̄s noster possit intelligere Deum uel aliquod abstractorum, pōt autem hæc qō, ut dicit Auer. 36. com. 3. de anima, intelligi uel utrum intell̄s hoīs in se possit intelligere aliquod abstractorum, uel alij utrum possit intell̄s hoīs, ut ei cōtinuus, intelligere aliquod abstractorum, sed ut dicit Auerrois hi sentus non differunt re, qm̄ quicquid est posse intell̄ui, ut intell̄s, est posse hoī, ut homo, mediante intell̄u, qm̄ quicquid est posse motori ut motor est posse instrumento, ut instrumentum adæquatam illi: Et etiam quicquid est posse perfectioni, ut perfectio ē posse p̄fecto, ut p̄fectum illa perfectione, ergo idem est querere utrum intell̄s, ut intell̄s, possit intelligere sub-

stantias separatas, & ut corpori, continuus, cum illa corpori continuitas non impediatur possibilitatem apprehensionis. Hanc quoniam mouit Aristoteles in libro de anima, & tamen, ut dicit Auerrois nullibi soluit in libris quae peruenerunt ad eum, & forte fuit ob latetiam huius quaestionis, & forte quia soluit eam in libro qui non peruenerunt ad eum, causas autem quibus tacuit Aristoteles solutionem huius quaestionis dixi, in commento nostro libri de felicitate.

QUOD autem intellectus potentiae non possit continuari substantijs separatis uidetur ambigere Themistius .3. de anima hoc argumento, sicut intellectus agens ad intellectum potentia ita iuba materialis ad substantiam immaterialem, ergo sicut primum ad tertium, ita secundum ad quartum, sed intellectus agens nihil intelligit materiale, ergo nec intellectus potentiae aliquod immaterialium. Amplius plus distat primum intelligibile ab intellectu potentiae quam intellectus potentiae a cogitativa, sed cogitativa non potest apprehendere intellectum potentiae, ergo nec intellectus potentiae intellectum primum. Rursum unius facultatis naturalis, unus est modus operandi nam enim una uno tantummodo operatur, ut dicit Aristoteles in de caelo & mundo, sed intellectus potentiae est una natura: & intelligit per modum abstractionis a phantasmatis, ergo nihil intelligit nisi hoc modo abstrahendo. I. a phantasmatis, & per consequens non intelligit formas separatas. Adhuc si intellectus potentiae cognoscit substantias separatas, aut per essentias earum, aut per species causatas ab eis, non per essentias earum, quoniam illae non sunt unum cum intellectu potentiae, non etiam per species, quoniam tunc intellectum haberet intellectum, ut arguit Auerrois contra Alpharabium .3. de anima comment. 8. Adhuc intellectus non potest cognoscere se per essentiam propriam, sed intellectione aliorum, ergo nec a fortiori alia multo separata.

POSTREMO Aristoteles & Auerrois in ultimo .9. diuinorum, ignorantia substantiarum separatarum est in nobis qualis cecitas, sed cecus non potest aliquod uisibilem uidere, ergo nec intellectus noster aliquod abstractorum, & idem 2. meta. prope principium dicit, quod intellectus noster est sicut oculus nocturne respectu illorum etc.

In quo inducuntur argumenta probantia intellectum posse continuari illis, secundum comprehensionem

Themistii & Alexandri. Cap. 15.

QUOD quidem intellectus potentiae possit copulari substantijs abstractis & intelligere illas Simpl. Them. & Alexan. probant, & primo rocinatur Them. in .3. suae paraphrasos de anima cap. 5. d. quod naturas materiales intelligit in cernendo & a moliendo materiam longe facilius intelligat necesse est quae per se abstracta dispendium huius operae nobis remittunt, est ergo uis rationis intellectus potentiae intelligit materialia abstrahendo ea a materia ergo maxime intelligit naturas in se abstractas, & hanc rationem tetigit Simplicius in com. 2. de anima. Secunda ratio fuit Alexandri in tractatu de intellectu, quae potest sic componi, oem quod habet in potentia aliquid in dubitate accedit in actu in aliquo tempore in aliquo indiuiduorum suae speciei, sed intellectus materialis habet in se in potentia receptionem intellectus abstracti, ut iam declaratum est in epistola felicitatis ergo aliquando reducit ad actum in aliquo indiuiduo speciei hominis. Amplius arguit Alexan. cuiuscumque sunt polia omnia media alicuius finis, est polis finis ille, aliter semper esset in esse imperfecto & nunquam in esse perfecto. Sed intellectui potentiae possunt accedere omnia media ad intellectum separatum ad ascendendum, quoniam potest acquirere intellectum in habitu, quod est uia & medium ad illum abstractum ergo potest esse ut aliquando attingat finem. Declarauit autem has tres demones filius Auerrois in tractatu de intellectu, qui est summum humanum bonum.

In quo enumerantur quaestiones contra has uias.

Cap. 16.

Auerrois in epistola de felicitate obiicit Themistio sic uel loquitur de intellectu, ut intellectus, uel per corpus unum, si primo modo, tunc Themistius fuit insulficiens, quoniam non sequitur oculus, ut oculus, potest comprehendere solem, ergo oculus nocturnae. & sic non sequetur intellectus, ut intellectus, potest comprehendere substantias separatas ergo corpori continuus ut patet. Si intelligit per intellectum ut corpori continuus, ratio petit quod est in principio, quoniam ut corporibus continuus non intelligit nisi abstrahendo, & ideo uerum quod sermo Themistii sit dubitabilis, ut dicit Auerrois licet in .3. de anima asserueret eum tanquam necessarium. Secundo formidat Auerrois, quoniam si intellectus, & intellectus, semper intelligit substantias separatas, cur non in principio per ipsum intelligimus, sed in fine et homini ratio latuit Themistium. Quod uero dedit Ioan. quod si competit intellectui, ut intellectus competit ipsi, ut corpori continuus, nihil est: dicit enim, nulla forma naturalis impeditur a sua perfectissima operatione per unionem ad suum proprium perfectibile. Hoc perfectio remouet expositor quoniam non impeditur ab operatione, quae sibi debetur per unionem ad id, modo quod haec operatio debeatur illi non est probatum. Ad Alexan. item obiicit Auerrois .36. conclusio. & uidetur mihi quod duplex sit intellectio quae haberi potest de substantijs separatis, una per essentias earum quam a theologis dicitur intellectio intuitiua, seu matutina alia per essentias effectuum, qui cognoscuntur abstractione, & haec dicitur abstractiua uel item uespertina modo, intellectio primo modo est equiuoce dicta ab intellectione secundo modo, tunc uerum quod primum argumentum habet maiorem ueram, sed minor petit, non enim probatum est intellectum potentiae esse in potentia ad intellectum separatum cognoscendum primo modo intellectione, sed bene secundo modo, & maxime cum apud Alexan. intellectus materialis sit corruptibilis, qui non potest perfici ab aliquo aeterno. Et per idem obiicitur secundae rationi in concedendo maiorem: de fine eiusdem rationis cum medio ad finem, ut dicit Auerrois .5. phy. com. 9. modo intelligere primo modo est finis aequiuoce dictus intellectus speculatiui, & sic ratio illa aequiuocationem committit.

In quo defenduntur haec tres rationes. Cap. 17.

Et si haec instantiae accusant eos de remissa declaratione, tamen si suppleantur rationes illae uerum esse quasi demonstratiue: uerum ergo primo quod Themistius supponat unum esse confessum ab Auerrois. I. quod quicquid est potest intellectui, ut intellectus, est potest homini mediante intellectu & hoc primo, quoniam ad quam operationem capax est forma & oem non perfectibile per illam est capax, non enim minus se extendit perfectibile quam eius adaequata perfectio. Secundo oem perfectio uniuoca alicui secundum essentiam & actum primum unibilis est ei secundum postremam perfectionem, quoniam operatio & essentia sunt adaequata, sed intellectus est prima perfectio hominis, ergo & intelligere quodcumque eius erit postrema perfectio ei. Aliud autem probat Themistius. I. quod intellectus, ut intellectus, possit intelligere substantias separatas & ratio sua potest sic habere uim oem facultas intelligens aliquid propter aliquam rationem intelligendi, potest intelligere omne id in quo illa ratio perfectissime saluatur, sed intellectus materialis intelligit uia propter rationem abstractionis: ergo magis illas substantias in quibus magis saluatur ratio abstractionis, & hoc pacto Auerrois in epistola de felicitate exponit duobus exemplis maiorem, si n. inquit oculus uidet colores propter rationem uisibilitatis. I. lucem, lucem uidere magis erit aptus in eo quod oculus. Item probat secundo exemplo. d. quia res quae habet recipere ignem particularem magis de necessitate ignem absolute, & sic patet uis rationis Themistii. Tunc ad argumentum dicendum quod intellectus, ut intellectus, potest intelligere substantias separatas, & tunc bene sequitur, ergo possibile

sibile est ipsum intelligere eas, ut continuus, quoniam exemplum de oculo nihil est, licet. n. sol sit occultus oculis alicuius speciei animalis, non tamen toti speciei animalis, sic licet intellectui, ut mihi uel tibi continuus, sit occultus intellectui separatus, tamen alicui continuus potest intelligere illud: ut dixi, ex his patet efficacia rationis Themistii. Circa rationes Alexandri dicendum puto eas esse demonstratiuas uno modo, alio modo esse sophisticas. Si enim ponatur quod intellectus materialis sit generabilis & corruptibilis, proculdubio non possunt rationes reduci in bonum, si enim ut dicit Auer. intellectus materialis generabilis & corruptibilis existens intelligeret substantias separatas, tunc natura contingens mutaretur in esse necessarium, & hanc consequentiam breuiter probamus, licet in. 3. de anima prolixo locutus sim, supponendo quod dicit Auerrois quod unio intellectus cum intellectu est fortior fixior ac permanentior unione materiae cum forma, & hoc probauit in comment. 5. quoniam illa unio est abstracta a loco tempore & dispositionibus materiae, & uis ideo simpliciter aeterna, secundo accipimus quod omnis materia quae recipit formam aeternam corporalem & individualiter, recipit eam semper sic quod nunquam exoliatur ab illa, & est coaeterna ei, & nunquam recipit aliam nisi illam ut Auerrois demonstrat in libro de substantia orbis contra Auicennam, ex his compono rationem sic, omnis unio materiae cum forma aeterna, siue corporalis siue spiritalis est aeterna ut constat. Sed unio intellectus materialis cum intellectu abstracto, est unio materiae cum forma aeterna, & spiritalis & fortior omni unione cuiuscumque formae, ergo erit plus quam aeterna.

EX his deducamus impositio intellectus potentiae unitur formae aeternae, ergo unione aeterna, unione aeterna, ergo est aeternus, ratio. n. aeterna requirit fundamentum & terminos aeterna aeternus ergo necesse esse, & est generabilis & corruptibilis, ergo contingens ergo natura contingens mutatur in aeternam, & ideo accepit Auerrois, quod Alpharabius Auemp. & Alex. & uniuersaliter omnes dicentes intellectum materialem esse generabilem, non possunt saluare potestatem continuationis eius cum abstractis, & hoc pacto rationes Alexandri sunt sophisticae quoniam intelligere non erit nisi sentire: uirtus enim materialis & generabilis non potest formare, sed tantum sentire, modo sensatio non est medium unius rationis cum intelligere substantias separatas, & sic rationes peccant in minoribus. Sed quomodo si Auer. ualeant debes scire quod Auerrois accipit unum quod intellectus speculatiuus sit medium dispositiuum & sufficiens pro acquisitione intellectus abstracti: & huius ratio est, quoniam intellectui, ut intellectus competunt duae operationes. scilicet intelligere abstracta per essentias eorum, & generabilia per quidditates separatas ab indiuiduis, & cum operatio prima non sit gratia secundae, quoniam esset contra naturam, deterius. n. potius est gratia melioris quam e contra, nisi secundaria intentione: ergo intelligere res materiales per quidditates earum est gratia intelligere substantias separatas, accepto ergo quod medium adaequatum perueniendi ad intelligere substantiarum separatarum sit intellectus speculatiuus, ut declarabitur post, ratio Alexandri est demonstratiua, cuiuscumque enim est potentia ad aliquod medium totale respectu alicuius finis, inest finis potentia, est enim eadem potentia medij totalis & finis, & sic patet maior prime rationis. Similiter amouetur calumnia secundae, quoniam siue finis sit eiusdem rationis cum medio, siue alterius, cum sit acquisibilis merito illius medij, & maior & minor sunt necessariae, ex his declarantur rationes Alexandri ambae.

In quo narratur argumenta Auemp. & calumnia Auerrois & defensio. Cap. 18.

AVempace Hispanus induxit unam uiam in epistola de continuatione & in lib. de anima, cuius propositiones diuersimode declarauit: propter quod Auer. dicit illas fuisse duas uias, & componitur sic

omnis intellectus, qui natus est intelligere intelligibile, cuius quidditas est una numero apud omnes, natus est intelligere substantiam abstractam a materia & motu sed intellectus humanus corpori continuus est natus intelligere intelligibile, cuius quidditas est una numero apud omnes. ergo in prima figura, intellectus humanus corpori continuus est natus intelligere substantiam separata a motu, & a materia, propositiones huius in commento nostro de anima exposuimus ad longum. Auertois Auemp. discipulus in com. 36. 3. de anima contradicit ei primo, quoniam quidditas dicitur aequiuoce fere de substantia separata per essentiam, et quidditate rei materialis, & sic proprobat probans maiorem. scilicet quod intellectus innatus est abstrahere quidditates, in eo quod sunt quidditates, erit falsa. Amplius arguit, uel cuilibet abstractae quidditati rñdet phantasma, uel non, si sic cum substantia separata per essentiam nullum habeat phantasma proculdubio maior erit falsa. Si non, tunc intellectus potest abstrahere quidditatem a quidditate abstrahendo semper & in phantasia nulla erit abstractio indiuidui ab indiuiduo, hoc autem est contra Arist. nihil enim intelligit intellectus, nisi phantasia illius indiuiduum phantasetur, ut diximus in lib. praecedenti. Rursum si ita est quod intellectus intelligit substantias separatas in se, cur non magis in principio quam in fine, & sequitur illa met quod quae facta fuit contra Themistium. Postremo si intellectus intelligit illas, uel intelligit abstrahendo uel non, si dicitur casus quod non, ergo intellectus non intelligit per abstractionem, & sic maior falsa est & minor, si intelligit abstrahendo, tunc intellectus illarum est pars partius scientiae speculatiuae. scilicet abstractiua, & non per essentias earum intuitiua. Debes scire quod unum probat simpliciter ratio haec aliud probat a signo, simpliciter quidem probat quod intellectus intelligit substantiam separata non per essentialem exclusionem a materia, sed non per inclusionem, est ergo conclusio absoluta quod intellectus intelligit abstractum ultimata abstractione quod quidem non per essentiam est abstractum, sed per non inclusionem materiae, quod abstractum est unum numero priuatione ad omnes intelligentes: & contra hoc casum Auerrois nihil sunt. Sed dices tunc non concludunt propositum, dicendum quod directe non, sed bene sunt signum propositi: uidemus. n. intellectus intelligere quidditatem abstractam, & eam abstrahere, & si in infinitum esset abstrahibilis, adhuc intellectus eam abstraheret, ergo potest sciri quod intellectus etiam abstractas quidditates per essentias earum potest intelligere, & tunc haec ratio est in uia una cum illa Themistii, & sic patet quo pacto ratio Auemp. sit una, & quomodo non.

In quo declarantur tres aliae rationes Auer. Cap. 19.

ET cum sint inductae uiae horum inducende sunt tres aliae Auer. quarum prima componitur sic id quod est maxime a nobis appetibile, & summo opere quod si tum, est nobis potius siue nos uel quicumque nostri, desiderium. n. naturale non est ad impossibile, nullus. n. ut inquit Arist. conatur ad terminum non futurum peruenire, sed intelligere substantias separatas est a nobis maxime appetitum, ac summo opere quod situm, est. n. regula topica, si unum contrarium summo opere oditur, reliquum summe amat, modo ignorantia earum & scientia sunt opposita. ergo si ignorantia earum oditur scientia amabitur. Etiam sacerdotes egyptii dimissis omnibus bonis earum scientiam summo opere inuestigarunt, quod si esset hominibus impossibile non esset ab hominibus quod situm, & haec est ratio Auerrois, quae excipitur ex. 2. meta com. 1. Induxit Auer. aliam rationem in epistola de felicitate, & potest sic componi, omnis facultas liberata a materia, & conditionibus materiae, potest indifferenter cognoscere omne cognoscibile cuiuscumque generis, cum. n. liberata sit a materia liberabitur ad determinato modo cognoscendi: sed intellectus est liberatus a materia, ergo potest indifferenter omne intelligibile cognoscere. Et sic proculdubio poterit eleuari in comprehensionem intellectuum separatorum, & continuari eis. Tertia ratio tangitur ab Auerrois. 2. meta com. 1. & in epistola de felicitate. scilicet si

intell's humanus nō posset cōphēdere subas separatas: tunc ociose egisset, quia fecisset id quod est in se naturaliter intellectum, non comprāhensum ab alio, sicut si fecisset solem non comprāhensum ab aliquo visu hęc sunt tres rationes Auerrois efficaces, quę ponuntur ab eo sæpe sæpius.

In quo enumerantur quęstiones contra has rationes. Cap. 20.

Alpharabius & alij uoluerunt humanum desiderium non esse ad intellectiōem earum per essentias earum quā id est impolē, sed ad comprāhensionem earum abstractiuam, & hoc est polē, rō ergo petit quod debet probare. Secundam debilitat expositor, quā facultas liberata a mā pōt intelligere subas separatas, sed non secundum omnem modum sui esse, quia non ut corpori continuus intelligit illas, sed ut habet esse liberatum a materia.

PRÆTEREA Alpharabius diceret quod, intellus potest intelligere illas, non tamen s̄m omnem modum intelligendi, sed tantum cognitione per essentias effectuum posterius & cognitione speculatiua non per essentias earum.

CONTRA tertiam rōnem sunt multa argumenta, inquit. n. expositor p̄ntiam illam esse derisibilem, quā fallit in consequentiā, quod declarat, quā ociosum est quod est p̄ aliquem finem: quem non attingit, dicit modo ipse quod Auerrois supponit intellecta separata esse intellecta & intelligibilia ab intellu nostro, & ideo si non intelligitur essent ociose, cui rōndet quod sunt intelligibiles per se, non tamen ab intellu nostro nec sunt ociose, quā non sunt intelligibiles gratia intell's nostri. Amplius Auerro. committere videtur fallaciam consequentis, quā concedam eas posse intelligi, sed non sequitur non intelliguntur ab intellu nostro ergo a nullo intellectu, ex negatiua enim particulari non sequitur negatiua vniuersalis, ut. 2. topico. dicit Aristoteles. Rursum dicunt quod ubi intellectus, nec quid, nec quia illarū intelligeret esset ociosum, ubi autem quicquam earum intelligitur saluatur possibilitas naturę.

In quo soluuntur quęstiones hęc. Cap. 21.

Filius Auerrois in tractatu de intellectu exposuit primam rōnem subtili apud me, & quia tota calūnia cōtra primam rōnem est cōtra minorem illius, iō declaratur minor. s. quod intelligere substantias separatas per essentias earum sit a nobis desiderabile maxime arguit, illud inquit maxime appetitur ac desideratur, quo habito cessat totus appetitus, & tota potentia intellectiua ad ulterius intelligendum, hęc patet cuilibet hoī, sed intelligere subas separatas per essentias earū est id quo habito cessat desiderium & potentia intellectiua ad intelligendum, & propter hoc inquit in hora oī, qua renouata fuerit in intellu forma, renouat potentia super aliam formā quousq; ascēdit ad cōplēmentum de forma in formā nobiliorem & p̄pinq̄uorem ad actum, in tantum quod in fine perueniat ad actum. s. cum quo nullatenus sit admista potentia & ibi cessat potētia supra aliam formam & desiderium ad aliud nobilius sciendum. ex his concluditur quod scia intuitiua per essentias earum maxime nobis sit desiderata, ac optata, ea enim sola habita cessat potentia ad ulteriorem formam, & desiderium ad nobilius intelligibile, et sic nō tantum desideratur scia earum per effectus & abstractiua, sed supra illam desideratur scia altissima, ubi cessat potentia & desiderium n̄m, & hęc rō hoc modo exposita apud me est mirabilis.

Secundam rōnem declarat Auer. in commen. 36. tertij d. Si uero posuerimus quod intell's mālis non est admist' māe, & tunc ista sermo erit verus. s. quod id quod est magis uisibile magis comprāhēditur, quā quod comprāhēdit minus p̄fectum ex eis comprāhēdentibus, quę sunt nō admista māe, necesse est ut comprāhēdat p̄fectius & nō cōprio

est ergo uis cōfirmatiōis, nulla virtus debilitabilis ab obiecto quāto excellentius est obm, tāto excellentiori modo aprāhēdit id, s̄m oēm modum potētem sed intell's si est liberatus a mā est uirt' nō debilitabilis. ergo apphensius obiecti s̄m oēm modum potētem apphēdi, & sic cognitione p̄ essentias earum & per effectus, & hęc rō si cōsideretur est demōstratiua. His patet sol' ad calūnias, intell's .n. ut intell's pōt apphēdere illas, & per cōsequēs, ut corpori cōtinuus, quā per iam declarata quicquid pōt intellectus humanus, ut intell's humanus, pōt intell's human' ut hic intell's tibi uel mihi cōtinuus: ut diximus. Et per idē patet sol' ad id Alpharabij: intell's n. pōt ascēdere nō t̄m ad cogitiōem speculatiuam illarum sed p̄ essentias earum, quā cum sit uirt' liberata a mā: est nata perfici ab illis s̄m oēm modum perfectionis. Circa tertiam rōnem laborāt multi. Ioan. tamē in qōnibus. 3. q. 37. sustentatur principal' in uno, quod subas separata comparatur ad intellectum nostrum, ut formę natę intelligi, & intellus noster comparatur eis, ut s̄m natum recipere illas spūaliter & comprāhensue. Et multis modis p̄bari pōt ex uerbis Auerrois, p̄, quā intell's potētię est infimus abstractorum, sed semper infimus intell's est mā superioris, ut dicunt p̄bi, infima. n. intelligētia perficitur a superiori, sicut mā perficitur a forma. Amplius secundo quā uilius est potentia respectu nobilis, & nobile est tan quā actus respectu uilis. ergo sicut substantię separatae sunt nate intelligi s̄m earū naturas, ita intell's noster est natus perfici ab eis s̄m suam naturam.

R V R S V M tertio intell's potētię est mā oīum abstractorum & oīum intelligibilium, sed mā non corruptibilis, ab ipsis formis est potēs & apta suscipere oēs formas ergo intell's pōt suscipere oīa intelligibilia, accipiatur ergo quod intelligētię sunt potentes intelligi ab intellectu nostro potētia nāli, & intell's noster pōt intelligere illas potētia nāli, sicut mā potentia nāli pōt suscipere oēs formas arguit modo, intell's noster corpori cōtinuus est receptiuus & passiuus intellectiōis earum ergo habet nālem potētiā recipiendi intellectiōes earū, per essentias earum, ergo si aliquā non attinget eas nā egisset ociose, quia fecisset illam potētiā nālem intell's nostri ad illas, quę nūq; in actum deduceretur: & quod hęc sit intentio Auerrois oñdit exemplo eius, ecce quō Ioan. exponit id ex parte intell's nostri, & non ex parte earum, utrum uero hęc declaratio sit sufficiens post declarabit. Alij ut Subgerius & multi sui sequaces deducunt consequentiam ex parte earum, & accipiūt primo, quod si intell's potētię non pōt intelligere superiores intelligentias illarum non possunt intelligere Deum, quā forma non apta suscipi in maximo receptiuo alicuius generis, illa non est receptibilis in minus receptiuo illius generis sed intell's potētię est maxime receptiuus in genere abstractorum ergo si primus intell's non est natus suscipi in intellectu potētię, nec in aliqua earum erit susceptibilis, modo habetur hęc quod cum de facto intell's potētię non intelliget primum intell'm nulla intelligentia intermedia intelliget eū.

Secundo accepit Subgerius quod nulla intelligentia media pōt intelligere mediam, nec aliquam infra primam, si nō pōt intelligere primam arguitur ergo, nulla intelligentia quę nō pōt intelligere supremam pōt intelligere aliquā mediarum uel infimam s̄m Auer. sed ex p̄cepto nulla intelligentiarum pōt intelligere superiorem. ergo nec mediam uel aliquam infra primam. Ex his arguitur intell's potētię nō pōt intelligere deum, ergo nulla mediarum pōt intelligere Deum, nulla mediarum pōt intelligere mediam, nulla mediarum pōt intelligere mediam. ergo nulla pōt intelligere se, nulla potest intelligere se. ergo sunt simpliciter ignoratae, quoniam nulla pōt intelligi ab aliquo intellectu quia uel a primo, uel ab infimo, uel a seipsis, nō a primo quā nihil intelligit extra se, nec a se infimo, quia non intelligit illas, nec a seipsis. ergo a nullo intellectu comprehendetur, & sic natura egisset ociose, hoc dicit Subgerius in tractatu

statu suo de intellectu, tertio loco inscripto, qui fuit mis-
sus Thomæ, pro responsione ad tractatum suum con-
tra Auerroim.

SED mihi vī q̄ hęc deductio claudicat aperte con-
tra fundamenta Auer primo, qm̄ accipit, q̄ prima intel-
ligentia nihil intelligit extra se. & q̄ non intelligit infi-
mam, & vlr̄ nullum ens infra Deum, & hoc p̄fecto fun-
damentis Auer. obfistit & arguitur, oīs intell̄s purus q̄
est oīa entia in gradu nobiliori q̄ ipsa sunt in seipsis, intel-
ligit oīa entia meliori modo q̄ sint, sed dicit Auerrois in
lib. d. d. disputatio. 3. in sol. 15. & 18. sic (sed ipse est apud
p̄hos oīa entia i gradu nobiliori q̄ ipsa sint i seipsis & c.)
ergo Deus intelligit oīa melius q̄ sint in seipsis. Am-
plius quæ continentur in mente Dei, sicut formæ artifi-
ciales in mente artificis, sunt cōphensæ ab illius mente
sed oīa entia cōtinentur in mente primi entis illo modo
ut declarat Auer. 12. met. com. 18. in fine, & in. 36. in me-
dio ergo ut prius. Rursum oīs purus intell̄s, q̄ est cā
intelligentiarum in tribus generibus cārum intelligit il-
las p̄ essentiam suam, sed declarat Auer. in lib. d. d. disput.
3. in sol. 18. circa finem q̄ Deus est cā agēs, finis, & for-
ma intelligentiarum. ergo ut prius. Adhuc ibidem di-
sputa. 12. in sol. 1 & 2. dubij uoluit q̄ duplex est sciētia,
quædam quæ catur a rebus, & hęc uariatur uariatione
rerum alia quæ est cā rerū, & hęc p̄manet & nōn uaria-
tur nisi relatiue, sicut colūna de dextro in sinistrū & ecō-
tra ergo Deus intelligit oīa scia quæ est cā rerum, & sic
patet q̄o intell̄s primus intelligit oīa & intell̄s inferio-
res, nō p̄t perficitur ab illis, sed ut est cā eorum, & per
essentiam eius, & sic patet primus defectus. Ex his po-
test impediri cōsequentia Auer. primō, qm̄ posito q̄ in-
telligentiæ mediæ nō intelligantur ab infima, nec a se ad-
huc intelliguntur a prima, eo quia prima est cā earum,
& sic nō, sunt ociose intelligibiles. Secundo peccat hęc
deductio, qm̄ hęc consequentia nulla est, intelligentiæ me-
diæ non intelliguntur ab infima. ergo non a se, non .n.
reputant latini intell̄m potētia esse maxime receptiuum
oīum intellectuum, nulla .n. intelligentia intelligit pri-
mam: sicut illa intelligit se, & qm̄ accipit, quicquid nō p̄t
recipi in maximo receptiuo nō pōt recipi in minus rece-
ptiuo, hoc debet intelligi de receptiuo p̄portionato, mō
dico q̄ intelligentia p̄xima deo est maius receptiuum in-
tellectionis Dei q̄ infima: licet infima sit maius receptiuū
fm̄ extēsiōem, & sic patet secundo huius deductionē
peccare. Adhuc tertio peccat. qm̄ & si sit snia Auer-
rois q̄ nullus intell̄s intelligēs nobilior, pōt intelligere vi-
lius tamē hęc nō est rōnibus p̄bara, deus .n. apud eos in-
telligit se, & tamē nō pōt intelligere al q̄ rem extra s.
Et sic cōcedi pōt q̄ intell̄s noster intelligit se, & entia in-
fra se, & nō aliquod abstractorum, & deductio hęc pec-
cat his tribus modis ut uides. His ergo sic expositis vī
mihi tandem Auerroim aliter sentire, supponit .n. ipse
substantias separatas esse aptas intelligi simplr̄ ab oī intel-
lectu, ut intell̄s est, ut in diuersis locis naturalis p̄biæ de-
clarauit. Secundo accepit ibidem, q̄ intell̄s noster sit
natus eas intelligere, & sic uoluit duplicem esse aptitudi-
nem intelligendi. s. ex parte earum, & ex parte intell̄s no-
stri, & quia ipse dicit in principio epistolæ de felicitàte
aptitudinem a parte utriusq̄ extremi esse potentiam re-
ducibilem ad actum, ut declarauimus in commento no-
stro illius epistolæ, ideo potētia intelligēdi illas est mutua
a parte earum. s. & nostra. His acceptis p̄ cōstantibus
declarat Auerrois eas qm̄q̄ intelligi a nobis, & inqt, sed
hoc nō dem̄at res abstractas intelligere esse imposse no-
bis, sicut inspicere solem est imposse versperitioni. Et p̄-
bat illas qm̄q̄ intelligi a nobis d. qm̄ si ita esset s. q̄ nūq̄
intelligerētur a nobis, tūc ociose egisse quia fecisset id qd̄
est in se nāliter intell̄m .i. natum intelligi aptitudine mu-
tua, nō intell̄m ab alio. Ex his patet q̄ intentio Auer-
rois nō est p̄bare intell̄s illos esse posse a nobis intelligi: & nos
posse illos intelligere, sed nos qm̄q̄ eos intelligere, q̄ .n. sit
possis intellectio earum potētia reciproca declaratum est

in multis libris Arif & Auer. & sic patet Ioānis defectus
qui totam potentiam intelligēdi considerauit ex parte
nostri, & defectus Subgerij, qui totam cōuertit ad eas
substantias, est .n. potētia intelligēdi mutua p̄supposita
& probatur redu & io ad actum, ut patet. Et hunc mo-
dum dedit in epistola de felicitàte & nos in commento
nostro declarauimus totum hoc.

In quo inducuntur omnes rationes posibles

induci pro hoc. Cap. 22.

Postremo quod intell̄s sit aptus intelligere subas se-
paratas arguitur, quæcūq̄ sunt eiusdem nāæ quic-
quid est posse uni erit alteri posse, modo dicit Auer-
rois in epistola de felicitàte, receptio quæ est in intellu
māli est sp̄ei receptionis nāæ intellectuū abstractorū,
& idem cō. 14, 2. de aīa ergo ut dicit debitum est ut unia-
tur cum abstracto. Adhuc arguit ibidem, id q̄ pro-
prium est oībus abstractis cōpetit oībus illis, sed intelle-
ctuum abstractorum p̄prietas est ut se cōphēdant, &
per p̄ns ut prius. Ex his rōnibus pōt accipi q̄ intell̄s no-
ster pōt continuari illis, & hęc duæ rōnes sint acceptæ tā
quam probabiles.

QUOD autē hoc sit ēt de mente p̄horum & autho-
ritatibus declaraf multis, & p̄ ad hoc sunt uerba Alex. q̄
ponuntur in tractatu de intellu qui incipit (intell̄s autho-
re Ari. trifariam dī & c.) ubi in cap. de intellu adepro po-
nit hęc uerba (& intell̄s qui est in potētia cum fuerit cō-
pletus & augumētatus, tūc intelliget agētem, qm̄ quem
admodum potētia ambulādi: q̄ homo habet in natiui-
tate, uenit ad actum post t̄ps: qm̄ perficitur id p̄ q̄ sit am-
bulatio, ita intell̄s cum fuerit perfectus intelliget ea quæ
sunt per suam nām intellecta & c.) Amplius Them. idem
ponit in tertio suę paraphrasis de aīa: in capit. 52. ubi ar-
guit intell̄m potētia cōphēdere substantias separa-
tas inquit (vī .n. intell̄s materialis etiam facultate hac p̄e-
ditus p̄culdubio, ut res penitus abiunctas a materia pos-
sit comprēdere & c.)

RVRSVM Simpli. 3. de aīa in commento illius
textus (utrum uero contingit & c.) autoritate Alexan-
dri inquit (uerum Alexander & inseparabilem inquit cō-
tingere inseparabilem esse cognitiuum: qm̄ & ab insepa-
rabilibus inseparabilia ipsi reſo, sed nō erat reſo eadem
intellectioni, hęc .n. uelut ictus quidem est & excitatio
illa uero intellectu finis, incipit ergo hinc & ex insepara-
bilibus aīa, p̄ multam ad extrinsecus inclinationem, ut
vero imaginibus illius adijciens uelut ab imaginibus in
prima exemplaria seipsum reducit & c.) ecce q̄ plane Sim-
plicius cum Alexandro q̄tum ad hoc sentire vī. Idem
sentit Alpharabius in lib. de intellu & intellectu. ubi uer-
ba Alexandri inducit, & motiuum eius, & tu uide. Idē
Auempace Hyſpanus in lib. de aīa, & in epistola conti-
nuationis, idem Auic. in. 9. met & in. 6. nālium parte. 5.
& Algazel & Auer. & oēs fere græci & arabes intell̄m
nostrum posse continuari illis nō formidarunt. Ex his
persolui potest quæstio .s. quærens an intellectus possit
continuari uel comprehendere illas substantias separatas
dicendum enim q̄ intellectus, ut intellectus, potest intel-
ligere substantias separatas & illis continuari proculdu-
bio: & hęc concedunt omnes nostri Theologi, & phi-
losophi omnes, p̄ter eos qui ponunt intellectum
mortalem.

In quo mouentur quæstiones in doctrina

Auerrois. s. Cap. 23.

Habemus hactenus, q̄ intell̄s noster in quantum
intell̄s pōt illis copulari, & hoc accepimus ab oī-
bus fere ueteribus. Sed in hoc ad sunt ambiguita-
tes non paruæ, quorum prima est quid sit uera felicitàs
apud p̄hos. Secunda est quō intell̄s copuletur eis, an
imediate, an per medium aliquod. Tertia, an in hoc sta-
tu an post mortem apud Auerroim. Quarta, quid sit
copulatio hoīs in qua felicitàtur. Quinta, utrum ho-
Suess. de intel. K iii

mo in statu felicitatis sit tanq̄ deus: ut dicit Them. Sexta, utrum intell̄s agēs prius cōtinuetur nobis q̄ intelligatur a nobis, uel per ipsum intelligamus. Septima, utrum intellectio felicitatis sit noua uel aeterna. Octaua, utrum illa intellectio sit intuitiua an abstractiua apud eum. Nonā, utrum magister possit eam cōdicare discipulo. Decima, si per intellecta falsa possit homo copulari illis. Undecima, utrum cum homo incipit esse felix incipit intelligere intell̄m agētem. Duodecima, quo ordine fiat hęc copulatio, & an omnes substantias simul intelligat intellectus noster tunc an ordine quodam: ut dicit Auerrois. Tertiadecima, utrum plures possunt esse felices eadem numero felicitate. Quibus solutis iam erit doctrina Auerrois in hoc quæsitō quasi manifesta.

In quo adducitur solutio quorundam ad primam questionem. Cap. 24.

Aceptis oībus his quæ ad huius p̄positum seruiunt, superest primam ambiguitatem persoluerē, circa q̄ diuersę dictæ sunt pōnes, sed ut stricti⁹ loquamur quidā uiri sapiētissimi dicūt q̄ beatitudo, seu felicitas, seu status, pōt capi duobus modis, uno modo .s. p̄ cōiūctione, qua aīa rōnalis copulat̄ supremo appetibili & intelligibili, & sic beatitudo formalit̄ est relō aīæ ad oīem felicitatē, quemadmodum unio compositi est relō qua copulat̄ mā ipsi formæ, sic beatitudo hoc modo est relō qua aīa copulat̄ deo & intelligentijs. Alio modo accipitur p̄ fundamēto p̄ximo illius rēsonis, quę dī copulatio seu unio seu cōiūctio mediāte quo tāq̄ p̄ximo fundamento copulatur aīa ipsi ultimo appetibili & intelligibili, sic, & sic beatitudo essentialit̄ & per se, est ipsa operatio aīæ: qua ipsa amat & intelligit Deū, quæ operatio est s̄m rem distincta ab obiecto felici et anima felicitata, sicut altero distinguit̄ s̄m rem a mā & forma, quæ recipitur mediāte ea. Mouentur aut̄ hi argumēto hoc, id quo beata aīa per se & p̄ copulatur ultimo & supremo appetibili & intelligibili est formalit̄ beatitudo, ut oēs p̄bi existimant. Sed aīa beata p̄ & per se copulat̄ supremo appetibili & intelligibili formalit̄ copulatione proxime & fundamentalit̄ operatione. ergo beatitudo est formalit̄ copulatio uno modo, & formalit̄ operatio alio modo, & sic patet totum hoc.

QUOD aut̄ hæc sit mens Aris arguitur, qm̄ Aris. in. 9. meta. dedit hæc cōt̄onem. d. quare & felicitas uita, & Auerrois in com. 16. in calce dat rōnem. d. quia qualitas alicuius uiui, cōponetur ergo syll̄s s̄m Ari & Auerrois sic, oīs qualitas uiui est uita, felicitas qualitas est uiui, ergo felicitas est uita. Ex hoc syllō arguitur p̄positum, oīs qualitas uiui est operatio uiui, sed felicitas est qualitas uiui. ergo op̄o, & tu lege totum textum & commentum quia clarius patefacit istud. Amplius id quo felicitatur Deus est uera felicitas, sed dicit Aris. 12. meta. si non intelligat quid utiq̄ erit insigne, sed se habebit quē admodum, ut si dormiens sine intelligentia, p̄ q̄ paucis interpositis concludit, nō utiq̄ erit optima s̄ba, intelligere. n. honorabile inest. Et tu uide Auerrois in com. 5. 1. illius, quia aptius loquitur. ergo felicitas est op̄o p̄stantissima aīæ, & per consequens felicitas formalit̄ in operatione consistit. Adhuc id quod est actus intell̄s .s. optimus & sempiternus est operatio formalit̄, sed dicit Aris. & Auerrois. 12. met. com. 39 q̄ felicitas est uita sempiterna & optima quæ actus est intell̄s ergo ut prius. Rursum id cuius gratia est s̄ba & finis est felicitas, sed dicit Aris. 2. coeli, unūquodq̄ n. quorum est opus est gratia operis, dei aut̄ operatio immortalitas, hæc aut̄ est uita sempiterna, & sic minor cōstat. .s. q̄ operatio est id cuius gratia est s̄ba, & tūc cōclō erit, ut prius. Possunt pro hac parte induci plures rōnes, quæ ex uerbis Aris. accipiuntur. 1. & 10. ethic. quarum prima est, cuius reliqua operata sunt est felicitas, sed oñdit in. 1. ethic. capi. 8. oīa operari gratia operationis ergo &c. Amplius id cuius priuatione ociosus est homo est finis hoīs, sed oñdit ibi

Ari. cap. 9. inductione, q̄ priuatione operationis homo dī ociosus, ergo ut prius &c. Rursum id s̄m q̄ contingit semper optimum esse est formalit̄ finis, sed s̄m op̄ .s. & non s̄m habitum: ut ostendit Aris. ibidem cap. 10. in calce, & cap. 18. ergo ut prius. Adhuc id in quo est maxima delectatio est felicitas, sed docet Aristotelē ibidem cap. 11. q̄ delectatio est in operatione consistens. ergo ut prius. Has etiam rōnes & alias multas inuenies. 10. ethi. capitulis multis, & tu lege si placet.

In quo specialiter declaratur positio horum.

Caput. 25.

VT intelligatur ergo positio horum proculdubio distinguenda est, cum enim homo multiplices habeat regiones suprema & regalis est contemplatiua: cuius partes sunt intellectus contemplatiuus, & uoluntas contemplatiua, quæ quidem uoluntas non eo cōtemplatiua dicitur: quia eius actus contemplatio sit, sed qm̄ eius actus, ut sic, speculationem sequitur, declaratū est igitur hætenus s̄m hos felicitatem consistere in opere supreme regionis, sed qm̄ adhuc illius regionis duæ sunt partes, intellectus .s. & uoluntas declarandum restat utrum s̄m eos felicitas sit utriusq̄ partis actus, an principalius, & magis actus intellectus uel uoluntatis, hoc quidem enim est occultum & laboriosum: & parum, aut nihil habemus ab Ari. de hoc, & ideo paucitas uerborum Aristotelis in hoc fuit causā magnæ differentię in posterioribus. Propter quod, quidam sapientes dixerunt actum felicem posse comparari ad naturam animæ rationalis absolutam, & ad potentias illius. .s. uoluntatē uel intell̄m, si ad nām absolutā sic felicitas ē un⁹ act⁹ simplex respectu illius naturæ, quoniam ille actus est circa simplex obiectum, & in una natura receptus. Si comparatur ad potentias illius naturæ uel comparabitur ad potentias simpliciter: uel ut ordinantur in obiectum felix.

Si ad potentias absolute, sic felicitas est aggregatum ex illis actibus formalit̄, ita q̄ felicitas erit consistens in ambobus illis formalit̄ & totalit̄. Si ut comparantur ad obiectum, cum uoluntas principalius et excellentius per amorem & uelle uniatur ac copuletur Deo, proculdubio felicitas principaliter consistet in actu uoluntatis, circa ultimum finem, & hi multa dicūt circa hoc sed summa eorum hæc est, non enim intendo hic inducere omnia uerba eorum quos hic recito, sed summam inducere sensus eorum, & qui approbandi sunt approbabitur, & reprobandi reprobandi. Mouentur aut̄ hi fortissimis argumentis, oīs actus, quo aīa unitur ac copulatur maxime obiecto felici, est maxime & p̄prie felicitas. Sed actus uoluntatis. .s. amare deum, est huiusmodi, quoniam per intelligere intelligens non ita intime copulatur intellecto sicut per amare, quemadmodum Aristot. in. 9. ethicorum probat. d. quod amor sic unit amans amato, quod amicus est alter ipse. Amplius felicitas debet consistere in actu animæ optimo, sed actus supremæ regionis hominis est optimus reliquarum: & adhuc actus uoluntatis præstabili⁹ actu intellectus, quoniam ipse uoluntatis actus semper determinatus est in bonum, intellectus autem indifferens est ad bonum & ad malum, propter quod multi theologī dicunt q̄ stat aliquem intellectū per intelligere uniri deo & tamen cum illa intellectu potest stare summum odium in eum.

RVRSVM beatitudo est quid delectabilissimū ut diximus, modo uelle magis est delectabile uoluntati q̄ intelligere, cum uelle sit actus proprius ei & intelligere sit actus alterius potentie. .s. intellectus. Adhuc id cuius oppositum est peius id est melius ut ex regula tertij topicorum, & 9. ethicorum accipitur. Modo odire supremum obiectum est pessimus actus, ergo amare est optimus &c. Postremo tunc mulier non posset esse felix, quæ tantum Deum amat & ipsum non intelligit

telligitur vt dicitur. Et hæc vñ intentio pñi in. 10. ethi. cap. 10. vbi in calce probat sapiētem esse foelicissimum: quia Dei amantissimus, est autē amantissimus Deo, quia diligens & honorans maxime intellm, qui Deo cognatus est, ergo beatitudo formalr & p̄cipue cōsistit ī amādo Deum, & amari a Deo, & vt dicunt non in amore sequente intellectionem abstractiuam, sed intuitiuam, vt dicunt isti, amor n. sequens compræhensionem Dei intuitiuam est vera & perfecta foelicitas.

In quo repellitur positio hæc. Cap. 26.

Videtur mihi q̄ positio horum peccat p̄, quia ponit foelicitatem formalr esse actum seu operationem diuersam ab essentia intell̄s, & ab essentia supræmi intelligibilis et summi appetibilis. Secundo maius peccatum ē, dum extimat actum foelicem esse amorem intuitiuum p̄ & per se, & non compræhensionem, q̄ autē in p̄ delinquat ostenditur, intell̄s. n. mā est intelligibile, sicut prima mā est subm sensibile formaru, sed prima mā non quiescit ī actu realr diuerso a forma, & ab essentia eius, sed in essentia formæ vt dicit Aristot. mā. n. īmediate attingit essentiam formæ sine oī medio, ergo intell̄s īmediate attingit essentiam primi appetibilis ac intelligibilis sine oī operatione media, s̄m rem diuersa ab essentia vtriusq̄. Amplius vel supræmum intelligibile est melius operatione ad ipsum, vel deterius, si deterius hoc est derisibile vt constat, erit ergo melius, sed melius est finis deterioris. 7. Politice, ergo vltimus finis adhuc habet vltiorem, quod est falsum.

R V R S V M oē tale per essentiam est id quo alia participatiuæ sint talia, vt patet ī oibus, sed Deus foelix est & beatus p̄ seipsum, ipse ergo est id quo alia sunt foelicia, ergo intell̄s est foelix Deo & non operatione, q̄ ē circa Deum. Adhuc nullum accñs pōt esse foelicitas vltima facians totalem capacitatem rōnalis aīæ, sed operatio siue supræmi siue infimi intelligibilis est accñs, qm̄ qualitas, ergo non decet eam esse foelicitatem, vt patet, & multa tetigimus argumenta superioribus capitulis.

Qd̄ autē peccet in secundo ē, dato q̄ foelicitas sit operatio aīæ s̄m rem diuersa ab ultimo intelligibili et appetibili & ipsa aīa, & arguitur argumento suo, in eo actu consistit foelicitas qui est perfectior, sed intellectio intuitiua est perfectior amore intuitiuo, ergo argumentum contra eos minor declaratur, quoniam illæ actus est perfectior ad quem essentialiter sequitur delectatio, sed ad intelligere sequitur delectatio, & non ad delectationem delectatio, ergo intellectio est perfectior.

Amplius intellectio tangit Deum immediatius illo amore, cum amor tangat mediante intellectione.

Rursum Deus est causa immediata intellectionis foelicis, sed respectu amoris est causa mediata, quia mediante appræhensione, ergo intellectus est perfectior amore.

POSTREMO Arist. 10. ethi. cap. 10. mouit. q. & determinat in fine qōnis. d. quare vtiq̄ erit foelicitas speculatio quædam. & inquit Seneca, q̄ ī hoīe optimū quid rō est, quoniam sola ratio perfecta beatum facit, vide ipsū epistola, (inimicitias &c.)

In quo ponuntur positiones alię. Cap. 27.

His acceptis ac perfectæ expositis sn̄a oīum periteticorum est vt Alexā. Themist. Simplicij, Auer. Auicennæ, Algazelis, Alpharabij, Auēpace, & oīum antiquorum, q̄ foelicitas formaliter est intellectus agens ita q̄ sicut intellectus agens est formaliter foelicitas, ita foelicitas formaliter intellectus agēs, sunt. n. noīa diuersa idem signatum s̄m rem habentia. Verum horum quidam dicentes intellectum agentem eē intellectuū separatorum infimum, vt Auic. Algazel. Alphara Themist. Auempa. & multi alij dixerunt, foelicitatem rōnalis aīæ esse infimam intelligentiam separatorum, cum. n. tota rōnalis aīa conuersa fuerit ad intelle-

ctum agentem. tunc compræhensio illius aīæ erit p̄ essentiam intellectus agentis, ita q̄ intellectus agens erit simul compræhensio sibi & rōnali aīæ, sicut color simul est forma parietis & compræhensio oculorum, in abstractis. n. non differt compræhensio & res appræhensa, & iō intellia infima erit tunc aīæ compræhensio & sibi & hanc pōnem Ioā. Land. in qōnibus tertij de aīa ascripsit Auer. cum. n. intellectus agens non sit Deus, nec aliqua intelligentiarum mouentium stellas, proculdubio erit infima, ergo foelicitas consistit in appræhensione vltimi intellectus, cuius sn̄e Alber. in. 3. de aīa, tractatu 3. cap. 11. & in. 11. suæ sapientie tractatu. 1. cap. 9. visus est eē aperte, vt declarabitur post, & tunc extimauit Auic q̄ foelicitas rōnalis aīæ sit proxima intelligentia. i. intellectus agens, foelicitas intellectus agentis est intelligentia lunæ, & foelicitas intellectus lunæ est intelligentia Mercurij, ita q̄ semper intellectus postremus foelicitatur in sibi proximo, solus ergo Deus est foelix seipso, ita q̄ Deus simul est foelicitas sibi & compræhensio simul intelligens & intellectus, foelicitas & foelix, nullo superiori intellectu vel bono beatus, vt dicunt, & recte quātum ad hoc. Dicentes autē intellectum agentem esse Deum dixerunt foelicitatem formaliter esse Deum ac Deū ipm̄ esse foelicitatē, hoc pacto syllogizantes, intellectus agēs est Deus, foelicitas est intellectus agens, ergo foelicitas est Deus, & econtra. Ex his sequitur q̄ vna numero foelicitate Deus & oēs intellectus separati sunt foelices, qm̄ Deo oēs intellectus foelicitantur, Deus est vna numero foelicitas, ergo oēs intellectus foelicitantur vna numero foelicitate, Deus ergo Deo per essentiā beatificatur, p̄xima intellia essentia Dei, vt forma foelicitatur, iterum intellectus Iouis Deo foelicitatur. Iterum intellectus Martis Deo foelicitatur, quemadmodum Deus Deo foelicitatur. Iterum intellectus Veneris Deo eodem modo foelicitatur. Et consequenter omnes residui intellectus, adeo q̄ intellectus hoīs essentia Dei foelicitatur, quemadmodū Deus essentia Dei, ergo vna numero foelicitate Deus ē foelix, qua oēs alij, est. n. ipse foelicitas sibi et alijs. Ex his amplius liquet accipere q̄, quælibet intellia foelicitatur p̄ copulationem intellectus agentis cum intellectu potentia, excepta prima, quæ foelix est & beata per seipsam ipsa. 7. Politicæ cap. 1. & 10. ethico. cap. 10. oēs autē reliquæ foelicitantur per copulationem Dei, qui est agens intellectus cum earum essentis quæ comparatione Dei sunt intellectus potentia receptiui ac perfectibiles p̄ illū s̄m esse intentionale Differt autē copulatio intellectus potentia lunæ & aliorum cum intellectu agente s̄ diuino a copulatione intellectus agentis cum intellectu potentia n̄o, qm̄ illa est simpliciter æterna, s̄m se absolutæ & simpliciter & in respectu, copulatio intellectus agentis cum rōnali aīa ē æterna vno modo & s̄m alium modū noua, vt declarabitur. Ex his rursum seq̄tur forte verificatio verborum Arist. in toto lib. ethico & alibi vbi de foelicitate voluit ipsam esse actum optimum, actum nobilissimum, actum perfectissimum, dignissimum, excellentissimum, honorabilissimum, amantissimum, finalissimum, liberrimum, delectabilissimum, hæc. n. oīa de Deo s̄m hos verificanda esse credit, est. n. Deus actus optimus, quia Deus bonus est seipso, nobilissimus, perfectissimus, & reliqua, vt intelligenti facile est inducere. Hæc sunt quæ ex libello Subgerii viri grauissimi excipiunt, vel quædam horum, & nos labore nostro hoc modo declarauimus.

In quo ponitur veritas Auer. Cap. 28.

Vtiq̄ positio huius pñi intelligatur, oportet accipere q̄ sicut vnum præcisæ est intellectum & volitum sub diuersis rōnibus: intellectū qd̄, vt perficiens intellectum ipsum absolute, volitum: vt p̄ficiens illum: sub indifferentia fugæ vel consensus: ita vna numero est intellectio & volitio: sed differunt. qm̄ intellectio est intellectum absolute: volitio est intellectū vt acce-

pratum vel fugitum, sic vnamet res est volūtas & itell's, intus quidem vt perficitur ac formatur ab itelligibili sub rōne formæ absolutæ, voluntas aut vt perficitur cū rōne fugæ, vel prosequæ, vt superiori lib diximus. Ergo itell's & voluntas sunt vnamet res simpliciter absolutæ, licet sint diuersæ rōnes & inde videmus Arist. & Auerr. nullam facere dīam inter ea nec tractatus diuersos, nec capitula diuersa, vt in lib. de aia visum est.

E X his sequitur q̄ vnamet foelicitas est itellectio & volitio, ac vnamet essentia est itellectum & volitū. ē. n. in abstractis itellectio rei idē q̄ ipsa res, ac volitio rei idē ēt cum re volita, ergo si Deus erit foelicitas Deus erit itellectio & volitio insimul & ēt simul est volitio q̄ foelicitas & itellectio q̄ volitio & foelicitas & c.

A M P L I V S sequitur q̄ ociosa est q̄ q̄rens vtrū foelicitas principalius sit itellectio q̄ volitio an eō, cum volitio & itellectio non dīnt nisi noīe vel rōne, nisi q̄ fiet sub rōne respectiua hoc mō. s. vtrū foelicitas sit Deus sub rōne qua itellectio, an Deus sub rōne q̄ volitio vel amor, & tūc quemadmodum hō sub rōne qua aīal nec dī rōnalis nec irrōnalis positiue, sic Deus sub rōne q̄ itellectio, nec dī bonus nec malus positiue, & sicut principalis rō hoīs consistit in aīali tanq̄ in potissimo tali, quo habito stat hī hoīem, & quo remoto remouetur hō, et in rōnali cōsistit tāq̄ in p̄ctiuo illius, sic foelicitas p̄ & principalius est itellectio, tñ volitio est contrahens illā, ergo foelicitas nō est Deus tm̄ sub rōne qua est itellectio, nec Deus sub rōne qua volitus voluntate ituitiua. Sicut nec hō est aīal tm̄ nec rōnale tm̄, sed vtrūq̄, sic foelicitas est vtrūq̄ s. Deus sub rōne itellecti & amati, itellecti principalius & potissimæ, amati sub rōne p̄hensis illam. Et .h. d. Arist. 2. meta. verbo illo (mouet aut sicut appetibile & itelligibile, hæc n. sola mouent, non mota) vult dicere q̄ est finis & foelicitas sub rōne itellecti & voliti, & non alterius tm̄. Et debes scire q̄ licet itellectio, vt itellectio, stet absq̄ amore rei itellectæ, sicut aīal inq̄tū aīal absq̄ rōnabili, tñ itellectio talis rei itellectæ. v. g. Dei, vel optimi entis, non stat absq̄ amore illius rei, quē admodum aīal, qd̄ est hō, nō stat absq̄ rōnali, nō ergo pōt esse itellectio Dei sine amore Dei, sicut aīal qd̄ ē hō non pōt esse sine rōnali, tñ itellectio, vt itellectio, p̄t eē sine amore rei itellectæ, declararunt. n. sapiētes p̄pōnē aliq̄ esse veram per se, & falsam per accūs, vt dicit Auerr. foelicitas ergo est itellectio Dei vt itelligibilis & optimi vt visum est, & cum itellectio & res itellectæ i abstractis idem sit res aut itellectæ, cum sit Deus, vt eē habet intentionale Deus aut est optimum, & in se amor et volitio p̄ essentiam intuitiua, p̄culdubio foelicitas, vt itellectio Dei, oīno est volitio, Deus ergo est foelicitas, vt itellectio & volitio, & sic hī totum hoc. Accipio & rursum, q̄ Deus comparatur ad quemlibet itellm̄ inferiorē s̄m esse intentionale, & sic est finis & forma oīum inferiorum itellectuum, & s̄m esse in se. s. reale & extra aīam & sic est agens oīum illorum, vt declarauī in cōm. libri d. d. & in commento libri de anima.

E X his sequi debet q̄ itellectus inferioris subā p̄t itelligere Deū duobus modis, vno mō p̄ essentia Dei, vt q̄n itelligit ip̄m inq̄rtum formā, et sic oēs itellectus inferiores sunt m̄ respectu primi entis, sicut n. m̄ p̄ essentia formæ recipit formā s̄m esse reale, ita quilibet itellectus inferior p̄ essentiam primi recipit primū intentionale, et sic p̄ hoc mō itellectus inferior itelligit semper superiorem, p̄ illius superioris essentiam. Scđo mō itellectus inferior itelligit superiorem p̄ essentia inferioris. v. g. itellectus lunæ itelligit Deū per essentiam itellectus lunæ, & hoc mō itelligit ip̄m Deum p̄t Deus cōparat itellectui lunæ, vt agens, & sic itellectus inferior, respectu Dei est q̄si forma & finis scđaria intentione, & hoc decepit subgerium & eius seq̄ces, Deus. n. vno mō ē finis & forma oīum itellectuum inferiorum. s. s̄m eē itentionale alio mō est agens & q̄si motus scđaria itentiōe, & sic itellectus inferior itelligit Deum p̄ essentia sui, vt

itellectus lunæ p̄ essentia itellectus lunæ itelligit Deū, & hoc totū scripsimus in cōm. nō lib. de aia. Accipio postremo q̄ duplex est intus agens, rōnalis aīa vnus. i. tanq̄ sol, vt Deus b̄ndictus, qui est itellectus agens, i. virtute cuius oēs itellectus itelligunt. Aliustanq̄ lumē, vt ille qui est gradus p̄fectionis aīæ rōnalis, q̄ eleuat sup̄ m̄m & appropinquat Deo, vt in lib. habito dictum ē, primus itellectus est vniuersalis & cōi oibus, que oēs itelligunt, vt forma est p̄fecta p̄ficiens eos oēs. Scđo ē p̄priu: & est essentia inferioris itellectus, p̄ quē itelligit primū vt agens est, ergo itell's agēs ē Deus & lumē rōnalis aīæ Deī. n. vt illuminās, ille aut, vt q̄ sit illuminatio.

E X q̄bus sequitur q̄ itellectus humanus & p̄n hō duobus modis pōt itelligere Deum vno mō p̄ essentia Dei, vt q̄n Deus comparat hōi vel itellectui eius vt forma. Alio mō p̄ essentiam p̄prij itellectus, vt q̄n itelligit ip̄m vt agens, ita n. itellectus humanus itelligit Deū, sicut itellectus lunæ, sicut. n. intus lunæ p̄ essentia intus lunæ itelligit Deum, vt agens est, q̄ essentia est gradus, q̄ eleuatur intus lunæ ab oī ente infra eum & appropinquat sup̄mo. Sic itell's humanus itelligit Deum per essentiam humani itell's. i. per essentiam agentis, qui ē gradus quo eleuatur a materia vt accedit ad Deum.

A M P L I V S sicut itellectus lunæ p̄ essentia Dei itelligit Deum vt forma, sic itellectus humanus itelligit Deum per essentia Dei, vt forma est. Quia igitur hō duobus modis dependet a Deo s. vt formatū a forma, & vt factum ab agente, si reditus eius ad suū principū debet esse p̄fectus, decet hoīem itelligere Deum duobus modis. s. vt forma seu finis & vt agens, & q̄dem vt formā itelliget Deū p̄ essentiam Dei, vt vero agens itelliget eum per essentia agentis, & eo fit vt vno ictu hō foelix copuletur Deo vt formæ & lumini suæ aīæ, tāquā rōni, p̄ quā itelliget primum, et hæc vocatur p̄fecta copulatio. His acceptis ac verificatis p̄culdubio apparet q̄ Deus tm̄ non est foelicitas cuiuslibet itellectui, sed tm̄ sibi, neq̄ itellectus agens, q̄ est aliqd̄ aīæ n̄æ, est foelicitas. prima. n. est nimis cōis vt cōstat, nec redit ad eum foelix reditione completa, q̄rimus n. foelicitatem p̄pria. i. ethico. cap. 9. ergo foelicitas p̄pria est cōphensio Dei & itellectus agentis, & cum cōphensio & cōphensum sint idem, p̄culdubio foelicitas ē adequate itell's agēs. i. lumen aīæ n̄æ, & Deus, & sic erūt tot foelices quot foelicitates & econtra. Alia. s. lunæ, alia Mercurij, alia Venris & c. p̄t alia est essentia lunæ, alia Mercurij alia Venris & c. Sed ambiges cum itellectus lunæ itelligit Deum, vt formā, nonne itelligit totum esse? ergo ibi foelicitatur. R̄n̄ q̄ b̄n̄ itelligit totū esse, nō tm̄ s̄m oēm modū essendi, & iō si foelicitas debet esse cōpleta, debet eē in cōpleto ente s̄m oēm modū possibilē. Quid q̄dem igitur sit vera foelicitas s̄m Auerroim et Arist. his patet.

In quo soluuntur oīa argumenta contra hoc a principio et in p̄cessu inducta. Cap. 29.

SV p̄est mō p̄soluere argumenta aliorum, illis. n. solutis p̄fectæ magis videbif p̄ hęc consona verbis sapientum. Ad argumenta posita cap. 2. ad primum d̄dm, q̄ b̄n̄ concludit Deum esse foelicitatem simpliciter, q̄m maiori debet addi hoc vt sit hoī ita q̄ maior sit hoc mō, oīs vltimus finis hoī, vltimus hoī, optimus hoī & c. semper addendo ly hoī, p̄culdubio est foelicitas hoī, mō Deus non est h̄mōi, sed Deus & lumen aīæ rōnalis, vt visum est. Eodem pacto oportet vt maiores oīum aliorū dearticulē, & sic concludunt nō Deū tm̄ esse foelicitatem, sed eo addito. Quo fit ut nō pateat foelicitatem esse optimum simpliciter neq̄ vltimum simpliciter, finem simpliciter, sed hoī optimum finē & vltimum hoī ut diximus. Argumenta vero facta cap. 3. minime urgent, q̄m Arist. vult q̄ foelicitas totius hoīs, quantum ad portiones tres. s. vegetatiuam, sensitiuam, & itellectiuam, non consistat in bono separato, atq̄ Plato & Arist. ut Eustratius testatur: cōgruunt q̄ capiē

do foelicitatem pro bono simplici supreme hois portio nis, proculdubio id sit Deus mo praepolito. Nec ro cogit, ho. n. dr foelix Deo non formalr per essentia, sed solus ipse Deus Deo essentia r foelicitatem, sed bn deno minatiua, qm Deus est forma foelicis intentionalis perfi ciens eius intellm vnione maiori q sit vnio albedinis ad parietem, albedo aut separata no denominat parietem, cum non sit forma eius nec realis nec intentionalis, et sic exemplum non est ad propositum.

AD scdm maior debet intelligi de eo cui inest apti tudo & potentia passiu & actiu, parieti. n. inest per se potentia passiu ad albedinem, & in no est per se albus, qm potentia actiu est ei ab extrinseco, & hinc fit q ho sit per se foelicitabilis, foelix aut non sit ab intrinseco, sed ab extrinseco. Ad tertiam dicendum, q Deus posside ri & acquiri pot nro opa, vt dicunt sapientes non acqui sitione & possessione seruili, sed eo mo quo habitis his q sunt ad finem pot acquiri finis et possideri, & hoc mo i telligendo minor falsa est. Ad quartum iam diximus q Deus non est foelicitas propria ho cum sit cois sibi et alijs, sed Deus vt forma & lumen vt essentia aia nra est foelicitas ppria vt fat ex dictis spicuu hes. Ad qntu maior est falsa, Deus. n. est foelicitas & ipsemet tribuit se foelicibus, nullu. n. donu excellentius esse pot vt Aristo. dicit in lib. magnorum moralium q donatio suimet q q maxime erit si donatum est oim entium pstantissimu.

AD vltimum ddm, q maior est vera de foelicitate fm quid, sed de foelicitate simplr debet conuerti ad to rum id qd est oibus modis ca eius, fm oes modos itel ligendi quibus est ca. Argumenta et tacta cap. 14 nul la sunt, concedens n. maiorem dicit q foelix copulatur p & per se operatione, sed operatio est ipse Deus, est. n. De intellectio sibi & alijs, et io sicut paries copulatur al bedini per albedinem, sic foelix Deo continuatur Deo & esse Dei, qm intellectio copulatur, q intellectio est essentia Dei, & in hoc deceptus est ille bonus vir, non n. ad hoc q, intells hois intelligat Deum requiritur actus causatus ab obto beatifico, mediante quo itelligat Deu, qm intellectio & intellm idem sunt, nec intells nr intelli get alr Deum q ipse intelligat se, mo ipse intelligit se per essentiam sui, & sic intells nr itelliget Deum essentia Dei & intellectio, q est Deus formalr, & sic aia foelix co pulatur Deo per ipsum Deum, tanq per fundamentum copulationis simplr. Ad scdm Auer. 12. mera comē. 17. inquit, id qd agit fuit suba, & est alij & no sibi, vult dicere q stat esse actum subalem in se, accidentaliter aut esse alteri Deus. n. est formalr notitia ac intellectio alteri us, tn nec est pars eius neq ipsa, non tn est accns vel qualitas simplr, sed bn qualitas. i. habens modum qlita tis vel accidentis his patet qualr Deus est qualitas itellus vita illi ac operatio illius, est. n. qualitas qm modum ha bet qualitatis, est vita qm intells eo perficitur sicut mate ria formatur forma & vltur illa est demu operatio, qm est intellectio sibi per essentiam & alteri participatiua, vel denotiatiua. Ad tertium concedam Deum ee ope rationem sibi per essentiam, & alteri denotiatiua, & inde est q foelix operatur in statu operatione Dei, qm intel lectione, quae vita est Dei. Ad quartum, constat nihil esse actum intel s sempiternum nisi Deum, est. n. Deus actus intelligendi sempiternus sibi & alijs, continuus tn sibi. Oia alia argumenta per idem debilitantur, Deus n. est operatio foelicis, foelicis. i. gra, ac operatio & ope ratum, qm intellectio & intellm. Et id cuius priuatio ne ho dr ociosus & vanus, & id fm qd cotingit hoem optimum esse, ac id in quo maxime delectatur intells, & maxime quiescit & sic potius concludunt Deum esse foelicitatem, vt diximus. Ad argumeta capituli 15. ddm ad primum, q intellus magis copulatur Deo per intelli gere, q per amare, qm copulatio per amare est p copu lationem per intelligere io amamus Deum, quia ipm i telligimus et non intelligimus quia amamus. Ad secun dum ddm, q actus voluntatis pot esse in bonum, vt vo

litio, vel in malum vt no. i. i. intells ergo non determi natur in bonum nec in malum, inqum intell, sed i non bonum, dico tn q intellectio vt obri talis semp determi natur p volitionem, tanq p diiam essentialem, vt visum fuit. Ad tertium velle est delectabile voluntari, quia ab intellu acceptatum & inde fit voluntari delectabile.

Ad quartum, illa comparatio debet intelligi in eode mo oppositis, mo odire et amare sunt oppositv tria, sci re & ignorare priuatiua opponuntur, pp qd dico q si iudicare Deum esse optimum & semper amandum, fit melius q amare Deum tunc et iudicare pessimum esse, & temp odiendum esse, est peius q odire Deum. reliq et argumenta eodem mo solui pnt. His patet quid sit foeli citas, & quo & qliter ho comparetur, & q pacto argu menta no vrgent, & sic qo prima soluta enucleataq sit.

*In quo narratur po prima in solutione secunda
questionis. Cap. 30.*

DEclaratum est haftenus, quid sit beatitudo, seu foelicitas cois et vlis oibus beatificabilibus et ppria. Amplius q ho sit capax beatitudinis & foelici tatis pdictae, pp argumenta, q probant Deum posse per essentiam apphendi ab eo, & q qdlibet supra hoem ea beatificatiue beatificari pot. Qd oportet accipere i solu tione scda qonis est, q ho sit minimum capacium foeli citatis, qm ho pot beatificari vt iam declaratum est, et co cedunt Theologi & qdlibet maius & excellentius hoie pot beatificari, & nullum minus & inferius hoie, ergo ho est minimum fm expnem de minimo, qd aut nul lum minus hoie possit beatificari Theologi probant & pbi nr loquendo de beatitudine fm quid, q posterius explicabitur. Infimum ergo i foelicitabilibus e aia hois, & qnr ho per aiam summum aut & maximum p essen tia est Deus, qui est foelicitas & foelix, qrit ergo qo vtriq infimum beatificabilium ad hoc vt beatificet. i. copulet Deo, q foelicitetur egeat medio q continet. Possumus aut loqui de medio duobus modis. i. intrinseco. i. qd sit pars aia, vel quicq illius. Vel extrinseco, & inde pflu xere pones varie i hoc qstro. Quidam. n. opinati sunt beatitudinem principalius & immediatius perficere po tentias ronalis aia, q essentiam ita q p & principalr & imediate illa vna beatitudo perficit potetias, deinde me diantibus illis perficit essentiam aia & sic inter foelicitatem & essentiam foelicem mediat aliqd medium intrin secum. i. potentia intellectiu vel positiua, quae primo perficitur primitate imediationis & principalitatis.

QVOD quidem foelicitas principalius potentiam perficiat, q essentiam, arguunt quidam, qm i. principa lius respectu foelicitatis, qd quocunq alio circumscrip to per posse vel impote eodem mo se habet ad ea, nihil aut aliud ipso circumscrip to sic se haberet ad foelicitatem, hcc propo constat ex descriptione primitatis, sed essentia cir cumscrip ta potentia non reciperet foelicitatem, & potetia circumscrip ta essentia per posse vel impote adhuc reciperet foelicitatem, ergo potentia principalius recipit eam, q essentia ronalis aia. Quid aut imediatius potentia pti ciatur probant per duas propones, prima, beatitudo e actus nouus carus ipsi aia. Secunda, ois actus nouus cau satus aia est imediatius perficiens potentiam, qm actus primus perficit essentiam, sed actus secundus potentia, ergo in prima figura, beatitudo imediatius pficit poten tias, q essentia. Qd aut beatitudo sit actus nouus & c. arguitur p, ois relatio noua eget nouo fundamento, vel ex parte extremorum amborum, vel extrinseci, cu igif beatitudo sit relatio, vel non sine relatione, eget nouo fundamento, vel ex pte Dei et hoc non, vel aia, vel ex trinseci non extrinseci, ergo ex parte aia, & hoc no est nisi nouus actus intelligendi vt visum est.

AMPLIUS secundo, si essentia aia imediatae perficit ab essentia primi entis: tunc foelix esset, sicut dor miens & non operans, q Arist. 12. meta. Rursum aia

foelicitatē sicut Deus ut dicit Auer. sed Deus opōnevoluntatis & intell's beatus est, ergo & aīa. his patet ppositum, q̄uo. s. iter foelicitatem & essentiam foelicem mediat actus beatificus tanq̄ fundamentum copulationis, iter actum vero & essentiam mediat potētia, ergo ordo hic est apud hos, q̄ actus primo attingit Deum potentia mediante actu, & essentiam mediante actu & potentia, & sic intercipi medium intrinsecum necessarium est.

In quo refellitur hęc positio, & ponitur alia, quantum ad id. Cap. 31.

Videtur autē positio hęc erronea pluribus rōnibus, p̄ oīs perfectio pura act' essentialis & subā immediatius tangit essentiam receptiuā, q̄ potētias, sed foelicitas ē pfectio pura actus essentialis & subā, qm̄ Deus, ergo immediate tangit & perficit essentiam aīa, & non potentiam. Amplius cuiuscūq; perfectioi simplr rōdet perfectibile simplr, sed foelicitas s. Deus est perfectio simplr, ergo ei rōdet perfectibile simplr, cuius modi est essentia aīa, est. n. essentia perfectibile simpliciter potentia s̄m quid, ut constat. Rursum qd' immediatius copulatur perfectioni plus delectatur in ea, sed in foelicitate est oīs voluptas possibilis, ergo essentia aīa immediate suscipit foelicitatem, & non per potentias medias. Adhuc oē beatum per potentias diuersas ab essentia, est per accōs tale, & non per essentiam, ergo aīa foelicitaretur non per essentiam aīa, sed per accōs sicut lignum calefacit per calorem sibi impressum ab igne. responsiones quæ hic inducuntur sunt nugę mere, pp̄ qd' dicendum q̄tum ad hanc partem, ex parte aīa nullum esse medium, sed extimare oportet q̄ sicut mā prima p̄ essentiam eius recipit realiter essentiam formæ, & non p̄ potentiam diuersam ab essentia, qm̄ actus & potentia sunt vnus generis, ita & essentia aīa per essentiam recipit Deum intentionaliter & spiritualiter, ergo sicut potentia māa respectu formæ subālis est essentia, ita potentia aīa respectu beatitudinis est essentia aīa, qui ergo dicunt foelicitatem esse actum s̄m realē, realiter diuersum ab essentia aīa, & ipsius Dei, habent dicere Deum non comparari ad essentiam ut forma, nec essentiam Deo, ut mā, sed Deus ut agēs actum illum comparabitur, essentia autē ut passum, & tunc cum actus sic accōs nouum, dicere hñti potentiam esse accōs (si propō. d. potentia ē eiusdem generis cum actu est simpliciter vera.) Dicētes vero foelicitatem esse Deum. ut illabentem, & perficientem essentiam aīa, ut forma, proculdubio erit Deus veræ forma intentionalis & spūalis respectu aīa, & essentia erit vera mā spūalis, ergo immediate seipsa perficiet ab ipso Deo, ut illabēte, sicut prima mā ab essentia formæ, & sic reñcietur essentielle medium s. potentia, imo essentia seipsa perficitur Deo, ut sæpe sæpius diximus, diuersitas ergo pōnum est ex dñia principiorum.

ARGUMENTA autē primæ pōnis nihil sunt, qm̄ maior est vera per se, sed potentia est essentia nō diuersa, potentia. n. & essentia idem sunt oibus modis, & iō minor est falsa pro secunda parte, potentia n. sine essentia non perfici pōt, nec econtra, quoniam idem sunt oibus modis. Ad secundam minor. s. prima propō falsa est. Ad primam rōnem pro ea patet sol. per se, ē. n. relatio noua, & iō exigit nouum fundamentum s. intellectum speculatiuum s̄m Auerroim, ut dicam, vel depurationem sensitiuæ portionis s̄m Arist. ut dicam. sed hęc non sunt actus ut declarabitur, mō quo isti fingunt.

Ad scđm nego consequentiam, quoniam foelix operatur per essentiam Dei tunc & non operatione diuersa ab essentia, & iō non est aliquo mō vt dormiens, & hoc dicam Latius. Ad postremam patet fere sol foelicitatē. n. aīa sicut Deus, sed Deus operatione per essentia Dei, sic aīa foelicitatur per operationem, quæ est essentia Dei, & non per operationem causatam ab essentia in anima, ut isti fingunt, & sic patet ex his ex parte intrinseca aīa nullum esse medium.

In quo inducitur alia positio. Cap. 32.

ET quia foelix aliter se habet in hora beatitudinis, q̄ se habebat prius, ut constat, & oīs mutatio eget nouo fundamento, oportet inuestigare de nouo hoc medio, et cū nō possit eē intrinsecū, relinq̄tur ip̄m eē extrinsecum. Quidam n. dixerunt medium id esse intelligentiam proximam, quoniam in quibus est ordo essentialis, id qd' est immediatius ultimo, immediatius attingit ip̄m & alia mediante illo, sed intelligentia imediatus se habet ad finem, q̄ hō vel aīa eius, ergo hō vel eius aīa mediante intelligentia attingit finem, hoc ergo medium est intelligentia vel oēs intellectus mediū, et hūc ordinem dedit Auer in epistola de foelicitate. Sed istud petit qd' in principio, totum. n. genus abstractorum credimus esse foelicitatem, licet in illo genere sit hoc prius illud posterius ut dicam, q̄ nra erat an per medium aliquid forinsecum essentia animæ hominis continetur illi generi toti, vel alicui illius.

AMPLIUS intelligentia est æterna per se et simpliciter, ergo non pōt esse medium inouationis, forma. n. æterna per medium æternum non vnitur māa, nisi copulatione æterna, nos autē quærimus medium inouationis. Rursum intelligentia mediavel semper copulata est aīa, vel qnq; & qnq; si semper ēt semper copulatur extremo. s. Deo, si qnq; et qnq; queritur ut prius cur aīa nunc copulatur huic medio, et non prius, & hoc nondum apparet hac solutione. Argumentum autē horum nihil est, qm̄ foelicitas est totum genus abstractorum, vlcq; ad intellectum agentem inclusiue, in quo genere est vnum primum, ad quod peruenit aīa ordine q̄dam, non de medio in medium, sed de vno in aliud tāquam ordinatis ad idem, ut dicam.

In quo narratur positio alia & cōis. Cap. 33.

Alij autē viri sublimes opinati sunt Deum cōparari aīa nra duobus modis, i statu foelicitatis. s. ut agens, & ut pficiens forma p̄ mō est ut sol, quemadmodum. n. sol comparatur medio, ut agens lumen, quo confortatur medium, ad hoc ut recipiat colores, sic Deus comparatur aīa. ut sol causans lumē qd'dā spūale, q̄ confortetur aīa & eleuetur in gradu tanto, ut possit copulari Deo. Scđo mō autē ut actus, quæadmodum n. actus pficit essentiam imediate & p̄, sic Deus ut actus et forma pficit essentiam aīa p̄ ut dixi erit ergo lumen non medium receptiuum foelicitatis, sed dispositiuum ad eam, sicut lumē solis est medium dispositiuum ad receptionem colorum non receptiuum, & quoniam hoc lumen non inest cuilibet, iō non quilibet est beatus, quia ēt non semp, iō foelicitatur aīa, qnq; & qnq;. Mouētur autē hi pluribus rōnibus, tum p̄, quoniam modus essendi Dei excedit modum essendi aīa hoīs, ergo cognitio Dei est supranālis & egens medio concessio a Deo, Tum quia Deus non est in aīa per modum qui cōpetit illi aīa, ut perspicuum est oibus. Tum quia Deus est infinitus, & aīa finita, quare et requiritur confortans aīam, & reddens eam proportionatam Deo.

In quo refellitur hęc positio. Cap. 34.

ET si pō illa sit subtilis & multum veritati cōsona, solent Theologi eam refellere multis argumētis, & ego arguo p̄, oē ordinatum ad recipiendum plures pfectiones maxime est receptiuum maxime pfectionis, sed essentia aīa est ordinata ad receptionem luminis & Dei, & Deus est maxime perfectio, & aīa summa perfectibilis a Deo ergo aīa p̄t pfici summa a Deo, & per consequēs superfluit medium. Amplius essentia aīa est receptiua luminis & Dei, ergo per lumē nō plus recipit, q̄ sine lumine. Adhuc sicut in nā corruptibili datur mā imediate receptiua formarum & supramæ formæ, sic in natura intellectuali debet dari vna materia omnium intelligibilium, quæ sit receptiua p̄ essentiam

propriam omnium eorū, & hæc est intellectus potētia.

R V R S V M illud lumen cum sit accūs, est limitatum, & oē medium limitatum non eleuat subm nisi p limitato, ergo superfluit, vel non sufficit. Item id lumen vel est abstractius Deo, vel minus abstractum, vel æquiter abstractum. Si abstractius ergo abstractissimo daturur abstractius. Si minus abstractū, ergo mālius, & sic non pōt esse confortans, iō debilitās potētiam receptiuam aīæ, q̄, aut non sit æque abstractum patet, qm̄ tūc æque esset ineptum suscipi in anima sicut & ipse Deus.

P R Æ T E R E A oīs forma s̄m suam nām parte etiam habet aliqd̄ subm s̄m suam nām perfectibile, s̄m regulam peripateticorum, & maxime declaratur p̄ cœli cōm. 1. 24. sed Deus est forma maxime & nāliter perfectiua, ergo erit mā receptiua nāliter illius, ergo superfluit lumen. Adhuc quicquid nāliter pōt recipere oīa media, pōt nāliter suscipere finem, finis n̄ mediōrū gratia suscipitur & ideo eadem nālitate finis & media recipiuntur. Sed id lumen nāliter recipitur in essentia aīæ, ergo & finis receptibilis illo lumine.

P O S T R E M O oē nāliter tendens in aliq̄ perfectionem, pōt illam suscipere s̄m nām eius, oī supernālī ascripto, qm̄ vt Arist. inquit, si nā dedisset stellis motū progressiuum dedisset organā motus, vt pedes, vel similia, sed rōnalis aīa nāliter ordinatur in Deum tanq̄ in finem vltimum, ergo &c. His habitis patet qualiter argumenta eorū nihil sunt, & theologorum quidam resellunt ea, quos uide si placet.

In quo persoluitur qō secundum fundamenta

Auer. Cap. 35.

Consuevit Auer. & oēs peripatetici in huius qōnis solutione hoc modo procedere dicendo q̄ aliud est intellectus, vt intellectus, aliud intellectus vt aīa, si n̄ consideretur intellectus, vt intellectus, vt sic est infima intelligentiarum, & in confinio separatorum ac maximum subm oīum eorū, & hoc mō medio non eget, nec intrinseco, cum per essentiam eius sit mā intellectualis, & per essentiam eius sit subm, iō non eget potentia diuersa ab essentia per q̄ suscipiat Deum vel alios superiores intellectus, sed immediate perficitur ab eis. Nec eget medio extrinseco, s. lumine vel intellectu in habitu, qm̄ vt sic est in se consistens, & non ad tps cōuersus, & iō est summā receptiuus, & maximā oīum superiorum intellectuū, & iō superfluit lumen, vt sic, & habitus vel intellectus speculatiuus, & vniuersaliter oē medium extrinsecum rescatur in rōne mediij. His sequitur q̄ non debet poni medium, nec inuolutionis nec copulationis, inuolutionis quidem non, qm̄ semper est, vt sic consistens & in se permanens, copulationis vero minime, qm̄ immediate copulatur abstractis & maxime supremo, vt diximus. Si aut̄ consideratur intell̄s, vt aīa, sic erit conuersus tpi & magnitudini aliquo mō, & sic quodammodo erit ad extremum māle cadens, et cum māle sit quasi oīno semotum ab intellectu puro, proculdubio vt intellectus conuersus copuletur abstractis eget medio. His verificatur verbum Simplicij in .3. de aīa q̄ vno mō intellectus continuatur abstractis sine medio, alio mō per medium, vt in se consistens inquit, immediate per priuationem cuiuscunq̄ mediij copulatur vt illabens ac conuersus ad caducum, ad hoc vt ascendat, vt sic conuersus proculdubio eget medio extrinseco, & sic idem comparatum eidem copulatur vni per medium & sine medio diuersimode se habens, vt se p̄æ sapius superiori libro diximus per consequens intellectus tuus, vt intellectus abstractis continuatur simpliciter sine medio & semper, vt tuus est recessit a seipso & in caducum conuersus ad hoc vt sic conuersus ad Deū redeat, opus est medium copulationis & inuolutionis, vt dicam post, sed vtrum intellectus conuersus ad totā sp̄m humanam eget medio optima est difficultas.

A N facile solutu est qm̄ vt conuersa ad sp̄m tm̄ i

telligit hodie, q̄ æterno tpe, vt in cōm. lib. de aīa explicauimus, & per consequens semper intelligit ergo nō eget medio inuolutionis. i. per qd̄ nunc copuletur, & non prius, qm̄ semper vt sic est copulata. Eget aut̄ medio vniōis, qm̄ siue sit conuersa ad sp̄m, siue ad idiuuū, proculdubio est in extremo proposito, ergo summā egens medio, per quod copuletur primo intellectuali. i. medio eleuationis eius vt sic, & hoc Latius declarabit capitulo sequenti quomodo quidē eget medio, & qm̄ non, his perspicuum.

In quo explicatur pō hæc secundum fundamenta huius philosophi. Cap. 36.

QUID oportet accipere in declaratione prædictorum est, q̄ intelligibilia quædam sunt rationalia per accūs, quædam vero per se. Per accūs quidem sunt negationes, quæ per affirmationes intellectum perficiunt, priuationes quæ per habitus intelliguntur, potētia quæ per actus capiuntur, singularia quæ per vniuersalia habentur, respectiua quæ per absoluta tenentur. His sequitur q̄ intellectus primo & per se perficitur ab intellectis affirmatiuis positiuis actibus vniuersalibus & absolutis, & sic intelligibilia per se sunt intellecta affirmatiua positiua actus vniuersalia absoluta, vt liquet. Intelligibilia vero per se, quædam sunt actus intellecta s̄m eorū nās, & hæc sunt intellectus separati, quibus duplex esse conceditur s. intentionale & reale s̄m esse reale perficiunt orbis, vt in cōm. nro de aīa diximus. Scdm̄ esse intentionale perficiunt mā intelligibilia, quæ est intellectus mālis vt dicit Auer. & oīa hæc intellecta vniuersalia constituunt totam foelicitatem, de qua est qō. s. quo medio intellectus conuertatur vel eleuetur in hæc. Alia vero sunt s̄m eorū nās intellecta in potentia, & non intellectus, vt dicit Auer. & hæc p̄culdubio sunt duobus modis, s. composita seu complexa, & simplicia seu incompleta, p̄ mō intellectus nō recipit illa nisi rōne extremorum, vt superiori libr. docuimus; secundo mō vt formæ subales vel accūtales habent duplex esse, vnum reale & aliud intentionale, p̄ mō sunt perficientes mām̄ physicam, secundo mō adhuc hñt eē vel vltimate abstractum, & sic sunt formæ intellectus perficientes eum s̄m hoc esse. Vel medio mō abstractū, & sic sunt formæ Diaphani sensus & virium intrinsecarum vt liquet. Esse aut̄ abstractum habet latitudinem, vt docuimus in loco prædicto, qm̄ aliqd̄ est infimum, vt quidditas sp̄i aliqd̄ supremum, vt simplicissima forma vt ens, vt dicit Auer. in .3. de aīa cōm. 10. Erit ergo intentio declarationis explicare modum qm̄ intellectus conuersus ad hæc resultat in illa intelligibilia per se primo modo, Ioā. ergo Iandu. qui aliq̄n in Auerroica familia habitus est p̄cipuus, in qōnibus tertij de aīa dedit duos modos, & primus est q̄ completa generatione intellectus speculatiui, intellectus agens causat sp̄m intelligibilem sui, quæ quidem sp̄s est noua qualitas intellectui potētia, qua ipse conuertitur in comprehensionem intellectus agentis, intellectus ergo speculatiuus est q̄dam dispō intellectus potētia, qua eleuatur ad suscipiendū illam sp̄m, qua intelligitur ille intellectus, quemadmodum lumen dispō est Diaphani ad hoc vt perficiatur a colore, hinc patet qualiter intellectus speculatiuus est medium inuolutionis & copulationis, est medium inuolutionis pro q̄to non semper nobis habitus est. Copulationis vero pro q̄to nos continuamur illis per hunc.

A M P L I V S opinatur hic alium modum, inquit. n̄ q̄ q̄libet intellectum est effectus intellectus agentis, ergo quot sunt intellecta tot sunt gradus virtutis exñtes in intellectu agente, qm̄ ergo intellectus potētia recipit vnum actum, cognoscit intellectum agentem s̄m vnū gradum virtutis quando plures tunc s̄m plures, & q̄do omnes tunc conuertitur ad eum s̄m omnes, ergo intellectus potētia intelligendo illos effectus per se,

cognoscit essentiam intellectus agentis quasi a posteriori. Albertus autem in multis locis q̄ lumen intellectus agentis per intellecta fundatur quemadmodum solis lumen per colores, quia igitur lumen corporis luminosi est quodammodo totum luminosum corpus, fit q̄ si oculis aliquis esset comprahendens luminis partem, partem ēt illius corporis apprahenderet, et si totum, p̄culdubio & totum corpus luminosum, & cum ita sit relinquatur q̄ cum p̄ intellm̄ potentiaē aliqd̄ intellectuū intelligimus, ēt tunc p̄tem agentis illuminātis capiemus q̄re si oīa intellecta adepti erimus, p̄culdubio & totū intellm̄ agentem adepti erimus, et cum totū hoc ē pole fieri, ergo & pole factū. intell̄s ergo speculatiuus ē mediū copulationis et inouatiōis, hoc mō: s̄m hos.

In quo refellitur positio hæc. Cap. 37.

ET si Alberti positio differens videat ab illa sc̄da Ioā. tñ re congruunt. Albertus. n. per lumen agētis nihil aliud vult, nisi eius virtutem faciendū intellecta potentia esse actū intellecta, & per lumen diffusum in illis, nihil aliud nisi gradus abstractionis, lumen ergo erit gradus abstractionis, ergo q̄tum ad hoc non differunt nisi forte alio mō de quo non curo, sed quocunq̄ fit primus modus Ioānis plures amplectitur calūniās: p̄ qm̄ tunc hō. non intelligeret subas separatas intellectiōe quæ est suba earum. i. per essentias earum, sed per aliqd̄ accñs cātum in nobis, & hoc refellit Auer. 17. cōmē. 12. meta. & nos scripsimus p̄tra hoc in ep̄ta de felicitate.

Amplius tunc nos non intelligeremus illas intellectiōne æterna, qm̄ intellectiō vel est sp̄s vel cāta a sp̄e, & cū illa sp̄s sit noua, et intellectiō erit noua. Adhuc tunc hæc intellectiō seu copulatio esse s̄m̄ agens, & non s̄m̄ formam, qm̄ comparatur nobis, tunc vt agens intellectiōnis, & non vt essentia qua intelligimus. Rursum tunc intellm̄ h̄eret intellm̄, vt arguit. Auer. contra Alfarabium cōm. 8. et sic daretur abstractius abstractissimo.

Amplius tunc intellectus agens non prius esset continuus quam per illius essentiam intelligeremus, vt dicit Auer: & consequentia tenet per se. Item nullum est accñs nouum, neq̄ antiquum in substantiis separatis, nisi dependeat a re mālī, vt cōmē. 17. 12. meta. colligit.

P̄terea tunc a substantiis separatis proueniret nouū imēdiatē, contra fundamenta Auer. Deinde sc̄ds modus est pessimus, tunc intell̄s agens intelligeret aliqd̄ extra se qm̄ intelligeret se, qm̄ tunc intelligeret gradus suæ virtutis, ergo intellecta, quorum cōtinet gradus. Adhuc illa cognitio esset abstractiua, esset. n. ab illis comp̄hensis, vt effectus, ad illum apprahensum, vt cā. Rursum illa intellectiō esset per essentias inferiorum cuius oppositum dicit Auer. 12. meta. cōm. 17. d. relinquatur igitur, cum istæ intell̄s fuerit denudatus a potentia, vt intelligamus per ipsum s̄m̄ q̄ actio est sua substantia.

Dicam autem argumenta alia contra hos alibi, nunc autem sit dictum in tantum.

In quo replicantur q̄ones super hoc. Cap. 38.

Questiones aut. quæ accidunt ī op̄ione Auer. hæ sunt, qm̄ si intell̄s agens copulatur nobis p̄ intellm̄ speculatiuum, tanq̄ per medium, iter eos erit habitudo aliqua, vel igitur indiuidui ad v̄lē, vel effectus ad cām agētem, mō intell̄s speculatiuus ad agētem non habet habitudinem indiuidui ad v̄lē, intell̄s. n. speculatiuus non est indiuiduum agentis, nec habet habitudinem effectus &c. qm̄ tunc illa intellectiō esset discursiua, qd̄ Auer. destruit contra Auemp̄ce. Amplius vel intell̄s potentiaē est felix ī rota sp̄e humana, aut non, si non, ergo intell̄s speculatiuus non esset perfectus in maiori parte sui sub̄ti, si sic, ergo intell̄s potentiaē esset felix in hoc tpe, in quo nullus hō esset felix, qd̄ est p̄ Auer. qm̄ quicquid competit intellectui in se, oportet vt cōpetat alicui certo hōi, alī cā copulationis nihil ēt.

Rursum sequaretur q̄ vno vel duobus intellectis

amissis, hō felix non amplius esset felix, qm̄ vt dicit Auer. intell̄s speculatiuus est nobis successiuaē acquisibilis, & sic agens ergo sicut ille deperdibilis, ita agens.

Adhuc tunc hō vno instanti intelligeret oīa intellecta, qm̄ ille non acquiritur nobis nisi oībus illis, ergo non ē in actu nobis, nisi oībus illis, ergo actu plura, imo oīa intelliget, qd̄ admiratione dignum est. Item qm̄ felix tunc non intelliget speculatiua qm̄ p̄ regulam Auer. quicquid intelligit inferius intelligit superius, & non ē, & sic oportet dare modum, quō intell̄s speculatiuus sit medium, quo copulamur illis substantiis abstractis.

In quo explicatur mēs Auerrois. Cap. 39.

Indem mihi apparet, q̄ sicut intell̄s lunæ dependet a Deo tribus modis cāæ. i. efficientis formæ & finis, sic intell̄s speculatiuus dependet tribus modis cāæ a substantiis separatis, & p̄cipue a Deo. i. in gñe efficientis formæ & finis, dicam ergo q̄ quemadmodū intell̄s lunæ intelligit Deum per essentiam Dei in rōne formæ & finis, & per essentiam propriam in rōne agentis, & quasi a posteriori, ita nos adepti ac formati intellectu speculatiuo, dependemus ab abstractis, & p̄ intellectu. i. Deo, tribus modis dependentiaē. i. finis formæ et agentis, & hoc vt Auer. dicit. 12. meta. cōmē. 38. f. quō cœlum dependet ab illo, semper tribus gñibus. cārum, sic nos qn̄q̄, vult dicerē qm̄ intellm̄ speculatiuum acq̄siuimus. tunc illis tribus modis dependemus, ergo quēadmodum intelligentia inferior intelligit primam p̄ duplicem essentiam declaratam, ita tunc nos per essentiam n̄am formalem. i. essentiam intell̄s speculatiuus, oēs mores separatos, ita q̄ per essentiam intell̄s speculatiui intelligit hō, tunc eos vt agentes, & per essentias eōrum, eos vt formæ & fines. Ex his conduceret p̄, q̄ maiori vnione copulamur intellectis separatis in hac dispōne, q̄ v̄lī copuletur indiuiduo, qm̄ v̄lē non copulatur indiuiduo, nisi in gñe formæ, non agentis, neq̄ finis, ille aut copulantur nobis tribus modis cāæ, ergo sumus tunc promptiores intelligere eas mediante intellu speculatiuo adepto, q̄ per indiuiduum v̄lē. Adhuc conduceret secundo, q̄ cum forma consistat in indiuisibili, et agens successionem sumat ab effectu, quem successiuaē producit, relinquatur q̄ Deus vt agens successiuaē intelligitur, prout nos successiuaē dependemus ab eo, magis ac magis ab eo, eum aut nunq̄ intelligimus, vt forma, nisi in fine, qm̄. i. per essentiam eius intelligimus, & sic verificat̄ verbum Auer. in. 3. de aīa in calce cōm. 36. cum successionem videatur concedere, ex parte vtriusq̄ intellectus. i. speculatiui & agentis, loquitur. n. de eo, vt agens est, qm̄ vt forma ac finis, est tanq̄ terminus totius successionis, & per consequens in indiuisibili consistens, ac subito acquisitus.

R V R S V M & tertio conduceret q̄ intellectus speculatiuus non est dispō conseruans intellectum agēs in nobis, vt forma est. eo modo quo dispō acquisitiōnis. v. g. quemadmodum in composito nālī, qm̄ acquiritur forma aliud est dispō in fieri, alia in facto, ita q̄ in fieri requiritur calor, vt. 8. & humidum, vt. 8. attñ respectu formæ conseruandæ, minor dispō requiritur, vt patet in senibus, sic in acquisitione intellectus vt forma requiritur totus intellectus speculatiuus, vt vero conseruetur nobis forma, sufficit vnum vel duo intellecta, in terminata tñ, & hinc sequitur, vt non liqueat admissō vno vel duobus intellectis, admitti intellectum agentē, vt forma, donec ergo aliquid speculatiui intellectus nobis aderit, & copulatio illa, vt forma nobis aderit, minor. n. est dispō in conseruādo q̄ in gñando, pro gñone itaq̄ intellectus agētis, vt forma requiritur totus speculatiuus, pro conseruatione vero, sufficit aliquid illius quicquid sit id, qm̄ quemadmodum acquisitiō fuit indiuisibilis & in fine summæ dispōnis, ita deperditio fiet indiuisibilis, & in fine dispōnis corruptiua. His itaq̄ acceptis sol. ad q̄ones propositas constat.

Ad primam

AD primam dicendum, quod habitudo intellectus speculatiui ad agentem est maior quam effectus ad agens, & quam forma ad materiam, ut manifestum est, quoniam aggregat utraque, et eo fit, ut intellectus agens continuetur nobis, ut forma in fine intellectuum speculatiuorum.

AD secundam Subgerius credit quod nunquam intellectus est in se felix, quin aliquod indiuiduum hominis sit felix in aliqua regione, quicquid enim inest intellectui, ut intellectus inest alicui homini. Sed sic contradicit Auerrois in multis locis, dixit enim Auerrois in 3. maxime com. 20. quod intellectus in se semper est continuus substantiis separatis, nobis autem non semper, nisi post adeptionem intellectus speculatiui, & contra hoc possem inducere multas rationes, sed non curo, ideo dico quod non oportet, ut quicquid inest intellectui in se actu, inest alicui indiuiduo hominis actu, sed sufficit quod possit inesse quoniam acquirerit medium dependentiae, in tribus illis generibus caularum ab intellectu agente.

AD tertiam solu. est perspicua: declaratum est enim aliam esse dispositionem acquisitionis aliam conseruationis, totus enim intellectus speculatiuus est dispositio acquisitionis, sed modicum illius est dispositio conseruationis.

AD quartam dicendum, quod felix in instanti copulationis intelligit omnia abstracta: & forte omnia uel quedam intellecta materialium, nec una harum alteram prohibet, cum sint diuersarum rationum, & ideo com. 5. iquit quod cognitio substantiarum separatarum non impedit cognitionem rerum materialium, felix ergo intelliget separata per essentias eorum & materialia per intellecta eorum. Quoniam quidem igitur intellectus agens comparatur nobis duobus modis ut agens, & ut forma, & qualiter in fine copulatur, ut forma, & non in principio. Et quoniam intelligimus substantias separatas, & quid est totum fundamentum copulationis, & medium, his perspicuum est.

In quo inducuntur argumenta contra tertiam questionem. Cap. 40.

ERat autem quod 3. difficilis multum, & ideo in ea procedam tantum secundum fundamenta philosophorum, quoniam in fine declarabo mentem Aristotelis quantum ad hoc arguit ergo Alpharabius in nicomachia si felix esset aliquis in statu mortali, tunc uiuere non posset per tres uel quatuor dies, consequentiam declaro, quoniam si non dormiret, nec comederet, nec biberet, nec actus naturales exerceret, quod probatur, quoniam uel in somno intelliget per essentiam agentis, uel non, si sic, ergo sine actuali speculatione alicuius posset homo intelligere, & si non, ergo nunquam dormiret, quoniam nunquam auerteret intellectum ab ea, ergo nec sensus a phantasmatis pluribus uel omnibus &c. & sic argui potest in alijs. Amplius arguit princeps theologorum omnis felix est immortalis, nullus existens in hac uita immortalis, ergo nullus existens hic felix, maior probatur, quoniam si amittit potest aut ergo beatus amittit eam uolens, tunc non est beatus, quia non habet quicquid uult, aut nolens, aut neque nolens, & ad utrumque illorum sequitur: quod felix non sit felix quoniam non amat beatitudinem, immo si nolens amittit odit eam, si neutraliter tunc non existimat eam, non ergo est status uere felix. Vel sub hac forma felix in hoc statu uel amittit uitam uolens, aut nolens, aut neutraliter, & quocumque dicatur, proculdubio felix erit non felix, & hoc porro argumentum fuit Augustini theologorum principis.

SECUNDO probatur maior, forma quae tollit a sua materia omnem priuationem constituit compositum in corruptibile, patet de caelo, sed felicitas tollit a natura felici omnem priuationem, quia imperfectionem, & potentiam, cum sit actus ultimus in suo ordine: magis quam forma caeli in ordine formarum substantialium. Tertio tunc beatus & felix posset fieri miser. Ad principale arguitur, omne repugnans alicui uirtualiter prohibet id ne fit, quoniam ipsum est sed corpus mortale repugnat uirtualiter beatitudini, ergo repugnat animam copulatam corpori felicitari, minor declaratur, cum non appetitus sensituius in

homo mortali inclinatur ad delectabile, & appetitus sensituius natus est appetitum intellectiuum deordinare, felicitas autem non compatitur in appetitu intellectiuo aliam quam deordinationem, nec in sensitiuo, quia summa delectatio amouet omnem tristitiam, non solum oppositam, sed contingentem: & per consequens non finitur appetitus sensituius habere tristitiam passionem & sic mortalitas impeditur ab effectu, qui natus est consequi, & per consequens repugnat mortalitati felicitas ratione repugnantiae effectuum naturaliter consequentium, quae repugnantia est uirtualis qualis inter solem & aquam. Adhuc ad animae felicitatem requiritur felicitas corporis, secundum quod corpori debetur, sed felicitas corpori non potest inesse dum est in uita mortali ergo repugnat animae corpori unite felicitari. Rursum felicitas est comprehensio abstractorum per essentias eorum, scilicet intuitiua, ut uidebitur, sed animae corpori unitae non competit intelligere nisi abstractiue, ergo repugnat ei felicitari.

POSTREMO tunc oporteret felicem acquirere omnes uirtutes morales, contra Auerroem: qui uult ut illae consequantur hanc dispositionem, & non quod procedant, ut perspicuum est argumenta ergo quae faciunt aduersus positionem hanc haec & tot sunt.

In quo explicatur positio Auerrois. Cap. 41.

Solutio quidem Auerrois proculdubio in proximo 1. & 8. physicae auscult. est quod intellectus corpori continuo, uel homo intellectu coniuncto, potest copulari abstractis propterea inquit, & declaratum est in scientia morali quod esse hominis in sua ultima perfectione est ipsum esse perfectum per scientias speculatiuas, uult dicere, tam abstractorum per essentias eorum, quam materialium per intellecta abstracta in se. Et declaratum est quod ista dispositio est fortunata ultima, scilicet felicitas hominis secundum quod homo, & secundum fatuos uita aeterna, nam esse uitam aeternam homini illi factum est apud philosophos, erit ergo felicitas ultima in rei ueritate, licet falso sit dicere eam esse uitam aeternam, ecce quam aperte & luculente soluit quod non habet, felicitas ergo stat cum mortalitate apud Auerroem, & per consequens intellectum copulari abstractis, ut continuus corpori mortali: non est remotum apud eum. Propter quod Anaxagoras qui totius uniuersi genitorem & partem dixit esset intellectum purum & immixtum, dicebat omnes formas esse ex hoc quod intellectus ille lumine suo adunat filia in natura, & componit ea irradiando supra ea, & ideo cessante hoc supra quo fit irradiatio non relinquitur, nisi unicum & simplex lumen purum & nihil in se, & in hunc sermonem Abubacher maurus uenit, ponens rationalem animam unicum & separatum lumen esse intellectus primi, & ideo esse ubique & semper, & continuari per modum irradiationis cum purioribus animabus corporum organicorum, in potentibus spiritualibus oribus, quae sunt imaginatio & phantasia, & quia separatum est ubique & semper ideo non potest dici huius uel illius, eo quia forma non potest dici huius uel illius, nisi per punctationem ad materiam, propter quod deficiente eo, propter quod irradiat unicum & idem ex omnibus irradiatur et sic patet quod status est animi in corpore mortali secundum hos, & qui post mortem, & qualiter corpus mortale non prohibet copulationem illam.

In quo inducuntur argumenta pro hac positione. Cap. 42.

DEclaratum est capitulis habitis intellectum, ut intellectus est, posse copulari abstractis, & quod aliquando copuletur multis rationibus confirmauimus, aliter enim potentia ociosa esset, uel igitur copulabitur illis dum corpori continuus est, aut post mortem. Non post mortem, quia tunc rationalis anima naturali desiderio appeteret mortem & solonem eius a corpore, contra Aristotelem & omnes peripateticos & theologos, etiam probatur consequentia, omne enim appetens naturaliter finem aliquem, appetit omnia media ad illum appetitu naturali, & remotionem impedimentorum

D E . I N T E L L E C T V

eodē desiderio, sed anima rōnalis appetit naturaliter copulari illis, ergo & oīa mediā, & remotionē impedimentorum, quorum unum est unio aīæ ad corpus, & sic appetet remotionem unionis, ergo dissolutionem. Ergo copulatur illis dum corpori unitur.

A M P L I V S ad quod sequitur obliuio totius sciētiæ habitæ, non pōt esse dispō ad copulationem illam. Sed ad separationem aīæ a corpore sequitur obliuio, totius sciētiæ, ut Alexander ostendit, qm̄ ad egritudinem aliq̄ sequitur obliuio, ergo ad terribilissimū omnium simplr̄ ablatio totius sciētiæ.

R V R S V S oīs perfectio adæquato alicui perfectibili pōt habere oēm operationem possem dum est in illo, hæc. n̄ est perspicua ex declaratione terminorum, sed aīa rōnalis est adæquata perfectio corporis humani, ergo pōt habere oēm opōnem possem, & sic fœlicitari.

Adhuc cuiuscūq; non repugnat maius, nec minus repugnabit, sed corpori apud omnes non repugnat anima, ut actus primus, nec repugnabit anima sub actu secundo, qm̄ actus secundus est infra primum, est enim operatio sequens essentiam.

Item si copulatio illa repugnat aīæ corpori cōiunctæ, uel erit ex parte agentis, uel passi, non agentis, qm̄ deus, siue forma sit aīæ fœlicis, siue agens actus fœlicis, p̄culdubio sicut post mortem pōt esse forma, uel actum agere, ita & dum corpori est unita. Nec ex parte passi, qm̄ uel simplr̄, sicut lapidi repugnat sapiētia, uel fm̄ quid, sicut subiecto existenti sub uno contrario repugnat esse, sub alio p̄ tunc. Nō simplr̄, quia tūc nūq; posset fœlicitari, sicut nec lapis scire, nec fm̄ quid, quia illud non esset, nisi quia esset aliquid in passio. s. aīarōne cuius non pōt ipsa copulari illis, uel illud ergo erit mortalitas corporis, uel inclinatio appetitus sensitui ad oppositum rationis, uel modus intelligēdi abstractiuus animæ, ut sic, non mortalitas, quia tunc in uita hac nullus fuisset fœlix: contra theologos & p̄bos, theologos quidem, ut de Paulo Stephano, & alijs affirmant, p̄bos uero, qm̄ Socrates fœlix ponitur in phedone Mercurius in pimandro hoc de se narrat in principio libri, & maxime cum mortalitas nō sit formalr̄ opposita copulationi animæ ut sic nec uirtualiter, ut per secundum membrum dicam. Nec inclinatio appetitus sensitui ad corporalia contra rōnem, qm̄ sicut usus appetitus circa deordinatos actus relinquit habitus in parte aīæ rōnali, ut ipsa omnino recedat a speculatione, sic conuersio appetitus ad intellum, per frequentes actus uirtutis pōt relinquere habitum appetitui, quo oīno obedit rōni, & non retrahit ad oppositum, ut patuit in Socrate, qui accipiens uenenum nullam commotionem passus est in sensitua parte, circa ultimum terribilissimum. i. mortem, ut de eo scribit Plato in phedone: ergo pōt remoueri ab appetitu sensituo oīs inclinatio ad oppositum rōnis, & relinqui habitus obedientiæ simplr̄ ad rōnem, & sic merito huius corpus non repugnat fœlicitati animæ: nec formaliter, nec uirtualiter.

A M P L I V S idē cōfirmat, uel ista inclinatio ad actū oppositos rōni remanet post mortem, uel nō, si non, ergo non remanebit post mortem nisi intell̄s, & sic non esset eadem res aīa rōnalis sensitua & uegetatiua, & ita si remanebit regio sensitua, oportet ut remaneat inclinatio quæ fundatur in ea, ut in subiecto: si igitur remanet talis inclinatio aīæ post mortem, ergo eadem rōne post mortem aīa erit impedita ab hac inclinatione. & ergo oportet ut in uita hæc inclinatio, ut dicam, penitus amoueat ad hoc ut post solōnem penitus libera perficiat a primo lumine, & sic posse est, ut acquiratur habitus obedientiæ hīc oīno & penitus: & per consequens animæ rōnali, ut sic, non repugnabit copulatio illa. Nec postremo pōt repugnare p̄pter modum essendi eius, qm̄ hic modus essendi non uariat naturam sp̄s, & per consequens si posse est animæ tunc, & nunc est posse omnino. His argumentis acceptis dicerent Auerroici Deum posse esse formam intell̄ui, ut intell̄s, & ut corpori continuus est

intell̄ui autē ut intell̄s, put sic omnino semotus est a prohibentibus copulationem, & prout est materia uera omnium separatorum spiritualis & intelligibilis. Ut corpori continuus, qm̄ corpus non repugnat illi copulationi, nec formaliter cum nō sit contrarium Deo, ut forma formæ, nec propter uirtualem continentiam declarata, hoc est, nec propter mortalitatem, nec propter inclinationem ad oppositum rationi nec propter modum essendi, quando ergo erit remota inclinatio penitus ab appetitu sensituo & etiam inductus modus, quo possit eleuari ad illa. s. intellectus speculatiuus, tunc fiet copulatio animæ hominis, ut materia, ad eum. i. Deum, ut forma, & hæc copulatio.

In quo declarantur duæ quæstiones confirmatione prædictorum. Cap. 43.

E T cum hæc & tot sint uisa oportet, ut ad planiorē intell̄m horum quæramus primo, quid sit medium posituum copulationis animæ corpori continuæ ad illa. Secundo utrum sint necessaria doctrina & uirtutes morales p̄ copulatione illa & q̄to. Prima quidem q̄o dissoluitur per hoc qm̄ aīa corpori cōtinua fœlicitatur solum p̄ out est materia actu primi intell̄s & aliorum, est autem materia primi intell̄s quando est totaliter præparata ad illum: est autem totalis præparatio: ut dicit Auerrois in lib. de intell̄u duplex remota & propinqua, p̄propinqua est perfectio per sc̄ias speculatiuas. s. n̄alem & metaphysicam, mathematicæ enim non sunt dispōnes ad illam copulationem, cum careant fine. 3. metaph. & sint enumeratæ p̄pter exercitium, ut dicit Alex. in proœmio physicæ auicul. a quo accepit Auer. proœmium. Dispō autem remota est dialectica: nullus enim inquit Auer. 1. metaph. pōt solus inuenire has duas sc̄ias, nō enim complentur artes nisi per iuuamentum prioris ad sequentem, si enim non fuisset phryn̄is non talis timotheus euassisset in arte cantandi. ergo necessaria est dialectica & inuentiua & doctrinalis, sed doctrinalis & inuentiua non perficiuntur nisi per expōnem terminorum inuenimus enim, ut plurimum, ex scriptis, scripta aut sunt uoces potentia: disciplinamur autem per uoces, ergo ars terminorum necessaria est, quæ proculdubio grammatica est, erit ergo dispō remotissima grammatica. quæ est gratia dialecticæ, dialectica est prior gratia speculandi, ut organum existens proxima dispō est intell̄s speculatiuus, & maxime metaphysicus, cum igitur anima his artibus præparata fuerit proculdubio intell̄s primus copulabitur ei, ut forma, & hæc uocatur adeptio & fortunitas ultima apud Auerroim, dispō ergo propria & sufficiens pro copulatione est, perfectio per sc̄ias speculatiuas. Et hinc liquet q̄ parum fœlicitatis grammatici participant: & plus dialectici, & q̄ plus p̄bi naturales, & quæ maxime metaphysici, & inde patet q̄ superfluit pro fine isto ars orandi rhetorica poësis: & huiusmodi, nisi p̄ quanto quis scriptis relinquit modo aliquo horum. Superfluit & sophistica modernorum, quæ totam mentem occupans, proculdubio fœlicitatem remouet, ut dicit Auerrois, q̄ hæc indispositio accidit pluries dialecticis, & aliæ artes multæ inuentæ ab abundantia intellectus, penitus sunt superflue pro hac fœlicitate. Quod quidem igitur medium posituum sit pro hac copulatione his patet.

In quo soluitur secunda quæstio. Cap. 44.

E T quia non tantum pro copulatione illa requiritur medium posituum, sed priuatiuum, non enim tantum ignis ponit medium posituum in tabula, pro forma tabulæ, sed remouet contrarias dispōnes, mediū ergo posituum fœlicitatis est adeptio intellectus speculatiui, medium autem priuatiuum est priuatio inclinationis in parte sensitua & uegetatiua. ergo oportet ut hæc, inclinatio remoueat, modus autem remouendi est per habitus uirtutis, qui fundantur in parte sensitua, ad hoc enim

enim ut intell's foelicitetur nullo modo requiritur corpo-
ris foelicitas, nec simpl'r, cum illa sit impolis, nec sm quid
qm intell's, ut intell's primo est propter se, secundo pro-
pter nos. Ad hoc ergo ut foelicitetur homo, requiritur vt
principale eius foelicitetur, est autem hois principale re-
gio intellectiua, quæ caput est & princeps omnium eo-
rum quæ cõstituunt hoiem, ad hoc aut ut illa regio foeli-
citetur requiritur q, regiones infimæ. I. sensitiuas appeti-
tus foelicitetur & uegetatiuus, regio ergo infima. I. uegeta-
lis diuiditur in singula membra, quorum quodlibet est
compositum ex aia & corpore, habentia complexionē
ppriam, & uegetationem propriam, & forte pro foelici-
tate huius regionis requiritur dispõ membrorum in cõ-
põne & figura & qualitate, & hæc est sanitas in compõ-
ne, & dispõ continuitatis, & hæc est sanitas in quanto, et
dispõ humorum, & hæc est sanitas in complexionē, ut
dicunt medici foelicitas ergo extrinseca huius regionis est
sanitas hæc triplex, est aut foelicitas appetitus uegetatiui
moderate uti actibus per obediētiam ad rōnalem, quan-
tum est posse, & ideo in foelici requiruntur bona cor-
poris, uel tanq; pars foelicitatis, uel ut dispõ ad illum, ut
forte dicam. Portio aut media. I. sensualis secatur, hæc
quidem n. sensus est, illa uero pars appetitus est sensiti-
uus foelicitas sensus proculdubio est finis habitus ad quē
ordinatur, ordinatur autem ad clare & distincte sentien-
dum: foelicitas ergo sensus erit hæc. Sensitiui autem appe-
titus ordo est ad obediendum intellui, & principijs eius
ergo foelicitas sensitiui appetitus est obedire intellui, sm
habitum fixum obediētiae, per ablationem penitus in-
clinationis ad oppositum ergo uirtus infimæ regionis ē
sanitas, foelicitas, operatio sana. Virtus mediæ regionis
est habitus assuefactionis, foelicitas usus obediētiae. Qd
sit uero foelicitas supremæ regionis declarauimus, est. n.
foelicitas intell's comp̄hensio intuitiua abstractorum, ut
intellecta per essentias eorum & amata amore intuitiuo
sed quia Auerrois ponit intellm practicū ordinari ad
speculatiuum, est autem intell's practicus cogitatiua pars
quæ intell's dī mālis, & corruptibilis apud Auerroim
Themistium & Theophrastum ideo uolūt habitū istius
esse habitum prudentiæ, & consequenter eius foelicitas
erit actus prudentiæ, & qm cogitatiuæ rñdet appetitus
proprius, uirtus appetitus cogitatiui erit connexio uirtu-
tum moralium cum prudentia, et foelicitas eius est actua-
lis inclinatio sm illas uirtutes ad iudicium prudentiæ.

Quod ergo sit foelicitas infimæ regionis, quidue mediæ
& quid intell's & appetitus mālium. his patet, dispõ er-
go priuatiua ē habit' uirtutū oīum regionū: qm ergo hic
habit' fuerit, tunc tolletur oīs inclinatio partis sensitiuæ
ad oppositum rōnis, & tūc tota regio sensitiua & uege-
tatiua incentrantur ad intellm adeo q, hoc corpus sub ta-
li dispõne operabitur oīa, sm rōnem, & sic operatione
æquiuoca ad hoies alios, & sic intellectuus gradus erit
purus sm affectus, adeo q, nō dici debet sensitiuus, nec
uegetatiuus, nisi æquiuoce, erit ergo oīno ablata dispõ
contraria sm uirtutem ad foelicitatem, & sic his duob'
medijs posit' dabitur copulatio illa ad intell's separatos
& hæc est fortunitas ultima hois in eo q, homo. Quod
si sensitiua regio & uegetatiua erunt penitus habituate
ad actus uiscosos, proculdubio conuertent regionem in-
tells ad eas, & sic iste homo dicetur penitus brutalis, &
ideo homo primo modo dī æquiuoce ab hoie secundo
modo, ut dicit Auerrois. Quis ergo sit modus perueniē-
di ad statum illum hic est.

In quo soluuntur argumenta contra Auer-

roim. Cap. 4s.

His itaq; examinatis proculdubio facile est absol-
uere argumenta cõtra Auerroicos. Ad primā
negamus consequentiā, qm cum homo perue-
nerit ad statum foelicitatis, totam facultatem sensibilem
habet ad regionem intellectus, tanquam in centrum, &
ideo tantum operabitur per sensibilem partem & uege-

tabilem, q̄tum rō dictabit, dictat aut rō, ut comedat qm
oportet: ubi oportet, & q̄tum oportet, & cū qbus, ut
dormiat his eisdē cõditionibus seruatis, ut seruet amicos
proximos & alios actus pfluētes a parte sensibili exe-
quat eodem mō nō p lapsum sensitiui appetitus sed per
rōnem penitus mouētem, & iō iste homo nō mouebit:
sed se mouebit nō uincef, sed erit dñs suorum actuum,
adeo q, sicut in frigido, ut octauo, nō est calor nisi potē-
tia, sic in foelici nō est lapsus nisi potētia, & ideo penitus
tm operabitur q̄tum uult rōne p̄sumpta, uult autem rō,
ut corpus corruptibile & resolubile operetur operatio-
nibus propriis sibi, & hoc modo operatur: & sic quan-
do dormiet erit foelix in habitu.

AD secūdam tota qō reducitur in hanc uim, an foelix
moriendo amitteret foelicitatem uolens aut nolens aut
neutraliter. Rñdet Arist. 5. ethic. dicens multa n. & nō
existentium scientes & operamur & patimur, quorum
nullum, neq; uolūtarium neq; inuoluntarium est, puta
senescere uel mori. Foelix ergo non uult mortem, qm ip-
sa mors: neq; finis est, neq; bonum, & qm dispõ suæ na-
turæ q̄ scit esse mortalem, non patitur nolle rōnali ergo
appetitu sapiens mortem non uolet: neq; nāli appetet
sm indiuiduum permanentiam sempiternam, qm. i. im-
possibile, ut narrant sapientes.

SED dices posse est hominem perpetuari per natu-
ram, ergo est appetibile appetitu naturali, antecedēs pro-
batur auctoritate, qm Asaph in tractatu de elementis ca-
pitulo de partibus Asie inquit. In iudea uersus solem oc-
cidentem sunt essenenses, qui ob suam maximam sapiē-
tiam secesserunt a gentibus: causa uitandi delectationes,
qm inter eos nulla est mulier, neq; ab eis agnoscitur pec-
cunia, ipsi uiuunt moderatim, & parce, & licet illic null'
oriatur, tamen non deficiunt, & si multa gens uadit illuc
nullus potest illic esse diu nisi fidem & castitatem offerat
& promittat hæc ille. Adhuc Lynconiensis Grossate
stain libello de reflexionibus radiorum narrat q, circa
unum polum sunt quidam montes, super quibus sit sic
uniformis & regularis reflexio radiorum solis, q, est ibi
tanta temperies, q, hoies morantes ibidem in tantum ui-
uunt q, uita eorum eis displicet, ob quod saltant in flu-
men quodpiam sub illis montibus fluens & submergū-
tur &c. Ex hoc sequitur q, huiusmodi homines si non
se submergerent, omnino essent æterni, ergo foelix po-
test appetere perpetuitatem, cum illa sit possibilis indiu-
duo humano, inq̄tum indiuiduum, ut per uerba horū
constat. Poetæ et am et non nulli theologorum antiq̄-
rum, existimant q, homines qui potant aquam quandā
quæ forte potus est Ambrosinus, deorum. I. Et gustāt ci-
bum qui nectar appellatur, redduntur dij æterni, quive-
ro non non, ut perspiciuum est apud eos.

SED Arist. et Auerrois. 3. meta com. 15. deridet oēs
hos, inquit. n. Auerrois. Et si accipiunt potum ab illo lo-
co, & cibum ab alio, ut non moriantur mirum est q̄to
qui indiget cibo & potu remaneat in æternum. cibus. n.
& potus non sunt necessarij nisi ut restaurent corruptū:
q̄to igitur remanet æternum id quod est innatum cor-
rumpi. Dicerent ergo peripatetici q, huiusmodi hoies
immortales non sunt hoies, nisi forte æquiuoce, sicut pi-
ctus & uerus, & ideo consonum est, ut omnis hō mor-
talis sit, & cum mors insit per naturam: ideo non est po-
testate foelicitis & ideo nec est nolibile & uolibile, sed neu-
trum ab eo, uolūtum enim est in potestate nostra, & qm
insertur ergo foelix non esset foelix. negatur consequen-
tia, qm non est in potestate hominis mori uel permane-
re, & ideo nec mors nec permanentia sunt de rōne uel cõ-
ditione foelicitis. Et per idem ad confirmationem con-
cedimus maiorem. sed minor falsa est, foelicitas enim nō
tollit omnem priuationem nisi potētem hoī in eo q, ho-
mo, modo immortalitas apud p̄bos repugnat homini
sm esse indiuiduum, hoc enim est fide perspiciuum tan-
tum, non ratione naturali demonstratum.

AD tertiam principalem potē apud Aristotelem ca-
Suess. de intel. L ii

pi p potentia facilitatis, & sic felix non pot fieri miser. i. cum facilitate, qm postq regio uegetatiua & sensitiua in centrata sunt ad regionem intellectuam, pculdubio, ita reguntur rone: qd amplius deordinare non possunt facile. Sed qd possit esse deordinatio stante uita Aristoteles i ethicis saepe autumat.

AD quartam solu patet pot n appetitus sensituius i tantum assuefieri roni, ut ab eo tollatur ois inclinatio ad oppositum ronis, & sic intell liberrimus erit, ac purus intellectus in eo qd intellectus.

AD quintam patet qualiter felicitas corporis pot inesse corpori, in uita mortali ut est operatio oium regionum fm obedientiam habituaalem ad rone. Ad sextam ddm qd in statu isto polis est comprehensio intuitiua, immo de facto adest: positus medijs s. intellu speculatiuo & obedientia regionum ad rone: ut diximus, tunc n. Deus pot esse forma intell copulati hoi. Ad ultimum iam apparuit quo felix non fit aliquis, nisi pcesserint habitus uirtutum oium eoru, quae capacia esse possunt uirtutis. declarabat aut Auerrois qd non solum antecedit uirtutes hac dispone, immo consequitur, homo n. cum p uenerit in huc statum pfirmabitur in castitate iustitia, continetia, sublimitate, liberalitate & oibus alijs uirtutibus, quae antecesserunt hac dispone. His habitis luculente uerificabitur uerbum Arist. 12. diuinorum. d. atqui, ut nos optimae pbreui tpe degimus, sic id perpetuo degit. sicut .i. semper nos quidem ira semper degamus fieri nequit.

Vult ergo qd felicitas hois sit qualis illorum abstractorum, quemadmodum n. oia corpora caelestia sunt felicitia Deo, sic & hoies deo felice esse oportet. Differunt autem a nobis, qm eorum felicitas semp est, nobis autem paruo tpe, semper quidem illis, qm intellus coelorum ad hoc ut deo felicitetur non egēt adeptione intellu speculatiui. taquam medio positiuo, nec adeptione uirtutum tanq medio priuatiuo, corpus n. coeleste cu non uegetetur nec sentiat, pculdubio non diuertit intellm eius a comprehensioe sui & aliorum, & ideo illis semp est felicitas hac. Nobis autem paruo tempore, qm adeptio itellu speculatiui fit in tempore & maximo. Amplius acquisitio uirtutum non fit nisi longa experientia, sicut dicit Arist. status ergo noster est modicus, & maxime cum uita nostra comparatione ad illam illorum fit, sicut pnti ad lineam, & finiri ad infinitum, ut dicit Auer. ergo deductio qualis optima paruo tempore inerit nobis, sic n. semper i nobis i. posse, & tu uide con. 38. ibidem. Rursum & uerbum Arist. in principio libri de mundo uerificari pot, inquit. n. nec fecit se optimorum indignam, immo & cognatissimam & pcpue congruam putauit esse disciplinam eoru, cum n. non esset posse corporali, pficisci in illum coelestem locum, & derelicta terra uidere qcuq; illum coelestem locum, uelut inspicentes aloadea qnq; putauere. Aia quippe assumens per pbiam intellm ducem eleuata est, & abijt, il laboriosam qdam uiam excogitans q nimium locis dista bat abinuicem summe sapuit facile reor nosces cognata, & diuino lumine aia apphendes diuina & prophetizans mortalibus, hac autem passa est, qm posse fuerat uolens coi care largiter oibus pciosa q penes se hac ille, in qbus uerbis dedit intelligere copulationem illam, & medium copulationis & pfectione aia copulate, cum dicit assumens aia ducem intellm eleuata est & abijt, dedit copulatione aia cum intellu agete, qui deus est sublimis, cum dicit, p pbiam, medium intelligit positiuum & priuatiuum, est .n. pbia continens partem speculatiuam & moralem, assumens ergo p pbiam intellm ducem. i. cum fuerit copulata intellu abstracto per pbiam, tanq; per medium, summe sapuit, qm comprehendet tuc deum per essentiam eius & alia abstracta, & aia apphendes diuino lumine. i. per essentias abstractorum cognoscens abstracta diuina, pphetizat moralibus, et edicat largiter illis sciam eoru, et hac est aia pfectio. ergo his uerbis patet copulatio, medium copulandi, & pfectio copulate aie. Hinc id Trismegisti in pimandro in principio uerificatur cum de rerum

na inquit excogitarem ac metis aciem ad suprema erigere, sopitis iam corporis sensibus, quemadmodum accidere solet his qui ob saturitatem uel defatigatione somno grauati sunt, subito mihi uisus sum cernere, quendam immensa magnitudine corporis, qui me nomine uocans in huc modum clamaret, quid est qd mercuri qd & audire & intueri desideras, quid est qd discere ac intelligere cupis. Tum ego qui namies inq; sum inquit ille pimander mes diuinae potentiae, at tu uide quid uelis, ipse uero tibi ubiq; adero, cupio inq; rerum nam discere deumq; cognoscere, adhac ille, tua me mente complectere, et ego te in cunctis quae operaris erudiam, cum hac dixisset mutauit formam, & uniuersa subito reuelauit, cernebam enim &c. Quibus uerbis oia quae diximus hic notauit primo quid sit felicitas cum dixit (cupio inq; rerum naturam discere.) Est autem rerum na subae separatae ois, ut ibidem explicat (deumq; cognoscere) ergo uult felicitatem esse oia abstracta & deum, ut pdiximus, qm huc cupit scire tm. Dedit intelligere medium id duplex, cu .n. dixit (sopitis iam corporis sensibus) medium priuatiuum signat, quo aia cotrahitur tota in intellm. Cum pposuit id uerbum .i. (cum de rerum na cogitarem ac metis aciem ad suprema erigere) medium inouit positiuum. .i. pfectionem intellu potetiae per intellm speculatiuum, cum apposuit (mutauit formam, & uniuersa subito reuelauit) ondit copulationem illam, primo .n. copulatur nobis intellu agens ut efficiens, cum ergo mutat formam .i. copulatur in fine ut forma, tuc per essentiam eius oia nobis patent, per pimandrum ergo intelligit intellm agete more Auerroico. Dedit autem intelligere hanc felicitatem esse in uita mortali per suam metaphoram, ecce qd plane ponem Auerroicam his uerbis mystice acceptis signare pot quispiam. Hinc & id Platonis in Symposio tedit. inquit .n. animum diuinae pulchritudinis amatorem, qm diuinas rones attingit, tuc non amplius simulachra rerum sed res ueras parere in seipso, parteq; nutrire, familiare deo fieri ac p ceteris imortalem. Hinc & id phedri diuinorum inquit cotemplatorem a reliqs segregari purgari, prfus haerere deo, impleri deo, idem in Epinomide ad uerbum fere dicit. Hinc & id septimi de republica legitur, inqt .n. theologum idoneis demionis fundamentis & gradibus ascendere usq; ad principium uniuersi, tangere ipsum ac tenere adhacrem semp his quae adherent principio: quippe qui nullis sensibilibus rerum corporeis gradibus ad id contendat sed ipsis spibus per ipsas ad ipsas potius innitatur: quousq; ad spem finem uniuersi perueniat &c. In quibus uerbis mystice Plato ponem datam figurat: cum .n. inquit (theologum idoneis fundamentis demionis & gradibus ascendere, medium tetigit positiuum, quo aia copulatur deo per theologum. n. pfectum scias speculatiuas & maxime diuinam intelligit: qd signat per id qd subdit (idoneis fundamentis demionibus et gradibus) per id quod subdit (ascendere usq; ad principium uniuersi) dedit intelligere copulationem aia cum deo, cum subdit post (tangere ipsum atq; tenere) exposuit modum illius copulationis, aia .n. recipit deum, ut forma est, forma autem tangitur per essentiam a ma & tenetur fixe, et ideo deus tangitur spualr per essentiam eius & tenet fixe quod signat per id quod subdit (adhacrem semper his quae adherent principio) est ergo illa tentio, tam diu qd diu durant illa, quibus deus natus est copulari. .i. intellecta speculatiua, cum uero subdit (quippe qui nullis sensibilibus rerum corporeis gradibus ad id contendat) medium signat priuatiuum, oportet .n. ut non sensibilibus formis contendat & insistat, atq; in eis submergatur, sed ut inquit (ipsis spibus per ipsas species ad ipsas potius innitatur) .i. per intellecta ad intellecta continue procedat quousq; ad spem finem uniuersi perueniat). .i. deum in quo pabuletur aia atque letetur, & hoc pacto arcanum Trismegisti patet, eum inquit (ex mente pura & diuinitate quodammodo unum spum coalescere (est enim sps intellu potetiae, coalescit autem mente pura. .i. deo et diuinitate

unitate. i. oibus alijs intellectibus diuinis. Hæc ergo que ueteres mistice tradunt forte ad hunc intellm trahere potest, licet extranee & forte fecte. Quo quidẽ modo i hoc statu polis est foelicitas, & quõ argumenta non cogant contra Auerroicos his patet, licet post utrum sit mens Arist. ac ueritas disputabitur.

In quo persoluetur questio quarta. Cap. 46.

Conlucuit Auer. in pluribus librorũ dicere itellm mãmlem, cõtinuari agẽti, unũ agẽti: misceri agenti, ac frequẽtius ipsum copulari agẽti. quæ oia Synonima sunt, ob q̃ licet declarare, quid sit copulatio intellectiua. Est ergo copulatio intellectiua p̃existẽtium discõtinuatorum, ut discõtinuata sunt, unio ipsis nec remissis nec intẽsis. Dixi (p̃existẽtium) ad dñam gñionis, gñio n. unio est nõ p̃existẽtis: sed educio formæ entis in potentia i mã ad actum dixi (nec intẽsis nec remissis) ad dñam missionis, in missione. n. est partium diuisio, ut in ea, q̃ sensu sit, uel partiũ alteratio, ut in missione pprie, ut dicit Ari. in p̃igeneseos, dixi, ut discõtinuata, qm̃ & si equũ in sui ortu cõtinuam hẽt formam s̃m rem, dñ tñ discõtinuata, qm̃ nõ exercet opa equi, hinc Plato uoluit aĩam cõgenerari hoĩ, nõ tñ ei cõtinuat, nisi sedatis supfluitatibus & c. Huius autẽ copulatiõis plures sunt modi s̃m Auerroim, unus intellũ potẽtiæ cum intellũ agẽte. Secundus intellũ agẽtis cum intellũ speculatiuo. Tertius intellũ potẽtiæ cum hoĩe. Quartus intellũ agẽtis, cum hoĩe. Quintus est intẽtionis imagnate cum intellũ potẽtiæ. Si igit̃ loquamur de p̃ copulationis mō, dicimus q̃ intellũ agẽs p̃ sui nãm semp̃ est copulatus intellũ potẽtiæ, capiẽdo eos absolutæ, ut sunt partes uel gradus intellũ, ut intellũ c̃ infima intelligẽtiarum, & hoc pacto hæc infima intelligẽtia duobus modis intelligit abstracta supra se. s̃. per essentias eorum, & p̃ essentiam ppriam, ut sæpius p̃diximus & iam diximus q̃ hoc modo intellũ potẽtiæ nõ eget medio positiuo. s̃. p̃fectione p̃ intellũ speculatiuum, nec priuatiuo. s̃. p̃fectione per morales uirtutes, & hæc copulationem dedit Auer. pluribus locis & libris. Si igit̃ loquamur de his put sunt cõtinui nobis, tũc agẽs copulari p̃t intellũ mãli uno modo, ut agẽs passo, ut qm̃ intellũ agẽs incipit creare intellecta, & intellũ potẽtiæ incipit recipere illa, & hæc est prima copulatio. Alio modo copulatur ei ut forma, & hæc est qm̃ intellũ agẽs incipit esse intellectio essentialis intellũ potẽtiæ, qualis unio est coloris uisui, color. n. s̃m sui cẽntiam est forma parietis & uisio oculorũ & quia hac copulatione intellũ agẽs, est op̃o intellũ potẽtiæ, & intellectio illius, ideo intellũ agẽs est forma tunc illius, & hæc est ultima prosperitas: ut diximus.

In quo uerificantur Theorema ex his. Cap. 47.

His possunt quatuor Theoremata cõduci, quorũ primum est, q̃ unum & idem in subto p̃t esse respectu eiusdem agẽs & forma, t̃pibus & modis diuersis, intellũ. n. agẽs prima copulatione est agens: secũda uero est forma. ergo unamet res erit forma respectu alicuius & agens respectu eiusdem, cuius oppositum accidit in rebus mãlibus compositis ex mã & forma, in separatis. n. a mã solum idem est agens forma & finis ut dicit Auer. q̃ quidem igitur idem s̃m rem sit agens, & forma ad idem his constat. Secũdum Theorema est q̃ idem sit agens sui aliquo modo patet, qm̃ intellũ agẽs est efficiẽs respectu intellũ speculatiui, & intellũ speculatiuus est q̃si cã quare acquiratur intellũ agẽs. ut forma intellũ potẽtiæ, & quicquid est cã mediũ in finem, est cã illius formæ & finis q̃ est illius mediũ, terminus ergo intellũ agens est cã agẽs sui ipsius diuersimode. Tertium est q̃ intellũ agẽs est cã efficiens oĩum intellectorum declarã, est. n. cã agẽs intellectorum speculatiuorum, & cã agens ut oia abstracta copulatur, & fiãt formæ intellũ mãlis, & cã agens sui met ergo oĩum intellectorum. Quartum est q̃ intellectio nõ est cã copulationis, sed magis copulatio intellectionis qm̃ copulatio est cã quare sit ei forma, & quia est ei forma: est ei intellectio. ergo copulatio est quasi cã in-

tellectionis: & sic uerificatur uerbũ Auerrois in sine. 36. com. contra loã. Quo quidem igitur quatuor hæc theoremata pateant. his patet.

In quo declaratur secundus modus copulationis cum suis corollariis. Cap. 48.

Et cum explicatus est his modus copulationis, scõs p̃fecto erit quo intellũ agẽs copulatur intellũ speculatiuo copulatur. n. ei duobus modis. s̃. ut agẽs. & hoc inq̃tum creat ipsum & ponit eum in intellũ potẽtiæ, sicut ars ponit formam artis in ligno. Et ut forma medio dispositiua, sicut n. forma ignis copulatur calido & sicco, nõ tanq̃ subiecto sed medio dispositiua, est n. calidũ & siccum medium, quo forma ignis inest mãæ, sic intellũ agens copulatur intellũ speculatiuo, ut medio dispositiua, est. n. intellũ speculatiuus medium, quo intellũ agens copulatur intellũ potẽtiæ, ut forma. Sed differunt hæc ab illis duobus quibus copulatur intellũ agens intellectui potẽtiæ: qm̃ copulatio intellectus agentis ad intellectum potẽtiæ prima est agentis ad patiens, hæc prima agentis ad intellectum speculatiuum est agentis ad effectum.

AMPLIUS secunda copulatio agentis ad potẽm fuit formæ ad ueram mãm spiritualem. Sed secunda copulatio agentis ad intellectum speculatiuum est formæ ad medium dispositiuum. Ex his possunt concludi ueritates duorum Theorematum. primum est, q̃ copulatio intellũ agentis cum intellũ speculatiuo est prior copulatione agẽtis cum intellectu materiali, & hoc s̃m utraq̃, qm̃ agens immediatius tangit effectum quam materiam illius. ergo copulatio agentis cum speculatiuo, ut effectus, est prior copulatione agentis cum intellectu potẽtiæ, ut patiens.

AMPLIUS prius intellũ speculatiuus copulatur intellũ potẽtiæ, q̃ sibi copuletur agens, ergo intellũ agens unitur speculatiuo prius utraq̃ copulatione. Secundum est q̃ intellũ speculatiuus non est uera mã intellectus agentis, sed intellũ potẽtiæ, propter quod intellectus speculatiuus non intelligit agentem, sed intellectus potẽtiæ intelligit utrũq̃, ideo si intellũ speculatiuus est generabilis s̃m quid, non sequitur nãm corruptibilem fieri cõternam, sicut qm̃ intellũ potẽtiæ esse corruptibilem, ut sequitur in p̃one Alexan. & in hoc patent multa, que exponere dimissimus in com. 36. tertij de anima. Quid sit igitur secundus copulationis, & quomodo uerificentur hæc duo Theoremata his patet.

In quo explicatur tertius modus copulationis. Cap. 49.

Adest explicare tertium modũ, est ergo tertius modus copulationis: qua copulatur intellũ mãlis cum hoĩe & apud Auerroim est duplex. s̃. s̃m nãm, & acquisita ex placito. Et sensere quidam, ut Subgerius in tractatu de intellũ, q̃ copulatio intellũ mãlis cum homine est s̃m esse, qm̃ intellũ constituit hoĩem in esse hominis apud eos s̃m Auer. ut declaratum est in libro p̃dicto dicit. n. Auerrois in. 3. de anima com. 20. in principio, q̃ intellũ mãlis copulatur prius nobis q̃ intellũ agens, & nõ p̃t loqui de copulatione s̃m operationẽ, qm̃. 3. de aĩa com. 36. dicit q̃ copulatio agentis cum homine prior ẽ copulatione intellũ potẽtiæ cum hoĩe. Amplius ibidem dicit q̃ copulatio est cã intellectionis & non contra. ergo prius intelligitur copulatus s̃m esse anteq̃ copuletur s̃m operationem. Sed hoc diximus esse contra intẽtionem Auerrois fortissimis argumentis, ideo nunc dicimus q̃ copulatio mãlis duplex est, una qua intellũ est ita aptus esse huius hoĩs. q̃ non equi, & hic homo aptus est esse intellũ tali nobile uel organum, q̃ non intellũ lingue & hæc copulatio est naturalis, qm̃ nulla potest reddi cã, nisi naturæ horum, & hanc consueuit Auerrois appellare copulationem in potentia, ut in. 5. com. ubi distinguit quot modis puer intelligere potest & hoc quidem modo.

DE INTELECTU

do intellectio nō est causa copulationis. Altera est copulatio nālis, quæ fit propter ppōnes, qm̄ q̄ cito homo incipit esse, incipit particulariter habere ppōnes primas, ergo incipit sibi continuari intell̄s s̄m illa, & hæc d̄r naturalis s̄m Auerroim, qm̄ uoluntas non habet introitum in acquisitione earum. nescimus n. vnde & quo & ex q̄ bus orientur nobis: & hoc Auerrois inquit in. 1. auscult. phisicæ, com. 5. in calce d. signum eius q̄ commune est notius apud nos naturaliter q̄ pprium est, quia videm⁹ comprehensionem cōem p̄cedere tempore in infantibus ppriam compræhensionem cuius exemplum ponit uide, sicut ergo termini simplices primī simplr̄ p̄conciipiuntur ita & ppōnes primæ, & ideo unio per has d̄r per nām, et . 2. phisic. com. 59. dicit Auerrois q̄ infantes non habent cognitionē, & loquitur de cognitione rerum habita ab eis per uoluntatem, qm̄ loquitur de p̄posito, ut patet in textu. Copulatio autem acquisita est illa qua acquiruntur intell̄s nobis per intellecta speculatiua acquisita uolūtate, cuiusmodi sunt conclusiones quæ dicuntur intell̄s speculatiuus, quæ copulatio est propterea: quia idem intell̄m est forma intell̄s materialis, & cogitatiuæ humanæ illius quidem s̄m esse ultimo abstractum, huius autem s̄m esse medium. Hinc uerificatur qualiter prior ē cognitio q̄ copulatio intell̄s potentiæ, prior enim est cognitio indiuidui per cogitatiuam, q̄ copulatio, illa. n. cogitatio aliqua est cognitio, non tamen prior est copulatio intellectus, q̄ cognitio v̄lium, imo simul, & sic sermo Auerrois non est contra hoc. Quid igitur sit tertius modus copulationis his patet.

In quo declaratur quartus modus copulationis.

Cap. 50.

Quartus uero modus copulationis ē intellectus agentis nobiscum, & hoc fit uel quia continuatur nobis per naturam, uel per uolūtatem, sicut diximus in copulatione pp̄is nobiscum, est autem copulatio intell̄s materialis prior in uobis, quā illa agentis ut Simplicius Themistius Alexand. & Auerrois. sensere, licet copulatio agentis nobiscum sit prior s̄m naturam. Sed ambiges uoluntas est cā copulationis, uoluntas nō est causa copulationis, nisi sit i nobis. ergo uolūtate prius est in nobis quam intell̄s illi sint copulari, sed uolūtate est uel intell̄s uel illius uirtus. ergo intellectus prius in nobis q̄ copulatus nobis. Dicimus q̄ uoluntas sequitur comprehensionem, sicut umbra corpus, ut dicit Auerrois. 12. meta. cō. 39. & quia compræhensio duplex ē, s. v̄lis & particularis, & ideo nos appetere possumus duobus appetitibus s. v̄li, qui est forte intell̄s, ut ad ipsum sequitur electio uel confutatio, & appetitu particulari, q̄ est cogitatiua, ut ad ipsam sequitur fuga uel prosecutio: & quia cognitio particularis in nobis est prima, ideo & uoluntas particularis prima uoluntas ergo particularis est causa acquisitionis v̄lis, & per consequens intellectum v̄lium, & sic patet solu. Quid igitur sit quartus modus copulandi patet.

In quo declaratur ultimus modus copulationis.

Cap. 51.

Tandem ad copulationis modum quintum & ultimum descendens dico q̄ copulatio intentionis imaginatæ cum intellectu est sicut copulatio coloris cum uisu, sicut enim color comparatur uisui duobus modis in ratione agentis uisionem, & in ratione formæ intentionaliter perficientis uisum, sic intentio imaginata uno modo tantum comparatur intellectui. s. ut forma v̄l̄r & abstracte perficiens intellectum, una enim met forma est materiæ organorum & intell̄s, modo diuerso. v. g. color s̄m esse penitus naturale est forma parietis, s̄m esse simplr̄ abstractum est forma intellectus, s̄m esse medium forma est sensitiuorum organorum. Sicut ergo in copulatione coloris cum uisu color fit uisus & non uidēs ita in copulatione intentionis imaginatæ cum intellectu

redditur illa intentio intellecta & non intelligens, e contra intellectus fit intelligens & non intellectus ab illa sicut uisus uidens, & non uisus ab illo. Hinc conducit q̄ unamet res, est esse, intellectio sensatioq̄ diuersorum. v. g. color parietis est esse, uisui uisio, intellectio uero in intellectu in se.

AMPLIUS uerificatur quomodo intellectio una numero est oium intellectuū, Deus enim est intellectio omnium intellectuū, quia forma omnium intellectuū intellectio quidem sibi per sui essentiam aliis uero per essentiam eius ergo deus est una numero intellectio omnibus intellectibus, quemadmodum una numero uisio oium uidentium hunc colorem numero, iste. n. color est uisio oibus hic præsentibus, s̄m eē spirituale; licet s̄m eē reale sit forma parietis, & tamen stat sortem desinere uidere, Platone adhuc uidene, ita stat deum semper intelligere se per essentiam ppriam, me desinente foelicitari. His pōt concludi modus ascensionis in foelicitatem: s̄m Auer. in epistola de foelicitate; puer ergo primo copulatur intellectis primis per cogitationem particularem primorum indiuiduorum. Vigorato intell̄u ut dicit Auerrois uel exiccata humiditate acquiruntur intellecta. s. speculatiua. s. conclusiones, & sic acquiruntur agentem intellectum, & materialem illum, ut efficiens est intellectum, hunc ut materia eorum, & cum indiuidua sint in numero quodam actu posse est: ut acquirat totum intellectum speculatiuum, ergo totum intell̄m potentiæ, & cum intellectus agens sit forma intell̄s potentiæ, ergo acquirat intell̄m agentem tanq̄ formam, erunt ergo duo subiecta apud Auerroim, quorum quodlibet a foelicitate denominatur formalr̄: unum propinquum. s. intell̄s potētiæ, aliud remotum, & est homo. ergo erit una numero foelicitas, quæ uno instāti erit duorum forma, & sic duo denominata & una denotatio duo intelligentia forte, una numero tamen intellectio, duo foelicia una numero tamē foelicitas. Quæ ergo de copulatione dici possunt hæc & tot sunt, quibus patet solu. quartæ quæstionis.

In quo inducuntur argumenta contra quintam quæstionem.

Cap. 52.

Sapientes omnes existimarunt, q̄ homo in hoc statu sicut Deus sit, ut Themistius asseuerauit, sed quæ cōtradictō huic prouerbialiter dictum hæc sunt. primo qm̄ deus est simplr̄ independens homo in statu depēdet tribus modis ab ipso deo, ut dictum est. ergo non est tāquam deus. Amplius deo tota natura obedit, propter quod administratione sua oia reguntur ordine & cura, ut d̄r in lib. de mundo, sed foelici natura non obedit, nec administratione sua mundus conseruatur. ergo foelix nō est tanq̄ deus. Adhuc deus non est nexus, in quo uniuntur spūalia cum corporalibus, sed hic homo nexus est spūalium substantiarum, cum materialibus entibus, materialia enim entia s̄m eorum esse reale, non sunt abstractis nec deo copulabilia, sed secundum eorum esse spirituale, quod est esse intellectum speculatiuum, ut est medium hominis, quo dependet ab illis tribus modis. causæ. Et ideo tunc uniuntur materialia immaterialibus. Ergo &c.

In quo persoluitur quæstio secundum quosdam.

Cap. 53.

Dixerunt quidam sapientissimi uiri, q̄ quia multe sunt intelligentiæ, se aratæ, ideo multe possunt esse copulationes erit ergo una copulatio, qua intellectus agens copulatur tantum, alia in qua agens copulatur, & intelligentia lunæ alia in qua copulatur intellectus agens intellectus lunæ, & intellectus Mercurij itaque usque in Deum, adeo q̄ erit una copulatio, in qua erit copulatus primo intellectus agens, & deus, & omnes intellectus medij, tunc uolunt, q̄ potentia huius hominis copulati sit tanta quanta est intelligentiæ sibi copulatæ, ut si fuerit sibi copulatus intellectus agens, potētia

ria huius hoīs erit tanta quanta intell's agentis, & si fuerit copulatus intell's lunæ ultra illum, potentia huius hominis erit æqualis eis in tātum q̄ si uni foelici copulata sunt oīa abstracta, potētia eius erit tanta quanta oīum abstractorum Et sic iste homo erit potēs commouere mōtes, generare aīalia, corrumpere illa, comburere castra: edificare tures, transire per maria, & hæc & alie multa, quæ enumerant, sunt autem hi sumentes ab Auicenna in . 6. naturalium parte quarta, capitulo de dispōnibus uirtutum motiuarum & p̄phetia, quæ fit uirtutibus sensibilibus. Mouerūt autem Auicēnam hæc primo, qm̄ plus obedit natura huic q̄ suo contrario, sed oē suum contrarium pōt in reliquum. ergo iste homo pōt in quodlibet.

Adhuc tanta est potētia subiecti formati, quanta ē formæ, unumquodq̄. n. operatur sua forma, sed forma huius est omnipotens. ergo & iste erit omnipotens.

POSTREMO quæcūq̄ cōstituunt unū sunt q̄ qualis uirtutis in eo, sed formæ superiores & iste homo cōstituunt beatum . ergo tanta erit potentia beati quanta constituentium, & hoc sentire v̄ uerbum Auerrois in . 3. com. 36 . quando inquit, & cum ita sit necesse est ut homo intelligat p̄ intellectum sibi propriū. omnia entia & ut agat actione sibi propria in omnibus entibus, ecce propositum.

In quo ponitur uera mens Aristotel. & Auerrois. Cap. 54.

Sed proculdubio pō hæc risibilis est: non. n. per hoc q̄ oculus formatus est colore operatur operatione propria colori, nec per hoc q̄ intell's materialis formatur ab intell's auri uel aliorum. operatur operatione eorum. ergo per hoc q̄ intell's ille formatur a formis abstractis, non debet agere per potentias earum. Iste ergo homo in duobus tantum deo assimilatur, primo, qm̄ est oīa quoquo modo, iste. n. formatus est a superioribus, & ab inferioribus, & oē formatum constituit aliquo modo in actu a suis formis. ergo iste quoquo modo est oīa, & hoc pacto deus se habet: est enim deus omnia s̄m esse abstractum, ut dicit Auerrois. 12. met. com. 18. in fine & trigesimo sexto.

AMPLIUS scit oīa quoquo modo, qm̄ nō sunt entia alia q̄ scia eius i istius hoīs, qm̄ nihil aliud est quin sit scientia huius hoīs, nec cāæ entium aliud sunt. i. subæ primæ q̄ scientia huius hoīs: ergo scia huius est oīum, et scia & scitum idem, iste ergo homo oīa est duobus modis. s̄m sciam, & s̄m esse & hoc pacto operatur operatione propria illis, nō reali, sed spūaliter. His cōstat hūc hominem esse tanq̄ uniuersum, qm̄ sicut mundus nihil aliud est nisi nexus æternorum, cum materialibus, ut dicit Arist. in lib. de mundo, ita est iste homo: nexus rerum materialium cum separatis in esse spūali & intentionali, ut dicit Auerrois in epistola foelicitatis, & hoc pacto entia materialia possunt copulari deo & abstractis, in hoc enim hoīe materialia copulatur abstractis, tanq̄ suo fini & optimo, & sic iste homo est uniuersum totum, licet alio modo, o admirabilem dispōnem o admirandum ordinem. His habitis, ad primum dicendum q̄ quantum ad hūc modum p̄culdubio iste homo differt a deo argumentum ergo concludit unum modum dīæ. Sic & secundum argumentum concludit secundum locum dīæ. Et etiam tertium idem designat, declarat. n. tertium locū dīæ: his ergo tribus modis, iste homo differt a deo in alijs duobus conuenit, ut diximus.

ARGUMENTA quoq̄ Auic. nihil sunt, qm̄ unum cōtrarium hēt esse reale, superiora in hoīe isto hnt esse spūale, & ideo nō operatur s̄m potētias illorum. Vnde subæ separatae hnt duplex esse. s̄m reale & sic sunt formæ corporum celestium, & eē intētionale, & sic sunt formæ huius foelcis: & quia intelligentia lunæ. s̄m esse reale pficit lunam, iō tm̄ pōt luna q̄tum eius intell's, non sic i isto hoīe. Et per hoc patet ad secundum, maior est uera de forma & formato s̄m esse reale, & nō intētionale.

Et sic ad tertium, illa. n. sunt cōstituētia idem s̄m esse spūrituale, & nō reale, iō nō militat. Ecce q̄ cœlū est hoīe foelcius, est. n. cœlu m foelcius, cum intell's cœlestis s̄m esse reale sit forma eius, & iō nō tm̄ corpus cœleste intelligit per essentiam intell's proprii & superiorum, sed operatur per essentiam proprii intellus & tantum quantum potest suus intell's: non sic autem homo. Quo quidem igitur homo foelix similis sit deo his patet.

BT per hæc pōt conduci Theorema q̄o. s̄m foelix dicitur æquiuoce homo ab ignaro, ut dicit Alexan. iste. n. homo est similis deo & mundo, ignarus autem penitus diuersus, iō homo dī fere æquiuoce, de isto hoīe & ignaro non equiuocatione accepta ab essentia & actu primo sed ab operatione et postrema perfectione, sicut manus abscisa forte dicitur æquiuoca s̄m postremam perfectionem, licet s̄m primam forte non dicatur æquiuoca, sed unius rōnis, ut nos notauimus alibi.

In quo persoluitur questio. 6. Cap. 55.

Fuit qō non modica utrum intell's agens prius nobis copuletur q̄ intelligatur, & v̄ p̄culdubio ip̄m prius intelligi, copulatio n. illa relatio est oīs autem noua relatio exigit nouum fundamentum uel igitur id fundamentum est in nobis uel in intell'u. non in intell'u, ergo in nobis, tunc istud erit uel cognitio illius, uel sensatio, uel aliqua dispō ignota, non est aliqua dispō, q̄a sic posset copulari equo uel bruto, nec sensatio per idem, bruta. n. sentiunt. ergo posset per sensationem copulari brutis, ergo id fundamentum est intellectio, sed omnis dispō refertur in dispositum tanq̄ in terminum. ergo illa intellectio refertur in intell'm agentem ergo antequam copuletur intelligitur, quod est propositum.

AMPLIUS intellectio eius est esse eius. ergo non prius adest nobis q̄ intelligatur a nobis, añs est Auerr. consequentia perspiciua, non. n. copulatur nobis nisi qñ est nobis cōphensio. ergo &c. Auerrois autem in cō. 36. dedit oppositum, cum Alex. n. consentit intell'm agētem prius nobis copulari, ut forma, q̄ per essentiam eius cōphēdamus, dico prius s̄m nām, sed s̄m tempus eodem instāti, quo nobis copulatur ut forma intelligamus ipsum, & per essentiam eius. dubitatio autem p̄dicta fuit Auerrois: ut patet in com. 36. ut ergo soluat debet scire q̄ qñ erimus perfecti per intell'm speculatiuum, et philosophiam moralem modo exposito, tunc sumus dependentes ab intell'u agente tribus modis. s̄m in genere forme & finis & efficientis, ut superius explicauimus, & inde fuit q̄ nos sic dependentes possumus intelligere ipsum duobus modis. s̄m per essentiam nostram, i. intellectū speculatiuum: & hæc intellectio erit illius in rō agentis, & sic simul intelligimus ipsum & continuamur ei. ergo eodem signo, quo intelligitur signo, quo intelligitur, continuatur nobis, qm̄ ita sicut copulatur nobis ut agens, intelligitur a nobis ut sic. Alio modo possumus intelligere ipsum per essentiam eius, & sic intelligitur a nobis in ratione formæ, & hoc profecto pacto prius nobis cōtinuatur, q̄ intelligatur s̄m nām, qm̄ prius forma sit in formato, quam formatum operetur per essentiam: formæ, operatio enim sequitur esse. ergo nos prius copulabimur illi, ut formæ, & in secundo signo naturæ per essentiam eius intelligemus.

QUIBUS habitis facilis est sol. ad obiecta, illa. n. dispō est ex parte nostri, & est cognitio illius ut agens est quæ prima est: qua completa completur intell's speculatiuus, & sic agens copulabitur in fine s̄m essentiam, et ut forma, & sic post intelligemus p̄ illius essentiam, in scdo signo, ut diximus. Sic ad secundum, intelligere n. eius & esse eius idem sunt in subiecto, differūt autem modo, & inde est q̄ prius aderit nobis forma quam cōphensio per illius essentiam, licet non prius aderit nobis quin cōphendatur aliquo modo. Quomodo quidem igitur intellectus copuletur prius an intelligatur, & quo saluatur uerbum Auerrois his constat.

A Verrois uoluit intellectiōem fœlicis esse æternā & hoc sensere oēs qui fœlicitatem hoc modo figurant, vñ autem q̄ sit noua p̄pter quatuor, primo quia est operatio nouum subiectum denominans, & omnis operatio nouum subiectum denominans est noua. Secundo, qm̄ est operatio c̄ta ab intellu agente, et omnis operatio causata est quid nouum, ut dicit Auer. 12. meta. com. 39 & in lib. d. d. disputa. 3. in solu. 19. dubij. Tertio si esset æterna, tunc nos intelligentes illa intellectuione effemus æterni, omne enim intelligens intellectuione æterna est æternum, ut arguit Auerrois contra Alexan. commento. 36.

POSTREMO nullum simplr æternum depēdet a corruptibili, sed illa intellectuio dependet ab intellu speculatiuo, qui est corruptibilis. ergo non est simplr æterna. Auerrois autem in com. 22.9. meta. 17. 12. metap. in. 36. tertij de anima, et in epistola fœlicitatis oppositum opinatur. uoluit enim q̄ illa scientia qua sapiens Deum compræhendit sit Deus, Deus enim est sibi & fœlicibus compræhensio: & quia Deus est æternus simplr, ideo dicit sciam fœlicis esse æternam, & hoc nunc supponēdum, qm̄ superius fat diximus, uerum aliquod innouari accidit duplr. vno modo simplr & absolute, ut quando sm̄ se totum intrinsece se habet, aliter nunc q̄ prius, uel sm̄ aliquid sui saltem, & hoc modo compositum nãliter in termino gñionis innouatum esse dicimus, uel alteratum, sm̄ aliquid sui, & sic compræhensio qua Deus compræhenditur a fœlici nō est noua, cum illa compræhensio sit essentia Dei quæ nec sm̄ se, nec sm̄ aliquid sui, innouari possit.

Alio modo aliquid dñ innouari relatiue, ut qm̄ nec sm̄ se nec sm̄ aliquid sui innouatur, sed bene aliud innouatur ad id, qm̄ columna innouatur in relatione dextri uel sinistri, nulla. n. mutatione facta in ea fit nouus terminus ad hoc uel id animal nouitate: non sibi, sed accidente animali & hoc pacto scientia dei innouari pōt, Deus enim in fœlici dñ noua compræhensio, non q̄ deus sm̄ se uel aliquid sui permutetur, sed qm̄ aliud mutatur ad eum, ob quod fit illi noua compræhensio & noua scientia. ergo nulla mutatione accidente in deo ipse est scia noua alicui, noua dico nouitate ex parte illius accepta, & sic fœlix intelligit in statu intellectuione æterna, qm̄ fœlix intelligit per essentiam dei, essentia dei est intellectuio æterna sibi & fœlici, ergo fœlix intelligit intellectuione æterna absolute & simplr, licet dicatur noua relatione, pro quanto aliud innouatur ad illam.

ET ex his uerificatur q̄ intell. ut intell. intelligit deū per intellectuionem æternam simplr & relatiue, qm̄ intell. ut intell. est æternus ab utroq; latere. & deus est æternus simpliciter, ergo a nullo potest accidere nouum, & sic omnino & simpliciter intellectus intellectuione æterna intelligit Deum. i. absolute & relatione, fœlix autem cum intelligat per acquisitionem intellectus speculatiui, qui fit nouus sibi per copulationem intentionum imaginatarum, intelligit intellectuione æterna simpliciter, licet relatione sit noua.

TUNC ad argumenta facile rñdetur. Ad primum maior est uera quādo denominaret subiectum noue absolute ut diximus. Ad secundum dicendum q̄ illa est causata quomodo noua est, & quia est noua relatione, ideo illa catio est relatiua, ut superius diximus. Ad tertium consequentia fallit: sed bene sequitur q̄ aliquid noster est æternum, & ideo bene arguit Auerrois contra Alex. qui nihil nostri ponit æternum, intulit. n. q̄ tñc natura corruptibili efficeretur æterna.

AD ultimum illa intellectuio non dependet, cum sit esse dei, quod est esse deo, & fœlici scientia, sed nos dependemus ab illa intellectuione per aliquid noui, scilicet intellectum speculatiuum. ut fat patet. Quomodo quidem igitur intellectuio noua, & quomodo æterna est his patet.

A Ntiqui expositores ut Alpharabius Albefarach Babylonensis, Auempace Hispanus, Maurus Auemafar. et noui ut Thomas, Egidius & oēs alij, opinati sunt q̄ nos hic non possumus scire re subas separatas scia intuitiua, quæ est apphensio per essentias earum, ita q̄ scientia sit earum essentia, & ideo uolunt q̄ scientia potis haberi de eis est abstractiua. s. per essentias aliorum, ut effectus per quorum essentias scimus de illis aliqua p̄ta vñ, per conceptus aggregatos sm̄ quosdã, q̄ sunt qdditatiui & qlitatiui. Apud alios p̄ effect. scim. ipsas esse, & quid non sunt, sed quid sint scire non possumus, & breuiter tota scientia, quæ habetur de eis erit attributione per alia, & sic abstractiua & hanc tradit Arif. in. 8. physicae auscul & in lib. de anima, & in celo et mudo, & in. 12. diuinorum, nec potuit aliud scire ipse. Auemafar autem cum expectauit fœlicitatem i fine suorum dierum, & non uenit, dixit illam esse fabulam uetularū iuxta ignem sedentium. Et Alpharabius rōcinatur pro his, & uis sui argumenti est: si aliquis habuerit sciam earum per essentias earum, uel fuit Arif. uel excellentior uel minor Arif. non maior. Arif. enim ut dicit fuit maximū in quod potuit natura, sed nō datur maius maximo, nec minor Ari. qm̄ si maius non potuit in id: nec minus, nec Arif. qm̄ (ut declarabitur) ipse de se in libro magnorum moralium expectat eam post mortem: et totum hoc patet ergo fictio est hæc positio.

AMPLIUS ratiocinantur latini, primo qm̄ rōnalis anima dum corpori copulatur nihil intelligit nisi abstrahendo. ergo sua scientia est abstractiua, & per consequens nihil intuitiue intelligere potest. Adhuc nullus est effectus repræsentans illas, uel aliquam illarum, ergo nullum potest esse medium dispositiuum p̄ copulationem cum illis, uel aliqua illarum. Rursum suum obiectum adæquatum est quidditas rei sensibilis, modo ille non continentur sub illo obiecto, nec sunt id obiectum, ut perspicuum est, ergo non possunt intelligi ab intellectu copulato corpori.

POSTREMO arguit Alpharabius, nulla operatio conuenit formæ cui non inseruiat formatum illa forma, sed in scientia illarum intuitiua non deseruiat corpus: quod formatur ab intellu, ergo illa operatio non conuenit intellectu. Hinc id Democriti alludit scire omnia deo, nulla bruto, quædam autem sic, & quædam non, homini congruunt. Id autem quod supponere oportet hic est q̄ intellectus noster in se possit apphendere subas illas per essentias earum, qm̄ obiectum intellu est ens. ergo i quodlibet ens pōt, q̄ sic in illo ubi saluatur ratio totius entis, modo in nullo quietatur intell. nisi ubi p̄ essent iam illius id attingit, cognoscere. n. deum in vñ, sicut cognouit Arif. nō quietat intellm. oportet ergo, si nō sit p̄cessus in infinitum, ut intell. in habitu ueniat in finē qui finis est apphensio dei per essentiam dei. Amplius quod est perfectionis simplr in potentia inferiori, debet qm̄q; competere superiori potētiae, modo sensus cognoscet suum obiectum intuitiua & abstractiua cognitione, ergo intellectus debet cognoscere deum utraq;.

ALIA argumenta tetigimus alibi, est ergo accipiendum confesse intellm, ut intell. posse copulari illis, & qm̄ intellectus, ut intell., potest copulari illis, proculdubio intellectus, ut corpori copulatus, qm̄ ut scis corpus nō impedit perfectionem postremam intellectus, nec propter mortalitatem, nec propter deordinationem, nec p̄pter modum essendi. His habitis, oportet dicere intellm humanum per essentias earum semper copulari illis, & hoc est intelligere intuitiue, & hoc semper in se, & sm̄ sui naturam, tali scia compræhendit illas, uerum nobis, qm̄q; facta acquisitione intell. speculatiui, & temperamento omnium eorum: quæ possunt intellm deordinare, & hoc totum declarauit Auerrois in commen. 36. & nos in commento nostro illius.

T V N C ad argumenta dicendum, q̄ aliquis maior Arist. habuit, vt Socrates, vt Plato innuit in phedone, Mercurij Ægyptius in Deos pp hoc resumptus &c. & q̄n dī q̄ Arist. est maximum in qd̄ potuit nā, vt dicit Alphara. a quo accepit Auer. cōm. 14. tertij de aīa, hoc est mīstice dictum more poetico, nec verum in se. Ad secūndum hoc est verum circa quidditates abstrahibiles, intell's n. illas itelligit tm̄ abstrahendo, sed abstracta simpliciter intelligit per essentias eorum, in fine intell's speculatiui, vt sat patet. Ad tertium dicendum, q̄ totus intellectus speculatiuus, i rōne effectus, repñtat ea in rōne agentium, & illæ intellectus speculatiuus totus erit medium dispositiuum ad copulationē eorum fm̄ formā.

Ad quartū dicendum, q̄ verum est de ōbro adq̄to in scīa abstractionis, sed in scīa simplr̄ est ens iquantum ens, licet ōbm̄ quietatiuum sit Deus tm̄. Ad quintum iam constat, formatum n. seruit dispositiue pp̄ concursum intentionum imaginatarum, vt dictum est in declaratione copulationis. Quod quidem igitur scīa foelicis est per essentias intellectuum abstractorum intuitiua. s. & per se, his perspicuum est.

In quo absoluitur quæstio nona. Cap. 58.

Facile persoluitur nona q̄ ex his qm̄ cū discipulus fuerit perfectus in membris, & in regione vegetatiua sensitua et intellectuua et alijs, quæ requiruntur ad foelicem vitam, proculdubio magister potest cōicere illam, tradendo oīa media in finem, oē. n. agens potens inducere dispōnes oēs facientes pro fine aliquo, pōt illum finem inducere, saltem remote, sunt aut̄ duæ dispōnes præcipue, quæ ultra nāe debitum exiguntur. s. vna dispō pro copulatione, vt intell's speculatiuus. Altera pro remotione impedimentorum. s. temperantia i toto appetitu sensituo & vegetatiuo, vt dixim⁹, & q̄ magister possit cōicere primum manifestum est per se, disciplinamur. n. per auditum a didalchalo, vt dicit Arist. q̄ aut̄ possit nobis præbere temperantiam constat, inquit enim Arist. 2. ethi. q̄ non parum differt sic vel alr̄ assuescere iuuenes, pōt ergo esse q̄ vnus magistrorum nos perficiat in scīa vocum. s. grammatica. alius in scīa inueniendi & resolutoria. s. dialectica. Alius in scīa nāli de rebus nālibus inscripta, alius in meta. demum continuæ in temperantia actuum n̄orum recipiendo exercitium, q̄ cum hæc fuerint, tunc erit intell's speculatiuus adeptus i nobis, & temperantia appetitus sensitui, & sic copulabimur substantiis separatis ex nobis, apprahendendo eas per essentias earum, & q̄n̄ ita est patet qualr̄ magister non generat foelicitatem i nobis, immo nec intell'm̄ speculatiuum, sed mouet tres potentias intimas. s. phantasiā, cogitatiuā, & memoratiuā, quæ cum fuerint innatæ inuicem facient copulationem intell's speculatiui, & hæc toties fiet q̄ tandem totus speculatiuus intellus complebitur, & sic fiet adeptio remote a magistro.

Hinc patet qualr̄ religiones, & leges, & sectæ, nō superfluunt apud Auerroicos, aliqua n. religio docet & regulat sequaces suos vno modo, alia alio modo, sicut alr̄ monaci, alr̄ religiosi, oēs. n. temperantiam appetitus sensitui itendunt, qua temperantia acquisita proculdubio erit hæc foelicitas, q̄ habuerunt patres religionum: sunt n. illi patres tanq̄ magistri ordinis perueniendi in hac foelicitate, & q̄tum ad hoc Auerroici non aberrant, licet in alijs errant, vt dicam post, & diximus.

In quo persoluitur q̄ decima. Cap. 59.

Averrois in calce cōmenti. 36. inquit, intellecta enim falsa imposita est vt habeant cōtinuationē, qm̄ non sunt aliquid currēs cursu nāli, sed sunt aliquid qd̄ non intēdebatur, sicut digitus sextus et mōstrum in creatura. In quibus verbis pōt capi sol. dicit. n. Auer. 1. coeli cōmēt. 138. prope principium, q̄ æternum manifestum est q̄ imposita est q̄ sit casu, nam sicut qd̄ sit

casu raro sit, ita et existit parum, & iō cito consumitur, nullum ergo casu factum est innatum esse æternum, tūc sub hac maiori accipio hanc, sed intellecta falsa sunt casu, cum non currant cursu nāli: cum non intendantur a nā, ergo imposita est vt habeant continuationem. i. sint semper cōtinua & æterna, sola ergo intellecta vera sunt æterna vel habentia continuationem semper.

A M P L I V S vt rōcinatur Auer. in lib. de intellu, oīs dispō alicuius copulationis debet esse ens, sed falsa nō sunt entia, vt in posterioribus dī, ergo non pñt esse dispōnes copulationis. Adhuc oēs dispōnes debent cōtineri in perfectione formæ ad quam disponunt aliter nō magis illam, q̄ alteram inducerent, sed falsa non continentur in intellectu agente, nec in illius perfectione, non ergo disponunt ad illius copulationem.

P O S T R E M O oīs dispō reddit mām filēm i tota agenti & formæ inducendæ, sed falsa reddunt intellectum potentiæ & nos dissimiles intellectui agenti, non ergo per falsa fiet copulatio, tanq̄ per medium. His patet p̄ qualiter per falsa copulatur nobis intellectus potentiæ, non agens, qm̄ falsa componuntur ex termini, termini aut̄ non pñt nobis copulari nisi copuletur intellectus potentiæ, non sic agens. Adhuc patet secundo q̄ accurate volens venire in hunc statum debet eligere bonos doctores, & perfectos, ne deordinentur in falsis propōnibus, & q̄ bene debet eligere & inuenire bonos libros quorum auctores et famosi & morales vixerūt, ne. s. deordinentur. Quod quidem igitur per falsa nō fiat copulatio his perspicuum est omnibus.

In quo soluitur q̄ undecima. Cap. 60.

ERat aut̄. 11. q. vtrum cum quis incipit esse foelix, mox incipit intelligere intellectum agentem. s. Deū pro nunc, & proculdubio ad propōnem æquiuocam debemus rñdere, per distōnem, quemadmodum enim hæc propō, sortes incipit generari, est multiplex, qm̄ intelligitur vno modo, sortes incipit disponi ad generationem, quæ est inductio formæ sortis in mā, vel incipit generari, quia incipit forma sortis esse in mā, sic q̄ intelligitur in proposito q̄ incipiat foelicitari, vel q̄ disponatur in foelicitatem. i. copulationem Dei, vt forma ad ipsum vt mā remota vel proxima. Vel q̄ incipiat habere illā copulationem, hac ergo propōne distincta facile est soluere ad q̄onem dicendo q̄ si intelligitur secūdo modo, q̄ primo aliquis incipit foelicitari est foelix, in eis. n. quæ subito fiunt simul est fieri et factum esse, ideo simul incipit foelicitari & esse foelix, & sic vno instanti tēporis quo incipit eodem ille homo est foelix, & quia eē foelicem non est aliud nisi intelligere agentem per essentiam eius ergo hoc modo intelligendo q̄ p̄ quis incipit foelicitari, incipit intelligere Deum per essentiam Dei, et vt forma est. Si aut̄ loquimur in p̄ sensu sic dicimus q̄ puer cum incipit addiscere sciam vocum incipit foelicitari qm̄ incipit disponi in foelicitatem & ad copulationem illam Dei cum intellectu māli, & sic q̄ p̄ incipit foelicitari sorte incipit intelligere agentem intellectum in rōne agentis, sicut enim quis intrat in effectum alicuius agentis, quodammodo intrat in apprahensionem illius agentis per illum effectum, (nisi dicatur q̄ grammatica non sit effectus intellectus agentis, sed virtutis cogitatiuæ,) ergo sicut incipit addiscere partem intellectus speculatiui, sic incipit cognoscere partem agentis, in rōne agentis, & sicut plus intrat in speculatiuum plus intrat in cōprahensionem agentis i rōne agentis, et sicut magis ita magis, & sicut in totum, ita in totum, vt dicit Auerr. in calce. 36. cōm. 3. ergo successiua intellectio speculatiui est cum successiua intellectio agentis, qm̄ ergo erimus i fine, tunc intelligemus illum tribus modis. s. vt est forma nostri, vt finis, & vt agens, primis duobus modis intelligemus ipsum per essentiam eius, ita quod intellectio qua intelligimus eum erit esse eius. Secun-

do modo intelligemus per essentiam nostram : hoc est intelligendo intellectum speculatiuum : sicut saepe diximus. Quo quidem modo intellectus agens intelligitur a nobis in fine: quōq; in principio: his constat.

In quo soluitur q. 12. Cap. 61.

TOta sol. q. pendet. Ex hoc. s. quomodo intellectus speculatiuus est medium copulationis, accipiendū ergo primo q. omnes substantiæ separatae virtute primæ non continent totum intellectum speculatiuum continentia virtuali, sed ordinē quodam, quoniā Deus continet primo. s. virtute propria, intellectus Saturni continet illum virtute Dei tantum, intellectus Iouis continet illum virtute Dei primo, & virtute Saturni secundo, & sic successiuæ vsq; in intellectum agentem, qui est aliquid animæ nostræ. ille enim continet intellectum speculatiuum primo virtute Dei, secundo virtute proprii intellectus Saturni, & sic consequenter eo ordine quo sunt stellæ posita, ergo in continentia virtuali est ordo duplex. s. naturæ, & originis. ordine naturæ Deus continet a se, & primo intellectus Saturni secundo & posterius, & sic consequenter ordine originis id continet prius, quod est proprius intellectui speculatiuo, & sic intellus agens, qui est quid animæ nostræ prius, & secundo intellectus lunæ, & sic consequenter. Secundo accipiendum q. intellectus speculatiuus continet omnes substantias separatas, continentia instrumentali, & a posteriori, quomodo effectus continet causam, & sic intellectus speculatiuus primo primitate naturæ continet Deum, secundo intellectum Saturni, tertio intellectum Iouis, & sic suo modo vsq; in intellectum agentem, contra ordine originis, primo continet intellectum agentem, secundo intellectum lunæ, tertio intellectum Mercurij vsq; in Deū, eo ordine qui dictus est in continentia prima. His duobus acceptis facilis est quæstionis sol. cum enim quæritur vtrum copulatio illa sit simul ad omnia abstracta, an ordine quodam. Dicendum q. vno & eodem instanti q. intellectus potentia copulatur Deo, vt forma, & suo lumini, vt perfectioni proximæ, copulatur omnibus intelligentiis intermedijs, quoniam vt dicit Auerro. in calce epistolæ de felicitate, non potest vnum & idem reddi & copulari extremis, nisi omnibus medijs copuletur, ergo eodem instanti temporis coniungetur Deo primo, & intellectui infimo, & omnibus intermedijs, & quia in vno instanti temporis possunt designari ordines originis, & naturæ, dicendum q. & si vno instanti temporis intellectus potentia copuletur supremo & infimo et medijs, tamen ordine naturæ prius supremo, secundo intellectui Saturni, tertio intellectui Iouis, quarto intellectui Martis, quinto intellectui Solis, sexto intellectui Veneris, septimo intellectui Mercurij, octauo intellectui Lunæ, decimo intellectui agentis, qui est propria essentia intellectus, vt intellectus. Ordine autem originis econtra, primo intellectui agentis, secundo intellectui Lunæ, et sic consequenter omnibus alijs, vsq; in primum intellum. intellectus ergo humanus copulatur primo per essentiam propriam intellectui Lunæ in ratione agentis, & illic, & copulatur vt forma per essentiam illius, & sic ascendit ad copulationem intellectus Mercurij duplicem per essentiam propriam, & illius mediante prima copulatione, & sic vsq; in Deum semper per inferiorem tanq; per medium ascendendo in superiorem. Quibus habitis possunt multa verificari, primum q. ita intellectus lunæ est medium dispositiuum in copulationem cum intellectu Mercurij, sicut intellectus speculatiuus in intellectum agentem. Amplius ita intellectus lunæ, & intellectus Mercurij in simul, sunt dispositio in copulationem intellectus Veneris, sicut intellectus speculatiuus in copulationem agentis, et sic consequenter vsq; in Deum, adeo q. adhuc vt copuletur nobis Deus requiritur tota adeptio omnium intellectuum inferiorum. Amplius verificatur q. parum felicitatis

habeat intellectus noster comparatione ad primum, dicit enim Auer. secundo cœli, commento. 62. & 64. q. i. intellectus qui habet suam operationem pluribus medijs imperfectius operatur, ergo quia Deus sua essentia & nullo medio intelligit se, ideo perfectissimæ felicitatur, & quia intellectus Saturni vno medio. s. essentia Dei, ideo plus felicitatur alijs et minus Deo, ergo felicitas intellus nostri cum sit omnibus medijs, proculdubio erit minoris voluptatis, vt dicit Auer. 12. meta. commento. 39.

Rursum verificatur dictum Auer. in libro de intellectu qualiter in felicitate sunt, 10. gradus in ascensione, primo enim felix ascendit ad intellectum speculatiuum, secundo mediante speculatiuo copulatur agentis, qui est lumen animæ, tertio mediantibus intellectu speculatiuo, & sic animæ lumine copulatur intellectui lunæ, quarto mediantibus illis tribus antecedentibus copulatur intellectui Mercurij, quinto mediantibus illis quatuor copulatur intellectui Veneris, sexto mediantibus illis quinque copulatur intellectui Solis, septimo mediantibus illis sex intellectui Martis, octauo mediantibus illis septem intellectui Iouis, nono mediantibus illis octo intellectui Saturni, decimo mediantibus nouem intellectui Dei, & ibi terminatur felicitas, perfectissimus, ergo gradus felicitatis est Deus, in quo consistit intellectus noster, minimus tamen gradus qui potius est quasi non gradus felicitatis est intellectus speculatiuus. Et si ascensionis gradus felicitatis sint. 10. tamen gradus felicitatis sunt 11: primus & supremus est Deus qui felix est & beatus ipse seipso. Secundus est in intellectu Saturni, qui felix est & beatus copulatione cum primo intellectu. Tertius est in intellectu Iouis, qui felicitatur per copulationem ad intellectum primum & illum Saturni: & sic successiuæ computando vsq; in intellm nostrum, qui felix est per copulationem cum Deo & intellectu speculatiuo, & oibus intermedijs intellectibus, modo prædicto erunt gradus. 11. vt computanti patet. Postremo perspicuum est qualiter intellus noster in intellectu speculatiuo tantum felicitari non potest, nec in agente, qui pars est animæ, nec in intellectu lunæ tantum, nec Veneris, nec Solis, nec Martis, nec Iouis, nec Saturni, quoniam felicitas coniungit vltimum primo, & cum nullo illorum sit primum, sed solus Deus, ergo felicitas vltimo erit in reditu intellus potentia ad Deum, qui reditus sit per copulationem intellus potentia cum Deo, oibus alijs intermedijs, & hoc Auer. inquit in commento. 44. 12. meta. & ideo videmus inquit q. homo per suam acquisitionem istius sciæ inuenitur in sua perfectione essendi, est. n. maximus gradus in quo homo per sciām esse potest, quoniam in hoc potest & in nullo maiori, ergo iste est perfectio maxima in qua esse potest. Et secundo philosophice auscultatio. ait. v. g. quoniam finis hominis in genere est inuenire suam primam perfectionem, & finis eius secundum quod est ens. i. perfectus per generationem, est ipsum esse in sua vltima perfectione. i. in copulatione sui ad primum a quo dependet tamen. Et cum homo peruenerit in hanc perfectionem nullo est minor, nisi vno solo Ioue, vt poeta inquit, & non timebit mortem, vt de Socrate introducit Auer. Contemnet pecuniam, & fiet liberalis cum desiderium in ea sit vnum de desiderijs innaturalibus. fiet castus, quoniam voluptas detrahit intellectum ab hac sublimi fortuna, vt philosophi dicunt, & experientia docet, fiet verus in actione & sermone, cum Deus sit ipsa veritas, cui appetit vicinari, quantum potest, & si hanc dispositionem consequentur omnes virtutes morales, & non tamen antecedent, sed confirmabuntur, o excellentem statum, o perfectissimam vitam, o sublimem fortunam, o admirabile opus, gaudeat ista felix, quoniam tamen est quantum repiri potest.

In quo pertractatur vltima quæstio. Cap. 62.

Maxima erat quæstio: si in vno tempore possunt esse plures felices vna & eadem numero felicitate. Quæstio si quæstio intelligitur de pluribus essentialiter ordinatis: proculdubio manifestum est per se plures esse felices vna numero felicitate: declarauimus enim

Deum foelicem esse per essentiam propriam: & alios intellectus foelicitari Deos vsque ad intellectum nostrum: & sic esse plures foelices vna foelicitate numero ordine quodam manifestum est per se. Sed an sint vel possint esse plures foelices aequae primo eiusdem ordinis & sp̄ci, vt plures hoies esset q̄o non parua, qm̄ vnus motor ac vna forma numero in vna hora non p̄t vti pluribus instr̄is ad æquatis, pro qualibet sua operatione, modo intell̄s est vnus motor numero, ergo non p̄t vti in vna hora numero pluribus instr̄is ad æquatis, vt diximus alibi. Amplius si vnus homo est foelix in hoc tempore, v.g. Socrates tunc totum genus abstractorum, & totus intellectus speculatiuus est in eo, alii enim non esset foelix, nisi s̄m quid, sed totum est extra q̄d nihil est, vt in physica auscultatione dictum est, ergo extra Socratem nihil est nã foelicitatis, et sic Plato non est nec potest esse foelix illo permanente. In oppositum est rō, si vnum bonum non repugnat esse aliud maius bonum eiusdem nãe repugnare non debet, si ergo vnus homo foelix eē potest proculdubio et plures esse nihil prohibere debet, oportet ergo dicere plures foelices non repugnare, vbi primo accipiendum q̄ sicut vnus veræ numero s̄m priuationem potest esse intellectus speculatiuus in pluribus, vt libro precedenti diximus, ita vna numero forma inducibilis illo est possibilis in pluribus, & quia vnum numero intell̄m auri potest esse in pluribus, iterum vnum numero intell̄m aialis, iterum vnum numero intell̄m lapidis, totum aggregatum vnum numero poterit esse in pluribus, & sic vna numero foelicitas, & tñ plures erunt foelices numero, sicut vna numero humanitas priuatiue est in pluribus hoibus, & tñ plures sunt humani, sic vna numero foelicitas esse potest in pluribus, & tñ plures erunt foelices, qm̄ sicut humanitas contrahitur per alia & alia principia indiuiduantia in me & in te, & tñ est vna numero priuatione, sic intell̄m aialis est vnum numero in se attamen contrahitur per diuersa idiuidua imaginata, & sic diuersi sunt foelices, & hinc feat esse vnam numero foelicitatem, & plures foelices, & ideo vnus p̄t permanere alio corrupto. His habitis ad argumenta facilis est sol. ad primum dicendum, q̄ sicut nã humana, dñ est in vno hoie est ad æquata illa ad æquatione positiua, qm̄ nihil est illius nãe quin sit actu conueniens illi hoī, ita intellectus speculatiuus, & genus abstractorum, i. ita tota foelicitas est ad æquata vni foelici positiuæ, qm̄ nihil est de rōne foelicitatis quin sit conueniens illi hoī, attamen sicut natura humana non est ad æquata priuatiue vni hoī, qm̄ dum est in te non repugnat esse in me et eē, sic foelicitas dum est in vno non repugnat esse in altero.

Ad formam ergo, maior est vera de motore, cuius instrumentum est ad æquatum positiuæ & priuatiuæ, cuiusmodi est cœlum respectu intelligentiæ propriæ, mō minor est fallā nisi in ad æquatione positiua. Et per idē ad secundum, distō enim totius est intelligenda sic, cuius nihil est extra, i. cui nihil deest requisitum ad ipsum, sic nãe foelicitatis in vno nihil deest de rōne foelicitatis, nō tñ est præcise illa nãe foelicitatis in hoie, quin sit in alio, his patet quo quidem modo possunt eē plures foelices, & quo quidem modo non, & tunc completa est positio Auer in qua nihil dixi assertiua, sed tñ ea dixi, quæ consequuntur fundamenta eius, tractatus enim de foelicitate sequitur tractatū de intellectu, ideo concessis principijs suis, quæ diximus in libro de intellectu, sequuntur oīa hæc, et quia destruximus oīa principia eius ibidem, ideo per totum hoc non plus volumus habere, q̄ q̄ hæc sit mens Auer, quæ sequitur ex principijs eius, cū quo tñ stat esse errorem purum, sicut in sequentibus ostendimus. Amplius ex veteribus sunt qui aiam foelicitari dicunt ante ingressum in corpus, & post recessum, in corpore aut tñ tritari, vt sunt plures Platonici, & alij, quæ positio requirit longam declarationem, ideo pro nunc recusetur, volo enim tantum de foelicitate dicere sufficēter quantum peripatetici tractauerunt. Quæ quidem igit

de statu animæ extraneæ dicta sint, hæc sunt, reliquum est veritatem pertractare.

In quo tenetur Aristotelice positionis,

Cap. 63.

QUOD oportet accipere in positione peripateticorum est q̄ rationalis anima sit numerata per humana corpora, tot numero, s̄ quot corpora hominis. Amplius q̄ ipsa simul corpori concreatur, & non ante corpus in stellis existens post per accommodationes in corpus descendat, vt Platonici dicunt. Adhuc q̄ ipsa in se contineat intellectum potentia, qui natus est perfici ab intelligibilibus, tam materialibus quā abstractis sicut perspicuum a luminibus, & omnibus coloribus, sicut in præcedentibus diximus. Rursum q̄ ipsa sit vna natura, quæ simul sit vegetatiua, sensitua & intellectiua s̄m peripateticos, adeo q̄ s̄m vegetatiuū gradum perficiat corpus s̄m organa vegetatiua, s̄m sensituum perficiat organa sensus, s̄m intellectiuum nullius corporis vel partis corporis actus sit, et quia sic est, ideo tres erunt in rationali anima appetitus, vnus et infirmus, qui naturalis dicitur sequens potentiam vegetabilem, qualem habent plantæ tantum, alius & supremus intellectiuus qui dicitur voluntas, qui proprius est intellectus, vt intellectus, qualem habent intellectus cœlorum s̄m peripateticos. Medius quoq̄ qui dicitur appetitus animalis seu sensituius, qualem habent bruta qui sequitur partem sensituiam. Differunt autem his appetitus in homine ab his in brutis, quoniam in homine, appetitus sensituius est rationalis participatione s̄ assuefactibilis obedientiæ rationi: in brutis penitus irrationabilis, & similiter aliquo modo vegetatiuus. His sequitur q̄ rationalis anima potest plures habitus acquirere, dum est in corpore, s̄ quosdam s̄m appetitum sensiualem, quibus inclinatur ad operationes s̄m virtutes, si sint habitus virtutis, sicut lapis inclinatur in centrum, vel ad operariuorum, si sint habitus oppositi quosdam s̄m appetitum vegetatiuum eodem, quosdam habitus intellectiuos, vt sunt scientiæ practicæ & speculatiuæ, qui habitus cum radice in rationali anima tota, tam diu remanent cū ea, quam diu anima remanet. Quæ quidem sunt accipiēda hæc sunt & tot. Primo ergo oportet loqui de perfectione animæ, dum est in corpore, s̄m gradum primū, s̄ intellectus. Secundo, s̄m alios duos, s̄ medium & infimum, & antequam ad quæstionis solutionem descendam, oportet difficultates mouere in dictis Aristot. sic. n. bene dubitantes bene apparebit nos verum inuenire in fine. Primo ergo apparet q̄ foelicitas nulla sit s̄m rem post mortem, quoniam eo modo est foelicitas post mortem, quo modo mortui sunt, sed dicit Aristot. in primo ethicorum capitu. 15. q̄ mortui sunt foelices post mortem, sicut contingunt mala in tragedijs, i. s̄m famam tantum, ergo &c. Amplius eo mō accidit foelicitas mortuis, quo modo redundat in eos malum aut bonum, sed dicit Aristot. ibidem, videtur enim ex his, & si redundat ad ipsos quodcunq̄, siue bonum, siue contrarium, fragile quoddam vel parum, et non tantum, vel tale, vt faciat foelices eos qui non sunt, vel infœlices, quoniam vt ibidem notatur esse eorum est tantum s̄m intentionale: & opinionem nostram. Adhuc in quibus non est bonum, neq̄ malum non inest foelicitas vel miseria, sed dicit Aristot. tertio ethicorum capitu. 9. & nihil adhuc mortuis videtur, neq̄ bonum, neq̄ malum esse, ergo &c.

Rursum Aristot. tertio de anima inquit: intellectiua autem animæ phantasmata, vt sensibilia sunt: vbi Auer. commen. 30 supplet: ita q̄ proportio istarum imaginū ad intellectum materiale est, sicut proportio sensibilibus ad sensus: sed post mortem non remanent phantasmata: ergo nec intellectio: ergo nec foelicitas.

Et idem. 2 de aia inquit: sciētia autem est vniuersaliū: hæc. n. in ipsa quodammodo sunt aia: dicit Auer. com.

60. illius q̄ intentiones imaginatae sunt illae quae mouent: & istae sunt v̄les in potentia: licet nō actu: & ideo dixit: & istae quasi sunt in anima: & non dixit sunt &c.

I T E M in primo de anima, mouit q̄onem an post mortem remaneat sc̄ia & persoluit q̄ non, quia licet intellectus sit quid diuinum, t̄m̄ intelligere corrumpitur q̄dā interius corrupto, vbi Auer. cōm. 66. dicit, & nos posuimus q̄ post mortem, neq̄ diligimus, neq̄ odimus, neq̄ distinguimus. Propterea, vt dixit Arist. paulo ante, dicere aiam irasci aut gaudere simile est, & si aliquis dicat eam texere vel edificare, qm̄ vt Auer. in. 64. cōm. illius, isti motus non attribuuntur aīae nisi accidentalr. Et inq̄t in. 3. de aīa, non reminiscimur aut, quia hoc quidem impassibile, passiuus vero intell̄s corruptibilis, & sine hoc nihil intelligit aīa &c. vbi Auerr. ostendit verbum illud esse verum, s̄m̄ expōnem oīum s̄. Themistij, Alexādrī, & suam, vide. Praeterea Arist. rōcinatur omnes passionēs aīae esse cum corpore i. 1. de aīa. d. si aliquod operum est proprium aīae maxime erit intelligere, sed hoc non est proprium, qm̄ vel ex phātasīa, vel non sine phātasīa, ergo nullum remanet post mortem intelligere, vbi Auer. cōm. 12. in calce inquit, & haec est sn̄ia eius i intellectu māli. s̄. q̄ est abstractus a corpore, & q̄ impossibile est, vt intelligat aliquid sine imaginatione. Inde paulo post intulit, si aut sic se habet manifestum qm̄ passionū rōnes in mā sunt, quare termini tales, ecce q̄ plane eligi s̄m̄ ipsum intelligere & v̄r̄ omne opus aīae rōnalis esse cum corpore. Amplius si aīa post mortem remanet, ergo ipsa erit alicubi vbi pōt operari, & cum non possit fieri p̄sens ibi nisi moueatur, ergo mouebit de loco in locum, & sic erit corpus, sicut argui contra Pythagoram. Item quis erit conueniens locus suae permanentiae, aut corpus aeternum, aut generabile, non generabile, qm̄ tunc non melioraretur, nec aeternum, qm̄ tunc appropriaretur caelo, vel alicui stellae, & sic moueret, alr̄ esset ociosa. nullus enim intellectus est sine motu. Adhuc operatio aīae separatae. s̄. quae est intelligere, vel est vn̄ius rōnis cum operatione illius vn̄itae, vel alterius, nō alterius, alr̄ illa anima differret specie a semet vt vn̄ita.

Si autem illa operatio est vn̄ius rōnis ab ea, qm̄ erat vn̄ita, ergo sicut repugnat illi intellectiōni esse sine phantasmate, dum erat in corpore, ita & post. Rursum oīs forma operans operatione sibi propria sine dependentia ad corpus est completa in propria specie, sed rationalis aīa post mortem est operans operatione hm̄ōi, ergo completa in specie, conclusio est falsa, qm̄ tunc nullius fuisset pars nec apta nata esset, ergo aliqua propositiōnum, & non maior, ergo minor, & sic &c. Amplius rōnalis aīa remanet post mortem, cum illa sit indiffrans a corporibus hoīum loco & subiecto, & ab eorū phantasmatibus, cur non immutatur ab his cum praecipue phantasmata hominum remanentium sint vn̄ius rationis cum phantasmatibus illius &c. Haec & tot sunt, quae q̄onem faciunt in doctrina Aristot.

In quo concluditur q̄ anima separata post mortē intelligit. Cap. 64.

C V M in libro praecedenti demonstratione sit conclusum rōnalem aiam remanere post hoīs interitum, vt oīa verba Arist vbiq̄ exclamant, proculdubio est necessarium ipsa habere aliquam operationem, nisi sit nā ociosa & vana, & cum non possit haec esse operatio nisi aīae, in quantum aīa, & operatio aīae in quantum aīa est intelligere, oīs alia operatio quae non est aīae, vt aīa, est cōicans cum corpore, his ergo relictur rōnalem aiam post mortem intelligere. Adhuc primo ethicorum ostendit Aristot. cap. 15. mortuis conferre bonas operationes amicorum, s̄m̄ aut infortunia nocent, ergo habent esse plūq̄ intentionale. Et plus inquit variatione horum mortuos non variari de foeli-

itate i miseriam, ergo supponit eos esse in altero horū. Amplius Arist. in libro de pomo discipulis sui. istituit futuram foelicitatem, arguit hanc primo, qm̄ finis philosophiae est cognoscere creatorem primum simpliciter, vel igitur hoc erit in hoc statu vel in alio, non i hoc, qm̄ maxime esset in fine vite, modo experientia docet senes laborare in senectute, ob qd̄ impediuntur, & maxime pp̄ corporis fragilitatem, vt dicit, ergo post mortem.

R V R S V M. arguit Arist. inconueniens videtur illos qui foelicitatem humanam adepti sunt, minus habere de suo labore praemium, q̄ qui sunt ab ea remoti, sed constat q̄ de bonis & voluptatibus huius mundi, et honoribus, magis gaudent & praemiantur diuites q̄ philosophi, nam philosophus purus mortificauit oīa desideria huius mundi, in vestitu, commestione, potu, thesauro, auro, & argento, coitu, & alijs delectationibus, ergo si philosophus sui laboris nullam expectauit remunerationem post mortem esse valde parum ponere foelicitatem in tanta ardua miseria. Postremo arguit ibidem Arist. summa virtus expectat summum praemium, vel id praemium erit in hoc statu, vel in alio, non in hoc, qm̄ nullum potest esse praemium maius hic q̄ honor. 4. ethi. modo honor, vt ibidem dicit, non fiet dignus i. honor non est praemium condignum virtuti, ergo virtuti nullum erit praemium hic, sed alibi &c.

A M P L I V S nonne mulier est capax foelicitatis, ergo aliquā aliqua earum peruenire debet, & non in hoc statu, qm̄ multa requiruntur ad foelicitatem, quae mulier non debet hic exequi: vt docet Arist. in economia.

Ad idem Aristot in epistola ad Alexandrum voluit philosophiam esse ducem vitae, & conseruatiuum aīae, modo non est conseruatiua aīae in corpore, conseruatur enim aīa dispōnibus in mā tantum, ergo post mortem philosophia conseruat eam, & ducit eam in statum.

Hanc profecto suam sensere peripatetici, quales fuerunt Anaxagoras, Auicenna, Algazel. Stoici quales Plato, Socrates, Pythagoras, Speusippus, & omnes academici, & bragmanici phi. q̄ et epicuri, vt Isaac, Cōcinna, Archelaus, & Nouelli: vt Democritus & Orpheus, & alij multi, quos praecedenti libro scripsimus.

In quo explicantur fundamenta positionis Aristot. Cap. 65.

A Ccipiendum igitur primo, tum ex. 1. capit. 19. tum ex primo magnorum moralium: q̄ aīa triplex est: prima quidem vegetatiua: quae terminus est oīum formarum praecedentium. vt corporis, elementorum: & ceterarum: pp̄ qd̄ adueniente vegetatiua in plantis oēs aliae formae cessant: & terminatur motus in eam quae licet sit terminus in quo oēs formae praecedentes terminantur: plures continet spēs: alia enim est forma herbae: alia v̄lmi: alia piri: alia ficus &c. quae oēs sub vno continentur gradu: non enim exeunt terminū vegetatiui. Posterior & secunda est aīa sensitua: quae q̄dem in bruto terminus est formae corporis vegetatiuae & aliarum si essent: quae vna est in substantia continens gradus diuersos: s̄m̄ quos est principium vegetandi & sentiendi seu mouendi & haec amplius: ut dicit Arist. in. 2. de aīa plures habet gradus: est enim sensitua quorūdam quo non mouentur q̄dam quae mouentur de loco in locum q̄dam perfectiora &c. quae oīa: & si variētur in tali gradu: nulla eorum exeunt terminū talis gradus.

Tertia & postrema in qua terminantur omnes aliae ē rationalis, quae est minima, ad quā progressu potest natura, in qua cum peruenerit stetit, & haec est minima vt dicit Arist. quoniam non est diuisibilis in plures habentes diuersam latitudinem, & haec vna tantum est vegetatiua, sensitua, & rationalis, prout enim principium est nutriendi, augendi, & generandi, est vegetatiua vegetatiuum continens gradum, prout est principium

sentiendi & mouendi in loco est continens sensitiuū gradum, & sensitua dicitur anima, prout deniq; est principium rationis & intellectus vt sic rationalis dicitur, huiusmodi ergo animæ in diuersis sunt formæ diuersæ, in eodem sunt partes seu gradus diuersi, harum partium quædam est rationalis per essentiam, vt intellectus, alia rationalis per participationem, qm̄ est rōnibus obediēs ac assuetabilis intellectui vt sensitua pars, irrōnalis autem penitus est vegetatiua pars. & hæc vt dicit Aristot. ad felicitatem capescendam nihil coadiuuat, & sic de hac nulla fiat narratio, loquimur enim tantum de eis q̄ felicitatis sunt capacia vt patebit, rōnalis ergo ex ea parte, qua habet rōnem exoritur prudentia, solertia, sapientia, ingenium, memoria, & id genus alia, at ex ea parte, qua rōnali est per obedientiam exoriuntur virtutes, vt temperantia, fortitudo, iustitia, mansuetudo, liberalitas, magnanimitas, magnificentia, grauitas, verecundia, verbanitas, amicitia, veritas, æquitas, modestia, continētia, & alia huiusmodi. Post hoc accipiendum ea quæ in anima sunt aut ea quæ in aīa procreantur vt dicit Arist. in libro primo magnorum moralium affectus, potētia, & habitus, affectus igitur sunt ira metus, odium, cupidus, liuor, miseratio, talia comitari consueuere egritudo & voluptas, potētia autem sunt facultates propriæ aīæ, quibus affici dicimur, nempe vnde possumus excandescere, egrescere, miserescere, & alia hm̄i potētia dicuntur. At habitus sunt, vnde erga hæc habemus bene vel male, sicut ad excandescendum si aut supra modum iracunde male in ira habemus mediocriter itaq; habendo, vt neq; supra modum commoueamur, neq; prorsus sumus incommouibiles, tum si ita habemus recte affecti sumus, & sic in alijs dicatur. Differunt aut hæc, qm̄ potētia sunt facultates consequentes nām aīæ a principijs procreationis, neq; nobis acquiruntur, affectus autem sunt in coniuncto appetitu. i. composito corporali, habitus autem sunt dispositiones fundatæ in appetitu sensituo vt est aīa tm̄, erit ergo iste ordo. ex essentia pullulant potētia, ex potētia fluctuant in appetitu sensituo coniuncto affectus, ita q; nec erunt appetitus tm̄, vt in essentia aīæ fundatur, nec corporis tm̄, sed coniuncti, ex affectibus effluūt habitus, quorum subm̄ est appetitus, vt in essentia aīæ eradicatur, ppter qd' liquet post mortem remanere habitu. non affectus, qm̄ post mortem remanent potētia, ergo appetitus sensituius & habitus sunt in eo, ergo habitus, non aut affectus cum sint coniuncti, vt dicit Aristot. Post hoc rursum accipiendum q; & si rationalis aīa possit exercere tres operationes specie diuersas, sm̄ tres partes seu gradus quos continet, hic est ordo q; cum aīa rōnalis operatur operatione propria vni gradui. v. g. circa sensibilia, non pōt operari operatione propria alteri gradui. s. circa intelligibilia. pp qd' cum rationalis aīa intenditur in operatione sensuali est necessarium eam remitti in operatione intelligibili, & sic si habitantur in operationibus sensibilibus inhabilitabitur in operationibus intellectus, ita q; ita id disponetur dispositione contraria scīa q; impiedetur a speculatione, & hæc vocatur ab Arist. deordinatio intellectus, & casus eius ad sensituiam partem, & hanc dispōnem habent nimis sensuales, isti n. pp. maximos male habitus in appetitu sensituo acquisitos acquisierunt in parte rōnali inhabilitatem talem, qua non pōt speculari, & sic intellectus factus est affectu sensus, & impurificatus est ac totus cōuersus ad appetitum adeo q; iste non eliget id qd' sequitur ex syllogismo practico, sed id ad qd' inclinatur appetitus sensuali, & sic conuersa est aīa rōnalis huius in nām aīæ bruti, adeo q; istæ homo non amplius homo, sed brutū dici meretur et hoc voluere dicere veteres, vt Pythagoras & Plato & Socrates, qm̄ dixere animā migrare de corpore in corpus, istud enim migrare non est nisi mystice dictum, intelligunt enim eam labi in appetitum sensualem ac conuerti in nām sensituiæ aīæ, vt inde non homo, sed brutū fiat ille, cuius lapsus est huius animæ.

Qd' si appetitus sensuali assuetat tm̄ proficere, quantum dicitur conclusio syllogismi practici, & acquirat habitum fixum assuetationis ad id, qui vocatur habitus obedientia, tunc appetitus ille erit penitus remissus in operatione propria, & totali in rationali parte acquiratur dispositio quæ vocatur solertia seu ingenium, & sic iste appetitus erit factus totali rōnalis, & amplius non distrahet rōnalem partem, immo conficiet ei magis, et sic hæc aīa erit penitus rōnalis, & pure rōnalis, & homo formatus hæc aīa dicitur pure homo, & simpli homo, & hoc modo patet quid sit rōnalis partis perturbatio seu catus, & quid rectificatio Et hunc modum dedit intelligere Socrates in suis verbis mysticis, qm̄ dicit hominem quemlibet duos habere demones s. bonum et malum, per bonum enim rōnalem partem subaudit, quæ semper depræcat ad optima sm̄ sui nām, vt dicit Arist. i. ethi. cap. 18. per malum autem intelligit partem sensituiam, quæ sm̄ se magis inclinatur ad malum, tm̄ pōt rectificari illa inclinatio & totali amoueri per vltimum contrariorum, vt diximus.

Amplius verificatur id qd' trismegistus vaticinatur, cum dicit aīam rōnalem particulari a septem demonibus, forte n. per septem demones intelligit septem vitia mortalia, vitium enim superbiae demonem figurat superbiae, vitium auaritiæ, demonem auaritiæ, vitium luxuriæ: demonem luxuriæ, & sic de alijs quæ vitia sunt corruptiones appetitus sensuali, quibus contrariatur rationi. quibusq; tantum proficere quantum appetit, & non quantum colligit ex syllogismo practico, & hæc vitia sunt quæ post mortem animam tristem reddunt, sm̄ modum dicendum.

In quo explicatur primo perfectio partis rationalis apud Aristot. ut rationalis est in corpore uel in se. Cap. 66.

AD hoc ergo vt intelligatur perfectio partis rationalis, prima oportet accipere q; triplex est intelligibile, quoddam cum tempore, quoddam cum continuo, quoddam sm̄ sui nām, intelligibile primum est dupli vnum est ratio formæ sensibili in se acceptæ, quæ intelligitur abstractione facta ab intellectu, sicut est intellm̄ albi vel calidi, vel dulcis & aliorum, quæ sunt hm̄i, et hoc dicitur intelligibile cum tempore p se.

Secundo modo sicut ratio canis, equi, lapidis, & huiusmodi quæ intelliguntur per se, tamen quia concernunt nām mobilem: ideo dicuntur intellecta cum tempore per accidens, quorum nullum est sensibile: nisi per accidens, & hoc genus intelligibilium dicitur cum tempore qm̄ ratio diffinibilis concernit tempus, vt patet & scia quæ est de hoc genere est pbica & nālis, et prima simpli, qm̄ accepta est cum sensu. Amplius intelligibile cum continuo est duobus modis, vno modo, vt ratio continui: aut id qd' accipitur cum continuo: exemplum primi: vt quantitas: figura: numerus: motus: quies &c. acceptū cum continuo est id qd' per accidens est imaginabile: vt homo: vel aīa: vel filius: vel pater: vel aliud huiusmodi: quod accipitur per intellectum ad imaginationem reflexum: & hoc genus mathematicum intelligit. et mathematicam constituit scientiam: et hæc est cum imaginatione accepta: et sequens primam sicut imaginatio sensum: vt dicit Alpharabius. Rursum intelligibile secundum se est duobus modis, vno modo per accidens, & est id cuius principia sunt per se intelligibilia, ipsum tamen secundum se est in sensibilibus positum, vt est substantia naturalis, vt homo animal &c. propria enim & essentialia principia horum sunt tantū intelligibilia, esse tamen habent in sensibilibus & imaginabilibus, & sic cum tempore & continuo. Aliud dicitur intelligibile per se, quod tam sm̄ suæ quidditatis principia, quam sm̄ esse est intelligibile, sicut Deus & intellectus, siue intelligentia cœlestis &c. Et hoc genus consti-

DE INTELLECTU

rui metaphysicam & diuinam, & est post sensuum imaginationem, & pure in intelligibilibus consistens. His habitis dicendum est de perfectione animæ rationalis, vt rationalis, hoc est secundum gradum intellectuum, anima igitur cum per sensus perficitur in intelligibilibus cum tempore, tunc acquirit intellectum naturalis scientiæ, & eleuatur ad intelligibile cum continuo, & cum per imaginationem perficitur intelligibilibus cum continuo, tunc acquirit intellectum mathematicum, & eleuatur ad intelligibile metaphysicum, & cum per intellectum perficitur ab intelligibilibus per se in quantum intelligibilia, tunc acquirit intellectum metaphysicum, & sic completur intellectus speculatiuus, & intellectus potentiæ per adeptionem huius totius adeo eleuabitur ac disponetur, vt fiat capax perfici ab infimo intellectu scilicet lunæ, & tunc sicut mediante intellectu speculatiuo eleuabitur in intellectum lunæ, sic mediantibus vtrisque eleuatur in intellectum Mercurij, & perficitur ab illo, vt forma, adeo quod tantum eleuabitur, quod per omnes intellectus medios perficitur a primo & supremo intellectu, & ibi latitabit appetitus intellectiuus, & intellectus in se, & hæc erit eleuatio intellectus seu rationalis animæ, et raptus & suprema eius ascensio felicitas & fortuna. vt dicit Aristo. in libr. magnorum moralium vltimo, & nunc gradum apud Aristo. omnino acquirit in hoc statu, & qui non acquirit eum hic, impossibile est vt acquirat eum post mortem, & cum homo acquisierit eum hic proculdubio post mortem retinebit eum, & confirmabit omnino, & hæc est beatitudo animæ, & munus philosophiæ. Et si quis obijciat quod in anima rationali post mortem manent potentiæ vegetatiuæ & sensitiuæ, ergo per illas potest accipi huiusmodi fortuna.

DICENDUM quod non sic remanent quod possint reduci ad actum, sunt enim potentiæ organice, & ideo non veniunt in actus, nisi per organa, & quia tunc non potest esse resumptio organi secundum naturam, ideo remanent in vmbri & tenebris perpetuis secundum naturam; qui ergo non acquisierit felicitatem in hoc statu apud peripateticos, non acquirat eam post mortem, & hoc docuit Aristo in libro primo ethicæ.

EX his liquet conducere quid sit beatitudo animæ post mortem, ea enim beatitudo quæ fuit animæ dum corpori aderat remanet post mortem, ergo sicut in corpore felicitas erat Deus, vt comprehensio rationalis partis, per media exposita sæpe, ita post mortem felicitas erit Deus, vt comprehensio animæ hoc differens, quoniam post mortem superaddit securitatem in statu autem nemo est ita firmus quin labi possit, ergo felicitas animæ post mortem est Deus, vt apprehensio firma & necessaria, impossibilis aliter se habere & ideo propriæ ibi anima stare dicitur, quia firmatur, hic autem viatrix appellatur, quoniam labilis adhuc est propter eius copulationem cum corpore. Quid quidem igitur sit fortuna rationalis animæ, in quantum anima rationalis secundum partem intellectiuam, vt in corpore, & post corpus his patet.

In quo declaratur felicitas rationalis animæ secundum partem sensibilem. Cap. 5.

ET cum diximus de felicitate partis rationalis, dicendum primo nunc de felicitate partis sensitiuæ, sensitiua igitur pars diuiditur per appetitum et sensum, differunt autem hæc ratione solum, vt alibi diximus, id insimul de eis dicimus quod cum appetitus sensitiuus rectificabitur per habitus virtutum omnium prædictorum, tunc acquirat dispositiones similes formis, adeo quod sicut formæ immergantur in essentia materiæ, sic illæ dispositiones tangunt essentiam partis sensitiuæ hoc est appetitus sensitiui per se, & ob eas in tantum appetitus ille rectificabitur quod erit vis eius, vis rationis, quoniam tantum operabitur quantum concludit syllogismus practicus

demonstratiuus, & sic ex affectibus generabuntur habitus, ex habitibus perficientur potentiæ appetitiuæ, quibus perfectis, tota pars sensitiua conuertetur ad intellectum, & sic vis totius animæ rationalis erit vis intellectiua, ergo felicitas sensitiuæ partis erit operatio eius circa affectus, secundum dictamen rationis practicæ, per dispositionem virtutum detentarum, ita quod formaliter felicitas non erit virtus, nec affectus, nec potentia, sed actus potentiæ, ita quod sicut in felicitate intellectus præexigebatur intellectus speculatiuus, ita in felicitate sensitiuæ partis exigitur habitus virtuti, & sicut rationalis pars per intellectum speculatiuum decenter copulabitur Deo, ita sensitiua pars per habitum virtutis copulabitur intellectui, & illius operatio, & hæc copulatio est vera felicitas appetitus, sic enim comparatur intellectiua pars sensitiuæ, sicut Deus rationali parti, ergo sicut Deus, vt comprehensio, est felicitas rationalis, sic intellectus, vt regula, est felicitas appetitus sensitiui.

EX his conducitur medium totale ad copulationem felicem, cum enim in parte appetitus sensitiui habitus virtutum figantur sensitiuus appetitus copulabitur intellectui, & sic ex eis fiet vna facultas adeo quod illa copulatio reddet eas vnam vim, & hæc est prima copulatio.

Secunda copulatio est, qua tota hæc pars copulabitur intellectui speculatiuo, & hæc est secundus ascensus.

Tertia copulatio est in qua illa pars mediante intellectu speculatiuo copulatur intellectui lunæ, & hæc erit tertius ascensus. Quarta copulatio est in qua illam & pars copulatur intellectui Mercurij, mediantibus illis duobus, & est quartus gradus &c. & sic successiuæ vsque in Deum.

AMPLIUS conducitur quod qui non acquirit totum hoc in statu præsentis, non acquirat id in statu alio, per rationes dictas, & qui acquisierit hæc fortunam hic, proculdubio detinebit eam post mortem, & hæc est totalis animæ rationalis quies, & felicitas, differens tamen ab illa dum erat in corpore per superadditionem securitatis. Quid igitur sit totalis animæ rationalis felicitas patet.

In quo declaratur miseria utriusque partis.

Cap. 67.

Facile est modo ex his declarare animæ rationalis miseriam post mortem, quæ vulgus appellat animæ rationalis damnationem, cum enim pars sensitiua intensa fuerit in affectibus sibi propriis, rationalis pars remittetur in operatione propria, & cum pars sensitiua habituabitur in eis, rationalis pars habituabitur in actu opposito scientiæ, hæc est in ignorantia, & cum pars sensitiua, tantum operatur quantum appetit, rationalis anima tota erit conuersa ad gradum sensitiuum, & cum tota erit conuersa ad gradum sensitiuum tota anima rationalis erit pure sensitiua, ita quod vis intellectus erit facta vis sensus, & sic erit ita in affectu sensuali, sicut anima bruti, & cum anima rationalis erit penitus ad brutalitatem conuersa amplius non erit capax recipere Deum, vt comprehensio & forma, sicut nec brutalis anima potest copulari Deo, & sic remanebit anima in ignorantia Dei, & hæc est tenebra & obscuritas perpetua, & quia anima retinet post mortem omnes habitus qui radican- tur in eius essentia, radican- tur autem habitus sequentes affectus malos, ideo post mortem anima remanebit ita brutalis, sicut primo, ergo sicut dum erat in corpore, intellectus erat conuersus ad sensum, & tota erat penitus brutalis, sic post mortem anima erit pure brutalis habens intellectum conuersum ad sensum, sicut in corpore erat priuata intellectu felici, ita post mortem, & hæc priuatio vocatur orbis tenebrosus. Amplius post mortem anima patitur incendium maximum, cum n. in ea remaneant passionum ac affectuum

habitus, proculdubio illi in ea intēdunt desideria ad delectabilia, et cum sit a delectabilibus separata, proculdubio incidit in tristitiam maximam, hoc modo, quo etiā causa tristitiæ magnæ causa est incontinenti q̄ a delectabilibus separetur, ita q̄ tales quasi vri videntur ex delectabilium subtractione, & hoc vocatur incendium animarum, & quia huiusmodi anima intellectum conuersum habet ad sensum, non accipit vera lumina intellectuā, sed potius umbras temporalium et imaginabiliū, quæ propter sui permissionem cum potentia, materia, & priuatione, non cognoscuntur, nisi hic & nunc, & id post mortem non sunt in anima, nisi umbræ horum cognoscibilium, in quibus umbris remanent post tenebrę intellectualis naturę. Dubitabit autem fortasse aliquis, d. q̄ animæ exutæ a corporibus huiusmodi desiderijs nō subiacent, eo q̄ ad corpus huiusmodi referūtur delectabilia, quibus tunc carent. Respondent antiqui, vt Archelaus, Concina, & Isaac, q̄ non corporum delectationes manent, sed potius illis similes, hoc est non manent affectus, sed habitus affectuum, sicut in artifice carente materia & instrumentis manent habitus, & formæ similes his quæ per instrumenta exercuerūt, cum igitur anima sit vniuersaliter perfectio corporis, vt motor, & per potentias substantiales & naturales moueat corpus, remaneant in ea & in potentijs eius habitus & passionēs inclinantes ad motus corporis, sicut manet in nauta imaginatio nauis, etiam postquam a nauī separatur, & hoc pacto post mortem desiderat cōsimilia mouere, & hoc desiderio tenetur adeo q̄ in tristitiā perpetuam submergitur, cum hæc dispositio deleri non possit post mortē, cum careat corpore, in quo possit exercere contrarium, & remoueri ab hac dispositione, erit ergo infelicitas animæ tristis s̄m partem rationalem, priuatio intelligibiliū luminum, umbratio tēporalium. Miseria vero eius s̄m partem sensitiuam erit desiderium in voluptates interminabile & prohibitio a speculatione perpetua, & in remouibilis. Et hoc Aristoteles in libro de natura deorū dixit, sic loquens q̄ Socrates, cui inter omnes mortales maxima cum Dijs immortalibus fuisse communiō factus est diuinus diuina in singulis colligendi immortalibus adeptus medium, q̄ sapiens per sapientiæ rationē determinauit, hoc enim diuinum & perpetuum, intellectuam autem rationem rectam etiam stabilibus & intelligibilibus & sapientiæ subiectis & factibilibus per artē & eligibilibus per voluntatem & sapientiam in heroicis, & mensuram omnem adeptus est mentis, quæ oīa diuina sunt & perpetuas et inconcussas habentia rōnes, & virtutes, & essēntias, in diuinis autem sibi quantum possibile fuit adeptus est lucē & delectationem diuinā, ex quibus diuinus effectus, vt tradit Plato, felix viuūt s̄m intellectum, eo q̄ mortale fuit in ipso depositum, & sic patet per hæc apud Aristo. quid sit felicitas, quid miseria declarat, e contra autem his quibus nulla est cura pulchritudinis, id q̄ diuinum est in ipsis conuertunt ad sensum, & rationē & lumen mentis extinguūt in nota brutalitatis, & tota brutalitate in eis per passionum excellentia corrupta, cum animæ ipsorum resoluuntur a corpore remanent in eis desideria passionum & tristitiæ, quæ a passionum infecutione sunt præcixæ, & in hac tristitiā & desiderio destitutæ tristes manent in æternum, eo q̄ intellectuāle ipsorum nō illuminatum, neq̄ vigoratum in corpore post mortem nullius bonitatis est susceptiuū. Et hoc Plotinus affirmat in libello suo de differentijs virtutem, ecce igitur quid sit felicitas animæ, & quid miseria apud peripateticos. Huius proculdubio sententię Plato videtur, licet differat aliquāliter in phedone & gorgia asseuerat in anima separata habitus morum, tam bonos q̄ malos remanere, ratio inatur autem, eo quia dicitur habitum in naturam ita conuerti, vt talis ab illo cōsiliis a natura proueniat inclinatio, q̄ maxime impletur in animis ab hac mutabilitate seiuētis. Amplius in phedro inquit animas quæ ex lactea emerferint aqua altius

euolare, vbiq̄ primo cœlestē vna cum alijs cœlestibus, deinde supercœlestem cum supercœlestibus circuitum agere, scilicet ordine, vt aliæ cum alijs ibi numinibus circumuagentur circuitusq̄ huiusmodi alternis vicibus repetant. In quibus verbis tria tangit, primo ascēsum animę post mortem in proprias stellas, cum quibus v. l. natura vel habitu magis familiares sunt, & hoc tangit cum dicit (cœlestem vna cum alijs cœlestibus.) Secundo tangit copulationem eius in qua foelicitatur cum dicit (deinde supercœlestem cum supercœlestibus) id est intelligētis. Tertio tangit proprium modum quem retinebit post cum dicit (circuitum ager) remanebit enim ipsa sub dispositione circulari, & hoc pacto anima foelix erit.

Hoc idem tradit in libro de regno, sensit in suis verbis figuratis q̄ planius in symposio dicit purgatas animas inquit, quæ diuinam præ cæteris pulchritudinem amaauerunt, tandem in ipsum diuinę pulchritudinis pelagus sese prorsus immergere diuinisq̄ ibi liquores non tantū bibere, sed etiam in alios iam ex seipsis effundere. Et in Epinomide inquit, animum purgatissimum, omni tū mutabilitate firmata, tum multiplicitate collecta, sese si in propriam vnitatem in vnitatem intellectu superiorem omnino conferre, per quæ hanc in vnitatem diuinam intelligibili mundo superiore iam transferre, Deoq̄ potius viuere q̄ seipso, cui certæ mira quadam super intelligentiam ratione sit coniunctus, et hinc id poetarum dicentium animas ambrosia & nectare vesci, per ambrosiam intelligentes sunt diuinæ veritatis intuitum, per nectar excellentem & facilem illius prouidentiam, vel forte per ambrosiam amorem intelligunt, per nectar intellectum, vt patuit. Quæ quidem igitur sit foelicitas animæ post mortem, & quæ tristitiā, & quid sentiat Arist. & quid Plato his perspicuum.

In quo mouentur duę quæstiones et per soluitur prima. Cap. 68.

DVÆ emergunt quæstiones difficiles, prima si pro actu foelici requiritur adeptio intellectus speculatiui, & habituum moralium tunc mulieres non possunt foelicitari, vel sola perfectio per habitus virtutum prodesset. Et q̄ auget quæstionem est, quoniam animæ puerorum, qui in pueritia moriuntur, vel ante exitum ab utero, vel post parum nec essent foelices quoniam nec intellectum speculatiuum, nec perfectionē moralem adepti sunt. Secunda quæstio est, quoniam cum anima post mortem, diffinitiuæ vel s̄m operationē debeat in aliquo loco assistere, quis est locus suæ habitationis post mortem. Ad primam quidem quæstionē non puto esse respondendum, s̄m veritatem fidei, quoniam in ea nulla est ambiguitas, tantum enim quid peripatetici sensere hic scribimus, q̄ enim fide credimus nō disputamus, dicerent ergo peripatetici q̄ sicut colores non fiunt colores a præsentia luminis, ita nec intellectus potentie, redditur capax apprehensionis Dei, per lumē intellectus speculatiui, est enim intellectus, non minus intellectus absq̄ intellectu speculatiuo, verum sicut colores per lumen redduntur promptiores in mouēdo Diaphanum & visum sic rationalis anima redditur proprior ad copulationem cum prima substantia, per intellectū speculatiuum. Et ex his sequitur q̄ medium simpliciter necessarium in copulatione est copulatio sensitiuæ partis cum intellectu, hac enim præcedente rationalis anima est sicut tabula rasa respectu copulationis, cum abstractis, quoniam erit disposita per remotionem contrariorum, sed si intellectus speculatiuus præcesserit erit dispositio duplex priuatiua & positiua, et sic copulatio erit maior & p̄stabilior. Et hinc patet qualiter mulieres apud peripateticos minui foelicitatis participāt, q̄ viri, sicut .n. dispositio viri erit maior, ita & copulatio, & sicut copulatio maior sic & cōphēsiō, ergo et foelicitas.

DE INTELECTU

Quod additur de pueris Arist. persoluit in ethicis nullus enim potest dici felix post mortem, qui in vita non fuerit, modo dicitur quod puer & brutum non sunt capacia felicitatis, dicerent ergo quod cum puer non adquisierit in modico vitae conuersionem sensitiuæ partis ad intellectum, quæ est felicitas sensitiui appetitus, nec conuersionem intellectus ad sensum, quæ est miseria rationalis partis, proculdubio non potest felicitari, nec infelicitari, sed erit in medio orbis miseriæ et felicitatis, quæ orbem religio nostra Christiana tetigit non præcedente baptisate. Anima ergo pueri cum sensuum appetitum conuersum non habeat ad rationalem gradum capax non est felicitatis, cum nec habeat intellectum conuersum ad sensum, a superabundantibus desiderijs affectuum non tenetur, & sic nec capax fiet tristitiæ, erit ergo in dispositione media vtriusque &c.

In quo persoluitur secunda quæstio.

Cap. 69.

Huiusmodi secunda quæstio non multum absoluta inuenitur in verbis Arist. possumus tamen respondere secundum Platonem, Speusippum, & Socratem, accipiendo primo quod motores orbium quos Deos, vocat Plato sint in stellis potius quam alia parte orbis, eo quod ipse stellas & non orbem moueri opinatus est, sicut dixerunt omnes illius temporis & Aegyptij & Chaldei philosophi. Secundo accipiendum stellam posse dici animæ hominum comparari dupliciter, naturaliter & ex acquisitione. dicitur quidem illa stella comparari a cuius motore semen primi intellectus in animam hominis transmissum est (quæuis plures stellæ vnâ faciunt constellationem, & omnes stellæ fixæ & erraticæ ad quilibet respiciant natiuitatem, eo quod cuiuslibet natiuitati circulus. id est domorum contineat circulos, in quibus omnes cæli partes stellarum sunt,) tamen vna tantum principatur in eis, & illius motor per influentiam luminis intellectualis in animam spargit intelligibilia semina sibi proportionata, propter quod vnus filijs dicitur Iouis, alius Saturni, alius Martis sicut Paris dicitur esse Veneris, & Hector Martis, Priamus Iouis proles dicitur etiam. Ergo paritas stellæ cum anima hominis his patet, est. n. ea stella comparari cuius motor in nato semina dat vitam et intellectus in circulo natiuitatis, qui conficitur ex. id est circulis. id est signorum. Ex acquisitione vero stella dicitur comparari animæ quæ in habitu operationis eius mouendi, cogitandi & operandi par reperitur, quemadmodum assuetus in operationibus Mercurij fit habituatus habitu consimili ad dispositiones Mercurij, & hinc stella fit par illi per huiusmodi habitus, possunt ergo istæ paritates probari quatuor præcipuis rationibus quas dimittimus breuitatis causa pro nunc.

HIS habitus dicendum est, quod anima post mortem redit ad stellam parem, hac duplici paritate, naturali scilicet & acquisita. Sicut ergo in resolutione misti elementa grauiâ & leuiâ ad suas reuertuntur origines, sic & ipsius sensus, quod creditum est, idus deorum reducitur in suam originem stellæ paræ, erit ergo animus habitu motus in suam parem stellam sicut natura mouetur formis, quod quidem patet in his, qui postquam artis habitum contraxerunt sine consilio & attentione, vt natura solet quasi naturaliter operantur. Locus ergo appropriatus animæ beatæ erit stella par ei paritate naturali, & illi ex arte acquisita, sicut enim corpus fuit subiectum illius ex paritate armoniæ & meriti (adeo quod ita erat vnus corporis quod non alterius) sic locus conueniens suæ substantiæ post mortem erit stella ei par, & hoc Plato inquit, anima ad illud confugit astrum atque numen, cui viuendo se similem reddidit, & sic patet sol. secundæ quæstionis.

In quo soluuntur argumenta ad oppositum.

Cap. 70.

HIS habitus facile est soluere argumenta in capitulo primo inducta. Ad primum dici potest quod morui possunt considerari dupliciter apud Arist. Monastice, & Politice, primo modo homo mortuus est anima tantum, & sic nihil est nobis sed sibi tantum. Politicæ est coniunctum secundum esse quod habet in ordine ad nos, primo modo non potest mutari felicitas, sed bene secundo modo, & sic loquitur Aristot. & maxime, cum Arist. ibi non affirmet mortuos nullum esse habere reale, nec ipsis solum inesse fragile quoddam bonum aut malum, sed solum affirmauit opera vltorum parum eis conferre, intelligendo parum quia non possunt de non felici facere felicem, vel econtra, hæc autem dicta non tollunt, immo potius innuunt æternam felicitatem & sic soluuntur alia duo argumenta ex aliis verbis accepta.

AD quartum loquitur Aristot. de scientia in fieri, et non in acquisito esse, phantasmata enim respectu intellectus sunt similia sensilibus, quoniam sicut non possunt fieri sensus sine sensilibus, sic nec scientiæ sine phantasmata, sed in facto non sunt necessaria.

AD quintum sumptum ex aliis verbis soluitur per hoc quod post mortem non reminiscimur memoria sensitiua, cum corrumpatur organum illius, sed quod non retineatur habitus scientiæ non dicit Aristot. Quod autem dicit Aristot. animam nihil intelligere sine intellectu passiuo, concedi potest per modum reminiscentiæ, quin tamen aliter intelligat non oportet ex dictis Arist. inferre.

AD sextum omnes passiones animæ esse cum corpore vult Aristot. donec non sint habitus, sed postquam ex affectibus fiunt habitus, tunc omnes operationes possunt fieri immediate ab anima propter perfectionem illius, præter passiones organicas vt diximus.

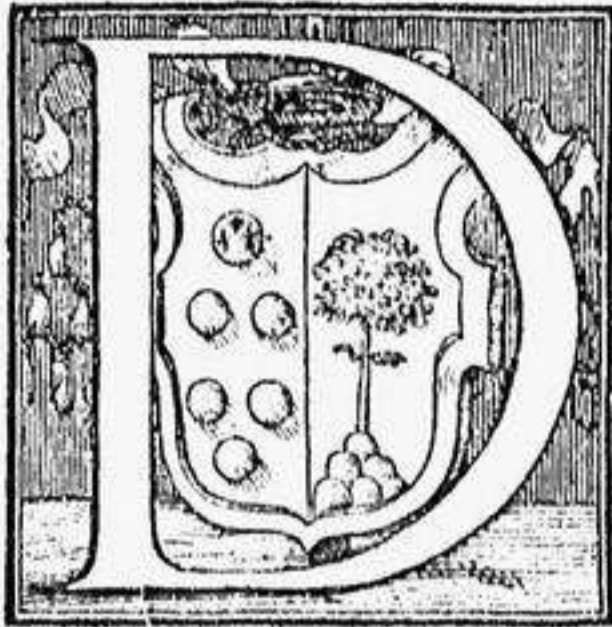
AD septimum dicendum quod locus conueniens animæ est stella par ad quam non mouetur motu processiuo, sed motu discreto. modo Aristot. arguit contra Pithagoram de motu continuo, & maxime cum Pithagoras velit animas esse corpus. Item patet quis est locus conueniens suæ substantiæ post mortem, est enim stella par locus suæ operatiõis, sicut corpus suæ acquisitionis &c.

AD octauum dicendum, esse illam post mortem vnus speciei cum operatione in vita, & dico quod illa operatio in vita est per conuersionem ad phantasmata per accidens & donec conuersa fuerit in habitum, sed post erit & in ipso corpore, & post possibilis sine phantasmata.

AD nonum dicendum, quod complementum animæ fuit perfectio accidentalis in philosophia morali & intellectu speculatiuo, tamen substantialiter est ita post mortem, sicut ante, & ideo post mortem non appetit amplius vniri corpori, cum complementum acceperit.

AD decimum iam patet sol. sicut enim corpus ita fuit huius animæ, & non alterius per accommodationes ex stellis paribus, sic phantasmata huius corporis possunt mouere partem sensitiuam huius et non alterius, et hinc possunt esse perfecti hunc intellectum & non alium, & de hoc facti. Quicunque de felicitate sentire peripatetici hæc & tot sunt. Id ergo quod accepimus a philosophis est animam rationalem perpetuam esse ac post mortem felicitari & tritari felicitate & tristitia æternis, & hoc potuerunt vaticinari philosophi. Sed Christiana nostra religio multa addit in huiusmodi philosophorum sententiam quæ nos credimus ex testimonio prophetarum, & ideo tantum volumus esse assertum in hoc & in aliis nostris libris quantum Christiana præcipit religio, tantumque asseueramus quantum verba prophetarum enuntiant, ego enim credo hic aliquid boni fecisse, declarauimus multa, quæ prius occulta fuerant.

In quo narratur intentio libri, et genus demonstrationis, quo procedetur in eo, et utilitas intentionis. Capitulum primum.

DEBITATVM quidē est maxime in schola philosophorum circa dæmones, primo an sint, secundo quid sint tertio quales sint, quarto propter quid sint, maxime enim hæc ambigua sunt, tum propter philosophorum fundamenta, quorum quidam eos negare coguntur, & saluant apparentias alio modo. Alii eos saluare enituntur ac ponere eos coguntur, tum propter differentiam auctorum in eis, tum propter eorum naturas occultas, & propter alias causas. Est autem pertractatio hæc, & appetibilis, & honorabilis, & admirabilis, appetibilis quidem, quoniam tanta est scire animarum nostrarum cupiditas, ut quales sint post mortem, & cum quibus habitent, ut quasi nihil vltius expetibilius sit, honorabilis vero, quoniam pertractatio sumit originem ac honorem ex materia, circa quam versatur, ut sapientes dicunt, & quoniam dæmon (vtcunque sit) substantia est diuina, ac summæ nobilis, proculdubio & pertractatio hæc honorabilis habet, est & præterea admirabilis, admirabile nanque id esse philosophi enarrant, cuius causæ sunt occultæ, ac nos latent, modo cuius nam causæ latentiores sint horum causis, pertractantes autem de his, tantum secundum naturales rationes & causas physicas dicemus, quoniam quid theologo sentiant perspicuum est, nec in illo est ambiguitas, solum ergo per causas naturales & demonstrationes signi de eis dicemus, demonstratio autem propter quid uel simpliciter hic prætermittuntur, sed quemadmodum Astrologi per apparentias procedunt in pertractatu de eccentricis, et epiciclis, primo an sint, secundo quid sint, tertio qualia sint, quarto propter quid sint. Sic & nos per confessâ & apparentia communia hæc declarabimus. Quæ quidem sit intentio, quodque genus demonstrationis in hoc tractatu, & utilitas intentionis perspicuum.

In quo declaratur conuenientia et differentia inter methodum Astrologorum, et nostram, qua utemur in hoc libro. Cap. 2.

Differunt autem methodus astrologorum circa inuentionem epiciclorum, & eccentricorum, & methodus nostra circa hos, primo, quoniam medium in methodo astrologorum est signum commune omnibus, astrologus nanque considerans elevationē astri, ac depressionem eiusdem concludit epiciclum esse aut eccentricum, est autem eleuatio & depressio apparentia & signum commune omnibus per scrutatoribus, quicumque enim artem habet astrolabicam facile eos inuenire potest. Amplius astrologus considerans motum octauū orbis in 100. annis gradu vno fieri, secundum Ptolemæum, uel plus secundum Thebit, conclusit

nonum orbem: & secundum Thebit. decimo motus autem iste est omnibus communis, ac ab omnibus considerabilis, methodus autem nostra esse non potest talis, quoniam apparentia qua concludimus dæmonem esse non potest esse omnibus communis, si enim quis viderit per magicam artem effectum quendam, quem ad causam naturalem reducere non potest, hic concludit dæmonem esse quædam modum monachus ille, qui vidit se in vna hora adesse in duabus ciuitatibus remotissimis, hic enim effectus reducitur in operationem dæmonis, & tamen hæc apparentia vel signum non est omnibus commune, non enim quilibet potest per scrutari istud, quoniam non accidit omnibus hominibus, non enim quilibet est aptus ad tales operationes habendas, sed ex principiis generationis quilibet ducitur ad capacitatem talis scientiæ, erit ergo harum methodorum conuenientia, & diuisa, conuenientia quidem, quoniam vtreq; sunt per signa & apparentias, quæ sunt operationes & effectus subiectorum, quæ concluduntur esse, astrologus. n. per operationem seu effectum stellæ concludit illam esse ac eius orbem, nos autem per effectum seu operationem dæmonis dabimus illos esse differunt vero, quoniam signum astrologi est omnibus commune, ac ab omnibus possibile attingi: nostrum uero est proprium vni generi hominum, & de vno genere, vni modo illius generis, & de modo illo, vni indiuiduo illius modi, ut dicemus.

Et cum hæc sint proculdubio perspicuum primo est methodum astronomorum esse doctrinalem quoniam methodus doctrinalis non tantum est, quæ aliqua regula dialectica procedit sed quæ per confessâ omnibus, vel actu, vel possibilis concedi ab omnibus, nostra autem methodus erit quidem necessaria ex hypothesi non tamen doctrinalis, quoniam non per medium commune omnibus, non enim potest medium illud esse omnibus commune (vt dictum est, & dicitur) sed vni generi hominum, immo vni modo, & vni indiuiduo illius modi. Secundo perspicuum methodum nostram non esse simpliciter demonstratiuam, quoniam est mista credulitati, quod enim perspicuum est videnti, ceco est credibile, & sic est partim demonstrabile partim credibile, demonstrabile quidem videnti, credibile vero, ceco, qui non percipit colores, quos percipit videns, qui ergo videt effectum aliquem, quem reducere non potest nisi ad dæmonem, hic syllogizans ex tali effectu demonstrat sibi esse dæmonem demonstratione: quia. Alius autem qui hæc non videt demonstrat demonstratione quia, ex hypothesi accepta ab experto ergo vna demonstratio met potest esse ex hypothesi & ex natura sua absoluta, non quidem in se, sed respectu diuerso. Ad hunc quidem erit demonstratio absoluta, ad alterum vero ex hypothesi. Amplius vnamet methodus potest vni esse demonstratio: alteri fides, quemadmodum theologo dicunt, deum esse trinum & vnum, beato forte est demonstrabile quoddam, immo actu demonstratum, uiatori autem est fides. Quomodo quidem igitur differunt methodi hæc, & quales sint perspicuum.

In quo inducuntur ea quæ dant dæmones non esse. Cap. 3

Plurima argumenta dant dæmones non esse, primo quoniam vel essent accidentia, vel substantia, & quod non sint accidens, perspicuum est, & si substantia, vel materia, vel forma, vel compositum, materia quidem non, ut omnibus palam est, forma autem minime, quoniam ois forma actus est materiæ, eductus de potentia illius, quales forte non sunt dæmones, & per idem nec compositum. omne enim compositum est generabile & corruptibile vt Auerrois dicit. 1. primæ philosophiæ cō. 39. Amplius si substantia, uel æterna vel generabilis, si æterna, uel corpus, vel virtus extra corpus, & si corpus, ergo est cœlum, vel cœlestes erunt. Demonstratum est enim in naturali

philosophia: solum cœlum esse corpus æternum, & si virtus extra corpus. ergo est aliqua intelligentiarum, & sic mouebunt stellas, dictum est in duodecimo primæ philosophiæ & in libro de cœlo, nullam esse formam extra corpus, quæ non moueat aliquam stellam, & q̄ numerus talium est secundum numerum orbium. Adhuc si sunt, vel viuunt vel non, siquidem viuunt, vel intellectu, uel sensu, vel nutritione, si intellectu, omnis intellectus apud peripateticos est actus & perfectio alicuius, modo cuius corporis dæmon est actus, reliqua dici non possunt.

R V R S V M si sunt frustra sunt, quoniam nec ad decorem vniuersi, satis enim erunt intellectus stellarum pro decore tali, nec pro operationibus rerum perficiendis, quoniam satis sunt causæ secundæ & corpus cœlestis, sol enim & homo generant hominem, vt Aristoteles dicit. Præterea si sunt vel mali vel boni, & mali quidem esse non possunt, in natura enim separata non est peccatum vt Aristoteles tradit in 9 philosophiæ primæ, & huius causam tradit in libro ethicorum, quoniam peccatum est ex victoria sensitiui appetitus supra rationalem partem, modo in dæmone non est sensitiuus appetitus. Adhuc dæmon est rationalis per essentiam, ergo in eo non potest accidere peccatum, & proculdubio a philosophis non creditur eos esse malos, de quo postea dicetur, si autem sunt boni, ergo erunt intellectus separati, & mouebunt stellas, iterum si sunt, vel operabuntur operatione æterna uel noua, si æterna, nulla est operatio æterna nisi motus cœli, ut dicunt sapientes, & si noua. ergo & essentia eorum erit noua. Item dubitatio est de loco eorum: & habitatione eorum, similiter de motu eorum, quomodo mouentur, & an quiescant, & de consortio & amicitia eorum inter se, & nobiscum, & multa alia, quæ suo loco dicentur. Quæ quidem igitur dant dæmones non esse, hæc sunt.

In quo declaratur positio attributa peripateticis.
Capitulum 4.

Propter hæc (vt mihi uidetur) omnes, qui iuxta fundamenta peripateticorum locuti sunt, sensere tales spiritus (quos vulgus dæmones nuncupat) Teratimata esse quædam, ac figmenta, quæ sapientes finxerunt primitus, ob populorum & rudium hominum gubernationem: quoniam (vt Auerroes narrat in epistola quadam de resurrectione) rudes non possunt regi ratione, nec persuasione, ideo præ timore reguntur, cum enim animas cruciari a dæmonibus audiunt timendo, vt Auerroes inquit, virtutes assequi enituntur. hæc peripatetici.

Exponit quomodo intelligitur positio prædicta, et narrat primam positionem.
Capitulum quintum.

Et vt alius repetam peripateticorum opiniones scari solent, quoniam vel dabitur animarum multitudo secundum corpora, & earum immortalitas, (vt est rei veritas) vel dabitur multitudo animarum, & vnitas intellectus, & corruptio animarum & interitus ac perpetuitas intellectus: quemadmodum magna pars peripateticorum consentit, cuius fautor maximus est Auerroes. hinc emergunt duæ hæreses in schola peripateticorum, licet conueniant, & differunt, conueniunt quidem, quoniam præter motores cœlorum: & rationales animas, nullam ponunt naturam mediam, ut platonici sensere, de quibus post dicendum. Rursum secundo conueniunt, quoniam spiritus, quos tota græcia dæmones, latini scios nuncupant, aliquid veritatis describunt. Differunt

vero, quoniam ponentes animarum multitudinem, & earum perpetuitatem, aiunt nostras animas hac uita iam functas in aliamque translatas, dæmones, esse non quidem quaslibet, sed eas tantum, quæ uitiorum affectibus sunt plenæ, quæ vero virtutibus habitibusque perfectis sunt imbutæ intellectus (qui uulgari nomine angeli dicuntur,) fieri dicunt post corporis separationem, & hoc pacto animæ hæc dæmones nuncupantur, non quidem a scientia earum, sed a dimenin quæ latine terrere significat, sunt enim in uitiorum affectibus ad materiam, & turpitudinem conuersæ ut quasi larvæ siue lemures nos perterrefaciunt, hæc autem Aristoteles in libro de mirabilibus mundi habitare dicit in orbe tristi (In fornacibus inquit flagrantibus, quædam propria animalia pinnulis apta uolitare. totumque eum suum in igne diuersari, cum eo exoriri, cum eo extinguunt) hæc refert Apuleius Aristotelem dixisse, quod si Aristotelem uelimus reducere ne sibi ipsi contrarius sit, dicemus ignem talem animarum esse affectum uitiorum, quos post mortem retinent a quibusque expoliari non possunt cum in contrarium exerceri non ualeant, ut nos longo sermone diximus in libro de intellectu. Quomodo quidem igitur secundum primam opinionem dæmones sint apud peripateticos, per hæc patet. Rursum quomodo aliquam ueritatem contineat diuulgata græcorum sententia, rursum patet quomodo differunt hæc positiones.

In quo declaratur secunda positio Auerrois, et causa illius positionis, et discrimen a prima positione. Cap. 6.

Quæ uero Auerrois sentit in ea epistola quam de resurrectione scribit hæc sunt primum accipit rationalem animam duas habere essentielles partes vnâ quæ intellectus impatiibilis & indiuisibilis & impermixtus existit, alteram quæ sensitiua portio nuncupatur. Cui intellectus vnitur in principio generationis, animam rationalem constituit, quæ forma est hominis prima & propria a qua homo speciem sortitur. in alio atque alio indiuiduo hominis, alia atque alia, licet omnibus intellectus unus numero sit quod quomodo intelligatur in libro nostro de intellectu intelligitur, accipit secundo partem sensitiuam conuerti ad intellectum interdum, & interdum econuerso intellectum conuerti ad partem sensitiuam, fit autem hæc conuersio, non quidem essentia, semper enim pars sensitiua dum uiuit homo secundum essentiam conuersa est intellectui, sed fit secundum affectum, est enim sensitiua pars, (& si natura rudis:) potentia tamen rationalis, ut Aristoteles tradit in fine primi ethicorum, reducitur autem potentia illa ad actum rationis per habitus virtutis, per quos refugit materiam & priuationem, quam Plato turpe nuncupat: & Pythagoras, malum cum enim sensitiua pars heroicam adeptam est uirtutem (quæ nihil aliud est pro nunc quam plenaria habitualis obedientia sensitiui appetitus ad rationem) tunc ad rationem & intellectum conuersa est, & hoc pacto effecta est anima rationalis intellens, qui uulgari nomine angelus nuncupatur, & hæc est animæ rationalis beatitudo & hæc secundum fatuos immortalitas, quæ diogenes hyrus, Soc. Plato, Seneca, & alii stoici suis laboribus credunt adipisci, quod si econuerso intellectus ad sensitiuam partem conuertitur, hæc conuersio translatio animæ est in dæmonicam naturam, fit autem hæc conuersio modo opposito, cum enim rationalis pars assuecit sensitiuo appetitui, acquirit brutalitatem, quæ uitium est oppositum (ut ita loquar) heroicæ uirtuti, & huius acquisitio rationalis partis conuersio seu casus nuncupatur, & tunc rationalis anima dæmon effecta est, eo quia ad turpe, & priuationem conuersa est: erunt ergo dæmones

apud eum species brutalitatis, quas anima rationalis acquirat ex casu ad appetitum sensitivum, quod si ad iram affuerit, in dæmonem iræ vertetur, quod si ad gulam, in dæmonem gulae, & eodem modo in aliis dicendum, ecce igitur differentia huius ad illam positionem, prima quidem animam fieri larvas & dæmones dicit, easque similiter pravas effici, secunda dicit species brutalitatis dæmones fieri, prima rursus in corporibus animas fieri dæmones inquit, post translationem a corporibus eas exerceri officio dæmonum, secunda vero, & in corpore effici, & in eo exerceri officia dæmonum dicit, quoniam extra corpus nihil ponunt, nisi intellectum imparibilem substantia sua bonum & perfectum, hæc sunt quæ peripatetici sentire videntur: Ex his apparet quid mystici veteres intellexerunt per dæmones, & cur tot eis attribuunt, huius enim magni inventi est bonum, hoc autem bonum est rudium regimen, atque felicitatis adeptio & bonorum non destructio, si enim pravi natura aliquam suspitionem non haberent ex dæmonibus, utique bonos riderent, & sic totus mundus confunderetur, tale ergo inventum aliquam habet veritatem & rationem, nullum enim probabile omnino & ex toto falsum est, ut tradunt sapientes sunt autem argumenta harum positionum ea quæ diximus capite. 3.

In quo per argumenta Procli destruitur positio peripateticorum.

Cap. 7.

Proclus vir magne auctoritatis in Platonis Alcibiadis commento has hereses refellit, quæ etiam ante eum fuerunt quandoque creditæ, & primo quidem primam, quoniam una natura diversa genere ab altera non potest converti per habitudinem aliquam in illam, modo rationalis anima est natura diversa valde a dæmonica ergo non potest converti in illam. Amplius auctoritate Socratis in republica dæmon semper eodem pacto univèrsam custodit, atque immutabilis existit, nec uno tempore vitam unam, alio aliam vitam eligit, rationalis autem anima est valde in motu atque variabilis, ergo rationalis anima non potest effici dæmon, & per hæc fere argumenta refellit secundam positionem, & auctoritate Socratis in republica, & argumento tali: quoniam scilicet acciderat sæpe sapius in una & eadem anima rationali fieri dæmonem nunc, cras vero aboleri, quoniam mutari potest anima a vicio in virtutem & econverso, & sic sapius atque sapius, nunc dæmon, nunc angelus, in eodem subiecto fieret, propter quod Socrates in Phedone inquit eundem esse dæmonem ex ipsa genitura usque ad indicis vitæ presentiam nos gubernans, ad hæc difficile autem est maxime primam positionem salvare, cur animæ illæ permaneant post mortem, erunt enim sine operatione, & sic ociosæ, & erunt absque proprio perfectibili, ac proprio instrumento, & per consequens superflue, & principiis peripateticorum dissonum.

In quo peripateticorum positio defenditur per auctoritatem Pythagoræ.

Cap. 8.

Hæc argumenta proculdubio parvam ac debilem calumniam pariunt contra peripateticos, unde Pythagoras Chrotoniates, vir magnæ auctoritatis, si finxit ad populorum regimen, ait enim animam rationalem hoc corpus exire illud intrare, & sic quæ rationalis olim erat, postea irrationalis & brutalis efficitur, & quæ hominis, postea porci, quod Origenes intelligit ad verbum & (ut mihi videtur) male, Simplicius enim in peripatetica familia peritus in commentariis, quos scribit de anima Pythagoram mystice hæc tradidisse, fert animam quidem rationalem converti ad brutalem, & eam exire atque aliud intrare secundum effectum dicit, quæ enim brutalitatem porci consecuta est, eam ipso hinc exire a corpore hominis, & in porcum intrare dicit, pro quanto amplius ratio

nem obmisit & brutalitatem porcine consecuta est, quod si hæc Pythagoras sentit (ut probabile est apud plures grecorum) non sunt accusandi peripatetici, ut Proclus inquit, primum ergo argumentum deletur, quoniam conversio illa non est secundum substantiam, sed secundum affectum & habitudinem. Sed quid de auctoritate Socratis ut (mihi videtur) non potest glossari, sentit enim oppositum sine dubio, licet interdum nos eum reduximus ad peripateticorum positionem, per auctoritatem Alexandri Rhodii, sed nunc eum sentire diversum sentimus, & per consequens in schola peripateticorum non est audiendus.

Amplius quid erroris est, in uno & eodem subiecto varias fieri formas, secundum affectum non secundum substantiam, potest enim in unam et animam rationalem, nunc dæmonem fieri, nunc intellectum seu angelum, non quidem secundum substantiam, sed secundum affectum, ut satis expressimus, & sic remotum est argumentum Procli, ultimum autem satis difficile est salvare, & forte propter illud labitur Averrois ad errorem. Mirabile enim est ponere substantiam aliquam ociosam perpetuam & violentam (ut ita dicam) secundum peripateticos, nisi forte illud sit secundum individuum, nihil enim forte prohibet aliquod ociosum esse secundum individuum apud peripateticos, sed totam speciem frustrarivertant, satis ergo erit ut in tota specie animarum aliqua sit, quæ consecuta sit finem suum, videlicet felicitatem, quam post mortem retinet in stella compari, ut diximus in libro de intellectu, hæc quidem in transitu sunt dicta, quoniam latius loco suo sunt pertractata. Quomodo quidem argumenta Procli nihil concludant, per hæc perspicuum. Ex his ergo secundum peripateticos erit palam, an sint dæmones, quidem sint, quales etiam sint, & propter quid sint, ut in principio quærebatur.

In quo narrantur auctoritates pro opinione peripateticorum.

Cap. 9.

Sunt autem primæ opinionis auctores. Empedocles, Pythagoras Chrotoniates, & in multis locis Plato. Empedocles namque longævus dæmones fieri has animas putat a corporeo animas munere liberatas, laudabilius, quoque viros ethereos dæmonas, improborum vero nocentes. Pythagoras etiam in suis aureis versibus idem sentit dicens. Corpore deposito cum liber ad ethera perges, Evades hominem factus deus etheris animi. plerique præterea ex Platonis magisterio idem sentiunt, adiacentes easdem animas anno demum millesimo terrenum corpus resumere, licet Plato in policia tyranni animam facit excruciar post mortem ab ultoribus. Ex quo apparet aliam esse animam, alium dæmonem, siquidem quod cruciatur, & item quod cruciatur, diversa esse necesse est,

quodque opifex
deus ante
dæmones

instituit, sed in quo differunt a peripateticis alias diximus, in libro nostro de intellectu, nunc autem qui sint primam opinionem sentientes, satis sit dictum.

Augustini Niphi de dæmonibus

Liber primus finit.

DE D A E M O N I B V S
A V G V S T I N I
 N I P H I D E D E M O
 N I B V S L I B E R
 S E C V N D V S.

*In quo soluitur et impugnatur haec persuasio.
 Capitulum tertium.*

In quo narratur argumentum Platoniorum probans daemones esse. Capitulum primum.

QUOD quidem daemorum natura sit alia quidem atque alia a causarum naturis & corporibus caelestibus, quasi interstitio diuinorum corporum et terrenorum testis est tota graecia, omne latium, omnisq; barbaria, gratulationesque populorum libris editis ad memoriam perpetuitatis, & hoc tota fere schola Platoniorum conatur approbare, & arguere, & argumentum sic ordiri potest, si extrema sunt in rerum natura opus est medium illorum esse ut Aristo ostendit in libro de caelo, ubi probat numerum elementorum esse quaternarium, sed extrema sunt. v. corp^o diuinum & imparibile, ut caelestia corpora, & corpus caducum patibile, ut animalium & hominum & plantarum ergo & medium horum erit secundum quicquam patibile, secundum alterum vero aeternum, & imparibile. syllogismus est hypotheticus continuus a positione antecedentis ad positionem consequentis, & eo vitur Aristo in libro de caelo ad probandum numerum elementorum, tale medium tenere naturam daemorum declarat magnus Calcidius in commento Timaei Platonis, habet enim horum natura cum diuinitate consortium propter immortalitatem, habet etiam cum occiduis cognationem, quia patibilis est, nec immunis a passionibus, cuius affectus nobis quoque esulit, syllogismus praeterea talem dedit Lucius Apuleius madaurensis, in libro de deo Socratis, idem Proclus in Alcibiade longis verbis astruxit, Iamblicus quoq; in eo libro quem edidit de mysteriis aegyptiorum, Chaldeorum, Assiriorum, idem motiuum induxit Porphyrius in libro de occasionibus. Pselus etiam in libro de daemionibus idem argumentum susceperunt tanquam demonstrationem: hi autem & alii videntes argumento tali acceperunt a Platone horum principe in multis locis praecipue in Symposio, ubi ad uerbum argumentum id tradit, quo ergo platonici daemorum naturam ponant, patet.

In quo narratur persuasio Lucii Apulei. Cap. 2.

VCIVS Apuleius in familia Platonica magnus, in libro de deo Socratis conatur horum naturam testari esse alteram, atque reperiri bona persuasione, quae (ut mihi videtur) potest hac forma colorari: quodlibet elementum licet esse plenum aliquo genere animalium, ut aqua quidem

piscibus, terra animalibus terrenis. Ether stellis, quae sunt animalia diuina aeterna simpliciter atque imparibilia ergo elementum medium debet plenum esse aliquo genere talium, nullum potest esse tale, nisi genus daemorum, ergo erunt daemones, & in aere positi, secundum modum declarandum, quod forte Orpheus inquit his verbis, mundus hic inferior est plenus diis, ut Aristo refert in libro de mundo.

Vpliciter quidem reprehenditur haec persuasio. Primo quidem quoniam Ether non est locus stellarum, declaratum est enim caelum ubi sitae sunt stellae esse alterius naturae a quatuor elementis, immo esse naturae tertiae, & per consequens non est naturae igneae, ut sentit Lucius. Secundo vero quoniam aues aeri tribuuntur ab omnibus, cuius persuasio est, quoniam elemento caduco, atque acciduo, debentur animalia caduca, atque occidua: talia autem animalia sunt potius aues, quam daemones. erit ergo aer plenus aibus, propter quae deliramentum videtur persuasio Lucii Apulei.

*In quo defenditur persuasio haec secundum posse.
 Capitulum quartum.*

ET prima quidem calumnia refellitur quoniam Platonis est sententia corpora caelestia esse naturae igneae, & sic esse quatuor elementa tantum. & non quintum corpus ut schola sentit peripateticorum. v. terram, aquam, aerem, & aetherein, nec aliud ultra haec datur. Sed an elementum quintum detur, non ex postulat persuasio Lucii, nec forte argumenta Aris. in meteoris, & in lib. de caelo, multum valent aduersus Platonem, ut quandoque dicemus: Lucius ergo Apuleius persuadet ex hypothese. v. stante pone Platonis, & propterea haec persuasio est tantum: secundam autem confutat Lucius ipsemet in suo lib. tribus forte suspicionibus. Primo quoniam nulla avis ultra mediam regionem ac olympi verticem sublimatur. ergo erit plusquam dimidium vacuum. Secundo quoniam volatile genus sempervictus suos in terra sumit, ibidemq; pabulum & cubile. Tertio cum fesse sunt aues terram percutunt, ergo eis locus est conueniens. ergo non aer. erit ergo aer vel vacuum vel aliquo genere animalium plentis, & si detur licentia fingendi nullum nisi daemonicum erit.

In quo inducitur tertia persuasio Platoniorum fere omnium. Cap. 5.

Supponunt tere omnes Platonici ut Porphyrius in libro de responsorum philosophia conscripto, & Calcidius in commento Timaei, & alii fere omnes Platonici qui in hac re loquuntur, diis non esse sacrificium, vel elemosynam, uel terrenum aliquod offerendum. Secundo accipiunt esse necessarium sacrificium aliquod terrenumq; offerendum esse alicui mediante quo deus nos regat & custodiat. Ex his dant daemones esse, quibus elemosinae, sacrificia, terrena munera sunt offerenda, & orationes ut ipsi deo proximi, deum orent atque trahant ad nostri nostrorumque curam persuadet autem Porphyrius primam hypothese, primo, quoniam nihil materiale inueniri potest quod immateriali deo non sit obscenum. Amplius bonorum nostrorum deus non eget. ergo superfluit haec deo offerre. vitur postea Theophrasti auctoritate, cui placuisse ostendit, non diis, sed daemionibus duntaxat esse sacrificandum, & in tantum in hoc errore creuit Porphyrius quod neque defunctis voluit elemosynam esse exhibendam, non enim inquit aliorum iniuria deus placatur. Quae quidem igitur mouerunt Platonicos haec sunt.

In quo soluuntur persuasiones haec secundum fundamenta peripateticorum. Cap. 6.

Quid autem sit de opinione in se dicemus, nunc vero quanto valeant haec rationes dicamus, et primo Auerrois in libro de caelo primo apud commentum vigesimum secundum, et alibi frequenter, dedit rursus apud primum,

primum, sunt enim duæ naturæ extremæ v3. simpliciter æternum impatibile atq; incorruptibile, vt totū genus separatorū, & est alterū extremū. v3. caducorū oīum corporalium, vt animalium, plantarum, elementorū, & reliquorum, quæ sub luna habitant, horum medium dedit corp^o cœlestē, natura quidem æternum, potentia autem variabile, & mobile secundum motum cum caducis coit, secundū motorem vero cum abstractis, nec datur aliud quoddam medium vt Platonici fingunt, immo ut Aristo. tradit in octauo physicæ auscultationis, cœlum est quasi ligamentum æternorum & temporum. Decipitur præterea Luci^o pace sua in sua persuasione, credit enim elementum debere esse plenum animalibus omnino & necessario, ac si animalia sint propter elementa, ut ea v3. implerent: atque decorarent, & est totum oppositum, sunt enim animalia fines elementorum; & nos quodammodo finis omnium ut tradit Aristo. in physica auscultatione, propter quod dicendum elementum aeris esse uacuum ab animalium genere, nec propter hæc ociosum est, subseruit enim reliquis elementis & milioni animalium, & pro parte aibus saltem, & licet terra & aqua sint decorata animalibus, hoc non est ex merito elementorum, sed necessitate animalium, vt declarat Aristo. in lib. de causa motuum animalium, & quanto deterius decipitur Porphyrius in sua ultima persuasione, & contradicit philosophiæ & theologiæ: & omnibus uere sentientibus: docuit enim Arist. cultum eē exhibendum diis in suo lib. Polyticorum: docuit etiam dona & templa magna deo edenda esse: & hæc pertinere ad magnanimum in quarto libro ethicorum: quātum quoque contradicat theologis Eusebius Pamphylus in eo lib. quē scripsit de preparatione euangelica declarauit: rationes autē Porphyrii (ut mihi uidef) sunt derisibiles: primo quoniam dona non exhibentur diis: ut eis per necessaria uel utilia, sed dona sunt nobis collata: deo uero ut ei cuius gratia: & propterea deus non eget his: sed nos illis egem^{us}: dei tanquam eius cuius gratia hæc & alia fiunt ut Aristo. declarauit, hæc ergo argumenta Platoniorum non dant dæmones esse, nec dialecticę, nec demonstratiuæ, & ideo opus est ut alia uia incedamus, ad horum probationem, ac ad peripateticorum confutationem.

In quo enumeratur gradus uiuorum & eligitur

uia conueniens ad propositum.

Cap. 7.

E Numerandi sunt gradus uiuentium, ut per eos demonstremus dæmones esse, sunt autem opera tria. v3. nutrire, sentire, & intelligere, gradus autē quinque v3. intellectiuum, sensitiuum, appetitiuum, motiuum, & uegetatiuum, potentia autem quatuor, ut diximus in libro nostro de anima, est autem iste ordo, ut Arist. dicit in libro de anima, ubicumque est alter istorum graduum, id uiuere dicimus, & quoniam in plantis est ultimus tantum, ideo eas parum uiuere dicimus, & de reliquis consequenter dicatur, est autem iste horum ordo, ubi est intellectiu^{us} sunt omnes reliqui & non conuertit^{ur} exceptis æternis ubi est intellectiuus appetitiuus, & forte apud Platonem sensitiuus & non uegetatiuus. Ex his facile est syllogizare dæmones esse, & hæc quidē medio cōmuni & probabili. v3. per opera magorum, nulla est uia potior. primo, quia opera illa non possunt reduci nisi in naturam talem qualē dicemus esse dæmonicam, secundo quoniam erit uera demonstratio, quia & ideo talia opera sunt cōuenientissima demonstratio ad propositum. Quot quidem sint uiuorum gradus, & quæ uia sit conueniens ad propositum nostrum, per hæc utique perspicuum nobis sit.

In quo narrantur quot sunt opera magorum ad intellectum pertinentia.

Cap. 8.

E Numeranda sunt opera magorum quæ ut fertur fiunt per statuas, circulos, imagines, incantationes: & reliqua. Ex quibus erigetur demonstratio, narrantur itaque apud historicos, vt Porphyrius dicit, statuas factas, quæ uulgari nomine idola dicuntur deificata, dedisse plurima responsa hominibus, in quibus cognitio futurorum nobis præsit, testimonium huius effectus quandoq; extitisse non adduco, est enim ualde probabile quasi ab omnibus. Amplius uidemus omnes leges hæc prohibere ualde, & peripicuum est prohibitionem debere esse de entibus. Rursum tot ac tantæ historiæ romanorum hæc narrant, ut superfluum sit eas enumerare, ac proculdubio nisi historicus uiderer potius q̄ philosophus memorarem plurimas historias uetustorum in huius operis apparatus, malo enim mancus uideri q̄ philosophi metam transgredi. Secundum opus q̄ magicis artibus perspicuum est, ac recensetur communiter est loquela, tradunt enim magi nō tantum per statuas uerū per circulos, quasdam apparere imagines, quæ eis loquuntur, & ad propositum, nec hoc est tantum magorum inuentum sed commune, & p̄ multas ueterum historias comprobatur. Tertium magorū opus est occultorum manifestatio, tradunt enim per tales imagines in circulis loquentes multos esse reuelatos thesauros & multos pauperes euasisse diuites, & ne longe pe tam nostra mater (qua ueracior non est inuenta) audiuit uocem senis, qui copiam tantam bonorum pollicebatur, ut quasi locus illius non inueniretur capax, quod cum reuelasset euauit copia bonorum, & relicta sunt uestigia eorum, & ego & nostri testes sunt qui locum uiderunt, & uasa, & res conuersas in externas naturas, nec hoc est fabula, est enim approbatum in aliis per infinitas fere historias. Quartum est documentum nobis collatum ab huiusmodi statuistis seu imaginibus, tradunt enim factas esse imagines, & huiusmodi a quibus homines discunt, mores, doctrinas, artes, itinera, interpretationes somniorum, auguriorum, & alia multa documenta, in quibus nullus homo ex puris naturalibus ascendere posset, vt Auerroes inquit in libro destructio destructionum & pro parte in libro de somno, legimus enim multos nostros philosophos dæmonem habuisse domesticum, a quo hæc & alia didicerunt, vt forte de Socrate serunt Platonici, hæc quatuor opera per magicos comprobata ad opus animæ spectant rationalis, vt perspicuum est omnibus, possunt autē induci multa alia opera magorum ad intellectiuum graduum pertinentia, quæ breuitatis causa relinquo. Quot quidem opera fiant per magicos perspicuum sit in tantū.

In quo narrantur opera alia pertinentia ad partem motiuam, quæ fiunt per magos.

Cap. 9.

Q uærenda sunt nunc rursum alia opera uitæ quæ per magos fiunt, quorum primum est translatio corporis uisibilis ad inuisibile, tradunt enim magi multos homines præsentis nobis, & sensuales subito esse factos inuisuales, vt sunt strigæ, de quibus est fama, retulit nobis hereticæ prauitatis inquisitor patauinæ prouinciæ, se multos & multas harum habuisse, a quibus hæc & multa profana audiuit, & hoc proculdubio comprobatur est multis uetustis historiis. Secundus est motus imaginis, & statuæ, tradunt enim ipsi magi fecisse imagines, quæ non tantum se mouent de loco ad locum, sed nos mouent ita uelociter, ut nullus equus posset nos ita ferre, et diuulgatum est uirum quendam extitisse coram duobus iudicibus in ciuitatibus remotissimis in medietate hore, & hoc testatur & theologi & philosophi plurimi, & historici. Tertio promittunt magi se posse facere formas conuenientes egritudinibus quas nullus medicus faceret, cōuenientes plio, & aliis nobis occurrētib^{us}, & q̄ legit horū libros inueniet plurima taliū, quæ nō sunt enarranda, neque exarranda ne libros nostros impleamus alienis inuētis: & hæc quædē opa sunt q̄ spectant ad partē motiuā, & per consequens ad appetitū et

forte senium fm Platonem. Quæ quidē igitur opera fiant magicis artibus ad partem motiuam pertinentia hæc sunt.

In quo erigitur demonstratio ad propositū. Cap. 10.

Quod si actus hi esse nō possunt a virtutibus cœlestium corporum, nec a virtutibus rerum generabilium, nec a virtutibus imaginum magorum, nec ab alio quo uis, & sint veri non ficti, opus est ut sint forme alterius naturæ a substantiâ cœli & rebus materialibus, & imaginariæ magorum, & hæc sunt quæ vulgari nomine dicuntur dæmones, & verbo græco dimones, hæc enim cōsimili viâ Aris. incesit ad pbandum quintum corpus esse alterius naturæ ab elementis, quoniā operatio est alterius naturæ ab operationibus eorum. Si enim operatio dat formas esse, & talis operatio talem formā, erit nobis methodus cōueniens hæc ex magicis artibus, & earū operibus, & actibus, concludēs dæmones esse, & tales habere naturas diuersas. scilicet ab animalibus terrenis & cœlestibus & formis rerum naturalium, q̄ si dices actus hos per magos promissos esse deliramenta, & fabulās, erit hæc responsio calūniā quædā, negare tanta, & tot diuulgata ac probabilia, & historias has. Aris. n. approbat mūdi æternitatem ex memoria inuicem tradita patrum, et somnia esse vera interdum per cōmunitate dicta, negatis. n. historiis rueret tota polīcia, et omne decus ciuile, nec peripateticos credibūs esse ita fatuos, ut historias negent, cum Aristote. eorum princeps eas maxime secretur, qualis ergo methodus est ad dæmonum inuentionem patet. Adhuc perspicuum, quoniā hæc demonstratio non est simpliciter, sed ex hypothēsi et certa et firma absolute ipsi mago, cui actus hi sensu videntur, nobis autem erit ex suppositione: ut si illi actus sint, et nō possunt aliunde prodire, nec ab alio agente effici, et sic vnamet demonstratio alicui erit certa ac absoluta, alteri autem ex hypothēsi.

In quo narratur positio hermetis per quam saluat effectus magorum. Cap. 11.

Hermes Mērcūrius Trismegist⁹ ægyptius, opinatos est opera magorum fieri a statuīs seu imaginibus, b̄ autem sit pro quāto statuæ illæ seu imagines tales a corporibus cœlestibus sortiūtur gradum vitalem, duplicem. scilicet rationalem seu intellectiuum et motiuum, inquit. n. hermes, quemadmodum deus effector est deorum cœlestium, ita homo fictor est deorum qui in templis sunt, humana proximitate contenti, statuas dico animatas sensu et spiritu plenas tantaque faciētes et talia statuas futurorū præscias, easdem de somniis et multis aliis rebus p̄cipientes, et imbecillitatem hominum faciētes, eosque curantes tristitiam letitiamque dantes pro mēritis: hæc hermes, in quibus patet primo operationes rationalis partis puenire ab imaginibus, statuīs: idolis, & talibus immedīate quidē a principio vitæ, quod sortiti sunt virtute animarum cœlestiū, & stellarum, a corporibus cœlestibus non tanq̄ a causis vniuersalibus, & primis, ab ipsis magis quoque tanq̄ a disponentibus, & p̄parantibus statuas, & res materiales ad opera hæc, quæ capitibus proximis enumerauimus, & tunc perspicuum est hæc opera nō ducere ad naturam mediam dæmonicam sed ad principium id vitæ quod cōtinetur in statuīs, idolis, figuris, & reliquis per magos administratis, a quibus quidem igitur proueniant opera magorum patet.

In quo refellitur positio hæc hermetis. Cap. 12.

Refellitur quidem hæc positio multipliciter, primo, quoniā multa opera magorum eorum quæ diximus sunt ad quæ nulla statuā, nulla imago, & nullum signum sensibile occurrit, licet enim forte verbum hermetis posset euitare dæmones ab idolis & statuīs, in aliis tamen, in quibus hæc non sunt, euitare non potest, multiplex est enī pars magicæ, vna quidem de imaginibus, alia

de figuris & circulis, alia de p̄cantationibus, & aliis fere infinitis modis, quos magi testantur, nisi forte dicatur (vt peripatetici fingūt) q̄ in omni opere magico cōcurrit materia aliqua, in qua sit operatio, quæ materia est res sensibilis: vt vel statuā, vel imago, vel figura, vel aliquod talium, et q̄ talis res sensibilis sortitur gradum vitæ a corporibus cœlestibus pro operationibus talibus, ad quas p̄parāt magi. sed hæc euasio nulla est, & peripateticorum quidā valde recitiores obiiciunt primo, statuā & talia non possunt recipere a corporibus cœlestibus formā substantialem, principium vitæ est forma substantialis, ergo statuā nō potest sortiri principium vitæ: minor apparet, quoniā uiuere uiuentibus est esse, maior probatur, quoniā impossibile est aliquod recipere formam substantialem, nisi amittat priorem, qualis non perditur in proposito. Secundo tūc statuā ista haberet sensum quod falsum est, quia tunc haberet tactum. Tertio tunc statuæ tales eēt ignobilissimæ: quia nō genitæ ex semine, sed viliores animalibus ex putri materia ortis, & alia multa adducunt. Adhuc hæc positio defendi potest ab his, primo, quoniā concessio q̄ principium vitæ in talibus sit forma substantialis: nō op̄ semper ad generationem formæ substantialis corrūpi priorem: secundum hermetis sententiam: cum talis forma nō sit per extractionem & exitum a materia, sed per inductionem eius in materia. Amplius, forte diceret hæc statuam habere sensum non quidem vniocum cum sensibus animalium generabilium, sed alterius rationis, uel forte diceret eas non habere sensum aliquem sed de principiis vitæ intellectiuum, & appetitiuum, licet hermes videtur sentire primā partem in verbis p̄dictis. Postremo diceret hermes statuas tales esse nobiliores simpliciter animalibus generabilibus, quoniā eorum formā est perfectior, & nobilioris operationis secundum quid, non ignobilioris, sed vtcunq̄ sit aliter oportet refellere talem positionem.

In quo refellitur positio p̄dicta secundum rei veritatem. Cap. 13.

Subtilius vt mihi videtur secundum peripateticorū fundamenta refelli potest hæc positio hermetis, & primo petam quid sit tale vitæ principium in statuīs & talibus, forte acquisitū a cœlestibus, uel substantia uel accidens, accidens dici non potest, primo quoniā operationes talium sunt nobiliores operationibus omnium accidentiū, non enim aliquod accidens potest exercere op̄ tale, quale exercent statuæ, ut loqui, disputare, docere, occultorum reuelatio, & alia talia, & si accidēs posset eē principium talium operationum & similiarum, tūc potest teneri omnem formam cuiuscunq̄ rei naturalis esse accidēs, quoniā nullā uia est nisi operatio ad ostendendum formam compositi naturalis esse substantiam & non accidēs: & ego credo q̄ nullus nisi stultus ad hermetis mētem hæc somniaret. Si autem dicatur tale principium esse substantiam (vt est necessarium dici) Tunc petemus cum non possit esse materia, nec compositum, sed forma, qualis forma: vel æterna uel generabilis, inter æternū & generabile non dederunt philosophi medium, si generabilis, tunc ad hæc sequuntur fere infinita impossibilia, & hoc primo, cum talis forma sit anima, ex quo est principium vitæ, erit hæc anima, vel rationalis, uel sensitua, uel uegetatiua, philosophi enim non dederunt alias species animarum, nisi q̄s dederit aliam phantastice, & si quidem anima talis erit uegetatiua, erit statuā in genere plantarum, & si sensitua erit in genere brutorum, & si rationalis, erit homo, & valde risibile erit totum hoc dicere. Amplius, si hæc forma erit generabilis, erit deducta de potētia materiæ, omnis enim forma generabilis (ut dicunt philosophi) est educta de potentia materiæ. Adhuc si generabilis, ergo recepta in materia mediantibus disponentibus qualitatiuis, & quātitatiuis.

Rursum si generabilis, erit inducta vel ex semine, uel per putrefactionem, iterum si generabilis augumentabilis

tabilis & diminuibilis; et tot potest enumerare incommoda quot vis, & si detur q, sit forma æterna, tunc erit dæmon, cum non sit intellectus cœlestis, nec deus, & fingas si potes, hæc igitur sunt quæ mihi videntur dicenda ad improbationem positionis Hermetis, quæ alias perscrutati fuimus alibi. Quomodo quidem igitur hermetis positio refellatur perspicuum modo est.

In quo narratur positio Alex. Aphrodisi. C. 14.

Legimus his diebus librum Alex. peripatetici quem de magicis scripsit, ubi reperimus modum satis pro peripateticis conuenientem ad hæc, & reducā eū ad formam, accipiendum ergo primo in tota sphaera actiuorum & passiuorum esse cœlorum virtutem in rebus diffusam, ubi continetur omnia opera possibilis fieri a rebus naturalibus, est. n. hæc virtus potētia oīa opera naturalia, vnde quemadmodum in sensitiuo continetur vegetatiuū, & in intellectu sensitiuo, nō quidem actu, sed potētia & virtute, sic in virtute cœlestium his diffusa continentur operationes elementorum viuorum, & omnium, erit ergo virtus illa, sicut ars, & causæ secundæ, sicut artifices. Secundo accipit aliquod posse fieri concursu rerum naturalium quod nō pot fieri ab vna tantum re naturali, quod etiā accipit in libro suo de aīa, aliquod. n. pot fieri a duobus elementis, quod forte nō pot fieri ab vno elemento, & aliquod a tribus quod nō a duobus, & sic cōsequēter aliquod pot fieri cōcursu oīum rerum, quod nō pot fieri cōcursu duarum vel trium rerum. Tertio accipiendum multa opera si milia vnum huius a rebus naturalibus seorsum acceptis, et hoc declaratur per ea quæ dicit Aris. in lib. quæ scripsit de mirabilibus auditionibus, ubi ostēdit in quibusdā lapidibus esse uirtutes tales & tātas, aliqui. n. lapides virtutē habent talem, vt qui eos portauerit nō iniustificabitur a feris, ut lapis ille modā nūcupatus, qui reperitur in tygride, ut Aristo. d. Similiter fert ibidem herbam quæ charisia nūcupatur inueniri in mōte hygero, quam si mulier portauerit trahet homines ad earum amorem, ait ibidem capras in crete (postq sagittatur) recipere dithamū, quæ ibi nascitur & cōfestim eiciūt sagittas, & alia multa fere infinita narrat q̄ superfluit dicere. ex his apparet in rebus seorsum inueniri uirtutes mirabiles, & si tantum pot vna res naturalis sola q̄tū ergo poterit congregatio multarum rerū naturalium: his igitur tribus suppositionibus acceptis s̄m Alex. iniam pot inueniri modus quo saluent opera magorum siue dæmonibus, dicendum itaq; q̄ cū aliqua res sensibilis, uel multæ res sensibiles, habētes virtutes certas ac de terminatas, cōgregatur in quadam vna forma atque parte, seruatis horis cœlestibus & aspectibus & aliis ex parte cœlestium motuum, & seruatis etiam aliis ex parte locorum conditionum & circūstātiarum a magicis dictis tūc virtus corporum cœlestium in rebus omnibus disseminata actuatur, & quasi reducitur de potētia ad actum: & operatur s̄m meritū materiæ quam magus præparauit, opera ergo magorum nō sunt imediate a dæmonibus, sed imediate a uirtute cœlestium corporum, tāquam a cā perse ab ipsis rebus naturalibus ordinatis ad vnū meritū: tāq; ab organis: ab ipso mago, tanq; a cā remouēte prohibēs: huius autem signum dedit Alex. qm̄ magi certū stellarū sitū cōsiderant adhibētur etiā quædā herbarū & aliarum corporalium rerum auxilia, quasi ad præparādā inferiorē materiam, pro susceptione virtutis cœlestis, quæadmodum ergo radius solis latus super semine plātæ actuat, & facit plātā, & supra carnē vaccæ putrefactam facit vespā, & latus supra alia atque alia materia, aliter atque aliter disposita facit aliam, atq; aliam formam sic virtus cœlestis: cum sit potētia oīa, lata super alia atque alia materia disposita a magis, facit aliā, atque aliam operationem, & vt Alex. inquit qui considerasset quāta sit rerum potētia & cœlestis vigor, hæc & plura & maiora opera posse p̄ magicas artes fieri nō ambigeret, sed quoniā occultus est modus, quo virtus illa possit actuari vel (vt recti loquar) cōtrahi a rebus naturalibus, & occulta potētia rerum, & mē

sura cōgregationis earum etiam latet, hinc nos latet operata posse fieri per hæc sic ordinata, mihi autē inquit, multo latentius erit, quō a virtute separata æterna (qualis est potētia dæmonica) possit effici opus hmōi, & maxime cum sit quali principium apud sapiētes, nullū nouū posse effluere ab antiquo æterno & separato. Quo modo quidem igitur saluatur opera magorū apud Alex. p̄spiciū.

In quo narratur defensio, q̄ q̄ Alex. C. 15.

Accidit autem Alex. q̄ magna, quid sit. v3 virtus hæc cœlestis in sphaera actiuorum & passiuorū diffusa quæ est potētia oēs res, uel substātia, vel accidens, quæadmodum aduersus Mercurium instetimus ad quā q̄nē non vidimus Alex. respondere potest autē forte responsio pro Alex. colligi cōsequēter ex dictis ab eo: & dicerem primo talem virtutem nō esse accidēs, vt p̄ argumēta aduersus Mercurium dedimus. erit ergo substātia, & cum diuersas sortiatur operationes vendicabit etiā sibi diuersa nomina & rōnes. in quibusdā. n. sortiet rōnem & nomen naturæ, ut si per ipsā operatur opera naturalia, in quibusdā rationem & nomen animæ sensitivæ: vt si per ipsā operabūtur magi opera cōueniētia sensitivæ partī, in quibusdā quoque sortietur nomen & rationē intellectus, ut si exercebit opera intellectus, & hæc Alex. in lib suo de aīa. d. esse intellectum agētem, quem Auicē. colcodam nuncupat, & The. mūdi animā in pluribus locis, quā Alex. rhodius in lib. quem fecit Antobolo filio de opinione Platonis de anima, reducit ad intellectum, quem ponit Aris videtur n. hæc positio cōsona rationi, quoniā pluralitas est uitanda quātum est posse, ad quid n. multiplicare tot dæmones, & tot formas, cum sit possibile per vnā formam numero, hæc & plures perfici.

In quo narrantur questiones contra Alex. q̄ qualiter non possunt solui. Cap. 16.

E autem quæ contra Alex. q̄nē faciunt sunt, primū est quō ab hac forma imutabili possit nouū imediate effici, vt cōtra alios dicit ipse. Secundo quō hæc virtus cōtinuari pot statuis, imaginibus, formis, & aliis rebus naturalibus, a magis dispositis ad prædicta opera. Tertio quō tot diuersi dæmoniaci possunt p̄ hæc tot diuersa facere. Quarto an tali intellectui accidit nouū: & quō est variabilis. & an sciat futura, sicut præterita vel præsentia & an de nouo discat, & quis est modus doctrinæ eius & quō mouet imaginem nostram ad scientiam, quā ex sensibus non discimus, nec ex memoriis recipim⁹. Rursum quomodo mouere potest linguam materialē ad actum locutionis & proferre sermonem cōuenientem nobis & aliis. Adhuc quomodo potest occulta reuelare, & secreta manifestare, quomodo denique nobis documēta præbeat & alia multa de nouo faciat, nisi dicas talē formam variari s̄m accidentia, vt dicit Auicē & facere hæc inquātum est media natura inter nos, et corpora cœlestia: & tunc multo plura acciderent impossibilia, quæ tu si vis enumera, quod si tu aut alius vir modum habet saluandi hæc nolo amplius disputare, sed consentire Alex. & aliis peripateticis, qui dæmones negant. Ego autem longo tempore consideravi, & nec possum, nec potui inuenire alios modos conuenientes in defensione peripateticorum, nisi hos duos, quorum primus fuit Mercurii, secundus autē est Alex. vt mihi videtur, nisi forte proteruendo dices magorum opera esse verba, sed neque facta, neque verificata, ab aliquo viro literato qui rerum principia & naturas considerat, & si hæc dicas, non poteris negare, quæ sacri uiri asserunt de operibus dæmonum. Nos enim supponimus opera magorum esse saltem probabilia, opera vero dæmonum, quæ asserunt sacri uiri esse verissima, quare hac hypothēsi concessā, demōstratio saltem erit hypothetica.

DE DAEMONIBVS AVGVSTINI

NIHPI DE DAEMONIBVS,

Liber Tertius.

*In quo accipitur per communem consensum
daemones esse. Capitulum primum.*

MERCVRIVS (vt mihi videtur) in Pimandro de potestate & sapientia dei libro apertissimis verbis daemones esse testatur, & hoc non semel aut bis, sed pluries. Amplius vir magne auctoritatis apud vetustos Hesiodus describens finem daemoneum ita tradit, hi quidem daemones sunt Iouis magni, propter voluptatem boni terrestri, custodes mortalium hominum & reliqua. Orpheus etiam scripsit eundem & amorem & magnum daemoneum, quod quodam hymno tangit, merito igitur doctrinae magnum daemoneum appellat amore, Socrates etiam finxit circa se assiduam daemoneum loqui: unde in republica daemoneum alterum esse ab anima ostendit. Plato etiam in Symposio naturam daemoneum dedit declarauit quae daemones tenere medium inter animas & homines & deos. Adhuc Plotinus in libro de proprio cuiusque daemones multos tradit, & per rationes, & per verba, & experientias, in quibus perspicuum est daemones esse, & quales, & quid & propter quid sint Xenocrates Platonis discipulus in libro de morte planissima auctoritate testatur daemones esse qualis, & propter quid, & tu lege eum. Ad haec faciunt omnes Platonici, vt Iamblicus, Porphyrius Psellus, Calcidius Apuleius, relinquo testimonia vatum, omnes enim vates daemones esse testantur. relinquo testimonia theologorum, & veterum nostrorum, relinquo indos, chaldeos, aegyptios. Ad haec praeterea facit fama, est enim ut Calcidius dicit in timaeo, quasi per totam graeciam hoc diuulgatum, non potest autem confessum ab omnibus, ac diuulgatum, esse in toto falsum. Ad haec faciunt historiae, & haec magi, & pro his magnus peripateticus Theophrastus quem Porphyrius sibi testem inducit aperte sentit daemones esse, & inter Arabes Auicenna vir magnus in suo sapientiae uideatur & cum his Auer quadoque consentire in libro de somno, & in lib. d. d. disput. 3. licet non asserat valde firme, contradicit enim principiis eius. Algazel Auicenna collega manifeste eos concedit in sua meta. & in lib. de anima inter peripateticos etiam Ammonius, Phylonopus, Simplicius, & alii plurimi daemones esse dant, quod igitur daemones sint per communem omnium consensum sumptum sit in tantum.

*In quo enumerantur quaestiones circa
daemones. Cap. 2.*

CVM habitum sit tum testimonio communi, tum per rationes aduersus peripateticos, daemones esse, & hoc sit acceptum tanquam communis consensus omnium sapientum, reliquum est expetere de his quae antiquitus sunt dubitata, quorum primum est, an sit corpus, vel in corpore uirtus, & si corpus, quale corpus, & si tale corpus: cuius figurae, & quantitates, secundum est, utrum sint decem vel quatuor, uel quot, et si plures sint, qualis eorum ordo inter se, tertium erit de eorum loco: utrum unum aut plura, & ubi sint, quartum erit de eorum fine an sint meliores & praestabiliores hominibus: an peiores: & an habeant aliquam operationem propriam: & quae sit illa: quo vero inter se loquantur: & quo congregentur ad unum & qualiter unus alteri obediat: relinquo theologis: Amplius an agnoscant futura contingentia: & quo erit valde per-

scrutabile: declarabitur praeterea: an mali an boni: & quo possunt induci a magis: & quae sint caerimoniae magorum: haec & multa alia suo loco dicentur: in quibus ea dicantur: quae potest asserere ratio naturalis: saltem hypothetica: quae enim theologici dicunt uerissima sunt. Ego enim tanquam plures b. disputo. Ex quibus solutis patebit an sint: quid sint: quales sint: & propter quid sint.

*In quo narratur positio platoniorum circa primam
quaestionem. Cap. 3.*

DISPUTAUERUNT Platonici & venerandi patres nostri, utrum daemones sint substantiae corporeae compositae ex materia & forma, sunt enim, vt Apuleius inquit, genere animalia, ingenio rationalia, & alia quae post dicemus, in hoc conueniunt Calcidius, Porphyrius, Proclus, Iamblicus, Plotinus, & vt vno verbo perstringam omnes Platonici eos dicunt animalia corporea, & ingenio rationalia, acceperunt autem hoc ex communi omnium opinione, quoniam patiuntur, & ab igne corporeo, & animo passiuia sunt, quaecumque enim patiuntur ab igne corporeo & animo passiuia sunt, corporea sunt, nec in aliqua harum propositionum habent ambiguitatem. Amplius aiunt quod daemones cum corporibus praesentes apparuerunt, & nihil apparet, nisi ut est. Adhuc Basilus arguit, angeli corpora habent caelestia ergo & daemones. Sunt enim naturae inferioris, ergo inferiora corpora habere debent. Rursum omnis forma, cuius operatio est cum corpore, est in corpore, sed daemon est forma, cuius operationes plurimae sunt in corpore, vt venerandi patres, & omnes magi fingunt ergo daemones erunt in corpore. Item ea quae sunt finaliter ad opera rerum habentium corpora, sunt corpora, medium enim in finem est corporaliter sine, sed daemones sunt propter nos, vt dicunt magi & Patres & Platonici ergo daemones sunt corpora. Ex his & aliis multis colligerunt graeci omnes ut Platonici & theologici daemones esse corpora, & esse composita ex corpore & anima rationali alterius rationis ab anima hominis, & excellentiori forma.

In quo colligitur id quod pertingit ratio naturalis. Cap. 4.

STANTE hypothese a principio inducta quod scilicet daemones nobis pateat ex operatione eius nobis sensibili, vt motus localis, loquela, & aliae operationes partim sine materia partim cum materia, & accepta alia hypothese probabilis ab omnibus philosophis, vt quod si aliquod operum est in materia contingit & formam, quae est principium illius operationis esse in materia. Amplius addita tertia, vt quod in substantiis aeternis esse & posse esse non differunt, nec in eis est variatio de materia in materiam, nec transmutatio aliqua corruptiua, vt omnes Peripatetici ac Platonici pariter sentiunt. Adhuc proculdubio consequenter dicemus daemones habere corpus, & haec dat ratio naturalis, non quidem absoluta, sed hypothetica, videlicet positus his tribus, ex eo enim quia nobis patent eorum opera, scimus eos habere formam, & quia apparent operationes animales scimus eos habere animas. Amplius ex eo, quia scimus eos habere operationes communicantes cum corporibus, scimus eos habere non tantum animam, sed corpus. Adhuc ex eo, quia sunt aeterni habemus eos, non relinquere modo corpora, modo resumere corpora, sed habere corpora perpetua, atque immutabilia, quemadmodum & eorum substantiae, haec (vt mihi videtur) dat methodus naturalis, non quidem absolute, sed ex hypothese propterea bene dicit Apuleius daemones sunt genere animalia, ingenio rationalia, tempore aeterna, non enim sumunt & relinquunt corpora, quod enim corpus sumptum sunt semel amplius non relinquunt.

In quo

In quo inducuntur obiecta aduersus hæc. Cap. 5.

Obiiciunt autem contra hos peripatetici & theologi nostrilatinī, primo omne compositum ex materia & forma: vel ex anima & corpore est nouum, vt docuit Auer. in. 1. 2. primæ philosophiæ, commento. 39. Sed dæmones non sunt noui, non ergo ex anima & corpore componuntur. Adhuc vel tale corpus est simplex elementum: vel mistum, vt arguit Aristot. in. 3. libro de anima. Si simplex elementū ergo generabile: omne enim elementum vel habens elementum est generabile: & confirmant quia si aliqua pars elementī habet animam: ergo totum, est enim totum elementū & pars eius vnius rationis & per consequens si aliqua pars est animata, & totum erit animatum & q̄ non sit mistū relinquūt perspicuum. Rursum formæ æternæ debetur corpus æternum, vt omnes sapientes peripatetici dederunt, sed dæmones sunt formæ æternæ, ergo habent corpus æternum, sed declaratū est in prima philosophia, & in. 8. physicæ auscultationis solum cœlum esse æternum, ergo dæmones haberent cœleste corpus. Item corpora hæc sunt passiuia vel impassibilia. Siquidem passiuia erunt generabilia & corruptibilia. Si autē impassibilia erunt magis æterna cœlis, præterea si sunt animalia rationabilia, ergo sensitiua, hoc est falsum, vt declarat Aristot. in libro de anima primus enim sensuū est tactus, ergo si ibi esset tactus erit mistio & sequuntur infinita inconuenientia, & maxime q̄ tunc nutrirentur & alia, quæ relinquo, multa alia inducuntur proculdubio quæ possunt per hæc solui.

In quo descenditur positio prædicta. Cap. 6.

Quemadmodum diximus ratio naturalis dat dæmones corporeos esse, sed nō apparet ex metho do naturali quale corpus habeant, si enim apparet nobis eorum operatio esse æterna, sicut operatio cœlestis corporis proculdubio & corpora talium essent æterna, quomodo sunt corpora cœlestia. Ex alia non apparet eorum corpora esse corruptibilia: quoniam scimus eorū animas esse æternas, & vt diximus anima æterna non cōpulsatur nisi corporei æterno videtur igitur mihi sine preiudicio. primo aspectu dæmones habere corpora vt diximus, eo quia operationes eorum sensibus magorū subiacent, quæ expleri non possunt, nisi per corporis administriculum. Apparet secundo tale eorum corpus non esse naturæ cœlestis, quoniam moueretur motu circulari, & sic essent corpora cœlestia oportet ergo vel fingere aliud corpus, quod nec est terra, nec aqua, nec ignis, nec aer, uel ali quod horum eis attribuere, vel mistum ex eis. PSELLUS PLATONICUS videns hæc dixit eorum corpora esse mista, verū a dominio esse aerea, quemadmodum enim gressile animal habet corpus terrenū a dominio, & ideo in terra habitat, & corpus aquatilis animalis aqueum habet, & ideo in aqua degit, sic dæmon corpus habet mistum, licet a dominio sit aer, & ideo in aere habitat, & adiicit quemadmodum gressile animal cibus nutritur terrenis, & pisces aquei nutriuntur aqueis cibus: sic dæmones nutriuntur aereis cibus: & multa alia derisibilia narrat, quæ forte esse possunt vera, sed ad ea non producit ratio naturalis, omne enim nutritibile est resolubile, & omne resolubile est corruptibile, & cum hæc & alia considerauimus, tandem visum est nobis dicere aliter q̄ dæmones habent corpora simplicia penitus, omnino carentia mistione, & quia remotum est fingere quintum elementum (debemus enim euitare inopinabile quantum est possibile) dicerem corpus demonicum componi ex elemento aereo & igneo, vbi debes scire q̄ semper posterius claudit primum & quoniam terra & aqua sunt quasi equalia & postrema, omne animal aqueum est ex quatuor elementis, similiter & omne animal terreum, ex quatuor elementis: quoniam sunt postrema elementa, & quia aer est prior terra, & aqua & posterior igne puro, ideo corpus animalis aerei componi debet ex duobus tantum scilicet aerea a dominio, & ignea a subdominio, & hinc patet eos non nutriri, eo quia hæc

elementa purissima non ægent exteriori alteratione, quæ per ambos fit, melius tamē intelligitur natura talium corporum. Respondendo ad argumenta. Ad primum ergo Platonici fingunt corpora demoniaca sortiri perpetuitatem ex voluptate dei, vt dicit Timæus, sunt enim dii & dæmones naturis eorum solubiles, voluptate autem dei æterni & insolubiles, & hæc responsio est Calcidii in Timæo, melius autem dicerē corpora diuersari per animas: & quoniam animæ demonum sunt secundum omnem modum æternæ, ideo egēt perpetuis corporibus, & quia corpora animalium terrenorum aquaticorum sunt animarum non egentium talibus corporibus, ideo non sunt corpora talium æterna, vel forte sortiti sunt demones perpetuitatem eorum corporum a simplicitate compositionis: sunt enim corpora demonum pura & simplicissima, modo elementa pura corrumpi non possunt, nec alterari vt dicunt peripatetici, & si dicas habent contrarium ab extrinseco, ergo corruptibilia, vt docet Auer. primo de cœlo, dicerem cōsequenter ad dicta, hæc corpora esse corruptibilia ab extrinseco, non tamen aliquando fore corrumpenda, primo propter dei voluptatem, secundo propter mistionis simplicitatem, tertio propter præseruationem corruptionis: eorum ab eorum animabus propterea pati possunt nō tamen corrumpi propter eorum animas, natura talis, ut possunt præseruare eorum corpora, hoc modo hæc quidem peripateticis videntur esse deliramenta ac lusiones, Platonici autem sunt principia & cōmunes animi conceptiones, tantam enim vim habet consuetudo, vt interdum uenenum faciat esse cibum, suauis namq; diu in doctrinis peripateticorum hæc esse risibilia enarrabit, qui autem in doctrina platoniorum nutritus est, hæc recipit manifeste, secundum etiam refellitur est. n. corpus demonicum simplex comparatione ad crassa corpora, est autem aliquo pacto mistum saltem ex duobus disparibus elementis comparatione ad quodlibet illorū seorsum & ad cœlum, ideo non ualet, si una pars elementī puri est animata, ergo totum, quoniam nulla pars elementī puri est simpliciter animata, sed semper in animatione talium est ad minus mistio duorum disparium, dico disparium, quoniam alterum elementorum, vt aer, est ibi secundum plus, ignis vero secundum parum, & hinc sumunt Platonici aliquod corpus mistum posse esse æternum, non quidem sua natura, sed sortiri æternitatem a forma illius, quod etiam Auicenna p̄bs dicit. hinc præterea soluitur tertium argumentum, quoniam corpus demonicum proculdubio est æternum, non suapte natura quomodo corpus cœleste, sed sortitur æternitatem ab forma præseruante ipsam a corruptione, solum ergo cœlum est æternum sua natura, ut dicunt p̄bi, multa tamen alia sunt æterna ab extrinseco, sed obiectis & subtiliter, cur anima rationalis humana non habuit corpus æternum, & huic facilis est solutio, quoniam talis anima cum sit potētia vegetabilis & sensibilis sortita est corpus crassum, & mistū, & caducum, cum autem anima dæmonica sit natura intellectus: participatiōe autem imaginatiua, & quasi participans naturam animæ humanæ potētia, ideo sortita est corpus simplex, vt diximus, & ideo vt Chalcidius, Apuleius, & alii Platonici dixerunt dæmones sunt media animalia inter crassa corpora, & purissima cœlestia, habentia communem cum superis immortalitatem, cum inferis passionem, patiuntur namq; fere vt nos interdum quidem animi placamentum, interdum autem animi incitamentum ut in ira incitentur, & in misericordia flectantur, & donis imutentur & præcibus leniantur, & in contumeliis exasperentur & honoribus mulceantur, aliisque omnibus ad similem nobis modum variantur: cum enim sensus sequatur mistionem, ut dicunt peripatetici, quibus parum mistionis aderit, eis parum sensus, & quoniam dæmonibus parua adest mistio, ideo paruus sensus, erit autem sensus dæmonicus talis atque tantus, vt satis superq; sit reddere eos animo passibiles, nobiscum communes, & per hæc tollitur ultimum, non enim proprie erit sensus tactus

quoniam tactus sensus est alimēti, cuiusmodi non est sensus dæmonicus, sed similis tactui in quantum est principium affectus & passionis dæmones ergo in tribus nobiscum sunt iidem, animalitate quidem in quantum ipsi & sumus genere animalia, rationalitate uero in quantum nos & ipsi ingenio sumus rationales, affectus denique, quoniam nos et ipsi animo passiuī sumus, in duobus uero differunt corporeitate quidem, quoniam dæmones corpora sunt aerea, tempore uero quoniam tempore æterna, nos autem corpore sumus crassi & misti, tempore etiam solubiles ac finiti, quo quidem tamen pacto differant corporibus cœlestibus satis patet, erunt ergo dæmones (ut vno verbo perstringam) genere animalia ingenio rationalia, animo passiuā, corpore aerea, tpe æterna, s̄ sunt ad q̄ ratio naturalis nō impedita a superflua cōsuetudine, ab amore opinionum, & ab aliis impedimentis perducit.

In quo adiiciuntur quædam ad expositionum

predictorum.

Cap. 7.

Est autem ad dicta addendum primo q̄ dæmon cū sit animal habebit de potentiis animæ gradus quosdam non tamen omnes, habent quidem enim intellectiuum gradum in quo cum diis et hominibus communicant & propter hoc comprehendunt vniuersalia et intelligibilia omnia, tanto quidem perfectius hominibus quanto sunt perfectiores hominibus, tanto uero deterius diis, quanto deteriores sunt illis habent præterea gradum sensitiuum, non quidem crassum quemadmodum nos, sed eo spiritaliorem, quæadmodum corpus eorum purius est nostro, & quoniam gradus sensituius exigit appetitum & motum, ideo appetunt & mouentur, & per consequens habent duos alios gradus, & quia non possunt se mouere motibus nouis, nisi præconciuantur sitis, & discernant loca particularia & vniuersalia, habebunt de sensibus interioribus imaginatiuā, & hæc satis erit, nec Auicenna negat hanc in corporibus cœlestibus, quanto magis in talibus non est neganda, gradus autem sensituius non est in eis per organa diffusus, sicut in animalibus terreis, sed vnica potentia totum, quæ enim sunt dispersa in inferioribus naturis erunt vnita in superioribus, habebunt ergo vnā potentiam quæ simul est tactus visus & alii: nō quidem crassi, sicut nostri, sed puri propter perfectionem eorum & propterea præsciunt aliquando futura & cognoscunt particularia, & indiuidua temporalia, & ea quæ sensibus subiacent, carent autem gradu vegetatiuo, quoniam non egent nutritione cum sint tempore æterni, nec per consequens egent organis nutrimenti ut sunt os & radices, vel aliquid his proportionabile & sic de potentiis & gradibus animæ habebunt fere quatuor, intellectiuū scilicet sensitiuum, appetitiuum, motiuum secundum locum, & de sensibus non habent eos distinctos, sed sunt vnus potentie fundamenta nec tibi o peripatetice uideatur remotum s̄, quoniam maior pars horum ratione naturali, scio tamen te esse impeditum ex cōsuetudine, quatenus in fundamentis peripateticorum, sed proculdubio propter consuetudinem non debemus negare ea quæ perducit methodus naturalis.

In quo inducuntur difficultates contra hæc ad maiorem declarationem.

Cap. 8.

Ad dicta occurrunt multæ quæstiones, & prima quidem erit. Si dæmones corporei, sunt, quomodo possunt clausis ianuis cameras ingredi, ut ferunt magi. Amplius qualis figuræ erūt, omne enim corpus limitat sibi certam figuram. Adhuc cur sensibus nostris non apparent semper, sed ad tempus, interdum quidem sic interdum autem non. Item quomodo se transformant, quomodo adhuc occupent hominem, atque nobis se insinuant, præterea quorum colorum, an alter foemina alter mas. Iterum an dentur alia genera dæmonum præter aerea.

In quo soluitur prima quæstio.

Cap. 9.

Refertur magorum quidam dæmones non posse intrare per omnem modum et omnem parietem sed tantum per poros & fixuras & quasdam vacuitates minutas, quæ quoniam non apparent multum nobis uidentur quasi intrare & penetrare, sed hæc an vera sint, non curamus, id vnum non obmitto, videlicet dæmones posse intrare clausis hostiis, et per loca quæuis ubi debes scire quod animal est duplex, quoddam ubi plus est de corpore, & de materia q̄ de spiritu & anima, ut animalia terrena & aquatica & talia, & hæc uocantur crassa corpora atque materialia. Alia sunt animalia in quibus est multum de spiritu atque parum de materia & de corpore, et quemadmodum prima corpora sunt illa ad quæ spiritus sequuntur, adeo ut quasi secundum exigentiam corporis spiritus operetur, sic econuerso, corpora secunda sequuntur naturam spiritus, & ob hoc habent quandam spiritalitatem, quam posteriores theologii nuncupant dotem subtilitatis, quam etiam præbent corporibus beatis, per quam talia corpora sequuntur qualitatem & modum spiritus, & sic quemadmodum spiritus transire potest vnde cūq̄, & qualiter cūq̄, sic corpus eius. & hoc pacto se habent corpora angelica & dæmonica, secundum sententiam omnium Platoniorum, quare igitur possunt intrare clausis ianuis, & quō perspicuū ex his est.

In quo soluitur secunda quæstio.

Cap. 10.

Circa secundam quæstionem inter platonicos est quædam differentia, quidam enim nullam dant eis figuram, ut Pselus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus, Apuleius, & Calcidius, & habent rationē, quoniam variis figuris & signis magis apparuerunt, & quæcunque variis figuris apparent videntur non habere determinatam figuram. Alii ut videtur sententia Amelii & Plotini dant eis figuram determinatam, non tamen essentialē atque necessariam, omne enim corpus limitat sibi figuram & maxime animatum corpus, nam ut declarat philosophi, omne animatum corpus limitat sibi certam figuram, ut declarat Aristoteles in tertio de cœlo, est autem hæc figura eorum sphaerica, non tamen ita perfecta, sicut angelorum corpora sunt, videlicet cœlestia corpora, sed quoniam eorū figura potest variari, ac multis modis nobis apparere, cum enim corpora dæmonica sint ductu flexuque facilia, ad omnemque constitutionem apta, dicendum corpora eorum variari quemadmodum nubium corpora, nubes enim suscipiunt nunc hominum nunc uersorum, nunc draconum, nunc aliorum figuras, sic & corpora dæmonum, sed differunt, quoniam nubes merito continentis, ac cogitatione uentorum varias suscipiunt figuras, dæmones uero propria electione atque consilio put ipsi volunt corporum formas in se uariant, & modo in breuiorem molem contrahuntur: modo rursus in longiorem se extendunt. Ex his constat corpora dæmonum certam ac naturalem figuram limitare, non tamen per se & necessario ac essentialiter, quoniam illam uariant ab imperio suæ uoluntatis, & propter hæc patres uenerandi nostri dixerunt dæmones non habere corpora, quoniam non persistunt sub certa figura, & dixerunt eos sumere corpora ad libitum uoluntatis, ac propositum suæ electionis. Platonici autem philosophi secundum partem rationis naturalis coguntur dare eis corpora, ut rationes habitæ dederunt, non tamen essentialē figuram.

In quo soluitur tertia quæstio.

Cap. 11.

Est autem facillima solutio ad tertiam quæstionem quoniam ut declarant peripatetici elementum purum sentiri non potest, & hoc inquit Aristoteles in libro quem de sensu & sensato conscripsit. & Auerro. in commento libri de anima, & quoniam dæmonica corpora sunt ex puritate elementorum maxima, immo ad spiritalitatem conuersa multum hinc oculos & reliquos

nostros sensus subterfugiunt, & sic nec oculis videri, nec tactu tangi, nec aliis sensibus sentiri possunt efficiuntur autem nobis: visilia, auditilia, odorabilia, tactilia, & forte gustabilia a consilio, & a voluntate eorum libera, visilia quidem, quoniam varios colores atque apparatus suscipiunt, cum enim corpus dæmonicum aereum sit diuersos aeris instar colores subit, sed aer quidem ab extrinseco coloratur, & a lumine, vt Aristote. dicit in libro de anima, est enim lumen color aeris, dæmonicum vero corpus ab imperio eius voluntatis, ac intima phantasia actione species colorum sumit, inquit enim Aristote. in prædicamentis, animæ affectus corpus mutant, cum enim patitur timorem pallefcit corpus eius, cum autem verecundiam rubescit, & sic in aliis affectibus, eadem ratione, quasi in demonibus dicendum nam in his corpora sua colorum species sumunt ab imperio voluntatis, ac intrinseco phantasia affectu, auditilia vero effici possunt, ac aliis sensibus sensilia eo modo ab intrinseco ac electione, & imperio voluntatis in quantum scilicet ab intrinseco formant affectus, quos explicant, si volunt insensibiliter & sensibiliter & variis modis vt libet. hinc perspicuum quomodo se transformant ac in varias figuras se ostendant, perspicuum etiam quales habeant colores, & quibus modis nobis videantur potest rursus perspicuum esse, an eorum alter mas an femina sit, non enim sua natura aliquis eorum vel mas vel femina est, cum hæc ex crassa materia sortiantur animalia, vt dicit Aristote. in 10. primæ philosophiæ libro, sed nunc quidem dæmon femineam præfert formam, nunc vero maris, nunc canis, nunc lupi, nunc corui, nullus tamen sua natura aliquid horum est, hæc quidem sunt quæ de dæmonibus quandoque sunt sensu perspecta proculdubio magis hæc sunt perspicua plusquam per syllogismum, nobis autem valde parum patent, ac tantum hypothetice nota.

In quo declaratur penultima quæstio.

Cap. 12.

ERunt ad hæc rursus declaranda quædam quorum primum est, quomodo possunt nos docere, secundo quomodo occupare possunt nos, omittamus plures modos, quibus nos docere possunt sed id perselli explicare volo quem etiam Porphyrius tradit, vbi debet scire quod in doctrinationibus actu, quam discipulus recipit a doctore phantasia discipuli mouetur a verbis doctoris in quibus uerbis, ut in signo continentur conceptus, ut dicit Aristote. qui moueant phantasia nostram & spiritum phantasticum subseruientem intentioni, sunt autem necessaria uerba, quoniam eorum principia scilicet anima discipuli, & anima doctoris occupata sunt corporibus, quod si aliquis doctor non occuparetur corpore posset conceptus tradere phantasia discipuli absque sonis & uocibus & sic facit dæmon, cum ipse enim sit potius spiritus quam corpus: potest mouere phantasia ad similes conceptus ad quos doctor mouisset mediante uocibus & sonis quod ergo potest doctor mediante uocibus potest dæmon sine uocibus, & huius differentia est ratione corporum, eo quia doctor corpore occupatur, dæmon uero non immo corpore adiuuatur, hinc uerificantur quædam magorum exposita quod quidam didicerunt multas artes, quas nec a præceptore, nec ab aliquo didicerunt, quidam somniarunt thesauros, quidam uiderunt in somniis ciuitates & loca quæ nec in uigilia extimarunt, nec uiderunt, quidam futura prætulerunt, et alia multa quæ quidem esse non possunt, nisi per hunc modum, secundum declaratur facile, quoniam uel dæmones mouent phantasia nostram, quemadmodum doctor uocibus & sonis & commentationibus mouet discipuli mentem, & sic docent nos: & nos sic docti multa mirabilia facimus in scientiis & artibus, & hæc non uocatur occupatio hominis, immo hominis salus & perfectio, alio modo possunt uti organis phantasia, nisi eo modo quo nau-

ta utitur nauis non mouendo phantasia, sed mouendo organa subdita phantasia, & hoc modo mulieres occupantur dæmonibus, & sic uise sunt uariis linguis mulieres loqui, ac uariis scientiis uti, & pueri miras artes discere uel enarrare, & bruta loqui, pueri in fasciis reuelare futura, non enim ipsa hæc agunt principaliter sed dæmon mouens & utens organis phantasia horum, eo modo quo ars utitur instrumentis eius, & hæc proculdubio uocatur occupatio dæmonica, & per hanc dicuntur mulieres dæmoniacæ, ut communiter uidentur, quicquid dicat Aristote. 30 particula problematum, cum inquit hæc esse ex humoris melancholici abundantia, quæ actu dominatur in talibus, hæc enim non satis est nec sufficit ad tanta mirabilia quot enarrantur continue. licet ego nondum uiderim, per hunc etiam modum augures dicunt aues & animalia, & alia talia portare nobis auguria, & hanc sententiam non tantum tradunt Theologi sed Astrologi, & omnes Platonici, & adeo hæc diuulgata sunt. ut proculdubio tanquam prima principia habeantur. Quomodo quidem igitur dæmones nos doceant ac nobis insinuent, et quomodo nos occupant, per hæc perspicuum est.

In quo soluitur vltima quæstio. Cap. 13.

Platonici dicunt quædam quæ mihi non sonant, aut enim multas esse dæmonum species, ut ignei, aerei, terreni, aquatiles, subterranei, & lucifugi, & ponunt eorum operationes, & officia, & locos, sed proculdubio semper euitanda est superfluitas. Si enim potest mundus gubernari paucis aut minimis, cur tot & tantis gubernari ipsum deceat. Amplius decoratur terra animalibus crassis, aqua piscibus et similibus, non ergo sunt necessarij ad elementorum pulchritudinem, nec ad mundi operationes perficiendas, nec ad alia officia perficienda, quo fit, ut coelestes dii & aerei dæmones satis sint ac sufficientes, nec dicat eos esse ratio naturalis, nisi quis ponat eos phantasticæ, & per puras credulitates. Ex his perspicua sunt quæ in principio petebamus, hæc sunt quæ Platoniorum sententia dat.

In quo soluitur quæstio secunda principalis de numero dæmonum. Cap. 14.

Multos porro esse dæmones etiam Hesiodo placet, ait enim ter esse eorum decem milia, eosque tam in obsequio dei quam in tutela mortalium non certam summam conficiens numeri eorum, sed iuxta uim pleni numeri trium multiplicare decem, milia, hunc igitur numerum tradit Hesiodus, nec illius rationem assignat, nisi forte ipse ex reuelatione hæc didicerit. Aristote. nanque numerum intelligentiarum uenatus fuit in duodecimo primæ philosophiæ, ex numero motuum, & operationum sensilium eorum, sed quoniam nobis non patent omnes operationes dæmonum, fit ut nec numerus dæmonum haberi possit, nisi a reuelatione facta ab eis, ergo ad dæmones esse ducit ratio naturalis, similiter ad multos dæmones, esse, sed ad certum numerum non ducit, nec adhuc uidemus aliam modum sciendi numerum formarum, nisi ex numero operationum sensilium, sed qualis eorum ordo proculdubio facile habetur ex eorum differentia, quoniam uel differunt numero tantum, ut Socrates & Plato, uel specie, ut Socrates et falco, canis, uel aliud tale, siquidem differunt specie erit inter eos ordo essentialis, quemadmodum in coelestibus angelis, & forte quod hæc pars est uera, in eternis enim omnis differentia est specifica & essentialis si autem differunt solo numero erit ibi ordo per accidens, qualis ex inter regem & populum, & hunc tradunt Platonici, ponunt enim unum dæmoniarum, quem aliorum principem tradit Mercurius, qui aliis præcipit & imperat, sed hæc an uera sint perquire, sunt enim potius coniecturis accepta, quam per rationem naturalem.

In quo soluitur tertia questio principalis de eorum locis. Cap. 15.

Diuulgata sententia Xenocratis in eo libro quem de morte scripsit esse dæmonum habitationes esse diuersas, prout diuersæ sunt eorum naturæ illi n. quorum natura ignea est habitant in regione ignis atque ibi pabulantur & cōseruantur, qui vero sunt natura aerei vagantur in aere, et qui aquatici degunt in aquis, ibi commouent fluctus tempestates, & alia quæ apparent fieri per aquas, qui vero sunt natura terrei in terra habitant, & hi sunt custodes thesaurorum bonorum terrenorum & talium, & hos fatas nuncupant mulieres nostræ, & plurimum apparent in formis serpētum, & multa alia narratur de his: hi vero quorum natura est effuga habitant in locis subterraneis, & effugiunt facies hominū, & sunt horribiles, & hi sunt, vt Xenocrates ait, qui animas maleficorum cruciant ac tormentantur, sic igitur eorum habitatio perspicua. Ego autem sectando methodum naturalem, quam supra tradidi, assero dæmones proprie habitare in aere, per alia tamen elementa euagari, per sæpe sæpius ad obsequia nostra et commoda, mouentur enim per regionem aeris, quemadmodum animalia terrea per regionem terræ, verum solent etiā vagari per alia elementa, vtrum autem sit, vt dico, vel aliter nescio, illud tamen asserendum quod ratio prebet naturalis, cōstat autem nullum horum dari per methodū naturalem, sed consequenter ad dicta loquendo differendum, est vt dixi.

In quo soluitur quarta questio principalis de eorum fine. Cap. 16.

Semper quidem ambiguum fuit propter quid dæmones sint, & in hoc diuersæ opiniones inuentæ sunt, quidam enim dixerunt eos esse, vt animas Tyrannorum ac maleficorum excruciant, habent autem signum, quoniam intentio eorum solum est cogere ac compellere homines ad perditionem, & per consequens tantum animarum maleficorum excruciatio erit finis eorum, sed pace horum hæc positio, nec est theologica, nec naturalis, theologica quidem non, quoniam prius fuerunt dæmones quam hominum lapsus. Similiter apud catholicos prius fuit dæmonum casus q̄ hominum lapsus, ergo dæmones non sunt propter hominum excruciatum an vero hominum animas excruciant, forte erit, sita, sed nos disputamus secundum naturales. Amplius nobilioris essentia erit nobilior finis, sed dæmon est nobilioris essentia, ergo & finis eius erit præstabiliior fine hominis, licet possint induci plures hæreses in tali quæsito, dicam illud quod præbet ratio naturalis. Ad cuius euidentiam debes primo scire q̄ operatio cuiuslibet substantia eterne est duplex, quædam prima & finaliter propter se alia est secunda & finaliter propter nos, & hoc dixerunt peripatetici, non tantum in dæmonibus, sed in corporibus celestibus, vt Aristote. inquit in libro de celo & in. 12. primæ philosophiæ, vnde Auerro. secundo cœli commentis. 17. & 21. & 12. primæ philosophiæ: commento. 36. & alibi scripsit corpora celestia primaria intentione moueri propter se: secundaria vero propter nos, sumus enim & nos omnium quodammodo fines, vt primo politicæ tradit Aristote. & in secundo physicæ auscultat omnis. Amplius secundo debes scire q̄ dæmon habet duplicem operationem, alteram quidem sensibilem, nō quidem omnibus, sed magicis, & illa est multiplex, vna quidem enim spectat ad gradum rationalis potentia, quædam autem ad gradum animalis, ut uisæ sunt in præcedentibus libris, sunt autem tales operationes differentes ab operationibus corporum celestium, operatio enim corporum celestium est continua sempiterna & vniformis, sed operatio dæmonum est uaria ac multiplex, nec cōtinua nec simpli uniformis, cā aut huius differentia est ex principiis motiuis eorum, quæ principia quomodo differunt, iam ex libris habitis perspicuum est. Alteram

autem operationem habent occultam & primam quæ quidem sensibus nostris non subiacent, & illa forte est felicitas, eis, ut cognitio dei sublimis secundum ultimum gradum suæ facultatis, est enim felicitas dæmonū tanto præstabiliior felicitate hominum, quanto essentia dæmonis est essentia hominum altior, & quanto intellectus eorum est capacior intellectu humano, tanto eorum felicitas maior est felicitate humana, ratio enim naturalis, quæ sumit ex sensibus memoriis & experiētiis, vt Aristote. inquit secundo posteriorum, non dicitur aliter, nulla enim substantia perpetua qualis dæmonica perfectior substantia humana potest esse ignobilioris finis, quoniam vt Aristote. tradit in tertio libro de anima, substantia cuius prima operatio est nobilior, prima operatione alterius, est nobilior substantia alterius, & econuerso quod fit q̄ si substantia dæmonica secundum rationem naturalem sit præstabiliior substantia hominum, erit proculdubio & nobilioris operationis. Amplius ratio naturalis non dicitur substantiam perpetuam capace operationis perfectissimæ remanere perpetuo sine illa, aliter, ut peripatetici tradūt, ociose esset. Adhuc si homo est capax beatitudinis, vt sapientes ponunt, & Auerrois in libro de beatitudine probauit, dæmonis substantia in superiori gradu ad hominem erit capacior eadem beatitudine, & cū in perpetuis non differt esse a posse esse, ut ratio naturalis physica testatur, erit consentaneam rationi naturali dæmones felices esse secundum eorum potentiam ac facultatem. Rursum si extrema sunt felicitabilia, vt deus, & corpora celestia & homines: ergo & media: sed dæmones sunt medii inter homines et corpora celestia, sunt enim (vt Numenius inquit) dii erratici, ergo sunt felicitabiles, & per consequens actu felices, nullum enim videmus impedimentum quo eorum felicitas tolli potest, q̄ si dicas eos amisisse felicitatem ex casu eorum & lapsu: proculdubio credere debemus hoc, quoniam oppositū non habemus demonstratione, nec auctoritate irrefragabili & cum hoc, id omnes prophetæ testantur uerum id non dicitur ratio naturalis, intelligendū per rationē naturalem, intellectum coniunctum memoriis, sensibus, & experiētiis, est autem intentio nostra tantum perscrutari, quid ratio naturalis exoptulet, dicitur ergo ratio naturalis dæmones habere felicitatem præstabiliorem felicitate hominum, & per consequens finem eorum esse nobilioris sine humano & hæc quidem felicitas est operatio prima nobis occulta, quæ quanta sit mensurari nō potest, dicitur amplius eos habere secundam operationem sensibilem animalem scilicet & rationalem, quam ex hypothese magorum habemus quæ operatio est uiliior operatione corporum celestium ex toto genere, altior tamen operatione hominis ex parte, et prima quidem operatio est eorum finis primus, secunda uero est eorum finis secundus. Qui quidem igitur sit finis dæmonum, & quanto dæmones sint perfectiores hominibus, ex his perspicuum.

In quo soluuntur quæstiones tres de locutione ordine q̄ obedientia. Cap. 17.

Quomodo dæmones loquantur nobis & inter se amplius quo ordine habeantur inuicē, & quo pacto sibi obedientes sint, fuerunt ualde ambigua theologis. de locutione igitur dicam quemadmodū psellus inquit in libro de dæmonibus, & Porphyrius etiā q̄ scilicet dæmon potest loqui dupliciter, uno modo sensiliter, ut per loquelam auditilem magicis, alio modo sensiliter, primo modo loquuntur cum excantantur. eas uoces formant, quas imperio uoluntatis formant, ac eo idiomate quo loquitur magus, quemadmodum enim eam figuram, eosque colores sumit: quos uult, sic eam loquelam format quam uult, loquitur enim quandoque per organa proprii corporis, quandoque per organa fascinati vel dæmoniaci, quemadmodum enim naua utitur remis, themone, & aliis organis nauis, sic dæmon uti

tur lingua & organis dæmoniaci ad idioma sibi placitū, nec demon habet linguam propriam, videlicet hebraicā vt quidam fingunt, sed loquuntur Græcæ, aut Latinæ, aut barbare, vt sibi videtur. Si autem loquitur insensiliter uel nobis, uel alteri sui generis proculdubio sibi conceptus erigit per imperium uolūtatis, & per imperium uolūtatis illi relinquit eos intelligere quem expetit, sunt. n. in loquela uoluntas explicationis intentionis unius ad alium, est & sonus quo explicatur, & est intentio in quæ audiens contingit præferentem, quando ergo dæmon loquitur insensiliter, loquitur intentionaliter, & quando loquitur intentionaliter duo seruat, uolūtatis imperium & intentionem ergo loquitur intentionaliter per imperium uolūtatis formando s. conceptus, quos finit recipere alium sui generis, uel suæ speciei, subtilius autem de hoc dixerunt Theologi, & nos non possumus dicere de eorum locutione, nisi sensibili, de insensibili autem dicimus coniecturis quibusdam quas habemus per nos met ipsos, considera ergo te ipsum & intelliges qualiter vnus alteri loquitur. De ordine uero uidetur mihi q̄ quemadmodum in corporibus cœlestibus est ordo qui determinatur per eorum operationes, sic & in dæmonibus, & hoc dicit ratio naturalis, omnis enim multitudo dicit ordinem, & maxime in perpetuis substantiis, ergo ratio naturalis dicit ab aliquo dæmonem esse altioris gradus, quemadmodum leo est altioris perfectionis formica, & symia altioris operationis q̄ leo, & Pygmeus q̄ symia, & homo ipso pygmeo, sic dicit quendam dæmonem esse proximum homini: & infimum eorum & quendam remotiorem, & sic ordine quodam, sed quis primus, & quis infimus, & quis medius, & quot: & quales: ratio naturalis non præbet, quoniam non sunt operationes eorū omnes sensibiles. De obedientia etiam (quicquid dicat Mercurius qui ponit dæmoniartham principem cui omnes obediunt) nos hæc uidere non possumus, sed cum uideatur perspicue eorū ordo, dabitur proculdubio quidam proximus infimo angelo cœlesti qui princeps dici potest & cui obediunt forte in quantum prima intentione omnes intendunt perfectionem uniuersi ad exemplar primi & hoc pacto in eis dicit ratio naturalis obedientiam, primus enim eorum qui proximus est infimo angelo cœlesti, & summus reliquorum intendit prima intentione uniuersi conseruationem, consequens est etiam ut omnes reliqui id met intendant, & sic ille erit princeps reliquorum huius autem signum est, quoniam magi cum excantant eos, solent in uirtute principis eorum excantare. Hæc sunt quæ de locutione, ordine, & obedientia, ratio exposulat naturalis, non quidē categorica, sed hypothetica.

In quo declaratur, quomodo cognoscant futura. Cap. 18.

AN dæmones cognoscant futura est ualde ambiguum, & proculdubio a philosophis non multum concessum, quod quidem enim aliqua futura præcognoscant, negare non possumus si fidem dabitur oraculis, quæ narrat Porphyrius. Amplius multas somniorum interpretationes dederunt quas habere nō possunt nisi aliquo modo futura cognoscant. ex alio uidemus eos tot fallā prædicere, & respondere per ambigua, ergo simpliciter non habent futurorum cognitionē & maxime contingentia, sunt enim incognoscibilia ab intellectu: quia vt Aristote tradit in libro de interpretatione, in futuris contingentibus neutra pars est determinate uera, est ergo duplex futurum, uno quidem modo secundum quid, quo modo est id quod mihi est futurum in se tamen est habitum & actu, ut aduentus principis in ciuitatem uel aliud tale, aliud est futurum simpliciter, q̄ scilicet actu non continetur in re & in effectu, sed solum in potentiis causarum, quomodo prælia nōdum entia, et

alia talia. Tunc dicerem q̄ omnia futura, primo modo actu cognoscūt, quoniam licet sint nobis futura, eis sunt actu, cum sint illimitati per totū orbem inferiorem, quæ curant, si uero loquimur de futuris, secundo modo dicerem q̄ ea cognoscunt non quidem simpliciter, sed quomodo cognitionem futurorum tradunt artes prognosticæ, dæmon enim cum omnes scientias habeat practicas et speculatiuas prognosticas, & perfectas, tali modo iudicabit qualiter per artes sciri potest, & maxime cum ipse habeat artes perfectas, per prognosticam medicinæ iudicabit futura in ægriudine & sanitate similiter per prognosticam astronomiæ, & per physiognomias, & alias omnes artes uaticinantes, quas enumeravi in libro de præstigiis, ergo possunt scire futura ut in pluribus, quomodo artes præbent prognosticant ergo ut in pluribus: & errant ut in paucioribus, utrum autem habeant alium modum præcognoscendi futura, theologis relinquo. Quomodo quidem igitur dæmones præcognoscant futura, perspicuum.

In quo de malitia eorum pertractatur. Cap. 19.

DE bonitate & malitia dæmonum fuit apud philosophos magna quæstio, quidam enim philosophorum dixerunt dæmones omnes esse bonos, nullos que esse malos cuius opinionis Numenius uidetur esse qui posuit dæmones esse solum deos erraticos, & cum in diis nec malitia, nec peccatum ponitur, erit & in dæmonibus bonitas tantum, nec uitium, neq; malitia. Alii ex toto genere oppositi, dixerunt dæmones omnes esse malos quidem & nullo pacto bonos nisi secundum bonitatem entis cuius positionis Porphyrius in ea epistola quæ scribit ad Anebriorem esse uidetur aperte. Tertii uero inter hos medii sunt ponentes quosdam eorum bonos quosdam uero malos, boni quidem sunt calodæmones, mali uero cachodæmones, cuius sententiæ Calcidius, Plotinus Lucius Apuleius Psellus, Iamblicus, Proclus & omnes alii Platonici esse uidentur immo & ipsemet Porphyrius in libro quem de responsis philosophorum conscripsit idem sentire uisus est, & hæc est omnium theologorum communis positio, & assera sententia, quam Mercurius trismegistus in libro pymandri scribit. Dicentes quidem igitur eos esse malos, utuntur ratione potissima tali, quoniam exercent operationes prauas: ut adulteria, furia, micidia, & alia talia, & cum b̄ transeunt in uolum prauorū hominum ad imperium quorum subiiciuntur: est enim hæc potissima ratio tamen si sint plures alia, quæ ad hanc reducuntur dicentes eos esse bonos simpliciter, utuntur tribus rationibus, prima quidem quoniam causæ, nulla enim causa est per se principium mali, & cum dæmones sint causæ rerum, non ergo principia malorum erunt per se, secunda ex parte affectus, cum enim dæmones sint per se effectus dei, & deus immediate nullum per se malum agat: erit consequens dæmones non esse malos per se & maxime cum esse habeant perfectum in eorum genere, & cum hoc participant esse diuino, ergo non possunt esse simpliciter mali, tertia uero est ex parte intellectus, & uolūtatis, intellectus quidem, quoniam cum intellectus sit naturali ordine dispositus nec ab aliquo contrario flexibilis erit consequens, ut nihil intelligat nisi bonum, similiter & cum uoluntas sequatur intellectum, sicut umbra corpus, erit consequens ut uoluntas nihil expectat nisi bonū.

Ex his tribus dederūt tales dæmones esse per se & simpliciter bonos, ut Numenius sentit, & propterea dixit Aristote. in nono metaph. in substantiis separatis non est uitium neque peccatum, adducunt Theologi multa argumenta, quibus probant dæmones uon posse peccare, & quia ad ea respondent omitto. Quæ quidem igitur de malitia dæmonum dicuntur hæc sunt.

In quo narratur positio quorundam peripateticorum et fundamenta eorum. Cap. 20.

Theophrastus quem Porphyrius sibi testem inducit visus est sentire in dæmonibus non esse peccatū neque malitiam aliquo pacto: nisi forte per accidens. huius autem expositio est quoniam quemadmodū corpora cœlestia sunt per se bona & suapte natura præstabilia, attamen per accidens figuræ eorum, ut triplicitas aspectus casus & alia quæ tradunt astronomi sunt mala, sic dæmones sunt sua natura boni, in quantum vero a magis trahuntur ad vsum malorum & componuntur in quibusdam virtutibus, efficiuntur mali, hoc autem est per accidens, quemadmodum corpora cœlestia. Adhuc quemadmodum virtutes cœlorum sunt bonæ, vt radius motus, & potentiæ occultæ, & tamen efficiuntur malæ ab vtentibus illis, in quantum scilicet contrahunt eas ad operationes prauas, sic potentiæ dæmonum sunt natura & per se bonæ redduntur malæ ab vfu magorum. Amplius herbæ & lapides, & alia talia, sunt natura bona, attamen prauis medicis utuntur eis prauè, & inde efficiuntur mala, non quidem per se, sed ratione vtentium, sic & dæmones sunt per se boni sed ratione vtentium prauis efficiuntur per accidens tantum. Et quod non sint mali per se perspicuum est per omnes causas malitiæ, sunt enim causæ malitiæ atque peccati sex, vt philosophi enumerant: prima est simpliciter ignorantia, vt Arist. tradit. 2. ethi. secunda est cognitio rei confusa in vniuersali & non distincta & particularis. tertia est quando potentia non fertur circa propriū obiectum, vt tradit philosophus, 2. libro de anima. quarta est quo actus intellectus componit uel diuidit, ubi accidit error, quoniam intellectus non cognoscit terminos secundum propriam rationem quinta est pluralitas bonorum, quando enim intellectus fertur in plura bona, si eligit bonum deterius peccat sexta causa est, superabundantia & defectus circa actiones, vt Arist. inquit, virtus enim consistit in medio, hæc enim sunt causæ uitii atque peccati quas in libris ethicorum & philosophiæ naturalis Arist. inuenimus. Nunc ad propositum in dæmonibus prima non est, quoniam tanta fuit in eis scientia, quanta fuit in eis possibilis, quoniam in natura separata non differt esse a posse esse, per idem nec secunda causa in eis potuit esse quoniam impeditur intellectus a speculatione distincta propter effectum ac passionem, quorum nihil fuit in eis, tertia minime, quoniam intellectus dæmonis per se latus fuit circa proprium obiectum & omne intelligibile ergo deceptio cadere non potest in eo, & per idem nec quarta accidit, quoniam dæmon si componit uel diuidit, ex quo cognoscit terminos per proprias rationes, non potest falso componere, quinta etiam tollitur per hoc quoniam carent corpore atque appetitu sensitivo dictante contrarium bonum, & ideo in eorum intellectu non est nisi unū bonū scilicet rationis tantum & intellectus, et econtrario in nobis sunt duo bona scilicet rationis, & bonum sensibile propter appetitum sensitivum, quo fit vt in nobis sit casus, & non in ipsis, vbi est bonum rationis tantum, nec sexta esse potest, quoniam non possunt assuescere in contrarium, nec exerceri circa medium, quoniam sunt æterni, & æternū determinatur ad vnum modum agendi. Ex his ergo principis philosophiæ naturalis colligunt Theophrastei in dæmonibus non esse peccata uel uitia per se, & quoniam videmus per eos multa praua fieri, vt magici asserunt est cōsentaneum eos esse malos: saltem per accidens, quæadmodū aqua fontis bona est per se, attamen accidit ut ex potu eius sequatur mors hominis, & sic mala per accidens vt medici continue utuntur, Quomodo quidem igitur dæmones boni & quomodo mali ex his perspicuum.

*In quo determinatur veritas christiane
fidei Cap. 21.*

Veritas christiane fidei est dæmones quidem non esse natura malos, & forte cum Theophrasto sentimus, sed malos uoluntate & obstinatione, quæ

admodum uenerandi patres nostri tradunt & licet per rationem naturalem hoc est coniunctum sensibus, memoriis, & experientiis haberi hæc non possunt, non tamen sunt cōtra rōnē naturalē sed supra rōnē nālē mot. n. ignis in propria sphaera circularis et æternus nō est per naturā ignis quoniam tunc ignis esset cœlum, sed nec contra naturam quoniam esset violentum, est ergo non naturalis, sed supra naturam eius, & ideo perpetuus licet ergo secundum rationem naturalem veritas fidei haberi non possit, quoniam destrueretur premium, ac meritum, non est contra rationem naturalem, sed supra naturali, propterea, satis est pro ueritate fidei, vt Theologi sustineant possibilis & reuelata quod quidem si sint reuelata patres nostri uenerandi testantur, ut Ioannes inquit, qui mendax, est, & pater est mendacii, dixit etiam dæmonem ab initio peccasse, similiter & sapiens testatur, quod inuidia dæmonis mors introiuit in orbem terrarum, & sexcenta talia, quod autem eos peccasse sit possibile apud intellectum, & non repugnans, declarari potest ex nobis ipsis, uidemus enim seruum dupliciter posse peccare, uno modo in quantum uoluntas, eius est circa finem eius non ordinatur ad bonum domini, ut si quid ageret quod sibi bonum uideretur contra uoluntatē domini & hic uocatur peccatum subordinationis. Alio modo potest peccare in quantum bonum inferioris appetitus serui non subditur altiori rationi & regulæ sic & homo peccare potest dupliciter, uno modo in quantum uoluntatem eius non ordinat in deum, & hoc modus peccandi communis est sibi et substantiis separatis, secundo modo in quantum bonum inferioris appetitus non subditur bono rationis, & hic modus peccandi fuit proprius ipsi homini tantum, ergo in substantiis separatis fuit possibilitas peccati in quantum non ordinarunt uoluntatem eorum in deum, sed secundo modo, non hæc dicunt patres nostri & per rationem naturalem non habetur oppositum, ideo sunt tenenda omnino, sed quoniam promissi de his dicere tantum secundum philosophiam naturalem excusome a digressionem, amor enim dicendi ueritatem fecit me digredi a proposito. Quæ quidem igitur sit ueritas nostræ fidei perspicuum.

In quo enarrantur ceremoniæ magorum, et soluitur questio vltima. Cap. 22.

De ceremoniis & superstitionibus magorum nunc disserendum, sunt autem ceremoniarum quædam necessariae ex parte dæmonis, quædam ex parte operationis & effectus qui fit, & quædam ex parte magorum ex cantantium dæmones, ex parte dæmonis quidē sunt supplicatio seu adiuratio, figura, ut circuli quos faciunt ipsi magi characteres seu literæ, sacrificium, prostratio, & alia ceremoniæ quas tradunt magi. Ex parte effectus autem est influentia cœlestis, & uirtus rerum naturalium concurrentium ad opus excantationis, ex parte incantantis denique sunt fides magi ad opus magicum dispositio excepta ex principis generationis tam cœlestibus quæ terrestribus, fiunt quidem ceremoniæ ex parte dæmonis, quoniam dæmon est intellectus, uel rationale animal multo excellentius homine, ideo antequam ad opus magici occurrat requirit supplicationem seu adiurationem, & figuram tanquæ signum intellectualis conceptus, et characteres tanquæ literas explicantes conceptus magici, & prostrationem, ut signum debitæ reuerentiæ, si enim tantis ceremoniis regi loquimur ipsumque allicimus ad uotū, multo pluribus egebimus ad dæmonem capiendum, requiritur etiam influentia cœlestis ex parte effectus & operationis quoniam cœlum est causa uniuersalis, & ideo requiritur ut influentia eius contrahatur per causas secundas ad certum opus requiritur etiam tertio dispositio ex cantatoris, quoniam quæadmodum presbyter auctoritate pontificis habet ut sacrificium perficiat, sic homo auctoritate corporum cœlestium, & dispositionum occultarum ha

bet potestatem excantandi atque dæmonem alligandi. Ex his soluitur quæstio vltima, vtrum dæmones de necessitate veniant in operationem magorum si enim sectemur rationem naturalem (quam Pollicitus sum) oportet dicere omnino eos occurrere operationibus magorum debitæ administratis, cum enim ipsi saltem secunda intentione sint propter nos, & operationes nobis debitas, erit consentaneum eos venire ad nostra obsequia quemadmodum corpora cœlestia sicut ergo corpora cœlestia disponuntur inducuntur per causas scilicet necessario veniunt in actiones earum, ut videmus omni die sic dæmones ceremoniarum obus dispositis tam ex parte dæmonis quam ex parte excantatoris quam ex parte effectus quod fit, omnino occurrerit quoniam finis secundus eorum est iste, quemadmodum finis secundus corporum cœlestium est horum gubernatio, & quemadmodum deficiente dispositione vna vel minima in materia virtus cœli non occurrit sic deficiente vna cerimonia quantumcumque minima dæmon non occurrit. Dæmon ergo non cogitur quoniam inuito non occurrit magicis operationibus, occurrit enim per rationem naturalem eorum, nec libere & contingenter occurrunt, quoniam non possunt non occurrere, hinc perspicuum, quomodo dæmones subduntur corporibus cœlestibus, non enim subduntur quo ad eorum intellectum ac operationem primam, sed bene quo ad operationem

ac finem secundum, propterea quidam sunt mercuriales, ut quorum finis secundus perficitur sub vigore Mercurii alii Saturnini propter idem de quo alibi diximus, hæc dicuntur principia philosophiæ naturalis, christiana tamen religio & veritas dat oppositum, cum enim sunt animalia rationalia libera occurrunt contingenter ad omne opus magorum sed in hoc disputant philosophi & theologo multum & in multis aliis Ego autem (ut a principio propolui) de his tantum recollegi quæ dat ratio naturalis, per rationem ergo naturalem videtur mihi primo haberi eos esse, & eos tales esse quales per hos tres libros diximus et eos quid esse, & eos propter quid esse, sed theologo multa adiiciunt quæ supernaturali lumine acceperunt, quæ nunc omitto. Verum in iis omnibus illud est testandum, quod in omnibus libris testamur, nos esse locutos, ut philosophos, qui ex memoriis & sensibus loquuntur, ut theologo autem ea sentimus, quæ romana sentit ecclesia, quæque in nostris theologo dilucide explicabimus, non enim quæ theologo de dæmonibus tradunt, sunt contra rationes naturales, sed supra rationes naturales.

FINIS.

Hoc opus Augustini Niphi Sueffani de intellectu consummatum est Patavii. 1492.

SERIES CHARTARVM.

* A B C D E F G H I K L M

Omnes sunt terni: præter * duernus. & L M quaterni.

Venetis apud Hieronymum Scotum

MDLIII.

